

EVGHENIE VULGARIS

Îndeletnicire
iubitoare
de
Dumnezeu

Tîlcuiri la Pentateuh

Ediție îngrijită de Florin Stuparu

editura
Σοφία

București

BIBLIOGRAFIE

- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, Editura Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
- Sfințitul Teodorit al Chirului, *Tîlcuire a celor o sută cincizeci de psalmi ai proorocului împărat David*, Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Petru-Vodă, 2003.
- Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tîlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei*, Sophia, 2002.
- Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tîlcuire la Evanghelia după Luca*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1999.
- Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tîlcuire la Evanghelia după Ioan*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1998.
- Sfințitul Teofilact al Bulgariei, *Tîlcuiri la epistolele Sfintului Apostol Pavel*, Editura Sophia, București, 2006.
- D.E.R., Editura Politică, 1962.

NOTIȚĂ EDITORIALĂ

Ediția de față a *Îndeletnicirii*...¹ Arhiepiscopului Evghenie Vulgaris o reproduce pe aceea tipărită la Iași în 1815. Singurele schimbări pe care a fost de neapărată trebuință să le fac au fost acelea care țin de sintaxă, de topică și de punctuație, pe care am refăcut-o în întregime. De asemenea, pentru mai buna înțelegere a locurilor citate din *Scriptură*, m-am folosit (în note) de tâlcuirile Sfinților Părinți Ioan Gură de Aur, Teodorit al Chirului și Teofilact al Bulgariei, la care am adăugat și câteva note personale.

Florin Stuparu

---

¹ Atît în titlu, cît și în întreg cuprinsul cărții, *îndeletnicire* traduce pe *ἀδολεσχία*, *ας*, ce are două înțelesuri: *discurs* și *meditație, cugetare*, cu acest din urmă înțeles fiind folosit de cele mai multe ori și în *Sfînta Scriptură*. Acesta este și motivul diferențelor de traducere dintre textele scripturistice ale acestei cărți și cele din alte ediții românești.

„Întru poruncile Tale mă voi îndeletnici și voi înțelege căile Tale.”¹ „Iar robul Tău se îndeletnicea întru îndreptările Tale. Pentru că mărturiile Tale cugetarea mea sînt și sfătuirile mele îndreptările Tale.”²

„Pe calea îndreptărilor Tale înțelepțește-mă pe mine! Și mă voi îndeletnici întru minunile Tale.”³

„Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit, și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.”⁴

„Să se rușineze cei mîndri, căci cu nedreptate au nelegiuit asupra mea, iar eu mă voi îndeletnici întru poruncile Tale.”⁵

¹ Stihul din *Psalmi* este așa: „Întru poruncile Tale mă voi deprinde și voi cunoaște toate căile Tale” (*Psalmul 118:15*). La care, Fericitul Teodorit îl citește: „Pentru aceasta – zice – voi crește necurmat cugetarea dumnezeieștilor Tale cuvinte și voi face călătoria mea întru căile Tale.”

² Iată locul din *Psalmul 118:23, 24*, împreună cu tilcuirea Sfințitului Teodorit: „Iar robul Tău se învăța întru îndreptările Tale.» Iar eu, mărturisind a Ta stăpînie, întru cugetare aveam îndreptările Tale. «Căci mărturiile Tale sînt cugetarea mea, și îndreptările Tale – sfaturile mele.» Căci, lepădînd toată învățătura omenească, urmez poruncilor Tale.»

(Pentru noi, Creștini „culturali” și idolatri ai „științei” omenești, aceasta ar trebui să fie hotărîrea: „Lepădînd toată învățătura omenească, urmez poruncilor Tale!”)

³ „Fă să înțeleg calea îndreptărilor Tale, și mă voi deprinde întru minunile Tale!” (*Psalmul 118:27*). Stih a cărui tilcuire este aceasta, după Teodorit: „Ca să lucrăm fapta bună după dumnezeiasca Lege, avem trebuință de pricepere dumnezeiască: cel ce uneltește iubirea de oameni, adică face milostenie, să nu caute către mărirea deșartă; cel ce urmează viața pustnicească să nu vîneze laudă omenească, cel înfrînat să nu întrebuițeze înfrînarea din pricina rușinii înverșunării, ci pentru dorul faptei bune. Deci după cuviință se roagă Proorocul să dobîndească dumnezeiască pricepere, ca să afle calea îndreptării.”

⁴ *Psalmul 118:48*. Stih pe care îl dăm aici împreună cu tilcuirea lui, după același Teodorit: „Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit.» Căci «nu întru cuvînt este Împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere», și «cel ce a împlinit și a învățat *Legea* mare se va chema întru Împărăția cerurilor». Pentru aceasta, și dumnezeiescul prooroc a pus lucrarea înaintea cugetării, căci – după ce a zis: «Cugetam întru poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte», arătînd dorul cel fierbinte – a adăugat: «și am ridicat mîinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit.» Căci – zice – acelea pe care le învățam prin dumnezeieștile cuvinte, le și făceam prin lucruri. Căci «nu auzitorii *Legii* sînt drepti înaintea lui Dumnezeu – zice dumnezeiescul apostol –, ci împlinatorii *Legii* se vor îndrepta.»

«Și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.» Pentru că necurmat cugetam la acestea.”

⁵ „Să se rușineze cei mîndri, că pe nedrept au făcut fărădelegi asupra mea, iar eu mă voi învăța întru poruncile Tale” (*Psalmul 118:78*). Stih pe marginea căruia Sfințitul Teodorit scrie așa: „Nu-i blestemă pe vrăjmași, ci se roagă pentru ei, fiindcă rușinea lucrează mîntuire. Deci se roagă ca și aceia să dobîndească vindecarea pe care a dobîndit-o el.”

CĂTRE IUBIȚII MEI CITITORI

Depărtarea de tulburările lumești au urmat-o nu numai următorii dumnezeieștii descoperiri, ci și cei care cercă canoanele cele drepte ale firii omenești, chiar neștiindu-L ei pe Ziditorul firii, Care Se cunoaște din dreapta privire a firii, după cerescul călător Pavel¹. Căci zice: „cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii, înțelegându-se din făpturi, adică veșnica Lui putere și dumnezeirea” (*Romani* 1:20).² Iar aceștia, deși necunoscându-L pe Ziditorul prin privirea zidirilor Lui, au cunoscut că viața cea liniștită, și neprimejditoare și afară de tulburări e mai folositoare decît toate bunătățile ce sînt în tulburări și decît isprăvile cele folositoare de obște. Drept aceea, cel ce voiește poate vedea pe mulți din amîndouă stările – și din cea a bine credincioasei soarte dumnezeiești cea din fireasca descoperire, și din privirea pămîntească cea dreaptă – cum asemenea au urmat viața aceasta, pe care cîndva a învățat-o cu fapta și acel mare Moisi. Căci, depărtîndu-se de bunătățile Egiptului, s-a învrednicit dumnezeieștii vederi de Dumnezeu. Și mai toți proorocii au urmat aceasta – dintre care martori sînt Ilie, și Elisei și alții asemenea – care s-au depărtat de întîlnirea cea cu mulțimea. Și ce-mi este mie a-i număra pe aceștia? Însuși Dătătorul veșnicei și ascunsei descoperiri, Care S-a înomenit pentru mîntuirea noastră – mai-nainte învățînd în multe feluri chipul acesta [de viețuire], cînd zice: „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sînt Dumnezeu” (*Facerea* 6:7) – a arătat apoi ucenicilor tainele Sale cele mai înalte în pustietăți și în singurătă-

¹ „Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu știu; fie în afără de trup, nu știu, Dumnezeu știe – a fost răpit pînă la al treilea cer” (*2 Corinteni* 12:2). Iar acest om a fost însuși Apostolul Pavel.

² Stih pe care Teofilact îl deslușește după cum urmează: „Mai sus, Apostolul a zis că Elinii au nedreptățit cunoștința de Dumnezeu, fiindcă au întrebuintat-o rău, făcîndu-i zei pe idoli. Și de unde este arătat că Elinii aveau cunoștința de Dumnezeu? Din aceasta pe care o zice: Le era arătată lor cunoașterea lui Dumnezeu. Dar cum era arătată? Așa, căci Făcătorul și Ziditorul Se propovăduiește din buna rînduială a făpturilor, precum zice și David: «Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu» (*Psalmul* 11:1).

Dar ce este cunoașterea lui Dumnezeu? Așa trebuie să înțelegi: din cele ale lui Dumnezeu, unele sînt necunoscute, precum este ființa și firea Lui; iar altele cunoscute, precum sînt toate cele ce se socotesc despre ființa și firea Lui: bunătatea, înțelepciunea, puterea, dumnezeirea (adică mărirea), pe care Pavel le numește aici «nevăzute ale lui Dumnezeu», înțelese însă din făpturile Lui. Deci Dumnezeu a arătat Elinilor cunoștința Sa, adică cele ce se socotesc despre ființa Lui, care sînt nevăzute de ochii cei simțiți, dar înțelese de minte din buna rînduială a făpturilor.”

te. Iar aceia, pornindu-se din singură privirea zidirii – drept, precum mi se pare – au înțeles că și aceasta are trebuință de îndeletnicirea cea deosebi și în locuri ascunse. Căci mintea, pururea îndeletnicindu-se în tulburările lumești și învîrtindu-se în înțelegerile lumii cele cu amăgiri încurcătoare, anevoie va putea să judece drept ceva, ca una ce pururea se amăgește cu feluritele înțelegeri. De unde înțelepțește s-a socotit și aceasta, că noaptea se face sfatul întru cei înțelepți. Căci, pentru singurărate, noaptea [aceștia] se aseamănă cu cei ce viețuiesc în pustie.

Și mai-nainte vremea a arătat cu adevărat – și de la cei ce au voit a viețui dumnezeiește, și de la cei ce firește au filosofat în viață – că toată noima cea dreaptă se adună [ieșind noi] afară de tulburări. Așadar și eu, dorind cîndva viața acestora, am ieșit de voie; ci – de n-ar mai fi fost! – m-am întors iarăși, vrînd-nevrînd, la aceeași tulburare. Și – în vremea ce petreceam viața cea singuratică și, precum judec eu, mai iubitoare de Dumnezeu – de multe ori citeam spre a mea mîngîiere această iubitoare de Dumnezeu *Îndeletnicire* a prea-slăvitului întru sfințiții filosofi Evghenie. Și, în cele din urmă, mi s-a părut a fi bine să o talmăcesc și în patriotica mea limbă moldovenească, din cea elinească. Și am făcut aceasta pe cît am putut și voiam a zăcea nearătată undeva în ascundere. Dar – de vreme ce aceasta s-a făcut știută și altora din cei mai de aproape ai mei, și aceștia au vestit lucrul către alții din prietenii lor și întru atîta s-au îndulcit citind-o, încît de multe ori m-au îndemnat spre a o da în obște spre folosul multora, zicîndu-mi prea-multe (cîte nici nu se pot se însemna, ca nu cumva cu dreptate să mă arăt, după vestitul Astidam, împletindu-mi laude mie însumi) – m-am plecat cererii iubitorilor de cele bune, chiar nevrînd, pentru a se da în tipar spre folosul multora, precum m-au îndemnat și cei ce o știau. Iar precum judec eu, spre un slab semn de pomenire a miciei mîndrii a petrecerii mele în pustie, întru care ca un prunc începusem puțin a umbla pe calea ce duce înaintea și aduce noime înalte; după care m-am întors la cele din urmă, zic iarăși acum, după cei ce și-au spînzurat organele în sălciile Babilonului¹. Deci oricare bine credincios căutător să primească aceasta iubire de ostenală a mea ca pe un lucru de așezare iubitoare de bună credință, așezare ce voiește a năzui către oarecare bine mai înalt decît cel văzut, și nu poate

¹ „La rîurile Babilonului, acolo am șezut și am plîns cînd ne-am adus aminte de Si-on. În sălcii, în mijlocul lor am spînzurat organele noastre” (*Psalmul 136:1, 2*). Stihuri care se înțeleg după cum urmează: „«La rîurile Babilonului...» Cei mîhniți obișnuiesc a apuca locurile cele mai pustii și a-și tîngui acolo ale lor primejdii. Deci și aceștia, șezînd lîngă țărmurile rîurilor și gîndind la pustiirea mitropoliei lor, multe lacrimi vărsau, ce urmau curgerilor apei. «În sălcii... am spînzurat organele noastre.» Căci acestea le erau cu totul netrebnice, fiindcă *Legea* le poruncește să împlinească slujba lui Dumnezeu într-un singur loc [anume la Ierusalim]” (Teodorit).

a se întinde. Și, de i se va părea lui a fi ceva vrednic de petrecerea mea în pustie, să-l laude pe cel ce se vede întru acestea. Căci de la aceasta se trimite toată buna dăruire, de multe ori chiar și prin cei nevrednici. Iar de se va socoti greșoasă vreo naștere a neputinței mele, cu bună cunoștință să ierte meteahna minții omenești. Căci nădăjduiesc că – de nu va fi muscă ce suge din răni, ci albină care adună din cele mai bune și mai mirositoare flori – cititorul meu va secera mult folos dintru acestea în cămara sufletului său și va învistieri lui-și dulceața mierii celei cuvântătoare. Lucru pe care îl rog de la Domnul tuturor celor ce vor citi acestea!

Tălmăcitorul¹

¹ Mitropolitul Veniamin Costachi.

PUNEREA ÎNAINTE A CĂRȚII

Citirea cea deasă și neîncetată a *Sfințitelor Scripturi* cu luarea aminte cea după putere și cu sîrguință se cădea a fi sîrguința și cugetarea cea de toate zilele a credincioșilor și totodată hrana cea de-a pururea a sufletelor lor, precum pîinea este a trupului.¹ Auzim că citirea de acest fel s-a poruncit nu numai în *Așezămîntul cel Nou* al darului („cercetați *Scripturile...*)², ci o aflăm poruncită din început întru *Așezămîntul cel Vechi*, de către scriitorul de *Lege* văzător de Dumnezeu. Israiliteanul cel vechi avea datoria nu numai de a asculta mărturiile lui Dumnezeu care se citeau în vremi rînduite la adunările cele de obște ce se făceau atunci în sinagogi, ci de a le citi și singur de-oparte. Și avea încă datoria de a le pomeni adeseori și fiilor săi, și rudelor și casnicilor, avîndu-le pe ele totdeauna – și cînd se întorcea spre somn, și sculîndu-se, și șezînd, și umblînd – înaintea ochilor săi prin aducerea aminte și în mîini prin faptă; și, în scurt, scrise chiar pe înseși ușile casei sale, ca, intrînd și ieșind, toți pașii săi să se îndrepteze după dînsule. „O Israiliteanule! Acestea sînt – zice *Legea* – mărturiile lui Dumnezeu. Și le vei povesti pe ele fiilor tăi, și vei grăi întru ele șezînd în casă, și mergînd în cale, și culcîndu-te și sculîndu-te. Și le vei scrie pe ele spre semn pe mîna ta, și va fi aceasta neclătit înaintea ochilor tăi. Și le veți scrie pe ele pe pragul casei voastre” (*Deuteronomul* 11:18-20). Încă și însuși împăratul se

¹ „Apropiîndu-se, ispitorul a zis către El: De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini! Iar El, răspunzînd, a zis: Scris este: «Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu» (*Deuteronom* 8:3)” (*Matei* 4:3, 4).

„Această mărturie este din *Vechiul Testament* și cuvîntul este al lui Moisi (*Deuteronom* 8:3). Pentru că Evreei au fost hrăniți cu mană, care nu era pîine, dar aceasta împlinea toată trebuința lor prin cuvîntul lui Dumnezeu și se prefăcea în tot ceea ce dorea cel care o mîncea. Deci – ludeul fie că poftea pește, sau ou sau brînză – acel gust i-l da lui mana (*Înțelepciunea lui Solomon* 16:20, 21)” (*Sfințitul Teofilact*).

² „Cercetați *Scripturile*, căci vouă vi se pare întru dînsule a avea viață veșnică, și acelea sînt cele ce mărturisesc pentru Mine.” (*Ioan* 5:39). Stih care se tîlcuiește așa, după *Teofilact*: „Le-a zis că cuvîntul lui Dumnezeu, adică *Scripturile* «care mărturisesc pentru Mine», nu este întru voi. Drept aceea, învășîndu-i cum vor putea să aibă cuvîntul lui Dumnezeu, zice: Cercetați *Scripturile*! Întru dînsule vi se pare a avea viață. Și vezi că n-a zis: «aveți viață», ci: «vi se pare». Și a zis: «vi se pare», arătînd că de acolo nu dobindeau nici o roadă după adevăr, doar din citire nădăjduind că se vor mîntui, dar nefîind credință. „Că acelea sînt cele ce mărturisesc pentru Mine. Dar voi nu voiți să veniți către Mine, ca viață să aveți”. Deci și de aici ne învășăm că din voință au fost răi, căci n-a zis cum că nu puteți să veniți, ci cum că nu voiți să veniți.

supunea mai întâi decât alții acestei puneri de lege, când ședea pe scaunul său: „Cînd se va sui pe scaunul împărăției sale, trebuie să-și scrie pentru sine cartea legii acesteia din cartea care se află la preoții leviților. Și să facă aceasta la el, și el să o citească în toate zilele vieții sale, ca să învețe a se teme de Domnul Dumnezeuul său și a păzi toate poruncile acestea și a face îndreptările acestea” (*Deuteronomul 17:18-19*).

Oare acestei sîrguințe a citirii și a cugetării celei osîrdnice a *Sfințitei Scripturi*, care era datorie a vechiului Israilitean, nu este supus și Creștinul, noul Israilitean al darului? Este supus, cu adevărat! Și cu atît mai mult

¹ „Căci nu toți cei din Israil sînt și Israiliteni; nici pentru că sînt sămînța lui Avraam sînt toți fii, ci «numai cei din Isaac – zice – se vor chema sămînție a ta», adică: Nu fiii trupului sînt fii ai lui Dumnezeu, ci fiii făgăduinței se scotesc drept sămînție. Căci al făgăduinței este cuvîntul acesta: «(La anul), întru această vreme, voi veni, și Sara va avea un fiu» (*Facerea 18:10*)” (*Romani 9:7-9*). Stihuri care au neapărată nevoie de tîlcuire: „«Căci nu toți cei din Israil sînt și Israiliteni...» Dumnezeu Și-a împlinit făgăduiala, adică ceea ce i-a zis lui Avraam: «Ție îți voi da (pămîntul Palestinei) și sămînții tale, în veac» (*Facerea 13:15*). Să vedem așadar care este sămînția aceasta, pentru că nu toți cîți s-au născut din Avraam sînt curat sămînție și fii ai lui Avraam, precum nici toți cei din Israil, adică cei ce s-au născut din Iacov, sînt Israiliteni. Ci sămînță și fii ai lui Avraam și ai lui Israil sînt cei născuți din Avraam după asemănarea lui Isaac și cei vrednici de fapta bună a lui Israil, prin care el s-a învrednicit a-L vedea pe Dumnezeu. Fiindcă Pavel înadîns nu a zis: «cei din Iacov», ci: «cei din Israil», ca să arate cinstitul nume pe care l-a luat Iacov de Dumnezeu cînd s-a luptat cu El și a fost numit «Israil», ceea ce înseamnă «minte văzătoare de Dumnezeu». Căci așa zice *Sfînta Scriptură*: «Nu se va mai chema numele tău Iacov, ci Israil te vei numi» (*Facerea 32:28*). Deci, dacă tu – o, cititorule! – vei înțelege cine sînt cei ce se nasc după asemănarea nașterii lui Isaac, atunci vei afla adevărat și nemincinoasă făgăduința lui Dumnezeu, fiindcă acelora s-au dat făgăduințele. De aceea, nu se cuvine a fi hulit Dumnezeu, pentru că El a făcut ceea ce a zis, deși unii nu înțeleg.

«Ci numai cei din Isaac – zice – se vor chema sămînție a ta» Nu eu – zice – îți tîlcuiesc care este adevărata sămînție a lui Avraam, ci *Scriptura cea Veche*, care zice: «(...) numai cei din Isaac se vor chema sămînție a ta» (*Facerea 21:12*). De aceea, cîți s-au născut după asemănarea nașterii lui Isaac, adică din făgăduință, aceștia sînt adevărații fii ai lui Avraam, ori – mai bine a zice – adevărații fii ai lui Dumnezeu. Pentru că Isaac nu s-a născut cu legea și puterea firii, ci cu puterea dumnezeieștii făgăduințe: «(La anul), întru această vreme, voi veni – a zis Dumnezeu către Avraam – și Sara va avea un fiu.» Deci cuvîntul acesta al lui Dumnezeu l-a plămuit în pîntecele Sarei pe Isaac și l-a născut. Iar aceasta se întîmplă și cu noi, Creștinii, care sîntem fiii lui Dumnezeu fiindcă, pe cînd ne aflăm în scîldătoarea Sfîntului Botez ca în pîntece de maică, sînt spuse cuvinte dumnezeiești care ne plămduiesc din nou. Căci, botezîndu-ne în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh, ne naștem a doua oară, duhovnicește. Și, precum atunci Dumnezeu a făgăduit nașterea lui Isaac și a împlinit-o, așa și la a doua naștere a noastră, cea duhovnicească, mai întîi El a făgăduit-o prin Prooroci, și apoi a împlinit-o. De aceea, zicerea: «(...) numai cei din Isaac se vor chema sămînție a ta» trebuie a se înțelege în loc de: Aceia sînt sămînța lui Avraam, care s-au născut după chipul nașterii lui Isaac – adică prin cuvîntul dumnezeiesc. Deci cuvîntul lui Dumnezeu nu a căzut, nici n-a minșit, ci a dat ceea ce a făgăduit. Cui? Adevăratei sămînții a lui Avraam, anume credincioșilor din «neamuri», care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu asemenea cu Isaac, fiindcă și aceștia s-au născut din făgăduință și prin cuvîntul lui Dumnezeu. Iar la ceea ce zic Evreii – anume că zicerea aceasta: «(...) numai

cu cât petrecerea acestuia se cere a fi mult mai desăvârșită decât a aceluia, cu cât cinstirea de Dumnezeu a acestuia este mai înaltă și mai presus de fire decât a aceluia. Oare cunoaște aceasta Creștinul? Oare o cugetă? Oare o păzește? Foarte puțin, ori nicidecum! Orice altă carte o vezi în mîinile celor mai mulți (uneori – vai! – și întru ale celor ce se îndeletnicesc întru cuvinte), afară de cartea aceasta dată de Dumnezeu. Mulți socotesc poate că destul cugetă asupra *Sfințitelor Scripturi* cînd, adunîndu-se la sfințitele adunări prăznuitoare de obște, ascultă din parte din *Scriptura cea Veche* și din *cea Nouă*; încă și pe acestea degrabă și de-a roata citindu-se, fără vreo luare aminte și înțelegătoare însemnare din partea lor, ci ca pe niște cuvinte ce se varsă așa prost în văzduh.

Această lenevire și trîndăvire către *Dumnezeieștile Scripturi* socotind-o eu oarecînd întru sine-mi că este atît vrednică de osîndire, cît și păgubitoare, am luat în mîini (întîmplîndu-se lîngă mine atunci), cartea *Sfințitelor Cinci Scripturi*. Și, deschizînd-o și sîrguindu-mă a o citi din nou cu o privire mai întinsă, am cunoscut că din citirea de acest fel se ridicau în sufletul meu oarecari înțelegeri și gînduri de multe feluri folositoare și mîntuitoare de suflet, care aveau multă putere spre depărtarea răului și spre facerea binelui. Drept aceea am judecat de folos să aștern (precum îmi veneau) și pe hîrtie scrisă asemenea aduceri aminte și așezăminte care-mi veneau în minte de aici și de acolo.

Acesta este scopul cărții acesteia și una ca aceasta e apucarea. Nu făgăduiesc ca întru aceasta să țilcuiesc și să deslușesc mai luminat cele negrăite și cele nedezlegate ce se cuprind în aceste sfințite cărți. Mare și nestrăbătut este adîncul dumnezeieștilor cuvinte! Puțul este adînc, și eu nu am acest fel de ciutură. Citind, scot numai din izvoarele mîntuirii ceea ce se revarsă mai pe deasupra, ca dintr-un puhoi. Și, plecîndu-mă marelui teolog din Nazianz, mă adeverez că nu al fiecăruia este a filsofa pentru Dumnezeu, nici totdeauna, nici tuturor, nici pe toate. Și că țilcuitorul bisericesc înțelege și poate oarecum a lumina unele din sfințitele cuvinte, iar la altele tace și-și mărturisește curat neștiința. „Pe unele știe a zice că le ține, dar mărturisește necunoștința altora, neascunzînd că multe îi sînt lui nearătate.” Plecîndu-mă eu așa, citind, le trec pe cele ce mă întîmpină mai înalte și mai adînci și le las spre cercetare și țilcuire celor ce le grăiesc sau le scriu. Căci ei sînt „din cei cercați întru vedere¹ și mai-naînte de aceasta curățîți cu su-

---

cei din Isaac se vor chema seminție a ta», arată că doar cei ce se nasc trupește din Isaac sînt socotiți seminție a lui Avraam – răspundem că, dacă această înțelegere ar fi fost adevărată, trebuia să se socotească seminție a lui Avraam și Idumeii și toți cei născuți dintru aceia. Pentru că strămoșul Idumeilor, Isav, a fost fiu al lui Isaac, dar acum Idumeii nu mai sînt și nici nu se socotesc fii ai lui Avraam, ci sînt foarte despărțiți de neamul lui Avraam și se numesc «de altă seminție» (Sfințitul Teofilact).

¹ Vedere [*teoria*] – privire a celor dumnezeiești.

fletul și cu trupul”, precum sfătuiește dascălul grăitor de Dumnezeu cel zis mai sus, scriind împotriva lui Evnomie.

Deci nimeni să nu aștepte a auzi de la mine aici [unele ca acestea]: Pentru ce Dumnezeu, veșnic fiind, zidește lumea vremelnică? În ce fel a fost adâncul acela întâi zidit, care, mai pe urmă, negreșit s-a prefăcut de pe din cele cinci cărți ale lui Moisi¹, numindu-l „prăpastie întâi făcută”? Cum întunericul fiind deasupra adâncului, Duhul Se purta pe deasupra apei? Și ce fel de Duh? Și cum strălucea pe deasupra lumina, după ce a luat ființa? Și cum se despărțea de întuneric și alcătua cele trei zile dintii? Și cum se numără zilele mai-nainte încă de a se alcătui soarele? Și câte și cum s-au așezat cerurile? Și cum s-au despărțit apele cele deasupra de cele de dedesubtul tăriei? Și ce este tăria? Și când s-au zidit îngerii? Și cum, fără trup fiind, sînt scriși împrejur într-un loc? Sau cum se mișcă, mutîndu-se din loc în loc? Și cum s-a zidit Adam din pămînt și din ce fel de pămînt? Și cum Eva din coasta lui Adam? Și încă din care coastă? Și care a fost rodul pomului cunoștinței, cel oprit celor întâi zidiți? Și în care parte a pămîntului s-a sădit Raiul cel din Eden? Și cum se păzește el pe pămînt pînă acum? Și oare cîtă vreme au petrecut în Rai nevinovați începătorii neamului omenească? Și ce fel a fost acea sabie heruvimică de vâpaie care i-a închis de la intrarea în Rai pe călcătorii de poruncă? Și celelalte și celelalte... Precum prea-multe ca acestea se pun înainte în toate cele cinci cărți pe lîngă acestea.² Nimeni – am zis – să nu nădărduiască aici de la mine iscodirea cercetătoare și luminarea cu de-amănuntul a acestora și a celor asemenea. Nici dumnezeieștii noștri părinți cei vechi nu făgăduiesc fără de îndoială tilcuirea cea cu desăvîrșită adevărare a unora ca acestea. Între ceilalți, și fericitul Teodorit – cu toate că, pentru nedumeririle *Dumnezeieștii Scripturi*, a scris cartea cea către Ipatie, care o ceruse – mărturisește luminat că „unele din cele întrebate sînt de prisosit ca niște nefolositoare, iar altele prostești și fără minte a se întreba.” Iar la urmă a hotărît „că și îndrăzneț lucru socotesc a vorbi pentru cele ce *Dumnezeiasca Scriptură* nu le zice descoperit”.

Rabinii cei vechi ai Evreilor, fiind mai înțelepți decît cei din urma lor, n-au judecat a fi de folos nici a tilcui de obște la toți unele cărți ori capitole ale *Așezămîntului celui Vechi*, și mai ales pe cele întâi ale *Facerii*; sau începutul vedeniei lui Iezechiil Proorocul și pe cele de pe la sfîrșitul prorociei acestuia; sau *Cîntarea Cîntărilor* a lui Solomon, măcar că la dinșii

¹ Filosofi cei nefilosofi ai Elinilor cunoșteau cărțile lui Moisi, în variante, de la Evreii răspîndiți de mult pe toată aria mediteraneană.

² Sfințitul scriitor zice că lasă deslușirea acestor taine în seama celor mai teologi ca el. Și, într-adevăr, toate întrebările de mai sus își găsesc răspunsul în scrierile Sfinților Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Vasilie cel Mare, Ambrozie al Mediolanului și ale altora care s-au învrednicit de vederea dumnezeiască.

[la Evrei] sînt canonisite. Și această luare aminte rabinică o laudă și o află binecuvîntată și părinții Bisericii noastre. Orighen¹ și [Fericitul] Ieronim, încă și Grigorie al Nazianzei, în cuvîntul cel răspunzător (cînd zice „că *Legea* trebuie a fi și la noi”) și în cuvîntul cel pentru buna rînduială întru vorbiri. Încă și marele Vasilie, în epistola a 21-a către ucenicul său Hilon, unde adaugă că, din citirea *Vechiului Așezămînt*, se face de multe ori vătămarea celor ce vor a le prea-cerceta cu îndrăzneală, mai presus de sine-și.

Pentru aceasta așadar, punînd înainte acum spre cugetare cărțile *Sfințitelor Cinci Scripturi*, și eu am trecut [cu vederea] cercările și privirile mai adînci și mai grele, ca pe cele ce sînt mai presus de puterea mea; și am însemnat numai oarecari socotințe și gîndiri ce îmi veneau de ici-colo din cele citite. Și, întorcîndu-mi mintea spre dînsese, nu fără folos am judecat a înțelege aceste socotințe ale mele și prin scriere și a le pune de față aici în aceste rînduri, ca pe unele ce nu puțin folos îmi pricinuesc prin citirea din nou.

Aceasta este cea de față *Adoleshia*, ori *Îndeletnicire* a mea. Și mă rog ca nimeni să nu prihănească scrisoarea deasupra [titlul] ca pe una nou izvodită, și neobișnuită și străină! Fiindcă numele *adoleshia*, care în limba elinească s-a înțeles mai de obște în loc de oarecare glumă necuviincioasă și multă cuvîntare de prisos, în *Scripturile* cele date de Dumnezeu s-a afierosit în oarecare chip a însemna și cugetarea cea deasă și cu de-adinsul sau aceea pe care un suflet cinstitor și iubitor de Dumnezeu o afierosește la citirea, și la aducerea aminte și la chibzuirea dumnezeieștilor și *Sfințitelor Scripturi*. Deci nădăjduiesc că și oricare altul va voi să se îndeletnicească întru aceasta împreună cu mine nu va avea pricină a se jelui, căindu-se că și-a cheltuit vremea în zadar și fără cîștig. De se va întîmpla așa – precum mă rog – și cel ce se va îndeletnici împreună cu mine va aduce de aici oarecare rod de folos sufletesc, aceasta îmi va fi singura și una dorită răsplătire a acestei smerite osteneți a mea.

Autorul²

¹ Învățătul Orighen (~185-254) a fost un mare eretic. De aceea – la al cincilea Sobor a toată lumea, care s-a ținut în Constantinopol la anul 536 – Orighen a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa, pentru nu mai puțin de 15 erezii. Aceasta nu înseamnă că s-a înșelat întru totul și întru toate. De aceea este pomenit aici și în alte părți.

Trebuie să avem în vedere că, în dorința lui de a cunoaștere *Scriptura cea Veche*, Orighen fusese în tinerete ucenic la un rabin, pricină pentru care mai apoi i s-a spus de către Creștini „Iudeul”; dar tot el s-a luptat cu tot sufletul pentru a ridica Biserica din catacombe și a propovădui învățătura ei la arătare, în fața învățaților Elini păgîni. Pentru aceea, a reușit să aducă la Hristos mulți cărturari care căutau răspunsuri la problemele vieții cercetîndu-i pe filosofi alexandrini. Rînduiala dumnezeiască a fost astfel încît acești ucenici ai lui Orighen, primind Sfîntul Botez și intrînd în tainele Creștinismului, să se lepede de dascălul lor, văzînd că acesta este departe de calea cea dumnezeiască a Părinților Bisericii.

² Evghenie Vulgaris.

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

I

Tîlcuire la
Cartea Facerii

ADOLESHIA FILOTHEOS

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU

adică

înțelegeri folositoare și mîntuitoare de suflet din citirea

Cărții celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi.

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris

și acum tălmăcită pe limba românească și

tipărită de S. V. M. M.¹ în zilele prea-înălțatului domn

Scarlat Alexandru Kallimahi Voievod

TOMUL ÎNTÎI

întru care se cuprind înțelegerile din citirea
celei dintîi din cele *Cinci Sfințite Cărți, a Facerii.*

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași,
la anul 1815.

---

¹ Adică Sfințitul Veniamin Costachi, Mitropolitul Moldovei.

PARTEA ÎNTÎI A ÎNDELETNICIRII
CELEI IUBITOARE DE DUMNEZEU,

**adică înțelegeri folositoare și
mîntuitoare de suflet din citirea
Cărții Înfîia a Sfințitelor cinci Scripturi**

1

Ziditorul este veșnic, iar zidirea vremelnică

„Întru început, Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul” (*Facerea* 1:1). Aud aceasta: „Întru început, Dumnezeu a făcut...”, și mă învăț Pricina cea mai presus de început și fără început a unui vremelnic început. Aud aceasta: „a făcut cerul și pămîntul”, și mă învăț că nici o făptură nu era mai-nainte de a se face cerul și pămîntul. Sau altminteri cum s-au făcut cerul și pămîntul întru început?

Deci, dintru aceste două [ziceri] împreunate deodată, fac socoteală că făptura, ce nu era de sine, era nimic mai-nainte de a se face, pentru că a luat început de a fi. Și că Făcătorul era de Sine, din a Sa fire, fiindcă a dat ființă nimicului și [făpturii] celei ce cu totul nu era; și – ca unul Care n-a luat început de a fi, ci El a dat ființă celorlalte afară de Dînsul – cu adevărat El era mai-nainte de tot începutul ființei, adică El era fără de început. După această binecuvîntată împreună-urmare dintru mine a înțelegerilor celor firești, zicerea „întru început, a făcut din ce n-a fost” o dau [făpturii] celei ce s-a făcut, fiindcă așa se înțelege de nevoie; iar zicerea „întru început, Dumnezeu” o aduc fără îndoială la Cel ce a făcut [făptura]. Pe aceea o înțeleg că [s-a făcut] de Acesta; iar pe Acesta Îl pricep și Îl cunosc ca și cum prin aceea. Fără de Acesta, aceea ar fi fost neînfișată de sine; fără de aceea, Acesta ar fi fost necunoscut și mie însumi, și la toată zidirea cuvîntătoare [rațională]¹; adică El singur de Sine fiind, ca Cel ce este de la Sine, dar necunoscîndu-Se de altcineva, decît numai de El Însuși singur și de Sine. Pe Acesta, eu acum nu-L cunosc cum este întru Sine și cum este așa precum este. Ci Îl cunosc din cuvîntarea [rațiunea] ce este povătuindu-mă întru mine și mă asigur a crede fără de îndoială că [El] este. Și așa, prin ceea ce n-a fost mai înainte și din nimic s-a făcut întru început, mă înalț la înțelegerea

¹ Adică firii omenești și făpturilor cuvîntătoare netrupești, care s-au zidit înaintea lumii văzute, despre a cărei zidire vorbește prima carte a lui Moisi.

Celui ce este de-a pururea, Care a înfișat-o întru început și pe ceea ce n-a fost mai-nainte nicăieri nicidecum.

Și – de m-ar întreba cineva: Și cum ai înțelegere de ceea ce n-a fost mai-nainte? Sau: De unde o ai? – îi răspund: O am, căci nu-mi este neștiut că eu însumi sînt și mă aflam acum. Și asemenea sînt încă încredințat și de aceasta, că eu nu eram de-a pururea și nici nu mă aflam totdeauna. Și nici cît de puțin nu mă pot îndoi pentru sine-mi cum că nu aveam ființa de-a pururea și știu bine și fără îndoială că am început de a fi cîndva, mai-nainte nefiind. Și că am început încă și aceasta a o cunoaște și a o ști pentru sine-mi: anume că eu însumi eram nimic cîndva, mai-nainte de a lua ființa aceasta pe care o am. Nu eram, și acum sînt. Și că este cu adevărat Ființa care – pe mine, cel ce mai-nainte eram nimic; și pe celelalte asemenea mie, care mai-nainte nu erau – ne-a adus întru ființă din nimic; negreșit Acela care întru început a făcut cerul și pămîntul.

„Bine este cuvîntat Dumnezeu, și prea-lăudat și prea-proslăvit în veci!” Mă învață această maximă, pe de o parte, sfințita descoperire dăruită mie prin *Scriptura* cea dată de Dumnezeu; și, de cealaltă parte, însăși firea, prin puterea cea cuvîntătoare [rațională] ce este întru mine. Și ele întocmai mă adeverează și mă încredințează că Acesta Însuși este și Dumnezeu, și Făcător și Ziditor a toată lumea acesteia ce se vede, precum și al meu însumi. Aceea mă încredințează deplin pentru că nu sînt fără minte și nebun: „A zis nebunul întru inima sa: Nu este Dumnezeu!” (*Psalmul 13:1*). Aceasta [mă încredințează] pentru că nu sînt orb, nici de tot nesimțitor și fără socoteală: „Bărbatul nebun nu va cunoaște, și cel nepriceput nu va pricepe acestea” (*Psalmul 91:6*).¹ „Căci cele nevăzute ale Lui de la zidirea lumii, prin fapte înțelegîndu-se se văd, și puterea Lui cea pururea vecuitoare și dumnezeirea” (*Romani 1:20*).

2

Sporirea alcătuirii și a împodobirii tuturor celor făcute în șase zile

„Și a zis Dumnezeu: Să fie lumină! Și s-a făcut lumină” (*Facerea 1:3*). Ziditorul a zis să se facă cuvîntul lucru, și făptura s-a făcut. La fel, de ar fi zis: Facă-se toată împodobirea zidirii împlinită și sfîrșită (după cum este acum)! – negreșit s-ar fi făcut îndată în clipeală, așa cum s-a făcut și lumina. Dar Ziditorul a voit să alcătuiască lumea întru o oarecare lungime de vreme, „prin zidirea cea alcătuită pe rînd făcîndu-Se cunoscut pe Sine celor cuvîntători” (precum a însemnat Ghenadie). Pentru aceea, de Dumnezeu văzătorului scriitor [Moisi] i s-a poruncit a scrie din parte facerea cea în șase zile

¹ „Pe acestea le-a zis cu deosebire: căci cel ce boalește la minte și este lipsit de pricepere nu cunoaște nimic dintru acestea, dar nici nu voiește să audă ceva despre ele” (Teodorit).

a lumii, spre mai luminata noastră învățătură, ca să luăm ca înaintea ochilor alcătuirea privescării acesteia a toată lumea după părțile cele mai cuprinzătoare, arătate din zi în zi, și pentru fiecare să-L mărim pe Cel ce le-a înființat. Și – de aici, din început – zidirile cele alcătuite în șase zile și în șase nopți au povestit atunci după asemănare mărirea cea nemărginită și slava Celui ce le-a zidit. Când făceam stelele, M-au lădat cu glas mare toți îngerii Mei, precum și acum toate cele înființate o povestesc cu netăcere în toate zilele și nopțile,¹ și în veacul veacului o vor povesti: „Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu și facerea miinilor Lui o vestește tăria: ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește cunoștință” (*Psalmul 18:1, 2*).²

Așadar văzătorul de Dumnezeu scrie că, după cer și pământ, în ziua dintii s-a adus întru ființă lumina; și că, după ce s-a adus, s-a despărțit de întuneric. Iar în ziua a doua s-a întins pe deasupra pământului o îndestulă lungime, lungimea aceasta nefiind deșartă și neînființată – cum este cea în trei părți despărțită a matematicienilor, care se socotește cu niște goale aflări – „ci lungime întărită lângă lungime, adică lângă depărtări”, și care

¹ Căci zice: „Lăudați-L pe El, toți îngerii Lui, lăudați-L pe El, toate Puterile Lui! Lăudați-L pe El, soarele și luna, lăudați-L pe El, toate stelele și lumina!” (*Psalmul 148:2, 3*). Stihuri care se înțeleg așa, după Teodorit: „«Lăudați-L pe El, toți îngerii Lui...» «îngerii» și «Puteri» numește firile gândite: «îngerii», ca pe cei ce trec către oameni dumnezeieștile graiuri; iar «Puteri», ca cele ce sînt slobode de patimile trupești și ca cele ce pot împlini poruncile, căci zice: «cei puternici întru tărie, care faceți cuvîntul Lui.» Însă prin numele acestea a cuprins toată firea celor gândite, și foarte potrivit a chemat spre cîntarea de laudă întii cetele cerești. «Lăudați-L pe El, soarele și luna...» Iar Simmah, așa: «lăudați-L pe El, toate stelele luminii»; așa încă și ceilalți. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Dumnezeu a zidit lumina în ziua dintii, iar întru a patra – luminătorii, și pentru aceasta i-a pomenit deosebi de lumină, nu că ea ar sta singură prin sine-și, ci pentru că s-a împărțit întru luminători. Iar pe acestea, după cum am zis și mai sus, nu le cheamă ca pe niște însuflețite și cuvîntătoare, ci ne poruncește a privi la ele, și a deprinde înțelepciunea lui Dumnezeu și prin toate a-I împleti Lui cîntare de laudă.”

² La care Teodorit tilcuiește: „«Cerurile povestesc ...» Zice: Numai arătîndu-se frumusețea cerurilor și mărirea, este destul să propovăduiască puterea Ziditorului. Căci – dacă cel ce vede o prea-mare și prea-bună zidire îl laudă pe ziditor; dacă cel ce vede o corabie bine și frumos făcută îl înțelege pe marangoz (adică pe făcătorul de corabie); dacă, prin privirea icoanei, intră împreună în lăuntru și pomenirea zugravului – apoi, cu mult mai virtos văzîndu-se, zidirea povățuiește cu adevărat pe privitori către Ziditorul. Și a pomenit «cerul» și «tăria» după urmarea învățaturii marelui Moisi, pentru că acela a zis întii: «Să se facă cerul!», și apoi povestește zidirea tăriei, pe care a numit-o «cer al cerurilor». [...] «Ziua zilei spune cuvînt...» Urmarea tocmită a nopții și a zilei arată hotarele așezate de Ziditorul, pe care zidirea neînsuflețită nu suferă a le călca. Căci – crescînd, și micșorîndu-se spre trebuința oamenilor, și una de la alta imprumutînd vreme și iarăși plătîndu-și datoria una alteia – ziua și noaptea arată purtarea de grijă ce stă asupra lor. Iar acest «îi spune cuvînt, și îi vestește cunoștință» și «povestesc slava» nu învață că cele văzute sînt însuflețite, ci este personificare ce învață pe toți să se povățuiască de la cele văzute spre Dumnezeu cel nevăzut, și Aceluia să-I aducă lauda.”

are închipuire tare și neînduplecată, precum zice arătătorul de cele dumnezeiești Vasilie. Adică o lungime acoperitoare și întărită, precum tilcuiește Teodorit, ca să știe alunecarea și lesne curgerea firii apelor celor ce curg pe deasupra tăriei și să le deosebească de cele despărțite de sub dînsa. Pentru aceea, aceeași s-a numit și „tărie”, și „cer”: o dată pentru că este întinsă pe deasupra pămîntului, iar a doua pentru că ține apele cele zise și le desparte pe unele de altele ca o îngrădire sau ca un zid de mijloc.

În ziua a treia, apa rămasă sub această tărie cerească s-a strîns adunîndu-se în văile pămîntului și a înființat mările; și prin urmare pămîntul s-a izbăvit de adîncul apelor de care fiind acoperit petrecea nevăzut și netocmit. Deci îndată s-a arătat uscatul, și a odrăslit cu dumnezeiasca poruncă buruiiană de iarbă și a răsărit lemne, adică pomii care dau roduri de multe feluri după semințele ce se cuprind într-înșii.¹

Întru a patra, s-au întărit toate stelele și împreună cu ele cei doi luminători mari, soarele și luna, ca să lumineze pămîntul, ca unii ce sînt apropiați de dînsul mai cu îndestulare; și să stăpînească oarecum peste zile și peste nopți – însemnînd vremea, și anii și celelalte lungimi ale vremii – și peste cele ce se văd cărora, din înconjurarea și purtarea împrejur a acelora, se supune soarta noastră această pămîntească.

Întru a cincea, s-au adus întru ființă toate felurile de neamuri ale jivinelor celor însuflețite cîte au traiul și hrana în ape și cîte zboară înaripate pe deasupra pămîntului către tărie; și acelea, și acestea luînd fiecare blagoslovenia cea de obște de la Dumnezeu spre înmulțirea lor și spre cuviincioasa creștere după felul lor.²

¹ Evoluționismul, învățătură diavolească ce luptă în chip nebunesc împotriva adevărilor dumnezeiești cuprinse în *Cartea Facerii*, zice tocmai dimpotrivă: că speciile de plante se trag unele din altele. Iată ce scrie Cuviosul Serafim Rose despre aceasta: „Ierburile și copacii au dat sămînță după fel.» Această zicere a *Scripturii* este una dintre cheile gîndirii patristice. [...] Sfîntul Vasile învață că «felurile» din *Cartea Facerii* (desigur, cu excepția celor care ar fi putut să dispară), își păstrează firea pînă la sfîrșitul timpului. [...] Trebuie luat aminte că ierburile și copacii s-au ivit dintr-o dată din sîmurile pămîntului, nu au germinat din semințe. Sfîntul Grigorie al Nyssei subliniază (printre alții) că Dumnezeu nu a făcut semințele sau potențialitățile creșterii, ci însăși zidirea pe care o cunoaștem; semințele s-au ivit din primele plante făcute” (Cuviosul Serafim Rose, *Cartea facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, Sofia, 2001).

² „...Cuviincioasa creștere după felul lor.” Ce am zis în nota de mai sus în legătură cu plantele e adevărat și în privința jivinelor. Pentru a lămuri aceasta, ne vom folosi tot de tilcuirea Părintelui Serafim, care zice așa, în aceeași carte: „Așadar, Dumnezeu a zidit toate soiurile de animale deodată, pe fiecare după firea lui, cum s-a petrecut și cu plantele. Zice Sfîntul Ambrozie: «În tot ceea ce rodește, firea rămîne credincioasă sie-și. Semințele unui fel nu dau la iveală roade deosebite de propriile semințe, astfel încît oamenii să răsără din serpi și camea din dinți.»”

Întru a șasea, au ieșit din pământ cele cu câte patru picioare – și dobitoacele, și fiarele și tîrtoarele pămîntești – împărțându-se și ele asemenea de aceeași blagoslovenie de a crește și a se înmulți. Și – după toate cele zise, întru aceeași zi a șasea – Dumnezeu l-a făcut pe om: adică pe Adam și pe Eva, parte bărbătească și parte femeiască. Și i-a blagoslovit pe ei nu numai ca pe celelalte jivine, încît a crește și a se înmulți, ci încă și „ca să domnească pămîntul și să stăpînească fiarele mării, și păsările cerului, și pe toate dobitoacele a tot pămîntul și pe toate cele ce se tîrăsc pe pămînt” (*Facerea* 1:26).

Deci mai-nainte s-a împodobit palatul, iar apoi s-a adus într-însul locuitorul; mai-nainte s-a așezat stăpînirea, apoi s-a întărit împăratul cel hirotonisit. Cine? Cel zidit din neființă, precum și celelalte! Omul cel plămuit din pămînt și din tină! Socotindu-le pe acestea, cine se va afla care – mai mult și decît înșiși pruncii și decît copiii care încă sug țîță, avînd gura și inima mai neputincioase – nu se va înspăimînta și nu se va minuna de iubirea de oameni și prea-buna bunătate a lui Dumnezeu, cea atîta de multă spre noi? „Doamne Dumnezeul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Cu adevărat, s-a înălțat mare cuviința Ta mai presus de ceruri” (*Psalmul* 8:12).¹ Și din înseși cerurile, precum și din toate celelalte zidiri ale Tale, se arată și se cunosc cu adevărat nemărginita putere, și înțelepciunea și bunătatea Ta. „Minunate sînt lucrurile Tale, și sufletul meu le cunoaște foarte” (*Psalmul* 138:14). Însă nemărginita Ta bunătate s-a cunoscut mai cu deosebire spre mine, viermele cel prost: „Minunată s-a făcut cunoștința Ta de la mine! S-a întărit, nu voi putea spre dînsa!” (*Psalmul* 138:6).² Nici nu pot a o înțelege cu îndestulare, nici a-Ți mulțumi pentru dînsa precum se cade.

¹ Stih la care adăugăm și tîlcuirea lui Teodorit: „Aici, acest «cîb» nu este asemănător, ci întinzător, căci zice: Numele Tău se laudă foarte – o, Stăpîne! – și toți Te numesc pe Tine Făcător al cerului și al pămîntului. Căci acest «s-a înălțat marea cuviință a Ta mai presus de ceruri» arată că au cunoscut toți că le stăpînești pe toate, și cerul, și pămîntul. El avea marea cuviință de-a pururea, dar oamenilor nu le era cunoscută aceasta de-a pururea. Și Fericitul Avacum mai-nainte vestește unele ca acestea, că, după ce a zis: «Dumnezeu de la Teman va veni, și Cel Sfînt – din muntele cel cu umbra deasă», a adăugat: «Acoperîl-a cerurile bunătatea Lui, și de lauda Lui plin este pămîntul.» Și chiar El, arătîndu-Se lui Iacov și întrebîndu-L acela pentru numire, a zis: «Pentru ce cauți numele Meu, și acesta este minunat?»”

² La care, Fericitul Teodorit scrie pe margine: „Dintru cele făcute către mine, am cunoscut puterea Ta, și – voind a lauda înțelepciunea Ta, dar nenimerînd vrednicia – îmi mărturisesc biruirea.”

3

Deosebirea și despărțirea luminii și a întunericului

„Și a despărțit Dumnezeu între lumină și întuneric” (*Facerea* 1:4). „Lumină” este ființa și firea cea prea-subțire, și prea-ascuțită și prea-lucrătoare pe care Ziditorul în ziua dintii, în care a zidit cerul și pământul, a vărsat-o peste acestea și prin care se fac văzute ochilor trupurile mai groase.¹ Iar „întuneric” s-a numit lipsa ființei celei zise, care se întâmplă fie din depărtarea cea cu totul a luminii, când nu este [de loc]; fie din lipsire, când se pune la mijloc vreun trup neluminos și care prin împotrivă-îngrădire curmă razele aceleia. După chipul cel dintii, întunericul era mai înainte de lumină. Și aceasta este că lumina nu era, ci era o întreagă lipsire de lumină, care încă nu se zidise; și, prin urmare, „întuneric era deasupra adîncului”. „Căci amîndouă punerile înainte acestea, adică: „nu este lumină” și „este întuneric”, sînt de aceeași putere și aceeași însemnează. După al doilea chip, se făcea întuneric cînd – mai la urmă, după ce s-a zidit cu porunca Celui ce a zidit-o – se abătea într-o parte și, de la o parte a adîncului, se muta la cealaltă parte. Și așa înțelegem cele trei zile ce au fost mai-nainte de a patra, în care s-a alcătuit luminătorul zilei, soarele. După chipul acesta zicea și dumnezeiescul [Grigorie] de Nazianz că „întunericul a venit mai în urmă”; căci după chipul cel dintii, de vreme ce ființa cea luminătoare încă nu se făcuse atunci, „întunericul era deasupra adîncului” după întreaga lipsire a luminii, de unde s-a numit și „mai vechi”, precum și prăpastia cea mai-nainte de împodobirea lumii. De aceea citim pentru lumină că și-a luat ființa din neființă cu porunca Ziditorului: „Facă-se!” – iar pentru întuneric auzim numai atît: că era deasupra adîncului mai-nainte de lumină.

¹ Locul acesta din *Cartea Facerii* a fost piatră de poticnire pentru mulți – nu numai ateii, dar și dintre Creștini – care întreabă: Cum e cu puțință ca lumina să fi fost zidită înaintea luminătorilor? La aceasta, Sfințiții Teologi răspund așa: „Cerul și pământul fuseseră făcute mai înainte; după facerea lor, a fost zidită lumina; apoi, a fost despărțită ziua de noapte. La început, s-a adus la existență firea luminii; apoi (în ziua a patra), soarele a fost făcut ca să fie vehicul al acelei lumini întii-născute. Să nu-mi spui că este cu neputință ca acestea să stea despărțite. Nici eu nu spun că ne este cu puțință, mie și ție, să despărțim lumina de corpul soarelui, ci spun că cele care pentru mîntea noastră nu sînt despărțite, acelea pot fi despărțite în realitate de Ziditorul firii” (Sfîntul Vasilie cel Mare).

Dar care este rostul acestei despărțiri în viața noastră omenească? Unul foarte însemnat: acela de a nu cădea în idolatrie, socotind soarele zeu. „Sfîntul Ioan Hrisostomul scrie: «Dumnezeu a făcut soarele (abia) în ziua a patra, ca să nu socotești să datorită lui avem ziua.»” Dovada că pricina e întemeiată stă faptul că toate „civilizațiile” vechi se închinau soarelui ca unui „făcător”: și Elinii, și Babilonienii, și Aztecii, și – mai cu seamă – părinții vrăjtoriei oculte, Egiptenii, maeștrii tuturor *iluministilor* și *iluminașilor* de mai tîrziu, a tuturor sectelor francmasonice care stăpînesc azi lumea împreună cu *stăpinul lor și al rătății acestui veac*.

Încă ce? Nu cumva oare întunericul a fost veșnic? Să nu fie! Această socoteală se cuvine prea-rău credinciosului Manent. Unul este din veac „*O on*” [Cel ce este], singur Ziditorul, iar celelalte toate vremelnice. Și, împreună cu acestea, și lumina și întunericul. Însă lumina, ca una ce este o fire pusă și lucrătoare, s-a făcut și este cu rânduirea și cu lucrarea. Iar întunericul nici nu s-a făcut chiar, nici nu este cu lucrarea; ci – ca unul ce „nu este fire stătătoare scrisă împrejur”, după luminătorul Nazianzei – este numai o întâmplare ce urmează după un chip din cele mai-nainte zise: ori după întreaga lipsire a luminii, ori după împotriva-îngrădire a ei. Încît cel ce zice că a fost sau că este întuneric zice chiar aceasta și nimic altceva: că nu era ori că nu este lumină.

Deci întru acest chip a despărțit Ziditorul „între lumină și întuneric”, precum învață și dumnezeiescul Hrisostom, că „fiecăruia i-a împărțit loc osebit și potrivită vreme”. Anume, cînd și unde stăpînește unul, lipsește cealaltă; și, cînd și unde merge acesta, aceea fuge. „Întunericul fuge de năpădirile luminii”, zice și arătătorul de cele cerești Vasilie. Și adaugă că lumina nu primește și nu suferă venirea întunericului, ci îl alungă și îl gonește, „firească făcîndu-i înstrăinarea. Căci ele sînt neîmpăcate și neînvoite din fire.” Și cu adevărat așa sînt acestea.

Dar – făcînd socoteală aici din punerea împotrivă și din despărțirea luminii și a întunericului, a celor din lumea aceasta mare – eu aflu întîmplîndu-se acestea și întru mine, lumea cea mică. Uneori, lumina strălucește și întru mine, cînd mă plec spre bine; alteori, dimpotrivă, stăpînește întru mine întunericul, cînd mă abat și mă întorc la rău. Iar mai rău este că de multe ori – voind binele la o faptă oarecare, iar la alta îmbrățișînd răul – socotesc că le unesc pe cele de sine neînvoite și neîmpreunate. Mă rătăcesc, ticălosul! Le-a despărțit Dumnezeu și pe acestea, precum și pe acelea. Faptă bună și răutate împreună? Lumină și întuneric împreună? Ziuă și noapte împreună? Strălucire și negură? Cum se poate? Aceasta este o unire silnică și fără de fire, o amestecare de cele ce nu se pot amesteca. „Ce împărțășire este luminii și întunericului?”¹ Deci ce fel sînt eu oare, cîtă vreme viez și petrec așa, ticălosul? Cum poate cineva a mă numi, cînd petrec în acest fel? Fiu al zilei și al luminii, sau al nopții și al întunericului? Ah! – pe mine o întunecare încă mai covîrșitoare mă acoperă! Umbră deasă mă înconjură

¹ „Căci ce însoțire are dreptatea cu nelegiuirea, sau ce împărțășire are lumina cu întunericul? Și ce unire are Hristos cu Veliar [care însemnează în evreiește «apostat», numindu-l așa pe diavolul] sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Sau ce învoire este între Biserica lui Dumnezeu cu idolii? Căci voi sînteți Biserica Dumnezeului celui viu, precum a zis Dumnezeu, că: «Voi locui întru dînșii, și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor, și ei vor fi norodul Meu» (Levitic 26:12). De aceea, «ieșiți din mijlocul lor, și vă osebiți – zice Domnul – și de ce este necurat să nu vă atingeți, și Eu vă voi primi pe voi!» (Isaia 52:11)” (2 Corinteni 6:14-17).

din toate părțile! Adîncă este negura ce se varsă împrejurul meu! Jalnică este nevederea și orbirea ce cad asupra mea de năprasnă! „M-au cuprins fărădelegile mele, și n-am putut să văd!” (*Psalmul 39:12*).¹ „Bine voiește, Doamne, a mă izbăvi! Doamne, spre a-mi ajuta mie ia aminte!” (*Psalmul 39:13*). Din toată inima mea cînt Ție irmosul acela al Bisericii: „Negura sufletului meu risipește-o, Dătătorule de lumină, Hristoase Dumnezeule, Cel ce ai gonit întunericul cel de demult al adîncului! Și dăruiește-mi lumina poruncilor Tale, Cuvinte!” (glas 8, marți la Utrenie).

4

Alcătuirea soarelui, a lunii și a stelelor

În ziua a patra, a făcut Dumnezeu soarele, luna și stelele (*Facerea 1:16*). Pe cei doi, *Dumnezeiasca Scriptură* i-a numit „luminători mari”; adică pe soare luminător mare, iar pe lună luminător mai mic. Nu este nici lucru al meu – să zic în scurt –, nici al fiecărui cititor credincios a cerceta ca să se afle cu cît este soarele mai mare, și dacă este de un milion de ori mai mare decît pămîntul, încît să fie de zece milioane de ori mai mare decît luna (care, de altfel, se bănuiește a fi de patruzeci de ori mai mică decît pămîntul); și dacă soarele este departe de Cronos [Uranos], planeta ce se poartă pe deasupra lui, cît o funie care ar înfășura prin mijloc de treizeci de mii de ori și mai mult această sferă de apă și de pămînt pe care locuim; și dacă soarele este (precum zic unii) încă și cu neasemănare mai depărtat decît cea mai de jos dintre stelele ce sînt pe tărîe. Acestea să le cerce, dacă le pot înțelege, cei bogăți în înțelepciunea lumii și care zăbovesc întru cele de acest fel. Noi, luînd aminte la cele scrise de proorocul [Moisi] cel înțeleptit de Dumnezeu, numim „mari” pe acești doi luminători care ni se arată mai cu deosebire după mărimea lor decît celelalte stele, din pricina apropierii de noi și după trebuințele mai însemnate pe care ni le împlinesc aceste

¹ „Că m-au cuprins rele fără număr, apucatu-m-au fărădelegile mele, și n-am putut să văd. Înmultitu-s-au mai mult decît perii capului meu, și inima mea m-a părăsit.” Stih ce are nevoie și el de tîlcuire: «Nimeni să nu socotească cele zise nepotrivite tîlcuirii, pentru că și cei trei Tineri, care aveau fapta bună desăvîrșită și purtau cununa de biruință, rugîndu-se în cuptor, ziceau: «Greșit-am, nelegiuit-am, făcut-am nedreptate, ne-am depărtat de la poruncile Tale și n-am păzit dreptățile Tale.» Așa zicea minunatul Daniil, așa – dumnezeiescul Ieremia, așa – dumnezeiescul Isaia. Așa grăia prea-înțeleptul Pavel: «Hristos Iisus a venit în lume să-i mîntuiască pe păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu», și iarăși: «Nu sînt vrednic să mă numesc apostol.» Deci, fiind bătută cu întreitile valuri ale celor rău-credincioși, Biserica lui Dumnezeu nu cugetă înalt, ca ceea ce se nevoiește, ci păcate și greșeli socotește cele făcute și se roagă a primi ajutor de la Mîntuitorul. De altfel, Biserica lui Dumnezeu nu s-a alcătuit numai din cei desăvîrșiți, ci are și pe cei ce trăiesc în trîndăvie, pe cei ce au îmbrățișat viață moleșită și voiesc a sluji îndulcirilor. Și, de vreme ce este un trup, ca dinspre o față le grăiește și pe unele, și pe altele” (Teodorit).

doă vase dătătoare de lumină alcătuite și rînduite de Ziditorul pentru a fi „spre luminare întru tăria cerului; ca să lumineze pe pămînt, ca să despartă între zi și noapte; și să fie spre semne, și spre vremi, și spre zile și spre ani” (*Facerea* 1:14). Și [numim „mari” pe acești doi luminători] după tot felul de schimbări și de prefaceri ce se întîmplă într-acest pămînt locuit de noi, pe care le cer hotarele alcătuirii lumii celei împodobite. Căci, fără acestea, toate celelalte ale lumii acesteia pămîntești ar fi fără de rînduală și tulburate, sau cel puțin ni s-ar fi întîmplat nouă lucruri năprasnice și necunoscute. Iar prin acestea, așezate de Împodobitorul prea cu înțelepciune, și zidirile se îndreptează prea-bine, și cele ce ne ajută și ne folosesc nouă se cunosc oarecum mai-nainte și se iconomiesc din feluri de socotințe și de semne. Citesc Psalmul 103 – întru care cu de-amănuntul se scrie împrejur Pronia și purtarea de grijă cea mare, lucrătoare și prea-bună pentru noi a Ziditorului – și văd că în fiecare zi și ceas am nenumărate pricini ca să măresc și să mă minunez de mărirea și bunătatea Lui cea nepovestită care este către toate și mai cu deosebire către mine, omul: „Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!” (*Psalmul* 103:1). Luna merge înainte la vremile sale, soarele apune seara, se face noapte. Se ivesc fiarele și cer de la Dumnezeu mîncare, și o află. Răsare soarele, se dau în laturi fiarele; iar omul se îndeltnicește la lucrarea sa, ziua întru netemere pînă seara. „Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne! Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!”¹

¹ Iată stihurile de care se face pomenire, împreună cu tîlcuirea lor, după Teofilact: „Făcut-ai luna spre vreme.» După ce a vorbit pentru toate cele de pe pămînt, și după ce a arătat zidirea firilor celor nevăzute și facerea cerurilor, face pomenire și pentru luminători, care s-au făcut în ziua a patra. Și zice că luna a fost zidită pentru învățătura și cunoașterea vremilor, pentru că schimbările ei fac să se măsoare timpul, ea crescînd și micșorîndu-se întru același număr de zile. «Soarele și-a cunoscut apusul său.» Nefiind însuflețit, nici vorbind, ci călătorind după dumnezeiescul hotar, soarele face ziua arătîndu-se, și face noaptea ascunzîndu-se, și are de-a pururea același drum și păzește măsura.» «Pus-ai întuneric, și s-a făcut noapte.» De nevoie este și trebuința acesteia, care se alcătuieste prin lipsirea și ducerea luminii și dăruiește oamenilor odihnă. «Întru dînsa vor ieși toate fiarele pădurii, puii leilor rîcnînd ca să răpească și să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și.» Că noaptea le face oamenilor odihnă, iar fiarelor le dăruiește slobozenie să-și sature pîntecele lor cele flămînde. Iar acest «să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și» e în loc de: Dumnezeuiasca Pronie le dă cele de trebuință și acestora. Că a cere de la Dumnezeu este al celor cuvîntătoare, iar a căuta – al celor necuvîntătoare, dar și acestora tot Dumnezeu le dăruiește hrana cea de nevoie. «Răsărit-a soarele, și s-au adunat și în culcușurile lor vor zăcea; ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă seara.» Și, răsărînd soarele, se duc întru ale lor ascunzători; iar oamenii, uîtfînd osteneala zilei dinainte, iarăși vor stărui cu sîrguință întru lucru toată ziua. «Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!» (*Psalmul* 103:19-24). În mijlocul povestirii, gîndind cele zise și cunoscînd multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, Proorocul a trimis laudă lui Dumnezeu, zicînd că toate fapăturile Lui sînt minunate, și foarte vrednice de mirare și pline de înțelepciune: căci a aflat că și noaptea, prihănită de oarecari rău-credincioși, este prea-foarte de trebuință, și că lemnele neroditoare aduc altă trebuință, și că neamurile fiarelor sînt foarte trebuincioase oamenilor.”

5

Preoții s-au rînduit ca niște luminători pe „tăria” Bisericii

Așa cum – prin alcătuirea lumii, Dumnezeu a pus luminători pe tărie adică soarele, luna și stelele, spre luminare pe pămînt – tot astfel, prin mîntuitoarea iconomie, [El] a pus (după Pavel, călătorul pe cer) oarecari „luminători” duhovnicești în lume, care adică țin rînduială de luminători. Și, așa cum luminătorii aceia ai lumii nu sînt lumina cea mai veche, ci s-au făcut ca niște vase primitoare de lumina cea mai veche, tot astfel și în Biserica (precum învață marele Vasile) „alta este Lumina lumii cea adevărată, după a cărei împărtășire sfinții se făceau luminători ai sufletelor și învățau, izvăvindu-le de întunericul neștiinței”. Așadar pentru însăși aceasta s-au rînduit și luminătorii bisericești, ierarhii, ca să dea noroadelor încredințate lor razele și strălucirile Luminii celei mai presus de lume, de care ei s-au împărtășit prin dar. Pentru aceasta i-a pus pe ei „pe tăria cerului, ca să lumineze pe pămînt” (*Facerea* 1:14). Frate, te-ai pus așadar pe înălțimea tăriei celei gîndite a Bisericii? Te-ai hirotonit preot, te-ai suit la treapta episcopului? Dar nu te-ai ales la această mărime numai pentru ca să te înalți, te-ai înălțat ca să luminezi pe pămînt, ca să gonești întunericul răutății, al minciunii, al rătăcirii, al necunoștinței, al eresului, al necredinței – „spre a despărți între zi și noapte” – ca să economisești vremile și să deslușești întimplările. Ca să asemuiești și să însemnezi voririle și așezările, și după dînsele să te faci povătuitor de mîntuire celorlalți „spre semne, și spre vremi, și spre zile și spre ani” (*Facerea* 1:18).

6

Nimeni să nu cugete înalt pentru strălucirea neamului

Dintru același smerit loc își au începutul nașterilor și jivinele tîritoare pe jos și de cele de jos rîvnitoare, și păsările cele înalt și pe sus zburătoare: „Să scoată apele tîritoare de suflete vii și păsări ce zboară pe deasupra pămîntului către tăria cerului” (*Facerea* 1:20). Dacă acelea se tîrăsc trăgîndu-se pe pămînt, dacă acestea zboară înalt spre înălțimi, totuși unul și aceeași sînt începutul și materia alcătuirii acestora precum și a acelor, adică apele cele curgătoare și lesne vărsătoare. Aceasta se cade a o socoti și oamenii la felul [specia] lor. Ce pricină are cel mare, și cel întru dregătorie și bogatul a se mări întru mîndrie și întru defăimarea celui mic, și prost și sărac? Pentru că acela se trage smerit și aruncat jos în adîncuri, are acesta cuvînt a se ridica la înălțimi trufaș și înalt? Nu are! Unul este începutul facerii și al aceluia precum și al acestuia: pămîntul, țărîna, tina; și același va fi și sfîrșitul. Îi deosebește poate rînduiala sau starea întru care se află,

dar nu înființarea din care s-au alcătuit. Și, pentru aceasta, cele tîrtoare și păsările cele zburătoare, împărații pămîntului și toate noroadele se cheamă împreună la aceeași mărire întocmai, căci ca niște lucruri ale Ziditorului întocmai sînt datori Lucrătorului a toate cu aceeași laudă și cinste.

Dacă este vreo deosebire între om și om, una este mai virtos cea prea-adevărată: adică aceea care vine fie din faptele bune și din darurile sufletului, fie din metehne și din răutăți; sau și dintru o faptă bună din alăturarea și cumpănirea cu altă faptă bună. Fiindcă și între o faptă bună și altă faptă bună încape uneori oarecare despărțire care deosebește. Nu este – ba! –, nu este de-a pururea tot aurul de același preț, ci și aur de aur are deosebire. În multe părți ale pămîntului se află metalul acesta dorit și iubit, dar aurul [fării] Havila le covîrșește pe celelalte și se deosebește: „iar aurul pămîntului aceluia este bun” (*Facerea* 2:12). O, cît aur! – dar totuși nu este atît de bun, ca unul ce este amestecat din niște părți de altă fire. Cîtă faptă bună! – dar totuși nu e îmbunătățită, pentru amestecarea socotelilor celor pămîntești și a multor feluri de metehne! Cîtă părută faptă bună! – dar totuși este cu adevărat răutate, pentru fumul mîndriei ce locuiește într-însa ori pentru fățarnicia cea ascunsă și tăinuită sub dînsa.

7

Omul nelucrător este ca și un mort

Nici în lăuntru Raiului desfătării nu se cădea ca omul să rămînă desăvîrșit nelucrător și deșert. Și acolo aflîndu-se era cu cale a lucra ceva: „Și l-a pus Dumnezeu pe om în Raiul desfătării, să-l lucreze și să-l păzească” (*Facerea* 2:15). Severian împărțea lucrarea lui Adam cea din Rai întru lucrarea faptei bune și întru deplina adevărire a credinței: „a lucra – zice – porunca lui Dumnezeu și a crede”. Cuviosul Efreim Sirul o împărțea în lucrare trupească și sufletească: „A zis «să lucreze» și «să păzească», însemnînd lucrarea cea cu trupul și pe cea cu sufletul.” Iar dumnezeiescul Hrisostom socotea că lucrarea lui Adam trebuia să fie împreună a amîndurora: a sufletului, să ia aminte la cele cuviincioase; iar a trupului, să lucreze ceva și să nu se lenească. O lucrare nu cu totul slobodă de toată osteneala măsurată, dar neîmpărțită de supărarea și de îngreunătoarea chinuire. „Căci, de ar fi fost slobod de toată osteneala, s-ar fi abătut îndată la lenevire, mult-uneltind odihna; iar acum, lucrînd oarecare lucrare nedureroasă și fără de ticăloșie, s-ar fi aflat mai cu întregă-înțelepciune.

Prea cu adevărat, căci desăvîrșita nelucrare naște trîndăvirea; trîndăvirea, pe pregetare; pregetarea, pe moleșire și pe lenevire; lenevirea, pe odihna cea rea și pe nemișcare; odihna cea de acest fel, pe slăbănogire și pe tîmpire. Însă lucrarea lui Adam ar fi fost neostenitoare, și netruditoare

și netulburătoare; veselă, și dulce și pricinuitoare de bucurie, mai presus de tot felul de scîrbă și de necăjire. Doar lucrarea cea ostenitoare, și grea și care pornește sudori, cea împreunată cu ticăloșie și cu necaz este rodul cel amar al călcării de poruncă.¹ Dar, în sine, lucrarea care nu prea îngreueză firea se vede a fi o urmare potrivită și cuviincioasă alcătuirii omului. Privindu-se într-acest chip, lucrarea este o potrivită iscusire a facerii, iar facerea este o săvîrșire a puterii celei întru deprindere. Puterea nelucrătoare este o putere moartă, iar puterea cea moartă este prea-puțin departe de desăvîrșita neputere.

8

Omul este lui însuși păgubitor

Dumnezeu l-a pus pe Adam în Raiul desfătării ca să-l lucreze și să-l păzească. „De cine să-l păzească? – nu se dumirește Severian, și cu cuviință. Să-l păzească despre cine? Tîlhari nu erau, nici bîntuitori. Ci să-l păzească pentru sine. Ca nu cumva să-l piardă, călcînd porunca, Adam trebuia să păzească Raiul de Adam.” Însă Adam avea în Rai și alți bîntuitori: îl avea pe șarpe, o avea pe femeie; bîntuitori înfricoșați. Dar bîntuitorul cel dintîi și tîlharul și prădătorul cel dintîi împotriva noastră sîntem noi înșine; întîia pricină a pagubei ne vine de la noi înșine, încît păzirea cea întîi și prea de nevoie este a lua bine aminte de sine-ne. „Pe cel ce nu se nedreptățește pe sine-și nimeni nu-l poate vătăma”, precum prea-bine a adăugat și a arătat arătătorul de cele cerești Vasilie. Și – la această socoteală a marelui părinte, care pare străină, însă este prea-adevărată – eu îndrăznesc și adaug că nimeni altul nu poate a bîntui, și a nedreptăți și a vătăma atîta cît singur fiecare pe sine-și. Și am zis de multe ori către mulți dintre cei cunoscuți mie și prietenî, și acum pe aceeași o zic și o scriu: anume că răul și paguba pe care eu însumi mi le-am pricinuit nicidecum nu ar fi putut a mi le pricinui vrăjmașul meu cel mai potrivnic.

9

Mincinos numit „înțelepciune” este vicleșugul

Înțelepciunea este parte a faptei bune, zice Teodorit. Cu adevărat, înțelepciunea – care, precum îi deslușesc eu începutul, este folosul celui ce înțelege – este nu numai parte (adică fel) a faptei bune, ci și mare faptă bună. faptă bună de frunte. Și, așa zicînd, ea este oarecum sarea tuturor celor-

¹ „În sudoarea feței tale îți vei mânca pîinea ta, pînă te vei întoarce în pămîntul din care ești luat! Căci pămînt ești și în pămînt te vei întoarce!” (*Facerea* 3:19).

lalte fapte bune; căci, fără înțelepciune, toată fapta bună se arată oarecum fără de rînduială, fiind sau fără gust și grețoasă, sau se face nefolositoare și cîteodată chiar păgubitoare. Drept aceea, și filosoful Aristotel prea-bine hotăra chiar că nu este cu putință a fi vreun bine fără de înțelepciune, nici înțelept fără fapta bună năravnică. Atunci cum s-a numit „înțelept” șarpele din Eden, cel cu totul rău și începător al răutăților? După Sfințitul Teodorit, acest nume, „înțelept”, s-a zis aici cu asemenea numire „precum și pe idolii neamurilor i-a numit «dumnezei» și pe grăitorii de basme i-a zis «înțelepți.»” după asemenea numirea l-a numit *Dumnezeiasca Scriptură* aici pe șarpe „înțelept” ca pe un viclean. Pentru aceea a tilcuit și Aquila: „Și șarpele era mai viclean decît toată jivina.” Și tilcuiorul Diodor a tilcuit la fel, zicînd că „«înțelept» nu îl numește pe înțelept, ci pe unealta cea îndemînatică spre amăgire”. Al unei asemenea rele uneltiri s-a arătat cel întîi învățator pe pămînt șarpele cel prea-viclean din Eden. „Șarpele era mai înțelept decît toate fiarele de pe pămînt” (*Facerea* 3:1). Și s-a arătat prea-viclean și prea-făcător de rău, căci și-a folosit înțelepciunea spre vicleșug și l-a amăgit pe omul cel pînă atunci simplu și neispitit de răutate. Căci de atunci s-au arătat ucenici ai învățătorului celui atît de prea-viclean! Aceștia sînt înțelepți spre a vicleni, sînt înțelepți spre a amăgi. Se fălesc a fi înțelegători, mîntoși și politicoși [civilizați]; dar toată istețimea și politețea lor se întoarce întru a minți, a amăgi și a vătăma. Înțelepciunea cea răzvrătită și diavolească de acest fel este mai rea și mai păgubitoare decît nebunia cea mult-vrednică de osîndă.

10

Fugi de întîmplările ce se fac prilejuri păcatului!

Dumnezeu zice: „Nu veți mîncă... ca să nu muriți” (*Facerea* 2:17). Diavolul o încredințează deplin pe cea dimpotrivă: „Nu veți muri cu moarte!” (*Facerea* 3:4). Și Eva nu se pleacă la ce a zis Dumnezeu, ci crede ce a zis diavolul. Este cu putință atîta orbire, atîta nebunie, atîta nedeslușire? Socoțește făgăduința șarpelui mai vrednică de credință decît îngrozirea lui Dumnezeu? Dar mărul era aproape, înaintea ochilor; era bun la mîncare, era „plăcut ochilor a-l vedea și frumos de a-l cunoaște” (*Facerea* 3:6). Prilejul a covîrșit, patima a biruit gîndul, nesocotința a strîmbat judecata. Și Eva, luînd, a mîncat. Prea-bine a însemnat aici dascălul cel cu graiul de aur cuvîntul lui Pavel: „Vorbele cele rele strică bunele năravuri” (*1 Corinteni* 15:33), zicînd: „Pentru ce n-a pățimit nimic de acest fel mai-nainte de sfătuirea dracului celui viclean? De ce n-a cunoscut pomul și n-a văzut frumusețea lui? Pentru că se temea de porunca lui Dumnezeu și de certarea ce avea să i se întîmple din împărțășire. Vorbirea împreună cu vicleanul șar-

pe, împuternicindu-se din privirea cea cu amăgire îndulcitoare și din pof-tirea cea pătimașă a gustării din rodul cel oprit, a dezlegat frica poruncii și a făcut să se uite certarea călcării de poruncă; a lesnit alunecarea, a adus la prăpastie. Ah! Departe, cât este puțință! Departe, departe de prilejurile și de întâmplările care pornesc și pînă în sfîrșit aduc la păcat! Departe! Te-ai apropiat? Ai început a te birui! Rămas-ai întru ele? Ai căzut, te-ai biruit!

11

Mulți poftesc a-i avea și pe ceilalți împreună-părtași și împreună-cuminecați întru păcatele lor

Nu știu pentru ce, mai de multe ori, omul iubește să aibă și pe altul împreună-părtaș și împreună-cuminecat la faptele cele rele! Omul iubește a fi singur numai la acele păcate la care împărțășirea unuia aduce celui alt lip-sirea, sau micșorarea și îpuținarea lucrului cel dorit; fiindcă [la acelea] se strică împărțășirea sau se curnă și se micșorează dobîndirea sa. Iubito-rul de argint îl vrea pe celălalt slobod, mîndrul îl vrea pe celălalt smerit; și îndrăcitul ibovnic îl vrea pe celălalt întreg înțelept, făcîndu-se pizmaș și către prietenul său. Iar la patimile la care împărțășirea cu celălalt nu stri-că și nu micșorează cît de puțin dobîndirea sa, omul pofteste a-l avea și pe celălalt supus metehnelor sale; și, întru cîte păcătuiește el, se bucură și de acela vîzîndu-l rîvnitor și următor. Oare pentru ce? Poate socotește că, prin vătămarea celui alt, se vatămă el mai puțin? Că, păcătuind și celălalt, se face el mai puțin greșit? Și pentru aceasta îl trage și îl tîrăște pe celălalt împreună în prăpastie, ca să fie căderea sa însuși mai ușoară? Poate soco-tește că cu un chip ca acesta își mai acoperă rușinea sa prin goliciunea ce-luilalt? Poate, pentru vinovăția celui alt, nădăjduiește să domolească mînia Judecătorului celui rînduit?

Dacă judecă așa, la toate acestea greșește, la toate se amăgește. Și pa-guba lui este mai mare, și greșeala mai grea, și prăpastia mai adîncă, și ru-șinea mai multă și vinovăția mai vrednică de osîndă și e mai tare vinovat. Strămoașa a arătat aceasta cu lucrul: cînd, „luînd din rod, a mîncat și a dat și bărbatului ei și a mîncat cu dînsa” (*Facerea* 3:6). Amîndoi au mîncat, însă păcatul femeii s-a aflat mai greu. Pentru aceasta a și luat femeia cer-tarea cea întîi după șarpe și s-a supus la mai grea pedeapsă. Iar greșeala lui Adam, pe lîngă aceea a Evei, s-a hotărît mai ușoară de către apostolul: „Adam nu s-a amăgit.” Severian a tilcuit lucrul într-acest chip: „Pofta a fi întocmai cu Dumnezeu o amăgește pe femeie. Iar aceea nu-l amăgește pe bărbat, ci îl înduplecă.” Și mărturisește Pavel, zicînd: „Adam nu s-a amă-git.” Și pentru ce s-a osîndit? Vezi greul: femeia, amăgindu-se, a mîncat.

După mîncare îl înduplecă și pe bărbat, ca să nu se răstoarne singură; și l-a înduplecat, nu l-a amăgit.¹

12

Știința este deschiderea ochilor sufletești

„Și s-au deschis ochii amîndurora și au cunoscut că erau goi” (*Facerea* 3:7). Precum dumnezeieștii Părinți zic de obște, deschiderea ochilor oame-nilor întîi zidiți, după gustarea rodului celui oprit, nu era altceva decît nu-mai simțirea păcatului pe care l-au îndrăznit și a lipsirii slavei din care au căzut. „Așa a numit *Dumnezeiasca Scriptură* simțirea cea de după păcat, zice Teodorit. Căci, îndată după păcat, se împunge știința.” Și Hrisostom: „Cînd vei auzi că «li s-au deschis lor ochii», să înțelegi aceasta: că i-a fă-cut pe ei a simți de-aici [încolo] goliciunea și căderea din slava pe care o aveau mai-nainte de mîncare.”

Bine este ca păcătosul să aibă simțirea păcatului său măcar după ce va păcătu! Bine că începătorilor neamului, după ce au mîncat rodul cel oprit, li s-au deschis ochii! Bine că au cunoscut că erau goi și au căutat să se aco-pere! Bine că au auzit glasul Domnului cînd umbla [El]! Bine că s-au te-mut și s-au ascuns! Bine că, chemîndu-se pe nume, au auzit și au răspuns! Adîncul cel mai de pe urmă al răutății este cînd păcătosul, după ce păcătu-

¹ „Și nu Adam s-a amăgit, ci femeia, amăgindu-se, a căzut în călcarea poruncii” (*1 Ti-motei* 2:14). Stih a cărui tilcuire, după Teofilact, este aceasta: „De ce nu s-a amăgit Adam? Pentru că *Scriptura* zice cum femeia, adică Eva, a zis către Dumnezeu: «Șarpele m-a amăgit, și am mîncat» (*Facerea* 3:13); iar Adam nu a zis: Femeia m-a amăgit!, ci: «Femeia mi-a dat din pom, și am mîncat» (*Facerea* 3:12). Și nu este același lucru a se îndupleca cineva să-l creadă pe unul din același neam și din aceeași fire cu dînsul și ajutor al său – precum s-a înduplecat Adam să o creadă pe Eva, cea de o ființă și ajutoare a sa – cu a se îndupleca unei fiare pe care ar avea-o roabă și supusă, cum s-a înduplecat Eva șarpelui cel supus și rob. Drept aceea, fapta Evei este amăgire, iar aceea a lui Adam nu. Deci după asemănarea amăgirii femeii a zis Apostolul că Adam nu s-a amăgit. A mai zis aceasta și dintr-o altă pricină, anume pentru că Adam nu a văzut pomul cunoștinței bine-lui și răului, ca să vadă că e bun de mîncare, și frumos ochilor a-l vedea și frumos a-l cunoaște (*Facerea* 3:6). Iar femeia, Eva, văzîndu-l, s-a amăgit și s-a înșelat de privirea lui și apoi, întinzîndu-și miinile, a luat rodul și a mîncat, și astfel i-a dat și bărbatului său. Prin umare, femeia s-a rătăcit pentru pofta pomului, iar Adam nu s-a rătăcit de pofta pomului, ci numai s-a înduplecat femeii sale. De aceea, Apostolul zice așa: De vreme ce femeia i-a pierdut pe toți oamenii fiindcă l-a învățat pe bărbat o singură dată, să nu mai învețe mai mult, nu numai aceea, ci tot neamul ei, fiindcă tot neamul femeilor este ușor la minte, și lesne de amăgit și ușor primește rătăcirea. Vezi însă – o, cititorule! – amărîntimea zicerii Apostolului. Căci nu a zis că Eva s-a amăgit, ci «femeia», ca să arate că aici vorbeste despre întreaga fire și neam al femeilor. Căci, așa cum din pricina lui Adam s-a omorît toată firea oamenilor născuți dintr-însul, tot astfel amăgirea și ușurătatea cugetării Evei a trecut la toată firea femeilor.”

pe, împuternicindu-se din privirea cea cu amăgire îndulcitoare și din pof-tirea cea pătimașă a gustării din rodul cel oprit, a dezlegat frica poruncii și a făcut să se uite certarea călcării de poruncă; a lesnit alunecarea, a adus la prăpastie. Ah! Departe, cât este puțință! Departe, departe de prilejurile și de întâmplările care pornesc și pînă în sfîrșit aduc la păcat! Departe! Te-ai apropiat? Ai început a te birui! Rămas-ai întru ele? Ai căzut, te-ai biruit!

11

Mulți poftesc a-i avea și pe ceilalți împreună-părtași și împreună-cuminecați întru păcatele lor

Nu știi pentru ce, mai de multe ori, omul iubește să aibă și pe altul împreună-părtaș și împreună-cuminecat la faptele cele rele! Omul iubește a fi singur numai la acele păcate la care împărtășirea unuia aduce celui alt lip-sirea, sau micșorarea și îpuținarea lucrului cel dorit; fiindcă [la acelea] se strică împărtășirea sau se curmă și se micșorează dobîndirea sa. Iubitorul de argint îl vrea pe celălalt slobod, mîndrul îl vrea pe celălalt smerit; și îndrăcitul ibovnic îl vrea pe celălalt întreg înțelept, făcîndu-se pizmaș și către prietenul său. Iar la patimile la care împărtășirea cu celălalt nu strică și nu micșorează cît de puțin dobîndirea sa, omul pofteste a-l avea și pe celălalt supus metehnelor sale; și, întru cîte păcătuiește el, se bucură și de acela văzîndu-l rîvnitor și următor. Oare pentru ce? Poate socotește că, prin vătămarea celui alt, se vatămă el mai puțin? Că, păcătuind și celălalt, se face el mai puțin greșit? Și pentru aceasta îl trage și îl tirăște pe celălalt împreună în prăpastie, ca să fie căderea sa însuși mai ușoară? Poate socotește că cu un chip ca acesta își mai acoperă rușinea sa prin goliciunea celui alt? Poate, pentru vinovăția celui alt, nădăjduiește să domolească mînia Judecătorului celui rînduit?

Dacă judecă așa, la toate acestea greșește, la toate se amăgește. Și paguba lui este mai mare, și greșeala mai grea, și prăpastia mai adîncă, și rușinea mai multă și vinovăția mai vrednică de osîndă și e mai tare vinovat. Strămoașa a arătat aceasta cu lucrul: cînd, „luînd din rod, a mîncat și a dat și bărbatului ei și a mîncat cu dînsa” (*Facerea* 3:6). Amîndoi au mîncat, însă păcatul femeii s-a aflat mai greu. Pentru aceasta a și luat femeia certarea cea întîi după șarpe și s-a supus la mai grea pedeapsă. Iar greșeala lui Adam, pe lîngă aceea a Evei, s-a hotărît mai ușoară de către apostolul: „Adam nu s-a amăgit.” Severian a tîlcuit lucrul într-acest chip: „Pofta a fi întocmai cu Dumnezeu o amăgește pe femeie. Iar aceea nu-l amăgește pe bărbat, ci îl înduplecă.” Și mărturisește Pavel, zicînd: „Adam nu s-a amăgit.” Și pentru ce s-a osîndit? Vezi greul: femeia, amăgindu-se, a mîncat.

După mîncare îl înduplecă și pe bărbat, ca să nu se răstoarne singură; și l-a înduplecat, nu l-a amăgit.¹

12

Știința este deschiderea ochilor sufletești

„Și s-au deschis ochii amîndurora și au cunoscut că erau goi” (*Facerea* 3:7). Precum dumnezeieștii Părinți zic de obște, deschiderea ochilor oamenilor întîi zidiți, după gustarea rodului celui oprit, nu era altceva decît numai simțirea păcatului pe care l-au îndrăznit și a lipsirii slavei din care au căzut. „Așa a numit *Dumnezeiasca Scriptură* simțirea cea de după păcat, zice Teodorit. Căci, îndată după păcat, se împunge știința.” Și Hrisostom: „Cînd vei auzi că «li s-au deschis lor ochii», să înțelegi aceasta: că i-a făcut pe ei a simți de-aici [încolo] goliciunea și căderea din slava pe care o aveau mai-nainte de mîncare.”

Bine este ca păcătosul să aibă simțirea păcatului său măcar după ce va păcătui! Bine că începătorilor neamului, după ce au mîncat rodul cel oprit, li s-au deschis ochii! Bine că au cunoscut că erau goi și au căutat să se acopere! Bine că au auzit glasul Domnului cînd umbla [El]! Bine că s-au temut și s-au ascuns! Bine că, chemîndu-se pe nume, au auzit și au răspuns! Adîncul cel mai de pe urmă al răutății este cînd păcătosul, după ce păcătu-

¹ „Și nu Adam s-a amăgit, ci femeia, amăgindu-se, a căzut în călcarea poruncii” (*I Timotei* 2:14). Stih a cărui tilcuire, după Teofilact, este aceasta: „De ce nu s-a amăgit Adam? Pentru că *Scriptura* zice cum femeia, adică Eva, a zis către Dumnezeu: «Șarpele m-a amăgit, și am mîncat» (*Facerea* 3:13); iar Adam nu a zis: Femeia m-a amăgit!, ci: «Femeia mi-a dat din pom, și am mîncat» (*Facerea* 3:12). Și nu este același lucru a se îndupleca cineva să-l creadă pe unul din același neam și din aceeași fire cu dînsul și ajutor al său — precum s-a înduplecat Adam să o creadă pe Eva, cea de o ființă și ajutătoare a sa — cu a se îndupleca unei fiare pe care ar avea-o roabă și supusă, cum s-a înduplecat Eva șarpelui cel supus și rob. Drept aceea, fapta Evei este amăgire, iar aceea a lui Adam nu. Deci după asemănarea amăgirii femeii a zis Apostolul că Adam nu s-a amăgit. A mai zis aceasta și dintr-o altă pricină, anume pentru că Adam nu a văzut pomul cunoștinței bine-lui și răului, ca să vadă că e bun de mîncare, și frumos ochilor a-l vedea și frumos a-l cunoaște (*Facerea* 3:6). Iar femeia, Eva, văzîndu-l, s-a amăgit și s-a înșelat de privirea lui și apoi, întinzîndu-și miinile, a luat rodul și a mîncat, și astfel i-a dat și bărbatului său. Prin urmare, femeia s-a rătăcit pentru pofta pomului, iar Adam nu s-a rătăcit de pofta pomului, ci numai s-a înduplecat femeii sale. De aceea, Apostolul zice așa. De vreme ce femeia i-a pierdut pe toți oamenii fiindcă l-a învățat pe bărbat o singură dată, să nu mai învețe mai mult, nu numai aceea, ci tot neamul ei, fiindcă tot neamul femeilor este ușor la mînte, și lesne de amăgit și ușor primește rătăcirea. Vezi însă — o, cititorule! — amărîntimea zicerii Apostolului. Căci nu a zis că Eva s-a amăgit, ci «femeia», ca să arate că aici vorbește despre întreaga fire și neam al femeilor. Căci, așa cum din pricina lui Adam s-a omorît toată firea oamenilor născuți dintr-însul, tot astfel amăgirea și ușurătatea cugetării Evei a trecut la toată firea femeilor.”

iește, abia o simte: nu-și deschide ochii, nu-și cunoaște păcatul, nu se rușinează de goliciunea sa, nu-și înțelege și nu-și socotește răutatea, nu se teme, nu se ascunde; nu aude glasul Judecătorului său; sau, dacă îl aude, nu-l ascultă; și, fiind întreat, nu răspunde. Acesta este adîncul acela al relelor întru care defaimă cel ce a căzut, după cum zice înțeleptul.¹

13

Păcătosul nici nu ascultă, dar și vorbește afară din cale

Ce întocmire sau asemănare și ținare dreaptă are ceea ce răspunde începătorul neamului către întrebarea lui Dumnezeu? „Dumnezeu l-a chemat pe Adam și i-a zis: Adame, unde ești?” (*Facerea* 3:9) Potrivirea și răspunsul cel potrivit către întrebare era să zică: Aici sînt! Dar Adam a răspuns: Te-am auzit umblînd și m-am temut, căci sînt gol, și m-am ascuns (*Facerea* 3:10). Dumnezeu l-a întreat iarăși: „Cine ți-a spus că ești gol?” (*Facerea* 3:11). Și Adam zice: „Femeia mi-a dat din pom și am mîncat” (*Facerea* 3:12). Întrebarea este pentru cunoștința goliciunii și pentru cine i-a spus lui, iar răspunsul se dă pentru mîncarea din pom și pentru cine i-a dat. Una se întreată, și pentru alta răspunde. Însemnează-mi dintru acestea întunecarea sufletului, și tulburarea, și lipsirea de minte și nebunia care se pricinuieste omului din păcat! Păcătosul se face ieșit din minte; sufletul păcătosului, pentru relele în care cade, totdeauna este cu totul întunecat; înțelegerea lui, tulburată; judecata lui, greșită; încheierea [concluzia] lui, nepotrivită și nu după urmare; socoteala lui, o amăgire. Unde ești? Sînt gol! Cine ți-a spus că ești gol? Femeia mi-a dat din pom, și am mîncat. Prea-potrivit îl numește *Dumnezeiasca Scriptură* pe păcătos „fără de pricepere” și adeseori „nebun”. Căci, precum e neînțelegător spre a lucra, tot astfel e și nesocotitor spre a înțelege.

14

Pricinuiri întru păcate

Una întreată Dumnezeu, și alta răspunde călcătorul de poruncă Adam. Dumnezeu întreată: Cine ți-a spus ție că ești gol? Ori nu cumva ai mîncat din acel singur pom din care ți-am poruncit să nu mănînci?” Și Adam răspunde: „Femeia pe care mi-ai dat-o cu mine, aceasta mi-a dat din pom, și am mîncat” (*Facerea* 3:12). Într-acest chip, aruncînd de asupră-i sarcina păcatului, o însărcinează pe femeia sa. Iată însușirea celui ce a greșit! Încă și cînd nu are chip a-și ascunde greșeala, muștrîndu-se vădit; încă și cînd

¹ „Cînd ajunge în adîncul răutăților, necredinciosul defaimă” (*Pilde* 18:3).

pare că își mărturisește păcatul, încă și atunci caută oarecari pricinuri, și pricini și cuvinte înduplecătoare ca să-l micșoreze și să-l îndreptățească în oarecare chip: Am mâncat, așa e, totuși femeia mi-a dat din pom, și am mâncat! Și pe femeie cine mi-a dat-o? Nu mi-ai dat-o Tu? „Femeia pe care mi-ai dat-o cu mine, aceasta mi-a dat din pom, și am mâncat!” Și pentru ce mi-ai dat-o? Nu mi-ai dat-o ca să-mi fie ajutătoare? În acest fel este tîlcuirea lui Severian: „Aceasta mi-a dat, și am mâncat», în loc de: «cea dată mie spre ajutor». Căci Te-am auzit – cînd m-am zidit eu, iar aceea încă nu – că ai zis: «Să-i facem lui ajutor asemenea lui.» Pe care mi-ai dat-o, aceasta mi-a dat!” Dacă așa ar fi răspuns Adam către Dumnezeu spre dezvinovățirea sa, pe ajutătoare punînd-o înainte, nu știu să hotărâsc cu Severian. Dar iată îndrăzneala cea mai de pe urmă a omului păcătos și nebulia lui cea mai desăvîrșită cînd se obrăznicește într-afîit, încît de multe ori aduce pricina păcatului său pînă și la Însuși Dumnezeu (Care nu voiește fărădelege)! Cîte mărturisiri de acest fel se fac de strănepoții lui Adam asemenea și în ziua de astăzi!? Voi o știți, părinți duhovnicești, cercetătorii și judecătorii înțelegerilor și ai gîndurilor, precum și ai lucrărilor și ai faptelor celor ce se mărturisesc către voi!

15

Dezvinovățirea păcătosului se face mai grea osîndă asupra-și

De multe ori, păcătosul se nevoiește în fel și chip a se îndreptăți cu cuvinte. Însă, dacă va socoti bine, însăși acelea pe care el le pune uneori înainte spre dezvinovățirea sa îl fac mai mult vinovat; și, cele prin care socotește că își arată păcatul mai ușor, însăși acelea îl dovedesc încă mai greu. Aceasta o văd arătat, dacă nu greșesc, la începătorul neamului nostru. Acesta o pune înainte ca pe un pricinuitor al călcării sale de poruncă pe Eva: „Femeia mi-a dat din pom, și am mâncat!” Dar aceasta mai virtos îți crește greșeala, o, Adame! Ești vrednic de osîndă pentru că ai mâncat, dar încă și mai mult vrednic de osîndă pentru că ai urmat îndemnarea femeii tale mai mult decît porunca Dumnezeului tău. Drept aceea și aduce asupra-i pedeapsa dreptul Judecător Dumnezeu. Întîi pentru pricina aceasta, iar apoi pentru aceea, după urmare: „Pentru că ai ascultat glasul femeii tale (iat-o pe cea dintîi) și pentru că ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănînci (iat-o pe cea de-a doua), blestemat va fi pămîntul întru lucrurile tale!” (*Facerea* 3:17). Nu numai pentru că ai mâncat, deși Eu ți-am poruncit să nu mănînci, ci și pentru că femeia ți-a dat să mănînci și tu ai mâncat, încît dezvinovățirea ta ți se face așadar adăugare de vinovăție spre mai grea osîndire.

16

Nedesăvîrșite fiind, facerile de bine, prinoasele și jertfele sînt neprimite

Creștinule, păcătuind mai în toate zilele și ceasurile, sub sarcina cea prea-grea a păcatelor tale trăiești fără purtare de grijă cea mai mare parte din zilele tale. Și, cu astăzi și cu mine, întîrzii vremea pe care ți-o dăruiește Dumnezeu ca să te întorci către Dînsul cu o adevărată și curată întoarcere și socotință. Cu toate acestea, ori întîmplarea primejdiei celei de-a stînga, ori de cealaltă parte frica Judecării celei nescăpate ce va să fie te deșteaptă cînd și cînd din amețeala cea adîncă în care te afli afundat. Și atunci zici că te apuci să faci vreun bine spre milostivirea Judecătorului și Dumnezeului tău: aferosești vreun ceas în care nu știi unde să mergi sau ce să faci; și te duci la biserică, unde dăruiești vreun lucru care puțin îți trebuie; dai puțină milostenie, poate din cele cîștigate nedrept sau din cele păzite săracilor cu nedreptate; și altele, și altele. Dar nu socotești? Aceasta este o jertfă nedesăvîrșită, jertfa ta este ca a lui Cain! Aduci și tu, precum și acela, pe cele mai rele din care ai; aducerea ta este puturoasă, ca o întînată din noroi și din tină; rugăciunea ta nu se îndreptează ca tămîia înaintea lui Dumnezeu.¹ Cele ce se aduc prin aceea, ori cele ce se cer prin aceasta sînt roduri cu totul pămîntești și înnoroite. Întru dînsule, nimic nu e înalt și ceresc curat; nici un abur de bună mireasmă și de dar duhovnicesc, nici un duh de viață. „Și a adus Cain din rodirile pămîntului jertfă Domnului” (*Facerea* 4:3). Creștine, socotești că Dumnezeu primește cu bună plăcere aceste bunătăți ale tale, în acest fel aducîndu-se? Nu, te amăgești! Dumnezeu primește arderile de tot ale lui Avel, „iar spre Cain și spre jertfele lui n-a luat aminte, nici a învrednicit a căuta asupra” (*Facerea* 4:5).

17

Însuși păcatul, de sine, este pedeapsă păcătosului

Păcatul pricinuieste necaz și tulburare de suflet nu numai după ce se face, ci de multe ori și mai-nainte de a se face. El este o naștere ciudată: una afară de fire, și uricioasă și sălbatică; o naștere care, ca puiul de viperă, sparge și rupe măruntaiele pîntecelui ce îl naște. Vezi-l pe Cain! Întristarea

¹ „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele – jertfă de seară” (*Psalmul* 140:2).

„Cu rugăciunea a înjugat și lucrarea fapte bune – zice Teodorit. Căci «ridicarea mîinilor» pe aceasta o arată, fiindcă mîinilor li s-a încredințat lucrarea. Și se roagă să i se înalțe rugăciunea asemenea fumului tămîiei și să urmeze buna mireasmă a aceleia; la fel, și întinderea mîinilor să se arate asemănată jertfei de seară.”

sufletului său se vede pe fața lui încă mai-nainte de a-l ucide pe fratele său: „Pentru ce te-ai întristat și pentru ce a scăzut fața ta?” (*Facerea* 4:6). Poate pentru că a văzut jertfa sa nebăgată în seamă și lepădată de la Dumnezeu? Dar chiar la dînsul era, de ar fi voit, să vindece o asemenea întristare: „De ai aduce drept, dar n-ai despărți drept, n-ai păcătui” (*Facerea* 4:7). Așadar fă împărțirea aducerii tale dreaptă! Și de aici păcatul pierde, și conștiința se mulțumește și sufletul se odihnește și se liniștește. Liniștește-te! Dar ba! Pe lângă lepădarea jertfei sale celei fără de rinduială, El vede și îndreptățirea jertfei fratelui său, și îndoit se mîhnește pentru acestea.

„Îndoit i s-a făcut lui mîhnirea – zice dumnezeiescul Hrisostom. Nu doar pentru că s-a făcut lepădat, ci și pentru că darul fratelui s-a primit.” Drept aceea, ca și cum deznădăjduindu-se, nebunul cugetă în inima sa încă și un alt rău, mai nelegiuit: cugetă să verse sîngele fratelui său! Și fața uci-gașului vădește tulburarea, și nestatornicia și reaua năravire cea ascunsă în suflet încă și mai-nainte de a-l ucide. E adevărat că, după ce a ucis, suspină și tremură pe pămînt. Acestea sînt plățile păcatului, acest fel sînt dările de roadă ale sadului acestuia prea-rău. Însă Cain se întristează, și se mîhnește, și se necăjește și se tulbură și mai-nainte de a ucide; avînd lesnicios chipul a se liniști, precum a auzit: „Liniștește-te!” Sufletul, ca și cum de la sine lua osînda asupra sa mai-nainte de faptă, singur pe sine se muncește și se ticăloșește încă și mai-nainte de a greși, precum și după ce a păcătuit greșind. „Jată au chinuit nedreptate, au zămislit durere și au născut fără-delege” (*Psalmul* 7:15). Dureri de chinuri mai-nainte de naștere! Și apoi dureri la însăși nașterea! Și la cea de pe urmă dureri! Și, după însăși nașterea, mai grele și mai cumplite! Măcar femeia se îndulcește cînd zămislește! Suferă durere și chinuire cînd naște, dar prea se bucură după ce naște, veselindu-se și făcînd voie bună, vîzînd că a dat om pe pămînt. Dar păcătოსul pătîmește durere și cînd zămislește: căutînd să săvîrșească păcatul, a zămislit durere. Pătîmește durere și cînd chinuiește fapta cea fără de lege: „Au chinuit nedreptate”. Pătîmește durere și după ce o săvîrșește, pentru că atunci mai vîrtos își vede rușinea sa, cunoscînd grozăvia cea cu totul urîtă, și prea-îngrețoșată, și prea-rea pe care întru fără de lege a născut-o: „Și au născut fără-delege.” Oare este vreo viață mai amară și mai chinuitoare decît viața păcătოსului, mai ticăloasă și mai nenorocită?

18

Mulți se aseamănă lui Cain

O, născători! De vă va întreba cineva unde este fiul vostru, de multe ori răspundeți: Nu știm! O, părinți duhovnicești! De v-ar întreba cineva un-

de se află sau cum petrec fiii voștri cei duhovnicești, răspundeți: Nu știm! O, preoți, și episcopi și păstori ai sufletelor! De vă întreabă cineva unde înconjură sau cum se poartă turmele cele cuvântătoare ale enoriei sau ale eparhiei voastre, oile pășunii voastre, răspundeți (și aceasta se cade a răspunde de cele mai de multe ori, dacă veți voi să mărturișiți adevărul): Nu știm, nu cunoaștem! Dar acest răspuns l-a dat și Cain către Dumnezeu, când a fost întrebat: „Unde este fratele tău?” Cu un chip ca acesta a răspuns și acela: Nu cunosc, nu știu! Iar el a îndrăznit încă să adauge aceea: „Oare păzitor al fratelui meu sînt eu?” (*Facerea* 4:9). Este adevărat că uciderea de frate trebuia a-l face pe Cain fără de glas. De nu ești – o, Caine! – păzitor al fratelui tău după starea asupră, nu se cădea nici a te face ucigaș al fratelui tău! Ci a îndrăznit (am zis) și a mai adăugat încă și aceea pe care, după înfricoșata ucidere de frate, nu se cădea nicidecum a deschide gura să o zică: „Oare păzitor al fratelui meu sînt eu?”

Dar voi – o, păstori! – pentru fiii și ficele voastre; voi – o, sfințiți părinți! – pentru fiii voștri duhovnicești; voi – o, preoți! – pentru enoriașii voștri; voi – o, episcopi! – pentru eparhioții voștri puteți zice: Oare sînt eu păzitor al fiului meu sau al ficei mele? Oare păzitor al fiului meu duhovnicesc? Oare păzitor al enoriașului meu? Oare păzitor al eparhiotului meu sînt eu? Așa tu, cu adevărat! Fie după rînduiala nașterii, fie după datoria breslei și a stării asupră, tu ești păzitorul, tu purtătorul de grijă, grijitorul, tu dichisitorul, tu stătătorul asupră! Prin urmare, lenevindu-te, nu poți s-o zici spre îndreptarea ta nici pe aceea zisă de Cain. Mai rău ești întru această decît Cain și mult mai fără de cuvînt de îndreptățire!

Poate vei răspunde: Această muștrare este fără cuvînt și aspră, căci Cain a vărsat sîngele fratelui său! Ah! – voi răspunde – și tu de cîte ori ucizi pe fiul, și pe fiica și pe Creștinul dat povățuirii și stării tale asupră celei duhovnicești, pricinuindu-i lui omorîrea sufletului, cu neasemănare mult mai cumplită decît cea a trupului? Dîndu-i încă lui și pricini către păcat ori cu relele tale sfătuirii și îndemnării, ori și cu pilda ta cea rea. Și moartea – vai! –, moartea aceasta este fără de asemănare mai cumplită și mai păgubitoare decît moartea aceea! Moarte a sufletului, moarte veșnică, moarte fără de adevărată nădejde de înviere! Acolo, „pămîntul căsca gura sa”; aici, iadul și-a deschis gîtlejul! Acolo, glasul sîngelui fratelui striga către Dumnezeu din pămînt împotriva lui Cain. Aici, glasul sîngelui fiului tău strigă către Dumnezeu împotriva ta; însă nu din pămînt, ci din cele de dedesubtul pămîntului, din gheena, din muncă și din căznirile cele de acolo nemîngîiate și nesfîrșite! Ori – să zic mai bine – glas de duh ce neîncetat se chinuiește, glas de foc nestins, glas de vierme neadormit, glas de scrișnirea dinților și de suspinuri neconținute și de plîngeri nemîngîiate și nevindecate! Bles-

temaților născători! Blestemaților învățători! Blestemaților păstori – ca și când stătători asupra, și povățuitori și păzitori ai sufletelor noastre – însă asupra stătători fie trîndavi, și leneși și cu totul nepurtători de grijă, fie păgubitori, și pierzători, și stricători și desăvîrșit prăpăditori!

19

Cain este chip al păcătosului

„Voi fi suspinînd și tremurînd pe pămînt.” Rogu-vă, nu este Cain ca un chip arătat și prea-potrivit al păcătosului celui osîndit în ziua Judecății? Asemenea și păcătosul atunci: el de sine-și va fi silit că cunoască dreapta hotărîre cea asupra sa, de sine-și va mărturisi ce este drept să pătimească. „Voi fi suspinînd și tremurînd pe pămînt – zicea Cain. Tot cel ce mă va afla mă va ucide” (*Facerea* 4:14). Voi fi suspinînd și tremurînd! – are să zică atunci și păcătosul. Însă deosebirea este mare, neasemănată, netîlcuită! Căci nu pe pămînt, ci sub pămînt voi fi chinuindu-mă: în văpaia gheenei, în adîncurile cele prea de jos, în tartar, unde este scrișnirea dinților! Și nu pînă ce voi muri, ci de-a pururea, ci în veci! Căci acolo nu tot cel ce va afla mă va ucide, ci nimeni acolo se va afla care mă va ucide! Mai vîrtos eu însumi voi dori atunci de ar fi chip să-l află pe cel ce să mă omoare, dar moartea aceea este nemuritoare!

20

Depărtarea de Dumnezeu este muncă prea-grea

Ce folos este lui Cain că locuiește în pămîntul Nod și petrece în preajma Edenului? (*Facerea* 4:16). După ce a ieșit de la fața lui Dumnezeu – de ar petrece nu în preajma Edenului, ci întru însuși Raiul desfătării – nu are ticălosul dintru aceasta nici un cîștig, nici cît de mică mulțumire sau vreo odihnă, și răsufare și mîngîiere! „La cei ce cugetă drept, munca cea prea-grea este despărțirea de la Dumnezeu” – precum zice marele Vasilie. Departe de dumnezeiasca față, și Edenul este neveselitor! Departe de la darul lui Dumnezeu, însuși Raiul este o muncă! Mai vîrtos și privirea cea din preajmă a locului desfătării celui bun și cu totul veselitor încă mai crește și mai întinde munca. Starea înaintea ochilor în fiecare cîrtă de vreme a lucrului dorit așîță dorirea și, aducînd aminte de paguba lipsirii, încă mai înnoiește necazul și mai îngreunează pedeapsa. Pentru aceasta și începătorul neamului, după ce se izgonește din Rai pentru neascultare, se sălășluiește în preajmă: ca să vadă de ce s-a lipsit și să-și tînguiască primejdia. Asemenea privește în preajmă și bogatul *Evangheliei* odihna săracului Lazăr în sînurile lui Avraam, și așa simte mai dureroasă iuțea văpăii ce de tot îl ardea.

21

Răutatea altora nu silește a se face răi și ceilalți

Toți oamenii cei mai-nainte de potop se făcuseră cu totul „trupuri”. Adică toți erau dați la cele ale trupului și la deșertăciunea lumii, și pentru aceasta nevrednici de împărtășirea dumnezeiescului Duh: „Nu va rămîne Duhul Meu în oamenii aceștia, pentru că sînt ei trupuri” (*Facerea* 6:3). „Pentru că ei se cheltuiesc la fapte trupești și nu spre trebuință uneltesc ființa sufletului; ci, ca și cum ar fi înfășurați numai cu trup și ar fi pustii de suflet, așa își cheltuiesc viața lor” – precum tilcuiește dumnezeiescul Hristosom. Aceasta însemnează negreșit răzvrătirea cea covârșitoare a neamului omenesc și stricarea cea de obște a năravurilor și a vieții: „Toți s-au abătut, împreună s-au netrebnicit, nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul!” (*Psalmul* 13:4). Fiindcă, față de potopirea cea peste tot a obștimii, unul sau puțini mai că nu se deosebesc. Însă revărsarea cea atît de covârșitoare a răutății nu oprea a se afla și oarecare suflete întru care Duhul lui Dumnezeu rămînea încă. Cu adevărat, s-au foarte înmulțit răutățile oamenilor pe pămînt „și fiecare cugeta în inima sa cu sîrguință spre cele rele” (*Facerea* 6:5).

Însă, aflîndu-se în răzvrătirea cea obștească, Noe nu s-a tras de curgerea aceea împreună cu ceilalți. El s-a păzit „desăvîrșit drept întru neamul său” (*Facerea* 6:9). Pentru aceea, „a aflat har înaintea Domnului și a bine plăcut lui Dumnezeu” (*Facerea* 6:8). Pînă cînd e stăpîn peste voia sa, nimeni nu este silit, pentru că s-a întîmplat a petrece împreună cu oameni răi și stricați, să cadă și el întru aceeași stricăciune. Nimeni nu pune înainte cu drept cuvînt răutatea altora ca pricină a răutății sale.

22

Fapta bună a părinților este lucru prea-folositor fiilor

Dumnezeiasca Scriptură propovăduiește luminat dreptatea lui Noe: „Noe, om drept, desăvîrșit... Noe a aflat har înaintea Domnului și a bine plăcut lui Dumnezeu” (*Facerea* 6:8). Iar pentru fiii lui (pe care îi pomenește și pe nume) și pentru femeia lui și nurorile lui (pe care nu le pomenește pe nume), dumnezeiescul cuvînt nu aduce nici o mărturie de faptă bună și de dreptate. Tăcerea aceasta va porni poate pe cineva spre bănuiala dacă nu cumva și familia lui Noe era nu cu totul neîmpărtășită de stricarea cea cuprinzătoare a tot trupul și a tot omul. Și bănuiala de acest fel poate lua oarecare încredințare din nerușinarea ce a arătat mai pe urmă către tatăl Noe Ham, unul din cei trei fi ai lui.

Dar totuși, dacă nu suim toată familia la săvîrșirea faptei bune a tatălui, este însă cu dreptate ca nici să o pogorîm pînă la răzvrătirea cea mare care stăpînea atunci peste restul omenirii. Vedem că Dumnezeu a luat purtare de grijă pentru toată familia la fel ca pentru tatăl: „Intră tu și toată casa ta în corabie!” (*Facerea* 6:18). Și, măcar că adaugă: „căci te-am văzut pe tine drept înaintea Mea întru neamul acesta”, însă aceasta putem să o luăm ca mai ales pentru Noe s-a zis cu deosebire; dar nu cu chip că cei din casa dreptului nu ar fi fost vrednici de mîntuirea aceea, mai virtos că nu avem vreun cuvînt din altă parte care să întărească întru noi acest fel de bănuială rea. Drept aceea, vedem că și după scăderea apei, cînd au ieșit ei din corabie, de asemenea „a blagoslovit Dumnezeu pe Noe și pe fiii lui” (*Facerea* 9:1). Și același așezămînt de obște l-a pus și cu Noe, și cu fiii lui. Și a zis Dumnezeu lui Noe și fiilor lui, grăind: „Iată Eu pun așezămîntul Meu cu voi și cu seminția voastră după voi” (*Facerea* 9:9).

Însă – ori că toată familia era dreaptă și desăvîrșită înaintea Domnului Dumnezeu ca însuși Noe, ori că nu, ci se împărtășea și ea oarecum de păgînatatea și de vătămarea a tot neamului omenesc și a tot trupul de atunci; oricum ar înțelege cineva lucrul (și după o socoteală, și după alta) – de aici le stă înaintea tuturor părinților maxima aceasta prea-mult folositoare: anume că, chiar dacă nu urma urmelor dreptului și ale desăvîrșirii tatălui, familia s-a folosit totuși din fapta bună a tatălui ei. Căci, pentru fapta bună și sfințenia tatălui ei, toată această familie s-a păzit întru pierzarea cea de obște a pămîntului: „Intră tu și toată casa ta în corabie, căci te-am văzut pe tine drept înaintea Mea în neamul acesta!” Și iarăși – dacă familia viețuia după chipul părintesc, urmînd pildei capului, precum este cu dreptate să credem – cu cuviință socotim că îndoit a cîștigat folosul de la tatăl: una adică pentru că, povățuindu-se de dînsul la fapta bună, a bineplăcut și ea Domnului precum și el; iar alta pentru că, bineplăcînd Domnului, s-a slobozit și ea de pierzarea cea de istov.

O părinților! – auziți această mare și prea-mult folositoare maximă: Viețuiți cu cinstire de Dumnezeu, petreceți cu plăcere de Dumnezeu, sîrguiți-vă întru fapta bună, lucrați dreptatea după cît puteți întru neamul vostru! Atunci, și fiii voștri vor urma pildei voastre, chiar în mijlocul neamului oamenilor celor răzvrățiți fiind. Încă și acolo unde se va strica pămîntul și se va umple de nedreptăți, încă și cînd se va răsturna tot trupul și se va abate la răutate tot omul, cu cuviință este ca „fiii lui Noe” să urmeze tatălui lor cel drept întru neamul său, și atunci vor fi cu adevărat fericiți și bine norociți. Iar dacă din nenorocire lucrul s-ar întîmpla într-alt fel, ei sînt totuși mai puțin ticăloși; căci ei se folosesc totuși din fapta bună și buna sporire a tatălui; totuși, pentru fapta bună și dreptatea aceleia, prea-bunul Dumne-

zeu îi va milui și pe aceștia și îi va păzi de multe întâmplări potrivnice. Și prin urmare rămîne buna nădejde a se băga împreună cu „Noe și casa lui” în corabia mîntuirii, căci Dumnezeu l-a văzut pe el drept întru neamul lui. Acest fel de făgăduință a dat Dumnezeu și proorocului și împăratului David: „Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea și după judecățile Mele nu vor umbla, dacă dreptățile Mele vor spurca și poruncile Mele nu le vor păzi, ceta-voi cu toiaș fărădelegile lor și cu bătăi strîmbătățile lor; iar mila Mea nu o voi risipi de la dînsul, nici nu voi face strîmbătate întru adevărul Meu, nici nu voi spurca așezămîntul Meu și cele ce ies prin buzele Mele nu le voi lepăda” (*Psalmul 88:30-34*).¹

23

Lesnicioasă este răsturnarea, grea este îndreptarea

Prin potop, tot pămîntul s-a afundat în patruzeci de zile și în patruzeci de nopți și toată creșterea cea dintr-însul s-a stricat. Dar cîtă vreme a trebuit ca pămîntul și cele dintr-însul să se întoarcă iarăși în starea dinainte? „În anul al șasesutelea în viața lui Noe, în luna a doua, în douăzeci și șapte ale lunii... s-au desfăcut toate izvoarele adîncului și jgheburile cerului s-au deschis” (*Facerea 7:11*). Apoi, „în anul șase sute unu în viața lui Noe... în luna a doua, s-a uscat pămîntul, în douăzeci și șapte ale lunii” (*Facerea 13:14*). Drept aceea, ca să vină iarăși în starea sa dinainte, pămîntului i-a trebuit o lungime de vreme de un an întreg. Și oare cîtă vreme i-a trebuit neamului omenesc ca iarăși să ajungă cîte puțin la înmulțirea cea dinainte de potop? Frate, din întîmplarea aceasta a toată lumea, înțelege ce se întîmplă pentru nelegiuirile tale și ție, lumii celei mici. Chiar în puțină lungime de vreme, poporul păcatului te afundă prea-degrabă și desăvîrșit pierde din sufletul tău toată creșterea faptei bune, cîtă o avea. Dar – ca să îndreptezi apoi stricăciunea cea atît de mare și, întorcîndu-te prin pocăință, să ajungi iarăși la starea dinainte – vai cîtă vreme se cere! Cîte osteneli, cîte nevoități trebuie! Din însăși firea lucrurilor urmează așa. Boala nu se vindecă cu

¹ Ce înțeles au aceste stihuri ne lămurește același Fericit Teodorit al Chirului: „«Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea..., mila Mea nu o voi risipi de la dînsul...» Zice: Măcar de voi și lucra nenumărate nelegiuiri cei ce se trag din neamul lui David, îi voi supune pe dînșii sub pedepse, dar voi păzi întemeiată făgăduința Mea către David. Căci «mila Mea nu o voi risipi de la dînsul – adică de la David –, nici nu voi face nedreptate întru adevărul Meu». Iar acest grai: «nu voi face strîmbătate», Simmah l-a zis: «nu-l voi trece, nu-l voi călca», și Achila: «nu-l voi face mincinos, nici voi face nedreptate», în loc de: Nu-l voi trece alături, nici nu voi face mincinoasă făgăduința Mea.

«Nici nu voi spurca așezămîntul Meu...» Nu voi face mincinoase făgăduințele Mele nu voi trece alături tocmelele, ci voi arăta adevărul făgăduințelor, cînd Fiul Meu, Cel împreună cu Mine fără de început și împreună-vecuitor, Se va întrupa din David.”

atîta lesnire pe cît vine cu lesnire. Curgerile patimilor nu se scurg din suflet așa de cu îndemînare precum se revarsă într-însul. Se revarsă în chip de izvor, în chip de valuri îl puhoiesc și îl cufundă; dar se întorc și se trag dintr-însul ca niște stropi și subțiri picături. Această curgere înapoi nu se face cu deopotrivă vreme, curgerea însăși întîmpină multe și mari împiedicări. La adevierea pricinii ajută ispitirea, și nu rămîne îndoială: căci păcătosul nu se îndreptează atît de cu îndemînare pe cît de cu grăbire se răzvrătește chiar cel drept.

24

**Beția cea fără de voie este iertată;
beția cea de voie este patimă urîtă și fără de rușine**

„A băut Noe din vin, și s-a îmbătat și s-a golit în casa sa” (*Facerea* 9:21). Îmbătîndu-se, s-a golit. Întîmplarea aceasta a vieții lui Noe nu s-a socotit vrednică de mare prihănire. Căci Noe n-a știut puterea băuturii, n-a văzut mai-nainte isprava. El cel dintîi a aflat întrebuințarea vinului și el cel dintîi i-a cercat reaua uelțire. „A neiscusirii, nu a desfrînării a fost patima”, dă răspuns pentru dînsul Teodorit. Darea de răspuns de acest fel nu are loc la bețivii de după Noe. Căci beția i-a urmat aceluia fără de voie, iar aceștia aleargă de voie pe urma beției. Aceluia i s-a întîmplat fără de voie goliciunea cea din beție, acestora nerușinarea li se face de voie. De unde, și după chipul acesta, aceluia mai măsurat îi este răul, căci s-a îmbătat în casa lui. La aceștia, rușinea nu are nici șfială, nici măsură, fiindcă beau și prea se îmbată void; beau ca să se îmbete. Și nu beau în casele lor – ci de față, și fără șfială, și în case străine și în tîrgurile cele de tot norodul, și în adunări, și în răs_pîntii și în ulițe – și cu totul se rușinează. Ce? Nu se rușinează! Mulți se și dau în priveliște și se batjocoresc grozăvindu-se cu feturi de chipuri. Și nimic nu socotesc goliciunea, pentru care tatăl Noe s-a mîniat pe fiul său Ham într-afîț, încît l-a blestemat pe nepotul Hanaan că a dat-o la iveală.

25

Beția este goliciune a sufletului

„Și s-a îmbătat, și s-a golit.” Goliciunea lui Noe era trupească. Dar putem zice întru adevăr că omul, îmbătîndu-se, este gol: dacă nu trupește, dar cel puțin cu sufletul. De unde s-a zis și pilda cea veche, că în vin este adevărul. Fiindcă vinul neamestecat¹ și bîndu-se mult, pentru fierberea ce pricinuieste în stomac, tulbură creierii cu totul. Și, întunecînd ochiul minții cu

¹ În lumea veche, vinul se bea numai amestecat cu apă, din pricina tării lui.

norii aburilor, aduce la lumină nu numai sfaturile cele mai ascunse ale sufletului, ci și înseși metehnele și toate patimile pe care, fiind treaz, omul le păzește cu desăvârșită silință și luare aminte întru cele prea din lăuntru. Iar înțeleptul zicea că vinul se amestecă împreună cu glasurile celor ce îl beau, dar oarecine altul poate să spună că vinul le arată celor ce-l prea-beau potrivirea sau nepotrivirea sufletului și descoperă goală așezarea omului celui din lăuntru. „S-a îmbătat. și s-a golit.”

26

Părinți care se pedepesc întru fiii lor

„Blestemat va fi Hanaan!” (*Facerea* 9:25). Ham tatăl greșește, iar fiul Hanaan se osîndește. Rabinul lui Orighen dezlega nedumerirea răspunzînd că, din o oarecare predanie, Hanaan a văzut cel dintîi goliciunea moșului său și a spus-o tatălui său Ham. Iar Ham, în loc de a mustra obrăznicia copilului, a mai spus și el fraților săi goliciunea tatălui lor, dator fiind a o acoperi. Și același rabin întărea adevărul acestei predanii și din însăși *Sfințita Scriptură*, în care citim că „Noe a cunoscut cîte a făcut fiul lui cel mai tînăr” (*Facerea* 9:24). Pentru aceea, fiindcă Ham era al doilea fiu al lui Noe și după acesta se născuse Iafet, se face socoteală că prin „fiu mai tînăr” se înțelege aici Hanaan, nepotul lui Noe, după obiceiul sfințitei limbi, care se obișnuiește a-i numi „fii” și pe nepoți. Însă noi – trecînd alături acum tilcuirea aceasta și orice s-a mai adăugat mai dumirît sau mai adînc de către tilcuiitori pentru mai-nainte zisa nedumerire și luînd aminte și aici la învățătura mai obișnuită, după punerea înaintea pe care am pus-o din începutul acestei alcătuirii a sârăceștii noastre cărți – dezlegăm această nedumerire pusă înainte într-alt chip, împreună cu Sfințitul Teodorit, care zice: „De vreme ce fiu fiind, a greșit tatălui său, Ham primește pedeapsa prin blestemul copilului său.” Asemenea răspunde la întrebare și Diodor, tilcuind: „Pentru că Ham a greșit către tatăl său, își ia pedeapsa întru fiul.” Și Ghenadie: „Noe îl blestemă pe Hanaan, nu pe Ham. Căci, precum socotesc, cu dreptate este ca fiul să-și ia pedeapsa întru fiu.” Așa, Ham tatăl greșește, iar Hanaan fiul se pedepsește. Cu un chip ca acesta, tatăl se pedepsește întru fiul pentru că nu s-a arătat bun fiu către tatăl său. Este cu puțință a cîștiga laudă tatăl întru fiii săi, cînd el s-a arătat fiu ocărîtor și obraznic către născătorul său?

27

Vorbirea împotriva este pricinuitoare de dezbinare și de pierzare

Nu aude sau nu ascultă unul pe altul? Fără sminteală, nimic altceva are să urmeze decît numai împărțire, și risipire și pierzare. Stăpînește unirea

și împreună-cugetarea și toate se isprăvesc prin rînduială? Avem pilda arătată la strănepoții lui Noe, după potop: pînă cînd este o limbă și un glas la toți, zidesc cetate mare, îngrădire tare, turn înalt ajungînd de-a minunea pînă la cer. Și, de ar fi rămas uniți, și la un cuget și de o limbă, se primejduiau poate a săvîrși oarece mare cum nu putea cu lesnire să fie alta asemenea. „Nu vor lipsi de la dinșii toate cîte se vor apuca a face” (*Facerea* 11:6). Căci – cu unirea, și cu împreună-cugetarea și cu împreună-glăsuirea – se săvîrșesc încă și cele ce par a fi mai cu neputință. Dar se tulbură limbile îndrăzneților ziditori, și nu se unesc la un glas unii cu alții și într-alt fel grăiesc: „Nu aude fiecare glasul aproapelui” (*Facerea* 11:7). Ajunge atîta, și lucrul rămîne nesăvîrșit și neisprăvit: „Și au încetat a zidi cetatea și turnul” (*Facerea* 11:8).

28

Din pricina slugilor, pricire și sfadă între stăpîni

Sfădindu-se slugile unuia cu slugile altuia, se fac de multe ori pricinuatori de a se muta sfada de la slugi pînă la înșiși stăpîinii și domnii lor. Iar lucrul cel încă mai rău e că și între rudenii și între prietenii cei mai iubiți se întîmplă uneori una ca aceasta, care se cădea a fi totdeauna de un suflet și nedespărțiți unii de alții, pentru împreună-împărtășirea aceluiași sînge. Iată se ridică sfadă între păstorii „dobitoacelor lui Avraam și păstorii dobitoacelor nepotului lui Avraam, ai lui Lot” (*Facerea* 13:7). Și patriarhul cel înțelept, mai-nainte văzînd necuviința ce avea să se întîmple dintru aceasta, o arată ca și cum se întîmplase. Drept aceea, nu zice către nepotul său Lot: Nu fie sfadă între păstorii mei și păstorii tăi! – ci zice: „Nu fie sfadă între mine și tine! Căci oameni frați sîntem noi!” (*Facerea* 13:8). Nu zice ceea ce se făcea atunci, ci aceea ce avea ca urmare să se facă de aici. Pentru că mai-nainte vedea ceea ce avea să fie și taie necuviința mai-nainte, înțelepțește.

29

Despărțirea locului de multe ori ajută spre păzirea unirii sufletești

Avraam mai-nainte vede urmarea: că prigonirea și sfada dintre păstori trebuie să tragă neînțelegerea între dînsul și nepotul său Lot. Și taie mai-nainte începutul și rădăcina răului, înțelepțește. Lipsească pricina, ca să nu urmeze împreună isprava! Și zice: Oare nu strîmtorarea pămîntului în care locuim împreună este pricina sfezii? Deci – zice – e de folos a ne despărți. Mai bine este a fi departe unul de altul pașnici decît apropiați cu locuința, iar cu sufletul luptîndu-ne împotriva. „Iată, oare nu tot pămîntul este înain-

tea ta? Iată câtă lărgime de loc! Deci desparte-te de mine! Tu alege și parte care este cea mai plăcută înaintea ochilor tăi. De voiești tu în stînga, eu în dreapta; iar de voiești tu în dreapta, eu în stînga” (*Facerea* 13:9).

30

Alegerea este de multe ori greșită

De multe ori, omul se amăgește întru alegerea sa și alege ca pe un lucru mai bun pe cel mai rău. După ce – fiind întru nevoie a se despărți, Avraam i-a dat lui voie să-și aleagă partea de pămînt care îi plăcea – Lot vede toată latura cea din prejurul Iordanului. O vede pe toată roditoare și aducătoare de roduri, de ape izvoritoare și răcoroase, desfătăță și veselitoare. I se pare lui că vede Raiul lui Dumnezeu, și nu o judecă întru nimic prejos decît pămîntul Egiptului cel prea-roditor și bogat. La dînsa își aruncă ochii și își lipește inima. Pe aceasta o dorește, pe aceasta o alege. „Și și-a ales Lot latura cea din prejurul Iordanului (*Facerea* 13:11). A luat-o, dar s-a amăgit acolo unde nădăjduia că a aflat Raiul, a căzut întru o muncă. Pentru ce? Pentru că s-a sălășluit în Sodoma. Bun era pămîntul în sine, dar locuitorii aceluia erau răi și răzvrătiți: „Iar oamenii din Sodoma erau răi” (*Facerea* 13:13). În viața aceasta, nu se află unite împreună toate bunătățile. Pe pămînt, bunătățile sînt totdeauna amestecate împreună cu cele potrivnice și de cele mai multe ori relele, înmulțindu-se, covîrșesc. De folos îi era lui Lot să se fi dus în pustiul cel mai aspru și cu anevoie de locuit. S-a greșit cu adevărat la alegerea sa și a văzut în chip arătat după aceasta, cu ochii săi, la patimile sale cele mai de pe urmă.

31

Unele daruri sînt vrednice de primit, iar altele nu

De la tăierea lui Kedarlaomer și a împăraților celor împreună cu dînsul, Avraam se întoarce purtător de biruință și înfrîngător de vrăjmași. Și întru întîmpinarea lui iese Melhisedec, împăratul Salimului, și îi aduce lui daruri ca unui biruitor: piine și vin (*Facerea* 14:18). După aceasta, iese și împăratul Sodomei; și, mulțumindu-se numai a-și lua slobozi bărbații pe care Avraam îi dezrobise de la robitorii aceia, aduce și el către slobozitorul ca un dar îndatorit toți caii: „Toată călărimea” (*Facerea* 14:21). Avraam a primit darurile împăratului Salimului, iar de ale împăratului Sodomei se leapădă. Pentru ce? S-ar zice că era oarecum mai cu dreptate a primi darurile celui de al doilea decît darurile celui dintîi, fiindcă acelea erau o răsplătire a nevoițelor lui Avraam și ca niște daruri de slobozire ori prețuri de izbăvire care se dau cu bună cunoștință pentru Sodomitenii cei mai-nainte

robiți de Kedarlaomer. Dar pe acestea nu le primește, ci primește o subțire împrietenire împăratească și o mărturisire mulțumitoare a vitejiei sale. Avraam nu avea pricină a primi daruri de la împăratul Salimului; de la împăratul Sodomei avea, pentru că îl ajutase și mult îl folosise, slobozindu-i din robire, și din rănire și din prădare pe supușii lui. Așa se vede. Dar darurile cele nefelurite ale preotului Preaînaltului Dumnezeu, pîinea și vinul (care arătau și Taina cea mai presus de fire și negrăită care se însemnează într-însele tănuit), erau curate semne ale unei așezări cuvioase și binecunoscutoare. Iar cele ale împăratului Sodomei, adică toți caii, erau răsplătiri iscoditoare și mîndrești ale unei voințe dătătoare de plată. Și Avraam, care se mulțumește și se bucură văzînd că de la acela fapta bună se cinstește prin pîine și prin vin, nu suferă privind că de la acesta fapta bună se socotește cumpărată. De altă parte, împăratul Salimului a adus daruri din bunătațile casei sale: pîine și vin. Iar împăratul Sodomei dăruia toți caii; dar caii aceia nu erau din avuția sa, ci răpiri din ai ticăloșilor supușilor lui ce se robiseră și jalnic se jefuiseră. Avraam deslușește și socoteala aducătorilor, și pe înseși cele ce i se aduceau; și, de la niște mîini ca acestea și dintru o voire ca aceasta, nici daruri nu voiește, nici plată nu primește. Să nu fie – a zis – ca să țin din lucrurile tale un păr! „Dacă voi lua din toate ale tale de la o sfoară pînă la cureaua încălțămintelor” (*Facerea* 14:23). Nu voiește – zice – să te lauzi mîine că tu te-ai făcut pricină îmbogățirii mele. „Ca să nu zici că: Eu l-am îmbogățit pe Avraam” (*Facerea* 14:23). De aici ne învățăm că omul nu se cade nici a lepăda tot darul ce i se aduce, nici tot darul a-l primi; ci să socotească bine și pe cele ce i se dau, și pe cel ce i le dă, și scopul și sfîrșitul dării.

32

Nimeni nu se cade a dărui cele străine

Avraam nu voiește să ia parte din lucrurile împăratului Sodomei, cele mîntuite printr-însul. El leapădă darea pentru sine, dar totuși nu află cu cuviință a nu-și lua partea lor dreaptă și datornică ostașii lui, împreună-nevoitori și împreună-luptători împotriva lui Kedarlaomer: „Afară de cele ce au mîncat voinicii și de partea bărbaților ce au mers împreună cu mine: Eshol, Ainai, Mamvri; aceștia vor lua parte” (*Facerea* 14:24). De va voi, oricine are stăpînire a dărui ale sale, nu pe cele străine și cîte se cuvin celorlalți. Aceea este mărime de suflet și dar, aceasta este răpire și furtișag prea-nedrept.

33

Dumnezeu este îndelung-răbdător

Fiind zăbavnic întru a munci, îndelung-răbdătorul și mult-milostivul Dumnezeu nostru dăruiește păcătosului totdeauna vreme de deșteptare de pocăință către întoarcere. Dă celor din vremea lui Noe soroc de o sută douăzeci de ani: „Și vor fi zilele lor o sută douăzeci de ani” (*Facerea* 6:3). Dă Hananeilor din vremea lui Avraam hotar de patru sute de ani și nu răzgăduiește a-i izbăvi pe Israiliteni de nemernicia cea grea, și ostenitoare și prea-dureroasă din Egipt – și apoi să-i bage în pământul făgăduinței, pierzând de tot sămînța Hanaaneilor care îl stăpînea – decît după patru sute de ani, neaducînd pedeapsa asupra neamurilor acelora pe care a hotărît să le piardă decît după ce răutatea lor va ajunge la plinirea cea prea-desăvîrșită pînă la care cu îndelungă-răbdare a hotărît să le sufere: „Căci încă nu s-au plinit păcatele Amoreilor pînă acum” (*Facerea* 15:16). Iar pe acest „încă nu s-au plinit” și celelalte, Orighen le țilcuiește așa: „Încă n-au lipsit cei cuvioși dintru dînșii, încă nu sînt desăvîrșit întru păcate.” Căci zece drepti izbăvesc cetatea, și atunci nu puțini erau. Mare și neasemănată este îndelunga-răbdare a marelui Dumnezeu spre păcatoși! „Dumnezeu este judecător drept, și tare și îndelung-răbdător și neaducînd minie în toate zilele. De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins și l-a gătit” (*Psalmul* 17:12, 13). Și nici așa nu uneltește armele prea-dreptei Sale mină îndată, ci le ține oarecum nelucrătoare pînă cînd dreptatea se va întoarce la judecată. Însă, după atîta vreme, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a încordat și l-a gătit și într-însul a gătit vase de moarte. Săgețile Sale le-a lucrat celor ce se ard!¹

34

Robi nerecunoscători către stăpîinii și făcătorii lor de bine

Cu robească cuviință, sufletele cele smerite și netrebnice se înalță, și prea se semeșesc întru bunele norociri și sînt necunoscătoare către haruri, cu cît mai mult le vei dăruia pe ele cu dar, cu atît se fac mai nemulțumitoare.

¹ După cum zice Psalmistul: „De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins, și l-a gătit și întru dînsul a gătit vasele morții; săgețile Sale celor ce se ard le-a gătit” (*Psalmul* 7:13, 14). Stih pe care Teodorit îl deslușește precum urmează: „Acestea nu sînt lucrurile pedepsei, ci ale îngrozirii, căci zice: «o va luci», nu: «asupra o va aduce»; și: «a întins arcul», nu: «a slobozit săgeata». Și, învățîndu-ne asupra cui va slobozi săgețile, îndată a împreunat: «...Săgețile Sale celor ce se ard le-a gătit.» Căci cei ce au primit materia cea lesne de aprins a păcatului au luat «și au zidit lemne, și iarbă și trestie» – după cum zice dumnezeiescul Apostol – se vor săgeta cu săgețile acestea purtătoare de foc.”

re. Stăpîna Sarra a făcut bine roabei Agar în chip strălucit: i-a dat slobozenie la împreunarea cu însuși bărbatul său Avraam, dîndu-i voie a se culca împreună cu dînsul. Dar, de aici, Agar se mîndrește și se obrăznicește asupra stăpînei sale, și o defaimă de aici înainte și o necinstește. A însemnat aceasta tîlcuitorul: „Ceea ce s-a ales de către stăpîna sa s-a ridicat asupra stăpînei sale. Să nu te minunezi – zice dumnezeiescul Hrisostom –, așa este năravul slugilor: dacă apucă puțină bună-norocire, nu suferă a rămîne în lăuntru hotarelor lor, ci îndată își uită rînduiala și se silesc spre nerecunoștință.” Lucru pe care l-a pățimit și slujnica aceasta. Deci cu dreptate se jeluiește Sarra pentru nemulțumirea și obrăznicia cea atît de mare a slujnicii celei nerecunoscătoare și semețe, întorcîndu-se către soțul său Avraam: „Eu am dat pe slujnica mea la sînul tău. Și ea, văzînd că are în pîntece, m-am necinstit înaintea ei. Nu mă bagă în seamă, mă defaimă, nu mă socotește, mă necinstește” (*Facerea* 16:5).

Numai că Sarra nu zice aceasta cu dreptate, căci ea se jeluiește oarecum și de însuși bărbatul său, ca și cum se nedreptăța și de dînsul: „Judece Dumnezeu între mine și tine!” (la fel). Dar, precum zice părintele ce s-a pomenit, graiurile acestea sînt cu adevărat de femeie și ale neputinței firii acesteia. Se cădea ca Sarra să aibă răbdare și să se poarte mai înțelepțește la patîma sa. Fiindcă, pentru obrăznicia roabei celei fără de socoteală și nemulțumitoare, nu avea cuvînt să-l învinovățească și pe soțul său cel bun și să se plîngă [de el]: „Judece Dumnezeu între mine și tine!” Dar de multe ori se întîmplă una ca aceasta la un suflet tulburat din vreo pricină de mîhnire, care se pornește nu numai asupra celui ce i-a greșit, ci de multe ori și asupra aceluia care nu este vinovat la aceasta nici cît de puțin. Și, pe cît se potrivește robilor, de la însăși Agar ne încredințăm (precum și prin cercare adeseori) că des se întîmplă una ca aceasta. Ai dat vreo slobozenie și îndrăzneală robului tău? Dacă este pricepător și înțelept, îți cunoaște harul și mai mult te cinstește și ți se supune încă și mai mult. Iar de este unul ușor, și fără de minte și dîrz, acela caută mai întîi să se facă întocmai cu tine. Apoi, nu va trece multă vreme, și caută să te și încalece; te-ai necinstit înaintea lui.

35

Pedeapsa ajută spre înțeleptirea celui fără de rînduială

Împărtășirea patului stăpînului său Avraam a născut duh de îndrăzneală și de semeție întru slujnica Agar Egipteanca. Dar scoaterea afară, și fugirea din casa stăpînească și, în cele din urmă, rătăcirea prin pustie au smerit-o. Pentru aceea, s-a supus cu osîrdie și îndată a pus în lucru sfătuirea îngeru-

lui ce i s-a arătat și a sfătuit-o de întoarcere: „Întoarce-te către stăpîna ta și smerește-te sub mîna ei!” (*Facerea* 16:9). Relele întîmplări ne înțeleptesc, necazurile ne fac mai lesne supuși și mai lesne povățuiți, deschizîndu-ne ochii ca să vedem și inima ca să îmbrățișăm lucrul cel folositor. Apoi, prin mijlocirea supunerii și a smereniei, dobîndim bunătățile acelea de care ne lipsim cîtă vreme ne trufim și ne îndărătnicim. O, prea-necăjito Agar, veselește-te! – îi zice îngerul cel ce i s-a arătat ei cînd era mîhnită, mîngîindu-o: „Veselește-te, fie-ți ție întîmplarea spre înțeleptire de aici înainte! Îndreptîndu-te și lepădînd obrăznicia, nădăduiește la bunătățile următoare! Sămînța se va înmulți, vei naște fiu, fiul tău va fi puternic și înfricoșat; și altele și altele. Dar mai întîi întoarce-te către stăpîna ta și smerește-te sub mîinile ei! Aceasta îți va fi răsplătirea smereniei tale și darul, însuși cîștigul: că „cunoscut Domnul smerenia ta” (*Facerea* 16:11).

36

Cîtă putere are pilda întîi-stătătorilor către cei mai proști

Se minunează cineva că, într-o zi și aceeași zi, toți cei născuți în casa lui Avraam, și încă cei cumpărați cu argint și toată partea bărbătească dintre bărbații din casa lui au primit fără cea mai mică împotrivire și s-au tăiat împrejur la trup de netăierea împrejur a lor; și că atîția oameni, mici și mari, sufereau în vremea acelei zile o rană atîta de dureroasă și chinuitoare fără a se vedea că au arătat nicidecum ceva cîrtire sau ceva nelesnire. Trebuie să mărturisim că Avraam avea în casa lui slugi și robi foarte buni, foarte credincioși, foarte supuși și bine recunoscători. Dar aici socotesc și puterea pildei celei bune. Căci însuși Avraam a suferit cel dintîi această rană purtătoare de durere, și cu dînsul fiul său Ismail. Deci, văzînd că întîi stăpînul lor a adus în lucru asupra sa împlinirea dumnezeieștii porunci, casnicii s-au plecat lesne să asculte și ei la aceasta: „S-au tăiat împrejur Avraam și Ismail fiul lui” (*Facerea* 17:23). De aici, nu au arătat nicidecum vreo nelesnire într-o urme stăpînului lor și cu urmare s-au tăiat împrejur „toți bărbații casei lui Avraam și cei născuți în casa lui” (la fel). Și nu numai aceștia; ci, ce este încă mult mai de mirare, și cei străini și de alt neam cîți îi cumpărase Avraam de afară pentru slujba casei sale: „...și cei cumpărați cu argint din alte semînții de neamuri” (la fel).

Mare învățătură! Dar cu adevărat mare este și puterea pildei, mai vîrtos a celei de la înainte-stăpînitori! Voiești să aibă frica lui Dumnezeu cei de sub tine? Tu teme-te cel dintîi de Dumnezeu și arată-te că te temi de El cu adevărat prin cele ce lucrezi! Voiești ca și supușii tăi să fie ascultători, drept-cinstitori de Dumnezeu, drepți, blînzi, smeriți, întreg-înțelepți,

înfrigați și – în scurt a zice – credincioși păzitori și lucrători ai poruncilor Domnului? Prin pilda cea bună, fii unul ca acesta întâi tu, cel ce și prin rînduială și după covîrșire ești întâiul! Voiești ca ei să se roage lui Dumnezeu? Roagă-te! Voiești să postească? Postește! Voiești să privegheze? Priveghează! De te vei și tăia împrejur, să nu te îndoiești! Îndată se taie și ei împrejur cu osîrdie.

37

Deosebire a rîsului lui Avraam și a rîsului Sarrei.**Asemenea este și deosebirea unui credincios ce nu se dumirește la ceva din cele dumnezeiești de a unui necredincios**

Avraam, auzind făgăduința că „Sarrah îi va naște fiu, a rîs” (*Facerea* 17:17). Sarrah, auzind că va naște, asemenea rîde. Dar Avraam nu se muștră pentru rîsul său, iar Sarrah se muștră că a rîs. Pricina este, socotesc, pentru că rîsul lui Avraam a fost rîs de înspăimîntare și de minunare, nu de necredință; iar rîsul Sarrei a fost rîs de îndoială și de necredință, nu de o simplă înspăimîntare și minunare. Avraam, cum a auzit de fiul ce i se făgăduia lui, „a căzut pe fața sa și a rîs. Și a zis în cugetul său, grăind: Oare celui de o sută de ani i se va naște fiu? Și Sarrah, de nouăzeci de ani fiind, va naște?” (la fel). Auzind făgăduința, mai întâi crede; și, crezînd, cade pe fața sa ca și cum mulțumind Dătătorului de moștenitor și așteptîndu-l cu neîndoire de la Dumnezeu. Apoi, de mirare pentru lucrul cel prea-slăvit, se spăimîntează și se pornește spre un rîs de bucurie și de veselie. Ne încredințează de aceasta tilcuiorul cel nenumit: „Nu necrezînd, ci crezînd s-a bucurat. Căci aceasta este că «a rîs». Pentru aceasta a și căzut pe fața sa.” Încă și dumnezeiescul Hrisostom tilcuieste la fel rîsul lui Avraam: „A văzut – zice – covîrșirea făgăduinței; și, înțelegînd mărimea puterii Celui ce făgăduia, a căzut pe fața sa și «a rîs», în loc de «s-a bucurat».” Iar Sarrah, după ce a auzit vestirea norocitei nașteri, nu vedem că și ea a căzut pe fața sa ca Avraam, ca să mulțumească Dătătorului darului făgăduit, dînd oarecare semn de încredințare și de credință. Vedem numai atîta, că n-a crezut și a rîs: „Și a rîs Sarrah întru sine, zicînd: Încă nu mi s-a făcut mie pînă acum, și domnul meu este bătrîn” (*Facerea* 18:12).

Climent Alexandrinul a socotit să dea rîsul Sarrei nu la necredință către îngerușca vestire, ci la o rușine oarecum cucernică, dar o rușine cu adevărat necuviincioasă. Căci bătrîna s-a rușinat înțelegînd trușca amestecare ce ar fi vrut să mijlocească [îngerul] cu bărbatul ei; ea necrezînd, mi se pare, îngerului, ci cu totul rușinîndu-se de împreunarea din nou, prin care avea să se facă maică de copil. Ceilalți tilcuiori nu se împiedică a da rîsul

Sarrei la o îndoială de necredință, îndoială care se întemeiază asupra vîrstei celei acum îmbătrînite și prea-trecute – și a sa, și a soțului ei. „Căci privea nu numai la bărbatul ei, ci și la sine că a îmbătrînit” – precum îl cuibăște Procopie. Care și adaugă că, prin a muștra ascunsurile inimii Sarrei [Dumnezeu] a împins-o pe ea spre credința că este puternic a face aceea ce a făgăduit. Și dovadă tare că Sarra a auzit cu oarecare îndoire de necredință făgăduința zămislirii și a nașterii este muștrarea și certarea ce s-au făcut către dînsa: „Și a zis Domnul lui Avraam: A rîs Sarra întru sine zicînd: Oare cu adevărat voi naște? Și eu am îmbătrînit” (*Facerea* 18:12). Deci Sarra se muștră pentru că a zis: „Oare voi naște?” (*Facerea* 18:13), căci precum se vede a luat făgăduința ca pe una neadevărată. Pentru care se și ceartă și se învață mărirea puterii lui Dumnezeu: „Oare la Dumnezeu va fi cu neputință tot graiul?” (*Facerea* 18:14). Așadar ea a socotit lucrul ca și cum a fi cu totul cu neputință.

Deci iață deosebirea rîsului unuia și al celeilalte, precum o arată și tîlcătorul cel nenumit: „Sarra s-a osîndit ca una ce a rîs de graiul [Domnului] iar Avraam cu rugăminte – sau, mai bine zis, cu înspăimîntare și cu minunare – I-a zis Lui: «Oare celui de o sută de ani i se va naște fiu?» Și aceasta este ca și cum ar fi zis: Așa, Doamne?! Doamne, facă-se mie fiu la bătrînețe?! Deci amîndoi rîd – și Avraam, și Sarra; dar unul rîde bucurîndu-se și crede, iar cealaltă rîde îndoindu-se și nu crede. Rîsul aceluia este o veselă revărsare a inimii pentru nenădăjduirea lucrului străin. Rîsul acesteia este o îndoire a minții pentru nelesnirea primirii lucrului celui părut cu neputință. Drept aceea, rîsul aceluia este primit, iar al acesteia este prihănit.

La aceeași dogmă de pildă a credinței sau taină a iconomiei celei mai presus de fire se minunează și credinciosul, și necredinciosul. Mărturisește și acela că nu înțelege lucrul cu de-amănuntul, precum și acesta se întărește că nu pricepe. Ci acela nu înțelege, dar crede și cade la pămînt pe fața sa, precum Avraam. Iar acesta, fiindcă nu-l pricepe precum ar fi voit, îl ia în bațjocură ca pe un lucru mincinos și de nici o credință vrednic. Și de aici socotește – sau, mai drept să zic, se amăgește – precum Sarra, că ceea ce mintea lui nu ajunge să o priceapă este minciună: „Oare cu adevărat voi naște?” – și că un lucru ca acesta nu este cu putință nici Însuși atot-puternicului Dumnezeu. Și prin urmare acela crede rîzînd de bucurie, și i se socotește lui întru dreptate; aceasta rîde numai, necrezînd, și cade sub muștrările cele prea-drepte ale necredinței: „De ce a rîs Sarra?” (*Facerea* 18:13). Și se osîndește; Sarra s-a osîndit ca una ce a rîs de grai.

38

Statornicie de tăgăduire pentru cele greșite

Mare este răul de a nu voi cel greșit să-și mărturisească greșeala sa nici după ce se va vădi în chip arătat! Binevestindu-i-se nașterea, Sarra rîde. Apoi – certîndu-se de înger pentru rîsul cel cu necredință: „De ce a rîs Sarra?” – aleargă îndată la tăgăduire: „Și s-a lepădat Sarra, zicînd: Nu am rîs!” (*Facerea* 18:15). Ba – o, Sarra! – ci ai rîs. Așa răspunde către dînsa cel ce a muștrătat-o, după dumnezeiescul Hrisostom: „Zice: Deși ai gîndit acestea în minte și ai făcut rîsul întru ascuns, să nu socotești că te puteai ascunde de puterea celui venit acolo. Deci nu tăgădui ceea ce s-a făcut, nici nu săvîrși adăugirea păcatului!” Să nu adaugi la nebunia necredinței și mincinoasa cugetare a tăgăduirii! Să nu îndoiești răul cu un chip ca acesta și să faci mai greu păcatul tău! Ah! – mai de multe ori, păcătosul sau pune așa pricinuire la păcatul său, sau îl tăgăduiește cu totul. Eva, muștrîndu-se pentru ce a mîncat din pom, n-a tăgăduit greșeala, dar a voit a pune pricinuire: „Șarpele m-a amăgit!” Sarra nu a pus pricinuire în cuvinte, ci a tăgăduit deodată: „N-am rîs!” Cel ce nu se mărturisește bine urmează sau uneia, sau alteia: sau pune pricinuire, precum Eva; sau tăgăduiește, precum Sarra. David, pocăindu-se pentru fărădelegea sa cu adevărat întru mărturisirea sa, a fugit asemenea de amîndouă nerînduilele acestea: „Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului.” Nu-și tăgăduiește păcatul, precum Sarra, ci îl mărturisește și îl descoperă arătat: „Zis-am: Mărturisi-voi!” Și nu pune pricinuire, așa precum Eva: „Șarpele m-a amăgit!”; ci îl dă la sine singur, și își prihănește răzvrătirea sufletului său că a greșit: „Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea!”¹

¹ „Păcatul meu am cunoscut și fărădelegea mea nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! – și Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu” (*Psalmul* 31:5). Loc care se deslușește astfel, tot după Teodorit: „Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit și m-am muștrătat, noaptea și în fiecare zi. Și mari roade am secerat, căci din muștrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvîne a însemna că nu a zis: «ai lăsat mie păcatul», ci: «păgînatatea păcatului meu», adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covîrșirea păcatului și ai pus asupra vindecării cu măsurată pedeapsă. Aceasta ne învață și istoria: căci lui David, după ce a zis: «Am greșit Domnului», Natan i-a răspuns: «Și Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri», însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Așa zice și aici: Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.”

39

**Puterea rugăciunii dreptului către Dumnezeu și
înălțimea milostivirii prea-înduratului Dumnezeu**

Pe cît sporește înainte Avraam rugîndu-se pentru Sodoma și mijlocind către înduratul Dumnezeu să miluiască cetatea aceea pentru dreptii ce se aflau într-însa, pe atîta întinde rugămîntea; și, prin pogorîrea numărului dreptilor care nemerniceau în cetatea aceea, suie cererea la mai mare pogorîmint. Încît – de i-ar fi dat îndrăzneală dumnezeiasca milă, de acolo de unde întii pogora numărul cîte cinci și cinci: „De vor fi cincizeci... De vor fi patruzeci și cinci... De vor fi patruzeci...”, iar apoi cîte zece-zece: „Dar, de se vor afla acolo treizeci... Dar, de se vor afla acolo douăzeci... Dar, de se vor afla acolo zece” – milostivirea lui pentru cetatea cea vrednică de osîndire a Sodomei poate l-ar fi adus pe Avraam să ajungă chiar pînă la trei sau patru suflete ale familiei nepotului său Lot. Dar el nu putea a se pogori mai jos de zece, pentru că se făgăduise mai-nainte că nu are a pune înainte mai mult decît numai o cerere: „Nu-mi va fi ceva, Doamne, de voi grăi încă o dată?” (*Facerea* 18:32). Dar, pe de altă parte, socotesc că și pe această „o dată” făgăduind-o, Avraam ar fi îndrăznit poate a se mai ruga încă. Căci, nu vād ca Avraam să fi încetat a grăi cu Dumnezeu, ci o vād scrisă pe cea dimpotrivă. că „Domnul a încetat de a grăi cu Avraam” (*Facerea* 18:33). Ai zice că Dumnezeu a tăiat vorbirea cu patriarhul înadins, mai-nainte cunoscînd așezarea sufletului lui, că adică avea a întinde încă rugămîntea și mai-nainte, și pînă la trei sau patru. Pentru care ar fi fost silit ori să asculte, ori să lepede și să arunce rugămîntea robului Său. Atîta este puterea rugăciunii omului celui drept și iubitor de Dumnezeu! Atîta este mulțimea îndurărilor întru-tot milostivului și nemărginit-bunului Dumnezeu! „Ci Domnul a încetat a grăi cu Avraam.” Îndestul s-a arătat dumnezeiasca milostivire prin stăruitoarea scădere a numărului dreptilor ce s-ar fi aflat în Sodoma; se cădea să se arate și dumnezeiasca dreptate, prin pierzarea cea de istov a cetății aceleia cu totul spurcate și cu totul rea.

40

**Două rele înainte affîndu-se, alegerea a aceluia mai puțin rău.
Minunată primire de străini.**

Lot alege mai bine stricarea fecioriei și curvia fiicelor sale, numai să oprească nebuneasca lucrare cea cu totul nelegiuită și mai presus de sălbăticia a înverșunării celei sodomice care se obrăznicea asupra celor doi găzduiți la dînsul de către prea-înverșunații locuitori ai cetății. Socotește tu că, din două mari rele ce zac înainte, acela la care el socotește a da voie

este cel mai măsurat. Dar însemnează și aceasta: la această întâmplare rea și necuviincioasă cu covârșire, primitorul de străini îl biruie pe părinte! Tatăl primește să dea turbării celei sălbatice a Sodomitenilor pe înseși fiicele sale, ca să-i păzească pe cei doi străini pe care îi primise sub acoperământul casei sale. „Sînt mie două fiice, care nu au cunoscut bărbat. Le voi scoate pe ele către voi. Faceți cu ele precum vă va plăcea vouă. Numai bărbaților acestora să nu le faceți nedreptate, căci au intrat sub acoperământul casei mele” (*Facerea* 19:8). „Cît de mare este fapta cea bună a dreptului!” – se minunează dumnezeiescul Hrisostom. Și cine nu se va minuna? Lor a biruit toată fapta bună a primirii de străini. Căci ce ar putea zice cineva după vrednicia iubirii de străini a dreptului acestuia? – care n-a suferit a-și cruța fiicele, ca să-și arate cinstea către străini și să-i slobozească din fărădele-gea Sodomitenilor. Este cu puțință a mai întinde vreun om fapta bună a iubirii de străini mai departe și a o sui la o treaptă mai înaltă?

41

**Îngrozirile și sfătuirile care în deșert se fac către
cei aspri la inimă și cu anevoie înduplecați**

Lot mai-nainte vestește ginerilor săi răsturnarea Sodomei. Îi sfătuiește să fugă departe de cetatea aceasta spurcată și fără de lege, ca să scape de urgia ce stă asupra-i: „Ieșiți din locul acesta, că va sfărîma Domnul cetatea!” (*Facerea* 19:14). Și ei socotesc că Lot glumește: „Și, înaintea ginerilor lui, a părut că glumește” (la fel). Și Sfinții Prooroci ai dumnezeiescului Cuvînt strigă în toate zilele în biserică; mai-nainte spun celor fără de lege focul dumnezeieștii osînde pe care, dacă vor rămîne întru păcate, îl va ploua în cele din urmă asupra capetelor lor: „Foc, și pucioasă și duh de vîfor, partea înfricoșatului pahar pe care îl vor sorbi.”¹ Ei îndeamnă și sfătuiesc să se depărteze de viețuirea cea păgînească și fără de lege în care se află sălășuindu-se, de păcatul întru care rămîn și se odihnesc nemișcați. Ieșiți din locul acesta! Ieșiți, ticăloșilor! Duceți-vă, fugiți, depărtați-vă! – izbăvind-vă de munca ce este spînzurată asupra voastră de sus. Dar, strîgînd și învățînd, nimic nu isprăvesc nici acești sfinți „Loți”. Păcătoșii îi ascultă ca și cum ar povesti basme, li se pare că glumesc. Rîd și zic: Ne povestesc lucruri vrednice de rîs! Așa? Ci, după acestea, capetele cele rele vor vedea și se vor tînguie fără de folos!

¹ „Va ploua peste păcătoși lațuri, foc, și pucioasă și duh de vîfor partea paharului lor” (*Psalmul* 10:7).

Jalnică împătımire a păcătosului e pregetare de a se depărta de relele de care se stăpînește

Lot crede că apropiata răsturnare a cetății este nescăpată. Și atît de încredințat și de adevărat este pentru aceasta, încît îi îndeamnă și pe ginerii săi să fugă dintru dînsa cît mai în grabă. Dar totodată – nu știu cum! – și el întîrzie ducerea și prea-lungește vremea, încît îngerii îl grăbesc, și îl silesc, să nu piardă vremea, ci să se silească a se grăbi: „Îngerii îl grăbeau pe Lot: Ieși, ca să nu pieri împreună cu ei!” (*Facerea* 19:15). Și, tulburîndu-se oarecum de întîrzierea și zăbovirea cea fără de socoteală a bărbatului, s-au apucat să-l smulgă cu sila din locul răutății, din care nu afla ceasul ca să iasă; cu sila trăgîndu-i de mîini și pe dînsul, și pe femeia și ficele lui: „Și au apucat îngerii de mîna lui, și de mîna femeii lui și de mîinile celor două fiice ale lui” (*Facerea* 19:16).

Oarecare altul poate să se minuneze, socotind cîtă putere are dorul patriei, dar eu socotesc și mă mir aici cu cîtă amăgire trage, și biruiește, și stăpînește și domnește locul răutății! Atîta nu se lesnește omul a fugi de viața cea rea și neîmbunătățită, chiar cînd va cunoaște primejdia ce este într-însa! Așa întîrzie și prelungește vremea să-și schimbe năravul vieții și al petrecerii ticălosul păcătos, încă și după ce deplin se va încredința cu adevărită de Judecata cea înfricoșată și groaznică ce va să fie, care îl așteaptă! Încă și cînd știe că văpăile dumnezeieștii urgii spînzură deasupra capului său! Întrutot-bunule și întrutot-milostive Dumnezeule! Vezi nebunia mea! Voiesc să ies, și rămîn! Voiesc să mă depărtez, și stau! Voiesc să mă întorc, și lungesc vremea! Îndată, îndată! Așa! Ba! Ah! Trimite pe îngerul Tău – o, Milostive! – și răpește-mă pe mine. „Spre sprijinirea mea ia aminte!” (*Psalmul* 21:20) Mîna cea tare a Puterii Tale să întărească slăbiciunea mea! Să biruiască ea împotrivirea mea! Să surpe ea jalnica mea zăbăvnicie! Să schimbe ea năravul meu cel rău, vrednic de osîndă, și să mă tragă pe mine vrînd-nevrînd de la această prea-statornicie întru fărădelegea mea! Voi propovădui totdeauna milostivirea Ta cea covîrșitoare către mine, nemărginite bunule Doamne! Și voi slavoslovi și voi mări, Dumnezeul meu, în veacul veacului mîna Ta cea prea-nepovestită, cîntînd neîncetat cu mulțumire că nu numai de mîna mea cea dreaptă [m-ai tras]¹, ci și cu slavă (cu cea a numelui Tău) m-ai primit. Bucura-se-va atunci sufletul meu de mîntuirea Ta! Atunci voi cînta precum se cade Domnului, Celui ce mi-a făcut mie bine! Și cu veselie voi cînta numelui Domnului celui prea-înalt!

¹ Adică mîna de care a fost tras Lot, iar „Lot” sîntem toți cei ce vrem să ne mîntuim. Vezi și icoana învierii, în care Mîntuitorul Hristos îi ridică din iad, trăgîndu-i de mîna dreaptă, pe începătorii neamului omenesc, pe Adam și pe Eva.

43

Trei [lucruri] se cer la depărtarea cea desăvîrșită de la păcat

După ce i-au tras din cetatea aceea blestemată pe Lot și pe familia lui oarecum cu sila, ținându-i de mâini, îngerii încă mai bănuiesc pentru dînsul dacă nu cumva se va birui de aplecarea cea mult-împătimită și tare pe care ei o văd înrădăcinată adînc în inima lui. Și de aceea îi zic: Păzește-te bine! Păzește-ți sufletul tău! „Mîntuind, mîntuiește sufletul tău!” (*Facerea* 19:17). Ai ieșit acum afară din cetate, dar încă nu ești cu totul afară de primejdie întru întreaga întemeiere. Ca să iei desăvîrșita izbăvire, trebuie să iei aminte cu osîrzie la trei lucruri: întîi, a nu te întoarce înapoi; al doilea, a nu rămîne în hotarele locului acestuia; și, al treilea, a te sui în munte. „Nu vei căuta la cele din urmă, nici vei sta în tot locul de prin prejur, în munte mîntuiește-te!” (la fel).

Acestea trei sînt de nevoie la tot păcătosul care voiește să lase păcatul și, prin pocăința cea adevărată, să scape de mînia cea înfricoșată a lui Dumnezeu. Mai întîi, nu trebuie a mai lua așezarea și petrecerea sa cea păcătoasă mai dinainte: „Să nu te întorci la cele din urmă!” (la fel). [La aceasta,] Orighen a însemnat prea-bine: „Nu căuta la cele din urmă! Ai părăsit Sodoma? Nu te întoarce la Sodoma! Ai părăsit răutatea și păcatul? Să nu te întorci la dînsul! Ci aceasta nu ajunge, zice. Nu-ți este de ajuns, dacă nu vei asculta și a doua poruncă, aceea care zice: Nici vei sta în locul de prin prejur! Căci nu trebuie, începînd a spori, să stai în locul din prejurul Sodomei.” Al doilea, cel ce se pocăiește trebuie să nu rămînă întru întîmplările acelea cu care se învecinează, adică să se depărteze cît poate de pricinile și de primejdiile care pot lesne să-l răstoarne la viața dinainte: „Nu vei sta în tot locul de prin prejur!” Și încă nici aceasta nu este destul: este trebuință și de al treilea, ca acela ce s-a pocăit să schimbe așezarea traiului și a petrecerii și, din adîncurile răutății în care petrecea, să se suie la înălțimile faptei bune. De la chipurile cele de jos rîvnitoare și pe jos tîritoare ale unei petreceri pămîntești și materiale, la chipul cel ridicat sus și înalt al unei petreceri cu totul duhovnicești și care privește la cele mai de sus: „În munte mîntuiește-te!” Să nu te duci în altă parte, ci numai în munte! Căci numai acolo este cu putință a te mîntui! Iar muntele este Domnul Iisus.

44

Neasemănate sînt îndurările milosteniei lui Dumnezeu

Așadar rugăciunea și înduplecarea mai dinainte a lui Avraam către Dumnezeu pentru Sodoma n-au rămas cu totul nefolositoare și neroditoare. Mare este milostivirea atot-înduratului Dumnezeu! Mare este puterea

rugăciunii dreptului! Dumnezeu cel mai presus de bunătate le împlinesc cererile celor ce Îl roagă din inimă curată. Și de multe ori le dă încă mai de prisos și mai cu îndestulare decât cerute de ei. Avraam se ruga [ca Dumnezeu] să mîntuiască cetățile Sodomei de urgia cea îngrozită dacă se vor afla întru dînsule cincizeci, ori patruzeci și cinci, ori patruzeci, ori treizeci, ori douăzeci; ori, în cele din urmă, dacă se vor afla numai singuri zece drepti. N-a îndrăznit a se pogori mai jos de zece, n-a cerut har pentru cinci [N-a zis:] De se vor afla numai cinci drepti... Și, aceea pe care nici Avraam nu a îndrăznit să o ceară și nici Dumnezeu nu S-a făgăduit să o dea, întru tot Înduratul a dat-o mai la urmă pentru harul celeilalte cereri pe care Avraam era gata să o pună înainte și pe care Dumnezeu n-a judecat cu călă și nici de folos a o asculta. Și pe aceasta a dat-o fără a ajunge Avraam să o ceară mai-nainte. Căci, între celelalte cetăți rele, una era și Țoar. Și Dumnezeu o lasă pe aceasta slobodă de bătăile focului urgiei Sale celei drepte nu pentru cele cinci suflete pentru care Avraam ori n-a îndrăznit, ori n-a apucat să ceară, ci numai pentru trei: adică pentru Lot și pentru cele două fiice ale lui. Fiindcă femeia lui, chiar mîntuindu-se, nu s-a păzit pînă în sfîrșit, din pricina necuvioasei împătımiri către patria sa. „Și s-a făcut cînd a sfârșit Dumnezeu toate cetățile de prin prejur, Și-a adus aminte Dumnezeu de Avraam și a scos pe Lot din mijlocul surpării” (*Facerea* 19:29). Și Lot a intrat în Țoar” (*Facerea* 19:23).

45

**Văzîndu-se de aproape, relele se fac mult mai înfricoșate
decît înțelegîndu-se de departe**

Dumnezeu ascultă rugăciunea lui Lot și scoate Țoarul din răsturnarea celorlalte cetăți. „Iată m-am minunat de fața ta și pentru graiul acesta a nu surpa cetatea pentru care ai grăit” (*Facerea* 19:21). „Am primit – zice – rugăciunea ta, și voi face aceasta și îți voi da ceea ce ai cerut. Și, pentru tine, voi cruța și cetatea” (Hrisostom). Apoi, Lot nu socotește că se află întru întemeiere nici acolo. De aceea, el fuge și din cetatea aceasta, și se suie în munte și locuiește acolo împreună cu cele două fiice ale sale, întru o peșteră: „Și s-a suit Lot din Țoar și ședea în munte, și cele două fiice ale lui cu dînsul” (*Facerea* 19:30). La început, își avea sufletul mai înalt de toată frica și, cu inimă îndrăzneată, zăbovea a ieși chiar din însăși Sodoma. Pentru aceea, a trebuit ca îngerul să-l smulgă de acolo cu sila, țînîndu-l de mîna. Apoi, nu cutează a rămîne nici în Țoar, ci se teme și fuge, mutîndu-se din Țoar în munte. „Căci s-a temut să locuiască în Țoar” (*Facerea* 19:30), cu toate că Dumnezeu Se înduplecase să păzească cetatea Țoar slobodă de adevare, spre odihna și netemerea familiei lui Lot. Cineva poate bănuși că Lot a

socotit că Țoar s-a păzit ca o gazdă spre odihna lui doar pentru o vreme, iar nu ca locuință statornică spre rămânerea lui pentru totdeauna. Pentru aceea, a judecat a fi mai cu întemeiere porunca aceea dintîi: „Nu vei sta în tot locul cel din prejur! În munte mîntuiește-te!” (*Facerea* 19:17). Dar se poate socoti și aceasta: că acela ce mai-nainte nu se temea de o subțire îngrozire – ci întîrzia și, zăbovind, se lenevea să fugă din cetatea Sodomei, asupra căreia se îngrozea pieirea – pe urmă – după ce a văzut cu ochii luminat că focul și pucioasa se sălbătesc groaznic și nestins, cînd a căutat peste fața Sodomei și a Gomorei și peste fața locului celui din prejur și a văzut că din pămînt se suia pară de foc ca un fum de cuptor – atunci se stăpînește și el de frică, și tremură, și fuge departe și se leapădă chiar de însuși Țoarul din vecinătate, ca și cum nici întru dînsul nu i-ar fi locuința fără primejdie: „S-a temut a locui în Țoar.” Altă lovire se face în suflet cînd vede cu lucrul relele fiind de față, și alta cînd le nălucește că îi vin asupra de departe. Văzîndu-se de aproape, și puține scînteii de văpaie tulbură strașnic; de departe, nici însăși nesuferita încingere a focului gheenei.

46

Relele se arată uneori mai mari decît sînt ele de sine

De multe ori, frica arată răul cu mult mai cumplit și mai greu decît este el de sine. Fiicele lui Lot văd arderea cea de istov a celor cinci cetăți, și bănuiesc aprinderea cuprinzătoare a tot pămîntul cel locuit. Văd că locuitorii Sodomei și ai Gomorei s-au ars de tot, și bănuiesc că negreșit n-a mai rămas om viu pe pămînt, decît numai ele și tatăl lor: „Nimeni nu este pe pămînt care să intre către noi, precum este obiceiul în tot pămîntul” (*Facerea* 19:31). Tîlcuitorul Teodorit dă dreptate foarte iertător fecioarelor și zice că nu pentru pofa amestecării trupești s-au abătut ele la acest fel de necuvi-oșie, ci pentru a nu lipsi cu totul neamul omenesc de pe pămînt: „Nu patima desfrînării le-a împins pe dînsese, ci crușarea neamului. Pentru aceea, sînt vrednice de iertare.”¹ Cred nerăutatea scopului lor, pentru că o citesc mărturisită de însăși scriptura cea insuflată de Dumnezeu: „Să ridicăm din tatăl nostru sămîntă” (*Facerea* 19:32). Mai întîi socotesc însă că bănuiala pierzării de istov a întregii lumi era deșartă și fără cuvînt. Nu vedeau că Țoarul se păzise? Și, al doilea, că apucarea de acest lucru a fost îndrăzneată și obraznică. Cine le-a dat lor acest fel de purtare de grijă a se apuca ele să păzească neamul omenesc, dacă Ziditorul și Făcătorul a toate ar fi voit să-l piardă? Bănuiala cea mincinoasă și greșită pe de o parte, îndrăzneala și obrăznicia despre cealaltă le-au prăpăstuit în groapa spurcatei și nelegiu-

¹ Așa zice și Hrisostom în *Omilii la Facere*.

itei amestecări de sînge împreună cu tatăl lor. După ce zăbovește, un rău trage pe urma lui și pe altul încă mai greu: „Vino, și să adăpăm pe tatăl nostru cu vin, și să dormim cu dînsul și să ridicăm din tatăl nostru sămînță.”

47

Greu dezvinovățită este fărădelegea celor două fiice ale lui Lot

Dacă cele două fiice ale lui Lot își închipuie pustiirea cea de istov a pă-mîntului, cine a cerut cîndva de la dînsese înnoirea de a doua a neamului omenesc? Cum au venit, întru nălucirea lor, să socotească și să zică: „Să ridicăm din tatăl nostru sămînță!”, după ce se văd că s-au încredințat că pierrea oamenilor se făcuse din dumnezeiasca voie? Apoi, de ce nu-l întreabă – o, nebunele! – pe tatăl lor, ca de la dînsul să se învețe dacă bănuiala pe care o au este adevărată? Oare se temeau ca nu cumva și tatăl lor, după ce va auzi ce bănuiesc ele, va bănuî scopul pe care îl au? Și, de-l va bănuî, va primi și el amestecarea? Sau ele, de dînsul învățîndu-se, trebuie să se întoarcă despre aceea ca despre o fărădelege, și oprită și necuvioasă lucrare cu totul urîtă de Dumnezeu? Dar ele arată că mai-nainte vedeau că nu îl vor afla unit la fapta cea urîtă. Și pentru aceasta, fără a-l întreba, l-au adăpat pe tatăl lor cu vin și l-au prea-îmbătat (puțin a lipsit să zică că ele, mai-nainte de acela, mult mai tare s-au îmbătat de pofta cea iubitoare de trup, dacă nu m-aș fi plecat – precum am zis mai sus – mărturiei *Sfințitei Scripturi*, ca să le dau lor un alt scop mai nepătimaș și mai cinstit.) Eu nu găsesc cum poate cineva să dea dreptate îndrăznirii acelor două fecioare cu totul rele!

Dar, asupra apucării celei prea-fără de lege la care s-au învoit între dînsese, văd că iau oarecare purtare de grijă, și cu dreptate; și, ca și cum socotind ele cuviința și întru necuviință, poartă grijă de a păzi oarecare rînduială chiar întru nerînduiala cea prea-ciudată și străină: „Intrînd înțîia, cea mai mare a dormit cu tatăl ei” (*Facerea* 19:32). Apoi, a doua zi, „intrînd și cea mai tînără, a dormit și ea cu tatăl ei” (*Facerea* 19:35). La acest fel de spurcată lucrare – singuratică, socotesc, și în istoria cea sfințită, și în cea din afară! – văd sfîrșitul, și mijlocul, și rînduiala și lucrarea. Sfîrșitul (adică țintirea) se vede cel puțin că nu e cu totul rău: anume ca neamul omenesc să nu se șteargă cu totul. Mijlocul (îmbătarea cea cu totul) este cu adevărat amăgitor și viclean. Rînduiala se cunoaște dreaptă: dintre surori, se alege înțîia cea mai mare, iar cea mai tînără se rînduiește a doua. Însă în cele de pe urmă fapta este necuvioasă, dobitocească, prea-nebunească, cu totul nelegiuită, prea de rușine, prea-urîcioasă, și urîtă de Dumnezeu întru tot chipuri și vinovată de osînda cea mai de pe urmă! Fărădelegea nu e dezvinovățită

¹ Adică în istoria păgînilor.

nici de scopul cel bun care se pune înainte, nici nu e îndreptătită cândva de cuviința care se arată pe dinafară.

48

**Lesne amăgindu-se omul întru judecățile sale,
nimeni să nu osindească cu lesnire un neam întreg**

Să nu se amăgească omul, semețindu-se întru judecățile sale, nici să hrănească întru sine cu lesnire vreun rău încă mai barbar bănuir pentru alții! Avraam îi bănuiește ca pe niște nedrepti, nelegiuți și păgîni pe toți Gherarenii la care, venind, a nemernicit. Pe tot neamul, împreună cu împăratul lor Avimeleh, îi are de la mic pînă la mare în rîndul oamenilor care nu au nici știință, nici lege, nici Dumnezeu: „Căci am zis: Nu cumva nu este cinstire de Dumnezeu în locul acesta?” (*Facerea* 20:11). Cu toate acestea, s-a arătat din înseși faptele că acela era un neam care se temea de Dumnezeu și cinstea și păzea dreptățile omenești. „Dintru aceasta se poate socoti – zice Procopie – că cei de pe lîngă Avimeleh nu erau slujitori de idoli.” Și s-a văzut că judecata cea dintîi a lui Avraam pentru acest neam al Gherarenilor a fost o mai-nainte apucare greșită, precum mai pe urmă s-a adevărat din fapte și însuși patriarhul. Vremea, întîmplările, pricinile, faptele, izvodirile și apucăturile faptelor, vinile, meșteșugurile, uneltele, scopurile abia după multe ispitiri și cercări și pîndiri îl pot face pe om nepotcnic întru judecățile pe care le zice pentru ceilalți. De multe ori, fapta bună locuiește acolo de unde cineva o socotește izgonită. De multe ori, răutatea este încuibată acolo unde nimeni nu o bănuiește. Greu este a judeca cineva cu de-adinsul pentru un om! Cu cît mai virtos pentru un neam întreg sau pentru o cetate? Deci departe fie aceea, adică: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”¹ Poate, cu adevărat! Poate, precum de asemenea și ceva rău.

¹ „Filip l-a găsit pe Natanail și i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moisi în *Lege* și proorocii: pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret. Și i-a zis Natanail: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino și vezi!” (*Iovan* 1:45, 46). „Filip a zis că Hristos era din Nazaret; iar Natanail, ca unul ce era cercetător mai cu de-amănuntul, știa din *Scripturi* că Hristos trebuie să vină din Betleem, și pentru aceasta zice: Din Nazaret poate fi ceva bun? Iar Filip zice: Vino și vezi! – știind că, de va gusta din cuvintele lui Hristos, nu se va depărta. Și Natanail este lăudat de Hristos, ca un Israelitean cu adevărat, fiindcă n-a zis nimic spre vrăjmășie. Căci cuvintele nu erau ale necredinței, ci ale cercării celei cu de-amănuntul și ale minții celei știutoare de *Lege*, care știa că Hristos nu vine din Nazaret, ci din Betleem” (Teofilact).

Sfătuirea femeii către bărbatul său nu e totdeauna de aruncat

Cîteodată, e bine ca și bărbatul să o asculte pe femeia lui. Cuvîntul nu este deșert doar pentru că iese din gură de femeie. Dar trebuința este ca mai-nainte de a-l asculta, bărbatul să cerce cuvîntul cel din gură femeiască. Să-l cerce nu cu puțină luare aminte și să cumpănească cu de-amănuntul greutatea cuvîntului zis, ca să se încredințeze din destul de adevărul sfatului sau al îndemnării. Avraam o cinstea și o prea-iubea pe soția și sora lui Sarra pe cît este cu cuviință a-și iubi și a-și cinsti cineva femeia sa. Dar – cînd aceasta îl îndemna să îi gonească din casa lui pe Agar și pe Ismail pe cel dinții copil născut al lui – el s-a îngreuiat de aceasta cu covîrșire, ca de o grăire nemilostivă: „Foarte aspru s-a arătat graiul înaintea lui Avraam” (*Facerea* 21:11). Și patriarhul l-a apucat ca pe un cuvînt crud și fără de omenie: „Fiind iubitor de fiu și cu durere de inimă aflîndu-se către Ismail, a primit cu îngreuiere cele zise de Sarra” (Hrisostom). Mai pe urmă a ascultat sfătuirea aceasta a Sarrei; dar, mai-nainte de a asculta, a trebuit să ia porunca zisă de la Însuși Dumnezeu: „Gonindu-se Agar, Avraam s-a îngreuiat. Totuși lăsa, fiindcă porunca Dumnezeu” (Chiril al Alexandriei). Iar porunca era: „Toate cîte ți-ar zice ție Sarra, ascultă glasul ei!” (*Facerea* 21:12). Sarra se luminase cu adevărat de la Dumnezeu și pentru aceea punea înainte scoaterea slujniciei Agar cu fiul ei Ismail ca pe una ce era de folos. după cuvintele dumnezeieștii proorocii celei negrăite, care prea cu înțelepciune iconomisea și rînduia așa cele ce aveau să fie mai pe urmă. Și, încredințîndu-se întru acestea mai pe urmă și Avraam, din descoperire avea datorie a se îndrepta din glasul soției sale. Dar bărbații nu sînt dator cu atîta lesne-supunere femeilor lor așa simplu, dacă nu vor lua și ei din vremeo descoperire ca aceasta. Lui Avraam i s-a zis atunci: „Toate cîte ți-ar zice ție Sarra, ascultă glasul ei!” Lui „Avraam” al nostru, adică de obște oricărui bărbat ce are femeie soție, cineva poate a-i zice în chip înțelept cea dimpotrivă: Nu, nu toate cîte îți va zice ție „Sarrah” ta! Nu asculta totdeauna glasul ei! Nu toate așa simplu și la întimplare, ci numai acelea singure cîte te cu cercetare de-amănuntul le vei afla că se zic cu cale și spre folos. Să cîte te va lumina Dumnezeu din descoperire.

50

**După lepădarea păcatului,
este de nevoie depărtarea cea cu totul de pricinile lui**

Mulți – după ce, venindu-și întru sine în cele din urmă, hotărâse și lepădă nașterea lor cea rea, păcatul – urmează slujnicii Agar. Care – rătăcindu-se prin pustietăți, după ce s-a scos din casa lui Avraam împreună cu fiul ei Ismail, și văzându-l pe copil că leșină de sete – l-a aruncat (precum zice *Scriptura*) sub un mărăcine, ca să nu-i vadă moartea fiind de față. Apoi, ducându-se, „ședeă în preajmă, ca la o aruncătură de arc” (*Facerea* 21:16). L-a aruncat ca să nu sufere inima ei să-l vadă răsufînd pentru cea de pe urmă oară. Deci fuge departe, se depărtează cu totul? Ci ba! Nu suferă a fi împreună cu dînsul, dar iarăși nu suferă nici a se depărta cu totul de dînsul. Asemenea și păcătosul – fiind îndoit cu socoteala și îndoit cu sufletul, din lenevire și din neîntărire întru întoarcerea și pocăința sa – leapădă și el uneori păcatul, dar nu se depărtează desăvîrșit de dînsul. „A șezut în preajma lui.” Cel mult, s-a depărtat „ca la o aruncătură de arc”. De multe ori nici atîta, ci, apropiindu-se încă, șade și mai aproape. Nesocotitul! Fugi mai încolo! Depărtează-te pe cît este cu puțință mai departe! Puțină lungime îți este ție chiar depărtarea la care poate ajunge săgeata, slobozindu-se arcul, și aceasta îți este primejduitoare. Săgeata poate să te prea-rânească, iar rana este de moarte. Dă-te în laturi cu totul, dacă dorești cu adevărat de mîntuirea ta! Depărtează-te departe, departe, departe afară de puterea săgeții acesteia pierzătoare! Și, după ce te vei depărta așa, teme-te iarăși, ca nu cumva arcul acesta rău să te ajungă iarăși și de departe! Și roagă cu fierbințeală pe întrutot-înduratul Dumnezeu să te pecetluiască prin însemnarea aceea mai-nainte păzitoare pe care o cerea împăratul prooroc spre a sa întemeiere: „dă-ne nouă semn de a fugi de fața arcului!”¹

51

**Fără strălucirea și fără ajutorul de la Dumnezeu,
omul este orb la aflarea binelui și neputincios la isprăvirea lui**

Agar se rătăcea prin pustie cînd Ismail, ticălosul ei copil, leșina de setea nesuferită. Și lucrul cel vrednic de însemnat este că el leșina de sete cu

¹ „Dat-ai celor ce se tem de Tine semn, ca să fugă de la fața arcului” (*Psalmul* 59:4).

„Aceasta – tilcuiește Teodorit – ne învață mai luminat Fericitul Iezechil Proorocul, care a zis că a văzut un înger rînduit de Dumnezeu tuturor să înconjure toată cetatea și să pună semn pe frunțile celor ce suspină pentru fărâdelegile norodului. Iar acelea erau închipuire a celor ale noastre, pentru că noi am luat semnul cel adevărat de la dumnezeiescul David, cu care, însemnîndu-ne, ne înalțăm deasupra săgetăturilor vrăjmașilor.”

toate că acolo se afla aproape puțul care pe urmă s-a numit „al jurământului”, din care putea a-și stinge setea și ea, și ticălosul ei copil. Însă ea nu vedea apa aceea vie care izvora aproape, încît a trebuit ca Dumnezeu să deschidă ochii cu lumina cea de la Sine, ca să o vadă: „«Și a deschis Dumnezeu ochii ei, și a văzut puțul de apă vie.» Nu pentru că mai-nainte de aceasta nu vedea apa (învață dumnezeiescul Hrisostom); ci pentru că, cu ochii deschiși, nici un folos nu i se făcea ei mai-nainte de cercetarea lui Iisus. Pentru aceasta, cînd a voit să arate purtarea de grijă cea de la Dînsul, zice: «a deschis ochii ei», în loc de: I-a arătat ei, neștiind ea. A deșteptat mintea ei, a povățuit-o pe ea să vadă locul ce izvora izvoarele apei.” Încît și Procopie învață prea-potrivit, măcar că tilcuiește *Scriptura* anagogic: „Și, după anagogie, nu este cu puțință a vedea puțul apei celei vii, dacă nu ar deschide Dumnezeu ochii celui care să-l vadă.”

De multe ori noi, ticăloșii păcătoși, însetăm rătăcindu-ne prin pustia vieții acesteia; însetăm de apele cele vii ale ajutorului și darului dumnezeiesc. Puțul apei celei vii nu stă departe de noi, este aproape; dar, orbiți fiind de patimi, nu îl vedem. Se ascunde de fața nebuliei noastre și se tănuiește de noi. Dumnezeule al milei și al îndurărilor, deschide și ochii noștri precum ai deschis ochii slujnicei Agar! Dă-ne și nouă putere și luminare ca să vedem puțul acesta. Să alergăm la dînsul ca niște cerbi însetați de izvoarele apelor, și să ne adăpăm și vii să ne facem noi, ticăloșii!² Ah! — „însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul meu cel tare, cel viu” (*Psalmul 41:1*). „A dorit sufletul meu să poftască de judecățile Tale” (*Psalmul 118:20*). Apele sînt aproape, dar eu nu le văd, sînt orb. Strig și eu Ție din inimă către orbul acela al Ierihonului: „Fiule al lui David, miluiește-mă!” Mă întrebă ce voiesc: „Doamne, ca iarăși să văd!” (*Marcu 10:52*).³ Dumnezeul meu

¹ Adică după tainica privire sau după înalta înțelegere.

² „În ce chip dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu către Tine, Dumnezeule!” (*Psalmul 41:1*).

³ „Și au venit în Ierihon. Și — ieșind din Ierihon El, ucenicii Lui și mulțime mare — Bartimeu orbul, fiul lui Timeu, ședea jos pe marginea drumului. Și, auzind că este Iisus Nazarineanul, a început să strige și să zică: Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă! [...] Și întrebă Iisus, zicîndu-i: Ce voiești să-ți fac? Iar orbul l-a răspuns: învățătorule, să văd iarăși. Iar Iisus i-a zis: Mergi, credința ta te-a mîntuit. Și îndată a văzut și urma lui Iisus pe cale” (*Marcu 10:46, 47; 51, 52*). „Domnul îl întrebă pe orb ce voiește să-i facă, ca să zică cineva că, unele voind el, altele îi dă Domnul. Și suflet plin de mulțumire a fost cel orbului; care, după ce l-a vindecat, nu l-a părăsit pe Domnul, ci a mers după El.

Însă este cu puțință a se pricepe aceasta și după înalta înțelegere: «Ierihonul» este locul acesta de jos. [Ierihonul se află lîngă riul Iordan, mult mai jos decît Ierusalimul, nu editorului tilcuirii la *Marcu*.] Iar «Bartimeu orbul, fiul lui Timeu» care șade aici este o reamă omenească, cea care era fîică a lui Dumnezeu, a Celui care este mai presus de toată creația. [Aici, Sfîntul Teofilact folosește un joc de cuvinte legat de sonoritatea cuvîntului

Dumnezeule prea-îndurate și prea-bunule, vindecă-mi orbirea mea! Dă-mi să văd izvorul, să alerg, să mă adăp, să înviez! Izvorul acesta învietor se află la Tine. La Tine este izvorul vieții, dar tot de la Tine iese și lumina care trebuie pentru ca omul cel orbit să vadă izvorul. Și este și ea dar al Tău: „Întru lumina Ta vom vedea lumină.”¹

52

**De multe ori, cel pe care îl prihănim este fără de prihană,
nevinovat cel pe care îl învinovățim**

Cîte îndrăznesc robii, fără a avea știre domnii lor! Și obrăznicia și dîr-zia de acest fel a robilor se face pricinuire de sminteli și de neînțelegerile între stăpîni. Avraam îl muștră pe Avimeleh, împăratul Gherarilor, pentru puțurile de apă de care s-a lipsit. Ci aceasta era îndrăznire a robilor lui Avimeleh, care nu avea nici o știre pentru puțurile acelea: „N-am știut cine ți-a făcut ție graiul acesta. Nici nu mi-ai spus mie, nici eu nu am auzit decît numai astăzi” (*Facerea* 21:26). De multe ori, nu ne nedreptățește acela pe care îl bănuim că ne-ar nedreptăți; și îl osîndim și îl prihănim. Pentru aceea, dintru aceasta se întîmplă că ne facem noi nedrepti către acela care nimic nu ne-a greșit și nu ne-a nedreptățit. De nerînduiala aceasta scăpăm dacă nu ne facem îndemnatnici și iuți la judecățile noastre, ci luători aminte și cercetători întru bănuielile ce se ridică întru noi.

---

evreiesc „Bartimaeus”. în evreiește „bar” înseamnă „fiu al”, iar „timaeus” este aproape sim-lilar ca sunet cu cuvîntul grecesc „time”, care înseamnă „cînst”, nota editorului tilcuirii la *Marcu*.] Deci firea cea omenească «striga» către Iisus. Care călătorea prin «Ierihon», adică prin viața aceasta; și Domnul a miluit-o pe dînsa și a mîntuit-o prin credință, dez-brăcîndu-se ea de haina cea veche a păcatului. Iar după ce s-a mîntuit, a mers după Dînsul, lucrînd poruncile «pe cale» – adică în viața aceasta. Căci aici este cu puțință a-L. urma pe Hristos, iar după această viață lucrarea poruncilor este încuiată pentru toți” (Teofilact).

¹ „Căci la Tine este Izvorul Vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină” (*Psalmul 35:9*). „Întru lumina Ta – a Tatălui, adică întru Duhul – vom vedea Lumină” – Care este Fiul” – zice Teofilact. Iar Teodorit zice așa: „Pentru că, luminîndu-ne de Preasfîntul Duh, vedem razele Unuia Născut Fiului Tău, căci zice [apostolul]: «Nimeni nu poate zice, Dom-nul Iisus», fără numai întru Duhul Sfînt.» Și nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui și ne-am învățat cu dinadînsul, prin prooroceștile cuvinte, cele trei osebirii ale unuia Dumnezeiri.”

53

**De multe ori, robii voind cele potrivnice domnilor lor,
la aceasta sînt datori domnii lor a prea-lua aminte.**

De folos este a-și descoperi oamenii învinuirile lor unii către alții.

Avimeleh, împăratul Gherarilor, îi dă voie lui Avraam să locuiască pământ și nesupărat oricare loc al pământului său va alege: „Jată pământul meu înaintea ta. Locuiește oriunde îți va plăcea!” (*Facerea* 20:15). Dar robii lui Avimeleh nu urmează voinii stăpînului lor, ci-l surpă pe Avraam și îl gonesc cu oarecare chip, lipsindu-l pe el de trebuința cea de nevoie a apei. „Puțurile apei le-au luat slugile lui Avimeleh” (*Facerea* 21:25). Așadar nu este ceea ce se vede. La ceea ce binevoiește stăpînitorul, se întîmplă a se împotrivi supusul. De multe ori, supusul nu primește aceea ce stăpînitorul a primit-o cu dulceață, pentru rîvna pentru acela; iar mai adeseori, pentru cîștigul și folosul său. Încît este nevoie cîteodată a se închina și a ruga omul mai mult pe slugile stăpînului decît pe stăpînul. Avraam da cu greșeală supărarea ce o pătinea la însuși Avimeleh, pînă ce a auzit dezvinovățirea aceluia. Și dezvinovățirea lui Avimeleh a fost tăcerea lui Avraam. „Nici tu nu mi-ai spus” și neștiința sa: „N-am știut cine ți-a făcut ție graiul acela. Nici eu nu am auzit, fără numai astăzi.” Cu adevărat, dacă Avraam ar fi spus îndată nedreptatea, din început, lua îndreptare cu lesnire. Este de folos ca oamenii să-și descopere unii către alții păsurile lor numai decît. Descoperindu-le, le vindecă; tăinuindu-le, le lasă, și sporesc și cresc. Și nu numai, ci încă și cad întru nenumărate bănuieli greșite.

Însă, pe de altă parte, oare era îndestulă dezvinovățire pentru Avimeleh să spună acum că n-a știut cum se purtau slugile sale către străinul pe care el îl iubea, și îl cinstea și îl primea prietenește? „N-am știut!” Stăpînitorul este dator să știe ce fel de supuși are. „Cine ți-a făcut ție graiul acesta?” Nepotrivită întrebare! Stăpînitorul se cade a ști ce se face întru stăpînirea sa. „Nici eu n-am auzit, fără numai astăzi.” Ușoară pricinuire! Stăpînul se cade să privegheze și să ia aminte și el însuși, și împrejurul său să aibă pînditori credincioși, și iscoade și privitori, ca fără de întîrziere să se înștiințeze de cele ce se fac întru fiecare zi. Și așa, sau să le oprească mai-nainte de a se face, sau să le îndrepteze fără întîrziere, îndată după ce se fac.

54

Bine supus tatăl către Dumnezeu și fiul către tatăl

Nu erau, ba! – viței ce se ardeau de tot și oile ce se junghiau după *Legea cea Veche* nu erau chiar acelea pe care Dumnezeu dreptății le cerea ca să Se îmblînzească spre cea de a doua așezare a firii omenești celei căzute

pentru călcarea de poruncă cea îndrăznită. Dumnezeu nu Se arăta cu desăvîrșită bună-plăcere întru junghierile și arderile de tot de acest fel: „Arderile de tot nu le vei binevoi” (*Psalmul 50:17*).¹ „Arderi de tot și pentru păcat n-ai căutat.”² Altă „Oaie” era Aceea care avea să Se aducă la junghiere de bunăvoie întru sfințita lucrare stăpînească din Sion, ce avea să se facă cu dumnezeiască arătare la sfîrșitul veacurilor: „Oaia” mîntuitoarei întregii aduceri celei mari, a căreia erau numai semne, și icoane și închipuiri atît junghierile cele mai-nainte de *Lege*, cît și cele de după acestea, ale *Legii*, care se puneau înainte. Pe această „Oaie”, mai-nainte a însemnat-o și mai-nainte a spus-o în chip vădit Avraam cînd s-a arătat osîrdnic să-l aducă întru jertfă pe Isaac, fiul său cel unul-născut. A întreat fiul: „Tată, unde este oaia cea spre ardere de tot?” (*Facerea 22:7*). Și tatăl a răspuns, mai-nainte arătînd, prin jertfa cea gata a fiului său cel ce era de față, Jertfa cea mare a Fiului lui Dumnezeu celui Unul-născut, Care avea să Se jertfească întru plinirea vremurilor: „Dumnezeu, Dumnezeu va căuta Lui-Și Oaie spre aducere de tot, fiule” (*Facerea 22:8*).

Aici, obișnuita bună vorbire lasă loc la tîlcuirea alegoriceii mai-nainte închipuiri a iconomiei celei mai presus de fire și cu totul neînțeleasă. În-să, și la aceea de-ți vei întoarce ochiul minții, vezi aici și buna supunere și ascultare întru voia cea părintească a fiului, vezi și credința tatălui cea prea-deplină și încredințarea către adevăratul Tată ceresc, prin care arată că nu judecă nimic din cele de pe pămînt a fi mai bun decît porunca lui Dumnezeu. Și de la fiul te înveți tu, fiul, a alege mai bine voia tatălui tău decît viața ta. De la tatăl te înveți tu, tatăl, a alege mai bine decît însăși via-

¹ „Împreună-glăsuiesc și acestea cu cele zise în psalmul trecut, căci acolo am auzit pe Dumnezeuul tuturor zicînd: «Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.» După ce a auzit acest lucru de la dumnezeiescul glas, dumnezeiescul David a zis după cuviință: «De ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat, arderi de tot nu vei binevoi», căci Tu ai zis că nu-Ți sînt plăcute jertfele de dobitoace” (Teodorit).

² „Jertfa și prinosul nu ai voit, iar trupul mi l-ai întocmit. Arderile de tot pentru păcat nu ai căutat. Atunci am zis: Iată, vin!” (*Psalmul 39:6, 7*). Stihuri care au nevoie de tîlcuire: „Cu acestea – zice Teodorit – se unește sfătuirea apostolească: «Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfințită, bine plăcută lui Dumnezeu», adică slujba cea cuvîntătoare; căci, în locul jertfelor *Legii*, Stăpînul a poruncit a sfinți ale noastre mădulare. Și văzînd – zice – darul acesta al Tău, m-am adus Ție pe sine-mi, zicînd: «Iată, vin!» Fericitul Pavel ia cuvîntul acesta pentru Stăpînul Hristos, și foarte după cuviință. Căci El este pîrga firii noastre, și Lui cel dintîi I se cuvine să le zică pe ale noastre și mai-nainte să închipuiască întru Sine pe acelea ce se cuvînt făcute de noi. Așa, El a venit la Botez întîi, arătîndu-ne nouă darul Botezului. Și a spălat picioarele ucenicilor, punîndu-Se înainte nouă întîiul chip al smeritei cugetări. Pentru aceasta a zis către Ioan: «Lasă acum, că așa este cu cuviință nouă, a plini toată dreptatea.» Deci Lui I se potrivește să le zică pe ale noastre, ca unui cap al trupului, ca unui Întîi Născut, după trup, între mulți frați.”

ța unuia-născut fiului tău, a singurei tale nădejdi și mîngîieri într-această vremelnică viață a ta de pe pămînt, a alege mai bine dumnezeiasca poruncă a Preainaltului tău Tată care este în cer: „Tatăl nostru Care ești în cer făcă-se voia Ta!”

55

**Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu!
Între oameni, bună voire!²**

Dumnezeu Se arată bine recunoscător către un om pentru că acesta n-a primit greutate a-l aduce întru jertfă către Făcătorul său pe fiul său cel unul-născut. Iar omul să nu fie bine recunoscător către Dumnezeu, Care a făcut pogorămînt pentru mîntuirea zidirii Sale, încît să-L dea la moarte cea de ocară a crucii pe iubitul Său Fiu cel Unul-născut, pe strălucirea slavei și a Ipostasului Său, Care S-a făcut om? Aceasta nu se cade a trece prin mintea Creștinului fără de lacrimi! „Acum am cunoscut – a zis Dumnezeu lui Avraam atunci – că te temi de Dumnezeu, și n-ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru Mine” (*Facerea* 22:12). Iată mărturisirea bunei recunoștințe a

¹ Locul împreună cu filcuirea este așa, după Teofilact: „«Deci voi așa să vă rugați: Tatăl nostru Care ești în Ceruri». Zicînd «Tată», îți arată de ce bunătăți te-ai învrednicit, făcîndu-te fiu al lui Dumnezeu. Iar zicînd «în Ceruri», îți arată patria ta și casa părintească, pentru că, dacă vrei să-L ai pe Dumnezeu drept «Tată», caută la Ceruri, nu la pămînt. Și să nu zici: «Tatăl meu», ci: «Tatăl nostru», ca să-i ai pe toți frații, ca fii ai aceluiași Tată.

«Sfințească-se numele Tău». Adică: Fă-ne pe noi sfinți, ca și Tu să fii slăvit pentru noi. Căci, precum este hulit Dumnezeu din pricina mea, tot astfel Se și sfințește pentru mine Dumnezeu, slăvindu-Se ca un Sfînt.

«Vină împărăția Ta». Adică cea de A Doua Venire, căci acela care are conștiința ne-mustrată se roagă cu îndrăzneală să vină Învierea și Judecata.

«Făcă-se voia Ta precum în Cer așa și pe pămînt!» (*Matei* 6:9, 10). Precum îngerii făcuseră voia Ta, așa și nouă dă-ne a o face!”

² „Și întru aceeași latură erau petrecînd păstori [...]. Și iată îngerul Domnului a stat înaintea lor [...]. Și le-a zis lor îngerul: «Nu vă temeți, că iată vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot norodul, căci S-a născut vouă astăzi Mîntuitor, Care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David. [...]» Și îndată s-a făcut împreună cu îngerul mulțime de oști să cercască, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună-voire!»” (*Luca* 2:8-14).

„[...] Îngerul a vestit păstorilor bucurie mare, care va fi – zice – (la tot norodul), la cei ce este cu adevărat norod al lui Dumnezeu. Și ce însemnează lauda îngerilor? Este arătat întru-adevăr că mulțumirea cetelor celor de sus și bucuria că am dobîndit faceri de bine noi, cei de pe pămînt. Căci ei zic: «Slavă lui Dumnezeu!» pentru că acum s-a făcut pace pe pămînt. Fiindcă mai înainte firea omenească avea vrajbă către Dumnezeu, iar acum s-a împăcat într-atît, încît s-a și împrumutat cu Dumnezeu și s-a unit cu El, Care S-a întrupat. Vezi dar pacea lui Dumnezeu către om? Încă și într-alt chip se va înțelege: pace este însuși Fiul lui Dumnezeu, căci S-a odihnit acum Dumnezeu și bine îi place întru oameni, fiindcă mai înainte nu binevoia și nu îi plăcea întru dinșii” (Sfîntul Teofilact al Bulgariei).

lui Dumnezeu către om. Dar oare nu se cade ca omul să strige către Dumnezeu în fiecare ceas și cîrtă a vieții sale: O, Preaînalte a toate, Împărate al veacurilor, acum am cunoscut că m-ai miluit pe mine, ticălosul tău om, după nemărginită bunătatea Ta! Atît de bine recunoscător este Ziditorul către „Avraam”, zidirea Sa! O, Doamne! Atît de nerecunoscătoare și nemulțumitoare este zidirea, omul Creștin, către Dumnezeu, Ziditorul și Mîntuitorul său! Vai! Acea este înălțimea cea prea-nemărginită a dumnezeieștii bunătați, înălțime cu totul neînțeleasă! Aceasta este prăpastia cea mai de pe urmă a răutății omenești, prăpastie prea-adîncă și mai necrezută, de nu se va întîmpla a fi omul cu totul neînvățat întru credință și nedepins întru tainele mîntuitoarei iconomii, și prin urmare fiind cu totul nici Creștin, nici vrednic a se număra în numărul celor ce se numesc Creștini.

56

Norodul este o adunare cinstită

Este lucru de cucernicie cînt norodul unei întregi stăpîniri, al unei întregi eparhii, al unei cetăți oarecare este unit împreună. Aceasta a judecat-o într-acest chip și Avraam cînd – cerșind de la Hetei loc pentru mormînt ca să-și îngroape mortul său, adică pe soția sa Sarra, ce murise acum, și văzîndu-i pe ei osîrdnici către cererea sa – „sculîndu-se, s-a închinat norodului pămîntului (precum povestește *Scriptura*)” (*Facerea* 23:7). Și, cu adevărat, norodul este cinstit nu numai la republici (precum de demult la norodul Atenienilor) și la stăpîniri alese (precum la norodul Romei celei vechi), ci încă și la stăpînirile ocîrmuirilor monarhice. Înșiși împărații și stăpînitorii – chiar cînd stăpînesc cu slobozenie, domnind, la treapta cea mai de sus a prea-înaltei stăpîniri și puteri înălțîndu-se – încă și ei se cucernicesc de norod și îl cinstesc. Cu cuviință cinstește capul mădularele sale și întregimea trupului, fiindcă așa se ține și el, și se întărește, și se împuternicește, și se înviază și se păzește. Anglo-Britanii aceștia din vremea noastră au întru uneltire după însăși limba lor o numire încuviințată a norodului, prea-arătătoare și prea-mare: „împăratul norod”. Acela ce a zis întii „glasul norodului, glasul Domnului”¹ a arătat că norodul este ceva dumnezeiesc și pentru aceasta este vrednic de cucernicie și de cinstire.

57

Sufletul osîrdnic spre a face bine

Prea-arătat se vede buna osîrdie a unui suflet bun, ce are plecare și atîrnare spre a face bine. Un astfel de suflet este gata a-ți da nu numai ceea ce

¹ „Vox populi vox Dei!”

ceri, ci încă și mai mult. Revecca, fiica lui Vatuil – când slujitorul lui Avraam cel trimis în Mesopotamia a cerut de la dînsa apă să bea din vadra ei: „Adapă-mă cu puțină apă din vadra ta! Îndată, bea, domnule!” (*Facerea* 24:17, 18) – a coborît vadra de pe umeri și, punînd-o pe brațul său, „l-a adăpat pe el pînă a încetat a bea”. Și n-a rămas buna copilă pînă aici; ci, după ce a băut cel însetat și s-a săturat, a zis către dînsul: Domnule, voiești să adăp și cămilele tale? „Și cămilelor tale le voi scoate apă, pînă ce vor bea toate” (*Facerea* 24:19). Și cuvîntul s-a făcut lucru. Îndată deșartă cu osîrdie vada său în adăpătoare, aleargă la puț, scoate iarăși apă, și iarăși, pînă ce toate cămilele au încetat a bea. De la o așezare ca aceasta a sufletului ei – care nu numai ceea ce i s-a cerut dă, ci și mai mult dăruiește (precum zice tilcuiitorul cel nenumit) – ceri puțin, și iei mai presus de ceea ce ai cerut, cu mult mai mult. Urmează cu luare aminte istoria bunei Revecca și vezi această. Străinul o întreabă: „Este loc la tatăl tău să găzduim?” (*Facerea* 24:23); cere numai loc de găzduire. Și copila, cu aceeași osîrdie, zice: Nu numai loc avem să vă dăm ca să vă odihniți, ci și hrană; ci și pășuni avem să vă hrănim și pe voi, și dobitoacele voastre: „Și paie, și pășuni multe sînt la noi și loc de a găzdui” (*Facerea* 24:25). Și, după ce zice acestea, tînăra aleargă veselă și vestește cele zise maicii sale: „Și, alergînd, a vestit în casa maicii sale după graiurile acestea” (*Facerea* 24:28). Privește cum, prin fiecare din cele făcute de dînsa, se arată osîrdia către primirea de străini: prin alergare, prin graiuri, prin blîndețe. Sufletul cel iubitor de facerea de bine se bucură întru facerile de bine pe care le lucrează mai mult decît le-ar lua el de la altul.

58

**Pe cît este de osîrdnic primitorul de străini,
pe atît de sfiit se cade a fi străinul ce se primește**

Pe cît de pomit și de osîrdnic se cade a fi omul întru a-l primi și a-l găzdui cu dragoste pe cel străin, încă pe atît de zăbavnic și de sfiit se cade a se face străinul cînd e chemat și găzduit de altul. Revecca pune înainte pe ea cu osîrdie casa tatălui său către sluga lui Avraam, spre găzduirea aceluia, Străinul, și chemat fiind, rămîne încă la izvor cu cămilele sale și nici după chemare nu se obrăzniceste a urma îndată. Într-această vreme, ajungînd la casa ei, copila povestește întîmplarea cu străinul, spune cîte a auzit, arată cîte a luat în dar de la acela: cerceii, brățările. Face arătată și chemarea cu care l-a chemat pe dînsul (*Facerea* 24:30). Din partea sa, Lavan – fratele Reveccăi, și el la fel de osîrdnic la primirea străinului precum sora sa – împodobește casa și gătește locul pentru cămile. Cu toate acestea, vremea trece, dar străinul nu se vede. Ci încă însuși Lavan iese la izvor ca să-l în-

demne să vină, și acolo îl găsește pe om stînd lîngă cămile. Și, găsindu-l, o cu ce dor îl cheamă! „Și i-a zis: Vino, intră, binecuvîntatul Domnului! Pentru ce ai stat afară?” (*Facerea* 24:31). Oarecum îl ceartă și s-ar zice că ocărăște întîrzierea lui: „Pentru ce ai stat afară?” Cum? Ești îndoit ca nu cumva să ni se pară grea primirea ta? Toate sînt gata: „Am gătit casa și loc cămилелor. Vino, intră, binecuvîntatul Domnului!” Ce să laude cineva aici mai mult? Sfiala cea cucernică a oaspetelui sau gătirea cea osîrdnică a sufletului găzduitorilor?

59

De una este trebuință: cuvîntul mesei să fie al doilea

Cînd cineva are a săvîrși un lucru vrednic de sirguintă, grija mesei se cade a fi socoteala cea mai de pe urmă. Lavan – după ce a primit pe sluga lui Avraam și pe următorii lui, și a dat paie și pășune cămилелor și a adus apă ca să spele picioarele ale lui și ale celor cu dînsul – mai pe urmă le-a pus înainte pîini ca să mînce. Dar ba! Oaspeții nu doresc pîini (*Facerea* 24:33). Sluga cea credincioasă a lui Avraam, mai-nainte de hrană, pune înainte slujba lucrului pentru care l-a trimis domnul său. Cu dreptate îl laudă Procopie: „Vrednică de minunare este sluga pentru slujba cea dreaptă! Că, mai-nainte de a mînca ceva, pune înainte porunca stăpînului.” Și a zis: „Nu voi mînca pînă nu voi grăi cuvintele mele!” (*Facerea* 24:33). Cămilele, ca niște dobitoace necuvîntătoare, îndată aleargă la paie și la pășune. Dar oamenii cei cuvîntători [raționali] au ca al doilea lucru pe acela al hranei și nu este cu cuvîntă a-și aduce aminte de hrană mai-nainte de a săvîrși pricinile lor cele folositoare și trebuitoare ce le au în mîini. „Nu voi mînca pînă nu voi grăi cuvintele mele!” Care sînt și în care rînduială se cade a se rîndui aceia care abia se scoală din așternut, abia scutură somnul de pe genele lor și îndată caută ce să mînce?

60

Cei de o patimă se învoiesc și se împacă lesne

După ce Ismail a fost lepădat afară din casa părintească, nu se vede în *Dumnezeiasca Scriptură* ca el să mai fi avut vreo împreună-petrecere cu fratele său Isaac. Depărtîndu-se, se muta din pustie în pustie; și, luîndu-și femeie din Faranul Egiptului, în cele din urmă petrecea trăind între cei de alt neam. Dar, la moartea tatălui său Avraam, îi văd adunați împreună pe Isaac și pe Ismail la îngroparea născătorului lor: „Și l-au îngropat pe el fiii lui Isaac și Ismail în peștera cea îndoită” (*Facerea* 29:9). Adescori se întîmplă una ca asta: întîmplarea cea de obște îi împreunează întru una chiar

pe cei despărțiți departe unii de alții. Reaua întâmplare cea de obște se face ca oarecare împreună-legătură a inimilor și a voințelor celor ce altminter se află prea cu înstrăinare.

61

Dragostea se alcătuiește mai mult prin apropierea așezărilor sufletești decît prin trupezasca împărtășire a singelui

Ce putere are rudenia cea trupezască și împărtășirea de același sînge ca să-i împreuneze pe oameni întru o iubire împrumutată, cînd lipsește din suflete plecarea inimilor cea din lăuntru și așezarea cea adevărată spre o îndatorită dragoste? Nici una! Atunci, sîngele sau nu se mișcă spre deosebire, rece fiind; sau, fiind foarte fierbinte de mînie, mai vîrtos aprinde socotelile spre ură, și neînțelegeri și prigoniri. Isav și Iacov erau roduri ale acelorași chinuiri, pentru că s-au născut gemeni. Dar, și în vremea ce erau încă îngropați (ca să zicem așa) împreună în măruntaiele cele de maică, nici acolo în lăuntru nu se odihneau. Ci și acolo, nu știu cum unul altuia împotrividu-se, se împingeau și se tulburau: „Și săltau copiii întru dînsa” (*Facerea* 25:22). Încît și ticăloasa maică ce îi purta în pîntece se mira și nu știa ce avea să-i urmeze ei dintru aceasta: „De era să mi se facă mie așa, pentru ce îmi este mie aceasta?” (la fel). Prin urmare, și cînd acești adevărați frați gemeni și totodată frați potrivnici ies la lumină din pîntecele cel de maică, și atunci arată, din ceasul acela dintîi, cîtă așezare potrivnică poartă din fire unul către altul: „Iese cel dintîi Isav, roșu tot, păros, ca o pielică” (*Facerea* 25:25). Și-i urmează al doilea Iacov, nici roșu, nici păros, ci bărbat neted (*Facerea* 27:11). Și, în vremea cînd se naște, ține cu mîna cea fragedă călcîiul fratelui ce ieșea înainte, ca și cum vrînd a-l împiedica, oprindu-să iasă înainte (*Facerea* 25:26). Iar după ce s-au născut și s-au crescut, nu era cu puțință să arate chipuri mai împotrivoare și feluri de obiceiuri mai deosebite și mai potrivnice: „Căci tinerii erau de o vîrstă, însă nu de o socotală și nici asemenea întru sîrguințe”, și celelalte (Chiril al Alexandriei). Unul, Isav, era țărănos și aspru; celălalt, Iacov, era neprefăcut și blînd. Acela înconjură codrii și pustiile, dat cu totul la vînătoare; acesta se odihnește sub acoperămîntul casei părintești, totdeauna aflîndu-se și împreună-petrecînd cu părinții săi, „locuind în casă” (*Facerea* 25:27). Încît și în inima părinților ei aveau deosebire de rînduială. Tatăl, adică Isaac, îl iubea mai mult pe Isav; iar Revecca, maica, îl iubea mai mult pe Iacov. Aduagă și aceasta: întru una din zile, Isav s-a întîmplat a flămînzii, obosit de osteneală; iar Iacov, ca să-l hrănească cu puțină linte pe care o fiersese, îi răpește întîietatea nașterii foarte negustorește, prin cumpărare. Fiind deosebiți după așezările inimilor cu un asemenea chip, întru sfîrșit se deosebesc și cu

locurile locuințelor. Cineva ar fi putut zice că, după starea de pe pământ, acești doi frați s-au născut *antipodes*, adică unul aici și altul în America. Și, cu toate acestea, s-au născut – precum am zis – dintru aceeași rădăcină, s-au purtat născându-se din unul și același pîntece într-aceeași vreme, au ieșit la lumina vieții întru una și aceeași naștere. Cu un cuvînt, erau nu numai frați de un tată și de o maică, ci și frați odată semănați, și odată zămislîți și odată născuți, frați gemeni. Însă prea-covîrșește și prea-biruieste patima unuia împotriva altuia dintre dînșii și celelalte. Dragostea cea adevărată are alte începuturi, nu numai sîngele.

62

Zavistuiitorul este nedrept. Cel ce se zavistuieste se cade a fi răbdător.

În zadar se zavistuieste cel ce are ajutorul de la Dumnezeu, și cel ce zavistuieste se înduplecă negreșit către unul ca acesta.

Cînd Isaac nemernicește în Gherara, Filistenii îl zavistuiesc pentru buna norocire pe care o priveau la dînsul, vîzînd-o crescînd din zi în zi. Pămîntul îi dă lui orzul însutit; oile, boii, celelalte dobitoace ale lui se înmulțesc; arăturile lui sînt îmbelșugate. S-a înălțat omul întru bogăție și întru putere; de aici, s-a suit mai sus din treaptă în treaptă: „Mai mare s-a făcut. Mare s-a făcut foarte!” (*Facerea* 26:13). Iată asupra lui se pornesc destule pricini și zavistia a tot neamul: „Și au zavistuit lui Filistenii” (*Facerea* 26:14). Dar zavistia nu se oprește pînă aici: zavistuiitorul zavistuieste cu inima, dar gonește, dacă poate, și cu lucrul. Zavistuiitorii Filistenii au astupat, umplîndu-le de pămînt, puțurile pe care Isaac le avea de la robii săi pîrintești; ca, lipsindu-se de apa cea de nevoie, el să fie silit a fugi. Și Avimeleh, cel ce stăpînea atunci peste norodul acela pizmăreț, nu se rușinează să spună pricina și să-și mărturisească arătat patima: „Du-te de la noi!” Pentru ce? „Căci te-ai făcut mai puternic foarte decît noi” (*Facerea* 26:16). Du-te, fugi, depărtează-te de la noi, mută-te într-altă parte! – pentru că nu suferim a te vedea mai bine norocit decît noi înaintea ochilor noștri. Buna ta norocire ni se arată ca o rea-norocire a noastră. Bogăția ta, ca o sărăcie a noastră. Înălțarea ta, ca smerire a noastră. Puterea ta, ca neputința noastră. N-a ascuns patima zavistiei care îi topea cu totul. „Căci astfel este zavistia: nu suferă cu blîndețe buna-norocire a altora, ci socotește buna-norocire a aproapelui ca pe a sa rea-norocire și se topește pentru bunătățile aproapelui” (Hrisostom).

Și ce să facă Isaac? Dă loc zavistiei: se mută și locuiește în valea Gherarilor. Și, deschizînd alte puțuri pentru trebuința dobitoacelor sale, află și acolo asemenea puț de apă vie. Și iarăși, și în partea aceasta se luptă război între păstorii Gherarilor și păstorii lui; încît, iarăși fiind nedreptățit, se duce și de

acolo: „Ridicîndu-se de acolo, întru alt loc a săpat alt puț” (*Facerea* 29:19). Dar încă și la aceasta întîmpină gilcevi, și judecăți și sfezi. Mai pe urmă, la să și locul acesta; și, mutîndu-se într-altă parte, „a săpat alt puț” (*Facerea* 29:21). De aceea, aici zavistnicii și pizmăreții au obosit să-l gonească pe acela pe care îl vedeau în chip arătat cu ochii blagoslovit de Dumnezeu: „Și nu s-au gilcevit pentru dînsul” (*Facerea* 29:22). Pentru aceea, Isaac – care numise „Nedreptate” unul din puțurile de mai înainte, pentru nedreptatea cu care au lucrat-o asupra lui zavistnicii Filistenii; iar pe celălalt „Vrăjbă”, pentru dușmănia și patima de vrăjmășuire ce o purtau asupra lui – pe acest din urmă puț l-a numit „Lățime”, pentru lățimea odihnei și pentru creșterea bunei-necrociri pe care a cîștigat-o în cele din urmă acolo după multele goane.

Ce ne învățăm dintr-acestea? Întîi, ne învățăm să cunoaștem nedreptatea zavistnicului. Al doilea, ne învățăm răbdarea celui ce se zavistuește. Al treilea, ne învățăm neputința goanelor omenești atunci cînd Dumnezeu ajută și pîrtinește celui ce se gonește cu nedreptate. Pe această a treia, Gherarenii au văzut-o în chip arătat, și cu totul s-au îmblînzit. Vezi cum Avimeleh, împăratul și stăpînitorul pămîntului aceluia, vine întovărășit cu căpităniile și cu boierii de pe lîngă sine; și-l găsec pe Isaac și caută să-l îmblînzească, rugîndu-l să-l aibă de acum prieten pe cel pe care îl goneau pînă atunci ca pe un vrăjmaș. „Pentru ce ați venit către mine?” – întrebă Isaac. „Căci voi m-ați urît și m-ați gonit de la voi!” Așa, cu adevărat! – răspund ei. „Ci, văzînd, am văzut că Domnul este cu tine” (*Facerea* 29:28). Drept aceea – zic ei – voim să punem între noi prietenie și împăcări. Tu nu ne vei mai pomeni nouă răul pentru cele dintîi, nici vei voi de aici a te răzbuna asupra noastră. Și, de altfel, noi nu te-am urît din început, nici nu ne-am întors despre tine; ci ne-am purtat bine către tine, nu ne-am pornit cu dușmănie asupra ta, te-am trimis cu pace. Deci uită cele trecute cîte s-au întîmplat! Fii de acum înainte întărit că noi, pe atîta poftim mai mult împrietenire cea cu tine, pe cît vedem că Dumnezeu a revărsat blagosloveniile Sale mai bogat asupra ta. „Și acum blagoslovit ești tu de Domnul” (*Facerea* 29:29). Cine nu dorește să-i aibă prieteni pe aceia ce îi vede arătat că Dumnezeu îi ocrotește și îi ajută? Isaac nu se putea împotrivi neînduplecat și nemuiat unei rugăminți așa smerite. Nu trebuia să ascundă și să hrănească în sufletul său cel iubitor de Dumnezeu duhuri de pomenire de rău și de răzbunare. Răbdarea lui cea dinainte era o credincioasă mărturie și cheazăuire a blîndeții și a bunătății sădite într-însul, a inimii lui celei neviclene. „Drept aceea, Isaac le-a făcut ospăț; și au mîncat, și au băut și a doua zi s-a jurat fiecare aproapei său” (*Facerea* 29:30). Însemnează-mi: a doua zi s-au jurat. Căci, cu adevărat, nu sînt potrivite către jurămint urările cu paharul și făgăduințele ce se fac între ospetele din vremea mesei. Pentru aceasta, după ce au mîn-

cat și au băut ospătându-se ei strălucit la Isaac în ziua dinții, adunându-se întru cea de după dînsa, s-au jurat și au așezat de aici prietenia și dragostea între dinșii întemeiată și neclătită. „Și așa i-a trimis pe ei Isaac cu pace, și se duceau de la dînsul cu mintuire” (*Facerea* 29:31).

63

Greșiții nu se cade a fi lipsiți de cele de trebuința vieții

Isaac a zis către fiul său: „Adu-mi să mănînc, ca să te blagoslovească pe tine sufletul meu” (*Facerea* 27:4). Să o lipim pe cea zisă aici de Isaac către fiul său de al doilea, luînd-o la preoții lui Dumnezeu, pentru care cu dreptate ar putea zice cineva către credincioșii din norod, care sînt fiii lor duhovnicești: Căci auzi, Creștine, de la preot, de la părintele tău cel după Duhul Sfînt, blagoslovenia. Bine, dar oare luat-ai cîndva pentru dînsul vreo purtare de grijă? Îi zici lui: Blagoslovește! – și el de multe ori este flămînd. Blagoslovește! – și, de se află întru nevoi, nu voiești niciodată să întîmpini trebuințele lui. Isaac nici pe fiul său cel înții născut nu îl blagoslovește dacă mai-nainte fiul nu îi va aduce să mănînce bucate după inima lui. Așa te va blagoslovi sufletul meu, dar mai înții adu-mi bucate să mănînc. Cum? Preoții și leviții ce slujesc bisericii nu se cade a se hrăni din biserică? Și nu este oare cu cuviință ca aceia ce în toate zilele îi blagoslovesc și-i sfințesc ziua și noaptea pe fiii lor duhovnicești să dobîndească și ei de la aceștia oarecare cercetare și ocrotire? Așa, prea cu adevărat! Prea-drept și prea-cuviincios a judecat Apostolul Pavel lucrul de acest fel; cînd, scriind pentru hrana cea de nevoie și cercetarea preoților, se numără împreună și pe sine, zicînd: „De am semănat noi vouă pe cele duhovnicești, mare lucru va fi de vom secera noi pe cele trupești ale voastre?” (*1 Corinteni* 9:11).¹ Și, alegorisînd, potrivea la aceasta încă și porunca aceea din *Legea cea Vechă*, care zice: „Nu vei lega gura bouului ce treieră!”² Și nimeni nu se va afla atît

¹ „Zice: Dacă noi, Apostolii și învățătorii, am semănat întru voi, Corinteni, sămînța duhovnicească a evangheliei, este mare lucru dacă vom secera și noi de la voi «cele trupești», adică dacă vom lua de la voi hrana noastră cea trupească? Ba, cu adevărat, nu e lucru mare! Cu aceste cuvinte, Apostolul arată dreptatea lucrului, pentru că – zice – cele date de voi nouă nu sînt deopotrivă cu cele luate de la noi: căci noi am semănat și v-am dat cele duhovnicești și cerești, iar voi ne dați cele trupești și pămîntești. Sînt acestea ceva mare? Nu!” (Sfînșitul Teofilact).

² „Căci zice *Scriptura*: «Nu vei lega gura bouului ce treieră» (*A doua Lege* 15:4) și: «Vrednic este lucrătorul de plata sa» (*Lucea* 10:7)” (*1 Timotei* 5:18). Stihuri care trebuie înțelese așa, după același Teofilact: „Pentru a adeveri cele zise mai sus, dumnezeiescul Apostol aduce aici două mărturii, una din *Scriptura cea Vechă* (anume că nu vei lega gura bouului ce treieră snopii tăi) și alta din *Evanghelie* (că cel ce lucrează este vrednic a-și lua plata ce i se cuvine). Vezi însă – o, cititorule! – că amîndouă aceste mărturii cer cu îndatorire ca învățătorul să ostenească și să obosească întru învățătură, pentru că treieratul este

de nesocotitor și de rău-bănuitor încît să pună în seama călătorului în ce [Pavel] purtarea de grijă cea de prisos pentru cele pămîntești. Apostolul în agonisea cele de nevoie prin lucrarea mîinilor sale, cosînd corturi și dă bîndind astfel cele trebuincioase. Fiindcă mîinile acestea au slujit trebuințelor mele – zice – și celor ce sînt împreună cu mine. Ci a poruncit această dare cu împrumut a lucrurilor duhovnicești și a celor trupești ca pe una să pricinuiască mult folos de amîndouă părțile. Celor din cinul preoțesc, în băvirea de grijile lumești, ca să se îndeletnicească mai cu sîrguință întru slujirea celor dumnezeiești; iar mirenilor, arătarea bunei recunoștințe celor datorate către aceia și nevoița cea bine credincioasă a facerii de bine celor iubite de Dumnezeu.

64

Bătrînul – fiind bănuitor, ca un tocit de judecățile cele prin simțiri – se îndoiește lesne, dar nu poate dezlega îndoiala

Omul bătrîn este bănuitor din fire, pentru că ispitirea multora în viața sa cea trecută l-a învățat să ia aminte. Totuși, bătrînul este lesne amăgit și, cu toată bănuiala și luarea lui aminte, greșește la multe. Fiindcă puterile judecătoare dintru dînsul – atît cele din lăuntru, cît și cele din afară – s-au tocit din slăbiciunea bătrîneții și nu mai au tăria dinainte spre înțelegerea și deslușirea lucrurilor. Bătrînul Isaac – după ce l-a trimis pe fiul său Isav să vîneze și să-i gătească să mănînce din vînat, văzînd că s-a întors mai în grabă decît nădăjduia – bănuiește că acesta nu e fiul lui Isav și întrebă: „Cine ești tu, fiule?” (*Facerea* 27:18). Și, auzind că este fiul lui întîi-născut Isav, iarăși întrebă: „Fiule, ce este aceasta pe care degrabă ai aflat-o?” (*Facerea* 27:20). Încă și aceasta înțelegînd-o, anume că Dumnezeu a iconomisit și că el a găsit vînatul gata înaintea sa, iarăși îl mai cercetează: chemîndu-l, acela se apropie, și el îl pipăie și îl cearcă cu luare aminte dacă este cu adevărat fiul lui Isav: „Apropie-te la mine și te voi pipăi, fiule, dacă tu ești sau nu fiul meu Isav!” (*Facerea* 27:21). Mai pe urmă de toate – după ce, pipăindu-l, l-a aflat pe el flocos și des la păr ca o oaie la părțile goale ale brațelor și ale grumazului – socotește aceasta destul semn spre cunoașterea lui Isav. Dar totuși se îndoiește și se clatină cu socoteala, îndoindu-se nu

---

mai ostenitor decît celelalte lucrări de mînă, mai ales pentru arșița soarelui. Drept aceea și învățătorul se cuvine a fi gata spre arderea soarelui și spre alte nevoi și osteneli. Ostenelă mare este și a fi argat, drept aceea, și învățătorul se cade a osteni și a nu căuta odihne și desfătări. Pentru că și argatul este vrednic de simbria și de merticul său, precum zice Luca: «Vrednic este lucrătorul de plata sa», pe care Matei o zice: «Vrednic este lucrătorul de hrana sa» (*Matei* 10:10), căci, dacă argatul este vrednic de simbrie, cu mult mai virtuos este el vrednic de hrană. Iar cel ce nu este lucrător nu e vrednic de nici una din acestea.”

cumva oare acesta să fie Iacov: Mîinile – zice – sînt ale lui Isav, dar glasul este al lui Iacov. Precum era și adevărat, măcar că pe jumătate. Însă, chiar după toată această cercare iscoditoare, bătrînul s-a amăgit: „Și nu l-a cunoscut pe dînsul, și așa l-a blagoslovit pe Iacov ca și cum ar fi fost Isav” (*Facerea* 27:23). Cea vrednică de însemnat este că, după ce zice că nu l-a cunoscut pe dînsul și că l-a blagoslovit, *Scriptura* adaugă că Isaac zăbovește iarăși întru întrebări, iarăși urmează și cercetează bănuitorul bătrîn. „Și a zis: Tu ești fiul meu Isav?” (*Facerea* 27:24). Și, după ce a mîncat și a băut, iarăși îl cheamă să se apropie și să-l sărute: „Apropie-te la mine și sărută-mă, fiule!” (*Facerea* 27:26). Și – după ce, apropiindu-se, a mirosit și mirosul hainelor lui, „ca un miros de o țarină plină” (*Facerea* 27:27) – atunci l-a blagoslovit.

Bătrînul n-a putut să uneltească cercare mai cu de-amănuntul și mai cu de-adînsul, și chiar după cercarea cea cu atîta sîrguință s-a înșelat. Spre deplina încredințare, a uneltit ca pe niște unelte auzul, pipăirea, mirosirea, gustarea; toate simțurile, afară de vedere, fiindcă era orb. Cu auzul, deslușea glasul lui Iacov; cu pipăirea, a socotit că a aflat mîinile lui Isav; cu mirosirea, a simțit mirosul țarinii și cu gustul a arătat că i-a plăcut dulceața vînatului. Simțurile acestea, tocite și slabe de bătrînețe, l-au amăgit. Vederea, care este cea mai credincioasă dintre simțiri, lipsea cu totul. Ce să poată singură auzirea, mărturisind împotriva cu glasul? Pe lîngă celelalte, ea singură n-a fost de ajuns să întărească bănuiala. Deci bătrînul s-a amăgit, după toată cercarea lui cea cu sîrguință și cu luare aminte pe cît a putut a o unelti.

Dar oare bătrînețea de sine se face pricină a se amăgi omul la judecățile sale? Ah, de multe ori, cite alte întîmplări ajutoare, cite alte neputințe, cite alte patimi îl împresoară din multe părți pe ticălosul om în viața aceas-ta! Și uneori îl fac greșit și lesne amăgit întru judecățile lui și pe cel ce este încă în floarea vîrstei și pe cel foarte înțelegător și luător aminte! Mai ales dacă judecățile lui nu sînt pricepătoare prin puterea cea simțitoare, ci prin aceea socotitoare, grăite prin deprinderea cea înțelegătoare. Cînd se fac cu grăbire nebunească; cînd, din bănuiala ce apucă mai-nainte; cînd, din poftă ce stăpînește și supune; cînd vizitiul, socoteala minții, nu poate să țină frîiele patimilor celor necuvîntătoare și să îndrepteze căruța, ci lesne se tîrăște, făcîndu-se și el robit de căruța sa (după Vasilie).¹ Amăgirile de acest fel de nebunii și poticnirile se întîmplă mai dese și mai primejditoare ce-

¹ „Căci fierbințeala vinului, ajunsă în trup, este scînteie pentru săgețile cele înfocate ale vrăjmașului. Vinul înecă judecata și mintea și ațîță patimile și plăcerile ca un roi de albine. Care trăsura, trasă de mînji fără vizitiu, este purtată cu atîta neorînduială? Care corabie, lipsită de cîrmaci și purtată la întîmplare de valuri, nu este în mai mare siguranță decît un bețiv?” (*Cuvînt al Sfantului Vasilie cel Mare împotriva celor care se îmbată*).

lor mai tineri decât bătrînilor schimbările cele peste cuviință din neputința
priceperilor simțitoare.

65

**Blagoslovenii pidosnice. Creștinul se cade a-și îndrepta
rugăciunea și cererea către Dumnezeu său cu bună rînduială.**

Cea dintîi blagoslovenie, pe care Isaac i-a dat-o lui Iacov, a fost cea adu-
vărată și cuprinzătoare. A doua blagoslovenie, pe care i-a dat-o pe urmă lui
Isav, a fost dătătoare de dar și de cinstire mult mai de jos. Căci – după ce
prin aceea dintîi, Iacov s-a propovăduit cel întîi și mai mare în casa părin-
tească și cu soartă i s-a dat a avea el stăpînire peste toți frații: „Și fii domn
fratelui tău, și se vor închina ție fiii tatălui tău” (*Facerea 27:29*) – cum ar fi
fost cu puțință ca după aceea, prin cea de a doua, să nu fie Isav mai de jos
decît fratele său care s-a învrednicit de covîrșire și s-a propovăduit domn?
Dacă întîia blagoslovenie a fost spre stăpînire, prin urmare aceasta a do-
ua trebuia să fie blagoslovenie de plecare, și de supunere și de robie. Însă
este vrednică de însemnat la aceste două blagoslovenii și răsturnarea rîn-
duielii. Cînd îl blagoslovește pe Iacov, Isaac îi roagă, între celelalte: „Să-ți
dea ție Dumnezeu din roua cerului și din grăsimia pămîntului!” (*Facerea*
27:28). Iar cînd îl blagoslovește pe Isav mai pe urmă, acestuia îi roagă așa:
„Din grăsimia pămîntului va fi locuința ta și din roua cerului de sus” (*Fa-
cerea 27:39*). Lui Iacov îi cere întîi roua cerului, și apoi grăsimia pămîntu-
lui. Lui Isav, altminteri: întîi îi roagă grăsimia pămîntului, și apoi roua
cerului. Acolo, începe de la cele cerești și se pogoară la cele pămîntești;
aici, începe de la cele pămîntești și se mută pe urmă la cele cerești. Acolo,
se păzește rînduiala cea prea-dreaptă și cuviincioasă; aici, rînduiala se pu-
ne cu înaintea înapoi și se vede aici oarecare fel mai mult de nerînduială
decît de rînduială. Cea mai dintîi treabă a omului este să dorească și să-și
ceară de la Dumnezeu bunătățile cele cerești: darul de la Dumnezeu, mi-
la cea dumnezeiască, mîntuirea sa cea sufletească; apoi, în al doilea rînd,
și pe acestea pămîntești, și lumești și mirenești: sănătate, slavă, bogăție și
cele asemenea. Așa ne-a învățat și Domnul nostru Dumnezeu-Omul Iisus;
cînd ne rugăm, să le cerem întîi pe cele dintîi și al doilea pe cele de al doi-
lea: „Căutați întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate
se vor adăuga vouă!”¹ Încă și prin stăpîneasca rugăciune ne-a poruncit să

¹ Teofilact, tilcuind, zice așa: „Deci nu duceți grijă, spunînd: Ce vom mîncă, ori ce vom
bea ori cu ce ne vom îmbrăca? Căci după toate acesta se străduiesc neamurile.» Nu oprește
a mîncă, ci oprește a spune: «Ce vom mîncă?» Așa se întrebă cei bogați de cu seara: «Ce
vom mîncă mîine?» Vezi așadar că oprește desfătarea și neînfîrarea! «Știe doar Tatăl voș-
tru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea

zicem întii: „Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta!” și celelalte; și apoi să ne rugăm: „Pîinea noastră cea de toate zilele [cea spre ființă] dă-ne-o nouă astăzi!” (*Matei 6:11*).¹ Cîți cer întii bunătățile cele de sus și apoi pe cele de jos, aceia doresc și iau rugăciunea și blagoslovenia lui Iacov cel iubit: întii „roua cerului” și apoi „grăsimea pămîntului”. Care, „după înțelegerea cea pe deasupra și îndemînatică a slovei (precum zice Teodorit), însemnează darul cel de sus și îndestularea bunătăților de la pămînt”. Dimpotrivă, cîți cer dorind întii aceste bunătăți de nimic și vremelnice ale pămîntului și pun întru a doua rînduială bunătățile acelea mai presus de lume și veșnice, aceia aleg blagoslovenia lui Isav cel urît. Întii cer grăsimea pămîntului de jos și după al doilea cuvînt cer roua cerului de sus.

66

**De nevoie este a-l iubi pe fiul acela care-l iubește pe tatăl fiului.
Și Creștinul este dator a-l iubi pe tot omul pentru Dumnezeu,
care este Tatăl tuturor.**

Isav îl vrăjmășuia pe Iacov. Și avea oarecare cuvînt [îndreptățire] să-l vrăjmășuiască, de este vreodată cuvîncios a numi cineva „dreaptă” vrăjmășia către fratele. Precum știm, avea pentru aceasta ca pricini deosebite amărăciunile cîte mai-nainte le cercase de la dînsul: oarecînd, aflîndu-l pe el foarte cu covîrșire flămînd, [Iacov] l-a amăgit în vremea nevoii și, pentru puțină linte cu care a primit a-l hrăni, l-a lipsit de întîietatea nașterii lui; altă dată, pîndindu-l pe el îndeletnicindu-se la vînătoare ca să gătească masă tatălui lor, cu meșteșugit vicleșug și măiestrie îi răpește părinteasca blagoslovenie cuvenită lui. Și pentru acestea hrănea în inima sa patimă împotriva unui frate de către care se cunoștea nedreptățit: „Isav purta pizmă asupra lui Iacov” (*Facerea 27:41*). Purta pizmă, și pentru aceasta cugeta să-lucidă, însă sfiala și dragostea către tatăl biruia vrăjmășia asupra fratelui. Socotea bine că, de ar fi bîntuit viața fratelui, avea să-l mîhnească pe tatăl său pînă la moarte. Și pentru aceasta nu [l-a ucis], ci a hotărît – ca un bun fiu, iar nu ca un bun frate – să nu-lucidă [atunci]. Ci să adoarmă – zice – mînia mea cea dreaptă într-afîta vreme cît trăiește tatăl meu! După ce bătrînul va închide ochii, atunci nu voi lăsa ca vrăjmașul frate să-i aibă pe

Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă!» Împărăția lui Dumnezeu este dobîndirea bunătăților, iar acestea se cîștigă prin dreptate. De aceea, celui ce caută cele duhovnicești i se adaugă și cele trupești, dintru iubirea de dăruire a lui Dumnezeu” (*Matei 6:31-33*).

¹ „Pîinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi!» «Cea spre ființă», adică cea de ajuns spre ființarea noastră. Deci tu leapadă grija pentru a doua zi! Încă și Trupul lui Hristos este «Pîine spre ființă», cu care ne rugăm să ne împărțăm fără de osîndă” (Sfințitul Teofilact).

ai săi deschiși către lumină! După ce acela va muri, nu sufăr mai mult ca acesta să trăiască! „Apropie-se zilele plîngerii tatălui meu ca să-l omor pe fratele meu Iacov” (*Facerea 27:41*). Creștine iubitor de răzbanare, socotește și urmează-l pe Isav măcar la această bună voire a evlaviei și a dragostei lui către tatăl! Nici tu nu se cade a-l bîntui și a-i face rău cumva fratelui tău ce te vrăjmășuiește, pentru dragostea și evlavia cu care ești dat Dumnezeului tău, Ziditorului celui de obște al amîndurora, Tatălui tău și Tatălui lui. Isav a zăbovit răzbanarea pînă la ziua morții tatălui său, și aceasta nu este lăudată; însă [trebuie] măsurată cu nebunia și nedesăvîrșirea lui Isav celui urît, pentru că el îl știa muritor pe tatăl său Isaac și nu socotea alt judecător mai înalt după viața aceasta de pe pămînt. Tu însă – Creștine! – se cade să ștergi cu totul din inima ta tot scopul răzbunării împotriva fratelui tău! Pentru că Tatăl tău și al aceluia, Tatăl cel de obște al tuturor și Dumnezeu este viu de-a pururea, și nemuritor și nu moare.

67

Păcat înainte de păcat, după voia cea dinainte apucată a sufletului

O sfat fără de omenie, prea-nebunesc, de prea-rău nărav, prea-păgînesc. Sfat vrednic de Isav! „Apropie-se – zice – zilele plîngerii tatălui meu, ca să-l omor pe fratele meu Iacov!” (*Facerea 27:41*). Ce ai socotit, prea-nebunule? Ce ai zis? Aștepti să moară tatăl tău, ca să-l omori pe fratele tău. Așadar tu, după așezarea inimii tale celei rele, îl omori pe fratele tău și acum, pînă ce îl vei omori mai pe urmă și cu lucrul! Și încă, de vreme ce mai-nainte cugeți moartea fratelui tău cu un chip ca acesta, ajungi și mai-nainte îl omori și pe tatăl tău, care poate pricepea aplecarea sufletului tău cea prea-rea. Socotesc că la aceasta aduce cea scrisă: Căci unii își întind mîinile întru fărădelegi „îndelungînd fărădelegea lor” (*Psalmul 128:3*) nu numai după ce păcătuiesc, rămînînd nepocăiți pentru cele ce au păcătuit, ci și mai-nainte de a păcătui socotind păcatul și mai-nainte cugetîndu-și dau lui întindere și de amîndouă părțile îi adaugă mărime; ei mai-nainte apucă și pe ceea ce va să fie o lucrează, nelegiuiesc și mai-nainte de a nelegiui; ca și cum puțin rău ar fi a nelegiui cînd nelegiuiesc, ei nelegiuiesc încă și după ce au nelegiuit și mai-nainte de a nelegiui.

Dar, și între noi, cîți nu se abat la răutatea de acest fel a voinii lui Isav! Cîți, încă mai-nainte de lucrarea păcatului, mai-nainte păcătuiesc nu o dată – ci de multe ori, în fiecare zi și ceas – după punerea mai-nainte hotărîtă a sufletului lor! Vai! – cîți așteaptă să treacă cinstitele și sfintele zile ale mîntuitoarelor Patimi – zilele întru care Biserica noastră ne aduce aminte de prea-dureroasa moarte de pe cruce a Domnului și Mîntuitorului nostru,

pe care El a pătit-o pentru noi – cîți așteaptă să treacă zilele acestea ca să alerge în urma poftelor lor și a lucrurilor fără de lege pe care mai-nainte le-au cugetat! Oare nu se află cineva să zică și el ca Isav (și, de nu o zice cu gura, o zice cu inima): „Apropie-se zilele plîngerii tatălui meu, ca să-l omor pe fratele meu Iacov!” Apropie-se – și, aici, acest „apropie-se!” însemnează cu adevărat „treacă!” – , pentru ca să urmez negustoriile mele cele nedrepte și nelegiuite! Apropie-se, ca să-mi satur cu străine răpiri ori cu prea-grele cămătării nestinsa sete a lăcomiei de averi! Apropie-se, ca să mă întorc la desfătarea și răsfățarea mea dinainte, prin benchetuire și beție! Apropie-se zilele acelea ale plîngerii, ca să apuc iarăși obișnuita petrecere dinainte și iarăși să mă tăvălesc în noroiul cel vechi al poftelor și al gusturilor mele trupești! Creștine, știi că, deși nu grăiești ceva de acest fel cu limba, însă și tu o cugeți cu așezarea cea din lăuntru a sufletului? Treacă zilele întru care se face aducerea aminte că Evreii L-au răstignit pe Domnul, și Dumnezeu, și Ziditorul și Tatăl meu!, ca iarăși să-L mai răstignesc și eu după ce vor trece! Apropie-se zilele tatălui meu, ca să-l omor nu numai pe fratele meu Iacov, ci și pe însuși tatăl meu Isaac! „Peste spatele mele au lucrat păcătoșii; îndelungat-au fărădelegea lor” (*Psalmul 128:3*). Adică: Au petrecut luptîndu-se multă vreme cu mine și crescînd a lor fărădelege (precum a tilcuit Teodorit); crescînd-o pe dînsa adică și după ce o săvîrșesc, prin nepocăință, după ce mai-nainte o săvîrșesc prin voirea și pofta lor cea prea-rea.

68

Depărtarea de cei ce prigonesc este folositoare

Maica Revecca îl trimite pe fiul său Iacov la casa fratelui ei Lavan din Mesopotamia, ca să se păzească acolo pentru o vreme, pînă ce se va stinge din inima lui Isav vrăjmășia și mînia pe care o hrănea împotriva fratelui său Iacov: „Pînă ce se va întoarce despre tine mînia și urgia fratelui tău și va uita cele ce i-ai făcut” (*Facerea 27:44, 45*). Dar, după trecerea vremii, va uita oare Isav nedreptățile cîte a pătit-o? De ce nu? De multe ori, vremea domolește patimile, depărtează mîniile, adoarme urgiile, șterge urmele aducerii aminte. Ori, lăsîndu-le pe ele mai slabe, face cu adevărat oarecum milostiv și lesne împăcat sufletul celui nedreptătit. Ieconomie aceasta a Reveccăi a fost cu înțelegere, și prea-înțeleaptă și vrednică de urmare, ca una întemeiată pe însușirile cele firești ale omului. Aflarea de față și starea înainte cea îndrăznească și semeață a celui bănuțat că a greșit zădăraște durerile celui amărît, le întărită și mai mult le sălbăticește; iar sfiala și darea în lături îl înduplecă și îl îmblinzește în cele din urmă.

¹ Hristos este și El Tatăl nostru pentru că prin El ne-am zidit a doua oară. El este Noii Adam, vechiul Adam fiind tatăl nostru, al tuturor, după trup.

Depărtarea lui Iacov de vrăjmășuirea lui Isav pune înainte încă și o altă sfătuire (după Orighen): anume că, în vremea prigoanei, Creștinul trebuie a se depărta și, pe cât poate, a fugi de bîntuiala celor ce îl gonesc. Chiar cel mai credincios, cel îmbunătățit, și sfînt și iubitor de Dumnezeu; deși pentru darul sfințeniei dintru dînsul, se învrednicește să vadă (precum Iacov) vedenii de îngeri și descoperiri ale Domnului. „Dintru acestea, învățăm că trebuie a fugi de cei ce bîntuiesc; și a fugi de goane, deși ne-am învrednici de vedenii, precum Iacov” – pecetluiește învățătura aceasta și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei. Și adaugă că aceasta este porunca îndatorirea și a „Reveccăi” celei noi (adică a Bisericii), întemeiată pe hotărîrea a Însuși Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. „Căci – zice – Biserica al cărei chip era Revecca, înțelepțește a sfătuit a fugi de mîinile ucigătorilor norodul cel nou ce se primejduiește și se gonește.” Încă și Însuși Mirele „Reveccăi” (adică Hristos) întărește, zicînd așa: „Cînd vă vor goni pe voi dintru o cetate, fugiți în alta!” (*Matei 10:23*).¹ Încă și Teologul Nazianzen adeverează folosul acestui fel de fugă și de depărtare, aducînd pe urmă cuvînt și zicînd: „Creștinii nu trebuie să le caute numai pe cele ale lor, nici chiar de ar fi foarte viteji și prea-răbdători, ci trebuie a-i cruța și pe cei ce gonesc. Căci, cu un chip ca acesta, amîndoi se folosesc negreșit: și cel ce se gonește, de vreme ce scapă de răul ce i se îngrozește; și gonitorul, de vreme ce se oprește a săvîrși răul pe care îl cugetă.”

69

Femeia cu pricepere economisește totodată și folosul fiului, și al bărbatului său

Vezi pricepera femeii! Revecca vrea, ca o maică, să-l depărteze pe fiul său Iacov, trimițîndu-l la Mesopotamia, ca să-l păzească de ura și de vrăjmășia fratelui Isav, care îngrozea că îl va ucide. Acesta este scopul cel dintîi și adevărat al maicii: „Iată Isav se laudă asupra ta să te omoare” (*Facerea 27:42*). Și nu poate a-și ascunde bănuiala: „...ca nu cumva să mă fac fără de fii, lipsindu-mă de voi amîndoi într-o zi” (*Facerea 27:45*). Dar –

¹ „Cînd vă gonesc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă! Adevărat grăiesc vouă: Nu veți sfîrși cetățile lui Israil pînă ce va veni Fiul Omului!» Cele înfricoșătoare care s-au spus mai sus – adică: «Vă vor prigoni și veți fi urîți!» – sînt spuse despre cele ce aveți să se întîmple după Înălțare. Iar ceea ce se zice acum este despre cele dinainte de Cruce. Căci, fiind goniți, nu veți sfîrși cetățile lui Israil și îndată voi veni la voi. Însă le poruncește să fugă cînd vor fi prigoniți. Căci a ne arunca singuri în primejdie, făcîndu-ne pricină de osîndire pentru ucigași și păgubindu-i pe cei care s-ar folosi prin propovăduire, este lucru diavolesc. Cînd zice «pînă ce va veni Fiul Omului», să nu înțelegi că spune despre A Doua Venire, ci despre împreună-petrecerea și mîngîierea dinainte de Cruce. Căci, după ce au fost trimiși și au propovăduit, iarăși s-au întors la Hristos și au stat cu El” (Teofilact).

față de soțul ei, față de bătrînul Isaac – lasă sub tăcere bănuiala sa, și o ascunde și ca pricină a trimerii fiului său la Mesopotamia aduce alta, mult deosebită, și binecuvîntată și cuviincioasă: adică să-l însoare acolo cu femeie din fetele neamului său. Și nu era oare cu puțință să se trimită pentru aceasta și unul din slugile lui Isaac, ca să aducă de acolo femeie lui Iacov pe una din ficele lui Lavan – ori pe Rahila, ori pe Lia – precum s-a trimis și pentru Isaac de către Avraam, și a adus-o pe însăși Rebecca? Dar astă dată era nevoie a se da în laturi Iacov și a se depărta pentru o vreme de casa părintească, pentru a scăpa de primejdia ce i se îngrozea de către fratele său. Și nu era de folos ca îmbătrînitul tată Isaac să știe aceasta, ci poate ar fi fost chiar de vătămare, putîndu-se întîmpla ca această amară știre să grăbească sfîrșitul zilelor bătrînului. Înțelepciunea maicii avea două scopuri, și pe amîndouă prea-folositoare. Dar ea numai pe unul îl arată bătrînului său soț și îl ascunde de la dînsul pe celălalt, pe acela poate mai adevărat pentru vremea de atunci, ca să nu-l mîhnească nu numai spre nici un folos, ci și spre paguba curmării zilelor lui din necazul cel peste măsură. Cîte ca acestea n-ar fi putut iconomisi și „Reveccile” vremii noastre – după deosebitele împrejurări întîmplătoare, spre scăparea de multe necuvioșii și spre mare folos al familiei lor – dacă ar fi avut luarea aminte și înțelepciunea Reveccăi celei vechi?

70

**Bine este a urma chiar faptele bune ale celor
care ne urăsc sau nu sînt iubiți de noi**

Potrivnica așezare a voirilor de sine naște după urmare și lucrurile împotrivoare ale faptelor. Nu se cădea să covîrșească vreodată într-atît necuvîntarea [lipsa de rațiune] patimii în inima omului celui cuvîntător [rațional], încît el să voiască a alege împotrivă și a lucra împotrivă totdeauna la cîte vede că alege și lucrează acela despre care el se întoarce; și aceasta, de multe ori, cu paguba sa ori fără folos. Ci se vād însă între oamenii cei cuvîntători și niște urmări de acest fel, ce se vād prea-necuvîntătoare [neraționale]. Cîteodată, unii se leapădă a se sîrgui să cîștige oarecare bine numai pentru că binele acesta l-a cîștigat altul despre care ei se întorc. Unii ca aceștia nu primesc să rîvnească și să urmeze o faptă bună și vrednică de laudă numai pentru că vād că o îmbrățișează acela pe care ei îl urăsc. Aceasta este ca și cum, corăbierind, n-ar voi să se pomească cu vîntul cel potrivit și ajutor care le suflă, doar pentru că-l vād pe vrăjmașul lor că înoată [cu corabia] ajutat de același vînt. Și astfel, aceștia se vrăjmășuiesc pe sine-și mai mult decît [o face] vrăjmașul lor și dobitocește de la sine-și singuri se vatămă.

Isav n-a arătat o neunire de inimă de acest fel. Isav îl vede pe fratele Iacov, despre care se întorcea și pe care îl ura, că se înstrăinează, ducându-l la Mesopotamia să-și ia femeie din neamul acela din care se trăgeau și strămoșii lui; și judecă și cearcă lucrul a fi vrednic de primire, fiind bun, și cuviincios și prea-folositor. Întii – zice – pentru că își ia femeie din neamul său. Al doilea, pentru că prin aceasta mulțumește și odihnește și pe tatăl Isaac pe maica Revecca. Al treilea, pentru că nu se înrudește cu seminția Hanaanilor cea răzvrătită și rea. Isav a măsurat acestea toate foarte înțelepțeste. La acestea a urmat lui Iacov cu bună socoteală și cu folos: „Și, văzînd și Isav că rele sînt ficele lui Hanaan înaintea tatălui său Isaac, (...) a mers și a luat pe Mahalat, fiica lui Ismail, fiul lui Avraam și sora lui Nebaiot” (*Facerea* 28:7, 8). Acel „văzînd și Isav...” are aici arătare însemnătoare: însemnează că Isav l-a luat pe fratele său Iacov întru pildă și a urmat alegerea lui. Deci îl ura, totuși i-a urmat. Avea vrăjmaș pe om, nu lucrul cel vrednic de laudă al omului: ura persoana, nu fapta bună a persoanei. Aceea ce văd – zice – că face fratele meu Iacov este lucru bun, este cinstit, este cuviincios, este folositor. Deci de ce să nu fac și eu același lucru? Ba să-l fac!

71

Gustați și vedeți că bun este Domnul!

„Și iată scară întărită pe pămînt al cărei capăt ajungea la cer” (*Facerea* 28:12). Și, pe pămînt [fiind], Iacov se face „Israil”; și, pe ticălosul trup purtîndu-l împrejur, el se face minte ce vede pe Dumnezeu. Omul cel iubitor de Dumnezeu, și drept și îmbunătățit – chiar petrecînd încă pe pămînt, în viața aceasta – începe oarecum a gusta mai-nainte din veselia aceea negrăbită pe care credința o pune înainte prin nădejdea întru fericita odihnă ce va să fie. Încă aflîndu-se pe pămînt, Creștinul, dacă se va slobozi din omorîrea patimilor, „se face viu împreună cu Hristos”¹ – după cum zice apostolul – și împreună se înalță, și șade întru cele cerești în Hristos Iisus și mai-nainte întîmpină după oarecare chip bucuria și veselia aceea prea-dulce a fericitei dobîndiri ce se așteaptă. Care, umplîndu-i inima de o netîlcuită ve-

¹ Apostolul scrie: „Și voi, morți fiind cu greșelile și cu netăierea împrejur a trupului vostru, v-ați făcut vii împreună cu Dînsul” (*Coloseni* 2:13). Iar înțelesul stihului este așa, după același Teofilact: „Zice: Suferind moartea trupească, Hristos S-a făcut viu. [...] Iar voi – zice – Colosenii din «neamuri», cei ce erați morți și omorîți de păcate și «netăiați împrejur» – care adică aveți cugetare trupească de prisos, care vă omora – «v-ați făcut vii împreună cu Hristos». Căci, așa cum Acela S-a sculat după trup, tot astfel și voi v-ați sculat: după Duh, însă negreșit vă veți scula și cu trupul, la sfîrșitul lumii. Iar marele Ioan Hrisostom zice că murirea se poate înțelege aici și într-alt chip, adică: «Pentru păcatele voastre – zice – vă aflați sub osîndirea morții și aveți să muriți, iar Hristos v-a slobozit din această osîndă.»”

selie, îl face a socoti că se află în cer când încă petrece pe pământ; ori că cerul mai-nainte îl primește și cu totul îl îndulcește cu bunățile sale cele nepovestite încă aflându-se pe pământ. Drept aceea, spăimîntîndu-se fericitul acesta cum, afară de toată nădejdea, află cerul pe pământ, strigă precum Iacov atunci că „Domnul: este în locul acesta, și eu n-am știut? Nu este aceasta altceva decît numai casa lui Dumnezeu și aceasta este poarta cerului” (*Facerea* 28:17). Și strigă ca David cu credință: „Deschideți-mi mie porțile dreptății! Intrînd într-însele, mă voi mărturisi Domnului. Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa” (*Psalmul* 117:19, 20).¹

„Atunci, Iacov a luat una din pietrele locului și a pus-o lui-și căpătii” (*Facerea* 28:11). Și, visînd, a văzut scara aceea luminată și tainuitoare a mîntuitoarei iconomii prin care aveau să se împreune cele cerești cu cele pămîntești, prin care Dumnezeu avea să Se unească cu omul. L-a văzut pe Domnul întărit la capătul scării; i-a văzut pe îngeri suindu-se și pogorîndu-se printr-însa; a văzut adevărate făgăduințele făcute mai-nainte către părinții lui. A înțeles de-odată că Domnul a fost în locul acela, că locul acela era înfricoșat, că acolo era „casa lui Dumnezeu”, că aceasta era „poarta cerului”. Pe toate acestea le vede și sufletul Creștinului, prin credință. Dacă mintea crede cu bună credință, dacă inima slăvește cu frica cea iubitoare de Dumnezeu, credinciosul „Iacov” se face cu adevărat și „Israil”, adică „minte ce vede pe Dumnezeu”. [Atunci, el] vede ceea ce nu aștepta să vadă, crede ceea ce se învrednicește să vadă mai presus de toată nădejdea omenească, și cinstește cu curăție și slujește ceea ce crede. Și astfel, drept-cinstitorului [ortodoxului] și credinciosului Creștin, i se fac descoperite cele mai presus de fire și tainice, i se fac văzute cele ce nu se pot vedea, pricepute cele nepricepute, grăite cele negrăite. Dar ce se cade a face noul „Iacov” ca să ajungă la măsurile acestea ale lui „Israil”? Întîi, trebuie să-și întărească bine mintea pe „piatra” cea tare a unei credințe întemeiate, și neclătite și cu totul neîndoită. Mai întîi de toate, trebuie să-și pună „piatra” aceasta „căpătii”, adică să creadă cu prea-desăvîrșită încredințare de suflet. Și atunci, „Iacov” se face „Israil”, adică minte ce vede pe Dumnezeu. Dacă nu va crede, nu va înțelege cu desăvîrșire nimic. „De nu veți crede, nu

¹ Stihuri pe care Teodorit le lămurește astfel: „«Deschideți mie porțile dreptății...» «Porți ale dreptății» nu numește porțile Bisericii, ci feluritele chipuri ale faptei bune, căci prin acelea este cu puțință a-L lăuda pe Dumnezeuul tuturor după vrednicie. Și, prin cele adăugate, a arătat acest lucru mai descoperit, dînd răspuns și zicînd: «Aceasta este poarta Domnului...» Așa i-a zis Domnul și tînărului care ceruse să învețe calea vieții veșnice: «Poruncile le ști? Să nu curvești, să nu furi, cinstește pe tatăl tău și pe muma ta, să iubești pe vecinul tău ca pe sine-ți!» În acest chip și Stăpînul S-a numit pe Sine-Și «ușă», ca un povățuitor și dascăl al faptei bune, că zice: «Eu sint ușa oilor, dacă cineva va intra prin Mine, intra-va, și va ieși și pășune va afla.» Aceasta a zis proorocescul cuvînt și aici: «Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa.»”

veți pricepe!” (*Isaia 7:9*) După ce va crede, atunci înțelege, atunci mărește și laudă și povestește minunile lui Dumnezeu cu mare glas. „Crezut-am Pentru aceea, am grăit” (*Psalmul 115:1*).

72

Săvârșirea legii darului [e] mai presus de legea slovei; înălțarea noului Israel [e] mai presus de cel vechi

Trei feluri de legi dumnezeiești ne învățăm de la dumnezeiescul Pavel, adică una prin zidire și prin fire, fără de slove; alta prin Moisi, cea a slovelor, iar alta prin Însuși Mîntuitorul, adică legea darului. Aceeași întreită punem de lege și aceeași rînduială o citim așezată și de proorocul împărat David (privește la Teodorit, în tâlcuirea psalmului 18¹). Adică mai întii aflăm legea cea [sădită] în fire, care Îl propovăduiește pe Ziditorul. Apoi, pe cea dată prin Moisi, care le arată mai multă cunoștință despre Ziditorul celor ce voiesc a lua aminte. După aceasta, pe cea a darului, care curățește sufletele de săvârșit și le slobozește de stricăciunea aceasta de acum. Dintru aceste trei legiuri, cea de a doua se mărturisește mai desăvârșită decît cea dintîi; dar cea de a treia, cea prea-desăvârșită, este cu neasemănare mai presus decît cea dintîi și decît cea de a doua. Pentru aceasta, cea mai înaltă faptă bună a dreptilor celor vechi se află smerită dacă se alătură cu fapta bună pe care o legiuiește și o învață Evanghelia.

Pruncii legii celei firești sau ai celei scrise n-au arătat cîndva aripi atît de înalte precum cele cu care s-au înălțat mai pe urmă bărbații darului în legiuirea evanghelică. Cine este mai înalt, după ce Patriarhului Avraam s-au dat făgăduințele, zic cine este mai înalt decît Iacov, nepotul lui? Și, cu toate acestea, dacă-l vei alătura pe Iacov cu un adevărat și desăvârșit Creștin ce viețuiește după învățăturile și sfătuirile evanghelice, îl vei afla pe

¹ În a cărui înainte-cuvîntare Teodorit zice așa: „De la Fericitul Pavel ne-am învățat cele trei feluri ale dumnezeieștilor legi. Așa, zice că una s-a dat fără scrisori, prin zidire și prin firea oamenilor. Pentru că cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii și se înțeleg prin fapte. Și iarăși: «Neamurile ce nu au lege le fac din fire pe ale legii. Neavînd lege, aceștia își sînt ei înșiși lege.» Alta s-a dat cu slove prin marele Moisi. Și zice că *Legea* s-a adăugat pentru călcările de poruncă, poruncindu-se și așezîndu-se prin îngeri în mîna mijlocitorului. După aceasta, s-a pus cea de a treia, adică aceea a darului, pentru că zice: «*Legea Duhului Vieții m-a slobozit pe mine din legea păcatului și a morții.*» În psalmul pus înainte, și Fericitul David împreună-glăsuiește cu acestea și îi învață pe oameni după aceeași rînduială: mai întii, legea ce propovăduiește pe Ziditorul întru zidire; apoi, pe cea dată prin Moisi, care a pus mai multă cunoștință pentru Ziditorul întru cei ce voiau să ia aminte; după aceasta, pe cea a darului, care curățește sufletele desăvârșit și le izbăvește de stricăciunea de acum. De aceea ne și trimite la «sfirșit» psalmul, căci mai-nainte vestește *Noul Testament.*”

patriarhul mult mai jos. Ascultă cum s-a rugat Iacov și cum se roagă Creștinul de acest fel, și însemnează deosebirea! Iacov – după ce a văzut vedenia aceea prea-slăvită și prea mai presus de fire, întru care i s-a deschis lui (precum el a spus) însăși „poarta cerului” – s-a rugat cu un chip ca acesta: „De va fi Domnul Dumnezeu cu mine, și mă va păzi în calea aceasta întru care merg, și îmi va da mie pîine să mîncînc și haină să mă îmbrac și mă va întoarce cu mîntuire la casa tatălui meu, îmi va fi mie Domnul întru Dumnezeu” (*Facerea* 28:20, 21). Iar Creștinii se învață în Evanghelie să nu se îngrijească ce vor mîncă, ori ce vor bea ori cu ce se vor îmbrăca; ci să ceară întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acelea toate se vor adăuga lor. Se vede cum Iacov negustorește și tocmește cu Dumnezeu, pentru plată, cinstirea de Dumnezeu pe care o făgăduiește: „De îmi va da mie pîine să mîncînc, și haină să mă îmbrac” și celelalte, „îmi va fi mie Domnul spre Dumnezeu”. Creștinul Îl cunoaște pe Dumnezeul său, și sfințește numele Lui și cheamă cu dor curat împărăția Lui. Apoi, ca pe ceva de al doilea cere de la Pronia de Sus și hrană, și acoperămînturi. „Sfințească-se numele Tău, vină împărăția Ta, facă-se voia Ta!” Și abia apoi, după acelea: „Pîinca noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi!” Iacov zice: Hrănește-mă, îmbracă-mă, păzește-mă, și atunci Te cunosc Dumnezeu al meu! Creștinul zice: Dumnezeu al meu și Domn al meu pe Tine Te cunosc și astfel pe Tine Te laud, chiar dacă voi și flămînzii, și dacă voi fi gol, și dacă voi cădea în toată și în tot felul de primejdii lumească și întru cea mai de pe urmă ticăloșie, și celelalte și celelalte.¹

¹ Trecerea de la legea *Vechiului Testament* la aceea a *Noului Testament* este greu de înțeles, dacă nu ne întemeiem pe epistolele lui Pavel și pe tîlcuirea lor. Iată ce zice apostolul în epistola către Romani: „Căci, pe cînd eram în trup, patimile păcatelor, care erau prin *Lege*, se lucrau în mădularele noastre, ca să aducă roadă morții. Dar acum ne-am slobozit de *Lege*, murind aceluia întru care eram ținuți, ca să slujim întru înnoirea duhului, iar nu întru vechitura slovei” (*Romani* 7:5, 6). „Căci, pe cînd eram în trup...” După ce a dovedit că *Legea* nu ne-a ajutat cu nimic să scăpăm de patimile trupesti, ci numai ni le-a arătat, acum Apostolul zice că, pe cînd eram în viața cea trupestă și în faptele cele rele, patimile păcatelor, care ni se arătau și erau cunoscute de noi prin mijlocirea *Legii*, se lucrau de către suflet «întru mădularele noastre». Nu a zis că mădularele săvîrșeau răutatea, ca să nu dea pricină vreunor eretici să defaimă trupul că este rău, ci a zis că răutatea se lucra în mădularele noastre de către suflet. Fiindcă sufletul este ca un lăutar, iar mădularele trupului sînt ca o lăută și alte organe. Deci, cînd lăutarul cîntă rău, negreșit și lăuta și celelalte sună rău. Și mai zice că, pe cînd ne aflam sub *Lege*, fiindcă nu puteam scăpa de patimi, dădeam ca rod al morții faptele și lucrările cele rele. «Dar acum ne-am slobozit de *Lege*...» Apostolul nu le-a zis că *Legea* i-a stricat, ca să nu lovească în ludei, ci spune că noi, Creștinii, ne-am slobozit de *Lege*, adică ne-am dezlegat de dînsa, pentru că am murit aceluia lucru care ne ținea și ne stăpînea, și anume păcatul. Căci eram ținuți de păcat ca de o legătură; am murit însă și ne-am făcut morți păcatului, «ca să slujim – cui? lui Dumnezeu – cu înnoirea duhului, iar nu cu vechitura slovei», adică cu vechitura *Legii* scrise. Căci,

Omul nu dă lui Dumnezeu, ci plătește datorie

Cînd Creștinul aduce ceva lui Dumnezeu – ori prin milostenia cea către cei lipsiți și săraci, ori prin aducerea de roade și facerile de bine către sfințitele biserici – el nu dă chiar, ci plătește o puțină parte dintru cele multe care le-a luat și le are de la Dumnezeu. Iacov a cunoscut aceasta, și pentru aceea s-a făgăduit ca un supus credincios a da dajdie dătătorului și dăruitorului Dumnezeu, ca pe o datornică zeciuială din cele ce avea: „Și din toate – zice –, din toate cele ce îmi vei da, de-a zecea le voi zeciu pe ele Ție (Facerea 28:22). Zice: Mă făgăduiesc a-Ți zeciu Ție, Dumnezeul meu. Dar din care, din cele ce am? Eu de la sine-mi, Domnul meu, nu am nimic. Din cele ce Tu îmi vei da, dintr-acelea mă făgăduiesc a-Ți întoarce zeciuiala. Eu nu Ți dau, eu plătesc datoria. Eu ce am? Și orice aș avea, oare nu și aceasta este de la Tine? Nu Ți le dau pe ale Tale dintru ale Tale? Ci Tu îmi dai zece, îmi dai multe, îmi dai cîte am; eu Ți întorc una! Darea cea de la mine se primejduiește, pentru împuținare, a nu fi nici măcar întoarcere, înapoi, dacă nu s-ar fi socotit astfel pentru mila Ta cea neasemănată. „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate care mi-a dat mie?” (Psalmul 115:3).

în vechime, fapta bună era anevoie de săvîrșit, din pricină că Adam – împreună cu trupul cel muritor, căpătat ca urmare a călcării poruncii – dobîndise și alte multe metehne ale firii, ce împiedicau fapta bună. Iar acum, firea noastră s-a întărit, cu darul lui Hristos și cu Sfîntul Botez, prin Sfîntul Duh, Care ne-a înnoit și ne-a slobozit de vechitura și neputința Legii scrise. De aceea, fecioria și desăvîrșita faptă bună erau lucru rar în *Legea cea Veche*, iar întru darul cel nou al evangheliei și în Biserica lui Hristos se află mii de monahi care petrec întru feciorie (bărbați și femei). De asemenea, în Biserica lui Hristos se află mulți care defaimă însăși moartea” (Sfîntul Teofilact, în tîlcuirea epistolelor lui Pavel).

Același apostol le scria și Corintenilor: „...ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu. Cel ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai *Noului Testament*, nu ai slovei, ci ai Duhului; căci slova omoară, iar Duhul face viu. (2 Corinteni 3:5, 6). „...ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu...» Puterea noastră – zice – este de la Dumnezeu, căci Dumnezeu ne-a împuțernicit și ne-a făcut iscusii spre a fi slujitori ai acestui lucru mare și dumnezeiesc, al *Noului Testament*. «nu ai slovei, ci ai Duhului». Și *Legea cea Veche* era duhovnicească, fiindcă s-a dat de Duhul, prin Moisi, însă aceea nu da și Duh Sfînt, precum dă *Noul Testament* al evangheliei. Așadar, Pavel zice aici aceasta: Nouă nu ni s-a încredințat de la Dumnezeu să dăm slova, precum Moisi, ci Duhul Sfînt. Fiindcă Apostolii nu numai că învățau cele duhovnicești, dumnezeieștile dogme și Taine, dar, punînd mîinile peste cei ce se botezau, le și dădeau lor Duh Sfînt. «...căci slova omoară, iar Duhul face viu.» *Legea cea Veche* – zice – dacă afla pe cineva făcînd chiar și păcatul socotit mai mic (precum era a aduna cineva lemne în ziua Sîmbetei), îl omora. Iar Sfîntul Duh al *Noului Testament* îl primește pe cel ce ar păcătui nenumărate rele, și, prin mijlocirea scaldătoarei Sfîntului Botez, îl îndreptează și pe cel omorit de păcat îl face viu” (Sfîntul Teofilact).

¹ „Zice: Fiind înconjurat cu multe și felurite faceri de bine, nu știu cu ce voi răsplăti Făcătorului de bine. Și nu așa prost a împreunat acest stih cu cel mai dinainte, ci ne învăță că Dumnezeu a toate tinde oamenilor ajutorul Său întru feluritele schimbări ale vieții și

Păstorii Bisericii au datorie să deschidă prin învățătură puțurile Sfințitelor Scripturi, ca să adape oile cuvîntătoare cele însetate

Piatra aceasta – pe care alții nu pot prăvăli de pe gura puțului, decît numai toți păstorii locului adunați împreună – o prăvale singur Iacov: „Și, apropiindu-se, Iacov a prăvălit piatra” (*Facerea* 29:10).

Minunată este alegoria părții acesteia, după luminătorul Alexandriei Chiril, care zice că păstorii „neamurilor”¹ – adică filosofi Elinilor² și mulți din deosebite părți, împreună alergînd și împreună ajutîndu-se în multe și deosebite vremi – n-au putut să dea în lături „piatra” cea mare și grea a relei dumnezeiri care astupa „puțul” adevăratei cunoștințe de Dumnezeu, și să adape cu „apele” bune credințe cele pricinuitoare de viață turma oamenilor celor cuvîntători. Păstorii și dascălii aduși mai pe urmă de Mîntuitorul Dumnezeu și Omul, împuternicindu-se de Duhul ce S-a sălășluit într-înșii, au putut să prăvale piatra aceasta, să destupe puțul acesta și să aducă la lumină adevărul cel acoperit, cel pentru unul și singurul Dumnezeu cel peste toate. Fiecare dintr-înșii a propovăduit dreapta-slăvire prea-desăvîrșit. Să-l auzim pe acest dumnezeiesc Părinte arătînd aceasta prea cu dulceață: „«Păstorii» Elinilor, adică înțelepții și aleșii lor, împreună alergînd cu grămada, tulbură adevărul dogmelor despre Dumnezeu, căci nu socotesc drept pentru Dînsul. Adică, mărturisesc [că este] fire de Dumnezeu, dar împart slava Dumnezeirii și celor ce s-ar fi întîmplat să o voiască. Iar dintre «păstorii» cei în Hristos, chiar unul singur este destul să miște «piatra» de pe «puț», cu toate că este foarte greu de mutat, adică să miște acoperirea și neluminarea aruncată peste socotelile despre Dumnezeu. Căci n-au lipsit a face adevărul luminat «neamurilor» și pe Dumnezeu a-L arăta unul cu firea după adevăr.”

aduce mîngîiere de tot felul celor mîhniți. Aceasta a zis și Fericitul Pavel: «Bine este cuvîntat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne mîngîie pe noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi a mîngîia pe cei ce sînt întru tot necazul cu mîngîierea cu care ne-am mîngîiat și noi de la Dumnezeu. Că, precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.» Aceasta a zis și Fericitul David: După mulțimea durerilor mele, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu” (Teodorit).

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de Israil, *norodul ales* al lui Dumnezeu.

² Trebuie să fim cu mare luare aminte cînd auzim sau citim vorba aceasta: „filosofie”, una dintre cele mai înșelătoare, folosită înția oară (se zice) de către Pitagora, marele vrăjitor Elin („fiul lui Apollon”, precum el singur voia să se creadă) și răspîdită apoi de către urmașii acestuia, pînă a căpătat o mare cînstire între cei necredincioși ori slabi în credință și cugetare. Pentru această „filosofie” lipsită de înțelepciune, insuflată de duhul amăgirii și al minciunii, Apostolul ne-a poruncit așa: „Vedeți ca nu cumva să vă fure mintea cineva cu filosofia și deșarta amăgire din predania omenească, după înțelesurile cele slabe ale lumii, iar nu după Hristos!” (*Coloseni* 2:8).

Să ne întoarcem la Iacov, ca să auzim că întru dînsul se arată și altă învătătură mai obișnuită. El era unul, dar unul mai presus decît mulți, unul în loc de mulți. El chiar era vrednic a fi păstor mai mult decît oricare altul în cîmpul acela din Haran. Pentru că el nu avea trebuință de ajutorul și sprijinul altora ca să vindece setea turmelor; ci, apropiindu-se, prăvălea singur piatra și adăpa oile.

Ticăloase sînt oile unei turme cînd cel ce a primit a le paște nu este de totinic de sine-și, dacă nu are întru sine ceruta putere ca să ridice piatra ca să re astupă gura pușului, ci în toate zilele așteaptă ajutorul celorlalți ca să le adape! Dar și la „oile cele cuvîntătoare”, după analogie, nu este aceeași trebuință? Nu le trebuiește și lor în toate zilele adăparea din „apele” pricinuitoare de viață, din „izvoarele” mîntuirii și din „pușul” cel duhovnicesc al *Sfințitelor Scripturi*? Și „pușul” acesta nu se află oare și el de multe ori acoperit cu multă nedumerire de greutăți cu anevoie descurcate și de învățături greu țilcuite? Așa, cu adevărat! Și aici, „piatră” mare este pe gura „pușului”. Drept aceea, și aici se cere „păstor” cum era Iacov: păstor îndestulat a prăvăli el singur piatra și a adăpa oile. „Păstor” care, luminat fiind cu înțelepciunea Duhului, să poată lua acoperămîntul slovei pus deasupra, care astupă tainicele învățături curgătoare de viață, ca să facă vie cu învățătura cea duhovnicească sufletele care însetează de mîntuire ale „oilor” lui Hristos celor cuvîntătoare, care sînt „oile pășunii” Sale. Însă... ah! Ticăloase¹ și jalnice² oi! Măcar acolo, în Haran atunci, păstorii au mărturisit adevărul: „Nu vom putea – i-au zis lui Iacov –, nu vom putea, pînă ce se vor aduna toți păstorii și vor răsturna piatra de pe gura pușului, și vom adăpa oile” (*Facerea* 29:8). Dar păstorii noștri, în aceste vremi ale noastre, oare își cunosc neputința lor? Oare o mărturisesc? – zicînd: Nu vom putea! Oare poftesc cîndva și așteaptă pînă ce se vor aduna păstorii cei împreună cu ei, ca să le ajute? „...pînă ce se vor aduna toți păstorii...” Și răul cel mai de pe urmă și mai ticălos: chiar după ce păstorii a toată eparhia se vor aduna împreună, oare au atîta putere cîta trebuie ca să miște din loc „piatră” cea mare care astupă [„pușul”]? Și încă, chiar după ce „piatră” se va răsturna în cele din urmă, oare au această bunăvoință și atît de mare osîrdie și sîrguință încît să rabde pînă în sfîrșit? – încît, bînd, să se sature „oile” cele însetate? Oare răsturna-vor ei „piatră” de pe gura „pușului”? Adăpa-vor ei „oile”? Ca un nebun grăiesc! Cît despre mine, eu mărturisesc de obște că și eu, nebunul, m-am apucat să răstorn această „piatră” mare și grea. Dar, neputînd, mi-am ticăloșit obrăznicia, sau prostimea [simplitatea] și nebunia mea. Drept aceea, dîndu-mă deoparte, am lăsat lui Iacov lucrul cel peste puterile mele.

¹ Ticălos: străin, pribeag, sărăcan, pierdut.

² De plîns.

75

**Lacrimi de multe feluri; nu toți oamenii
sînt întocmai lesne plecați spre lacrimi**

Nu toate lacrimile sînt lacrimi de mîhnire. Cînd Iacov a văzut-o pe Rahila înfîia dată, el a alergat îndată și a sărutat-o: „Și, strigînd cu glasul său, a plîns” (*Facerea* 29:11). Ce lacrimi au fost acestea? Au fost lacrimi de bucurie și de dragoste! Unii lăcrimează din necaz, alții din beție, alții din mînie. Și sînt și lacrimi „crocodilești” – precum li se zice: fel, și chip și fățarnicire de lacrimi și de plîngerii – pe care fiara le varsă ori poate pare că le varsă cînd nu dobîndește vînat și nu-l poate mîncea pe om. Însă totdeauna și la toate felurile de lacrimi ca acestea povățuiește înaintea oarecare tulburare și mișcare din lăuntru, care se ridică în suflet din oarecare patimă și prin care se îngheșuiesc vasele ce cuprind umezeala aceasta pe care o numim „lacrimi”. Însă de va voi cineva să numească „lacrimă” și îngheșuirea aceea din vasele cele lăcrămoase ale umezelii care de multe ori se întîmplă dinafară din oarecare lovire trupească mai silnică, sau din vreo scărpinătură mai ascuțită și mai iute; citeodată și din vînt mare, care suflă în față împotriva; sau din o strănutare mai deasă ce se ridică, sau din fum, sau din vreun abur mai fierbinte; sau din părți de materie care, intrînd în lăuntru, împung cu iuțime nările și, de aici, împung după împrăștierea mișcării și pe însăși uneltele din prejurul vederii.

Însă însemnează-mi și aceasta: anume că nu toți oamenii sînt întocmai pătimitori și plecați spre lacrimi, nici cu aceeași lesnire se stoarce la toți umezeala aceasta. „După ce a văzut-o pe verișoara sa Rahila, Iacov, alergînd, a sărutat-o pe ea. Și, strigînd cu glasul său, a plîns.” După aceasta, auzind numele nepotului său Iacov, „Lavan a alergat spre întîmpinarea lui. Și, cuprinzîndu-l pe el, l-a sărutat” (*Facerea* 29:13). Dar Lavan n-a plîns pentru Iacov așa cum a plîns Iacov pentru Rahila. Oare pe seama a ce va da cineva deosebirea dintre aceștia la această pricină? La deosebita așezare a sufletului lor, ori mai degrabă la lucrarea cea deosebită a trupezii alcătuirii și amestecării?

76

**Vrednic este lucrătorul de plata sa,
iar mai vrednic dacă va fi rudenie**

„Pentru că ești frate al meu (...), nu îmi vei sluji mie în dar. Spune-mi care este plata ta!” (*Facerea* 29:15). Ce zice? Pentru că ești fratele meu – adică fiu al surorii mele, nepot al meu¹ – nu sufăr să mă slujești pentru aceasta

¹ În vremea Patriarhilor, Dumnezeu a îngăduit căsătoria între rude (Avraam cu Sarra, Isaac cu Revecca, Iacov cu Rahila) pentru neputința acelor oameni din vechime, care erau mult mai trupești decît generațiile celor care le-au urmat.

fără să ai de la mine plata osteneții tale. Cum?! Deci, dacă ai fi fost străin nu ai fi avut nici o apropiere de rudenie cu mine, trebuia să mă slujești în dar și fără plată? Ba! Necuviința unei asemenea înțelegeri se vede arătat. Socotesc că nici aceasta¹ nu era scopul și înțelegerea lui Lavan, ci dimpotrivă. Ci: Ești fratele meu, ești fiu al surorii mele. Ești – precum zicea puțin mai sus – „din sîngele meu, din oasele mele și din trupul meu” (*Facerea* 29:14). Dar, pentru acestea, să nu socotești că am socoteală să te silesc a mă sluji în zadar, fără vreo nădejde de răsplătire. Nu, eu voiesc să ai și tu plata lucrării tale la fel cum eu dobîndesc folosul osteneții tale. Și aceasta este drept. Așadar spune-mi ce îmi ceri, spune-mi care este plata ta!

Unii, fiind cu totul fără dreptă-socoteală, socotesc că rudeniiile lor trebuie smerite cu starea și mai lipsite sînt datorii a le sluji lor, punînd ei înainte rudenie ca un cuvînt [pricină] fără de socoteală, cînd mai ales pentru rudenie ar fi trebuit să-i ocrotească și mai mult să-i ajute pe unii ca aceștia. Acesta sînt rudenie a ta. Pentru aceasta, să te slujească fără de plată? Ce cuvînt [îndreptățire] ai? Nu așa! Ci – fiindcă sînt rudenie a ta și, din pricina sărăciei, mă fac slugă a ta – chiar pentru aceasta se cade să-mi cinstești slujba cu o răsplătire mai îndestulată decît dacă aș fi străin. Și cu bună cuviință este să nădăjduiesc de la tine îndoită dare de plată: una pentru sîrguința credincioșiei slujbei mele, iar alta pentru legătura rudeniei. Pe una, ca o slugă; pe cealaltă, ca o rudenie a ta.

77

Nădejdea dobîndirii plății micșorează greutatea lucrării

Cei șapte ani întregi în care Iacov a slujit pentru plată unchiului și totodată socrului său Lavan ca să-și ia mireasă pe dorita sa Rahila i s-au părut lui ca niște zile puține, precum citim: „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și au fost înaintea lui ca niște zile puține” (*Facerea* 29:20). Pentru ce? *Sfînta Scriptură* arată și pricina: pentru că o iubea pe ea. Ca pricină a părutei puținătăți pentru vremea cea de mulți ani, aduce iubirea pentru Rahila. Dar cum dragostea către Rahila, în loc să facă a i se părea lui Iacov puține zile ani mulți, a făcut dimpotrivă? Nu trebuia, dimpotrivă, să i se pară lui cei șapte ani șapte sute de ani? Eu socotesc că „zile puține” arată aici puțină nu întinderea vremii, ci simțirea osteneții. Dacă Iacov va socoti vremea ce este la mijloc pînă să ajungă ziua cea dulce a dobîndirii feței [persoanei] celei dorite, vremea este lungă, este nemărginită. Dar, fiindcă socotește ce răsplătire așteaptă, numai acolo își are mintea. Pentru aceea – și păstorind, și luptîndu-se, și slujind, și răbdînd arșița zilei și înghețarea nop-

¹ Anume ca Iacov să-i slujească degeaba tocmai pentru că îi era rudă.

ții¹ – pe toate le simțea ușoare, pe toate măsurate. Pentru că și osteneala cea prea-grea pare ușoară cînd biruiește și stăpînește dorul lucrului ce se gîndește. „Căci, cînd se va răni cineva cu dorul dragostei – zice Hrisostom – nu vede nimic din greutatea. Ci, acelea ce ar fi pline de primejdii și de multă altă ticăloșie, pe toate le suferă cu ușurătate, numai la una privind, ca să-și împlinească dorul.” Încă și tîlcuitorul cel nenumit zice așa, mai anagogic: „Cel ce dorește de Dumnezeu nu ostenește.” Și dintr-aceasta mie mi se pare că înțeleg cît de cît ce s-a zis în evanghelii pentru zilele sfîrșitului veacului, că „zilele acelea se vor scurta pentru cei aleși” (*Matei* 24:22). Cum se vor scurta? Cele înfricoșate și cu totul grele care atunci îi vor necăji cu totul pe ticăloșii oameni, aleșii, adică dreptii și iubitorii de Dumnezeu, le vor răbda ca pe unele ușoare, și măsurate și puține, avînd în minte cîștigarea cea fericită pe care au să o moștenească și judecînd împreună cu apostolul că „nu sînt îndestule pătimirile vremii de acum către slava care are a se descoperi în Hristos”².

78

Căderea din nădejde este dureroasă

Amăgindu-se, întunecat de ceața dragostei către Rahila mai mult decît de întunericul nopții, Iacov o îmbrățișează pe Lia cea neplăcută și neubită lui. Dar noaptea aceea în cele din urmă trece, se face ziuă și atunci prostul³ și lesne amăgitul Iacov vede că s-a înșelat: „Și s-a făcut dimineață, și iată era Lia!” (*Facerea* 29:25). O, rău răsplătită slujire! O, zadarnice osteneală! O, oarbă cîștigare! Amăgită bucurie! Pat neveselitor! Nuntă nepotrivită! Întuneric amăgitor! Noapte vrăjmășuitoare! S-a făcut lumină, și văd ce am

¹ În pustie e cald ziua și frig noaptea.

² „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sînt vrednice de viitoarea slavă ce ni se va descoperi» (*Romani* 8:18). De vreme ce mai sus a zis că «împreună-pătîmim cu Hristos», ca să nu se împuțineze sufletul celui ce aude aceasta, anume că intră în primejdii și se trage la patimi și la munci, Pavel zice aici așa: Să nu te temi, frate, auzind acestea, căci pătimirile vremii de acum, adică cele vremelnice și trecătoare, nu sînt vrednice a fi cumpănite cu slava ce se va arăta nouă, Creștinilor. Vezi însă – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis: «odihnă», ci: «slavă», fiindcă: 1) slava este prea-dorită de către mulți; 2) unde este odihnă, acolo nu e numaidecît și slavă, dar unde e slavă, acolo negreșit e și odihnă. Și, zicînd că ea «ni se va descoperi», Apostolul învață că și acum este în ceruri aceeași slavă, dar se ascunde și nu se arată; iar atunci se va descoperi, adică se va arăta deplin. Că – de vreme ce slava aceea este mare, și cerească și covîrșește veacul acesta în chip nespus – ea este păzită în ceruri, ca să se arate acolo, întinzîndu-se în veacurile cele nesfîrșite. De aceea, și tu, Creștine, defaimă pătimirile și muncile vremii acesteia și suferă-le, fiindcă sînt vremelnice; și dorește slava veacului celui fiitor, care e nesfîrșită!» (Fericitul Teofilact, în tîlcuirea epistolelor lui Pavel).

³ Aici, simplul, naiul.

pătit: văd câștigul cel fără de câștig al ostnelilor mele, sîrguința mea cea fără ispravă, lucrarea mea cea fără de rod, dobîndirea mea cea fără dobîndire. Văd că fața [persoana] pe care o năluceam și toată noaptea o îmbrățișam ca pe una întocmai vrednică de dorul meu acum aduce urîciune ochilor mei și pornește îngreșoare în inima mea, pricinuieste în sufletul meu greutate, nemulțumire, necaz, durere. „Iată era Lia!” Ah! O, cititorul meu – las la tine să faci tu întru sine-ți potrivirea lucrării.

79

Amestecare de bune și de rele este în viață

Rahila, frumoasă dar stearpă. Lia, nefrumoasă, [dar] născătoare de tîlci. Darurile sînt împărțite, asemenea și neajunsurile. Pe pămînt, cele bune umblă unite împreună cu cele rele, norocirile se învecinează cu întîmplările rele, isprăvile cele nimerite cu nenimeririle, norocitele lucrări cu cele rău norocite. Nimeni nu este aici fericit întru toate, nici cu totul ticălos întru toate. Pe aceasta a câștigat-o omul, aceea îi lipsește; întru aceasta se bucură, întru aceea are pricină a se mîhni.

80

Dobitocească necunoștință de suflet este cumplita mîhnire pentru vreo pagubă

„Dă-mi fii! Iar de nu, eu mă voi sfîrși” (*Facerea* 30:1). O, frumoasă Rahila! – te mîhnești atîta pentru că îți lipsește un oarecare bine și nu află nicidecum altă mîngîiere, odihnindu-te întru atîtea alte bunătăți pe care le ai? Ci te arăți nerecunoscătoare către Dătătorul bunătăților, ca și cum, pentru lipsirea unuia, socotești a le avea întru nimic pe celelalte? Și nu mulțumești Acestuia, Care după multe alte deosebite chipuri ți-a făcut bine și te-a dăruit cu dar? – ci te mîinii, și te deznădăjduiești și te lepezi de viață dobîtocește. Nu ai copii? Dar ești frumoasă! Nu ai copii? Dar ai un soț plin de daruri, pe Iacov! Nu ai copii? Dar dobîndești mai cu covîrșire dragostea bărbatului tău și ai câștigat cu totul toată inima lui. Dacă nehința de față a unui bine ajunge să ridice din mijloc bogăția celorlalte, nu mai rămîne pe pămînt deosebire și deslușire între omul bine norocit și cel mai nenorocit și prea-ticălos. Și așadar toți se nenorocesc deopotrivă, pentru că tuturor întocmai li se întîmplă lipsirea vreunui bine, iar mai vîrtos a mai multor dorite bunătăți. Nu se află om – o, nu! – la care să nu fie adevărată aceea ce se zice: Încă una îți lipsește!¹ Apoi – o, Rahilo! – această mare tulburare de suflet și mîhnire

¹ „Încă una îți lipsește: Vinde toate cîte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri! Și vino de urmează Mie!” (*Luca* 18:22).

a ta este nebunească și fără de pricepere și după alt chip, fiindcă ceea ce va să fie îți este nearătată și de aceea nu știi ce ceri: oare este vrednică de rugăciune și de poftire sau vrednică de fugire și de întoarcere? Tu ceri să naști copii: „Dă-mi fii!” (*Facerea* 30:1) și celelalte. Dar apoi să știi că, născînd cu greu la o naștere, ai să mori: la nașterea lui Veniamin. Acum zici că mori dacă nu vei naște: Voi muri! Să știi însă cea dimpotrivă: vei muri mai pe urmă într-un ceas în care vei naște! Atunci vei muri! Și, cînd vei slobozi sufletul, vei chema numele celui ce se va naște: Fiul durerii mele! Prea-adevărată este cea zisă la unele din cereri: „Nu știți ce cereți!” (*Matei* 20:22).¹

Lîngă cele zise, mai adaugă încă și altă nebulie a Rahilei: ce nesocoteală este a cere de la oarecine ceea ce nu este în mîinile acestuia ca să dea! Iacov cel atît de blînd și atît de răbdător, cu toată dragostea pe care o hrănea către Rahila, n-a putut a nu se porni spre întăritare pentru cererea ei cea fără deslușire și fără socoteală: „Dă-mi fii!” – ca și cum lucrul atîrna de puterea și de voința lui. „Și, mîiniindu-se asupra Rahilei, Iacov i-a zis: Nu cumva, în loc de Dumnezeu, îți sînt eu cel care te-a lipsit de rodul pîntecelui?” (*Facerea* 30:2).

Dar vrednică de însemnat este aici încă și aceasta: că, la împlîntoarele nenorociri, de multe ori unul osîndește și ocărăște asupra celuiilalt greșeala sau neajungerea. Adică Rahila aduce învinuirea nenașterii de fii asupra lui Iacov: Dă-mi fii! Iar Iacov o dă înapoi pe aceeași asupra Rahilei: Dumnezeu te-a lipsit pe tine de rodul pîntecelui! Și aceasta nu este atît de vrednică de mirare la om, a se descărca pe sine-și și a încărca a sa lipsire asupra celuiilalt, cînd pricina și începutul de unde iese răul sînt mai nearătate. Dar aici sora Lia, cea acum de patru ori născătoare, era destulă dovadă Rahilei ca să înțeleagă și să se încredințeze că pricina nenașterii de fii n-a fost la Iacov. Și, cu toate acestea, Rahila lipește și dă greșeala sterpiciunii asupra lui Iacov, plîngîndu-se nebunește către dînsul ca și către un pricinuitor al nerodirii: Dă-mi fii! Și, întristîndu-se cu covîrșire, adaugă și îngrozire încă mai nebunească, ori poate cu chip de îngrozire vrea să arate covîrșirea scîrbei sale: „Iar de nu, voi muri eu!” (*Facerea* 30:1). Pentru că nu cred că Rahila hotărîse, ca o desăvîrșit deznădăjduită, să moară stricîndu-se cu nemîncarea ori să se ucidă cu înseși mîinile sale.

Aici – o, cititorule! – întoarce-ți încă mintea împreună cu mine la această luare aminte folositoare și mîntuitoare. Ce a zis Rahila către Iacov – mîhnindu-se pentru nenașterea de fii: „Dă-mi fii, iar de nu eu voi muri!” – același lucru poate să-l zică înțelepțește și potrivit credința noastră cea adevărată și drept-slăvitoare către tot Creștinul care se arată că, luîndu-și-o mireasă pe aceasta, o iubește și o ține; dar – lepădînd, și călcînd dreptățile

¹ Luca 18:22.

acesteia și neviețuind după porunci cu fapta – o face cu totul nenăscătoare și stearpă. Fii ai credinței sînt lucrurile cele bune, iar faptele bune cele de multe feluri sînt nașterile bunei cinstiri. Credința nu se învrednicește să trăiască fără niște nașteri ca acestea. Credința cea nelucrătoare, și leneșă și neroditoare este o credință fără suflet și moartă. Fără de fii, „Rahila” aceasta nu suferă, nu rabdă viața: Voi muri! Sterpiciunea ei îi este omorîre, nevodirea ei îi este moarte.

81

Tocmeli ori schimburi osîndite, ca unele ce sînt nepotrivite

Acolo, Isav îi vinde lui Iacov [drepturile sale de întii născut], ca să ia de la dînsul puțină linte să mănînce. Aici, Rahila vinde Liei culcarea de o noapte cu soțul ei Iacov, pentru puține mandragore (*Facerea* 30:15), Vail. Între frate și frate, între soră și soră sînt tocmele amăgitoare și viclene, nu adevărate, curate de sine și lăudate. Amîndouă neguțările acestea sînt nebu-nești, pentru că nu erau întocmai prețuite după vrednicie ceea ce se da spre plată întru schimb și ceea ce se cumpăra. Dar care din acești doi cumpărători s-a arătat mai fără socoteală și mai fără pricepere? Eu socotesc că Isav a arătat mai multă nebulie decît Rahila, fie de vom socoti ce cumpăra unul și ce [cumpăra] cealaltă, fie de vom socoti ce da fiecare ca să cumpere. Fiertura de linte, pe care o cumpăra Isav, este o mîncare obișnuită și lesne cîștigată; și, dacă îl silea foamea, lesne putea să o vindece, cu puțină răbdare. Cele pe care le cumpăra Rahila, numite evreiește „dudaim” – adică merce, mandragore (precum au tîlcuit *Cei* 70¹), ori poame – erau dulci la must și poftite; ori [erau] flori veselitoare și bine mirositoare, ori mere îmbătătoare și de somn aducătoare, ori chiar rădăcini ce erau de vreun folos și folosire vestită (precum alții au socotit într-alt fel). Dacă nu era nimic altceva, totuși era un lucru mai rar și nu atît de îndemînic spre aflare, nici de obște întru folosire ori întru cîștigare. Apoi, și cealaltă: la cumpărarea lui Isav, ce potrivire are puțină fiertură de linte cu covîrșirea întietății nașterii unui fiu între mulți frați într-o casă norocită și vestită? Ce alăturare are o legătură proastă și lesne cumpărată ori lesne agonisită față de pîrinteasca blagoslovenie celei însoțite de o moștenire bogată și prea-bine norocită? Iar schimbul Rahilei se vede a fi mai măsurat și mai potrivit: pentru că ea schimba îndulcire în loc de îndulcire și lăsa dezmiardarea și veselia culcării cu soțul său pentru dobîndirea răsplătirii cu poamele, cu florile ori poate cu rădăcinile. Însă mai adaugă încă și altă mare deosebire către cele zise: pentru „dudaim”, Rahila

¹ De fapt, 72 de înțelepți care, în vremea faraonului Ptolemeu Filadelf (283-246 înainte de Hristos), au tîlmăcit *Vechiul Testament* din ebraică în elină, tîlmăcire ce se cheamă *Septuaginta*, „Cei Șaptezeci”.

a lăsat surorii sale Lia ceea ce avea să cîștige pe urmă după puțină vreme. Dar Isav, pentru linte, lăsa fratelui său Iacov aceea de care, după ce se lipsea, nu mai rămînea nădejde să o mai ia. Rahila se lipsea de împreunarea cu soțul ei pentru o vreme, pentru o noapte; Isav se lipsea de înțietatea nașterii o dată pentru totdeauna. Ai văzut vînzare nebunească?

O, schimburi și negustorii nebunești! O, negoțuri, și vînzări neciștigătoare și mai de multe ori păgubitoare, și pentru aceasta nebunești! Dar cîți și dintre ai noștri sînt la fel de lipsiți de minte? Cîți ca Rahila, poftind „dudaimel”, se leapadă de odihna împărțășirii cu Mirele pentru o vreme (și de ar fi doar pentru o vreme)! Ori ca Isav, pentru „linte” ori pentru altceva încă mai de nimic, vînd blagoslovenia Părintelui celui ceresc și înțietatea nașterii vieții fericite și veșnice! O, cîți! – o, cîți sînt cu neasemănare mai deșești decît Rahila și mult mai nebuni decît Isav!

82

Lăsare bine socotită

Nu este vinovată de osîndire și de defăimare cererea cuiva care, după ce va sluji destulă vreme domnului său cu credință și cu osîrdie, va cere apoi și el să fie lăsat din slujbă și să se ducă pentru a se pune pe sine întru o stare mai de odihnă. Cine-l osîndește pe Iacov cînd, după slujirea cea de multă vreme, cere voie a se despărți de domnul și socrul său Lavan? „Tu știi – o, Lavan! – cele ce am slujit ție. Slujba mea îți este cunoscută. Am găsit dobitoacele tale nu atît de multe, și acum le las multe cu numărul, ostenele mele au înmulțit și au crescut turmele tale” (*Facerea* 30:29, 30). Domnul Dumnezeu te-a blagoslovit încă și prin sîrguința mea: „Domnul Dumnezeu te-a blagoslovit pe tine pentru «piciorul meu», adică prin intrarea mea în casa ta” (Chiril Alexandrinul), „prin venirea mea și prin purtarea mea de grijă” (Teodorit). Deci să nu voiești a-ți rămîne eu totdeauna rob supus pînă în sfîrșit, pînă ce voi muri. Vremea este să-mi alcătuiesc și eu casa mea. Așadar acum, cînd îmi voi face și eu casă.

83

**Omul iubitor de Dumnezeu lucrînd
de la Dumnezeu cele ce lucrează, cu Dumnezeu**

Întorcîndu-se din Mesopotamia la casa tatălui său, Iacov nu se apuca a face nici cel mai mic lucru fără a se povățui de Dumnezeu. Dacă a voit să se ducă din slujba socrului său Lavan, Însuși Dumnezeu îi poruncise aceasta: „Întoarce-te la pămîntul tatălui tău și la neamul tău, și voi fi cu tine!” (*Facerea* 31:3). Dacă a uneltit aflarea cea meșteșugită a oilor preștrițe

– cînd zămisleau oile, ca să înmulțească plata lucrării sale celei de mulți ani – și aceasta a săvîrșit-o asemenea după sfatul cel dumnezeiesc: „Și mi-a zis ingerul lui Dumnezeu în somn...” (*Facerea* 31:11). Dacă, ducându-se, a hotărît să-și ia împreună cu sine și femeile și copiii, nici aceasta nu a făcut-o fără de voie dumnezeiască și fără a le întreba mai întîi pe soții săi și a înțelege și socoteala și voia lor: „Și le-a zis lor, și ele au răspuns și i-au zis: Cite ți-a zis ție Domnul, fă!” (*Facerea* 31:16). Dacă n-a arătat mai-nainte ducerea sa socrului său Lavan, [e pentru că] auzise ce clevețenie făcuse fiii lui Lavan împotriva sa: „Dintru ale tatălui nostru a făcut toată slava aceasta” (*Facerea* 31:1); și [pentru că] înțelesese cu cît de grea căutătură îl vedeau și ei, și socrul său: „Și a văzut fața lui Lavan, și nu era către dînsul ca ieri și ca alaltăieri” (*Facerea* 31:2). Pentru aceea a fugit pe ascuns, căci cu anevoie l-ar fi lăsat [acela] să se ducă, precum a arătat-o pe urmă cu lucrul, aflînd de fuga lui: fiindcă a alergat în urma lui, gonindu-l șapte zile întregi. Și, ajungîndu-l, i-ar fi făcut fără îndoială vreun rău, dacă Dumnezeu nu i-ar fi poruncit iarăși cu îngrozire lui Lavan să ia aminte bine a nu pricinui vreo supărare ginerelui său ce fugise nici prin vreun subțire cuvînt: „Păzește-te pe tine, ca nu cumva să grăiești rele cu Iacov!” (*Facerea* 31:24). Deci pornirea lui Iacov a fost după tot chipul cuviincioasă, dreaptă, înțeleaptă. Ce mai mult? A fost cugetată și săvîrșită după dumnezeiască înștiințare, dar lui Lavan Sirul – socrului celui fără dreaptă socoteală și nedrept, omului celui nerecunoscător și nemulțumitor – pornirea aceasta i se pare o nebunie: „Și acum nebunește ai făcut!” (*Facerea* 31:28) – zice către dînsul. Nebunește? Cu adevărat, în creierii nebunului, lucrul înțeleptului se socotește ca o nebunie. Cel fără de minte îl bănuiește fără de minte pe cel înțelept, și cel ce umblă în cărările cele răzvrătite și amăgitoare îl osîndește fără rușine pe cel ce merge pe calea cea dreaptă și nu se apucă a face nimic fără sfatul și voia Domnului.

84

Ajutorul este de la Domnul

Gonindu-l lungime de șapte zile pe nepotul și ginerele său Iacov, care fugea, Lavan l-a ajuns în cele din urmă în munții Galaad. Graba picioarelor gonaciului arată grăbirea sufletului său. Prea-lungirea zilelor gonirii și a lungimii locului vădesc întinderea miniei lui. Inima lui, aprinsă fiind de o minie prea-dobitocească, îl pornea spre răzbunarea cea mai aspră și sălbatică. Dar poruncirea lui Dumnezeu domolește tulburarea patimii și îl oprește. Lavan, orbit de turbureala minții, socotește a avea dreptate să face rău ginerelui său ca unui vrăjmaș și să-l pedepsească ca pe un vinovat. El face arătată așezarea sufletului său cea de acest fel prin muștrarea pe care o

strigă către dînsul îndată ce s-a apropiat: „Ce ai lucrat? Ce ai făcut? Pentru ce ai fugit pe ascuns?” (*Facerea* 31:27). De ce ai fugit pe furiș? Cu totul ai furat avuția mea: mi-ai furat fiicele, ca și cum le-ai fi robit în război cu armele tale. „M-ai jefuit și le duci pe fiicele mele ca pe niște robite cu sabia” (*Facerea* 31:26). Dacă nu-ai fi cerut voie să te duci, eu te-aș fi trimis cu toată bucuria. Te-aș fi petrecut cu timpane, cu alăute și cu alte organe muzicale. „Te-aș fi trimis cu veselie, și cu cîntări, și cu timpane și cu alăute” (*Facerea* 31:27). Dar tu ai fugit fără să pot măcar a da sîrutarea cea părintească fiilor mei și fiicelor mele. Ai fugit ca un vrăjmaș, ai făcut ca un nebun: „Nebunește ai lucrat!” (*Facerea* 31:28) Vezi [că] ești în mîna mea, te aflî în stăpînirea mea. Pot să mă răzbun, am putere a-ți face rău. „Mîna mea poate a-ți face rău” (*Facerea* 31:29). Dar ce să-ți fac? Mulțumește-I lui Dumnezeu! Dumnezeu mi-a poruncit să nu te vatăm. „Dumnezeul părintelui tău a zis ieri către mine, grînd: Păzește-te, ca nu cumva să grăiești rele eu Iacov!” (*Facerea* 31:24). Așa, Lavan Sirul se aprinde spre minie, pornește, ajunge, muștră, înfricoșează; iar aici stă și nu sporește mai încolo.

Astăzi, nu voiesc să cercetez dacă dreptatea a fost de partea lui Iacov ori de partea lui Lavan; dacă Lavan a avut pricină binecuvîntate de osîndire asupra lui Iacov și prin urmare dacă a avut dreptate să-i facă rău. Aceasta este însă adevărată și fără de îndoială, anume că avea ori socotea că are oarecarei învinuiri drepte și bine cuvîntate. Dar iarăși, din cele ce grăia laudîndu-se, și aceasta este afară de îndoială: că bănuia cum, de ar fi voit, avea puterea să-i facă rău: „Mîna mea poate a-ți face ție rău.” Fără de îndoială, se vede încă și aceasta a treia: că avea încă și pornirea. Lavan are și pricină, are și putere, are și pornire să se răzbune asupra lui Iacov. Însă un cuvînt – cel al lui Dumnezeu: Păzește-te pe tine! Păzește-te, ia aminte, ferește-te! – îl înfrînează și el își uită dreptatea, și nu-și uneltește puterea și își oprește pornirea patimii sale celei dobitocești: „Dumnezeul părintelui tău a zis ieri către mine, grînd...” și celelalte. Urînd, Lavan îl gonește [pe Iacov] cu adevărat; dar Dumnezeu îl oprește a ucide, nelăsîndu-l (zice) nici măcar a grăi împotriva cu cuvinte îngrozitoare. „Căci zice: «Dumnezeu a grăit către Lavan noaptea: Păzește ca nu cumva să grăiești asupra lui Iacov rele!»” (Chiril Alexandrinul). Cînd poruncește Dumnezeu, se poate împotrivi omul? Cînd grăiește Dumnezeu, îndrăznește omul să nu asculte? Pe acela pe care îl ajută Dumnezeu, poate cîndva a-l vătăma omul? „Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Preainalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălășlui” (*Psalmul* 90:1) și celelalte ale psalmului pînă în sfîrșit.¹

¹ Titlucirea stîbului pomenit este așa, tot după Teodorit:

„Zice: Cel ce se bizuie dumnezeieștii Pronii va dobîndi păzirea de la Dumnezeu cel rului, și pe Acesta Îl va avea cetate tare și întemeiere neșefuită. Și cînd, purtînd pavăza aceasta a ajutorului dumnezeiesc, se va păzi nerănit, atunci va zice.”

Cel ce caută unde nu se cade și cum nu se cade nu va afla

Cum este cu putință să-și afle Lavan dumnezeii săi cei mincinoși? — vreme ce caută să-i afle acolo unde nu sînt. După ce a cercetat în toate țările și în toate lucrurile ginerelui său Iacov, numai acolo nu cercă, unde adevărat se aflau ascunși idoli, adică acolo unde a șezut peste dinșii Rahilei. Fiica lui se leapădă a se ridica înaintea lui, cu pricinuire că îi curgeau atuncea cele obișnuite femeilor pe lună (*Facerea* 31:34, 35). Intrînd, Lavan a cercat în cortul Liei, și nu i-a aflat; a cercat în cortul lui Iacov, și nu i-a aflat; a cercat în cortul celor două slujnice, și nu i-a aflat. În cele din urmă, a intrat în cortul Rahilei; dar numai acolo n-a cercat, acolo unde trebuia să cerceteze și să sînguiască ca să afle ceea ce căuta. Ce lucru de mirare dacă toată cercarea lui s-a făcut zadarnică? „Lavan a cercat în tot cortul, și n-a aflat idoli!” (*Facerea* 31:35). De multe ori se întîmplă aceasta omului celui neluător aminte și pentru aceasta și lesne amăgit: a-și întoarce luarea aminte și sînguiștea la altă parte și nu la aceea în care este nimerirea cercării sale. Caută ajutor de unde nu este chip a-l lua; liniște, acolo unde nu o poate afla; bună norocire, în lucrurile în care nu este cu putință să o cîștige. Peste toate și mai-namurite de toate, el caută mîntuire; dar, întorcîndu-se în sus și în jos, adeseori pierde vremea într-acelea din care nu este nici un folos, pentru că trece și se lenevește să folosească acele mijlociri cu care mai ales și numai se dobîndește mîntuirea sufletului. Iată ție aici Marta, care se grijește și se silește spre multe, și trece alături un singur lucru, acela prea-trebuitor și prea-folositor. Iată cercarea și multa căutare cea prea-sîrguitoare și foarte îngrijată a lui Lavan rămîne nefolositoare, și zadarnică și cu totul fără de nici o ispravă.

Vinovăția sfiște, nevinovăția dă îndrăzneală omului

Cînd l-a ajuns pe Iacov, care fugea, Lavan muștră, Lavan ocărăște, Lavan înfricoșează, și îngrozește și iscodește toate corturile lui Iacov ca pe

¹ „Răspunzînd, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești, dar un lucru trebuie. Iar Maria partea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea” (*Luca* 10:41, 42). Stihuri pe marginea cărora Sfințitul Teofilact scrie așa:

„Cu adevărat, mare este lucrul cel bun al iubirii de străini, pe care-l arăta Marta, și nu este lepădat. Dar mai mare este a lua aminte la cuvintele cele duhovnicești; căci prin aceea se hrănește trupul, iar prin aceasta viază sufletul. Căci zice: O, Marto! — nu pe aceea aceasta am venit, ca să ne umplem pîntecele de multe feluri de bucate, ci ca să folosim suflete. [...] Și „Marta” se înțelege fapta cea bună lucrătoare, iar „Maria” vederea. Dacă fapta bună are lucrătoare are smulgeri și turburări. Iar vederea, făcîndu-se doamnă a patimilor (căci „Maria” se tilcuiește „Doamnă”), se îndeletnicește doar întru privirea dumnezeieștilor cuvinte și judecăți.”

ale unui fur. Și Iacov se sfiște, și se teme și nu deschide gură ca să se îndrepteze, ci le rabdă pe toate cu multă smerenie. Pentru ce? Pentru că, deși cunoaște că dreptatea părtinește în partea sa la toate celelalte, bănuiește însă din cealaltă parte ca nu cumva oarecine din familia sa să fi furat cu adevărat idolii socrului său. Și făcea socoteală că vina vreunuia din cei ai săi se aducea la dînsul, care era capul celorlalți. Pentru aceea și da voie socrului său să cerce să afle și să-și ia iarăși ce era al său: „Cunoaște ce este la mine dintru ale tale, și ia-l” (*Facerea* 31:32). Mai virtos, chiar el însuși mai-nainte hotărâște osîndă de moarte aceluia din casa lui, oricare s-ar întimpla a fi greșitul: „La care ai afla dumnezeii tăi, nu va via înaintea fraților noștri!” (*Facerea* 31:32). Dar – după ce Lavan cearcă și nu-și află dumnezeii pe care îi căuta („Și a cercat Lavan toată casa și n-a aflat idoli”), după ce se cearcă Iacov și se vede pe sine nevinovat și pe socrul său năpăstuiitor – vezi atunci cum se schimbă oamenii. Iacov – cel pînă atunci blind, și smerit și tăcut – își vine întru sine și oarecum se minie, și ridică glasul, și se împotrivesște, și muștră și îl ocărăște și el pe Lavan: „Și s-a miniat Iacov și s-a sfădit cu Lavan” (*Facerea* 31:36). Și, dimpotrivă, Lavan – cel pînă atunci sălbatic, și strașnic cu glasul, și ocăritor și îngrozitor – se îmblinzește, și se sfiște, și își pogoară glasul și vorbește către ginerele său cu blîndețe și cu dulceață: „Fiicele tale sînt fiice ale mele, fiii tăi fi ai mei. Copiii acestora sînt ai mei copii” (*Facerea* 31:43). Orice rău voi pricinui familiei tale asupra mea cade, spre a mea pagubă se face. Lipsească așadar dintre noi toată prigonirea, toată neînțelegerea, cu totul toată așezarea pătimașă. Vino să ne împăcăm! „Vino să punem așezămînt și eu, și tu!” (*Facerea* 31:44). Astfel, năravul amînduror oamenilor acestora s-a schimbat îndată: cel fricos, și smerit și blind s-a făcut viteaz și îndrăzneț și a stat împotrivă; iar cel aspru, și iute și dîrz s-a domolit și s-a îmblînzit. Astfel, Iacov bănuia la început că socrul său avea oarecare dreptate, iar el însuși oarecare nedreptate; pentru aceea, se smerea și se sfa. Într-un sfișit, Lavan s-a îndreptat deplin că el nu avea dreptate, ci ginerele său; pentru aceea, s-a sfit. Totdeauna greșitul este fricos, iar nevinovatul este totdeauna fără frică. Și, schimbîndu-se, ființa preface și socoteala, și năravul, și cugetul, și chiar chipul îndrăznelii celei din afară și chiar tăria glasului și al grăirii.

87

Martorii sînt de prisos la tocmelile dintre cei ce se tem de Dumnezeu

Oamenii cei drepti și bine cinstitori, credincioși fiind și iubitori de adevăr, nu au trebuință de martori în tocmelile dintre dînșii. Ei Îl au ca martor neamăgit, și răzbunător și pedepsitor al viclesugului și al minciunii pe ade-

văratul Dumnezeu. Gîndește la Lavan și la Iacov cînd, după ne-învoirea sfada lor cea dinainte, au stat să se împace și de aici înainte să petreacă dragoste. „Iată (zic ei) nimeni nu este cu noi” (*Facerea* 31:44) – adică mijlocitor – ca să-l luăm între noi ca pe un martor. Ci Dumnezeu este față: „Vezi, Dumnezeu este martor între mine și tine” (la fel). Nimeni nu vede și nu ne aude aici [zic ei], însă ne vede și ne aude Însuși Dumnezeu pînditorul a toate și a toate privitorul. Nimeni nu este cu noi vîzîndu-ne. Dumnezeu este martor între mine și tine. Însă, în cele din urmă, ce trebuință este a mijloci omul ce mărturisește? Este cu puțință a se rușina de mărturisirea unui om cel ce nu se cucernicește de privirea lui Dumnezeu? Da atunci pentru ce dau voie pravilele a fi martori? Pentru că pravilele îi au în vedere pe cei fără Dumnezeu ori pe cei netemători de Dumnezeu.

88

Mărturia bărbatului credincios și adevărat este întărită ca piatra

Cînd Lavan și Iacov au pus așezămîntul împăcării și al împrieteniilor dintre dînșii, chemîndu-l martor pe adevăratul Dumnezeu, ei au făcut socoteală că se cuvenea să întărească un oarecare semn simțit spre mărturia unirii și a învoielii dintre dînșii. Drept aceea, luînd pietre și unul și altul, ei le-au pus întru același loc, grămădindu-le ca un deal. Și Lavan a numit grămada aceasta în chip de deal „deal al mărturiei”, iar Iacov a chemat-o pe dînsa „deal martor” (*Facerea* 31:48). Deosebirea între „deal al mărturiei” și „deal martor” (precum zic Evreii) stă întru aceasta, după Procopie: că Lavan a numit dealul sirienește, iar Iacov evreiește. Și schimbarea – fiind după zicere, iar nu după lucru – vine din deosebirea dintre limbi, precum îi era mai obișnuit fiecăreia dintre ele a grăi lucrul acesta. Dar în cele din urmă însemnarea numirii vine tot întru aceeași înțelegere. Și de aici noi luăm învățătura că, dacă dealul cel grămădit din pietre este deal martor, [atunci] pretutîndeni se cade ca martorul să fie întărit și întemeiat, neclătit și nemișcat, rămînînd neclătit ca un oarecare deal petros. Pe cel dator să adeverească ceva prin darea de mărturie și prin încredințarea sa nu trebuie să-l slăbănogească frica, nu trebuie să-l clatine nădejdea, nu trebuie să-l răstoarne paguba, nu trebuie să-l prefacă cîștigul. Nici urechi nu trebuie a avea ca să-i audă pe cei ce îl îndeamnă să întărească minciuna prin mărturia sa, nici ochi ca să se rușineze de cei în putere și în dregătorii, cînd îl îndeamnă să schimbe adevărul. [Trebuie să fie] necutremurat și neclătit precum dealul întru starea lucrului pe care îl știe bine că s-a învoit și s-a așezat, ori s-a lucrat și s-a săvîrșit pe pămînt. El se cade să-și înalțe creștetul la cer ca un munte și să socotească cîte trăsnete și cîte văpăi se gătesc de

sus, de la Dumnezeuul adevărului și al dreptății, asupra capului omului care, avînd datorie a arăta și a mărturisi cu curăție adevărul lucrului, ori ascunde adevărul, ori îl tăgăduiește, ori îl deformează și îl deschipuiește cu obrăzărul minciunii și al amăgirii.

89

Omul bine credincios, și iubitor de Dumnezeu și care nădăjduiește în Dumnezeu ia aminte la întîmplările lucrurilor și pe Însuși Dumnezeu Îl cheamă, dar și de ale sale poartă grijă după putere

Întorcîndu-se din nemernicia cea de multă vreme de lingă Lavan la pămîntul în care s-a născut, Iacov gîndește la minia cea veche a fratelui său Isav; și, bănuind primejdia la care aleargă, se folosește de toate mijlocirile ce se potriveau și ajutau spre păzirea și mîntuirea sa și a celor ce erau cu dînsul. Mai-nainte de toate, aleargă la Dumnezeu, bine știind că de la Domnul este ajutorul. Dar nu socotește a fi cu cuvîntă să nu se îngrijească de loc și de mijlocirile cele înainte păzitoare cîte povătuiește înțelepciunea întru primejdii, pe care Însuși Dumnezeu a dat-o oamenilor spre trebuință. Însă iarăși nu se odihnește doar întru ajutorările înțelepciunii omenești fără a-și întări toată nădejdea mîntuirii sale mai cu deosebire în ajutorul de la Prea-Înaltul Dumnezeu. Ci și de una se grijește, și de cealaltă nu se lenevește; și la mijlocirile cele omenești aleargă, lucrînd cîte atîrnă de puterea omenească, și la sprijinul cel de Sus al lui Dumnezeu privește, chemînd întărirea cea de sus.

Deci mai întîi Iacov vede tabără a lui Dumnezeu. Și l-au întîmpinat pe dînsul îngerii lui Dumnezeu (*Facerea* 32:1). Pentru aceea, ia îndrăzneală și nădejdea sa cea către Dumnezeu i se întărește. Ah! – zice – Dumnezeu va ajuta robului său. Va bate război pentru mine, mă va îngrađi, mă va acoperi: „Tabără a lui Dumnezeu este aceasta!” Însă nu rămîne pînă aici, nu se odihnește doar pe nădejdea aceasta, lenevindu-se și trîndăvindu-se de cealaltă. Nu! – ci mai ia asupra-și și purtarea de grijă pentru mîntuirea sa. Mai-nainte de toate, trimite vestitori către Isav, care petrecea în pămîntul Siir, în țara Edom, poruncindu-le acestora să-i spună fratelui său Isav acestea cu smerenie: Sluga ta Iacov a viețuit pînă acum înstrăinîndu-se. Acum, după atîția ani, se întoarce și se întoarce norocit: bogat cu vite, și cu dobitoace, și cu robi și roabe; cu fi și cu fete pe care i-au dăruit Dumnezeu. Însă el nu îndrăznește să intre în pămîntul nașterii sale dacă nu va vesti aceasta mai-nainte ție, domnului său, ca să ia voie (*Facerea* 32:4). Apoi – aflînd de la cei trimiși, după ce s-au întors, că Isav vine către dînsul

întovărășit de patru sute de bărbați – se teme de aceasta, și foarte se încoșează și nu se dumirește ce să facă. Totuși, iarăși ia duh de vitejie și, luând măsuri de înțelepciune potrivite după împrejurări, își economisește mîntuirea prea cu iscusință, pe cît sloboade și iartă vremea. Îi împarte pe cei din prejurul său și dobitoacele sale, făcîndu-le în două tabere și lăsînd între o tabără și cealaltă destulă depărtare. Pentru că – chibzuieste el – va năvăli asupra mea fratele meu Isav și va tăia întîia tabără, totuși eu în vreme a mă păzi în cealaltă tabără împreună cu femeile mele, cu copiii mei și cu ceilalți din prejurul meu, păzind și partea cea mai scumpă a averii mele. Dacă pierd jumătate, tot e mai bună decît pierderea cea cu totul. Și întru nevoi, răul cel mai puțin rău s-a judecat a fi mai bun. Într-acest chip – precum am văzut – Iacov a alergat întîi către Dumnezeu, prin nădejdea Al doilea, și-a întors gîndul și la purtarea de grijă și la mai-nainte gătirea cea întîmplătoare a lucrului ce avea să fie, prin priceperea omenească. Dar și a treia: iarăși se întoarce prin credință la Dumnezeu, Care este începutul, și mijlocul și sfîrșitul tuturor voirilor, și al apucărilor și al lucrurilor noastre celor bune. Deci își înalță mintea la rugăciune și zice, rugîndu-se: Dumnezeule, Dumnezeuul părintelui meu Avraam și Dumnezeuul părintelui meu Isaac! Tu mi-ai zis să mă întorc la pămîntul nașterii mele și că acolo bine îmi vei face. Doamne! Precum am ascultat porunca Ta cu credință desăvîrșită, așa cu nădejde întemeiată aștept sprijinul și ajutorul de la Tine. Cine eram eu cînd am fugit din pămîntul meu și de la rudenia mea? Sărman, smerit și neputincios; atunci, numai cu acest toiag al meu am trecut Iordania. Acum, iată: cu darul și cu ajutorul Tău, sînt bogat și norocit. Acum, familia mea a crescut, oamenii mei s-au înmulțit, avuția mea a prisosit. Iată în două tabere este întinsă înmulțirea și bogăția mea (*Facerea* 32:9, 10). „Acum m-am făcut în două tabere.” Văd începutul împlinirii făgăduinței Tale prin care ai zis să înmulțești sămînța mea ca nisipul mării și ca stelele cerului (*Facerea* 22:17).¹ Credincios ești Tu, Doamne! Dă să văd și sfîrșitul! „Izbăvește-mă din mîinile fratelui meu! – din mîna lui Isav, căci mă tem de dinsul ca nu cumva, venind, să măucidă, și pe aceste nume cu fiu” (*Facerea* 32:11).

Așa, după ce a alergat din nou la Dumnezeu cu credință și cu nădejdea, urmează asemenea și iarăși uneltește pentru sine încă și alte măsuri ale înțelepciunii omenești. Din toate felurile dobitoacelor cîte avea, a ales o părticică și le-a trimis ca daruri fratelui său. Și adună din fiecare fel o turmă osebită și le trimite cîrduri-cîrduri depărțișor unul de altul, poruncind deosebi celui dintîi, și celui de al doilea și celui de al treilea care ocîrmuiau turmele

¹ Făgăduința este făcută lui Avraam la *Facerea* 22:17, și înnoită iarăși către Iacov la *Facerea* 32:12.

acestea să spună către Isav, când îl va întâlni pe dinsul: Acestea sînt daruri pe care ți le trimite sluga ta Iacov ție, domnului său Isav; și el vine pe urmă. „Căci a zis: Voi împlîni fața lui cu darurile care merg înainte... Și după aceasta voi vedea fața lui că poate va primi fața mea” (*Facerea* 32:20). Iată omul lui Dumnezeu cel credincios și priceput! Și în Dumnezeu nădăjduiește, și pentru om poartă grijă, și la ajutorul cel din înălțime aleargă, și la purtarea de grijă și economia cea de jos se întoarce. Cheamă dumnezeiescul ajutor și sprijinire, dar nu se lenevește nici de omeneasca lucrare și ajutor. Acest adevăr l-au cunoscut chiar și păgînii cei orbiți din păgînatate și l-au pus întru pildă: „Împreună cu [zeița] Atena, mișcă-ți și mîna!”

90

Rănilile de la ai tăi sînt mai dureroase

Adevărată este socoteala vechiului filosof Democrit din Abdera: „Vrăjmășia rudeniilor este mult mai cumplită decît a străinilor.” Iată cît a tulburat mărirea de suflet a prea-răbdătorului Iacov întîmpinarea fratelui și gonaciului său Isav; și cea mai mare parte a tulburării era că-l avea frate pe cel ce îl gonea. Pentru aceea, întorcîndu-se către Dumnezeu, chema ajutorul și sprijinul cel de sus: „Scoate-mă din mîna fratelui meu, din mîna lui Isav!” (*Facerea* 32:11). De ar fi fost din mîna celui de alt neam, din mîna celui de altă seminție, din mîna unui împotrivă-luptător, reaua întîmplare ar fi fost mai ușoară. Dar din mîna lui Isav, a celui de un tată, și de o maică și de un pîntece?! Din mîna aceluia împreună cu care ne-a sădit una și aceeași sămînță?! Ne-a zămislit una și aceeași mitră, ne-a purtat unul și același pîntece! Vii ne-au născut aceleași măruntaie! Ne-au alăptat într-aceleași vreme aceeași sîni! Ne-a încălzit una și aceeași casă! Ne-a hrănit una și aceeași masă! Amar lucru! „Scoate-mă din mîna fratelui meu, din mîna lui Isav!”

91

Prigonirile și svezile ce se întîmplă, mai ales între Creștini, se cade a se înceta prin împăcare și prin pace

De multe ori, nu este chip a nu se întîmpla chiar între Creștini și oarecare nepotriviri, neînvoiri, împotriviri, întăritări, prigoniri, împotriva luptării, și bătălii și celelalte. Însă se cade și să înceteze cu lesnire, precum a încetat lupta lui Iacov cu acela cu care s-a luptat toată noaptea, după ce a trecut pîriul Iavoh (*Facerea* 32:22, 23). După ce amîndoi luptătorii au zăbovit luptîndu-se lupta cea mare o noapte întregă și acum lumina dimineața zilei, Iacov nu voiește să-l lase pe potrivnicul său să se ducă, dacă nu va lua mai

întii de la dinsul blagoslovenie. Nu te las – îi zice – să te duci, de nu vei blagoslovi mai-nainte! „Nu te voi slobozi, de nu mă vei binecuvînta” (*Facerea* 32:26). O, ce bun lucru ar fi, dacă – între Creștinii ce de multe se sfădesc și se prigonesc, ori se și gîlcesc mai tare și se bat – sfezile prigonirile, gîlcevile și bătăile ar lua asemenea sfîrșit! Ce bine ar fi dacă, după tulburarea dinainte, ar urma liniștea sufletului! După neînvoire, urare! După vrajbă, pace! După patima împotrivă și după grăierea împotrivă împreună pătimirea și buna cuvîntare! Ce minunat cuvînt în gura unuia din cei ce se ceartă, ce veselitoare auzire în auzul celuilalt este graiul acestuia: Blagoslovește! Nu te voi lăsa, dacă nu mă vei binecuvînta! Eu asemăn cuvîntul acesta cu acel mir psalmic „care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron, care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.” Așa și cuvîntul acesta: Binecuvîntează! – între doi ce mai-nainte se vrăjmășuiau, și se în-tăritau împotrivă și se aprindeau spre mînie, după ce vor înceta împotrivă luptarea, este ca o rouă care nu lasă să se înalțe și să se mai aprindă văpă-ile unei nebunești aprinderi. Este ca roua Ermonului cea învietoare, care se pogoară pe munții Sionului.¹ Așa, așa! Întru niște întîmplări ca acestea – zicîndu-se cuvîntul „Binecuvîntează!” – el prea-îndulcește, răcorește, în-viază. Căci Domnul a poruncit buna cuvîntare, pricinuitoare de viață pînă-n veac.² Așadar – o, Creștinule! – ca să dobîndești această bună cuvîntare

¹ Locul din psalm este așa, împreună cu tîlcuirea lui: „Iată dar: Ce este bun și ce e frumos, fără numai a locui frații împreună?» Prin înșeși lucrurile – zice – ne-am învățat că nimic nu este mai dulce decît împreună-glăsuirea și unirea frățească. Iar «frați» numește semințiile, fiindcă boierii și începătorii de la care și-au luat acestea numirea au fost fii ai unui tată. «Ca mirul pe cap, care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron.» Untul de lemn arhieresc era alcătuit din multe feluri de flori mirositoare, dar nici una dintru acelea nu slobozea atîta bună mireasmă de sine-și osebîtă, ci amestecarea tuturor și împreună-turnarea dădea prea-foarte bună mireasmă. Deci a asemănat cu acesta frățeasca împreună-glăsuire după cuvîntă, fiindcă împreunarea mai multor isprăvi face buna mireasmă a faptei bune desăvîrșite. «Care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.» Zice: Darul dragostei se aseamănă cu mirul acela ce se vîrsa peste capul lui Aaron, dar nu se pogora numai pînă la barbă, ci sfința chiar și partea de prin prejurul pieptului a hainei. Că «margine» a numit ceea ce noi numim «guler», pe care și Achila a zis-o «gură a hainei». Deci: Precum sfințitul mir îl umplea pe preot de bună mireasmă – străbătînd de la cap, prin barbă, pînă la haină –, așa ajunge folosul dintru împreună-glăsuire de la începătorie pînă la supuși. «Ca roua Ermonului care se pogoară pe munții Sionului.» S-a mutat către altă iconă, învățîndu-ne iarăși folosul împreună-glăsurii. Și a zis că aceasta se aseamănă cu roua ce vine peste Sion de la Ermon; și atîta este, cît și cărămizile lasă picături. Iar «Ermonul» este și el munte al Palestinei, care se cam deosebește de pămîntul lui Israil (*Psalmul* 132:1-3). «Că acolo a poruncit Domnul blagoslovenia și viața, pînă în veac.» Nu în Ermon, ci în Sion, întru care s-a trimis peste Sfinții Apostoli și roua de viață făcătoare a Preasfîntului Duh, prin care toți credincioșii dobîndesc veșnica blagoslovenie” (Fericitul Teodorit).

² „Binecuvîntați pe cei ce vă blestemă! [...] – ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri” (*Matei* 5:44, 45).

tare pricinuitoare de viață, să ai totdeauna înaintea ochilor tăi, întru neînvoirile și împotrivrilele cele către aproapele și fratele tău, luptarea aceasta a lui Iacov, pe care o citim aici în *Cartea Facerii*. Să ai și poruncirea aceea a Domnului de care ne învățăm din *Sfînta Evanghelie*. Dacă prigonirea cea făcătoare de vrajbă va lua începutul de cu ziuă, „să nu apună soarele întru mînia fratelui tău!”¹ De se va începe întăritarea de cu seară, dă-i și tu sfîrșit dimineața, cînd se ridică zorile, care mai-nainte vestesc că răsare soarele, cerînd binecuvîntarea de la împotriva luptătorul tău, asemenea lui Iacov. Însă aici – o, Creștine! – socotește rogu-mă și aceasta împreună cu mine: că, dacă împotriva luptarea și prigonirea este lucru al nopții și al întunerii-cului, învoirea, și facerea de pace și lăsarea cea prin buna cuvîntare a împotriva luptătorului este lucru al luminii și al zilei.

92

**Păstrarea și păzirea sufletului se cade
a fi cinstită mai mult decît toate cele cinstite**

În întîmplări, cunoștința minții sfătuește ca omul să ia aminte a-și păzi întregi lucrurile sale, de nu poate pe toate, măcar pe cele mai cinstite. Și corăbierii nu lipsesc a pune în lucrare aceasta întru primejdiile de pe mare. Pentru aceasta Iacov – cînd l-a văzut pe Isav venind asupra sa întovărășit de patru sute de bărbați, temîndu-se să nu se primejduiască despre fratele cel mînios toată adunarea ce era cu dînsul pentru vrăjmășia dinainte – a rînduit să meargă înainte mai întîi cele două slujnice cu copiii pe care îi luase dintru dînsule. În urma acestora, a doua o rînduise pe Lia și pe copiii cei dintr-însa. A treia și mai de pe urmă, pe Rahila, și pe iubitul Iosif la cele din urmă. Mai cinstită era la dînsul Rahila decît Lia și asemenea și nașterile cele dintr-însule. Deci, prin această rînduire, meșteșugea să depărteze pe cît îi era cu puțință primejdia de la fețele [persoanele] ce-i erau lui mai cinstite. Iacov se pornește oarecum după asemenea cunoștință de minte, la piele pentru piele,² după chiar mărturia lui Dumnezeu, și pe toate celelalte

¹ „Mîniați-vă, și nu greșiți!» (*Psalmul 4:5*); soarele să nu apună întru mînia voastră!» (*Efesenii 4:26*). Zice: Fraților, să nu rămînă întru voi patima mîniei în veac de multe zile, ci nici soarele să nu apună și să vă lase învrăjbiți și tulburați cu frații voștri; o dată, ca nu cumva să se arate că și-a răsărit lumina unor oameni nevrednici de lumină, și alta, ca nu cumva peste noapte să se aprindă mai mult focul mîniei și să închipuie meșteșugiri și vrăjmășii ale unuia asupra altuia.”

² Adică să fie jertfită întîi „pielea” celor de mai mică însemnătate din familie și apoi a celorlalți. Iar la întîi, de va fi nevoie, însuși Iacov se va jertfi, precum arată mai departe cuvîntul. Iar la *Leviic* zice așa: „Iar vișelul de jertfă pentru păcat și țapul de jertfă pentru păcat, al căror sînge a fost adus înăuntru pentru curățirea locașului sfînt, să se scoată afară din tabără și să se ardă în foc pielea lor, carnea lor și necurătenia lor” (*Leviitic 16:27*).

ale lui le da pentru sufletul său. Creștine, de se va întâmpla să te afli într-o primejdie în care se vede că urmează nevoie a se primejdui ori „Rahile” ori „Lia” – [adică] ori trupul cel mai puțin cinstit, ori sufletul cel mai cinstit – ce hotărăști? Ai aici destulă învățătură.

93

Povățitorul se cade a se nevoi pentru mîntuirea celor de sub el

Stăpînitorul, înainte-stătătorul, cel ce este pus cap peste alții se cade să se da uneori pe sine în primejdie ca să-i păzească pe cei ce sînt sub dînsul. Într-acest chip Iacov, auzind că Isav cel înfricoșat vine asupra-i, se grijește mai-nainte de toate de mîntuirea Rahilei celei iubite și de a lui Iosif, fiului celui dintr-însa, rînduind înaintea acesteia pe Lia cu copiii ei, precum mai-nainte a rînduit înaintea Liei, adică la loc mai apropiat de primejdia ce era pusă asupra-i, pe slujnice și pe copiii lor, cum s-a arătat mai înainte. Totuși Iacov însuși nu rămîne în urmă, ci sare dintre dînșii și merge înainte să întîmpinîndu-l pe Isav mai-nainte de toți ceilalți, cele întîi ale primejdiei le primește asupra-i: „Iar el mai-nainte a ieșit înaintea lor” (*Facerea* 33:3).

94

Nici toate darurile nu sînt de primit, nici toate de lepădat

Isav nu voia nici într-un chip să primească darurile cele bogate pe care, întorcîndu-se din străinătatea cea depărtată, i le aducea lui fratele său Iacov: „Fie ție ale tale! – eu am multe. Aibi, frate, tu pe ale tale!” (*Facerea* 33:9). Află cineva cu lesnire în ziua de astăzi om care să nu voiască a primi daruri? Care, avînd el multe, nu le voiește pe cele de la alții? Prea-rar este văzut în vremea noastră lucrul acesta. Pe cît au mai multe, pe atîta poftesc mai multe!

În sfîrșit, Iacov mijlocește și îl roagă cu de-adinsul pe fratele său să primească cele ce i se aduc ca o blagoslovenie. Zice că Dumnezeu l-a prea-îmbogățit pe el și nu este vreo grijă ca nu cumva să pătîmească vreo strîmtorare sau lipsă pentru cele ce-i aduce. Și așa, cu feluri de chipuri îl silește să nu lepede darurile lui: „Și l-a silit pe el, și le-a luat” (*Facerea* 33:11). Nu-i era cu cale, nici cu bună cuviință lui Isav să se lepede mai mult de o luare de daruri ca aceasta. Cel ce dăruiește dăruiește ca o blagoslovenie: „Primește blagosloveniile mele!” (la fel). Cel ce dăruiește nu este sărac, nici nu dăruiește din lipsiri, ci din prisosințe și din acelea cu care Dumnezeu l-a îmbogățit de ajuns și cu îndestulare: „M-a miluit Dumnezeu și sînt la mine toate” (la fel). Cel ce dăruiește stăruie, și roagă, și silește și nu suferă să fie lepădate darurile sale: „Și l-a silit pe el, și le-a luat.” Peste

toate acestea, cel ce dăruiește este fratele Iacov; și, dacă Isav nu va binevoi a primi darurile pînă în sfîrșit, îl va lăsa pe fratele său în bănuieli și în temeri din pricina acestei nepotrivite lepădări, dacă nu cumva încă hrănește în inimă mînia dinainte și ascunde vrăjmășia. Și [dacă nu cumva] întîrzie răzbunarea pentru vremea viitoare, neavînd voire statornică și adevărată ca să-l ierte. Sînt, sînt și oarecare întîmplări în care omul nu se cade a se întoarce despre darurile care i se dăruiesc. Cîteodată este silit pentru oarecare pricini, chiar nevrînd, să voiască totuși a le primi; și încă să arate că se și mulțumește și se bucură primindu-le pe acestea.

95

Primejditor lucru este tinerelor și fecioarelor ieșirea cea slobodă și preumblarea afară din casele lor

Nu este nici cu cuviință, nici de folos, ci și cu necuviință și cu primejdie, a se ierta de la părinții lor fetele, și mai ales fecioarele și tineretele, să înconjure încoace și încolo cu slobozenie. Nu vedem ceea ce s-a întîmplat Dinei, fiicei lui Iacov? Dina, fiica Liei, a ieșit depărtîndu-se de la cortul tatălui său cu socoteală să se preumblă puțin, să vadă, să cunoască și să se facă cunoscută petrecînd împreună cu fetele celor de loc. Copila a ieșit, dar nu s-a întors la casa părinților precum a ieșit, fecioară. Fiindcă Sihem – fiul lui Hemor, stăpînitorului pămîntului aceluia – a stricat-o: „Luînd-o pe ea, s-a culcat cu dînsa și a smerit-o” (*Facerea* 34:2). De sine a alergat la prăpastia smeririi sale nebuna și nesocotită! Maica sa Lia, Rahila (cealaltă femeie a tatălui său), slujnicele lui Iacov cele împreună locuitoare și tovarășe cu dînsa n-au luat obrăznicia ei și n-au pătimit primejdia ei. Ele n-au ieșit să le iscodească pe fetele Henaaneilor și n-au ajuns a se rușina ca dînsa, smerindu-se de fiii Hanaaneilor.

Femeilor de obște le este de folos a șede a șede în casă și fecioarelor a petrece în cămări. Drept aceea, dacă casa cea femeiască hotărăște femeilor cuviincioasa și potrivita petrecere, petrecerea fetișoarelor trebuie să o hotărăscă cele mai din lăuntru ale caselor femeiești și cămările cele mai de laturi și mai depărtate de vederile bărbaților.

96

Binevoind împreună și făcînd pogorămînt după poftele celor mai de aproape ai săi, împăratul se face de multe ori pricinuitor al pierzării de tot a neamului său

Emor stăpînea domnind peste toți locuitorii cetății sale. Dar se vede că fiul lui, Sihem, îl stăpînea pe tatăl său, și prin urmare Sihem era cu lucrul

ale lui le da pentru sufletul său. Creștine, de se va întâmpla să te afli într-o primejdie în care se vede că urmează nevoie a se primejdui ori „Rahil” ori „Lia” – [adică] ori trupul cel mai puțin cinstit, ori sufletul cel mai cinstit – ce hotărăști? Ai aici destulă învățătură.

93

Povăuitorul se cade a se nevoi pentru mîntuirea celor de sub el

Stăpînitorul, înainte-stătătorul, cel ce este pus cap peste alții se cade să se da uneori pe sine în primejdie ca să-i păzească pe cei ce sînt sub dînsul. Într-acest chip Iacov, auzind că Isav cel înfricoșat vine asupra-i, se grijește mai-nainte de toate de mîntuirea Rahilei celei iubite și de a lui Iosif, fiului celui dintr-însa, rînduind înaintea acesteia pe Lia cu copiii ei, precum mai-nainte a rînduit înaintea Liei, adică la loc mai apropiat de primejdia ce era pusă asupra-i, pe slujnice și pe copiii lor, cum s-a arătat mai înainte. Totuși Iacov însuși nu rămîne în urmă, ci sare dintre dînșii și merge înainte și, întîmpinîndu-l pe Isav mai-nainte de toți ceilalți, cele întîi ale primejdiei le primește asupra-i: „Iar el mai-nainte a ieșit înaintea lor” (*Facerea* 33:3).

94

Nici toate darurile nu sînt de primit, nici toate de lepădat

Isav nu voia nici într-un chip să primească darurile cele bogate pe care, întorcîndu-se din străinătatea cea depărtată, i le aducea lui fratele său Iacov: „Fie ție ale tale! – eu am multe. Aibi, frate, tu pe ale tale!” (*Facerea* 33:9). Află cineva cu lesnire în ziua de astăzi om care să nu voiască a primi daruri? Care, avînd el multe, nu le voiește pe cele de la alții? Prea-rar este văzut în vremea noastră lucrul acesta. Pe cît au mai multe, pe atîta poftesc mai multe!

În sfîrșit, Iacov mijlocește și îl roagă cu de-adinsul pe fratele său să primească cele ce i se aduc ca o blagoslovenie. Zice că Dumnezeu l-a prea-îmbogățit pe el și nu este vreo grijă ca nu cumva să pătîmească vreo strîmtorare sau lipsă pentru cele ce-i aduce. Și așa, cu feluri de chipuri îl silește să nu lepede darurile lui: „Și l-a silit pe el, și le-a luat” (*Facerea* 33:11). Nu-i era cu cale, nici cu bună cuviință lui Isav să se lepede mai mult de o luare de daruri ca aceasta. Cel ce dăruiește dăruiește ca o blagoslovenie: „Primește blagosloveniile mele!” (la fel). Cel ce dăruiește nu este sărac, nici nu dăruiește din lipsiri, ci din prisosințe și din acelea cu care Dumnezeu l-a îmbogățit de ajuns și cu îndestulare: „M-a miluit Dumnezeu și sînt la mine toate” (la fel). Cel ce dăruiește stăruie, și roagă, și silește și nu suferă să fie lepădate darurile sale: „Și l-a silit pe el, și le-a luat.” Peste

toate acestea, cel ce dăruiește este fratele Iacov; și, dacă Isav nu va binevoi a primi darurile pînă în sfîrșit, îl va lăsa pe fratele său în bănuieli și în temeri din pricina acestei nepotrivite lepădări, dacă nu cumva încă hrănește în inimă mînia dinainte și ascunde vrăjmășia. Și [dacă nu cumva] întîrzie răzbunarea pentru vremea viitoare, neavînd voire statornică și adevărată ca să-l ierte. Sînt, sînt și oarecare întîmplări în care omul nu se cade a se întoarce despre darurile care i se dăruiesc. Cîteodată este silit pentru oarecare pricină, chiar nevrînd, să voiască totuși a le primi; și încă să arate că se și mulțumește și se bucură primindu-le pe acestea.

95

Primejditor lucru este tinerelor și fecioarelor ieșirea cea slobodă și preumblarea afară din casele lor

Nu este nici cu cuviință, nici de folos, ci și cu necuviință și cu primejdie, a se ierta de la părinții lor fetele, și mai ales fecioarele și tineretele, să înconjure încoace și încolo cu slobozenie. Nu vedem ceea ce s-a întîmplat Dinei, fiicei lui Iacov? Dina, fiica Liei, a ieșit depărtîndu-se de la cortul tatălui său cu socoteală să se preumblă puțin, să vadă, să cunoască și să se facă cunoscută petrecînd împreună cu fetele celor de loc. Copila a ieșit, dar nu s-a întors la casa părinților precum a ieșit, fecioară. Fiindcă Sihem – fiul lui Hemor, stăpînitorului pămîntului aceluia – a stricat-o: „Luînd-o pe ea, s-a culcat cu dînsa și a smerit-o” (*Facerea* 34:2). De sine a alergat la prăpastia smeririi sale nebună și nesocotită! Maica sa Lia, Rahila (cealaltă femeie a tatălui său), slujnicele lui Iacov cele împreună locuitoare și tovarășe cu dînsa n-au luat obrăznicia ei și n-au pătimit primejdia ei. Ele n-au ieșit să le iscodească pe fetele Henaaneilor și n-au ajuns a se rușina ca dînsa, smerindu-se de fiii Hanaaneilor.

Femeilor de obște le este de folos a șede a șede în casă și fecioarelor a petrece în cămări. Drept aceea, dacă casa cea femeiască hotărăște femeilor cuviincioasa și potrivita petrecere, petrecerea fetișoarelor trebuie să o hotărăască cele mai din lăuntru ale caselor femeiești și cămările cele mai de laturi și mai depărtate de vederile bărbaților.

96

Binevoind împreună și făcînd pogorămînt după poftele celor mai de aproape ai săi, împăratul se face de multe ori pricinuitor al pierzării de tot a neamului său

Emor stăpînea domnind peste toți locuitorii cetății sale. Dar se vede că fiul lui, Sihem, îl stăpînea pe tatăl său, și prin urmare Sihem era cu lucrul

împăratul și chiar stăpînitorul a tot neamul acela. Atenianul Temistoc avea obicei să zică: „Fiul meu o stăpînește pe maica sa și o înduplecă pe voiască și ea la orice voiește el. Maica fiului meu mă stăpînește pe mine, eu îi stăpînesc pe Atenieni, Atenienii pe toți Elinii. Deci fiul meu îi stăpînește pe toți Elinii.” Același lucru l-ar fi zis cu adevărat și Hemor Heveul pentru fiul său Sihem. Tînărul acesta a văzut-o pe copila Dina, fiica lui Iacov, și a îndrăgit-o, și s-a culcat cu ea și a smerit-o. Drept aceea, poftind de aici să o aibă întru femeie lui-și pe cea îndrăgită, fiul îl înduplecă pe tatăl, tatăl îl înduplecă pe toți cetățenii, și tot norodul împreună se înduplecă întru una și aceeași zi să se taie împrejur la marginea trupului lor, după cererea fiilor lui Iacov și a fraților celei îndrăgite. Pentru că aceștia socoteau că într-alt chip rudenia cu cei netăiați împrejur era nelegiuită. Mare putere trebuie să fi avut Hemor asupra întregului norod ca – pentru îndrăgostirea unui copil, adică a fiului său – să-i înduplece așa cu lesnire să sufere rana atît de dureroasă, pe cea din tăierea împrejur, și ciuntirea cea cu totul nelegiuită la dînsii și neobișnuită. Dar mare putere trebuie să fi avut și fiul în sufletul tatălui său, ca să-l poată îndupleca să pună o rană atît de rea și dureroasă asupra aceluia ticălos norod al său. Dar se fac unele ca acestea, deși par neobișnuite și aproape necrezute. După ce se invoiesc cei de aproape ai scaunului, ei trag împreună după feluri de chipuri pe ceilalți care se strălucesc întru covîrșiri și dregătorii. Împreună, aceștia răzvrătesc norodul, iar cei din norod unii pe alții și urmează unul altuia precum oile. Vai unui norod supus unui împărat stăpînit ori de nebunia soției sale, ori de pofta cea pătimașă și desfrînată a unui fiu iubit fără de rînduială! Norod rău-norocit și cu totul ticălos! Iată ce a pătimit norodul lui Hemor, care se împărățea de un împărat ca acesta. După ce se taie împrejur ca să împlinească voia stăpînitorului și a treia zi după tăierea împrejur se află asupra celei mai strașnice și mai dureroase simțiri a rănii, ei îi văd într-armați asupra lor pe fiii și pe toate slugile lui Iacov. Și, neavînd putere să le stea împotriva, cei de curînd răniți din tăierea împrejur cad acum gata junghierii în gura sabiei ostășești. Și cetatea li se pradă și se jefuiește.¹ Ticăloși și de trei ori ticăloși oameni sînt aceia cîți se stăpînesc de un împărat care alege mai bine împlinirea poftelor alor săi decît odihna, și întemeierea și mîntuirea supușilor lui.

¹ „Iar a treia zi, cînd erau ei încă în dureri, cei doi fii ai lui Iacov, Simeon și Levi, frații Dinei, și-au luat fiecare sabia și au intrat fără teamă în cetate și au ucis pe toți cei de parte bărbătească. Au trecut prin ascuțișul sabiei și pe Hemor și pe fiul său Sichem și au luat pe Dina din casa lui Sichem și au plecat. Apoi, fiii lui Iacov se năpustiră asupra celor morți și jefuiră cetatea în care fusese necinstită Dina, sora lor. Au luat toate oile lor, toți boii lor, toți asinii lor, tot ce era în cetate și tot ce era pe cîmp, toate bogățiile lor, toți copiii și femeile le-au dus în robie; și au jefuit tot ce era în cetate și tot ce era prin case” (Facerea 34:25-29).

97

**„Cine se va sui în muntele Domnului?
Sau cine va sta în locul cel sfânt al Lui?**

Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima” (Psalmul 23:3, 4)¹

Iată, împlinind dumnezeiască poruncă, noi credincioșii ne suim în „Betil” („Betil” se tâlcuiește „casă a lui Dumnezeu”). Și ne suim cu socoteală să facem acolo jertfelnic Domnului (precum Iacov) și să-I aducem jertfă de laudă și de mulțumire, jertfă de umilință și de împlinzire, jertfă bine plăcută și bine primită lui Dumnezeu, Celui ce este peste toate. Bună este voirea sufletului, sfânt este lucrul care se pune înainte și de care ne apucăm, vrednică de laudă și vrednică de plată este buna credință. Dar trebuie mai întâi să ne lepădăm și să aruncăm departe de la noi patimile cele de multe feluri cu care ne facem dumnezeu lumea și deșertăciunea dintru dînsa.² Se cade să ne curățim de necurățiile păcatelor și ale nelegiuirilor care ne întinează cu totul. Se cuvine a ne dezbrăca de haina cea întinată a omului celui vechi și a ne îmbrăca în omul cel nou ce se înnoiește;³ a schimba reaua viețuire cea obișnuită nouă pînă acum, a ne preface viața dinainte. Întru un cuvînt, se cade să ne îndreptăm și înțelegerile, și cuvintele și faptele și să aducem în lucru cele poruncite de Iacov casei sale și tuturor celor ce erau cu dînsul cînd, din dumnezeiască poruncă, se gătește a se muta de la Sihem în Betil: „Ridică-ți dumnezeii cei străini care sînt cu voi și schimbați podoabele voastre!” (*Facerea* 35:2); și, sculîndu-ne, să ne suim în „Betil”.

¹ Înțelesul stihurilor acestora este astfel: „«Munte» nu îl numește aici pe cel pămîntesc al Sionului, ci pe cel ceresc, pe care l-a arătat Fericitul Pavel: «Va fi apropiat – zice – de muntele Sionului și de Ierusalimul ceresc, care este Cetatea Dumnezeului celui viu.» Și, de vreme ce mai-nainte a învățat că Dumnezeu este Făcătorul și Ziditorul tuturor, după cuvîntă aduce răspunsul la întrebare: «Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care nu și-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat întru vicleșug vecinului său» (*Psalmul* 23:3, 4). Zice: Cel ce dorește a se sui în muntele acela se cuvine a-și curăți sufletul de gînduri necuvioase și a-și avea mîinile slobode de faptele care sînt într-acest chip. Pentru că pe «mîini» le-a pus în loc de «fapte», iar prin «inimă» a însemnat «gîndurile», căci cu una ne sfătuim, iar cu celelalte lucrăm. Și unul ca acesta – zice – se cuvine să nu dorească nimic din cele ce curg și se strică, fiindcă pe acestea le-a numit «deșarte», ca și Ecclesiastul, care zice: «Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune.» Și – de vreme ce și vicleșugul, și călcarea de jurămînt sînt înjugate cu iubirea de bani – după cuvîntă le oprește și pe acelea: «și nu s-a jurat întru vicleșug vecinului său» (Fericitul Teodorit).

² „Nu iubiți lumea, nici cele ce sînt în lume! Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sînt de la Tatăl, ci sînt din lume” (*1 Ioan* 2:15, 16).

³ „Dacă L-ați auzit pe El și v-ați învățat întru El, precum este adevărul întru Iisus: a lepăda petrecerea voastră de mai înainte, pe omul cel vechi, care se strică după poftele înșelăciunii; și să vă înnoiți cu duhul minții voastre, și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu întru dreptate și întru cuvioșia adevărului” (*Efeseni* 4:21-24).

Însă nu se cade a săvârși lepădarea de acest fel și îndreptarea vieții a petrecerii noastre celei mai dinainte numai la o vreme, pînă ajungem la locul cel sfînt la care sîntem chemați a ne sui; nu se cade a ne curăți și să schimbăm aceste rele „podoabe” ale noastre, încît să se aducă jertfa noastră doar pînă ce se va sfîrși praznicul care îl săvîrșim. Ci se cade a ne afla gît într-acest chip și de aici înainte, în toată viața și totdeauna. Acești „dumnezei străini” cărora ne închinăm pînă acum, acești idoli urîți înaintea cărora îngenuncheam pînă acum, aceste haine neîncuviințate cu care ne împodobeșteam pînă într-acest ceas se cade să se ascundă cu totul în locul acestor idoli la care ne ducem; cu totul să se îngroape și să rămînă nearătate și nevăzute pînă în sfîrșit. Așa au făcut atunci cei ce erau cu Iacov: „Au dat lui Iacov dumnezeii cei străini care erau în mîinile lor și cerceii care erau în urechile lor, și Iacov i-a ascuns sub terebintul din Sihem. Și i-a pierdut pe ei pînă în ziua de azi” (*Facerea* 35:4).

Oarecari zic că, mulți ani mai pe urmă, Samaritenii au dezgropat acolo acești idoli ascunși de Iacov și i-au folosit întru slujirea lor cea păgînească și fără de lege. Alții predanesc că Solomon i-a luat spre întrebuintă la zidirea bisericii [lui]. [...] Predaniile rabinice de acest fel nu sînt altceva de vrednice de crezare. Noi rămînem în zicerea *Dumnezeieștii Scripturi* și în tilcuirea Celor 70 și zicem că idoli îngropați sub terebintul¹ din Sihem au rămas cu totul nevăzuți: „Și i-a ascuns pe ei Iacov sub terebintul cel din Sihem, și i-a pierdut pe ei pînă în ziua de azi.” Fiindcă nu avem nici o măturie adevărată și fără îndoială pentru aceasta, de vreme ce zisa predanie a rabinilor și a altora de aiurea se deosebesc [între ele]. Totuși, chiar dacă vom îngădui una sau alta dintr-aceste două predanii, noi iarăși zicem, spre potrivirea obișnuitei învățături de care aici ne învățăm, zicem că celor ce (după o vreme, multă ori puțină) dezgroapă iarăși patimile lor cele îngropate mai-nainte numai după un singur chip li se iartă a le aduce iarăși la lumină: ca să le plîngă și să se ticăloșească pe ei înșiși cu aducerea aminte, mîhnindu-se, zdrobindu-se, umilindu-se și căindu-se curat pentru dînsese că le-au slujit oarecînd. Căci [dacă le dezgroapă] cu un chip ca acesta, spre îndreptarea loru-și, le topesc și le prefac spre întrebuintă, folosindu-le spre zidirea „bisericii”, precum Solomon, după a doua dintre predaniile zise mai sus. Dar cei ce își pun idoli în forma dinainte – precum Samaritenii, după predania zisă înții, întorcîndu-se iarăși la ocrotirea și slujirea lor mai dinainte – aceia sînt cu adevărat „Samaritenii”, adică păgîni cu totul vrednici de uriciune și de întoarcere [despre dinșii].

¹ Arbore rășinos, din care se scoate un ulei balsamic, folosit în medicină și în pictură.

98

Mai-nainte gătire spre apropierea de sfințita și tainica Masă a dumnezeieștii Euharistii prin curățirea care se cere mai-nainte

Cîți vă gătiți să vă suiți în muntele cel înalt al Mesei celei tainice, spre a vă face părtași Jertfei celei înfricoșate a Mielului junghiat pentru noi, urmați casnicilor și următorilor credincioși ai Patriarhului Iacov cînd se gătea să se suie în muntele Betil. Precum aceia atunci, ridicați și voi din mijlocul vostru „dumnezeii cei străini” care sînt cu voi! Lăsați dumnezeii aceștia ai lumii și ai deșertăciunii, căroră le slujați pînă acum prin păcat! Alungați de la voi idolii aceștia ai patimilor, și ai doririlor și ai poftelor, pe care pînă acum i-ați avut stîlpiți în inimă și îi îmbrățișați și îi încălzeați cu toate puterile sufletului! Ridicați-i, aruncați-i de la voi foarte departe, cu o curată zdrobire de suflet ce cu adevărat se pocăiește și cu o deplină hotărîre de o întregă depărtare! Urmați-le aceloră și întru aceasta: dați-i lui „Iacov”, Patriarhului vostru cel duhovnicesc, pe acești „dumnezei străini”, pe acești deșerți idolași ai voștri, prin mărturisire, precum și aceia atunci „i-au dat lui Iacov dumnezeii cei străini care erau în mîinile lor”. Nu vă temeți, nu! – Părintele vostru cel duhovnicesc, după ce va lua la Sine acest rău și bun zălog, El nu-l primește ca să-l îngroape spre darea înapoi, nici ca să-l folosească spre folosul Său ori spre paguba voastră; ci îl primește la Sine așa cum patriarhul a luat atunci idolașii celor ce erau cu dînsul, „pe care i-a ascuns sub terebint și i-a pierdut pe ei pînă în ziua de astăzi”. La fel – o, Creștini! – și Părintele vostru cel duhovnicesc ascunde idolașii voștri, adică păcatele voastre cîte prin mărturisire le veți da Lui, sub rădăcinile unui „terebint” tămăduitor, din care pică „rășina” cea folositoare de suflet a iertării păcatelor. Așa, nu vă temeți! El le ascunde, le îngroapă în adînc, le astupă, încît nici altcineva nu le vede mai mult, dar nici El singur nu le mai privește după ce le-a auzit o dată la mărturisire, nici cu aducerea aminte nu le mai socotește nicidecum. Așadar, după mărturisirea nelegiuirilor și a greșelilor, vouă nu vă rămîne nici frică pentru descoperirea acestora pe pămînt, nici bănuială pentru rușinea și necinstea ce se face dintru dînsese. Căci, cu chipul acesta, ele nu numai că se fac nevăzute, ci s-au și defăimat și au pierit cu desăvîrșire ca niște neipostasiate de aici în tot veacul. „Și i-a ascuns pe ei Iacov sub terebintul din Sihem și i-a pierdut pe ei pînă în ziua de astăzi.”

99

Defăimarea celui iubit în auzul celui ce îl iubește este fără putere

Cel care iubește peste măsură nu primește lesne încredințare la pîrele cîte aude despre cel iubit. Îl prihănesc frații pe Iosif către tatăl lor Iacov.

Și prihănirea, precum arată *Scriptura*, nu era mică: „Și au adus asupra Iosif prihană rea către tatăl lor Israil” (*Facerea* 37:2).¹ Dar ce alăturează *Scriptura* îndată fără de mijlocire întru același loc? „Iar Iacov îl iubea Iosif mai mult decât pe toți fiii săi” (*Facerea* 37:3). Nu știu dacă aceea prihănire a fost pîră adevărată ori clevetire și năpăstuire ce se împletea de răutate și din zavistie, precum hotărâsc de obște tilcuitoarii *Sfintei Scripturi*. Aceasta este însă adevărată, că bătrînul îl iubea pe cel pîrît; și îl iubea de covîrșire, căci „fu de bătrînețe îi era lui”. Pentru aceea, prihănirea fraților n-a luat putere în sufletul celui ce-l prea-iubea pe fiul cel prihănit. Aceia prihănesc, și cu prea-prihănire, adică nu ușoară, ci grea și care putea să-l pornească pe tatăl spre mînie și spre urgie. Și tatăl, în loc să se mînie, îl împodobește pe cel ce se prihănea cu o haină nouă și cu flori: „Și i-a făcut haină împistrită” (la fel). De multe ori, orb lucru este dragostea, măcar că aici dragostea lui Iacov către Iosif n-a fost o dragoste orbită; pentru că Iosif era cu adevărat vrednic de dragoste și de cinste, precum s-a văzut în toată viața lui, și întru toate schimbările sale cele împotriva, și primejdiile și faptele. „Căci cum că era cu fapte bune alese a arătat și fiind încă tînăr copil andru, și în toată cealaltă vîrstă, nepierzînd faptele bune cele din început, ci chiar crescîndu-le și gătindu-le a le înnoi” (Isidor Pelusiotul).

100

Dragostea cea aleasă și deosebită care se arată de părinți către unul din fii ridică zavistie întru ceilalți

Cînd oselesc întru dragoste pe unul din fiii lor, părinții, în loc de a-l folosi pe acela, mai mult îl vatămă. Căci, alegîndu-l învederat și cinstindu-l mai mult decât pe ceilalți, îi pornesc pe aceștia spre zavistie și spre ură asupra aceluia. Avem înaintea ochilor pilda întru Iosif. Tatăl Iacov îl iubea mai mult pe dînsul, pe dînsul îl deosebea de ceilalți fii ai săi, pe dînsul îl ocrotea mai mult decât pe toți, pe dînsul îl împodobește mai bine decât pe toți. Ce a urmat din această deosebire? Aplecarea cea învederată a tatălui ori a zădărit, ori a crescut întru frați dușmănia asupra tînărului; încît, neputînd a grăi vreodată către dînsul cu pace, n-au odihnit patima cea încuibată întru dînșii, pînă cînd i-au bîntuit și însăși viața. Dragostea tatălui cea covîrșitoare a născut și a împuțnit ura fraților cu covîrșire. „Și, văzînd frații

¹ În ediția pe care o avem noi în uz, se zice cu totul altceva: „Petrecîndu-și copilăria cu feciorii Bilhăi și cu feciorii Zilpei, femeile tatălui său, Iosif aducea lui Israil, tatăl său, vești despre purtările lor rele” (*Facerea* 37:2). Cum este cu puțință această deosebire? Este, dacă ținem seama că, începînd cu *Biblia* lui Gala Galaction din anii '30 ai veacului trecut, *Vechiul Testament* a fost tălmăcit după variantele evreiești, corupte, iar nu după *Septuaginta*, singurul text adevărat al cărții.

lui că pe dînsul îl iubește dintre toți fiii săi, l-au urît pe el și nu puteau a-l grăi lui nimic de pace” (*Facerea* 37:4). Precum aceia îl prihănesc iar acesta îl împodobește, așa acesta îl iubește și aceia îl urăsc; și ajunge lucrul de la ură la vrăjmășie de moarte.

101

**Nu propovădui covîrșirile sau bunele tale norociri
înaintea celor ce te urăsc**

Păzește-te să nu povestești niciodată vreo bună întîmpinare de bună norocire ori o bună așteptare de vreo nădejde înaintea unor oameni pe care îi cunoști că nu au curată milostivire de dragoste adevărată pentru tine. Mai de folos este a povesti către dînșii cele potrivnice și mîhnitoare care ți se întîmplă decît cele bine norocite și pricinuitoare de bucurie care te întîmpină. Pentru ce? Pentru că, de le vei povesti lor acestea, îi aprinzi spre mai multă ură și spre zavistie mai sălbatică asupra-ți. Mulți pătinesc aceasta și aceasta a pătimit-o Iosif de la înșși frații săi. El povestește către dînșii visul cel bun și bine norocit pe care l-a avut. A spus că, la secerișul pe care îl nălucea visînd, snopul său de spice sta înalt și drept, iar snopii acelorora (adică ai fraților săi) cădeau înaintea celui drept al lui și i se închinau (*Facerea* 37:5-7). Altă dată, a povestit cum, într-alt vis, soarele, și luna și unsprezece stele (arătat este că tatăl, și maica și cei unsprezece frați ai lui) îi aduceau lui smerită închinăciune (*Facerea* 37:9). Ce cîștiga tînărul cînd scotea din gură niște visuri bine vestitoare și norocite ca acestea înaintea fraților, care îl urau? Nimic altceva decît că mai aprindea și mai creștea încă dușmănia acelorora asupra sa. Și au adăugat încă a-l urî pe el pentru visurile lui (*Facerea* 37:11). Bătrînul tată a văzut mai-nainte foarte bine ceea ce avea să urmeze; pentru aceea l-a certat pe tînăr, sfătuiindu-l să nu povestească unele ca acestea, din care nu putea cîștiga nimic altceva decît ura fraților săi și încă să le mai zădărească și să le întărească și mai mult zavistia asupra sa.¹ „[Tatăl] curmă înțelepțește zavistia ascultătorilor, și o domesticește oarecum și o cheamă către blîndețe, fiindcă pentru nesuferita îndrăzneală se vărsa asupra tînărului; și nu-l lasă pe copilandru să se trufească asupra fraților cu nădejdea vedeniilor” (Chiril Alexandrinul). Prin certarea aceasta, tatăl voia și să îmblînzească zavistia acelorora, și să domolească trufia acestuia: „Și l-a certat pe el tatăl lui” (*Facerea* 37:10). Dar tinerelul apucase acum mai-nainte și cu nerăutate scosese din gură visurile sale, de

¹ „Și povesti [visul] tatălui său și fraților săi, iar tatăl său l-a certat și i-a zis: «Ce înseamnă visul acesta pe care l-ai visat? Au doară eu și mama ta și frații tăi vom veni și ne vom închina ție pînă la pămînt?» De aceea îl pizmuiau frații lui, iar tatăl său păstra cuvintele acestea în inima lui” (*Facerea* 37:10).

unde a aprins în văpăi patima fraților zavistuitori: „Și i-au zavistuit lui frații, încât au început dintr-acea pricină a cugeta chiar pierzarea lui” (*Facerea* 37:18) și celelalte.

102

**De multe ori, mai lesne biruiește cineva
făcînd pogorămînt pe alocuri și învoindu-se cu ceilalți cu blîndețe
decît împotrivîndu-se de tot cu iuțime și cu tărie**

Cînd cineva cunoaște că, purtîndu-se împotrivă cu iuțime de tot, nu-și poate cu desăvîrșire împlini scopul, este de folos să taie vreo parte din socoteala sa, făcînd pogorămînt cît de cît celui ce i se împotrivesțe, ca să poată prin îngăduința cea întru ceva să-și dobîndească rămășița scopului său ori, în cele de pe urmă, chiar [scopul] întreg. Acest canon al înțelepciunii l-a folosit cu cuvîință Rubim și l-a păzit pe Iosif de mîinile ucigașe ale celorlalți frați. Frații hotărîseră cu socoteală de obște moartea copilului: „Veniți să-l ucidem pe el!” (*Facerea* 37:20). Rubim nu voia uciderea de frate cea necuvioasă (*Facerea* 37:21). Ce să facă? Să se împotrivescă pe fașă el unul către cei zece? Să cerce cu rugăminte și cu cereri să moaie învîtoșarea acelor inimi urîtoare de frate? Să se nevoiască a arăta prin cuvîinte greutatea îndrăznirii celei nelegiuite și fără socoteală? Să se pună împotrivă cu toată puterea cum că a-l supăra pe fratele cel mai tînăr este lucru cu necuvîință și cu totul urît și cum că se cade a-l trimite cu totul nesupărat și neasuprit la tatăl lor? Ba! Cu toate chipurile acestea și cu altele asemenea cîte ar fi uneltit, a socotit că nu putea să isprăvească nimic, ci mai ales avea să le întărîte și mai mult turbarea. Și, fără îndoială, Iosif avea a muri dacă Rubim ar fi luat asupra-și pîrtinirea pentru acesta mai cu tărie. [Și atunci] a meșteșugit alt chip mai înțelepțesc la întîmpinare: prefăcîndu-se că ajută și el și se învoiește cu socoteala acelora, le zice cu sfătuire numai să schimbe felul morții. Să se omoare – zice –, dar nu de mîinile noastre. Să nu-l ucidem [noi] pe dînsul! Să nu vărsați sînge! Să nu aduceți mîină asupra lui! Să nu ajungeți la aceasta, încît a vă apuca înșivă să-i vărsați sîngele! „Să nu vărsați sînge! Iată acolo să-l aruncăm, întru una din gropile cele adînci ce sînt în pustia aceasta, și acolo să moară!” (*Facerea* 37:21). Sfătuirea aceasta a lui Rubim l-a mîntuit pe Iosif. L-au coborît în groapă; mai apoi, după sfătuirea altui frate, a Iudei, l-au scos de acolo și l-au vîndut neguțătorilor Ismailiteni.¹ Iar Ismailitenii l-au vîndut mai departe lui Putifar, mai marelui bucătar al împăratului Egiptului. Și acolo Iosif – după multe

¹ Ismailitenii sînt frați cu Evreii, trăgîndu-se din Ismail, fiul lui Avraam din Agar. De unde se mai numesc și Agareni.

întimplări și primejdii, în care destul și-a iscusit răbdarea și a arătat în chip luminat fapta bună și vrednica cuviință a sufletului său – a stat însă și ca al doilea împărat al Egiptului și în cele din urmă i-a văzut închinători pe frații săi, care cu adevărat cădeau înaintea lui, aceia pe care într-alt chip i-ar fi văzut ucigași ai săi, dacă Rubim n-ar fi știut a iconomisi mîntuirea lui după chipul pe care l-am spus.

103

Cetatea fără curve este fericită

Cînd s-a trimis cu iedul ca să ia înapoi zălogul pe care îl lăsase Iuda fiul lui Iacov la femeia cu care curvise mai-nainte, neaflînd-o pe dînsa, păstorul Adulamitean îi întreba pe bărbații din locul acela: „Unde este curva care a fost în Enain lîngă cale?” (*Facerea* 38:21). Iar bărbații cei întrebați au răspuns: „N-a fost aici curvă!” (la fel).¹ De unde întorcîndu-se, păstorul trimis i-a spus lui Iuda că nu a aflat-o pe curvă: Nu am aflat-o! Și spre încredințare a spus și mărturia de obște a celor de loc, că în locul acela nu se afla curvă nicidecum: „Și oamenii cei de loc zic că nu este aici curvă” (*Facerea* 38:22). Fericită este cetatea ai cărei cetățeni pot să dea pentru dînsa o mărturie ca aceasta: „Nu este aici curvă!” – atît de fericită pe cît este greu de aflat.

104

**Greșelilor noastre ne facem iertători,
iar celor ale altora prea-strașnici judecători**

Cu care știință, cînd i s-a spus lui că „a curvit nora ta Tamar” (*Facerea* 38:24) – cu care știință zic hotărăște Iuda al lui Iacov să o ardă îndată?

¹ „Atunci, i s-a vestit Tamarei, nora sa [a lui Iuda], zicîndu-i-se: «Iată socrul tău merge la Timna să-și tundă oile.» Iar ea, dezbrăcînd de pe sine hainele sale de văduvie, s-a înfășurat cu un văl și, gătindu-se, a ieșit și a șezut la poarta Enaim, care este în drumul spre Timna, căci vedea că Șela crescuse mare și ea nu-i fusese dată lui de soție. Și, văzînd-o, Iuda a socotit că este o femeie năvălită, căci n-a cunoscut-o, pentru că își avea fața acoperită. Și, abătîndu-se din cale pe la ea, i-a zis: «Lasă-mă să intru la tine!» Căci nu știa că este nora sa. Iar ea a zis: «Ce ai să-mi dai, dacă vei intra la mine?» Iar el i-a răspuns: «Îți voi trimite un ied din turma mea.» Și ea a zis: «Bine, dar să-mi dai ceva zălog pînă mi-l vei trimite.» Răspuns-a Iuda: «Ce zălog să-ți dau?» Și ea a zis: «Inelul tău, cingătoarea ta și toiagul ce-l ai în mînă.» Și el i le-a dat și a intrat la ea, și ea a rămas grea. Apoi, sculîndu-se, ea s-a dus, și-a scos vălul său și s-a îmbrăcat iar cu hainele sale de văduvie. Iar Iuda a trimis iedul cu un Adulamitean, prietenul său, ca să ia zălogul din mîinile femeii. Dar n-a mai găsit-o. Și a întrebat pe oamenii locului aceuia: «Unde este femeia cea năvălită care ședea la Enaim la drum?» Iar aceia i-au răspuns: «N-a fost aici nici o femeie năvălită!»» (*Facerea* 38:13-21).

„Scoateți-o pe ea, și de tot să se ardă!” (la fel) Când scotea din gură această cumplită hotărîre, nu trebuia [oare] să-și aducă aminte că și el curvisese cu trei luni mai-nainte? Dar păcatul acela pe care și el îl săvîrșise și lesne și iertat, îl osîndește cu atîta strășnicie aceleia care ca și el l-a săvîrșit? Tu ai curvit și trăiești, și asupra ei hotărăști să se ardă de vie pentru că oarecine ți-a spus că asemenea a curvit? Aud că mulți judecă păcatul Tamarei a fi mai greu decît cel al lui Iuda. Iuda – zic ei – slobod fiind, s-a apropiat ca la o femeie slobodă. Și se vede că atunci, la neamurile acelea, împreunarea cea firească a celui slobod cu cea slobodă era iertată și slobodă. Dar Tamara știa că se rînduise de către socrul său spre femeie și lui Șela, al treilea fiu al lui, după ce va veni acesta la vîrstă; drept aceea, ea avea știre că era logodită oarecum și [astfel] vinovăția ei pentru aceasta nu era doar curvie, ci era vinovăție de prea-curvie. Pe lîngă acestea – zic ei – Iuda o socotea pe femeia cu care s-a împreunat cu totul străină de rudenia sa și departe de împărtășirea singelui său, dar Tamar nu putea să nu știe că Iuda i-a fost ei socru, și după urmare vinovăția venea la amestecare de sînge.

Ci pentru aceasta iarăși poate întîmpina cineva că scopul lui Iuda era pe de o parte ca, prin trecerea de vreme, să o amăgească pe nora sa și că nu avea gînd ca să o mărite cîndva cu Șela, al treilea fiu al său, temîndu-se ca nu cumva să moară și acesta precum Ir (cel întîi născut) și Onan (al doilea născut), cu care o măritase mai-nainte pe dînsa. „Că a zis: Nu cumva va muri și acesta, precum și frații lui?” (*Facerea* 38:11).¹ Și, de cealaltă parte, nădejdea Tamarei pierise, după ce acum, chiar venind în vîrstă Șela, [Iuda] nu îl împreuna cu dînsa ca bărbat. Și se vede că, mai la urmă, socrul a cunoscut că bănuiala aceasta a nurorii sale ce se nedreptăța de el era cu cale; pentru aceea a și îndreptățit-o: „S-a îndreptat Tamar mai mult decît mine, pentru pricina că nu am dat-o pe ea fiului meu Șela” (*Facerea* 38:26). Încă, spre dezvinovățirea Tamarei, cineva poate să spună că ea nu s-a pornit la împreunarea și amestecarea cu socrul său Iuda pentru pornirea desfrînării și pentru înverșunare, precum însuși Iuda; ci numai după scopul și dorirea pe care o avea ca să zămislească sămînță din neamul lui Iacov, lucru pe care ea îl socotea iertat și legiuit după legea neamului. Pentru aceasta, și unii din Părinți o liberează pe Tamar de toată vinovăția. Pe lîngă aceasta, cînd i s-a vestit lui Iuda că nora sa Tamar s-a aflat îngreunată, el nu știa că cu dînsul fusese îngreunată trupește, încît să o osîndească pentru amestecare de sînge (vină care de altfel avea a cădea asupra lui). Nici arătarea pîrîșilor nu a fost pentru prea-curvie ori amestecare de sînge, ci au pîrît-o pe dînsa doar pentru curvie: „Nora ta Tamar a curvit și iată are în pîntece din curvie” (*Facerea* 38:24).

¹ Despre căsătoria Evreilor celor vechi am mai scris într-o notă de mai sus.

Însă – oprind aici zăbovirea aceasta mai cu de-adinsul pentru vinovăția de obște a amîndurora, la cine din amîndoi se cade a se socoti mai grea: la Iuda, ori la Tamar? – să ne întoarcem iarăși la pîndirea și înțelegerea cea mai obișnuită pe care am însemnat-o mai sus. Pentru ce atît de lesne hotărâște Iuda ca Tamar să se dea văpăilor, cînd el chiar din știința sa știa fără a se putea îndoii cît de puțin că și el se afla vinovat întru asemenea păcat? Ce este asprimea aceasta atît de mare? „Scoate-ți-o pe dînsa, și să se ardă de tot!” Cum este atît de pornit, și neîndurat și neînduplecat judecător curvarul asupra curvei? Cu adevărat – după cum Domnul nostru, singurul Judecător adevărat și drept, a zis mai pe urmă celor ce au pîrît-o pe ceea ce de față s-a prins curvind: „Cel ce este între voi fără de păcat să arunce piatră asupra ei!” (*Ioan 8:7*)¹ – și eu i-aș fi zis Patriarhului Iuda, celui ce așa lesne și cu asprime sufla cu foc și cu văpăi asupra nurorii sale Tamar: Ia-o de mîină, și tirăște-o și săriți amîndoi împreună în cuptorul pe care l-ai rînduit a se aprinde pentru dînsa! A! – cît de iertători și lăsători sîntem noi vinovățiilor noastre, și cît de aspri și neînduplecați celor ale altora! Păcatele noastre ni se par ușoare, cele ale altora grele; acestea mici, acelea mari; le vedem cu dosul oceanului. Noi, cei iertători și lăsători către noi înșine, ne facem cumpliți și neiertători către ceilalți.

105

Cel ce voiește mai bine a lucra cu Dumnezeu sporește întru faptele pe care se apucă să le lucreze

Toată lucrarea și toată apucarea lui Iosif lua prea-norocită împlinire. Orice gîndea, orice zicea, orice făcea avea sfîrșit bun și lăudat. „Și era bărbat nimeritor” (*Facerea 39:2*). Cauți pentru ce? *Dumnezeiasca Scriptură* arată pricina: „pentru că Domnul era cu Iosif” (la fel). Această urmare a pricinii o pricepea prea-drept și însuși stăpînul și domnul tinerelului: „Și știa domul lui că Domnul era cu dînsul și că Domnul îndreptează în mîinile lui oricîte face” (*Facerea 39:3*). Cine se îndoiește? Fără de grăire împotrivă, toate bine sporesc omului cînd omul este unit cu Dumnezeu. Căci, celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, toate le ajută spre bine; încă și înșei cele ce se arată potrivnice. Pentru aceasta – și cînd făgăduiește prietenilor, și robilor și slugilor Sale celor credincioase bunătățile – Dumnezeu adaugă totdeauna între făgăduințele și juruințele către dînșii și aceasta: „Eu sînt

¹ „Vezi înțelepciunea Celui ce este Însăși înțelepciunea, că cu bun chip strică meșteșugirile lor? Vezi cum întru aceeași dată și Legea a păzit, și pe muiere a cruțat-o? Căci a dat voie ca cel ce este fără de păcat întru dînșii să înceapă a arunca piatră asupra ei fiindcă toți sînt întru păcate” (Teofilact).

cu tine.” Aceasta s-a zis lui Avraam, aceasta lui Iacov, aceasta celorlalți. *Dumnezeieștile Scripturi* sînt pline de o zicere ca aceasta.

Dintr-aceasta, după ce Putifar Egipteanul, întîiul bucătar împărătesc, l-a cîștigat ca rob în casa lui pe Iosif, blagoslovenia lui Dumnezeu a intrat în casa lui. „Și, după ce l-a așezat pe el (pe Iosif) peste casa sa și peste toate cîte avea el, Domnul a blagoslovit casa Egipteanului pentru Iosif” (*Facerea* 39:5). Aceeași blagoslovenie se arătase mai-nainte și în casa lui Lavan Sirul, după ce Iacov, tatăl lui Iosif, a început a-i sluji. Pentru aceasta, nemînjind s-a lăudat Iacov cînd i-a zis socrului său: Avuția ta nu a fost prea mare la început – o, Lavane! –, ci ea a crescut și s-a înmulțit prin blagoslovenia lui Dumnezeu după ce eu am băgat piciorul meu în casa ta. „Căci puține au fost cîte aveai tu mai-nainte de a veni eu, și au crescut întru mulțime și te-a blagoslovit Domnul Dumnezeu pentru piciorul meu” (*Facerea* 30:30). Și o bună norocire ca aceasta nici însuși Lavan n-a putut a nu o mărturisi, că l-a blagoslovit Dumnezeu pentru intrarea lui. Așadar este adevărat ce se mărturisește la toți, că sluga bună întru o casă este o blagoslovenie a Domnului precum, dimpotrivă, cea rea este un blestem.

Istoria lui Iosif nu îngăduie să ne îndoim de adevărul cel pus înainte, [anume] că celui ce are ajutorul din înălțime uneori și primejdia întru care ar cădea ajută spre bună norocire și căderea se schimbă spre înălțare. Iată – ori în ce stare s-a aflat după ce s-a vîndut rob în Egipt: ori înaltă, ori smerită; ori în norocire, ori în nenorocire – Iosif s-a aflat bine totdeauna și pretutindeni. Pentru că totdeauna și pretutindeni Îl avea pe Dumnezeu cu sine. Rob în casa lui Putifar, el avea toate în mîinile sale: „El a lăsat toate cîte avea în mîinile lui Iosif” (*Facerea* 39:4). Mai pe urmă – legat în temnița împăratului ca și cum ar fi fost vinovat de vreun păcat (pe care nu-l săvîrșise), iar mai vîrtos chiar vrednic de mare cinste, căci fugise de păcat – s-a rînduit mai întîi ca un mai mare al temniței și ca un înlocuitor al mai marelui temnicerilor. Drept aceea, acolo toate se atîrnau de rînduirea și de ocîrmuirea lui: „A dat mai marele temnicerilor temnița în mîna lui Iosif... Și toate cîte fac acolo el le făcea” (*Facerea* 39:22). În cele din urmă, arătîndu-se țilcuitor al viselor lui Faraon, el a stat iconom și ocîrmuitor cu deplină stăpînire a toată împărăția: „Și l-a pus pe dînsul (Faraon) peste tot Egiptul” (*Facerea* 41:33). Potrivit putea zice cineva că primejdiile i s-au făcut lui Iosif ca tot atîtea trepte ale scării pe care s-a suit la atîta înălțime. Căzînd, se ridica; și, smerindu-se, se înălța. Din fundul unei gropi, s-a înălțat pînă la picioarele scaunului împărătesc. Robul și legatul s-a făcut ocîrmuitorul și dătătorul de hrană a toată împărăția egipteană. Într-un cuvînt, cel vîndut și de al doilea vîndut s-a învrednicit să cumpere toate noroadele unei prea-tari monarhii! Învățătura aceasta nu primește zicere împotri-

vă: cel ce se află unit cu Dumnezeu, cel ce are pe Dumnezeu întru ajutorul său, acesta și în prăpăstii află înălțare; acesta sporește ori întru cîte lucrează, sporește cu norocire întru toate pe care se apucă să le facă. Așa, „cîte făcea (Iosif), Domnul le îndrepta în mîinile lui” (*Facerea* 39:3). *Scriptura* zice pricina cea prea-adevărată, care este aceasta: „pentru că Domnul era cu dînsul” (la fel).

Dar mulți – viețuind și cu iubire de Dumnezeu, și bine – totuși rău se norocesc și se ticăloșesc cu feluri de chipuri? Nicidecum! Se ticăloșesc în vreme ce Domnul este cu dînșii? Nicidecum! Toate năpădirile mai grele ale întîmplărilor vieții le sînt ușoare și lesne suferite unora ca aceștia, unii ca aceștia întîmpină cu netulburare de suflet și cu liniște toate suflările împotriva ale vînturilor celor iuși ale vieții acesteia stricăcioase. Dimpotrivă, ei mai ales sînt încă și întru necazuri cei cu totul prea-norociți și prea-feciciți pentru aceasta, „pentru că Domnul este cu dînșii”. „De voi umbla în mijlocul umbrei morții nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești” (*Psalmul* 22:4). Așa zicea împăratul prooroc. „Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mîngîiat” (*Psalmul* 22:5). Însuși toiagul Tău cu care mă bați îmi este un toiag cu care totodată mă întărești, mă povățuiești și mă odihnești.¹

106

**Fiind nepomenitor de rău către cei ce i-au făcut rău,
Iosif este chip al Domnului și Mîntuitorului nostru**

Cine nu se minunează de nepomenirea de rău și de blîndețea lui Iosif? Nici cînd vine întîmplarea și bunul prilej să arate nedreptatea pe care a pătimit-o ca să-și dobîndească slobozenie, nici atunci nu arată fețele [persoanele] celor ce l-au nedreptățit. Spune numai că s-a nedreptățit, nespunînd cine l-a nedreptățit. După ce a tîlcuit visul paharnicului și mai-nainte i-a spus lui așezarea ce avea să fie la dregătoria lui mai dinainte – rugîndu-l pe acela să-și aducă aminte de dînsul cînd va fi pus în starea de mai-nainte și să mijlocească pentru dînsul către împărat, fiindcă este nevinovat – nu-și arată și nevinovăția sa; nu povestește ce a pătimit mai întîi de la frații săi, care l-au aruncat întru o groapă adîncă, pentru zavistie și vrajbă, pentru a muri acolo; iar apoi, scoțîndu-l de acolo, l-au vîndut ca pe un rob negusto-

¹ „Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mîngîiat.” Iată și tîlcuirea lui Teodorit la acest stih, frumoasă și de folos fiind: „Cu acela îmi întărea slăbiciunea, iar cu aceea mă povățuia către calea cea dreaptă. Însă nu ar fi greșit cineva dacă ar fi numit așa mîntuitoarea Cruce, căci cu pecetea ce au pomenirea acesteia ne izbăvim de vrăjmașii draci și ne povățuim către cărarea cea dreaptă. Și aceasta este «toiagul Tău și varga Ta m-au mîngîiat»: împreunîndu-se, din două toioge se face cruce, cu toiagul cel drept – fiind slab – întărîndu-ne, și îndreptîndu-ne și împuternicîndu-ne noi, cei ce întru Dînsul am crezut; iar pe cel de curmeziș folosîndu-l asupra dracilor.”

rilor Ismailiteni; și pe celelalte pe rînd. Ba, nu le arată [pe acestea] nicidecum, ci le tace. Atît zice numai: M-au furat din pămîntul Evreilor și m-au vîndut – fără a mai arăta cum, și pentru ce și cine: „Cu furțișag m-au furat din pămîntul Evreilor” (*Facerea* 40:15). Nu scrie împrejur lucrarea ce s-a lucrat asupra lui după aceasta în casa lui Putifar, arătînd pîra și clevetirea muieruștii aceleia îndrăcite spre amor și turbate. Nu, ci o tace și o ascunde. „Nici în primejdie fiind n-a primit a vădi desfrînarea Egiptencei, nici pînă la graiuri” (Hrisostom). A zis numai atît: Aici (adică în Egipt) n-am făcut rău, n-am greșit; sînt nevinovat și nevinovăția mea m-a aruncat în groapa temniței acesteia. „Și aici n-am făcut nimic, ci m-au băgat în temnița aceasta” (la fel). Cu adevărat, și după chipul acesta este Iosif chip al nepomenirii de rău, și al îndelungii răbdări și al blîndeții Mintuitorului Hrisotos, a Celui ce a pătimit pentru noi. Care, deși I s-a făcut rău, nu Își deschide gura Sa, după ceea ce s-a scris.¹ Întîiul Chip [modelul] nu Își deschide gura; închipuirea [copia] o deschide pe jumătate: spune necăjirea, fără a-i spune pe cei ce l-au necăjit.

107

Chip al judecății și al răsplătirii celei a toată lumea

Una și aceeași zi alege sfîrșitul amînduror slugilor împăratului Egiptului; [sfîrșit] prea-împotrivă unul de altul, zic adică pe al marelui paharnic și pe al marelui pitar. Pe unul, împăratul îl suie [iar] la dregătorie, pe celălalt îl osîndește la moarte amară și de ocară. Iosif, auzind visurile amînduror bărbaților celor cu dregătorie ai lui Faraon ce erau în temniță, mai-nainte a arătat marelui paharnic că după trei zile era să se rînduiască la dregătoria lui cea dinainte: „Încă trei zile, și își va aduce aminte Faraon de dregătoria ta, și iarăși te va rîndui pe tine în păhărnicia ta cea mare” (*Facerea* 40:13). Iar marelui pitar mai-nainte i-a spus că după trei zile i se va tăia capul și se va spînzura: „Încă trei zile, și Faraon va lua capul tău de la tine și te va spînzura pe lemn” (*Facerea* 40:19). A venit ziua a treia cea zisă mai-nainte în care Faraon, prăznuind nașterea sa, și-a adus aminte asupra bogatului ospaț prăznuitor de amîndouă slugile sale cele închise. Și pe unul l-a pus iarăși în boieria lui mai dinainte, pe marele paharnic. Iar pe celălalt, pe marele pitar, tăindu-i capul, l-a spînzurat. O, zi strălucită și pricinuitoare de bucurie unuia, zi întunecată și prea-dureroasă celuilalt, una și aceeași zi! Una ca aceasta va să fie împreună întregului neam omenesc cea zi mai de pe urmă și înfricoșată a viitoarei Judecății a toată lumea. Vai, vai! Oare într-o a cărei parte

¹ „Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa” (*Isaia* 53:7).

dintru acei doi boieri ce s-au zis ne vom afla noi atunci? Întru a marelui paharnic ori întru a marelui pitar? În stăpînirea noastră stă aceasta.

Întreabă oarecari pentru soarta celor adormiți mai-nainte de sfîrșitul veacului: Oare ce fel este starea sufletelor dreptilor și ce fel aceea a păcătoșilor? Cu scopul, să punem așa: cum că, mai-nainte de Judecata cea mai de pe urmă a toată lumea (precum vestește drept-credincioasa noastră Biserică), nici acelea nu se bagă întru cîștigarea fericirii celei desăvîrșite, nici acestea nu se trimit în gheena muncii. Eu zic că starea marelui paharnic și a marelui pitar, ale căror visuri le-a tilcuit Iosif în temniță, este o închipuire care arată îndestul starea sufletelor – și ale celor drepti, și ale celor păcătoși – mai-nainte de Judecata cea mai de pe urmă. Pune așa: dacă acei doi legați au crezut atunci fără să aibă cea mai mică îndoială și s-au adevărit deplin fără stînjnire pentru prorocia tilcuiitorului lor de visuri Iosif, cum socotești că au trecut ei acele trei zile, mai-nainte de a veni praznicul nașterii împăratului? Și oare întru care așezare de suflet se aflau? Cu adevărat, unul (adică marele paharnic) petrecea înlăuntrul temniței ca și cum ar fi petrecut întru înseși curțile împărătești. Celălalt (adică marele pitar) era în temniță ca și cum ar fi fost la locul de osîndă. Nădejdea cea fără de îndoială și adevărată a prea-dulcii dobîndiri a bunătăților ce se așteaptă este o fericire, așteptarea cea fără îndoială a năpădirii celei prea-amare a muncilor gătite este un iad.

108

Avînd trebuință, prietenii neîiitori aminte se fîgăduiesc multe, iar apoi fac ori nici una, ori puține [din cele fîgăduite]

O, cite se fîgăduiesc și jură oamenii cînd se află întru strîmtorare! – pe care le uită cu desăvîrșire îndată după ce se izbăvesc din nevoi. Marele paharnic al lui Faraon, înștiințîndu-se de la Iosif în temniță bunele vestiri ale așezării sale din nou în starea sa și rugat fiind de cel ce mai-nainte i-a vestit ca să-și aducă aminte de dînsul cînd se va întoarce la rînduiala sa mai dinainte, nu este îndoială că s-a fîgăduit a nu-l uita și că este prea-gata și a mijloci pentru dînsul. Însă a venit ziua, marele paharnic s-a așezat iarăși la dregătoria cea mai dinainte și slujește în fiecare zi ca și mai-nainte înaintea împăratului. Oare își aduce aminte de prietenul pe care l-a lăsat în legături, ca să pună un singur cuvînt pentru dînsul către împăratul? Ba! Prin mintea lui n-a trecut cît de puțin una ca aceasta. Desăvîrșit l-a uitat: „Și nu și-a adus aminte marele paharnic de Iosif, ci l-a uitat pe el” (*Facerea* 40:23). Se află așa, se află mai mult decît un astfel de neprieten prieten care – după ce, fiind silit de nevoie, a fîgăduit (și de multe ori cu jurămînt) să păzească în suflet harul facerii de bine neșters și de-a pururea viu, gata fiind în toată vremea să-l răsplătească, pe cît este cu putință – apoi nici nu-și mai aduce

aminte de prietenul său, „ci l-a uitat și nu și-a adus aminte.” Și lucrul cel mai rău e că de o uitare ca aceasta mulți nici nu se rușinează, nici n-o socotesc cît de puțin greșeală vinovată osîndirii. Însă marele paharnic – cînd după trecerea a doi ani, l-a văzut pe împăratul său tulburat pentru visul ce visase și că avea trebuință și căuta tîlcuitor de visuri iscusit și înțelept ca să îl tîlcuiască, aducîndu-și aminte de-abia și atunci și întru o întîmplare ca aceasta de Iosif cel încă legat – și-a prea-prihănit nerecunoscătoarea sa neaducere aminte de pînă atunci și singur a numit-o păcat: „Și a grăit marele paharnic către Faraon, zicînd: De păcatul meu îmi aduc aminte astăzi” (*Facerea* 41:9). Aici, oarecari înțeleg prin „păcat” acea greșeală a mare-lui paharnic pentru care împăratul îl închisese mai-nainte. Însă nu, marele paharnic nu s-a aflat vinovat întru aceea; pentru aceasta s-a și slobozit din temniță ca un nevinovat și s-a învrednicit rînduiei și cinstei celei mai din-nainte. Drept aceea, „păcat” alții mai drept înțeleg aici uitarea prietenului său Iosif, către care s-a arătat nepomenitor și nerecunoscător pînă atunci.

109

Pe pămînt, norocirea este nestatornică; bunele și relele sînt moștenitoare unele altora. De unde se adună buna poruncă a lăudei iconomii și a purtării de grijă.

Anii bunei norociri nu sînt statornici cu nemișcare. Norocul (precum zic unii) calcă pe o sferă lesne de răsturnat; și, nevînd temelie temeinică, se poartă și se răstoarnă ici și colo. Furtunile moștenesc liniștirile, viforele și întreitile valuri¹ înseninările și alinările. Anii cei păzitori de sănătate, și bine amestecați și aducători de roade se schimbă într-unii bolnăvicioși, și greu amestecați și neroditori. Mulți văd visul lui Faraon treji fiind și prin cercare îl suferă în viața lor după înșeptita întoarcere a înconjurării zilelor pe care le viețuiesc. Pe urmă, după cele șapte vaci frumoase și grase, se suie din rîul anului celui umed și revărsat alte șapte vaci urîte și subțiri la trup. Pe urmă, după cele șapte spice frumoase și alese, se ivesc alte șapte spice subțiri și stricate de vînt.² Și răul ce se întîmplă este că vacile cele cu

¹ Se zice că, în vreme de furtună, fiecare al treilea val al mării lovește mult mai tare decît cele două dinaintea lui.

² „La doi ani după aceea, a visat și Faraon un vis. Se făcea că stătea lîngă rîu; și iată că au ieșit din rîu șapte vaci, frumoase la înfățișare și grase la trup, și pășteau pe mal. Iar după ele au ieșit alte șapte vaci, urîte la chip și slabe la trup, și au stat pe malul rîului lîngă celelalte vaci; și vacile cele urîte și slabe la trup au mîncat pe cele șapte vaci frumoase la chip și grase la trup; și s-a trezit Faraon. Apoi iar a adormit și a mai visat un vis: iată se ridicau dintr-o tulpină de grîu șapte spice frumoase și pline; și după ele au ieșit alte șapte spice subțiri, seci și pâlite de vîntul de răsărit; și cele șapte spice seci și pâlite au mîncat cele șapte spice grase și pline” (*Facerea* 41:1-7).

totul slabe și subțiri la trup le mănîncă de tot pe cele grase și groase, fără a se sătura. Iar spicele cele stricate de vînt și seci înghit spicele cele alese și pline, fără a se umple ele. Pentru aceasta, fiecare trebuie să ia aminte ca un înțelept iconom și mai-nainte văzător împărțitor de hrană la economia casei sale și la ale altora care s-au rînduit întru a sa luare aminte și purtare de grijă, punînd la păstrare în zilele bunei rodiri și ale îmbeșugării o parte oarecare din prisosuri, ca să aibă pe urmă de unde întîmpina și să odihnească strîmtorările lipsei în vremile nevoii. Așa cum prea cu pricepere și prea-înțelepțește a făcut Iosif, purtătorul de grijă și dătătorul de hrană cel de Dumnezeu luminat al Egiptului.

110

**Mai-nainte de apropierea către cele dumnezeiești
se cere curățire și înainte gătire**

Ca să tîlcuiască visul lui Faraon, Iosif se scoate din temniță și trebuie să stea de față înaintea împăratului. Dar nu-i este iertat a sta înaintea negrițit, terfelit și întinat. „Pentru aceea, l-au ras pe el și au schimbat îmbrăcămîntea lui, și a venit către Faraon” (*Facerea* 41:14). Atîta luare aminte și atîta de cu de-adinsul pîndire, cînd în cele din urmă se va apropia [doar] om la om, țarină la țarină! Iar Creștinul va îndrăzni cîndva să stea înaintea prea-înaltului Împărat al slavei purtînd în capul său prisosințele gîndurilor celor necurate și spurcate și ale dorințelor și poftelor sale celor de rușine, fără a se rade mai-nainte prin mărturisire și a le lepăda? Va îndrăzni a se arăta îmbrăcat cu zdrențele cele spurcate și prea-întinate ale faptelor celor rele și fără de lege. fără a-și schimba îmbrăcămîntea prin adevărata și curata pocăință și fără a se împodobi mai-nainte, pe cît poate, prin schimbarea vieții și a îndreptării celei desăvîrșite a greșelilor sale? Vai, vai! Și de două ori, și de trei ori și de multe ori vai celui așa de îndrăzneț obraznic! Ce s-a întîmplat atunci celui ce a obrăznicit a intra și a șede la masa aceea neavînd haină vrednică de nuntă? Pilda o povestește.¹

¹ „Iar întrînd împăratul ca să-i privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci, împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mîini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară! Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților. Căci mulți sînt chemați, dar puțini aleși” (*Matei* 22:12-14). Și înțelesul pildei este așa, dacă ținem seama că „nunta” este Împărăția cerurilor și „împăratul” este Însuși Împăratul Ceresc Hristos-Judecătorul: „Intrarea la nuntă se face fără alegere, căci darul lui Dumnezeu pe toți ne cheamă, «și buni, și răi». Iar viața pe care o duc cei poftiți la nuntă [prin Sfințul Botez] nu va fi fără de cercetare, ci și prea-multă cercetare face împăratul celor care, după ce au venit la credință, se vor afla întinați. Deci să ne înfricoșăm întru a noastră minte! Căci, de nu va avea cineva viață curată, la nimic nu-i folosește credința și nu numai că este scos

Poruncă politică

Poate ar fi de folos a nu se schimba des domnia și stăpînitorii de loc în ocîrmuirile cetăților și ale țărilor. Cei ce rămîn destulă vreme întru un loc și aceeași domnie, ori stăpînire de loc ori într-altă dregătorie politică ori recare, mai ales cîștigătoare [de bani], ajung cu adevărat întru o stare mai bine norocită și mai bogată. Cu cît sporește vremea, se îmbogățesc, se îngrașă, se bine norocesc și, de nu sînt cu totul neîndestulați și nesățioși, își măsoară cu adevărat pofa iubirii de bogăție. Iar dacă în locul acelora se trimit alții după puțină vreme, și mai ales din cei mai săraci, iar aceasta se face des, nu este cu puțință ca aceștia să nu supere și să nu îngreuneze noaroadele, ca să se norocească și ei, și să se îmbogățesc, și să se sature și să se îngrașe din început precum cei mai-nainte de dînșii, ori încă și mai mult. Cei dinții sînt ca cele dinții șapte vaci frumoase și grase și ca cele dinții șapte spice frumoase și pline ale visului lui Faraon. Cei de-ai doilea sînt ca cele șapte vaci flămînde și slabe și ca cele șapte spice deșarte și stricate de vînt. Cei dinții mîncă mai puțin, căci cît de cît s-au săturat; cei de al doilea nu au sațiu, pentru că sînt flămînzi cu covîrșire. Deosebirea este că acolo, în vis, vacile cele slabe le mîncă pe cele grase și că spicele cele deșarte le înghit pe cele încărcate și pline. Aici, la visarea domniei, nu mîncă vacile pe vaci, nici nu înghit spicele pe spice, ci stăpînitorii pămîntului mîncă de tot și înghit chiar pămîntul peste care se rînduiesc să fie păzitori și mîntuitori. Chiar pămîntul îl mîncă – am zis – și îl înghit în lat și în adînc încît, la atîta nesăturare și foamete a lor, ticălosul [pămînt] nu ajunge să-i sature. Și nu vedem arătat ce s-a întîmplat atunci întru însuși Egiptul? După cei șapte ani ai foametei, neamul nu a rămas nici [măcar] în starea aceea sărăcească în care se afla din începutul pînă în sfîrșitul nerodirii; ci, și după ce s-a întors îmbelșugarea, a căzut într-o stare mult mai smerită și mai rea. La început, Egiptenii au fost slobozi, iar pe urmă s-au

afară de la nuntă, dar este și aruncat în foc! Dar cine este cel care poartă «haine întinate»? Cel care nu s-a îmbrăcat cu milostivirea îndurărilor, cu bunătate, cu iubire de frați. Deci mulți, înșelîndu-se cu deșarte nădejdi, socotesc că vor dobîndi Împărăția cerurilor și se vîră în ceata celor ce stau la nuntă, mari lucruri cugetînd pentru ei înșiși. [...] Și Domnul zice «slugilor» – adică îngerilor celor chinuitori – să-i lege aceluia «mîinile» și «piciorarele», adică puterile lucrătoare ale sufletului. Căci în veacul de acum este cu puțință a face și a lucra fapta bună, iar în cel ce va să fie se vor lega toate puterile lucrătoare ale sufletului și nu mai este cu puțință a face ceva bun spre răscumpărarea păcatelor. Iar «scrișnirea dinților» este cîința care va fi atunci fără de nici un folos. Și «mulți sînt chemați», căci pe mulți îi cheamă Dumnezeu sau, mai bine zis, pe toți. Iar «puțini aleși», fiindcă puțini sînt cei mîntuiți și vrednici de a fi aleși de Dumnezeu; întrucît a chema este [lucru] al lui Dumnezeu, iar a fi aleși sau nu este al nostru” (Teofilact).

făcut robi. La început, aveau moșii și țărini ale lor pe care le stăpîneau, iar mai pe urmă au ajuns în nevoie de a-și vinde moșiile și locurile chiverniselii lor. Aceasta poate s-a întîmplat atunci în Egipt după oarecare negrăită iconomie, pentru care Pronia cea de Sus l-a luminat pe Iosif să legiuiască și să rînduiască lucrurile așa: nu ca el să se îmbogățească, nici ca să-l îmbogățească pe împăratul, ci ca să schimbe ocîrmuirea stăpînirii într-alt fel de stare mai folositor. Totuși una ca aceasta se întîmplă după alt chip prin cetăți și orașe, întru care domnii și ocîrmuitorii au numai un scop mai temeinic și mai de frunte: cum să se îmbogățească ei și să adune comori. Și se întîmplă mai ales cînd se trimit ocîrmuitori noi în locul celor de mai-nainte, mai ales unii întru care pofta nesăturării se află unită cu strîmtorarea sărăciei, adică lipsa cu nesațul.

Deci socotim că, de nu stă împotriva altceva, este de mare folos a se ține și a se întări în stăpînire și întru purtarea de grijă a lucrurilor [stăpînitorii] cei mai dinainte, pentru care cu cuviință se bănuiește că, stăpînind, s-au hrănit. Fiîndcă, săturîndu-se, flămînzesc mai puțin; și, flămînzînd mai puțin, mănîncă mai măsurat. Ori poate va sta cineva împotriva cum că și la unii ca aceștia, [odată] cu creșterea îmbogățirii, crește împreună și iubirea îmbogățirii; pentru că idropicii¹, pe cît beau, pe atîta însetează. La aceasta, nu îmi rămîne ce să mai zic, fără numai să-i ticăloșesc pe supușii ce se află plecați unor stăpînitori ca aceștia.²

112

Cele dumnezeiești se tîlcuiesc doar prin dumnezeiasca luminare

Faraon grăiește pentru visul său: Am spus tîlcuitorilor, și n-a fost cine să mi-l tîlcuiască (*Facerea* 41:15). Dar nu este de mirare! De mirare ar fi fost dacă tîlcuitorii aceia orbi, lipsiți de dumnezeiasca luminare, ar fi putut privi în adîncul judecăților și al tainelor lui Dumnezeu, ca să descopere cele negrăite de acolo. În deșert „a chemat Faraon pe toți tîlcuitorii Egiptului și pe toți înțelepții lui și le-a povestit visul său” (*Facerea* 41:8). Nu este cu puțință – o, împărate! –, i-au zis lui, stîndu-i înainte și Iosif cu bună îndrăzneală. „Fără Dumnezeu, nimeni nu va răspunde mîntuirea lui Faraon” (*Facerea* 41:16). La fel, mai pe urmă, și proorocul îi chema și-i batjocorea pe ghicitorii Egiptului: Unde sînt acum înțelepții tăi să-ți vestească și să-ți spună ce s-a sfătuit Domnul Savaot asupra Egiptului? Fără lumina-re dumnezeiască, înțelepciunea omenească este oarbă spre înțelegerea ce-

¹ Hidropizie – „acumulare patologică de apă în țesuturi” (DEX).

² Iată în acest cuvînt o frumoasă critică a democrației, care schimbă stăpînirile o dată la patru ani, sau și mai des. Acesta este și scopul democrației: ruinaarea noroadelor, precum vedem în viața noastră de zi cu zi.

lor ce se economisesc de Dumnezeu după vreme. Nici o minte omenească nu are putere să tilcuiască lucrurile lui Dumnezeu fără strălucirea cea a lui Dumnezeu.

113

Chip prea-potrivit al iubitorului de argint

S-a minunat Faraon că cele șapte vaci slabe și uscate de tot le-au mîncat pe cele șapte frumoase și grase. Dar cea mai vrednică de mirare era aceea că, și după ce cele șapte grase au intrat toate în pîntecele celor șapte subțiri, cele subțiri nu s-au îngrășat, ci au rămas încă slabe și cu totul uscate precum au fost mai-nainte, pînă a nu le mîncă pe ele, ca și cum cu totul n-ar fi mîncat: „Și au intrat în pîntecele lor, și nu s-au arătat că au intrat în pîntecele lor” (*Facerea* 41:21); și chipurile lor [au rămas] urite precum și mai-nainte. Iată-l pe iubitorul de argint în icoană înaintea ochilor tăi! Cîștigă, adună, grămădește, învistierește bogăție cît de multă și mare. Ce socotești? Îmbogățindu-se, este acum bine norocit? Ba! – rămîne ticălos și sărac ca și mai-nainte. Slujește, cîștigă, moștenește, ostenește, neguțătoarește, nedreptățește, răpește, soarbe boi întregi prea-grași. Ce socotești? Se satiră, se îngrășă? Ba! – rămîne slab, leșinat, cu totul uscat precum a fost din început, și chipul lui [rămîne] urît precum și la început. Atîta avuție, atîta bogăție, atîta vistierie unde este? Ce s-a făcut? S-a pierdut, nu se vede. A intrat în casa lui, și nu s-a văzut că a intrat în casa lui. Sălașul întru care locuiește [e] strîmtorat, haina pe care o poartă [e] sărăcească, masa lui [e] proastă, patul lui [e] feștelit, femeia lui [e] lipsită, copiii lui [sînt] jumătate goi și flămînzi, sluga lui posomorîta și deznădăjduită nu vede ceasul cînd să fugă.¹ Și fața lui [e] urîtă pînă în sfîrșit precum din început.

114

La dregătorii și la purtările de grijă în lucruri se cade a se alege cei prea-buni și cei ce se osebesc de alții cu priceperea și cu istețimea, ori de unde s-ar întîmpla a se trage cu neamul

Împărații, și stăpînitorii și – pe scurt să zic – cîți, fiind întru covîrșire de putere și de dregătorie, au după lege dreptate de alegere și de hotărîre cînd ridică pe cei puși înaintea la oarecari boierii și dregătorii nu s-ar cădea să aleagă fața [persoana] nici pentru strălucirea neamului, nici pentru avuția bogăției, nici pentru alte [lucruri] de acest fel zadarnice, și trupești și vremelnice; ci să aleagă doar vrednica cuviință a persoanei. Pe această sfatură a învățat-o de demult înțeleapta vechime, zicînd că alegerile stăpînito-

¹ Este tabloul casei avarului. Vezi *Hagi Tudose* sau *Neguțătorul din Veneția*.

rilor se cuvine a se face după alegerea faptei bune, iar nu după a bogăției. Anume că trebuie a se alege la stăpîniri și la ocîrmuirii nu cei bogați și cei vestiți întru bunătațile cele dinafară, ci cei mai buni și cei bine ispitiți [încercați și pricepuți]. Adică aceia a căror îmbogățire le este întru fapta bună, întru întreaga înțelepciune, întru dreptate, întru blîndețe, întru bunătate, întru înțelepciune și întru pricepere, care este bogăția și strălucirea sufletului. Bogăție folositoare și celui ce o are, și celorlalți, strălucire adevărată și neîntinată. Să zic pe scurt, dregătoriile și ocîrmuirile cele peste lucrurile omenești cer bărbați luminați de Dumnezeu. Și o luare aminte ca aceasta a primit-o împăratul Egiptului Faraon cînd, după ce a auzit sfătuirea lui Iosif, a socotit să aleagă un bărbat vrednic și iscusit pentru a chivernisi toată stăpînia Egiptului în anii îmbeșugării și în cei ce aveau să urmeze după aceștia, aceia ai foamei ce avea să fie. [Dar] după ce a auzit și s-a încredințat că trebuința este a găsi și a rîndui un purtător de grijă și iconom asupra hranei a tot neamul, oare nu găsea între slugile sale bărbați vestiți cu neamul, străluciți pentru bogăție, slăviți întru dregătorii, ca să aleagă dintre dînșii și să rînduiască la slujba aceasta de nevoie? Cu adevărat, avea pe unii ca aceștia, și nu puțini; dar împăratul cel priceput și înțelept, după ce a văzut duhul și sufletul cel luminat de sus al tînărului Evreu, a zis: Pe care alt om mai iscusit aflăm? Pe care mai potrivit ca să-l punem la o slujbă ca aceasta? Oare afla-vom om ca acesta ce are duhul lui Dumnezeu într-însul? Fie – a zis – Evreu ori de alt neam, fie sărac și rob, fie încă tînăr cu vîrsta, abia bărbat de treizeci de ani! Pentru darul pe care l-a luat de la Dumnezeu și pentru înțelepciunea întru care strălucește, el este mai vrednic de ales decît cei bătrîni, mai de ales decît cei bogați, mai bun și decît Egiptenii cei de un neam cu noi. Vino Evreule, săracule, tînărule! Vino, fiindcă într-acest chip te-a dăruit pe tine Dumnezeu cu dar: nu este om mai înțelept și mai priceput decît tine. Tu vei fi peste casa mea și de gura ta va asculta tot norodul meu. Vino! Nu pot a pune mai bine în bună rînduială nici casa mea, nici norodul meu, fără numai încredințînd toată împărăția mea în iconomiceasca ta dregătorie și purtare de grijă. Ca supușii mei să fie norociți, voiesc să te asculte pe tine ca pe mine însumi. Iată stăpînirea mea în mîinile tale! Iată te pun pe tine astăzi asupra a tot pămîntul Egiptului. Doar după covîrșirea scaunului sînt eu mai sus decît tine, numai cu scaunul te voi întrece eu, celelalte toate cîte se cuvin iconomisirii scaunului meu le las în purtarea de grijă și în sîrguința ta. Într-acest chip a ales Faraon, și n-a greșit întru alegerea sa. Și niciodată împărații, și stăpînitorii și începătorii nu vor greși cînd aleg asemenea: adică atunci cînd încredințează și dau în mîinile a oameni înțelepți și îmbunătățiți purtările de grijă și ocîrmuirile lucrurilor prin care se păzește și se îndreptează starea bine norocită a norodului.

Doamne, în necaz ne-am adus aminte de Tine!
Evreii n-au urmat pînă acum pildei date lor de strămoșii lor.

Cînd cade în rele întîmplări, de cele mai multe ori omul își aduce aminte atunci de fărădelegea săvîrșită mai-nainte. Cînd cei zece fii ai lui Iacov se cercau în Egipt ca niște iscoade și se înfricoșau că vor pătimi cele prea-cumplite dacă nu-și vor arăta nevinovăția aducîndu-l și pe celălalt frate al lor mai tînăr („Iar de nu, veți muri!” *Facerea* 42:20), atunci și-au adus aminte de nedreptatea pe care o săvîrșiseră mai-nainte către Iosif. Atunci au cunoscut greutatea păcatului lor celui mare și au mărturisit între sine și că pentru aceasta se pedepsesc. „Și a zis fiecare către fratele său: „Pentru fratele nostru sîntem întru păcate... Pentru aceasta a venit asupra noastră necazul acesta” (*Facerea* 42:21). Și, muștrînd-i mai tare pe ceilalți, Rubim zicea între altele: Nu v-am zis atunci să nu-l nedreptățiți pe copilul fratele nostru, și nu m-ați ascultat? Iată acum ne primejduim pentru dînsul. „Iată sîngele lui se cere” (*Facerea* 42:22).

Eu mă minunez și totodată jlesc cum neamul cel de trei ori ticălos al Evreilor – în jalnica stare întru care se află de o mie opt sute de ani acum și în mijlocul relelor celor mari și [grămădite] unele peste altele pe care le suferă de mult și neîncetat, împrăștiat pe fața a tot pămîntul, rătăcind ici și colo, neîntemeiat ori rău așezat, nestatornicit, fără de nici un sprijinitor, de către toate neamurile urît întocmai, vrednic de îngreșoare, alungat, defăimat de către toți, gonit și necăjit – mă minunez – am zis – și nu mă dumiresc cum neamul acesta ticălos nu socotește glasul acela prea-nebunesc, și prea-îndrăzneț, și prea fără de omenie pe care cei mai-nainte de dînșii l-au strigat atunci înaintea domnului Pilat: „Sîngele Lui asupra noastră și asupra fiilor noștri” (*Matei* 27:25)).¹ Mă minunez cum, sorbind ei acum pînă la drojdia paharul acesta amar pe care dumnezeiasca judecată l-a dres lor

¹ „Și – văzînd că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face – luînd apă, Pilat și-a spălat mîinile înaintea mulțimii, zicînd: Nevinovat sînt de sîngele dreptului Acestuia. Voi veți vedea! Iar tot poporul a răspuns și a zis: Sîngele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!” (*Matei* 27:24, 25). Stihuri pe marginea cărora Sfîntul Ioan Gură de Aur scrie așa: „Atunci deci, atunci cînd Iudeii au rostit osînda asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te și acum cît de mare e nebulnia lor! Ațit de mare e turbarea lor, ațit de cumplită e pofta lor cea rea, încît nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă și ce nu. Vreți să vă blestemați pe voi înșivă? Blestemați-vă! Dar pentru ce mai aduceți blestemul și asupra copiilor voștri?” Tilcuire la care Sfîntul Teofilact adaugă: „Evreii primesc asupra lor osînda și blestemul pentru omorîrea lui Hristos, osînda care i-a și ajuns pe ei, Romanii aducînd pierzarea lor și a fiilor lor. Încă și astăzi Evreii, fiind fii aceluia care L-au omorît pe Domnul, au asupra lor sîngele Lui; căci, pentru necredința lor în Hristos, ei sînt prigonii de toți și nici o îndrăzneală nu au față de prigonitorii lor, tocmai din această pricină.”

întru atâtea sute de ani și încă neîncetat îl drege¹, cum în cele de pe urmă nu urmează fiilor lui Iacov, acelor prea-vechi strămoși ai lor?! Cum, fiind strîmtorați de atâtea rele neîncetate, nu cunosc ei precum aceia vina cea înfricoșată a groaznicei ucideri de Dumnezeu, pe care au îndrăznit-o urmașii părinților?! Cum nu-și întorc mintea și inima la sîngele Dumnezeu-Omului – care, în deșert vărsîndu-se pentru dinșii, se răzbună acum asupra lor în chip arătat – pentru ca să afle milă?

De trei ori ticăloșii Iudei! Prea-jalnici fi ai celor ce L-au răstignit pe Domnul, iată pînă acum purtați sarcina cea grea cu care v-au însărcinat părinții voștri! Iată sîngele Lui se cere! Deschideți la cele mai de pe urmă ochii voștri cei orbiti! Ziceți precum atunci acei strămoși ai voștri, fiii lui Iacov: „A zis fiecare către fratele său: Întru păcate sîntem pentru fratele nostru... Pentru aceasta a venit asupra noastră necazul acesta.”

116

Cum se cheltuiește argintul fără pagubă; mai ales cu cîștig

Unii vor să și cheltuiască fără de cruțare, și iarăși nu iubesc a le lipsi banii, măcar că îi risipesc de prisos. Vor să și cumpere, dar să le și rămînă în pungi prețul cumpărăturilor, de ar fi cu puțință. Precum s-a întîmplat fiilor patriarhului Iacov; care, întorcîndu-se din Egipt la pămîntul Hanaan, au găsit fiecare în sacul său argintul grîului cumpărat de acolo. „Și s-a făcut cînd au deșertat sacii acolo, și a fost legătura de argint a fiecăruia în sacul lor” (*Facerea* 42:27). De n-ar fi fost prin meșteșugire omenească, aceasta trebuia să fie o minune mai presus de fire; și minunile, cele mai presus de fire, doar singur Dumnezeu le poate săvîrși, Cel ce pe toate le poate, Cel ce schimbă și preface cînd și unde voiește legile pe care El le-a pus în fire. Astfel a fost minunea văduvei lui Ilie, a cărei vadră de făină n-a scăzut și [al cărei] ulcior de unt-de-lemn nu s-a împutinat.² Astfel a fost minunea

¹ În lumea veche, vinul se bea numai amestecat („dres”) cu apă, din pricina tăriei lui. Tilcuiorul a luat metafora de la Psalmist, care zice așa: „Că paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat, plin de amestecătură, și a abătut din una în alta. Însă drojdiile lui nu s-au deșertat, bea-vor toți păcătoșii pămîntului” (*Psalmul* 74:8). Iar înțelesul stihului este acesta, după Teodorit: „Și proorocia Ieremieii ne învață pentru paharul acesta, căci i se poruncește de la Dumnezeu să-l ia și să adape Ierusalimul, și pe boieri și neamurile megieșe. Iar «vin» numește pedeapsa, fiindcă ia puterea, asemenea beției, și slăbănogeste încheieturile mădularelor. Deci proorocescul cuvînt zice că Dreptul Judecător va aduce pedeapsa uneori nouă, alteori altora, că acum îl înalță pe acesta, iar pe acela îl smereste, și iarăși mută înălțarea la alții, și schimbă primejdiile și preface bunele-norociri. [...] Iar «drojdi» a numit pedeapsa cea mai cumplită.”

² „Atunci i-a zis Ilie [văduvei]: «Nu te teme, ci du-te și fă cum ai zis; dar fă mai în tîi de acolo o turtă pentru mine și adu-mi-o, iar pentru tine și pentru fiul tău vei face mai

acelor mii care s-au hrănit de Mîntuitorul în pustie, cînd prisosințele s-au aflat mai multe decît gătirea cea din început.¹ Însă eu adaug aici că și omul poate, de va voi, să săvîrșească o minune ca aceasta: adică poate să dea iarăși să aibă acelea pe care le-a dat. Cum aceasta? Prin milostenie. Argintul acela pe care Creștinul îl va cheltui ca să ajute săracilor, să hrănească flămînzii, să îmbrace goii, să vindece bolnavii, să-i apere pe cei ce se nedreptățesc și altele, și altele este un argint care, cheltuindu-se, nu se cheltuiește; dîndu-se, rămîne.² Este ca arginții cumpărării griului pe care i-a dat fiul lui Iacov în Egipt. Și prea-adevărat poate zice cineva că, precum aceștia, asemenea și cei milostivi găsesc iarăși arginții lor cînd își despartă pungile, fără a se lipsi de dinșii. Și va fi legătura de argint a fiecăruia în sacul său.

---

pe urmă. Căci așa zice Domnul Dumnezeu lui Israel: „Făina din vas nu va scădea și unt-de-lemnul din urcier nu se va împuțina pînă în ziua cînd va da Domnul ploaie pe pămînt!”»” (3 Împărați 17:13, 14).

¹ „...ei l-au zis: Nu avem aici decît cinci pîini și doi pești. Și El a zis: Aduceți-Mă aici! Și – poruncind să se așeze mulțimile pe iarbă, și luînd cele cinci pîini și cei doi pești și privind la cer – a binecuvîntat și, frîngînd, a dat ucenicilor pîinile, iar ucenicii mulțimilor. Și au mîncat toți, și s-au săturat și au strîns rămășițele de fărimituri, douăsprezece coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii” (Matei 14:17-22). Iar minunea aceasta se înțelege așa, tot după Teofilact, în împreună-găsuire cu Sfințitul Evghenie Vulgaris: „De aici, învățăm că, și puține de avem, se cuvine să le cheltuim întru iubirea de străini; pentru că și Apostolii, puține avînd, le-au dat mulțimilor. Și, după cum acele puține s-au înmulțit, așa se vor înmulți și cele puține ale tale. [...] Și le dă ucenicilor pîinile ca să-și amintească pururea minunea și s-o pomenească mereu în mintea lor, măcar că ei au uitat-o degrabă. Și, ca să nu socotești că a făcut minunea după nălucire, de aceea rămîn fărimituri. Și sînt douăsprezece coșuri cu fărimituri, pentru că și Iuda să poarte un coș și să nu cadă în păcatul vinderii Lui, ținînd minte minunea. Și înmulțește pîinile și peștii ca să arate că El este Făcătorul pămîntului și al mării și că cele ce mîncăm în fiecare zi de la El sînt date și de Dînsul sînt înmulțite. [De aceea] face această minune în pustie, ca să nu creadă cineva că acestea au fost cumpărate din vreun oraș de prin preajmă. Astfel le înțelegem după chipul istoric.”

² Acest argint rămîne, deși se dă, pentru că în schimbul lui Creștinul cel milostiv dobîndește Împărăția cerurilor, după făgăduința nemincinoasă a lui Hristos-Dumnezeu Irosuși: „Căci flămînd am fost, și Mi-ați dat să mîncînc; însetat am fost, și Mi-ați dat să beau; străin am fost, și M-ați primit; gol am fost, și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost, și M-ați cercetat; în temniță am fost, și ați venit la Mine.

Atunci, dreptii îi vor răspunde, zicînd: Doamne, cînd Te-am văzut flămînd și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau cînd Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau cînd Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine. Iar Împăratul, răspunzînd, va zice către ei: Adevărat zic vouă: Întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut (Matei 25:35-40).

117

**Întinderea și împușinarea dragostei
după depărtarea treptelor rudeniei**

Toți zic de obște că dragostea mai mult se pogoară decît se suie urmînd înaintarea treptelor de neam și de rudenie.¹ Însă ceea ce se zice are oarecare hotar și totdeauna trebuie a se înțelege după alăturarea către cele puse împotrivă întocmai; și (ca să grăim după obișnuita grăire a filosofului) cu împotrivă aducere a unora către alții. Adică ce zic? Iacov urmează a-l iubi mai mult pe Rubim decît Rubim pe Iacov. Și iarăși Iacov [ii iubește] mai mult pe fiii lui Rubim, adică pe nepoții săi, decît nepoții pe moșul lor Iacov. Ori și altfel, însuși Iacov pe Avraam, din partea cea împotrivă pusă. Însă, de va lua mergerea înainte din partea treptelor ce se suie ori din a celor ce se coboară, de acolo dragostea se micșorează sau adevărat pe cît merge înainte suindu-se. Pentru că nu este firesc ca Iacov să-l iubească pe tatăl său mai de sus – adică pe moșul său Avraam, din care se trage cu mijlocire – mai mult decît pe tatăl său Isaac, din care s-a născut fără mijlocire. Însă și de aici se micșorează, pe cît se coboară trecînd înainte; pentru că și această este prea-firesc de asemenea, adică a-i iubi Rubim mai mult pe fiii săi decît Iacov pe nepoții săi. Drept aceea, alăturîndu-se cu dragostea lui Iacov către Veniamin, dragostea lui Rubim către unul din cei doi fii ai săi a fost de nevoie întocmai și deopotrivă, iar cea către amîndoi urmează să fi fost mai afirmătoare și îndoită. Deci prea-lucrătoare către înduplecare era făgăduința lui Rubim către tatăl său Iacov cînd – îndemnîndu-l să încredințeze în mîinile sale pe Veniamin, ca să-l arate către țiitorul locului împăratului Egiptului², și făgăduindu-se că îl va aduce înapoi întreg – zicea: De nu ți-l voi aduce pe fiul tău, ucide-i tu pe amîndoi copiii mei! „Pe amîndoi fiii mei omoară-i, dacă nu îl voi aduce pe dînsul (pe Veniamin) către tine” (*Face-rea* 42:37). De sine, aferosirea spre moarte a amînduror fiilor lui Rubim în locul lui Veniamin nu-i aducea lui Iacov nici un cîștig, cu adevărat, ci mai ales îi adăugea încă și pagubă peste pagubă. Pentru că așa, afară de fiul său Veniamin, Iacov s-ar fi lipsit și de amîndoi nepoții săi. Drept aceea, această învoială a lui Rubim ce se pune înainte se arată o întocmire nepotrivită. Dar făgăduința arată trei [lucruri]. Întîi, vinul cel tare folosit de Rubim pentru a-l îndupleca pe tatăl său să-l trimită pe fiul său Veniamin; al doilea, osîrdia cea desăvîrșită și fierbințelea pe care le avea spre a-l izbăvi prin punerea înainte a lui Veniamin pe fratele său Simeon cel ținut în Egipt ca zălog. Al treilea, nădejdea cea adevărată și statornică pe care o hrănea că-l va

¹ Adică părinții îi iubesc de obicei mai mult pe fii decît pe nepoți, și mai mult pe nepoți decît pe strănepoți.

² Lui Iosif, care era al doilea împărat în Egipt.

aduce înapoi împreună cu Simeon și pe Veniamin, întărindu-se în credință și în iubirea de adevăr a stăpînitorului Egiptului.

118

Pe om îl tulbură nu numai relele ce vin asupra-i cu lucrul, ci și cîte le plăsmuiește prin nălucirea sa, acestea nefiind de față, ci avînd a fi; și de multe ori nici avînd a fi, ci fiind puternice numai [prin plăsmuire]

Ticălosul om! Nu-i este destul necazul care îl suferă din multele și ostibilele rele pe care le rabdă cu lucrul, ci de multe ori se necăjește, și se călănuiește și pătîmește și din cele pe care le mai tipărește și le plăsmuiește prin nălucirea sa și, prin bănuială, le face lucru și le vestește mai-nainte asupra sa din pricina împuținării de suflet, ele neavînd cu adevărat ipostasuri¹ lucrătoare. Ascultă-l pe bătrînul Iacov cum se tînguiește grăind către fiii săi: „Iosif nu este, Simeon nu este, îl veți lua și pe Veniamin? Asupra mea s-au făcut toate acestea” (*Facerea* 42:36). Destule sînt graiurile acestea ca să arate măruntaiele tatălui rupîndu-se (zice Hrisostom). Iată eu zic rări de inimă, care se pricinuesc însă numai dintru o frică ce vine dintr-o subțire bănuială. O bunule patriarh! – îl plîngi pe Iosif ca pe un pierdut: „Iosif nu este!” Dar Iosif este, și domnește cu bună norocire și, după cel întîi, șade ca un al doilea împărat al Egiptului. Plîngi și cu totul te tînguiești: „Simeon nu este!” Dar și Simeon este și se află lîngă însuși fratele său, păzindu-se afară de toată prîmejdia sănătos și întreg, întru întemeiere și în odihnă. Pe lîngă aceștia, plîngi și te bocești [pentru Veniamin]: „Și pe Veniamin îl veți lua?” Dar, după ce va ajunge acolo, și Veniamin se va face al doilea cunoscător al fratelui său celui de o maică și mergător înainte al buneii norociri a ta, și a fiilor tăi, și a toată rudenii și a locuinței tale. De aceea, în deșert îți necăjești sufletul, și îți rupi măruntaiele și îți ticăloșești duhul, bănuind ca pe niște rele pe cele ce nu sînt. În deșert te mîhnești pentru lucruri de care, de ai fi știut cum sînt cu adevărat, trebuia mai ales să te bucuri și inima ta să salte de bucurie, nu să se întristeze și să se mîhnească sufletul tău. Încetează de această amară și dureroasă tînguire: „Iosif nu este, Simeon nu este, îl veți lua și pe Veniamin?” Să știi că și Iosif este, și Simeon este, și pe Veniamin îl ai. Cu toate acestea, bătrînul nu numai că se necăjește cu totul și de tot se chinuiește și se tînguiește pentru relele acelea pe care, măcar că nu sînt, le bănuiește că sînt. Dar, din nălucirea sa, el apucă înainte încă și altele, de nu ca pe unele ce ar fi de față și în-tîmplute cu lucrul acum, totuși ca pe unele ce au să fie și pot să fie, fiindcă și acestea pot să urmeze. Auzi-l pe dînsul: Iosif – zice – a murit; dar se poate ca și Veniamin să se îmbolnăvească pe cale de osteneala călătoriei; și, după ce

¹ Adică neavînd ființă de sine.

se va îmbolnăvi, și acesta poate să moară ca și Iosif; și atunci, vai mie! Veți coborî bătrînețele mele cu scîrbă prea-amară în iad! Iată altă plîngere după cea dinainte: „Fratele lui (adică Iosif) a murit – zice – și el (adică Veniamin) a rămas singur. Și se va întîmpla a se îmbolnăvi el pe calea în care veți merge, și veți coborî bătrînețele mele cu scîrbă în iad” (*Facerea* 42:38).¹

¹ Pare lucru de mirare și de îndoială că sufletele Patriarhilor, ale Proorocilor și ale Drepților celor vechi au zăcut în iad, fără a fi muncite de diavoli, dar tînjind de dorul Mîntuitorului Hristos, pînă la pogorîrea Acesteuia acolo, înainte de slăvita Sa Înviere. Pentru a crede aceasta cu toată încredințarea, să citim dintr-un minunat cuvînt al Sfințitului Epifanie, episcopul Ciprului: „Acolo [în iad] era legat Adam cel întîi zidit și întîi născut, mai dedesubt decît toți osîndiții cei mai dedesubt. Acolo Avel, cel întîi mort și întîi drept păstor, și chipul nedreptei junghierii a păstorului Hristos. Acolo Noe, chipul lui Hristos ca ziditor al marelui chivot [corabiei], adică al Bisericii lui Dumnezeu, ceea ce a mîntuit din potopul păgînatății toate neamurile, ce erau ca niște fiare, prin «porumbișă», adică prin Sfințul Duh, și l-a izgonit pe întunecatul corb dintru aceasta. Acolo Avraam, părintele și jertfitorul lui Hristos, cel ce prin cuțit și fără de cuțit și prin moarte fără de moarte a jertfit lui Dumnezeu jertfă nejerfită. Acolo era legat Isaac, cel ce de demult s-a legat de Avraam sus [în munte], spre închipuirea lui Hristos. Acolo jos, în iad, era Iacov, mîhnit, cel mai înainte mîhnit sus pentru Iosif. Acolo Iosif, cel ce a fost legat în temniță în Egipt spre închipuirea Stăpînului Hristos cel legat. Acolo jos, întru cele întunecate, era Moisi, cel ce sus era oarecînd întru cele întunecate în scriiaș. Acolo în groapă, în iad, era Daniil, cel ce sus era oarecînd în groapa leilor. Acolo, în groapa iadului și a stricăciunii morții, era Ieremia, ca în groapa tinii. Acolo, în chitul iadului celui primitor a toată lumea, zăcea Iona. spre închipuirea lui Hristos celui veșnic și mai înainte de veci, a lui «Iona» celui viu în veac și în veacul veacului. Și acolo era încă și David, dumnezeiescul părinte dintru care este Hristos după trup. Și ce zic de David, și Iona și Solomon? Acolo era și însuși marele Ioan, cel mai mare decît toți proorocii – care, ca într-un pîntece întunecos, L-a propovăduit pe Hristos tuturor celor din iad – îndoitul mergător-înainte și propovăduitor al celor vii și al celor morți, cel ce din temnița lui Irod s-a trimis la temnița cea a toată lumea a iadului, adică a celor ce dormeau din veac, drepții și nedreptii.

[Temniță] dintru care, toți proorocii și drepții aduceau lui Dumnezeu neîncetate rugăciuni într-ascuns și în taină, cerînd izbăvire de acea prea-cumplită, și mîhnicioasă și întunecoasă stăpînire a vrăjmașului și de neîncetata noapte cea prea-însărată. Și unul zicea către Dumnezeu: Din pîntecele iadului auzi strigarea mea și glasul meu! Iar altul: Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne Doamne! Auzi glasul meu! Iar altul: Arată-Ți fața Ta, și ne vom mîntui! Iar altul: Cel ce șezi pe Heruvimi, arată-Te! Și altul: Deșteaptă puterea Ta și vino să ne mîntuiești pe noi! Și altul: Degrab să ne întîmpine pe noi îndurările Tale, Doamne! Și altul: Izbăvește sufletul meu din iadul cel mai de jos! Și altul: Doamne, scoate din iad sufletul meu! Și altul: Să nu lași sufletul meu în iad! Și altul: Să se suie din stricăciune viața mea, Doamne Dumnezeul meu!

Pe care auzindu-i, Hristos-Dumnezeul cel prea-îndurat a judecat a fi drept să-i împărțesească iubirii Sale de oameni nu numai pe cei de pe vremea Lui și pe cei de după Dinsul, ci și pe cei ținuți în iad mai înainte de venirea Lui, pe toți cei ce ședeau întru întuneric și în umbra morții. Pentru aceea, Dumnezeu-Cuvîntul i-a cercetat pe oamenii ce erau în trup prin trupul Său cel însuflețit; iar sufletelor celor izbăvite de trupuri li S-a arătat în iad prin sufletul Său cel dumnezeiesc și fără de prihană, care era despărțit de trup, iar nu de dumnezeire. Deci să ne sîrguim și să călătorim cu mintea către iad, ca să vedem cum [Hristos] îl stăpînește, și cu totul îl biruie și îl surpă pe tiranul cel tare cu tîria și prea-puternic acolo odinioară. Și [cum] cu fulgerul Său surpă fără de arme acele țără de moar-

Acestea nu sînt cu neputință; însă după lucru ei și sînt, și li se vor întîmpla lor cele dimpotrivă. Fiindcă și unul și altul (adică și Iosif și Veniamin) trăiesc și vor trăi multă vreme. Dar bătrînul tată, socotind cele ce nu sînt ca și cum aproape sînt și pe cele ce chiar pot fi ca și cum negreșit or să fie, îi plînge pe amîndoi acești fii cu aceeași nemîngîiere: adică pe unul ca pe un mort, cu toate că trăiește; iar pe celălalt ca pe unul ce o să moară dacă se va întîmpla a se îmbolnăvi din călătorie pe cale, cu toate că și acesta va ajunge la Egipt sănătos și de aici va mai trăi mulți ani. Ce să zică cineva? Nu se vede că ticălosul și rău norocitul om își meșteșugește oarecum de la sine a sa ticăloșie? – ca și cum s-ar fi sîrguit și s-ar fi osîrduit el însuși a-și înmulți patimile, a-și crește primejdiile și a-și îngreua necazurile.

119

Sila foamei este nebiruită

N-a fost chip a se îndupleca Iacov să-l trimită la Egipt pe Veniamin, cel mai tînăr din fiii săi, după îndemnarea și rugămintea celorlalți fii ai săi. Și, cu toate că știa că acolo se ținea ca un amanet și zălog pentru trimiterea lui Veniamin alt fiu al său, Simeon, bătrînul se mulțumea să-l lase pe Simeon rob în Egipt, să rămînă ca un robit, doar să nu-l depărteze de la sînul său pe Veniamin, fiul său cel din prea-iubita sa Rahila și fiu al bătrîneții sale. Căci, precum zicea mai pe urmă altul din fiii săi, Iuda, „sufletul lui se atîrna de sufletul acestuia” (*Facerea* 44:30). Dar – cînd, după acestea, iarăși a lipsit hrana și familia lui Iacov cea de mult număr a mîncat tot grîul cît adusese de la Egipt – ce avea să facă? Vrînd-nevrînd, în cele din urmă l-a trimis cu ceilalți fii și pe însuși Veniamin: „Luați-l și pe fratele vostru și pogoriți-vă către omul acela!” (*Facerea* 43:13). Ceea ce n-au putut săvîrși nici îndemnările și rugămințile celorlalți fii unite toate împreună, nici făgăduințele cele lucrătoare și înduplecătoare ale lui Rubim, a putut foamea. Foameții nu i se împotrivesc nici măruntaiele părinților celor foarte iubitori de fi.

te rînduieți ale cetelor drăcești, împreună cu tot norodul [dracilor] cel gătit ca de oaste. [Cum] Hristos-Ușa ridică din mijloc uși fără de uși și zdrobește porți fără de lemne cu lemnul crucii, cu cuiele cele dumnezeiești zdrobind și sfărîmînd zăvoarele cele veșnice. Și [cum], prin legăturile mîinilor Sale cele dumnezeiești, risipește lanțurile cele nedezlegate ca pe o ceară. Și [cum], prin sulița dumnezeieștii Sale coaste, pătrunde inima tiranului cea fără de trup. Acolo a zdrobit tăriile arcelor cînd, prin cruce, ca într-un arc și-a întins vinele dumnezeieștilor Sale mîini. Pentru aceea, dacă vei urma lui Hristos cu liniște, vei vedea acum unde l-a legat pe tiranul, și cum a răsturnat temnița pe dedesubt, și de unde i-a scos pe cei închiși, și cum l-a călcat pe șarpe, și unde a spînzurat căpățîna lui, și cum l-a slobozit pe Adam, și cum a înviat-o pe Eva, și cum a stricat peretele cel din mijloc, și cum l-a osîndit pe amarul balaur, și cum a pus semnele de biruință cele nebiruite, și unde a omorît moartea, și cum a stricat de tot stricăciunea și unde l-a așezat pe om întru vrednicia lui cea de demult.”

S-au aflat și mame iubitoare de copii care, silindu-se de nebiruita strîmtoare a foamei, și-au mîncat cu nemilostivire copiii.¹

120

Sufletul, și nevinovat fiind, se teme de bîntuiri

Poruncindu-i-se, slujitorul Egiptean îi bagă pe fiii lui Iacov în casa lui Iosif, în care aveau să se ospăteze și să se veselească la o masă strălucită și împăratească: „Și i-a băgat pe oameni în casa lui Iosif” (*Facerea* 43:17). Însă ei au socotit că i-a băgat pe dinșii acolo cu scop a le face rău ca unor făcători de rele și furi și ca să-i robească. „Noi – ziceau unii către alții, intrînd în palatul ospătării –, noi ne aducem în lăuntru ca să ne clevetească, și să ne năpăstuiască, și să ne robească și să ne ia asinii” (*Facerea* 43:18). Deși știau că nu au greșit întru nimic, nici întru lucru mai mic, totuși știau că în rîndul dîntii, întorcîndu-se la pămîntul lor, au găsit toți în sacii cu grîu arginții cumpărării pe care îi dăduseră ca plată; și pentru aceasta bănuiau ca nu cumva aceasta să se fi făcut înadins, ca să-i facă vinovați furării, și greșiți și îndatorați a da răspuns atunci cînd, cu totul siliți de trebuința hranei, vor veni iarăși. Deși îi mîngîia știința că erau curați și nevinovați cu lucrul, totuși aflarea argințului celui străin în sacii lor îi pornea să tremure ca niște furi cu adevărat și să-și închipuie nescăpată osînda. Se cade ca omul să se teamă de clevetiri, măcar mincinoase de ar fi. Curăția științei, întărită fiind pe adevăr, este o mare mîngîiere, dar adevărul nu se cunoaște totdeauna; de multe ori, el iese cu anevoie la lumină și uneori nici după ce iese nu află lesne suflete cu bună așezare spre a-l cunoaște ori binevoitoare spre a-l propovădui și a-l ajutora.

121

**Zavistia, patimă cumplită,
îl schimbă pe cel stăpînit de dînsa întru alt om**

Iuda acela – fiul lui Iacov, care într-altă vreme voia să-lucidă și apoi l-a vîndut negustorilor Ismailiteni ca pe un rob pe unul din frații săi, pe Iosif, aflîndu-se pe urmă paharul de argint în sacul lui Veniamin – se da rob pe sine, ca să-l păzească pe celălalt frate: „Deci acum voi rămîne la tine rob în locul copilului, rob al domnului” (*Facerea* 44:33). Iar copilul suise cu frații săi. Acolo, zavistia îl făcea ucigaș și vînzător al unul frate; aici, îl arăta slobozitor și dătător de sufletul său pentru celălalt frate pentru durerea tatălui. Cu ce față să văd fața tatălui meu – zicea – fără de Veniamin? Cu ce ini-

¹ Precum povestește Iosif Flaviu că s-a întîmplat în Ierusalim în vremea războiului dintre Romani și Evrei, la anul 70 înainte de Hristos.

mă să-i sufăr necazul? Cu ce limbă să mîngîi reaua lui întîmplare? „Cum mă voi sui la tatăl meu, copilul nefiind cu noi, ca să nu văd relele care vor afla pe tatăl meu?” (*Facerea* 44:16). Deci Iuda, cel mai-nainte atît de nemilostiv către Iosif, unul din frații săi, s-a arătat acum atît de îndurat și milostiv către celălalt frate, Veniamin!? Și cel căruia mai-nainte nu îi părea rău a amări cu totul zilele cele mai de pe urmă ale bătrînului tată cu vestirea morții unui fiu, se mîhnește pe urmă a-l tulbura prin înștiințarea morții celuilalt!? Minunată schimbare! Nu se vede nici același frate către amîndoi frații, nici același fiu către unul și același tată. Întru un cuvînt, acest Iuda se vede că s-a schimbat într-alt om. Dar însemnează bine: la întîmplarea lui Veniamin, acest Iuda era slobod de patima zavistiei; la jalnica lucrare a lui Iosif, Iuda era stăpînindu-se de dracul zavistiei. Și ce este de mirare dacă, atunci cînd voiește și lucrează fără de zavistie și atunci cînd lucrează și voiește mîncîndu-se de zavistie, unul și același om Iuda se arată altul și altul? Ce minune dacă zavistia preface și schimbă sufletul acela întru care va stăpîni? Patima aceasta neînduplecată și prea-sălbatică schimbă rudenția și pe cel cunoscut întru străin și necunoscut, pe cel obișnuit și prieten întru vrăjmaș și împotrivă luptător, pe cel ce i s-a făcut bine în bîntuitor, pe frate în vînzător, pe fiul în gonitor; și, în scurt, pe om în fiară.

122

Isprava patimilor celor potrivnice este aceeași

Cînd fiii lui Iacov au cunoscut că stăpînitorul acela mare și puternic care îi avea stînd înaintea sa ca pe niște vinovați era însuși fratele lor Iosif – acela pe care ei l-au urît din pizma cea desăvîrșită, și mai că l-au omorît, și l-au aruncat de viu întru o groapă uscată în pustie și l-au vîndut ca pe un rob Madiinenilor Ismailiteni: cînd, de pe scaunul pe care ședea domnind, [el] și-a deschis gura și le-a zis: „Eu sînt fratele vostru Iosif pe care l-ați vîndut în Egipt” (*Facerea* 45:4) – glasul acesta le-a fost lor un tunet înfricoșat și înspăimîntător care le-a îngrozit sufletele; cuvîntul acesta le-a fost un trăsnet care le-a cutremurat prea-tare creierii capului, și le-a tulburat cu totul duhul și i-a făcut de au rămas uimiți fără de glas: „Și nu puteau frații a-i răspunde lui, căci s-au tulburat” (*Facerea* 45:3). Patimile cele tari, mai ales cînd cad în suflet de năprasnă, nasc un fel de uimire și pricinuesc nemișcare. Într-acest chip a rămas uimit mai la urmă și bătrînul Iacov cînd, fără nădejde, a aflat că și viața fiului său i se păzește, și buna norocire și slava fiului său Iosif: [atunci], „s-a uimit cu mintea Iacov” (*Facerea* 45:26). Dar uimirea lui Iacov era unită cu bucurie și cu dor, iar uimirea fiilor lui Iacov era unită cu temere și cu frică. Aceluia, inima prea i s-a lăpuit fără de veste; acestora, li s-a strîns cu covîrșire. Și acelaia, și acestora su-

fletul le-a rămas uimit întocmai. Două patimi prea-împotrivnice – bucurie și temere, dor și frică, tulburind puterea cea strângătoare a inimii întru cea afară de fire – s-au făcut pricinuitoare și împreună născătoare ale unei isprăvi. Aici, au adus uimire, [dar] oarecărora le-a pricinuit de multe ori și moartea cea grabnică și nesimțită.

123

Din cele rele, Dumnezeu le iconomisește pe cele bune. De multe ori, primejdiile se fac omului pricinuitoare de bune norociri.

Întru gonirea pe care a pățimit-o de la frații săi, Iosif vedea iconomia și lucrarea Proniei celei de Sus a Celui prea-înalt. O, fraților! – nu socotiți doar asprimea pe care ați arătat-o către mine, prin care m-ați vîndut rob în Egipt! Socotiți [și] aceasta de acum, că Dumnezeu cel cu nemărginire bun a întors spre bine lucrul vostru cel aspru și fără de omenie. Voi m-ați vrăjmășuit spre moarte, dar Dumnezeu m-a păzit spre viața – și a mea, și a voastră. El m-a trimis aici mai-nainte ca să vă hrănesc într-această mare lipsă și nerodire a pămîntului care a început mai-nainte de doi ani, dar are încă a mai urma și întru alți cinci ani: „Nu voi m-ați trimis aici, ci Dumnezeu” (*Facerea* 45:5-7).

Două învățături luăm de aici, și amîndouă prea-adevărate. Una este că prea-bunul și atot-puternicul Dumnezeu – lăsînd omului lucrarea răului neoprită și neîmpiedicată, pentru slobozenia pe care a dăruit-o acestei zidiri cuvîntătoare [rațională] a Sa – de multe ori unelstește lucrarea aceasta ca pe o mijlocire și organ al împlinirii unui oarecare sfîrșit bun și folositor, și cu un chip ca acesta și răul îl face bun, îndreptîndu-l spre bine prea-buna bunătate cea făcătoare de bine. Așa cum, din zavistia fraților și din îndrăcirea spre dragoste a Egiptencei celei desfrîinate către Iosif, a iconomisit suirea acestuia la epitropia stăpînirii egiptene și, printr-însul, și hrana a întregi noroade, în foamea de șapte ani care se întîmplase, și mai ales a toată casa lui Iacov; dintru al cărui neam – pe urmă, după trecerea anilor rînduiți în mijloc – avea să strălucească pe pămînt adevărata slujire a Ziditorului tuturor și mîntuirea firii omenești. Drept aceea, însuși Iosif zicea, mîngîindu-i pe frați: „Așadar acum nu vă întristați, nici să nu vi se pară aspru că m-ați vîndut aici” (*Facerea* 45:5). Aceasta – a zis – a fost cu adevărat o mare răutate pe care mi-ați făcut-o. Dar Dumnezeu a schimbat răul în bine, și iată voirea pe care ați arătat-o spre a mă omorî mi-a pricinuit chipul spre a putea să vă fac vii pe voi: „Că spre viață m-a trimis pe mine Dumnezeu înaintea voastră” (*Facerea* 45:7). Căci Dumnezeu m-a trimis înaintea voastră spre a vă rămîne vouă rămășiță pe pămînt și a hrăni mare rămășiță a voastră. Acest fel de învățătură adună de aici și Orighen: „Tri-

mițindu-l pe dînsul în Egipt – zice –, Dumnezeu a uneltit totodată pizna și voirea fraților lui spre iconomia lui Iosif pentru viața multora.” Așadar Dumnezeu se folosește uneori de păcatele unora cînd voiește de Sine spre mîntuirea altora.

Cealaltă învățătură este că, iconomisindu-se de la Dumnezeu, primejdii, le și stările împrejur întru care cade omul sînt și acestea niște întîmplări făcătoare de bine și se fac de multe ori însuși celui ce pătîmește sau izbăvire de alte rele mai rele, sau chiar pricini de bune norociri și trepte spre fericire, și slavă și înălțare. Și, pentru aceasta, nu se cuvine să se mîhnească cel bine credincios afară de cuviință, și foarte să se scîrbească și să cadă peste măsură cînd vin asupra lui relele norociri și necazuri. Pentru că se poate ca, din niște spini ca aceștia ascuțiți și dureroși, să-i odrăslească lui niște flori prea-veselitoare și prea-dulci de bucurie și de desfătare. Precum s-a întîmplat și lui Iosif, căruia bîntuirea și gonirea fraților, cumpărarea și vînzarea Ismailitenilor, pîra și clevetirea desfrînatei străine, groapa pustiei și cealaltă groapă a temniței, toate acestea au fost ca niște mai-nainte gătiri și mai-nainte faceri de cale către înălțimea aceea a slavei și a măririi la care s-a suit după acestea. Precum a mărturisit către frații săi, după ce s-a cunoscut [de ei]: „Deci acum nu voi m-ați trimis aici, ci Dumnezeu” (*Facerea* 45:5). Și m-a făcut ca un fiu lui Faraon, și domn a toată casa lui și stăpîn peste tot pămîntul Egiptului. Învățătura aceasta o adună de aici și dumnezeiescul Hristostom, învățînd: „Căci Dumnezeu a făcut aceasta (adică a iconomisit pogorîrea lui Iosif în Egipt) ca el să vină întru această strălucire.”

124

Făgăduințe ale lui Dumnezeu către Iacov, prin care acesta se întărește spre pogorîrea sa în Egipt

Prea-bunul Dumnezeu îl mîngîie și îl întărește pe bătrînul Iacov prin multe făgăduințe bune și prea-veselitoare cînd, obosit fiind [acela] acum de greutatea zilelor și ticăloșit de mulțimea relexor, îl cheamă să se mute în Egipt, ca să-l dobîndească acolo pe preadoritul său fiu Iosif. Însemnează cîte făgăduiește Dumnezeu către dînsul:

Îl adeverează că îl are mai ales și cu deosebire întru dumnezeiescul Său har și cercetare, precum îi avea și pe părinții lui: „Eu sînt Dumnezeul tatălui tău” (*Facerea* 46:3).

Izbăvește inima lui de toată frica și temerea, îmbărbătîndu-l spre a nu bănuși că l-ar întîmpina pe el vreun rău la pogorîrea sa în Egipt: „Nu te teme a te pogorî în Egipt” (la fel).

Mai-nainte îi vestește lui că acolo o să se înmulțească și să se mărească neamul lui: „Întru mare neam te voi face pe tine acolo” (la fel).

Îi făgăduiește că va rămîne cu dînsul nedespărțit și nu-l va părăsi cu purtarea Sa de grijă nici pînă cît trăiește, nici după ce va muri: „Și Eu Mă voi pogori cu tine în Egipt, și Eu te voi sui la sfîrșit” (*Facerea* 46:4) – mai pe urmă, cînd adică urmașii lui or să-l mute mort, ca să-l îngroape în pămîntul părinților lui.

Și cea mai de pe urmă: Dumnezeu îi făgăduiește și aceasta, că îi va închide ochii cu mîinile sale însuși mult doritul lui fiu Iosif; pe care, trăind, se duce să-l dobîndească viu: „Și Iosif își va pune mîinile sale pe ochii tăi” (la fel).

Toate făgăduințele acestea zise erau veselitoare și dulci; numai cea de pe urmă, pentru moarte, era cam amară. Pentru că moartea, chiar numai pomenindu-se, este un pelin care, amestecîndu-se, amărăște toată dulceața vieții. Așa, dar Dumnezeu a îndulcit și pelinul acesta bătrînului patriarh, după două chipuri: întîii, i-a făgăduit (precum s-a zis) că nu-l va părăsi nici după moarte: „Și Eu te voi sui la sfîrșit.” Și a doua, că însuși iubitul lui fiu o să-i închidă ochii: „Și Iosif își va pune mîinile sale pe ochii tăi.” Și amîndouă acestea împlînzesc sălbăticia morții și îndulcesc amărăciunea ei. Una este cînd omul moare între rudeniile sale și între prea-iubiții săi, lăsînd în viață (dacă are) și pe prea-dulcii săi fii. Moartea aceasta este prea-dorită părinților. Cealaltă este cînd omul moare bine întărit prin nădejde în darul și în mila lui Dumnezeu, a Ziditorului, și Făcătorului și Mîntuitorului său. Moartea este fericită tuturor celor bine credincioși și iubitori de Dumnezeu: „Căci, de voi umbla și în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești” (*Psalmul* 22:4).

125

Împotriva nebunilor celor muritori cu sufletul

Ce bîrfesc cei cu sufletul trupesc? Ce băsmesc nebunii? Ce îndrăznesc și zic prea fără de rușine și prea fără socoteală, mințind cu totul? – cînd vor a ne îndupleca să credem că în toată sfințita și de Dumnezeu dată *Scriptură* a celor *Cinci Cărți* nu se află nicidecum cuvînt și nu se face aducere aminte de altă viață după moarte. „Celor ce caută viața aceea de după aceasta din cele *Cinci Cărți* le vom zice că nemincinos este Cel ce a zis: «Te voi sui pe tine...»” (Orighen). Iată aici se descoperă prea-arătat altă viață ce va să fie după aceasta de acum. O viață pe care Însuși Dumnezeu, mîngîind și dînd îndrăzneală Patriarhului Iacov să primească cu bucurie și cu bună nădejde mutarea în Egipt, o făgăduiește către dînsul, precum se arată înainte: „Iacove, Iacove (și, în vorbirea *Dumnezeieștii Scripturi*, îndoirea glasului este totdeauna o întindere de adevărire, spre creșterea încredințării la adevărul pricinii care se zice), Iacove, Iacove, Eu sînt Dumnezeuul părinților

tăi" (*Facerea* 46:2, 3). Dacă ar fi zis: „Eu sînt Dumnezeuul fiilor și al fricilor tale, Eu sînt Dumnezeuul strănepoților tăi, Eu sînt Dumnezeuul neamului tău ce se va înmulți de aici înainte”, [atunci] necredincioșii și semeții la gură ar fi avut oarecare cuvînt [îndreptățire] să spună că aici Dumnezeu nu făgăduia altceva decît darul, și ocrotirea și ajutorul Său numai în viața aceasta. Dar Dumnezeu i-a zis lui Iacov că este Dumnezeuul *părinților* lui. Părinții lui Iacov nu mai erau pe pămînt, ei muriseră și se îngropaseră de demult, dintru dinșii nu rămăsese pe pămînt altceva decît puțină cenușă și puțină putreziciune, dacă rămăsese și aceasta adunată împreună întru un loc. Drept aceea, după cuvîntul acesta, părinții lui sînt o plăsmuire a izvodirii minții, sînt nefiind. Și aceștia sînt oare părinții lui Iacov cu care Însuși Domnul a zis că este și Dumnezeu este [Dumnezeul] acestora și Dumnezeuul lui Iacov? Este [El] Dumnezeu al putreziciunii și al viermilor celor din morți? Dumnezeu al celor ce chiar nu sînt nicidecum nicăieri? Să nu fie! „Nu este Dumnezeu Dumnezeu al morților, ci al viilor!”¹ Ci dumnezeiescul cuvînt este adevărat și credincios și nu lasă a se îndoii cei ce au mințile. Nu te teme, Iacove! Eu sînt Dumnezeuul părinților tăi întocmai cum sînt Dumnezeu al tău. Eu mă voi pogori cu tine în Egipt. Mă voi pogori, căci tu o să te pogori. Dar încă nu te-ai pogorît. Eu voi fi Dumnezeuul strănepoților tăi, căci acolo te voi face pe tine întru mare neam. Mă voi pogori, voi fi, voi face în vremea viitoare, căci acestea n-au luat încă împlinire, ci vor lua. Vremea viitoare se potrivește la acestea ca despre partea celor ce vor să fie. Pentru că cele ce vor să fie sînt încă nefiind de sine. Pentru aceasta, Eu Mă voi pogori, voi fi, voi face despre cuvîntul cel către acelea. Dar pentru părinții tăi, fiindcă ei și acum sînt, și se află și, după partea lor cea mai adevărată și mai cinstită², sînt în viață cu adevărat. Nu zic că am fost cu dinșii ca și cum negreșit acum nicidecum nu ar fi, fiindcă ei au fost înainte. Zic că sînt Dumnezeuul părinților tăi pentru că ei și acum sînt și viază.

Pe lîngă cele zise, însemnează și aceasta pe care Dumnezeu a adăugat-o la făgăduințele [Sale] către Iacov: „Eu – zice – Mă voi pogori cu tine în

¹ „Iar că morții înviază a arătat chiar Moisi la rug, cînd numește «Domn» pe Dumnezeuul lui Avraam, și Dumnezeuul lui Isaac și Dumnezeuul lui Iacov. Așadar Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El” (*Luca* 20:37, 38). Pentru înviere, de care saducheii se îndoiau și nu o înțelegeau, Mîntuitorul Hristos „aduce pe urmă, după dovediri, și mărturie a *Scripturii* [celei *Vechi*]. Căci Moisi zice că Dumnezeu i-a zis lui din Rug: «Eu sînt Dumnezeuul lui Avraam...» și celelalte. Iar dacă Patriarhii ar fi pierit cu totul și n-ar fi fost vii la Dumnezeu cu nădejdea învierii, n-ar fi zis: «Eu sînt», ci: «Eu am fost». Căci aceasta obișnuim a zice la lucrurile cele ce s-au stricat și au pierit: «Eu am fost stăpîn al aceluia lucru...» Iar acum – fiindcă a zis: «Eu sînt» – a arătat că este Stăpîn și Dumnezeu al viilor, iar nu al celor ce s-au stricat cu totul. Căci, deși sînt morți, totuși sînt vii cu nădejdea învierii. Ca și Adam, care – deși trăia, era totuși mort – și se zice că a murit din ceasul în care a mîncat” (Sfîntul Teofilact).

² Adică după suflet.

Egipt și Eu te voi sui pe tine la sfârșit” (*Facerea* 46:4). Adică acum Mă voi pogori cu tine din Hanaan în Egipt. Mă voi pogori, iar după ce vei muri acolo, iarăși te voi sui pe tine la sfârșit din Egipt la pământul făgăduinței, la o viață cu neasămănare mult mai desăvârșită și mai înaltă. Așadar, dintr-aceasta, într-acest chip să socotești [zicerea] „Te voi sui pe tine la sfârșit.” [Căci] Iacov – care, trăind, avea să se pogoare întovărășit de Dumnezeu în Egipt („Mă voi pogori împreună cu tine în Egipt”) – cum o să se suie iarăși la sfârșit de către Dumnezeu („Și Eu te voi sui pe tine la sfârșit”), dacă nu are să fie el viețuind și după moarte? Pecetluiește privirea aceasta de minte a mea minunatul Orighen¹: „Te voi sui pe tine pe urmă la viața aceasta – zice. Și, ridicându-l după ieșire², l-a suit pe Israil după sfârșitul vieții [pămîntești] la sfârșitul cel de lingă Sine-Și.”

126

Pomenirea neîncetată a morții

După ce a văzut haina lui Iosif singerată toată și, crezînd deplin, s-a adevărit că o fiară rea l-a mîncat pe fiul său, Iacov, plîngînd cu nemîngîiere primejdia cea de nemîngîiat, zicea că și de aici înainte va urma a plînge cu de-adinsul și neîncetat, pînă ce va muri și el: „Și mă voi pogori la iad către fiul meu plîngînd” (*Facerea* 42:38). Apoi, după ce mai pe urmă, în Egipt, s-a învrednicit și fără de toată nădejdea l-a văzut viu, a zis: Primesc să mor, fiindcă am văzut fața ta, fiul meu! „De vreme ce te socoteam și te plîngeam de mort, de acum voi muri, fiindcă am văzut fața ta” (*Facerea* 46:30). Căci tu încă trăiești. Cititorule, însemnează că Iacov își aduce aminte de moarte și la primejdie: „Și mă voi pogori la iad” – a zis atunci; și în bună norocire își aduce aminte de moarte asemenea: „Voi muri” – zice și acum. Și necăjindu-se, și bucurîndu-se, cheamă pomenirea morții sale. Cu adevărat, ea este hotarul cel netrecut, acolo se sfîrșește și se mărginește toată întîmplarea și întîmpinarea vieții omului, aceasta este marginea și a relelor norociri și a bunelor norociri ale noastre, ale celor ce sîntem pe pămînt. Moartea, pe care totdeauna și ori în care stare ne aflăm, se cuvine să o pomenim neîncetat, neuitînd-o niciodată.

¹ Orighen, precum ziceam și într-o notă de la început, a fost un mare cărturar, a avut o minte minunată; dar tocmai aceasta l-a prăbușit în mîndrie și, în cele din urmă, în erezie. Evghenie Vulgaris se folosește de cele bune ale lui Orighen, precum au făcut și alți Părinți.

² După ieșirea sufletului său.

Viața oamenilor, pe cât este mai scurtă, pe atât [este] mai tulburătoare

Stînd înaintea împăratului Egiptului, Iacov, acum în vîrstă de o sută treizeci de ani, a zis că trăise viață puțină și ostenitoare: „Puține și rele au fost zilele anilor vieții mele” (*Facerea* 47:9). Puține adică – zic unii din tîlcuitori, întemeindu-se pe ceea ce adaugă Iacov pe urmă – dacă se vor alătura către zilele strămoșilor lui celor cu prea-lungă viață: „N-am ajuns la zilele anilor vieții părinților mei” (la fel). Și rele pentru că au fost pline de dureri și de osteneli, de ticăloșii [înstrăinări] și de necazuri.

Dar pentru ce au fost puține zilele lui Iacov, chiar alăturîndu-se către viața părinților lui? Fiind atunci în vîrstă de o sută treizeci de ani, el putea să mai trăiască încă alți patruzeci de ani sau și cincizeci, ajungînd vîrsta moșului său Avraam, care s-a săvîrșit murind la o sută șaptezeci și cinci de ani „plin de zile”, precum zice *Scriptura* (*Facerea* 25:8). Ori și vîrsta tatălui său Isaac, care s-a săvîrșit trăind o sută optzeci de ani „bătrîn și plin de zile”, precum asemenea zice *Scriptura* și pentru el (*Facerea* 35:29). Zicînd că a trăit puține zile pe pămînt, cel ce a trăit o sută treizeci de ani se arată că nu se plînge prea cu cuviință, chiar dacă se vor alătura cei care, ajungînd pînă la o sută șaptezeci și cinci de ani, ori și optzeci, se socotesc că au murit plini de zile. Și cu atât se arată a fi mai puțin cu cuviință plîngerea dacă se va adăuga și socoteala cea de pe urmă, că un om ca acesta se află încă trăind și sănătos și nu este nici cu neputință, nici lucru neîntîmplător a trăi încă și mai mult, pînă ce se va face marginea zilelor lui întocmai de ani cu aceia. Iar Iacov știm că a trăit de toți anii o sută patruzeci și șapte.

Așadar cum se plînge, fiind de o sută treizeci de ani și încă trăind? Căci zice că zilele sale sînt puține: „Puține și rele au fost zilele mele.” Ori [poate] a zis-o pe cea dintîi pentru cea de a doua: adică [zilele lui au fost] puține pentru că au fost rele? Se poate. După înțelegerea aceasta, zilele lui Iacov au fost puține nu după alăturarea către zilele părinților lui, pe care nu era afară de toată nădejdea a le ajunge și el. Ci puține pentru că au fost rele, adică dureroase și ostenitoare. El și-a petrecut mai toată viața rătăcind din loc în loc: în Hanaan, de acolo în Mesopotamia, iarăși în Hanaan, de aici în Egipt, unde s-a sfîrșit în cele din urmă, înstrăinat din țara care îi era patrie din naștere, ticăloșindu-se pretutindeni și căzînd din osteneli în osteneli, din goane în goane, din primejdii în primejdii și din norociri în rele norociri. Într-un cuvînt, viața lui Iacov a fost un lanț neîncetat și necurmat de ticăloșii și de necazuri unele peste altele. Niște zile ca acestea sînt ca și cum n-ar fi fost și multe dintr-însele mai bine n-ar fi fost! Vin, și mai bine n-ar veni! Au venit, și de n-ar mai fi venit! Sînt de față, și omul poștește și se roagă să treacă. Cel ce își trece viața cu un chip ca acesta ori nu o simte, [fiind] nesimțitor,

ori o simte foarte dureroasă și se îngreunează de ea și o urăște. Este ziua, și [el] zice să vină noaptea. Vine noaptea, și dorește să se arate ziua. Aceasta este viața aceea ce se numește viață neviețuită, pentru că omul trăiește în niște înfîmplări ca acestea ca și cum n-ar trăi și de multe ori îi este mai primit și mai dorit a nu trăi, ca să nu sufere ceea ce suferă, ca să nu pătimească cîte pătimește. Deci astfel sînt zilele acestea pe care omul lesne le șterge din catastiful zilelor sale. Și ne povestesc nouă istoriile cele de obște de un om care, murind, a poruncit să se scrie pe lespedea mormîntului său: Aici zace (cutare), care s-a săvîrșit de șaptezeci de ani, dar a trăit numai șapte.

Eu judec că după cuvîntul acesta i-a zis bătrînul Iacov împăratului Egiptului, cînd a stat înaintea lui, că zilele lui au fost puține și prea-ticăloșite, că: „Puține și rele s-au făcut zilele anilor vieții mele.” Cu adevărat zile puține, pentru că de cele mai multe ori au fost zile rău-norocite și dureroase. Și astfel este și însemnarea lui Procopie la graiul acesta: „Puține și rele au fost, alăturîndu-se cu ale părinților lui, căci nici unul din patriarhii dinainte de dînsul n-a suferit acest fel de necazuri.”

128

Preoții să fie scoși din dajdiile cele obștești

Atunci, la foametea aceea a Egiptului, după ce au cheltuit argintul ce l-au avut, oamenii au dat apoi și dobitoacele lor, [iar] după aceea și țarinile lor și toată avuția agoniselii lor. Și în cele din urmă, ca să se hrănească, au supus robiei și înseși trupurile lor. Și, de aici, argintul și aurul cît au fost împărțite la toată stăpînirea s-au grămădit toate în vistieria lui Faraon. Caii, asinii, boii, oile și celelalte dobitoace s-au adunat în hergheliile, în staulele, în cirezile și în turmele lui Faraon. Chiar pămîntul, măsura moștenirii fiecăruia din supuși, s-a făcut tot pămînt al împăratului Faraon. Oamenii a tot neamul s-au supus nu ca niște supuși slobozi, ci ca niște robi cumpărați ai lui Faraon. Singuri preoții Egiptenilor — și atunci, în vremea acelei înfricoșate și pierzătoare foamete — au trăit hrănindu-se din tainul împărătesc; singuri preoții au rămas slobozi; singuri preoții și-au păzit argintul, dobitoacele, pămîntul și cîte alte averi ale lor întregi și nerisipite, după dreptul cel îndatorat cu deosebirea însușirii lor. Căci scris este: „afară numai de pămîntul preoților” (*Facerea* 47:22). Pe acesta, Iosif nu l-a cîștigat, căci Faraon a dat daruri preoților în dar. Adică (precum numește Procopie darurile latinește) a dat preoților „diaria”, adică tain de toată ziua, dări spre hrană de nevoie în fiecare zi. Și pentru aceasta „n-au vîndut pămîntul lor”.¹ De

¹ „Numai pămînturile preoților nu le-a cumpărat Iosif, căci preoților le era rînduită de la Faraon porție și se hrăneau din porția lor, pe care le-o da Faraon; de aceea nu și-au vîndut ei pămîntul” (*Facerea* 47:22).

Viața oamenilor, pe cât este mai scurtă, pe atât [este] mai tulburătoare

Stînd înaintea împăratului Egiptului, Iacov, acum în vîrstă de o sută treizeci de ani, a zis că trăise viață puțină și ostenitoare: „Puține și rele s-au făcut zilele anilor vieții mele” (*Facerea* 47:9). Puține adică – zic unii din tîlcuitori, întemeindu-se pe ceea ce adaugă Iacov pe urmă – dacă se vor alătura către zilele strămoșilor lui celor cu prea-lungă viață: „N-am ajuns la zilele anilor vieții părinților mei” (la fel). Și rele pentru că au fost pline de dureri și de osteneli, de ticăloșii [înstrăinări] și de necezuri.

Dar pentru ce au fost puține zilele lui Iacov, chiar alăturîndu-se către viața părinților lui? Fiind atunci în vîrstă de o sută treizeci de ani, el putea să mai trăiască încă alți patruzeci de ani sau și cincizeci, ajungînd vîrsta moșului său Avraam, care s-a săvîrșit murind la o sută șaptezeci și cinci de ani „plin de zile”, precum zice *Scriptura* (*Facerea* 25:8). Ori și vîrsta tatălui său Isaac, care s-a săvîrșit trăind o sută optzeci de ani „bătrîn și plin de zile”, precum asemenea zice *Scriptura* și pentru el (*Facerea* 35:29). Zicînd că a trăit puține zile pe pămînt, cel ce a trăit o sută treizeci de ani se arată că nu se plînge prea cu cuviință, chiar dacă se vor alătura cei care, ajungînd pînă la o sută șaptezeci și cinci de ani, ori și optzeci, se socotesc că au murit plini de zile. Și cu atât se arată a fi mai puțin cu cuviință plîngerea dacă se va adăuga și socoteala cea de pe urmă, că un om ca acesta se află încă trăind și sănătos și nu este nici cu neputință, nici lucru neîntîmplător a trăi încă și mai mult, pînă ce se va face marginea zilelor lui întocmai de ani cu aceia. Iar Iacov știm că a trăit de toți anii o sută patruzeci și șapte.

Așadar cum se plînge, fiind de o sută treizeci de ani și încă trăind? Căci zice că zilele sale sînt puține: „Puține și rele au fost zilele mele.” Ori [poate] a zis-o pe cea dintîi pentru cea de a doua: adică [zilele lui au fost] puține pentru că au fost rele? Se poate. După înțelegerea aceasta, zilele lui Iacov au fost puține nu după alăturarea către zilele părinților lui, pe care nu era afară de toată nădejdea a le ajunge și el. Ci puține pentru că au fost rele, adică dureroase și ostenitoare. El și-a petrecut mai toată viața rătăcind din loc în loc: în Hanaan, de acolo în Mesopotamia, iarăși în Hanaan, de aici în Egipt, unde s-a sfîrșit în cele din urmă, înstrăinat din țara care îi era patrie din naștere, ticăloșindu-se pretutindeni și căzînd din osteneli în osteneli, din goane în goane, din primejdii în primejdii și din norociri în rele norociri. Într-un cuvînt, viața lui Iacov a fost un lanț neîncetat și necurmat de ticăloșii și de necezuri unele peste altele. Niște zile ca acestea sînt ca și cum n-ar fi fost și multe dintr-însele mai bine n-ar fi fost! Vin, și mai bine n-ar veni! Au venit, și de n-ar mai fi venit! Sînt de față, și omul poștește și se roagă să treacă. Cel ce își trece viața cu un chip ca acesta ori nu o simte, [fiind] nesimțitor,

ori o simte foarte dureroasă și se îngreunează de ea și o urăște. Este ziuă, și [el] zice să vină noaptea. Vine noaptea, și dorește să se arate ziua. Aceasta este viața aceea ce se numește viață neviețuită, pentru că omul trăiește în niște întâmplări ca acestea ca și cum n-ar trăi și de multe ori îi este mai primit și mai dorit a nu trăi, ca să nu sufere ceea ce suferă, ca să nu pătimească cîte pătimește. Deci astfel sînt zilele acestea pe care omul lesne le șterge din catastifal zilelor sale. Și ne povestesc nouă istoriile cele de obște de un om care, murind, a poruncit să se scrie pe lespedeaa mormîntului său: Aici zace (cutare), care s-a săvîrșit de șaptezeci de ani, dar a trăit numai șapte.

Eu judec că după cuvîntul acesta i-a zis bătrînul Iacov împăratului Egiptului, cînd a stat înaintea lui, că zilele lui au fost puține și prea-ticăloșite, că: „Puține și rele s-au făcut zilele anilor vieții mele.” Cu adevărat zile puține, pentru că de cele mai multe ori au fost zile rău-norocite și dureroase. Și astfel este și însemnarea lui Procopie la graiul acesta: „Puține și rele au fost, alăturîndu-se cu ale părinților lui, căci nici unul din patriarhii dinainte de dînsul n-a suferit acest fel de necazuri.”

128

Preoții să fie scoși din dajdiile cele obștești

Atunci, la foametea aceea a Egiptului, după ce au cheltuit argintul ce l-au avut, oamenii au dat apoi și dobitoacele lor, [iar] după aceea și țarinile lor și toată avuția agoniseliilor lor. Și în cele din urmă, ca să se hrănească, au supus robiei și înseși trupurile lor. Și, de aici, argintul și aurul cît au fost împărțite la toată stăpînirea s-au grămădit toate în vistieria lui Faraon. Caii, asinii, boii, oile și celelalte dobitoace s-au adunat în hergheliile, în staulele, în cirezile și în turmele lui Faraon. Chiar pămîntul, măsura moștenirii fiecăruia din supuși, s-a făcut tot pămînt al împăratului Faraon. Oamenii a tot neamul s-au supus nu ca niște supuși slobozi, ci ca niște robi cumpărați ai lui Faraon. Singuri preoții Egiptenilor – și atunci, în vremea acelei înfri-coșate și pierzătoare foamete – au trăit hrănindu-se din tainul împărătesc; singuri preoții au rămas slobozi; singuri preoții și-au păzit argintul, dobitoacele, pămîntul și cîte alte averi ale lor întregi și nerisipite, după dreptul cel îndatorat cu deosebirea însușirii lor. Căci scris este: „afară numai de pămîntul preoților” (*Facerea* 47:22). Pe acesta, Iosif nu l-a cîștigat, căci Faraon a dat daruri preoților în dar. Adică (precum numește Procopie darurile latinește) a dat preoților „diaria”, adică tain de toată ziua, dări spre hrană de nevoie în fiecare zi. Și pentru aceasta „n-au vîndut pămîntul lor”.¹ De

¹ „Numai pămînturile preoților nu le-a cumpărat Iosif, căci preoților le era rînduită de la Faraon porție și se hrăneau din porția lor, pe care le-o da Faraon; de aceea nu și-au vîndut ei pămîntul” (*Facerea* 47:22).

unde, după aceasta, noroadele Egiptului, cîștigîndu-și pămîntul pe care Faraon l-a împărțit lor ca să-l semene și să-l lucreze, aveau datorie a da împăratului a cincea parte din roadele de peste an. Dar la dajdia aceasta a rămas de asemenea scos afară și slobod pămîntul ce se cuvenea preoților: „afară numai de pămîntul preoților” (*Facerea* 47:26). Legea aceasta prea-veche și prea-dreaptă este a se deosebi de ceilalți supuși cei ce se îndeletnicesc întru slujba dumnezeieștilor și sfințitelor lucruri, dobîndind cuvenita cinste și slobozenie și luînd din obșteasca împărțire cele de ajuns spre îndeștularea vieții. Și legea aceasta stăpînea și la Elinii cei prea-vechi, precum prin multe dovedesc cei ce au scris pentru vechimile elinești. Pentru aceea, cu dreptate se plînge aici Teodorit al Chirului, zicînd: „Preoții Dumnezeului celui adevărat nu dobîndesc această cinste.” Atîta cinste dau păgînii celor ce nu sînt dumnezei, iar în eparhia lui preoții trăiau săraci și strîmtorați, așa cum se arată. Sau poate [zice] că și preoții se aflau supuși dajdiilor și slujbelor obștești la fel ca mirenii.

129

Cine-i întru oameni mai cinstit decît altul singur lui Dumnezeu este arătat și căroră le-ar descoperi Dumnezeu

Cînd Iosif i-a pus de față pe cei doi fii ai săi înaintea tatălui său Iacov, ca să ia blagoslovenia de la dînsul, l-a pus de-a dreapta bătrînului pe cel întii născut, pe Manasi; iar pe Efrem, cel de-al doilea născut, la stînga. Dar Iacov, încrucișînd bătrîneștile sale mîini, i-a blagoslovit punînd de-a curmeziș mîna sa cea dreaptă peste capul celui mai tînăr, din stînga; iar pe cea stîngă pe capul celui întii născut, din dreapta. Tatăl tinerilor, Iosif, socotește că abaterea schimbării mîinilor se întîmplă din neștiința celui ce blagoslovește, și îi zice: „Nu așa, o, tată! Căci cel întii născut este acesta; pune dreapta ta pe capul lui!” (*Facerea* 48:18). Dar Iacov n-a voit și i-a răspuns: Știu, fiule, care este cel întii născut și nu se tăinuiește de la mine care este al doilea născut. Ci eu săvîrșesc acum ceea ce Dumnezeu mă luminează să săvîrșesc. Luînd pricină dintru aceasta, Orighen ne dă un canon ca acesta: „Cu bună cuviință – zice – vei unelti cea zisă, pentru a sta înaintea întru rugăciune cel mai cinstit.” Totuși, la aceasta este așijderea cu bună cuviință și a-l întreba cineva pe Orighen pe cine oare înțelege și numește el „mai cinstit”? Pe cel ce se arată astfel înaintea oamenilor, sau pe cel ce este astfel înaintea lui Dumnezeu? Socotesc că pe acesta din urmă. Însă cine îl cunoaște cu lesnire pe acesta, cine îl deslușește pe cît trebuie? Mai de multe ori, omul privește la fețe și deslușește cele din afară și de prin prejurul omului. Dar rînduiala fețelor nu este totdeauna aceeași înaintea lui Dumnezeu precum este înaintea ochilor oamenilor. De multe ori, înaintea

lui Dumnezeu este mai înalt cel ce se socotește de oameni mai de jos. Iosif îl rînduiește pe Manasi înaintea lui Efreim după judecata omenească. Iacov dimpotrivă: îl alege pe Efreim înaintea lui Manasi, după judecata dumnezeiască: „L-a pus pe Efreim înaintea lui Manasi” (*Facerea* 48:20).

130

**Părinții nu se cade a fi orbi întru dragostea fiilor lor,
ci să certe și să mustre greșelile lor**

Ciți părinți, orbiți de covîrșitoarea dragoste pe care o au către fiii lor, aproape că iubesc și greșelile lor, ori le iartă lesne, ori ușoare le măsoară ori desăvîrșit le trec cu vederea și le uită! Nu așa Iacov! Ci el a urît din tot sufletul în toată viața sa relele lucrări ale fiilor săi – păcatul lui Rubim, care s-a suiat și a spurcat patul tatălui său¹; și nedreptatea lui Simeon și a lui Levi, celor ce i-au junghiat pe toți Sichemitenii împreună și i-au prădat cu neomenie, ca și cum spre răzbunarea ocării către sora lor² – și n-a lipsit a-i muștra ca pe niște împietriți și obraznici pe acești fii pînă și la cele de pe urmă ale vieții [lui], cînd răsuflea de moarte asupra ceasului morții: „Rubim, întîiul născut al meu, aspru și obraznic te-ai revărsat ca apa; să nu fierbi!” (*Facerea* 49:3, 4). Și aceasta, „să nu fierbi”, e ca o certare spre pedeapsă, așa precum a tilcuit Evsevîe: „Să nu te sui ca apa (clocotind adică), să nu te ridici sau să te înalți!” Și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei, tilcuind asemenea fierberea apei: „Apa ce fierbe se poartă în sus, vîrsîndu-se peste căldări și pare oarecum a fi și multă. Pentru aceea zice: «Să nu fierbi!» – care va să zică: Nu te prea-ridica întru mulțime!” Și după aceeași înțelegere a luat-o pe cea zisă și Sfințitul Teodorit, încă asemenea cu chip de certare: „«Să nu fierbi!» – adică: Să nu te înmulțești!”

Aceeași ură față de rău a arătat-o patriarhul și către ceilalți fii ai săi, care și ei au greșit greu: „Frații Simeon și Levi împreună au săvîrșit nedreptate... Că întru mînia lor au omorît oameni... Blestemată fie mînia lor! – că este semeață” (*Facerea* 49:5-7). Ceasul acela în care tatăl i-a chemat împreună pe toți fiii săi împrejurul patului morții sale, ca ei să primească răsuflările lui cele mai de pe urmă, se arată că trebuia să fie un ceas de orînduirii, ori de porunci folositoare, ori de rugăciuni și de blagoslovenii, iar nu de muștrări, și de ocării, și de blesteme, și de înfruntări și de certări. Dar tatăl lor le-a amestecat cu acelea și pe acestea și a arătat că, deși era tată iubitor de fii, a fost însă și judecător neluător de mită; și că, iubindu-i pe fiii săi, ura și se întorcea despre răutățile și vinovățiile fiilor pînă la moarte.

¹ „Iar pe vremea cînd locuia Israil în țara aceasta, a intrat Rubin și a dormit cu Bilha, fiitoarea tatălui său Iacov. Și a auzit Israil și i s-a părut aceasta un rău” (*Facerea* 35:21).

² *Facerea* 34:25-29.

131

**De multe ori, vinovățiile fiilor se întorc – ori cu dreptate,
ori cu nedreptatea – asupra părinților**

Aducându-și aminte la cele mai de pe urmă ale vieții de nedreptatea celor doi fi ai săi, a lui Simeon și a lui Levi, care i-au junghiat pe Sichemiteni și au jefuit cetatea lor, Iacov zice că au îndrăznit o asemenea nelegiuire și nedreptate dintru însuși sufletul și socoteala lor, fără de sfatul și voia lui: „Frații Simeon și Levi au săvârșit nedreptate din voia lor” (*Facerea* 49:6). Încă adaugă că el era chiar foarte departe a se învoi cu o rea lucrare ca aceasta. În sfatul lor – zice – să nu vină sufletul meu și pe adunarea lor să nu se reazeme ficiații mei!¹ Și atît a urît nedreptatea aceea, încît nici în ceasul morții și dîndu-și sufletul n-a putut să nu-și aducă aminte de dînsa și să nu blesteme mînia cea obraznică și prea-cumplită a celor doi fi ai lui care au îndrăznit barbaria cea atît de mare și spurcata ucidere – „Blestemata fie mînia lor, că este semeață!” (*Facerea* 49:7) – și iuțimea lor, că s-au învirtoșat. Cine nu vede sirguința și silința cea îngrijată a patriarhului spre arătarea nevinovăției sale în lucrarea cea rea a fiilor săi? Dar ce trebuia o dare de răspuns ca aceasta? Trebuia cu adevărat, și nu puțin! Pentru că era prea de crezut să socotească mulți că și tatăl însuși s-a învoit și împreună a binevoit, ajutînd atunci cel puțin prin învoire la lucrarea aceea crudă a celor doi fi. El a priceput aceasta îndată, în ceasul acela întru care s-a înștiințat auzind lucrarea cea jalnică, și cu dreptă cuviință a bănuir că toți vor pune greutatea relei lucrări asupra lui, ca asupra unui tată. Și atunci a zis către Simeon și Levi îndată: „Urît m-ați făcut, încît rău a fi eu tuturor celor ce locuiesc pe pămînt” (*Facerea* 34:30). Urmează una ca aceasta: de multe ori, oamenii dau răutatea fiilor asupra părinților și fiii cei răzvrătiți, și pierzători și vrednici de ură îl fac urît pe tatăl din care s-au născut.

132

Fiii buni sînt prea-bună pomenire a părinților lor

„După ce a murit patriarhul Iacov, Egiptul a plîns șaptezeci de zile” (*Facerea* 50:3). Egiptul îl cinstea pe fiul lui ca pe un făcător de bine, și purtător de grijă și prea-bun iconom al său. Deci cum era cu puțință a nu aduce cinstea de plîngere cea îndatorată tatălui celui ce murise? Deci l-au petrecut pe mort „toate slugile lui Faraon, și bătrînii casei lui și toți bătrînii pămîntului Egiptului” (*Facerea* 50:7). Și atîta parte au luat Egiptenii la mîhnirea scoaterii patriarhului Evreu, încît locuitorii pămîntului Hanaan,

¹ „Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor, și în calea păcătoșilor n-a stătut și pe scaunul pierzătorilor n-a șezut” (*Psalmul* 1:1).

văzînd bocetul acela mare care se făcea la aria Atad, cu dreaptă cuviință se cădea să zică ceea ce au zis, că „plîngere mare este Egiptenilor”.¹ De unde a rămas și numirea pămîntului aceluia (zice *Scriptura*) pînă în sfîrșit; „Pentru aceasta, au chemat numele locului aceluia «Plînsul Egiptului»” (la fel). Egiptenii n-au luat de la Iacov însuși nici o facere de bine anume, ca să fie îndatorați să arate atîta mîhnire și să aducă atît de mare cinste la îngroparea lui. Însă au luat multe și mari foloase de la fiul lui, adică de la Iosif, care a chivernisit împărăția atît de cu pricepere și cu folosință, încît Egiptenii puteau a-l numi fără covîrșire și fără lingușire adevărat purtător de grijă, și sprijinitor și mîntuitor a tot neamul lor. Și de aici, pentru rod, Egiptenii cinstesc cu vrednică datorie și cu dreaptă cuviință rădăcina, fericesc pomenirea născătorului pentru fiul cel ales și vrednic de laudă. Cu adevărat, fiii buni, și lucrători de fapta bună și făcători de bine sînt pomenirea cea mai vestită și mai slăvită a părinților care i-au născut.

133

**Frică binecuvîntată a fraților ce au nedreptățit,
dumnezeiască mărime de suflet către dîșii a fratelui nedreptățit**

Pînă trăia tatăl Iacov, fiii lui nu se temeau de fratele Iosif, nici nu se gîndeau ca nu cumva să voiască a se răzbuna, aducîndu-și aminte de asuprirea mai dinainte avută de la dîșii. După ce a lipsit tatăl, murind, atunci cei ce s-au arătat jumătate de Cain au început a se teme și a tremura. Pentru aceea, stînd înaintea lui cu rugăminte, ei caută să-l îmblînzească, aducîndu-i aminte de pămîntul poruncă și sfătuire: „Lasă-le lor nedreptatea și păcatul lor!” (*Facerea* 50:17). Și – înspăimîntați, și bănuitori și mici de suflet – cad înaintea lui cu sfială și se supun smerindu-se fratelui lor, mărturisind că sînt robi ai lui și supuși întru toate voii stăpînirii lui: „Iată noi sîntem robi ție” (*Facerea* 50:18). Iată aici snopii ce au căzut și s-au închinat [înaintea] snopului ce sta drept (*Facerea* 37:5-7). Dar este arătat că frații aceștia din început nu l-au cunoscut, nici atunci nu cunoșteau bine ce fel era fratele lor Iosif cu năravul și după însușirea lui cea suflatească. Precum se arată, îl măsurau cu cotul lor, îl judecau după inima lor. Și, cuprinzător: ei, care n-au suferit greutate spre a pierde un frate nevinovat și fără răutate care nu le greșise, trebuie să fi avut greutate întru a se adevăra și a crede desăvîrșit că cel nedreptățit i-ar fi iertat lesne pe cei care îi greșiseră lui și îl vrăjmășuiseră spre moarte. Ei socoteau că pînă atunci suflarea tatălui lor adormea, ori acoperea și ascundea dreapta lui minie; și prin urmare

¹ „Văzînd Hanaanii, locuitorii țînutului aceluia, plîngerea de la aria Atad, au zis: «Mare e plîngerea aceasta la Egipteni». De aceea s-a dat locului aceluia numele «Abel-Mițraim», adică «Plîngerea Egiptenilor», care loc e dincolo de Iordan” (*Facerea* 50:11).

gîndeau că minia aceasta a fratelui se va aprinde asupra lor întru înfricoșate văpăi de răzbunare acum, după ce a lipsit suflarea tatălui lor. Însă Iosif a fost om al lui Dumnezeu, precum el însuși a zis către dînșii, mîngîindu-i și întărindu-i pe ei: „Nu vă temeți, al lui Dumnezeu sînt eu” (*Facerea* 50:19).¹ Iosif nu i-a iertat pe frații săi pentru tatăl său omul, care murise; i-a iertat pe dînșii mai ales pentru adevăratul și chiar singurul Tată, pentru Însuși Dumnezeu. Al lui Dumnezeu – a zis – sînt eu. Dumnezeu este nemuritor; pentru aceea, iertarea lui Iosif nu avea nici ea sfîrșit, ci era veșnică, precum este Acela pentru Care se da. Și încă mai mult, de vreme ce acest fel de iertare se dă pentru Dumnezeu, aceasta se face și după urmarea lui Dumnezeu Însuși. Cînd iartă, Dumnezeu face totodată și bine acelor pe cîți îi iartă. Cu asemenea chip (precum învață dumnezeiescul Hrisostom), Iosif dăruiește împreună cu iertarea și multe faceri de bine fraților ce i-au greșit, după urmarea lui Dumnezeu. Căci al lui Dumnezeu – zice – sînt eu, și Stăpînului meu urmez și cu faceri de bine mă sîrguiesc a răsplăti celor ce mi-au făcut cele nevindecate.² Auzi pe mulți dintre Creștini zicînd: Eu l-am iertat pe vrăjmașul meu. L-ai iertat? Mă bucur, dar adevérit-ai și petcutluit-ai iertarea pe care i-ai dat-o cu facerile tale de bine pe care le-ai săvîrșit ori ai profitat a le săvîrși către dînsul?

134

Murind, Iosif poruncește mutarea moaștelor sale în Hanaan, cînd Dumnezeu va cerceta neamul în vremea răzbunării Lui ce avea să fie în Egipt. Pentru ce și cu ce scop?

Din strălucire dumnezeiască descoperită lui de sus, Iosif mai-nainte vede cu ochi proorocesc că Dumnezeu va cerceta în vreme rînduită neamul

¹ În ediția sinodală: „Sînt eu, oare, în locul lui Dumnezeu?” E una din nenumăratele deosebiri între această ediție și cele dinainte, care urmau talmăcirea Celor 70, *Septuaginta*, precum am zis și într-o altă notă.

² Adică Sfințitul Iosif urma porunca lui Hristos: „Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc!” (*Matei* 5:44). Stih care se înțelege așa:

„... Iubiți pe vrăjmașii voștri.» Acum a ajuns la culmea faptelor bune, căci ce lucru este mai mare decît acesta? Și nu este cu neputință a împlini porunca dragostei, căci și Moise și Pavel i-au iubit mai mult decît pe sine pe Iudeii care se înverșunau asupra lor și asemenea toți Sfinții i-au iubit pe vrăjmașii lor.

«... Binecuvîntați pe cei ce vă blestemă...» Ca pe niște făcători de bine se cuvine să-i avem pe aceștia, fiindcă cel care ne prigonește și ne supără ne ușurează nouă munca cea pentru păcate. Și mai virtos se cuvine a le răbda pe acestea cînd auzi că Dumnezeu ne dă un dar ca acesta: «Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din Ceruri, căci El face să răsară soarele peste cei buni și peste cei răi și trimite ploaie peste cei dreți și peste cei nedreți» (*Matei* 5:45)” (Teofilact).

Israilitean și, izbăvind-l din tirania egipteană ce era să se pună asupra acestuia, îl va muta în pământul pentru care Se jurase lui Avraam și Isaac, părinților lui. Pentru aceea, apropiindu-se de sfârșitul zilelor sale, îi jură pe frații săi – și, prin aceștia, pe toți fiii lui Israil și pe strănepoții aceloră – să mute atunci împreună cu dinșii și moaștele sale, mutându-le din Egipt în Hanaan. „Și i-a jurat Iosif pe fiii lui Israil, zicînd: Întru cercetarea cu care vă va cerceta pe voi Dumnezeu, veți duce de aici oasele mele împreună cu voi” (*Facerea* 50:25).

Dumnezeiescul Hrisostom însemnează că două au fost socotelile lui Iosif: una, că se temea ca nu cumva, rămînînd moaștele lui în Egipt, Egipteni, neam plecat și lesne povîrmit la slujirea zidirii, să-l facă pe el Dumnezeu, aducîndu-și aminte de facerile de bine și de foloasele cele mari pe care le aveau de la dînsul cînd era viu; și așa, nevrînd, el să se facă pornire și pricină de păgînatate: „Una ca nu cumva Egipteni, care cu lesnire numesc dumnezei din oameni, să aibă trupul dreptului ca pricină de păgînatate, aducîndu-și aminte de atîtea faceri de bine ale lui.” Cealaltă socoteală a lui Iosif a fost că voia să-i încredințeze deplin pe frați și, prin aceștia, pe tot neamul de aici înainte că făgăduința cercetării pe care mai-nainte le-o spunea era adevărată și fără îndoială. Căci, dacă Israilitenii aveau să nemernicească în Egipt totdeauna, ce nevoie era a le porunci cu atîta tărie încît să-i și jure să mute oasele lui la pământul acela în care aveau să se mute? „Iar alta ca să fie deplin încredințați că se vor întoarce cu adevărat. Căci, dacă aceasta nu ar fi fost mărturisită, nu ar fi rînduit așa, ca să-i ducă și oasele cu dinșii.”

Dar a fost și alta, o a treia socoteală a poruncirii acesteia, pe care a însemnat-o Sfințitul Epifanie. Care? Ca să-i încredințeze – zice – a aștepta și o altă viață după aceasta vremelnică de acum – adică pe ceea ce va să fie, pe aceea veșnică și nesfîrșită – ca să-i adevereze deplin să aibă neîndoită nădejdea învierii. Iar de nu, ce cuvînt îi înduplecă pe bărbații cei cuvioși, și iubitori de Dumnezeu și drepți – care, trăind, defăimau cele pămîntești – să aibă apoi, murind, atîta grijă și atîta silință pentru acest trup ticălos, care se strică și se prefacă în putreziciune și în viermi? „Dacă nu era nădejde de înviere, de ce să poruncească dreptii purtare de grijă pentru oase, pentru oasele ce se strică? Ci nădejdea lor a fost statornică și prea-adevărată.” Cu această nădejde își mărginește Iacov zilele sale, auzindu-L pe Dumnezeu făgăduindu-Se lui că îl va sui la părinții lui: „Eu sînt Dumnezeuul părinților tăi și, la săvîrșire, te voi sui pe tine la ei” (*Facerea* 46:2). Cu această nădejde moare și Iosif, jurîndu-i pe frații săi și pe strănepoți ca, atunci cînd Dumnezeu va cerceta pe Israil și îl va muta la pământul cel făgăduit, atunci să mute împreună cu dinșii și oasele lui, ca să se afle puse acolo și

ele împreună cu ale celor de un neam cu dînsul. „Întru cercetarea cu care
vă va cerceta Dumnezeu pe voi, veți duce de aici împreună cu voi și oasele
mele.” Rușinează-se cei ce se prigonesc că în sfințita și de Dumnezeu da-
ta *Scriptură* nu se face nici un cuvînt, nici o pomenire pentru altă viață în
cele *Cinci Cărți*!

Sfîrșitul înțelegerilor celor din citirea *Cărtii Întîi din Cele Cinci*, adică
a *Facerii*.

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

II

Tîlcuire la
Ieşire

ADOLESHIA FILOTEOS

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU

adică

înțelegeri de suflet folositoare și mîntuitoare din citirea
Cărții celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris și
acum tîlmăcită pe limba românească și tipărită de S. V. N. M. N. M. M.¹
în zilele prea-înălțatului domn Mihail Grigorie Șuțu Voievod

TOMUL AL DOILEA,

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din cele
Cinci Sfințite Cărți, a Ieșirii, la anul 1819.

¹ E vorba de Sfințitul Veniamin („V. N. M. N.”, doar consoanele) Costachi (1768-1846), mitropolit al Moldovei între 1803-1808 și 1812-1842 (notele nemarcate sînt ale mele, Florin Stuparu).

TRATATUL DE MATEMATICĂ

DE PROFESORUL D. I. IONESCU

II
TRATATUL DE
ALGEBRĂ

ADOLEȘTII ROMÂNI

de

INȘTIȚIUNEA ROMÂNĂ DE ȘTIINȚĂ

și

de către Institutul de Științe Matematice din România

Alina de Științe Matematice

și de către Institutul de Științe Matematice din România

TOMUL I

cu care se cuprind capitolele I și II

PARTEA A DOUA A ÎNDELETNICIRII
CELEI IUBITOARE DE DUMNEZEU,

**adică înțelegeri de suflet folositoare și mîntuitoare
din citirea cărții a doua a celor
Cinci Sfințite Cărți, de la Ieșire**

1

**Facerile de bine de mai-nainte nu au nici o
putere în sufletul nemulțumitorului**

„S-a sculat alt împărat peste Egipt, care nu-l știa pe Iosif” (*Ieșirea* 1:8). Dar împăratul acesta nu știa oare nici isprăvile lui Iosif, și priceperea lui Iosif, și slujba cea credincioasă a lui Iosif, și purtarea de grijă cea silitoare a lui Iosif și purtarea de grijă și rînduiala cea prea-ionică a lui Iosif, prin care păzise toată împărăția lui de pierzarea ei de istov [desăvîrșită] din pricina foametei? Nu se cade ca împăratul să nu știe istoria împărăției sale, și mai ales pe a celor nu cu mult mai-nainte stăpînitori ai scaunului său. „S-a săvîrșit Iosif!” (*Ieșirea* 1:6) Fie, dar aducerea aminte de Iosif trebuia a se păzi nesfîrșită la Egipteni. „S-au săvîrșit toți frații lui” (la fel). Fie, dar nepoții lui Iosif și ai fraților lui rămăseseră buni fii ai unor buni părinți și buni nemernici [străini] și supuși ai împărăției egiptene. „S-a săvîrșit tot neamul acela” (la fel). Fie, dar întru trecerea unui neam [generație] de oameni trăiau încă mulți bătrîni care văzuseră cu ochii lor familia lui Iacov, ce se mutase în pămîntul Ghesem, și erau prea-mulți dintre moștenitori care auziseră [de ea] din gura celor ce i-au apucat pe aceia încă trăind, cînd acest faraon Amenofis – sau Aherherhis, sau Ahoris sau Herherhis, precum îl numesc alții – a început a-i silnici și a-i prea-necăji pe Evrei. Doar patruzeci și doi de ani trecuseră de la moartea lui Levi; iar de la moartea lui Iosif, care murise mai întîi, abia șazeci fără doi; încît ei înșiși au fost văzători și proaspeți auzitori ai întîmplărilor dinainte urmate din foamete ale neamului lor și ai înțelepciunii celei minunate a Evreului ce le purtase de grijă, și îl izbăvise și îl păzise din pierzarea cea din omorirea foametei. Deci – o, împărate! – întrebă-i pe bătrîni stăpînirii tale! Privește hambarele și zidirile jinițelor celor mari! Citește condicile împărăției și însemnările cele obștești! Socotește la cîtă îmbogățire și la cîtă mărire s-a sporit averea puterii tale prin acea epitropie ionică a lui Iosif și nu te face greu asupra neamului acestuia al Evreilor doar pentru că nu-l știi pe Iosif

și pentru că n-ai viețuit împreună cu dînsul întru o vreme! Dar vai! – cît de lesne se șterge din pomenire harul slujbelor și al facerilor de bine! Nemulțumirea nu are ochi să vadă, nici urechi să audă, nici minte să socotească, nici pomenire să-și aducă aminte, nici inimă să mulțumească, nici milostiviri să se îndure și să miluiască. Ea răsplătește slujbele și harurile cele dinainte cu vrăjmășie, dragostea cu ură, ajutorările cu goniri, folosul cu pagube. Și nu este vrăjmaș mai greu, mai silnic și mai vătămător decît omul căruia i-ai făcut bine, [atunci] cînd el este nemulțumitor.

2

Sfat politic al împăratului Faraon, fără minte și prea-nebun

Acest Faraon nu este numai nemulțumitor către neamul Evreilor; ci, din chipul cu care s-a pornit asupra neamului acestuia se arată și că este un împărat nepoliticos¹ și cu totul fără de minte. Se sfătuieste și hotărăște să piardă desăvîrșit o mare mulțime de supuși buni, credincioși și folositori, care folosesc și împodobesc împărăția lui cu nevoința vieții celei păstorești și cu alte feluri de lucrări și meșteșuguri. Voiește să fie împărat mare, dar caută să curme și să ciuntească mărimea stăpînirii sale. Este asemenea cu caracatița, care își mănîncă brațele sale. Ori încă și mai rău: căci – de vreme ce peștele are măcar ca pricină strîmtoarea foamei, precum zic unii – el este mai asemănător unui îndrăcit care își rupe carnea singur, [fîind] asupra întăritării turbării. Pe de o parte, el se sîrguiește a-și întări împărăția împotriva vrăjmașilor din prejur cu întăriri tari și cu anevoie de luat, și pentru aceasta se sîrguiește să zidească [cetățile] Pitom, Ramses și On, care este Heliopolis.² Iar pe de altă parte, nu socotește că mulțimea norodului dăruiește pázirile, că bărbații sînt întăriri mai tari decît cetățile, că piepturile pázesc zidirile cu adevărat mai mult decît zidirile [pázesc] piepturile. Dar socotește [tu] dacă nu cumva i se va întîmpla război, și atunci Evreii se vor afla mulți în norodul lui, și aceasta este mai ales cea prea-dorită la întîmplările războaielor, adică a vedea împăratul că mult se adună noroadele lui. Dar gîndește-te [și] că Evreii nu sînt atît de prieteni către Egipteni, ci în însăși mîna împăratului sta ca – apărînd și pîrtinind Evreilor cu blîndețea, și cu bunătatea, și cu dreptatea și cu îndreptarea înaintea mai obraznicilor, ocărîtorilor și asupritorilor Egipteni – să-i aibă și pe Evrei prieteni, și osîrdnici și buni ostași, și robi și slugi credincioase la toată întîmplarea. [Mai gîndește-te] ca nu cumva, în vreme de vreun război ce s-ar ridica asupra-i, să se unească și Evreii cu potrivnicii; și mai ales pentru aceasta nu se cădea a-i silnici și a-i tiraniza în vreme de pace, ci dimpotrivă, a-i ocroti și

¹ Adică nu bun politician.

² *Ieșirea* 1:11.

a-i încălzi ca să-i cîștige, și așa să-i aibă prieteni împreună nevoitori și împreună luptători împotriva vrăjmașilor. Fără îndoială că, la o împlinire ca aceasta, era cu urmare ca Evreii să ia în mîini armele împotriva vrăjmașilor Egiptului, care atunci era patria lor în care se născuseră și se hrăniseră, în care aveau strînse toată avuția și agoniseala lor, și femeile și pe prea-iubiții fii. Ci [s-ar putea întîmpina că] Evreii sînt de alt neam și de altă credință către Egipteni. Cu adevărat, dar întocmai de alt neam și de altă lege sînt ei și către orice alt neam care ar fi venit cu oaste asupra Egiptului ca un vrăjmaș și luptător. Iar mai ales nememicia [priebegia] cea de multă vreme în pămîntul Egiptului, pentru petrecerea și obișnuința într-insul, face Evreilor cu adevărat mai lesne suferită acolo înstrăinarea și împotrivă așezarea lor către Egipteni decît pe aceea către alții din alt neam și din altă lege. Drept aceea, din toate acestea se vede că sfatul lui Faraon nu era prea bine socotit nici după hotarele înțelepciunii care se zice „politică”.

Și, pe lângă cele zise, oare ce fel de chipuri și ce fel de mijlociri unelțește acest împărat către săvîrșirea unui asemenea sfat al său? Ca să împuțineze înmulțirea evreiască, mai adaugă și mai îngreuiază asupra neamului lor lucrările și ostelile (*Ieșirea* 1:12, 13). Dar politicosul¹ împărat nu deslușește că mai ales ostelile și trudele vieții celei ostenoare și dureroase întăresc și împuternicesc mai mult trupurile oamenilor. Încît Evreii – zdrobindu-se la zidirile cetăților și ale întăririlor, și la lut la cărămidărie și la celelalte lucrări ostenoare de acest fel – se ascuțeau oarecum precum fierul și se făceau mult mai vîrtoși, și mai tari și mai lucrători decît Egiptenii cei leneși, și afemeiați², și dezmiardați și benchetuitori. Dimpotrivă, după niște ani mai pe urmă, Chir³ avea ca politică să lase să trăiască în odihnă și în lenevire și să se îndeletnicească în jucării copilărești, și în crîșmării și în alte apucări proaste și smerite de acest fel neamul pe care voia să-l țină supus și plecat cu întemeiere întru stăpînirea sa.

Faraon a mai uneltit încă și altă mijlocire spre pierzarea neamului israelitean, poruncind moașelor să omoare pruncii de parte bărbătească ai femeilor Evreice (*Ieșirea* 1:15). Și aceasta este o mijlocire pe cît de cumplită,

¹ Scriitorul este aici ironic, pentru că e vorba de un împărat nepolitic, adică de un rău politician.

² Adică precum femeile. Într-adevăr, dacă privim statuile și picturile egiptene, e greu de deosebit între bărbați și femei: și unii și celelalte purtau părul lung, robe, podoabe și erau fardați întocmai.

³ Chirus III cel Mare (559-529), împărat Persan. Perșii cuceresc Babilonul în anul 539 înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos, iar un an mai tîrziu Chirus îi liberează pe ludei. îi ajută să se întorcă acasă, înapoiază cele 5 400 de obiecte de aur și argint răpite de Nabucodonosor din biserică și poruncește refacerea bisericii lui Solomon din Ierusalim (vezi *Cartea întîi al lui Ezra* 1:1-4). Este unaltă a lui Dumnezeu, Care zice: „Eu însumi îi spun lui Chirus «păstorul Meu»” (*Isaia*, 44:28).

și de barbară și de dobitocească, pe atât de neajutătoare, și nefolositoare la scopul său și anevoie de împlinit. Fiindcă, pe de o parte, această sălbatie apucare și această cruzime de fiară n-a fost primită cu ușurință măruntaiele lor femeiești și din fire milostive ale moașelor, spre a omori cu nemilostivire pruncii de curînd născuți, cei fragezi și neînrautățiți. Iar pe de altă parte maicile Evreice nici nu aveau trebuință de moașele Egiptence ca să nască.

Dar să zicem că și mijlocirile cele zise aveau să ajute și că prin acestea scopul lui Faraon se putea împlini. Care era socoteala silnicului? Bănuiala îi era ca nu cumva, după ce se vor înmulți, Evreii să nu se prea-întărească și că, prea-întărindu-se, se vor duce din Egipt și își vor alege spre locuire o altă parte de pămînt. El însuși a zis-o: „Nu cumva se va înmulți (neamul Evreiesc)... și, bătîndu-ne pe noi, vor ieși din pămîntul nostru!” (*Leșirea* 1:9, 10). Deci acest Faraon nu voia ca pămîntul împărăției sale să se lipsească de acest norod: „...nu cumva vor ieși din pămîntul nostru!” Dar el, precum lucrează, chiar lucrul acesta îl meșteșugește, și se sîrguiește și se silește să-l săvîrșească: pe acela ce se arată că nu-l voiește, adică să se lipsească în cele din urmă de norodul acesta. Pentru aceasta [a uneltit] silniciile cele grele și cumplite asupra norodului acestuia, pentru aceasta lucrările cele silnice și cu greu purtate, pentru aceasta lutul și cărămidăria și, peste acestea, poruncita adunare a paielor; pentru aceasta uciderea pruncilor celor de curînd născuți de parte bărbătească: pentru a se șterge desăvîrșit neamul acesta. Dar unde îți sînt mințile? Tu alegi un chip prin care, la sfîrșit, se va întîmpla aceea de care te temi ca nu cumva să se întîmple! Tu te nevoiești să-i ștergi pe Evrei de pe pămînt, socotind (precum tu însuși zici) ca nu cumva să iasă din pămîntul tău. Dar ce deosebire găsești între a se șterge ei [de pe pămînt] și între a ieși după lipsirea de care te temi, și o bănuiești și pe care te grăbești să o împiedici prin politica ta? Fiindcă, în sfîrșit, ori voiești – o, stăpînitorule! – să-i ai pe Evreii aceștia locuitori în pămîntul tău, ori nu. Iar dacă îi voiești, de ce cauți să-i ștergi? Iar dacă nu, de ce te temi că se vor duce? „Vor ieși din pămîntul nostru!” Dar să iasă, dacă sînt netrebnici, și neviteji și de nimic vrednici! Și ce frică ai despre unii ca aceștia dacă vor rămîne ori dacă vor ieși? Ori, dacă sînt bărbați vrednici și tari, pe unii ca aceștia se cădea să-i iubești și să-i cauți cu dragoste și cu iubire de oameni, pentru ca să-i ai.

Iată politica cea mult-vestită a lumii! Ea de sine este fără pricepere, și prea-nebună, și prea-potrivnică asupra-și și neunită. Ea întărește de multe ori ceea ce nu voiește și, dimpotrivă, prea-dobitocește surpă lucrul pe care îl voiește. „Zis-a călcătorul de lege ca să greșească întru sine... N-a vrut să priceapă să facă bine” (*Psalmul 35:1, 4*). „Căci uneltește cuvinte golite de adevăr și împletite cu vicleșug și nu voiește să înțeleagă ceea ce se cade” (Teodorit).

3

Toată tăria omenească nu poate micșora neamul acela pe care îl mărește ajutorul de la Dumnezeu

După moartea lui Iosif, în curgere de vreme nu atât de mare, cel mult a două neamuri [generații] de oameni, neamul israelitean a crescut și s-a prea-înmulțit în Egipt într-atât încât a ajuns să ridice bănuiele și frici întru cel egiptean. Din șaptezeci și cinci de suflete câte s-au pogorît cu Iacov, în puțină vreme a sporit mulțime în multe sute de mii: „Au crescut, și s-au înmulțit și proști s-au făcut” (*Ieșirea* 1:7). Sfințitul Epifanie a luat acest cuvânt, „proști”, spre arătare de neînvințătură, de nepricepere și de vreo neîmpodobire și simplitate a năravurilor. „Vremea nemerniciei și a amestecării lor – zice – a lucrat prostimea [lor], din pricina lenevirii.” Iar Teodorit al Chirului, prin numele acesta înțelege mulțimea: „Căci așa au crescut – zice –, încât s-au revărsat peste tot pământul acela.” Asemenea tâlcuiește încă și Procopie: „«Proști s-au făcut» – adică s-au vărsat întru mulțime.” Și adeverează tâlcuirea aceasta și tâlcuirea celorlalte tipăriri [ale *Sfințitei Scripturi*], afară de cea a Celor Șaptezeci¹. Achila² a scos așa: „Se revărsau ca niște mult-curgătoare revărsări ale unui rîu ce se lătesc ca un noian, întinzîndu-se peste toată latura.” Iar Simmah³ a scos: „Au ieșit ca o mulțime de furnici, ori de lăcuste, ori de alte oarecari mici jivine de acest fel ori de tîrîtoare care se nasc din sînurile pământului în nenumărate mulțimi și acoperă fața pământului.” Din mulțimea aceasta multă se putea aduna și o minunată putere, și pentru aceea s-a tulburat sufletul stăpînitorilor: „Iată neamul Israelitenilor s-a făcut mulțime mare și se întărește mai mult decît noi!” (*Ieșirea* 1:9). Și prin urmare Egiptenii au uneltit tot felul de chipuri câte au putut să izvodească pentru a curma înmulțirea Evreilor, care din zi în zi sporea spre mai mult. Ci, pe cît se sileau ei mai mult a-i împuțina și

¹ De fapt, 72 de înțelepți care, în vremea faraonului Ptolemeu Filadelf (283-246 înainte de Hristos), au tîlmăcit *Vechiul Testament* din ebraică în elină, tîlmăcire ce se cheamă *Septuaginta*, „Cei Șaptezeci”.

² Akila din Pont (veacul al II-lea), din cetatea Sinope, un prozelit Iudeu care, după ce primise Sfîntul Botez la Ierusalim, a fost amăgit de Evrei și s-a lepădat de creștinism. Acesta a încercat, pe la anul 130 după Hristos, să transpună pînă și etimologia cuvintelor evreiești, precum se vede.

³ Evsevîe din Chesarea și Fericitul Ieronim îl numesc pe Simmah și Iudeu, și Evionit. Sfîntul Atanasie cel Mare, Sfîntul Epifanie și Mihail Psellos zic că era Samaritean și că a trăit în vremea împăratului Roman Severus (193-211). Sfîntul Atanasie spune că și-a făcut tîlmăcirea la 56 de ani după Akila, fiind bolnav de iubirea de stăpînie; iar Sfîntul Epifanie însemnează că, după ce și-a încheiat lucrarea, Simmah s-a convertit și el la legea iudaică. Simmah s-a străduit să nu facă o tîlmăcire după literă, ci să exprime textul ebraic pe înțelesul cititorilor de limbă elină. A apucat să-și revadă lucrarea și să dea o a doua ediție. Nici tîlmăcirea lui nu s-a păstrat, ci au supraviețuit numai fragmente.

a-i slăbi, pe atât mai mult se înmulțeau și se împuțerniceau aceștia: „Și cînt îi smereau pe ei, cu atât mai mulți se făceau și se întăreau foarte” (*Ieșirea* 1:12). [Căci] nici o putere făcătoare de rău, oricît de mare și de tare ar fi, nu poate smeri un neam pe care Dumnezeu binevoiește să-l înalțe și să-l mărească.

4

De multe ori fapta bună se răsplătește și pe pămînt. Cel ce miluiește și face bine aproapelui se miluiește pe sine și își face bine lui însuși.

Afară de plățile și de răsplătirile cele desăvîrșite pe care le așteaptă în cealaltă viață de după aceasta, fapta bună își ia de multe ori plata și în viața aceasta de pe pămînt. Moașele Egiptence, cărora Faraon le poruncise să omoare pruncii de parte bărbătească ai Evreilor, au tras asupra lor darul și răsplătirea lui Dumnezeu în chip învederat, fiindcă se temeau de Dumnezeu și n-au ascultat porunca cea dobitocească și de fiară a împăratului celui tiran: „Și bine făcea Dumnezeu moașelor fiindcă au păzit și au lăsat vii pruncii de parte bărbătească ai Evreilor” (*Ieșirea* 1:17). Și, luînd împotrivă de sus blagoslovenia de la Dumnezeu pentru înșiși fiii lor – fiindcă n-au vrut să piardă familiile Israilitenilor, pentru frica lui Dumnezeu – își întăreau și își statorniceau astfel înseși ale lor familii: „Și, fiindcă se temeau de Dumnezeu, moașele și-au făcut lor-și case” (*Ieșirea* 1:21). După alcătuirea [*Scriptura*] evreiască ce se poartă [acum la Evrei], se citește așa: Au făcut lor (adică Evreilor) case. Din care [se înțelege] că moașele, temîndu-se de Dumnezeu, păzeau vii pruncii de parte bărbătească ai Evreilor și așa, prin moștenirea copiilor, păzeau „casele”, adică semințiile Evreilor. Însă, chiar dacă astfel ar fi vorbirea evreiască, tălmăcirea Celor Șaptezeci nu se depărtează cu nimic de înțelegerea izvodului și însemnează unul și același adevăr. Căci – chiar dacă o vom țilcui pe aceasta așa, că moașele le-au făcut lor (adică Evreilor) „case” – iarăși e adevărat că, pentru acest bine făcut Evreilor, și-au făcut „case” și lor însele. Fiindcă darul se întoarce la cel ce l-a dăruit și cel ce face milă cu altul face milă cu sine însuși; astfel, cel ce face casa altuia pe a sa o face. După cuvîntul acesta, și acest „lor” și „loru-și” se potrivesc și întru aceeași noimă cad; de aici, „casele” celor ce li se făcea bine erau „case” ale făcătoarelor de bine. Și aceasta se adevărește și din însăși *Dumnezeiasca Scriptură*, care zice: „Și Dumnezeu făcea bine moașelor; căci, prin cele ce făceau bine Iudeilor, prin acestea luau de la Dumnezeu răsplătirile” (*Ieșirea* 1:20). Este prea-adevărată ceea ce se zice: „Tot cel ce face bine aproapelui său privind la Dumnezeu, acela își face bine chiar lui însuși” (Hrisostom). Cel ce se îndură și-l miluiește pe altul du-

pă un scop dumnezeiesc, [aceia] de sine însuși se îndură și pe sine se miluiește. Moașele Egiptence le-au făcut Evreilor case, și drept aceea loru-și și-au făcut case. Zicerea cea evreiască zice punerea înaintea, iar tălmăcirea Celor Șaptezeci adună încheierea ce se aduce asupra.

5

**Uciderea poruncită de Egipteanul asupra
pruncilor Israiliteni de parte bărbătească este semn al
ucidării părții bărbățești a sufletului de către „Faraon” cel gândit**

Faraon a poruncit: „Aruncați în rîu toată partea bărbătească și păziți vie toată partea femeiască!” (*ieșirea* 1:22). Același lucru poruncește slugilor sale și „Faraon” cel gândit, diavolul: Să lipsească de la voi toată nașterea sufletului cea cu chip bărbătesc, și vitează, și voinică – starea minții cea stăpînitoare, cugetul duhului cel cu socoteală bărbătească și covîrșitor, înălțarea gîndului cea mai presus de cele pămîntești și tîrtoare pe jos, întărirea întru cele bune cea bine statornicită, și întemeiată și neclătinată; statornicia năravului, împodobirea obiceiului, cinstea viețuirii și a petrecerii; vîrtutea socotelii, neabaterea despre cele bune a voinii celei slobode; întreaga înțelepciune și înfrînarea despre poftă, îngăduirea întru necazuri, nebiruirea întru ispite; slobozenia, și neîmpilarea și nerobirea întru primejdiile și în întîmplările rele ale vieții – toate cele de acest fel să piară, să se prăpădească! „În rîu aruncați-le!” Numai stîrpirurile sufletului cele femeiatice, și fără de bărbăție și nevitete – împătîmirea întru materii, gustul și pofta trupească, înverșunarea, desfrînarea și neastîmpărarea; iubirea de bogăție, lăcomia de avuții; slava deșartă și tot praful deșertăciunii: desfătarea, benchetuirea și cealaltă dezmiardare de multe feluri și de multe chipuri; lenevirea, moleșirea, slăbănogirea, trîndăvirea, pregetarea cea lenevoasă și nelucrătoare și celelalte – pe acestea țineți-le, pe acestea încălziți-le și păziți-le viu! Acestea să nu lipsească de la voi niciodată! „Toată partea femeiască păziți-o vie!”

Care este scopul poruncii celei nebune și nesocotite? Același la amîndouă părțile! Faraon al Egiptului a poruncit uciderea aceea a părții bărbățești temîndu-se (precum zicea el însuși) ca Israilitenii să nu fugă din împărăția sa: „Vor ieși din pămîntul nostru!” La fel, „Faraon” cel gândit al întunericului poruncește uciderea aceasta de parte bărbătească pentru a nu se întîmpla să se depărteze de la stăpînirea lui noul „Israil”, [adică] mințile ce-L văd pe Dumnezeu prin credința cea binecinstitoare: Vor ieși din Gheena! – zice. O, de s-ar fi aflat asemenea moașe și la noi! Adică niște suflete bine credincioase, cinstitoare de Dumnezeu și iubitoare de Dumnezeu, care să poarte grijă cu rîvnă și cu sîrguință osîrduitoare pentru a păzi vie

între Creștini partea bărbătească [a sufletelor] la a doua naștere cea duhovnicească din Biserică!

6

Îndemnare lesne primită și prea-dulce este aceea ce se face către cineva care poștește lucrul la care se îndeamnă

Ciți ne îndeamnă la acelea pe care noi înșine le poftim și le dorim simț asemenea cu fiica lui Faraon. Care – găsindu-l pe pruncul Moisi cel de curînd născut și fraged întru un sicriș aruncat lîngă marginea rîului Nil – îi încredința în mîna Evreiceii (ce nu se afla prea departe), pe care nici nu o cunoștea, nici nu o știa că era maica pruncului. Și i-a făgăduit și plată pentru osteneala și purtarea ei de grijă ca să alăpteze și să ocrotească pruncul, pe care ea îl născuse: „Păzește-mi copilul acesta și alăptează-mi-l pe el, și eu îți voi da ție plata!” (*Ieșirea* 2:9). Cu toată bucuria – o, buna mea împărăteasă (ori Fermutis, ori Miris, ori Mirrina sau oricum altfel te numești!) – cu toată bucuria. Chiar fără a-i rîndui vreo plată, Evreica aceasta îți făgăduiește că îl va căuta pe copilul acesta prea cu osîrdie, și îl va alăpta și îl va crește prea cu credință. Dacă ai ști că ea l-a născut pe acesta! Tu acum te faci maică a copilului acesta după punere, aceasta este maica cea după fire și din ale sale măruntaie l-a dat la lumină; iar tu nu știi aceasta! O, dulce lucru la care ai rînduit-o pe dînsa!

7

**Răzbunare spre răsplătirea celui ce bîntuia cu nedreptate.
Întru ce se înființează mărimea cea adevărată a omului.**

Moisi, acela care pe urmă avea să-i îngroape cu totul pe Egipteni și pe împăratul lor întru un mormînt așternut cu apă, a însemnat mai-nainte oarecum ceea ce era să fie după acestea printr-un Egiptean; pe care, văzîndu-l că bătea cu nedreptate un Evreu și lovindu-l, „l-a omorît și l-a ascuns în nisip” (*Ieșirea* 2:12). Acesta a fost începutul nevoințelor lui Moisi și cea dintîi vitejie pe care a săvîrșit-o spre apărarea și pîrtinirea neamului său. După ce, prin împărăteasca creștere cu care s-a crescut, s-a făcut acum mare și după adăugarea vîrstei și după sporirea încuviințatei vredniciei, și a faptei bune și a puterii, el n-a primit să rămînă mai multă vreme viețuind cu cinste și cu slavă în palatele împărătești întru cîștigarea a toată odihna și netemerea. Înalta înfiere a împărătesei, al căreia s-a învrednicit a se numi „fiu”, nu îi odihnea sufletul, cîtă vreme îi vedea pe frații săi cei de un neam smeriți și rușinați și pe norodul Domnului ticăloșit de tot și certat de prisos. „După ce s-a făcut mare, s-a lepădat a se numi «fiu» al ficei lui Faraon. Și a ales mai bine a fi certat împreună cu norodul lui Dumnezeu decît

a avea o vremelnică îndulcire de păcat.¹ Deci, lăsînd palatele împărătești,

¹ „Prin credință, făcîndu-se mare, Moisi s-a lepădat de a se numi «fiu» al ficei lui Faraon, alegînd mai bine a pătimi împreună cu norodul lui Dumnezeu decît a avea vremelnică îndulcire de păcat, socotînd mai mare bogăție ocară lui Hristos decît bogățiile Egiptului, căci privea la răsplătire” (*Evrei 11:24-26*).

Stihuri a căror tilcuire o socotim de mare folos la pricina aceasta. Iată ce scrie pe marginea lor Sfințitul Teofilact al Bulgariei: „Prin credință, făcîndu-se mare, Moisi s-a lepădat de a se numi ‚fiu’ al ficei lui Faraon, alegînd mai bine a pătimi împreună cu norodul lui Dumnezeu decît a avea vremelnică îndulcire de păcat...” Apostolul a venit aici și la Moisi, care a fost pilda cea mai apropiată a faptei bune între cei ce crezuseră din Evrei. Pentru aceasta și stăruiește întinzînd cele despre dînsul. Iar alcătuirea este așa: Prin credință, Moisi s-a lepădat de a se numi «fiu» al ficei lui Faraon. Dar cînd s-a lepădat de aceasta? După ce s-a făcut mare, adică atunci cînd a ajuns la vîrsta bărbătească. Căci este arătat că Moisi s-a lepădat a se numi «fiu» al ficei lui Faraon fiindcă nădăjduia a lua de la Dumnezeu vrednicii mai mari. Iar zicerea «s-a lepădat» arată ura cea covârșitoare și înființată în inima sa pentru curtea împărătească. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul numește «păcat» a nu pătimi cineva rău împreună cu frații săi. Chiar cu aceasta ocărăște și Dumnezeu prin Proorocul Amos, zicînd: «Nu pătimea nimic pentru zdrobirea lui Iosif» (*Amos 6:6*). Încă și Proorocul Miheia zicea așa: «Nu au ieșit cei ce locuiau în Senaar ca să plîngă pentru casa de lingă dînsa» (*Miheia 1:11*). Și, oamenilor care suspinau și se năcăjeau pentru păcatele norodului, li s-a dat semn, precum zice Iezechiel: «Străbate prin mijlocul Ierusalimului și dă semn pe frunțile bărbaților ce suspină și sînt cu totul întristați pentru nelegiuirile ce se fac în mijlocul lor» (*Iezechiel 9:4*). Iar pe aceia care nu pătimeau din iubire de frați, și deci nu erau însemnați, s-a poruncit ca să-i taie Îngerii, precum e scris tot acolo: «Mergeți după el prin cetate, și tăiați și nu cruțați cu ochii voștri! Ucideți și nimiciti pe bătrîni, tineri, fecioare, copii, femei, dar să nu vă atingeți de nici un om ce are pe frunte semnul» (la fel, 5, 6). Iar dacă aceia care nu pătimesc rele alături de frații lor și nu simt durere de inimă păcătuiesc, ce trebuie să socotim pentru ticăloșii care îi bîntuie și le fac rău fraților lor?! Iar Pavel numește «îndulcire vremelnică de păcat» îndulcirea de împărăție și de desfătare.

«Socotînd mai mare bogăție ocară lui Hristos decît bogățiile Egiptului...» Pavel nu a zis că Moisi a socotit o bogăție mai mare decît vistierile Egiptului «bunătațile păstrate în ceruri», ci «ocara lui Hristos», ca prin aceasta să arate și fapta bună a lui Moisi, dar totodată să-i și mîngîie pe Creștinii Evrei. Căci – așa cum Evreii, cărora li se făcuse bine de către Hristos, la urmă îl ocărau și-L necinseau, iar la sfîrșit L-au răstignit – tot astfel și cei cărora li se făcuse bine de către Moisi mai înainte, în urmă îl ocărau și-l necinseau. Căci însuși Evreul izbăvit de Moisi din mîna Egipteanului care îl bătea, chiar acela îl ocăra a doua zi pe Moisi, făcătorul său de bine, care acum îl mostra pentru lovirea fratelui său. Și îi zicea lui Moisi: «Cine te-a pus începător și judecător asupra noastră? Au doar vrei să mă ucizi cum l-ai ucis ieri pe Egiptean?» (*Ieșirea 2:14*). Și – ca să zicem după urmare – a se ocări și a se oropsi cineva de cei de un neam cu el, de ai săi, aceasta este «ocara lui Hristos». La fel, orice ocară ce se face asupra celui ce face bine și îndeobște toată împotrivirea și ocară ce se face cu nedreptate sau în deșert asupra cuiva, toate acestea sînt ocară a lui Hristos. Căci așa Se ocăra și Se necinsea și Domnul de către Evrei cînd Îl numeau pe El mîncător, băutor de vin și prieten al vameșilor și al păcătoșilor, căci minca împreună cu aceia pentru mîntuirea lor (*Matei 11:19*). Deci, așa cum odihna și desfătarea întru răutăți e însușire a păcatului, tot astfel și ocară ce se face pentru fapta bună este însușire a lui Hristos. Deci zice: Frații mei Creștini, nu vă scribiți dacă vă năcăjiți de Evreii cei de un neam cu voi, privind la pilda cea slăvită a lui Moisi și mai ales uitîndu-vă la Hristos, la pilda mai slăvită decît Moisi. Iar «ocară a lui Hristos» a fost și cîrtirea împotriva lui Moisi

a ieșit către frații săi, fiii lui Israil. A văzut certarea și ticăloșia lor, a văzut durerea lor. Vede că un om Egiptean bătea cu silnicie pe un oarecare Evreu; și ia asupra-și prea cu dreptate rîvna cea pentru fratele care se nedreptățește, și-l lovește pe ocăritor, și-l răzbună și-l mîntuiește pe cel ce se ocăra. Iată în ce se înființează mărimea cea adevărată: nu atît în noroc și în starea cea vestită întru covîrșire, cît întru voirea de sine și în alegerea vieții celei bune, întru lucrarea facerii de bine și întru isprăvirea faptei bune. Atunci, Moisi s-a arătat că s-a făcut chiar mare: [căci] mare cu adevărat este cel ce, decît petrecerea cea în lenevire și în nelucrare, voiește și alege mai bine lucrarea cea puternică și folositoare care se face prin osteneți și sînguitoare și obositoare; cel ce – decît slava întru fudulie și în strălucirea cea zadarnică, și îngîmfată și deșartă din afară – prețuiește și alege mai mult cinstea și prețuirea cea dreaptă de la toți cei înțelepți, pe cel ce se cîștigă prin isprăvile cele bune și cu adevărat vrednice de laudă (deși în stare murtrată și smerită). Acesta este cu adevărat cel vestit, cel slăvit și mare: acela care urăște nedreptatea și silnicia ocăritorilor ce sînt în putere și răzbună dreptatea, și adevărul și nevinovăția; cel ce ajută pe cît îi este puterea fratelui celui supărat și necăjit și-l izbăvește pe cel scăpătat și sărac din mîna celor mai tari decît dînsul.

8

**Între doi care se bat, bate cu adevărat acela care nedreptățește.
Dar, după Legea Darului¹, nu este iertat a bate
nici cel ce nedreptățește, nici cel nedreptățit.**

După uciderea Egipteanului pe care îl omorise, Moisi întîlnește doi Evrei care se luptau unul împotriva altuia și, bătîndu-se, se rupeau cu totul. Și nu rabdă nici a sta privitor nebăgător de seamă, nici a trece fără a cerea să-i facă să înceteze bătaia și să-i împace: „Aflînd pe oarecari frați sfădindu-se în locul uciderii, le-a adus sfătuire. Și lucrarea aceasta a fost o oarecare mai-nainte însemnare a lucrului ce avea să fie. Căci cel ce era mai-nainte hotărît a se face muncitor și ucigător al Egiptenilor avea de aici înainte a se arăta și povățuitor, și judecător și dătător de lege al Israilitenilor. Aceasta însemna că, după uciderea Egiptenilor, el avea să fie și judecător al norodului” – precum prea-bine zice tilcuiorul Procopie.

ce s-a făcut de către Evrei la piatră (*Ieșirea* 17:1:6), fiindcă „piatra” aceea a fost însuși Hristos – după însuși Pavel (*I Corinteni* 10:4). «Căci privea la răsplătire.» Cu ce privea? Cu ochii credinței” (în tilcuirea epistolelor lui Pavel).

¹ Legea Darului este evanghelia lui Hristos-Dumnezeu, adică a bunei Sale vestiri a mîntuirii pe care în dar ne-a dat-o, iar nu pentru vre-o bunătațe a noastră.

Dar mie mi se naște aici o altă oarecare nedumerire, care este aceasta: acei doi Evrei pe care i-a văzut Moisi bătându-se se băteau cu adevărat în parte amîndoi. La acea bătaie în parte, fără îndoială că și acesta îl lovea pe acela, și acela pe acesta. Deci, apropiindu-se ca să-i despartă, de ce nu le zice Moisi amîndurora asemenea: Pentru ce vă bateți voi și cu totul vă rupeți? Ci, întorcîndu-se către unul din ei, numai aceluia îi zice: Pentru ce îl lovești? „Pentru ce-l bați tu pe aproapele?” (Ieșirea 2:13). Nu este greu să înțelegem că acest „pentru ce?” arată aici că unul nedreptătea, iar celălalt se nedreptătea. Și-i zice celui ce nedreptătea: „Pentru ce-l bați tu pe aproapele?” Amîndoi se bat, și amîndoi se lovesc unul pe altul și se rup, dar doar unul se zice că bate, după vorba Eladei celei vechi: Au început mîini nedrepte.¹ Unul îl nedreptătea pe celălalt, de unde același se și ceartă ca unul ce bate, fiindcă este început și pricinuitor al bătăii. „Pentru ce bați tu?” – și celelalte. Între doi oarecari ce se luptă împotriva ori prin cuvînt, ori chiar prin lucru, este cu neputință ca privitorul să nu ia oarecare aplecare către unul din ei. Întru unele ca acestea, nebăgarea de seamă cea cu totul desăvîrșită nu este firească la om, omul se pleacă totdeauna spre o parte. Iar cuvîntul [pricina] pricinuitor al unei asemenea plecări este ori unul învederat și arătat ori, de multe ori, nearătat și cu anevoie de asemuit. Dar, la pricina ce ne zace înainte, cuvîntul n-a fost nearătat lui Moisi. Moisi deslușește nedreptatea și-l muștră pe cel ce nedreptățește, pîrtinind celui ce se nedreptățește: „Pentru ce-l bați tu pe aproapele?” Însă aici trebuie a însemna bine că legea evanghelică nu primește a lovi împotriva nici cel ce se nedreptățește, ci sfătuiește ca, celui ce-l bate peste partea cea dreaptă, Creștinul să-i întoarcă și pe cea stîngă.² Înalță lege și cu totul dumnezeiască! – către a cărei săvîrșire legea lui Moisi, ca una încă nedesăvîrșită de sine-și, avea să-și ia pe urmă împlinirea desăvîrșirii prin mîntuitoarea iconomie.³

¹ Mîini nedrepte au început bătăia.

² „Ați auzit că s-a zis: «Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte!» Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău, iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt!” (Matei 5:38, 39). Loc la care este de folos și tîlcuirea Sfințitului Teoflact: „«Ați auzit...» Legea, pogorîndu-se lor, slobozea ca acel care vatămă aceleași să pătimizească; ca, pentru frica de a nu le pătîmi pe cele asemenea, să nu se nedreptățească unul pe altul.

«Eu însă vă spun...» «Rău» este aici numit diavolul, care lucrează prin om. Dar oare nu se cuvine a sta împotriva diavolului? Cu adevărat, se cuvine, dar nu prin a lovi împotriva; ci prin a răbda, căci nu cu foc se stinge focul, ci cu apă. Și să nu socotești că vorbește numai despre lovirea peste obraz, ci și despre orice lovire și, pe scurt, despre toată pătîmirea.”

³ *Legea cea Veche* era nedesăvîrșită pentru că înaintea întrupării Dumnezeu-Omului omenii nu puteau înțelege taina iconomiei dumnezeiești. „planul” răsкупărării omului de sub stăpînirea vrăjmașului diavol, adică al mîntuirii firii omenești.

Nimic nu este ascuns care nu se va face arătat¹

Ceea ce socotea ascuns și neștiut, Moisi a văzut că știa și un om proscris. Ieri, când l-a omorât pe Egipteanul care îl bătea pe Evreu, întorcându-și vederea într-o parte și într-alta și nevăzînd pe cineva luînd aminte, a socotit că nimeni nu l-a văzut nicidecum săvîrșind uciderea. Pentru aceea a și îngropat sub nisip trupul celui ucis: „Și, ucigîndu-l pe Egiptean, a privit încoace și încolo; iar dacă n-a văzut pe nimeni, l-a ascuns pe dînsul în nisip” (*Ieșirea* 2:12). Atunci, a socotit că nisipul l-a ascuns împreună cu cel ucis și pe ucigaș. Însă apoi a auzit și s-a încredințat că uciderea sa de om s-a făcut arătată și altora: „Nu cumva voiești a mă omorî cum l-ai omorât ieri pe Egipteanul?” (*Ieșirea* 2:14).² Deci, văzînd că lucrul s-a dat la iveală, s-a temut și a zis întru sine, mirîndu-se: Dacă așa s-a făcut arătat graiul acesta, prea-adeșori se întîmplă una ca aceasta: ceea ce noi nădăjduim că se tănuiește de alții și rămîne tăinuită, ascunsă și negrăită, aceea se ivește din gurile altora, și se vorbește împrejur, și se strigă pe ulițe și se răsună în auzurile tuturor.³

Bine pentru Moisi că lucrul săvîrșit nu ieșea din vreo mînie și urgie fără socoteală! Căci nu s-a făcut cu patimă vrăjmășească fără judecată, ci s-a făcut cu rîvnă dumnezeiască pentru evlavie și negreșit cu povățuire dumnezeiască, precum hotărâsc de obște Părinții și tîlcuitorii. Drept aceea, nu mai atît îi rămîne acum lui Moisi, a avea grijă că apucarea lui s-a făcut cunoscută și știută omului aceluia: „Dacă așa se făcu arătat graiul acesta...” Dar păcătosul – cînd săvîrșește lucrul cel păgîn și fără de lege, chiar de ar putea să-l ascundă de om – poate nădăjdi că acela rămîne neștiut și lui Dumnezeu? Este cu neputință! Iar Moisi, după ce a fost arătat și după ce se află în primejdie pentru uciderea făcută, a putut să fugă de urgia lui Faraon, mutîndu-se din Egipt în pămîntul Madiam. Dar cel ce a căzut în urgia Împăratului a toate Celui ceresc cum și unde va putea să fugă? „Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?”⁴

¹ *Matei* 10:26.

² „Încă Procopie zice și că cel ce i-a stat împotriva și l-a ocărit pe Moisi a fost însuși Evreul căruia i se făcuse bine de către acesta, fiindcă nimeni altul nu fusese de față să vadă cum l-a ucis Moisi pe Egiptean ca să-l sloboadă pe Evreu din mîinile lui. Asemenea zice și tîlcuitorul nenumit: «Căci au zis unii că însuși acela a fost, pe care îl izbăvisese Moisi de cel ucis» (în *Pentateuh*, foaia 507) (Sfîntul Nicodim Aghioritul în notele la tîlcuirea Sfîntului Teofilact la epistolele lui Pavel).

³ „Și s-a spăimîntat Moise și a zis: „Cu adevărat s-a vădit fapta aceasta!” (*Ieșirea* 2:14).

⁴ „Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Și de la fața Ta unde voi fugi?” (*Psalmul* 138:7). Sthih pe marginea căruia Teodorit al Chirului scrie așa: „De Cel ce le știe pe toate așa de vădit, unde este cu putință să se tănuiască cel ce fuge? Și ni se cuvine a însemna cum în-

10

**Moisi s-a arătat totdeauna răzbunător și părtinitor
al celor ce se nedreptățeau, ca un mai-nainte hotărît
spre sprijinirea și părtinirea a tot neamul său**

Moisi nu suferea îndeobște să vadă lucrîndu-se nedreptatea nicidecum, ci se făcea gata răzbunător și fierbinte apărător al celor ce se bîntuiau. Petrecînd în Egipt, vede că Egipteanul îl bate pe Evreu; și, pornindu-se de rîvnă, îl omoară pe cel ce bătea. După aceasta, vede doi Evrei bătîndu-se, și se întărită și-l muștră pe cel ce nedreptățea. Fiind gonit de Faraon pentru rîvna aceasta, fuge și se înstrăinează, izgonit departe de la cei de un neam ai lui, în pămîntul Madiam. Dar și după ce a ajuns acolo cade întru o asemenea întîmplare, păzindu-și obiceiul său neschimbat. Și s-a întîmplat întîmplarea aceasta: pe cînd fiicele lui Ietro, preot al lui Madiam, scoteau cu osteneală apă din puț ca să adape oile tatălui lor pe care le pășteau, au venit alți păstori de prin prejur și, găsind acum gata apa cea scoasă mai-nainte de tinerele acelea, vor nesocotiți să-și adape ei întii turmele lor, gonindu-le pe dînsule (*Ieșirea* 2:17). Dar, aflîndu-se atunci acolo, Moisi n-a putut suferi să stea de față privitor nebăgător de seamă: „Și, sculîndu-se, Moisi le-a izbăvit pe ele și le-a scos apă și și-au adăpat oile” (la fel). Pretutindenii Moisi ajută celor ce se nedreptățesc. Ajutătorul cel de sine-și făgăduit, apărătorul celor ce se silnicesc, părtinitorul și izbăvitorul celor ce se bîntuiesc se arată ca și cum se iscusea prin lucrurile acestea mici de către dumnezeiasca Pronie, care mai-nainte îl gătea întru acestea pentru acelea mari, și minunate și vrednice de spaimă pe care avea să le isprăvească de aici înainte, el fiind mai-nainte hotărît a se face ajutător, și sprijinitor și slobozitor al tot neamului său împotriva tiraniei egiptene.

11

Păstori Madianiți – nesocotiți, nedrepti, nerușinați, neviteji.

Moisi, mare de suflet și viteaz.

Prea-nesocotiți, și nedrepti, și nerușinați și neviteji au fost păstorii aceia Madianiți care, venind pe urmă, le-au alungat pe cele șapte fiice ale lui Ietro, preotul lui Madiam, oprindu-le să adape oile tatălui lor cu apa pe care ele o scosuseră din puț apucînd înainte. Nesocotiți pentru că, venind pe urmă, voiau să adape ei întii. Nedrepti, pentru că acelea se osteniseră scoțînd

---

vață că și Dumnezeu, și Preasfîntul Duh au aceeași lucrare: «Unde mă voi duce – zice – de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?» Și a Căroră lucrare este una, una cu adevărat – și puterea; și a Căroră putere este una, una – și firea; deci cu adevărat una este și firea lui Dumnezeu, și a Duhului.”

apa și umplînd jgheburile, iar ei au intrat în osteneala lor, voină a întrebă înța osteneală străină spre al lor folos. Nerușinați pentru că, bărbați fiind, nu se rușinau a se lupta cu niște femei tinerele. În sfîrșit, neviteji, pentru că trufindu-se ca niște voinici și viteji împotriva unor copile, ei n-au îndrăznit după aceea să stea împotriva nici pînă la un cuvînt unui bărbat străin și venetic, lui Moisi; care, aflîndu-se de față, a luat asupra-și apărarea și sprijinirea tinerelor ce se nedreptăteau. Cu adevărat așa este, greșelile acestea se împreunează în suflete ca niște legate unele de altele: nesocoteala trage împreună după sine nedreptatea, nedreptatea pe obraznicie, obraznicia pe nevitejie și pe netrebnicie. Cel cu adevărat viteaz nu este niciodată obraznic, nici nedrept, nici nesocotit. Vezi-mi-l pe Moisi – pe cel deslușitor, și drept, și rușinos – cum stă de față la întîmplarea aceasta viteaz și mare de suflet. Cele șapte tinere nu se puteau lupta împotriva acelor păstori Madianiți asupritori și silnici, dar Moisi a putut mai mult și decît acelea, și decît aceștia. Decît aceștia, ca un tare luptător împotriva și izgonitor de niște bărbați obraznici și semeți; iar decît acelea ca un pîrtinitor, și răzbunător și apărător mare de suflet. Mărimea de suflet și bărbăția sînt fapte bune vestite, și mari și cu adevărat eroice cînd cel ce le are le folosește cu înțelepciune în vreme cuviincioasă și cu bună nimereală spre gonirea și împingerea asupritorilor și spre ajutorul și pîrtinirea celor ce se asupresc.

12

Buna cunoștință și iubirea de străini a lui Ietro către Moisi și primirea de a-l face ginere sînt vestite

Ietro aude de la ficele sale pîrtinirea cea făcătoare de bine împotriva asupririi păstorilor de prin prejur care se făcuse către dînele de la Egipteanul cel străin, adică de Moisi: „Un om Egiptean ne-a izbăvit pe noi de păstori” (*Ieșirea* 2:19). Și, auzind, nu se ațîță atît întru vîpăile urgiei împotriva ocăritorilor, pe cît se aprinde spre fierbințeală de bună cunoștință către făcătorul de bine. Pentru aceea, trecînd întrebarea cercătoare pentru netrebnicia acelora, întrebă pentru acesta. Și nu întrebă pentru acesta după goală iscodire – cine și ce fel era, de unde a venit și unde se duce, pentru care trebuință sau întîmplare se înstrăinează? – ci întrebă îndată unde este omul și pentru ce nu l-au adus în casă, ci l-au lăsat afară. Iată însușirea bărbatului celui chiar bine-cunoscător. „Iar el a zis ficelelor sale: Unde este omul și pentru ce l-ați lăsat? (*Ieșirea* 2:20) Și îndată poruncește să-l cheme fără zăbavă, ca să-i mulțumească și să-l găzduiască: „Chemați-l pe el ca să mănînce pîine!” (același stih). Apoi, după ce s-a chemat și a venit, răspălătirea harului nu s-a făcut de o zi numai, pînă la împărțirea mesei, ci l-a ținut de aici încolo împreună locuitor ca pe unul al familiei sale.

„Și s-a sălășluit Moisi lângă omul acela” (*Ieșirea* 2:21). Și l-a luat și ginere lui-și cu una din fiicele sale: „Și i-a dat pe fiica sa Sefora lui Moisi întru femeie” (la fel).

Mai bine cunoscător s-a arătat Ietro Madianitul către Moisi cel de alt neam și străin decît mai-nainte Lavan către rudenia și nepotul său Iacov. Și, de altă parte, întru fuga sa de la Faraon către străinul Ietro și Moisi s-a arătat mai norocit decît strămoșul său Iacov cînd, fugind de fratele său Isav, a scăpat la unchiul său Lavan. Strămoșul Iacov l-a slujit pe Lavan șapte ani și iarăși alți șapte ani ca să o ia mireasă pe frumoasa și dorita Rahila,¹ ticăloșindu-se de arșița zilei și de înghețul nopții². Strănepotul Moisi – pentru nevoița unui singur ceas, ca să-i împingă pe nesocotiții păstori de prin prejur și să se adape oile lui Ietro – și-a luat mireasă pe fiica acestuia Sefora, cea mai mare și prea-încuviințată. Căci „sefora” se tîlcuiește „cercetare” sau „frumoasă” și încă și „har al sufletului”, după însemnarea dumnezeiescului arhiepiscop Chiril al Alexandriei.

13

Cele mai presus de fire și dumnezeiești nu se cade a se cerceta cu îndrăzneală prin iscoditoare cercetare omenească

Mai-nainte de a se încredința deplin că vedenia văzută în muntele Horivului în rugul ce ardea și nu se mistuia era lucru dumnezeiesc mai presus de fire, Moisi a judecat să se apropie de loc ca să vadă: „Apropiindu-mă, voi vedea vedenia aceasta mare” (*Ieșirea* 3:3). Dar cum a văzut că se apropie să vadă, Domnul l-a oprit să se apropie, strigîndu-l pe nume: „Moisi, Moisi, să nu te apropii aici!” (*Ieșirea* 3:4). Pentru aceea el – după ce a auzit glasul, și că locul acela era sfințit („...căci locul în care stai tu este pămînt sfînt” *Ieșirea* 3:5) și că acolo era oarecare venire a lui Dumnezeu mai cu deosebire („Eu sînt Dumnezeuul părintelui tău” *Ieșirea* 3:6) – nu numai că a ascultat să nu se apropie („Să nu te apropii!”), ci și-a întors și fața înapoi ca să nu se întîmple să vadă: „Și-a întors fața, căci se cucernicea să caute drept la fața lui Dumnezeu” (la fel).

Laud evlavia lui Moisi și iau dintru dînsa maximă și învățătură de temere de Dumnezeu și de credință. Acolo unde este oarecare venire de față a lui Dumnezeu prea-deosebită, și lucrare și putere mai presus de fire, nu se cuvine omului a se apropia cu gîndurile cele fricoase ale unei cercări omenești tîrîtoare pe jos și rîvnitoare de cele de jos și ale unei firești cercetări iscoditoare. Nu se cade a căuta el să vadă acolo; acolo se cere cre-

¹ „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și au fost înaintea lui ca niște zile puține” (*Facerea* 29:20).

² În pustie e cald ziua și frig noaptea.

dință, nu cercare iscoditoare. Iar credința este „vădire a lucrurilor ce nu se văd”.¹ Dar cîți, vai cîți! – se semețesc cu obrăznicie la ale necredinței, și nu numai că voiesc să vadă, ci să le și privească în față, și încă să le privească cu de-amăruntul. Moisi, robul cel ales al Domnului, își întorcea fața, iar tu deschizi ochi atît de iscoditori?! Văzătorul de Dumnezeu se cucernicea să caute drept la fața lui Dumnezeu, iar tu, omușorul cel neputincios și prea-prost, îndrăznești să intri în adîncurile cele prea din lăuntru și neîntra-te ale negrăitelor și prea-neînțelesele taine și judecăți ale Duhului?

14

Omul, cel de sine mic, împuternicindu-se prin darul lui Dumnezeu, se face mare

„Cine sînt eu să merg către Faraon, împăratul Egiptului? Și că voi scoate pe fiii lui Israil din Egipt?” (*Ieșirea* 3:11). Adevărat: Moisi – alăturîndu-se de sine-și către un lucru atît de mare ca un om, și pentru aceasta neputincios – nu este vrednic a-l săvîrși. Însă, cînd omul Îl are cu sine pe Dumnezeu, se împuternicește și se învrednicește a isprăvi cu ușurință cele minunate și prea-slăvite, prin ajutorul și darul cel din înălțime. „Și i-a zis Dumnezeu lui Moisi: Voi fi cu tine” (*Ieșirea* 3:12). Atunci, Moisi nu mai este mic către Faraon, ci este Dumnezeu al lui Faraon. Atunci, puterea a tot Egiptul și – dacă voiești – chiar puterea a toată lumea este ca un nimic împotriva lui.

15

Spunerea dinainte a lucrului ce va să fie este mare apucare spre învoierea credinței

Trimițîndu-l pe Moisi slobozitor al neamului său din tirania Egiptenilor, ca să încredințeze și să adevereze că trimiterea aceasta are să ia fără îndoială împlinire desăvîrșită și că el se va face slobozitor norodului său.

¹ „Credința este dovadă a celor ce se nădăjduiesc, vădirea lucrurilor ce nu se văd” (*Evrei* 11:1). Stih care se înțelege așa: „Fiindcă mai sus a zis că «dreptul din credință va fi viu», acum Pavel însemnează aici ce este credința. Și zice că aceasta e o înființare a lucrurilor care încă nu sînt și o dovadă a bunătăților pe care nădăjduim să le cîștigăm. Așa – de pildă – încă nu este și nu s-a înființat învierea, însă credința o înființează în sufletul nostru, adică o pune înaintea ochilor noștri ca pe un lucru înființat.

Și credința este o «vădire», adică o dovadă și o arătare a lucrurilor nevăzute, pe care le face a se vedea de mintea noastră ca și cum ar fi de față. Deci, dacă credința poate face asemenea lucruri mari, pentru ce voi, Creștinii, voiți a le vedea în chip simțitor, cu ochii voștri cei trupești? Și prin urmare de ce vreți să vă păgubiți de plata credinței? Pentru că aceasta nu e altceva decît numai a cădea dintru a fi drepti, de vreme ce din credință va fi viu dreptul, nu din simțire, așa cum a zis de la Avacum mai sus: «(...) iar dreptul din credință va fi viu» (*Avacum* 4:4)” (Sfințitul Teofilact, în tilcuirea la epistolele lui Pavel).

Dumnezeu îi pune lui înainte ca întii semn deplin de încredințare spunerea dinainte a lucrului ce era să fie, adică a lucrului care va fi nesmintit după aceasta. O, Moisi! – aici, întru însuși muntele acesta în care te afli acum, ieșind din Egipt, tu și norodul tău aveți să săvârșiți închinăciunea și slujba către Mine, adevăratul Dumnezeu al vostru: „Acesta va fi ție semnul că Eu te trimit pe tine, când voi scoate norodul Meu din Egipt și veți sluji lui Dumnezeu în muntele acesta” (*Ieșirea* 3:12). Iată locul acesta întru care Eu îți grăiesc acum este de față, iar vremea aceea este viitoare și nu după mult va fi. Dar vremea aceea viitoare de care Eu îți spun mai-nainte aici este tot atât de adevărată și de încredințată ca și aceasta de acum, iar ieșirea și izbăvirea lui Israil din Egipt prin tine este statornică și fără de îndoială.

În multe părți ale *Dumnezeieștii Scripturi* aflăm (precum au însemnat tilcutorii) că Dumnezeu încredințează și adeverează făgăduințele Sale către om prin mai-nainte spunerea vreunei întâmplări oarecare ce are să fie, care pe urmă va urma după mai-nainte grăirea celor vestite. Așa îi făgăduiește Dumnezeu lui Ahaz izbăvirea; și, ca să-l încredințeze deplin, mai-nainte îi spune nașterea din fecioară a lui Mesia ce Se aștepta, care avea a se săvârși la plinirea vremii (*Isaia* 5:13).¹ La fel îi făgăduiește lui Ezechia² izbăvirea de Asirieni, când Ierusalimul se înconjură de oștile lui Senaherib³; și, spre deplina încredințare, îi spune lui mai-nainte buna rodire a pământului ce avea să urneze după trei ani.⁴ Ca însușire doar a lui Dumnezeu, a Celui ce vede pe cele ce au să fie întocmai ca pe cele de față, mai-nainte cunoștința lucrului ce va să fie este dovada cea prea-adevărată spre întărirea și adevărarea adevăratei credințe. Aceasta este adevărată și încredințată pentru că aceea se va întâmpla fără îndoială. Mare și puternică dovadă! – care, celor ce o aud și o primesc pe cea dintii mai-nainte de a o vedea pe cea de a doua, le este o mai-nainte iscusire a credinței; iar celor ce au văzut-o pe cea de a

¹ „Tilcuind aceasta [de la *Galateni* 4:4], Icuimenie zice: «Plinirea cărei vremi? A aceea cind trebuia a veni Hristos, căci vremea venirii Lui a fost înainte-hotărîtă la Daniil Proorocul și proorocia a luat sfârșit în vremea împărăției chesarului Avgust, cind a luat început trupeasca iconomie a lui Hristos.» Vezi și tilcuirea zicerii «iar acum o dată, pe la sfârșitul neamurilor» (*Evrei* 8:26). [...] Vezi și tilcuirea zicerii «după iconomia lui Dumnezeu dată mie spre a plini la voi cuvîntul lui Dumnezeu» (*Coloseni* 1:25), ca să cunoști că aceasta este iconomia lui Dumnezeu, a se arăta taina evangheliei cind oamenii se făcuseră iscușiți a o înțelege” (Sfîntul Nicodim Aghioritul în notele la tilcuirea Sfîntului Teofilact la epistolele lui Pavel).

² Împărat al Iudeii (716-690), unul dintre cei mai bine-credincioși. Pentru credința și nădejdea lui, Dumnezeu a făcut înfricoșate minuni.

³ În 701 înainte de Hristos, Senaherim îi cere tribut lui Iezechia și apoi împresoară Ierusalimul.

⁴ „Iar pentru tine, Iezechia, iată semn: Anul acesta veți mîncă din cele ce vor crește din semințele scuturate; în anul al doilea veți mîncă din cele ce vor crește de la sine, iar în anul al treilea veți semăna și veți secera, veți sădi vii și veți mîncă roadele lor” (*4 Împărăți* 19:29).

două și încă o mai socotesc pe cea dintâi, le este zidire și întărire a credinței. Deci Moisi și Evreii au arătat ascultarea credinței încă mai-nainte de a ieși în Horiv ca să slujească lui Dumnezeu întru acest munte, încredinșându-se deplin că de acum sosise vremea slobozeniei lor din Egipt. Dar – după ce au ieșit cu adevărat după mai-nainte spunerea și după ce au adus lui Dumnezeu jertfele și slujbele întru însuși muntele acela, precum s-a zis lor mai-nainte – puteau a se îndoi mai mult că Moisi s-a trimis de la Dumnezeu ca să-i povățuiască la sortirea țării Hanaanului cea făgăduită lor? Ba, nicidecum, nu totul nicidecum! Cu un asemenea chip, dacă toate prorociile câte mai-nainte vesteau venirea lui Mesia celui ce Se aștepta le întăreau Evreilor celor de demult nădejdea că Însuși cerescul Mîntuitor avea să vină (precum le-o întăreau celor mai bine-cinstitori întru aceea și mai iubitori de Dumnezeu), [atunci] negreșit trebuie să le-o insuflă pe aceasta și Evreilor de acum, iar nouă. Creștinilor. să ne întărească credința cea insuflată ca pe una fără de îndoială și prea-adevărată cum că Mîntuitorul acesta a venit.

16

Numele cel mai presus de tot numele¹

În vremea acelei vedenii dumnezeiești din rug, Moisi Îl întreabă pe Dumnezeu ce are a răspunde fiilor lui Israil dacă îl vor întreba de numele Aceluia care l-a trimis pentru izbăvirea lor: „Și mă vor întreba pe mine care este numele Lui. Ce voi zice către dînșii?” (*Ieșirea* 3:13). Și Dumnezeu răspunde: „Eu sînt Cel care este (*O on*). Așa vei zice fiilor lui Israil: Cel care este m-a trimis pe mine către voi” (*Ieșirea* 3:14). Evseviev² tîlcuiește nu numele (căci este netîlcuit), ci răspunsul dat de Dumnezeu lui Moisi: „Fiindcă nu s-a aflat vreo zicere care să însemneze ceea ce cu totul nu se poate numi, îi zice «*O on*»; căci «*on*» este însemnător de lucru, nu arătător de nume, însemnîndu-L pe Cel ce este prin Sine, neavînd ființa de la altul.” Iar Sfințitul Iustin [*Mucenicul și Filosoful*]³, înțelegînd cea zisă după deo-

¹ „Pentru aceea (adică pentru că Hristos S-a făcut ascultător pînă la moartea de crucă) L-a și prea-înălțat Dumnezeu pe El și l-a dăruit numele cel mai presus de tot numele” (*Filipeni* 2:9).

² Evseviev din Kesaria († 339), marele istoric al Bisericii, a fost ucenic al lui Orighen și propovăduitor al semiarianismului. Între scrierile sale exegetice are o tîlcuire uriașă la *Psaltire*, curat istorică și filologică, lucrînd pe *Exapla* lui Orighen. În ea trece aproape cu totul sub tăcere partea proorocească, duhovnicească și morală a *Psaltirii*, pentru care e muștră de Fericitul Teodorit, fără să-i dea numele, ca unul a cărui tîlcuire „slujește mai mult Iudeilor decît Creștinilor”. Ca și celelalte scrieri exegetice ale sale, și tîlcuirea la *Psaltire* este o completare a *Istoriei Bisericești* pe care a scris-o.

³ Sfințitul Iustin Filosoful (născut pe la anul 100 și adormit întru Domnul la anul 165) a fost cel mai mare apologet de limbă greacă. Venit la dreapta credință în anul 130, înținează la Roma o școală creștină. Dintre scrierile sale s-au păstrat în întregime doar trei.

sebiria față de cele ce nu sînt, zice așa: „Prin oarecare grai împărtășitor, învață cu taină că doar El unul și singur este, deosebindu-se adică pe Sine-Și Cel ce este de cele ce nu sînt [prin sine și de sine]; pentru ca aceea ce se amăgiseră mai-nainte să afle că nu luau aminte la cele ce sînt, ci la cele ce nu sînt. Pentru aceea adaugă că, vrînd a însemna lui Moisi pururea vecuirea Sa, Dumnezeu a zis: «Eu sînt Cel ce este (*O on*).» Iar prin «on» (este) să nu înțelegeți numai o vreme sau o parte de vreme, ci pe toate trei: și pe vremea cea trecută, și pe cea de acum și pe aceea ce va să fie.” Asemenea tîlcuieste și dascălul cel cu cuvintele de aur, zicînd așa: „Iar acest «*O on*» arată că El este de-apururea, și este fără de început și că este chiar cu adevărat.” Privind mai cu dinadinsul această înaltă și tainică numire de Dumnezeu, dumnezeiescul Grigorie Nisis descoperă așa: „Filosofînd multă vreme prin liniștire întru cuetările cele înalte, abia va înțelege cineva ce este cu adevărat «*Cel ce este*», Care are ființa în firea Sa; și ce este ceea ce nu este, care este numai întru a părea că este, neavîndu-și firea ipostasiată de sine-și. Lucru care mi se pare că s-a învățat a-l cunoaște marele Moisi atunci, întru dumnezeiasca arătare: anume că nici una din celelalte ființe — și cîte se cuprind cu simțirea, și cîte se privesc cu mintea — nu are fire a fi cu adevărat, afară de Ființa ce stă mai presus și de Pricina totului de Care se afirmă totul. Căci, deși mintea vede altceva întru cele ce sînt, totuși întru nici una din cele ce sînt nu vede [însușirea] de a nu avea trebuință a fi întru împărtășirea Celui ce este. Iar Cel ce este are de asemenea de-a pururea [însușirea] necreșterii și a nescăderii, a nemișcării către toată schimbarea atît către mai bine, cît și către mai rău. Căci [El] este străin de mai rău, iar pe mai bine nu-l are, ci de tot altceva este nelipsit¹ Cel singur poftit, și de la Care toate se împărtășesc și Care nu Se împușinează întru împărtășirea celor ce se împărtășesc. Acesta este întru adevăr Cel ce chiar este, și înțelegerea Acestuia este «cunoștința adevărului»².” Prea-luminat le-a tîlcuit pe acestea cu adevărat vrednicul frate al marelui Vasilie.

Acesta este numele cel mare, și înalt, și minunat, și înfricoșat și prea-neînțeles pe care Dumnezeu l-a descoperit credinciosului Său rob Moisi și, prin Moisi, Israilitenilor și tuturor bine-credincioșilor Lui slujitori: „*O on*.” Toate zidirile a toată lumea, cîte sînt văzute și cîte nevăzute, sînt oarecum și se zic „ființe”, dar nu sînt *ființele*; căci nu sînt de la sine-le, ci de la Dîn-

Apologia I (adresată împăratului roman Antonin Piul, senatului și poporului Roman), *Apologia II* (adresată împăratului Marc Aureliu) și *Dialog cu Iudeul Trifon*. Este prăznu-
it la 1 iunie.

¹ Adică Dumnezeu este lipsit de schimbarea întru mai bine, fiindcă El este însuși Bi-
nele desăvîrșit și ipostasiat.

² „Căci acesta este lucru bun și primit înaintea Mîntuitorului nostru Dumnezeu, Care
voiește a se mîntui toți oamenii și a veni la cunoștința adevărului” (*I Timotei* 2:3, 4).

sul, care nu este numai „O”, ci este „O on”. Acelea nu sînt de la sine-le, ci de la Însuși Acesta, căci ele nu sînt după ființă „onta”, adică „ființa”, ci se împărtășesc de ființă luindu-și ființa după împărtășire. Și nu erau mai înainte de a lua ființa și pot cădea iarăși întru neființă: și nici nu au fire de-a pururea aceleași, ci acestea sînt alteori altele și altfel. Singur Dumnezeu este „O on”, Cel chiar „on”, Cel după ființă „on”. Pentru că Acela este Ființa fiindcă nu Se împărtășește de ființă, ci are ființa, căci de la Sine-Și este, fiind din veac și în veci Același, ceea ce a fost și ce are să fie. Și nici chiar are să fie, ci chiar este; căci [El] nu este nici ceva care n-a fost, nici n-a fost ceva care nu [mai] este, nici n-are să fie ceva care n-a fost și nu este; nici nu a fost, nici nu este ceva care se poate zice că nu este nici în vremea noastră viitoare. Iar pentru a zice mai ales chiar și prea cu adevărat, [El] nici n-a fost și nici nu are să fie, ci numai este Cel ce este, pentru că este Însăși Ființa: „O on.”¹ O, ticăloșie a omului! Întru adîncul acesta al luminii ce arde și nu se mistuie, în rugul cel din muntele Horiv, scînteia cea mică a luminii cuvîntătoare [raționale] dintru noi se stinge de tot!

17

Acelorași dumnezeiești porunci, unii se supun cu bună plecare, iar alții nicidecum. Și, propovăduindu-li-se, celor dinții le sînt folositoare, iar celor de al doilea nu le sînt de prisos.

Moisi se trimite de Dumnezeu către Israiliteni: „Deci ducîndu-te, adu-nă bătrînimia fiilor lui Israil! Și vei zice către dinșii...” și celelalte (*Jeșirea*

¹ Grigorie Teologul zice așa: „Dumnezeu a fost, este și va fi pururea, iar mai bine să zice este pururea. Căci aceea, anume «a fost» și «va fi», sînt părți ale vremii noastre și ale firii celei curgătoare și stricăcioase, iar Acela este pururea. Și așa Se numește pe Sine El, vorbind cu Moisi în munte: «Eu sînt Cel ce este» (*Jeșirea* 3:14). Căci El îl are pe a fi întru totul, cuprinzîndu-l întru Sine; și nici început nu a avut, nici sfîrșit nu va avea, ca un noian de ființă nemărginit și nehotărît împrejur, covîrșitor a toată înțelegerea și nălcirea – și a vremii, și a firii – însemnat și priceput de minte numai în chip umbrat. Dar și de aceasta foarte întunecat și puțin, nu din cele ale Lui (adică din firea Lui, căci aceasta este neînțeleasă), ci din cele ce sînt împrejurul Lui (adică din lucrările și lucrurile Lui); o oarecare nălcire aducîndu-se din alt lucru, spre o închipuire și asemuire a adevărului, care mai înainte de a se prinde de minte alunecă și fuge mai înainte de a se înțelege, atît luminîndu-ne mîntea – și mai virtos de va fi curată – cît luminează vederea ochilor iuțeala fulgerului care nu stă socotesc eu. Ca, prin ceea ce se înțelege [despre El], să ne tragă la Sine, căci nici nu nădăduiește cineva ce este cu totul de neînțeles, nici nu se ispitește a-l dobîndi. Iar cu ceea ce nu se înțelege, să ne minuneze; și, minunîndu-ne, să fie mai mult dorit; și, fiind dorit, mai mult să curățească; și, curățînd, să ne facă cu chip dumnezeiesc și dumnezeiești. Și, făcîndu-ne noi întru acest fel, să vorbească de aici înainte ca și cu ai Săi – cuvîntul îndrăznește a zice oarece cu vitejie – Dumnezeu unindu-Se și cunoscîndu-Se cu dumnezei. Și pe cine poate, pe cit îi cunoaște acum pe cei ce se cunosc (*1 Corinteni* 13:12)”

3:16). De asemenea se trimite întovărășit de bătrînime și către Faraon: „Și vei intra tu și bătrînimea lui Israil către Faraon, împăratul Egiptului, și vei zice către dînsul...” și celelalte (Ieșirea 3:18). Dar Israilitenii îl ascultă pe cel trimis de la Dumnezeu, iar Egipteanul nu-l ascultă. Și Dumnezeu. Cel ce pe toate le vede dinainte, a văzut-o mai-nainte pe aceasta și mai-nainte i-a spus-o lui Moisi. Pentru Israiliteni a zis: „Să știi că vor asculta glasul tău” (la fel). Iar pentru împărat a zis cea dimpotrivă: „Și Eu știu că nu vâ va lăsa pe voi împăratul Egiptului Faraon să mergeți” (Ieșirea 3:19). Prea-Înduratul Dumnezeu trimite aceleași ajutorări tuturor după trebuințe: pe aceiași prooroci, și propovăduitori și învățători îi trimite și acestuia și aceluia. Asemenea arată voia Sa cea înaltă și unei părți și celeilalte. Dar unul aude și ascultă, iar celălalt aude și nu ascultă. Și această deosebire și împotrivă așezare a inimilor mai-nainte o vedea Ochiul cel a-toate văzător. Care cunoaște și mișcările cele foarte subțiri ale voirilor încă mai-nainte a începe ele a se mișca: „Cel nelucrat al meu l-au văzut ochii Tăi... Tu ai priceput gîndurile mele de departe, cărarea mea și funia mea le-ai cercat și toate căile mele mai-nainte le-ai văzut” (Psalmul 138:3, 4).¹ Așa, mai-nainte Cunoscătorul vede totdeauna dinainte voirea omului și uneori o și spune dinainte: „Acesta va asculta glasul tău, iar acela știu că nu vâ va lăsa să mergeți.” Israiliteanul va asculta, iar Egipteanul nu vâ va lăsa să mergeți.

Dar pentru ce-l mai trimite Dumnezeu pe Moisi la Faraon, de vreme ce știe că Faraon nu se va pleca poruncii? Răspunzînd la aceasta, Climent Alexandrinul dezleagă nedumerirea: „Mergi – zice – și zi-i lui Faraon să trimită norodul! Iar Eu știu că nu îi va trimite pe ei. Căci le arată pe amîndouă: și că Dumnezeu mai-nainte știe ce va să fie, și iubirea de oameni a Aceluiași, care dăruiește pricini de pocăință stăpînirii de sine a sufletului [libertății].” Astfel se făceau două lucruri bune. Cel dintîi, că toți Israili-

¹ Stihuri care se înțeleg astfel, după Teodorit: „Cele nelucrate ale mele...” Simmah zice așa: „Încă nefiînd închipuit eu, ochii Tăi mai-nainte m-au văzut împreună cu toți cei scriși în cartea Ta, celor ce se zidesc nelipsindu-le nici o zi.” Zice: Mai-nainte de a mă zidi și a mă închipui, m-ai văzut pe mine la fel ca pe cei născuți și desăvîrșiți, care nu sînt lipsiți de nici o zi, și sînt scriși în cărțile Tale. De cărțile acestea face pomenire și Fericitul Daniil, că zice: «Judecătorul a șezut și cărțile s-au deschis.» Și Domnul zice, întru sfințitele Evanghelii: «Iar ai voștri, și perii capului toți sînt numărați.» Iar prin «cărți» se cuvine a înțelege atotcuprinzătoarea cunoștință a lui Dumnezeu și netăinuita pomenire a lui Dumnezeu. «Tu ai priceput gîndurile mele...» Căci – de demult, și dintru început și mai-nainte cu multe neamuri de plămuirea mea – nu numai că ai văzut mai-nainte faptele mele, ci ai și cunoscut mai-nainte gîndurile ce aveau să fie. «Cărarea mea și funia mea...» Iar Teodotion așa: «cărarea mea și calea mea Tu ai iscodit-o.» «Cale» și «cărare» numește faptele, iar «funie» – îndreptarea acestora, din metafora celor ce zidesc și îndreaptă pereții cu o sfoară. Ai cunoscut – zice – cu de-amănuntul faptele mele, și nimic dintru ale mele nu s-a tînuit de cunoștința Ta. «Și toate căile mele...» Dumnezeuul tuturor nu numai că le-a văzut mai-nainte, ci le-a și spus mai-nainte prin Prooroci.”

tenii se foloseau încredințându-se deplin de aici, din însăși mai-nainte
noașterea și mai-nainte spunerea îndărătniciei lui Faraon, că trimiter
Moisi pentru izbăvirea lor era dumnezeiască și adevărată. Iar cel de-al
lea, că așa se putea folosi și însuși Faraon, socotind că, de vreme ce
rea și de la dînsul voie a se lăsa norodul, era de aici slobod și putea a se
ca [poruncii] fără silă; și așa, rămînînd la voia lui a se supune și lepăd
învirtoșarea și neînduplecarea îndărătniciei sale, să se pocăiască.

18

**Mai-nainte învoirea Israilitenilor prin mai-nainte grăirea
celor ce aveau să fie, ca să primească ieșirea din Egipt
cea pusă înaintea lor de Moisi**

Iată cum iconomisește și încredințează Dumnezeu Israilitenilor năde
dea izbăvirii lor din tirania egipteană, mai-nainte vestindu-le lor prin Moisi
una cîte una cîte aveau să li se întîmple după urmare. Zi-le – zice – că Eu
te trimit la dînșii ca să-i slobozești din asupra Egiptenilor și să-i sui la
pămîntul Hanaaneilor! (*Ieșirea* 3:17). Ei, crezînd, te vor asculta. Și de aici
întovărășit de bătrînimea lui Israil, vei sta înaintea lui Faraon și vei cere
voie să ieșiți în pustie cale de trei zile, ca să aduceți jertfe Dumnezeului
vostru (*Ieșirea* 3:18). Știu că Faraon nu se va îndupleca să vă lase decît nu-
mai fiind silit mai pe urmă de Mîna cea tare și de Brațul¹ cel înalt al puterii
Mele. Însă Eu îi voi răni pe Egipteni cu răni prea-grele; și după acestea
[Faraon] se va strîmtora, fiind silit să vă trimită (*Ieșirea* 3:19, 20). Iar cînd
veți fi să vă duceți. Eu voi rîndui mai-nainte bine inimile Egiptenilor întru
blîndețe și bunătate către voi, și ei vă vor împrumuta cu vasele și cu po-
doabele lor de argint și de aur, ca să-i împodobiți pe fiii și pe ficele voastre
(*Ieșirea* 3:21, 22). Acestea toate le-a zis Dumnezeu lui Moisi, și Moisi le-a
vestit Evreilor din partea lui Dumnezeu: „Mergînd, adună bătrînimea fiilor
lui Israil... și vei zice către dînșii acestea și acestea” (*Ieșirea* 3:16). Evreii
le-au și auzit pe acestea mai-nainte de a se face, le-au și văzut una cîte una
cînd se făceau, le știau și își aduceau aminte de ele și acum (fiindu-le spuse
mai-nainte), și după ce s-au făcut, fiind săvîrșite. „Cunoscute a făcut Dom-
nul căile Sale lui Moisi, fiilor lui Israil voile Sale” (*Psalmul* 102:7).² Mai

¹ „Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lor, că în veac este mila Lui. Și a scos
pe Israil din mijlocul lor, că în veac este mila Lui. Cu mîna tare și cu braț înalt, că în veac
este mila Lui” (*Psalmul* 135:10-12).

² „Mină» a numit lucrarea, iar «braț» tăria; și prin amîndouă a arătat că, prin mîntuirea
făcută norodului, a descoperit a Sa putere” (Teodorit al Chirului).

² „Și nu a săvîrșit mîntuirea aceasta din căință – arată Teodorit –, ci de demult mai-nai-
nte le-a vestit pe acestea prin Prooroci și, prin dumnezeiescul Moisi, a zugrăvit umbră

aveau așadar vreun cuvânt fiii lui Israil a arăta necredință către Dumnezeu și a cîrți asupra lui Moisi? Ba, cu adevărat! De ar fi avut minte, și socoteală și inimă omenească necunoscătorii, și nebunii și virtoșii în cerbice!¹

19

Moisi se îndoiește, și se zăbovește și se leapădă de lucrul la care se alege de la Dumnezeu.

Cine nu se va înfiora pentru niște dregătorii ca acestea?

Moisi, cel ce după dumnezeiasca arătare din rug se trimite la Israiliteni să le spună cîte a văzut și a auzit de la Dumnezeu și cîte i s-au poruncit să lucreze pentru slobozirea lor din Egipt, se îndoiește și se stînjenește dacă Israilitenii vor crede cuvîntului său. Pentru aceasta, Dumnezeu îi dă trei semne simțite cu care poate să dezlege toată necredința lor: „O Moisi! – aruncă toiagul tău pe pămînt! L-a aruncat, și toiagul s-a făcut șarpe. Ia șarpele de coadă! L-a luat, și șarpele s-a făcut toiag” (*Ieșirea* 4:2-4, 6, 7). Acesta este semnul cel dintîi. Apoi: Pune mina ta în sînul tău! Și a pus-o, și s-a leproșat. Poruncindu-i-se, a pus-o și a doua oară, și s-a curățit (*Ieșirea* 4:9). Acesta este semnul cel de al doilea. Dar dacă nu vor crede nici semnului cel dintîi, nici celui de al doilea? Ia apă din rîu și vars-o pe pămînt! Și apa s-a prefăcut în sînge (*Ieșirea* 4:9). Acesta este al treilea semn, pe lingă cele două de mai-nainte. Acestea trei au fost cu adevărat destule a încredința deplin neamul israilitic că Moisi era trimis de la Dumnezeu, adică după dumnezeiască purtare de grijă și sfat, ca să-l sloboadă din robia Egiptenilor. Și cu adevărat, prin niște semne ca acestea, norodul s-a încredințat deplin: „Și a făcut semnele înaintea norodului, și a crezut norodul și s-a bucurat” (*Ieșirea* 4:30, 31).

Dar, dacă a crezut norodul, nu se cuvenea ca și însuși Moisi să creadă mult mai-nainte? Nu se cădea ca el să alerge îndată fără de îndoială pentru a împlini slujba la care se rînduia de Dumnezeu? Și, cu toate acestea, Moisi arată oarecum oarecare necredință după cum se cam îndoiește, și se teme, și se sfiește, și întîrzie, și se leapădă [de trimitere] și se roagă lui Dumnezeu să trimită în locul lui pe un altul, punînd înainte ca pricină a sa neputință și neindeminare: „Nu sînt vrednic... și celelalte. Eu sînt amorțit

mîntuirea noastră: marea [Roșie care s-a despărțit] a primit inchipuirea Preasfîntului Botez, piatra [din care a ieșit apă de băut Evreilor] s-a arătat umbră a izvoarelor celor nemuritoare, iar mana era icoană a hranei celei cerești. Și celelalte încă, ca să nu le povestesc pe fiecare, este cu puțință a le afla la aceia.”

¹ „Iată Eu aduc peste cetatea aceasta, și peste toate cetățile ei și peste satele ei toate relele pentru care am grăit asupra ei și peste cetățile ei, căci și-au învirtoșat cerbicea lor a nu asculta poruncile Mele” (*Ieremia* 19:13-15).

la glas și zăbavnice la limbă; alege pe altul care poate, pe care îl vei trimite!" (*Ieșirea* 4:13). Aici, e lesne și ușor a se sminti omul, auzind greutățile ce se pune înainte de văzătorul de Dumnezeu, dacă va lua lepădarea lui ca pe o ispravă de îndoire și de necredință, precum au luat-o unii. Dar arătătorul de cele dumnezeiești Vasilie și alți Părinți au văzut întru această lepădare a lui Moisi o desăvârșită smerenie și o nemăsurată (ca să zic așa) smerită cugetare de suflet, prin care se îndoia și se împușina cu sufletul privind la însăși a sa neputință și simplitate. Au văzut o covârșitoare și prea-curată evlavie, prin care el tremura socotind lucrul cel mare și înalt la care se rînduia; n-au văzut lipsirea de credință către dumnezeieștile făgăduințe, nici deznădejde către stăpînirea puterii lui Dumnezeu celei a-toate puternică. Și – chiar dacă citim că, prin răspunsul său, Moisi a întărit oarecum dumnezeiasca urgie asupra sa: „Și, mîniindu-Se cu urgie asupra lui Moisi, Domnul a zis:... și celelalte” (*Ieșirea* 4:14) – totuși, din cele ce a zis Dumnezeu către Moisi mîniindu-Se, încheiem că această întărire a fost oarecum întăritarea unui părinte către un fiu nu nesupus, ci cucernic și sfînit mai presus de trebuință. Fiindcă ce a zis Dumnezeu, mîniindu-Se cu urgie asupra lui Moisi? A zis: Iată ți-l dau pe fratele tău Aaron ca să fie tîlmaciul tău, ca să se facă el ca o gură a ta și să grăiască vorbind către norod cîte tu – auzindu-le de la Mine, Dumnezeul tău – le vei spune lui. Eu grăiesc către tine, tu grăiește către Aaron, iar Aaron va grăi către norod. Tu te vei face gură a Mea. Aaron gură a ta: „Și el va fi gura ta.” Și astfel tu vei ține rînduală de Dumnezeu către dînsul: „Și tu îi vei fi lui în cele către Dumnezeu” (*Ieșirea* 4:14-16). Deci – dacă te cucernicești de slujba aceasta, socotindu-ți nevrednicia și neîndemînarea – primește îndrăzneală văzînd că la această slujbă îl folosesc pe altul și mai lipsit decît tine după darul cel de la Mine: pe fratele tău, care deși este mai sus cu vîrsta, totuși este mai jos decît tine după apropierea către Mine. Într-acest chip, răspunsul dat de la Dumnezeu a fost învederat către un om smerit cugetător, și temător și care se sfa de evlavie, nu către om îndoit cu socoteala, și greu înduplecat de necredință și tulburat de îndoială.

Dar – în vreme ce Moisi, omul cel ales al lui Dumnezeu, sluga și robul cel credincios și adevărat al Domnului, proorocul cel prea-vestit și văzător de Dumnezeu atît se sfa, și se trăgea înapoi și arăta atîta greutate spre a primi asupra-și trimiterea la Faraon și apucarea de izbăvirea norodului Israelitean, slujbă la care îl rînduia Însuși Dumnezeu fără de mijlocire, prin descoperire – eu (vai mie!) cu ce suflet și cu ce inimă m-am semănat și am îndrăznit a lua asupra-mi slujba aceasta pe care am primit-o asupra-mi eu, nebunul? Slujbă care atît este mai înaltă decît aceea mozaică pe cît este mai înaltă punerea de lege a Darului decît *Așezămîntul Legii celei*

Vechi. Acolo, dregătoria vechiului Israil; aici, grija și iconomia noului Israil. Acolo, ieșirea din Egipt; aici, fugirea și depărtarea de la păcat. Acolo, izbăvirea unui neam din tirania lui Faraon; aici, slobozirea a atâtea suflete de silnicia diavolului. Vai mie! Cum am îndrăznit eu, semețul, și m-am însărcinat cu atîta greutate asupra mea!? Ah! – obraznicul și nepriceputul! Oare am luat și eu vreo descoperire, ca să primesc asupra-mi o slujbă ca aceasta și atît de mare? Oare am auzit și eu aceea: Vino, și te voi trimite! – precum Moisi? Pot zice și eu aceea: Cel ce este m-a trimis! – precum Moisi? Pot și eu să deschid gura și să zic să S-a arătat și mie Dumnezeu? Dar oare m-am sfiit măcar cît de cît, cît de puțin, cînd mi s-a pus înainte lucrul acesta mare, și mai presus de fire și înalt? Oare m-am temut înaintea acestei înfricoșate dregătorii? Oare mi-am socotit mai întîi nevrednicia mea? Oare am zis aceea: „Amorțit la glas și zăbavnic la limbă sînt eu” – precum Moisi atunci? Oare m-am rugat precum acela: „Rogu-mă, Doamne, alege pe altul care poate, pe care îl vei trimite”? Ah! Am alunecat, ticălosul; m-am rănit, și am urmat sfaturilor oamenilor; m-am orbit, jalnicul, și n-am întors ochiul cel gîndit ca să văd și să măsoz neputința mea; m-am zădărnicit, trufașul, și n-am socotit cîtă luare aminte, cîtă amărunită cercare mi se cădea, nici înălțimea rînduiei la care mă suiam, nici adîncimea smereniei și a netrebniciei din care mă înălțam. Pe urmă, „m-am smerit și m-am mîhnit”.¹ Pe urmă, am putut să zic către cel ce m-a îndemnat – ori către sine-mi, ori către altul – „că, înălțîndu-mă, m-ai surpat pe mine”.² Dar în deșert și în zadar.

Moisi și-a băgat mîna în sîn, și a aflat-o întîi plină de lepră. A băgat-o a doua oară, și a văzut-o curată și prea-sănătoasă: „...și iarăși a stat întru vopseala [culoarea] trupului ei” (*Ieșirea* 4:6, 7). Și acesta a fost unul din cele trei semne prin care i s-a mărturisit și i s-a întărit lui Moisi dregătoria și treaba dată lui de la Dumnezeu. Dar eu – deși de a doua oară, și de a treia și de multe ori voi face cercarea aceea – ori de cîte ori voi pune mîna în sînul meu, scoțînd-o, o găsesc totdeauna necurată și leproasă. Vai mie, vai mie, vai mie! Însă ce? Oare pentru aceasta pot să mă deznădăjduiesc desăvîrșit de curățirea de o asemenea lepră? Să nu-mi fie mie cîndva să cad întru această mai de pe urmă deznădăjduire! Ci – întorcîndu-mi gîndul iarăși la Dumnezeul milei și al îndurărilor, Căruia Îi slujesc, și întărîndu-mă întru

¹ Amintindu-și păcatul său cu Vafșeva, proorocul se tînguia: „Necăjitu-m-am și m-am smerit foarte, răcnit-am din suspinarea inimii mele” (*Psalmul* 37:8). Iar în alt loc zice așa: „Înălțîndu-mă, m-am smerit și m-am nedumerit” (*Psalmul* 87:15).

² „...că, înălțîndu-mă, m-ai surpat” (*Psalmul* 101:10).

„Căci, înalt și strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasna m-ai lepădat. Fiindcă pe acest „m-ai surpat” l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime și se trîntesc de pămînt” (Teodorit).

puterea ajutorului și a darului celui de la Dînsul – iau asupra-mi iarăși mîna de pe mîna lui Moisi și cînt împreună cu Biserica cîntarea Fericitului Andrei Criteanul: „Mîna lui Moisi ne va încredința pe noi, suflete, că Dumnezeu poate albi și curăți viața cea leproasă. Și nu te deznădăjdui, chiar dacă te-ai leproșat!”

20

Nici o minune nu se face niciodată simplu și cum s-ar întîmpla, fără de oarecare sfîrșit și prea-bun cuvînt [pricină] și în zadar

Toiagul lui Moisi se face șarpe, și șarpele se face iarăși toiag. Mîna cea curată se umple de lepră, și mîna cea leproasă se curățește iarăși. Dar nu auzim că apa cea vărsată pe pămînt și prefăcută în sînge s-a mai întors iarăși din sînge în apă. Pentru ce? Este arătat pentru ce. Șarpele cel din toiag se face iarăși toiag pentru că Moisi trebuie să-și aibă iarăși toiagul său; din necurată, mîna cea leproasă se face iarăși curată pentru că Moisi trebuie să-și aibă mîna sa curată și sănătoasă. Dar sîngele cel din apă nu se face iarăși apă (cel puțin, în *Dumnezeiasca Scriptură*, nu se arată că s-a făcut), pentru că ce nevoie era de aceasta? Dumnezeiasca putere nu săvîrșește vreodată minunile fără vreun cuvînt [pricină] de folos și de trebuință. Nici Dumnezeu, nici firea nu lucrează în zadar. Aceasta au zis-o și înțelepții cei din afară¹, dar mai cu greșeală au grăit așa, nu drept deosebind lucrările lui Dumnezeu de lucrările firii. Noi, descoperind drept, zicem că Dumnezeu – nici lucrînd după fire, nici mai presus de fire (adică nici după hotarele și legile pe care le-a rînduit de obște zidirilor, nici mai presus de acestea, schimbîndu-le pe ele precum voiește, după stăpînirea puterii [Sale] celei slobode) – niciodată nu lucrează în zadar. Totdeauna Dumnezeu face ceea ce face spre oarecare sfîrșit și totdeauna spre sfîrșitul cel prea-bun.

21

Oarecari poftesc să petreacă și să viețuiască împreună cu alții privind cu deosebire numai la folosul lor

Mult se deosebește chipul cu care Ietro l-a trimis pe ginerele său Moisi, care îi ceruse să se întoarcă la Egipt către frații săi, de chipul cu care altă dată Lavan l-a trimis pe ginerele și nepotul său Iacov, cînd și acesta a dorit și a cerut să se întoarcă la pămîntul nemerniciei sale. Lavan a arătat că nu voia ducerea lui Iacov, și – cînd acesta l-a rugat: „Trimite-mă pe mine ca să mă duc la locul și pămîntul meu!” – Iacov „a văzut fața socrului său, și iată nu era către dînsul ca ieri și ca alaltăieri” (*Facerea* 31:2). Pentru aceea

¹ Din afara Bisericii, adică aceia care nu sînt luminați de lumina cunoștinței, aceea care se dobindește numai prin Sfîntul Botez.

a și hotărât să se ducă pe ascuns: „...și a fugit el cu toate ale lui” (*Facerea* 31:21). Și nici atunci socrul n-a lipsit a alerga în urma lui, gonindu-l pe el ca pe un rob fugar, pînă ce l-a ajuns: „...și a gonit în urma lui cale de șapte zile, pînă la muntele Galaad” (*Facerea* 31:23). Dar letro dimpotrivă – abia a auzit scopul lui Moisi: „Mă voi duce și mă voi întoarce către frații mei ce sînt în Egipt” (*Ieșirea* 4:18) – și îndată l-a ascultat. Îndată s-a plecat lin și blînd, dîndu-i lui voia cea cerută prea cu blîndețe și prea-prieteneste: „Și i-a zis Ietro lui Moisi: Mergi sănătos!” (la fel). Oricine vede la asemuirea aceasta că socrul Madianit era drept-socotitor, iar socrul Sirian nesocotitor. La acest fel de întîmplări, hotarul și canonul cuviinței este ca pe rudenie, ori pe casnicul și pe prietenul cu care împreună petrece viețuind să-l lase slobod în voia sa: ori să rămînă lîngă dînsul, dacă poștește, ori să se ducă; mai ales cînd vreun scop binecuvîntat îl cheamă înapoi spre folosul său. Pe străin, dacă rămîne lîngă tine, se cuvine a-l iubi; iar dacă voiește a se duce, să-l slobози. Fiindcă altfel ce har are primirea de străini, ori împreună locuirea și împreună petrecerea cea silnică și fără voie?

Dar oare pentru ce are Lavan atîta greutate ca să-l sloboadă pe Iacov? Și, de cealaltă parte, pentru ce îl sloboadă Ietro pe Moisi așa de cu ușurință? Pricina este luminată: Ietro socotea trebuința ginerelui său, nu folosul său însuși; iar Lavan privea la folosul său, nu la folosul ginerelui său. Ietro îl voia pe Moisi ginere, nu rob; Lavan îl voia pe Iacov și ginere, și rob. Chiar se arată că și l-a luat ginere ca să-l aibă și rob, iar de aici se îngreuna a se lipsi nu atît de ginere, cît de rob; și încă de un astfel de rob prin care s-a prea-bine norocit și s-a prea-îmbogățit după ce l-a băgat pe acesta în casă, precum i-a mărturisit el însuși cu gura sa aceluiași Iacov, zicînd: „Și i-a zis Lavan lui: Dacă am aflat har înaintea ta, aș fi fost mulțumit să rămîi lîngă mine” (*Facerea* 30:26). Eu aș fi avut aceasta – zice – ca un semn norocit spre mare norocire a casei mele. Pentru ce? Pentru că, după ce ai intrat, cele ale iconomieii lucrurilor mele s-au bine-norocit și cu tine a intrat în casa mea și blagoslovenia lui Dumnezeu: „Căci Dumnezeu m-a blagoslovit pe mine pentru intrarea ta” (la fel). În ziua de astăzi, cineva poate găsi mulți „Lavani”, dar puțini „Ietrori”. Dacă primesc lîngă sine pe un oarecare credincios, folositor și trebuincios, [„Lavani”] iubesc a-l avea pînă la sfîrșit rob supus în toată viața lui, chiar de s-ar întîmpla a fi rudenie prea de aproape a lor, fiindcă privesc spre folosul lor înșiși și nu socotesc nicidecum la norocul și starea aceluia. Preotul lui Madiam nu hrănea astfel de amăgire de suflet către ginerele său Moisi precum Lavan Sirul către ginerele și nepotul său Iacov.

**Cum se cade a o înțelege pe cea scrisă:
anume că Dumnezeu a învățat inima lui Faraon**

Dumnezeu – Cel din fire bun, Bunătatea cea de Sine bună și cu nemijlocire bună – este totdeauna pricinuitorul și făcătorul binelui, iar al nebinelului nicicum niciodată. Omul, cel împodobit de la Preabunul Dumnezeu cu darul stăpînirii de sine, totdeauna este slobod după a sa voire și este mai presus decît toată silnicia și decît toată sila întru povîrnicirile și plecările din launtru ale voii sale. După ce aceste două începături prea-adevărate și fără de grăire împotrivă se vor pune înainte, ceea ce citim în *Dumnezeiasca Scriptură* – [anume] că Dumnezeu a zis pentru Faraon: „Eu voi învățoa inima lui, și nu va trimite norodul” (*Ieșirea* 4:21) – aceasta nu poate tulbura după cuviință inima credinciosului, nici clătina cugetul cel bine-credincios, cînd se va înțelege tîlcuindu-se după cele două prea-adevărate începături puse înainte: adică despre partea lui Dumnezeu păzindu-se drept purtarea de grijă cea de-a pururea bine-cuviincioasă, iar despre partea omului slobozenia dată lui și voirea aleasă întru stăpînirea de sine. Iar că acestea două se păzesc la cuvîntul cel pus înainte, ne încredințăm întru adevărul deplin tot din însăși *Sfințita Scriptură*, dacă vom însemna bine nu numai învățoașarea lui Faraon, ci și chipul învățoașării acestuia; nu numai că el s-a învățat, ci și cum și pentru ce s-a învățat; nu numai că Dumnezeu l-a învățat pe el, ci și cu ce mijlociri l-a învățat.

Dacă vom trece cu luare aminte și cu sîrguitoare privire toată istoria aceasta a lui Faraon și dacă vom socoti cu de-amăruntul tot lanțul celor lucrute de amîndouă părțile, vom vedea că toate cele lucrute de Dumnezeu erau ajutătoare, și potrivite și lucrătoare spre a îndupleca și a muia chiar sufletul și inima cele mai vîrtoase, și mai nemuiate și mai împietrite. Și, dimpotrivă, toate cîte se sîrguia și lucra Faraon erau mișcări ale socotelii celei prea-răzvrătite și ale unei voiri de rău pizmuitoare și ale unei voiri viclene și rele.

Prin trimișii Săi către Faraon, Dumnezeu îi pune înainte să se plece a da voie norodului lui Israil să iasă în pustie pentru a prăznuia aducînd acolo slujba îndatorată Lui: „Trimite norodul Meu să-Mi prăznuiască în pustie!” Iar Faraon îl defaimă pe Dumnezeu în chip obraznic și nebunește: „Nu-L știu pe Domnul!” Și se leapadă de cerere cu semeție și cu împietrire: „Nu îl voi trimite pe Israil!” (*Ieșirea* 5:1, 2). Trimișii solesc din partea lui Dumnezeu cu blîndețe și cu bunătate și grăiesc cu pace, iar Faraon îi muștră pe soli ca pe niște întăritători și tulburători de norod și îi gonește de la sine cu minie: „Moisi și Aaron, pentru ce răzvrățiți norodul de la lucrări?” (*Ieșirea* 5:4). De cealaltă parte, ce era vinovat acel nenorocit și ticălos norod? El

nu s-a mișcat nicidecum la acest fel de solire; norodul se liniștea și răbda tăcînd acea ostenitoare și prea-cumplită robie și starea sa cea dureroasă și de trei ori ticăloasă. Iar Faraon, voind răul în zadar, minte și-i mai îngreunează pe vrednicii de jale Israiliteni cu încă mai multă ticăloșie și necăjiri, mult înmulțindu-le lor osteneala grelei lucrări: „Să se îngreuneze lucrările oamenilor acestora!” (Ieșirea 5:9). Pînă aici, Dumnezeu doar îi vestește, doar îi poruncește, doar arată sfatul Său cel îndurat și făcător de bine; iar Faraon, dimpotrivă, tot se trufește, tot se înalță, tot se întărește în socoteala sa: se sălbăticește, tiranizează și siluiește.

După aceasta, Dumnezeu îi trimite iarăși pe solii Săi către stăpînitorul cel cumplit și fără de omenie, ca iarăși să-i pună lui înainte aceeași cere-re. Dumnezeu zice iarăși și aici că va învîrtoșa inima lui Faraon, însă tot-odată El Însuși tilcuiește și descoperă întru ce stă și cum trebuie înțeleasă această învîrtoșare a lui Faraon care se îngrozește! „Eu – zice – voi învîrtoșa inima lui Faraon.” Dar cum și în ce chip? Îndată adaugă fără mijlocire pe acest „cum” și chipul: „... și voi înmulți semnele Mele și minunile în pămîntul Egiptului” (Ieșirea 7:3). Adică zice: Voi învîrtoșa inima lui prin multe semne și minuni de multe feluri pe care le voi săvîrși în pămîntul Egiptului. I-o voi învîrtoșa după chipul acesta: cu prefacerea toiașului în șarpe, a apei în sînge, cu mulțimile broaștelor și ale muștelor, cu musca cîinească și cu lăcusta, cu pierzarea dobitoacelor și cu stricarea tuturor roadelor pămîntului și a celorlalte roade; cu bubele cele dureroase și cu bășicile cele fierbinți, cu ploile cele aducătoare de foc și învăpăiate, cu grindinile cele strașnice și aruncătoare de pietre²; cu viforul, cu ceața și cu întunericul cel pipăit și nemîngîiat. Și, peste toate acestea, cu moartea celor întii-născuți ai tuturor celor cuvîntători [raționali], dar necunoscători.

Deci, din partea lui Dumnezeu, nu se face altceva decît numai semne și minuni, rîni și bătăi minunate și prea-slăvite, cite le scrie *Istoria*. Toate, mijlociri de luminare, și de sfătuire și de înțeleptire; toate, organe ale căror alcătuire și uneltire au firea și puterea de a împila și a smeri cugetul, nu a-l înalța; a muia inima, nu a o învîrtoșa. Deci învîrtoșarea lui Faraon avea alt început: adică pe însuși sufletul cel fără de omenie, și crud, și nemuiat și cu totul neînduplecat și nesupus al tiranului. Și cu întemeiere putem înche-

¹ A îngrozi înseamnă a amenința, cum zicem noi azi.

² Iar despre grindină și despre foc, Teodorit a zis: „Norii au schimbat obișnuitele lor nașteri și, în loc de ploi, au născut grindină și trăsnete. Și împreună cu grindina se aduceau săgeți arzătoare. Și firi potrivnice una alteia – apă și foc – una pe alta nu se vătămau, că nici focul nu putea topi apa cea înghețată a grindinii, nici apa nu stîngea văpaia, ci, lepădînd ele vrajba cea firească, aduceau asupra Egiptenilor unită bătaie și sălbăticia lor cea de fiară o mustrau, că, oameni fiind, nu se rușinau de fire, ci pe cei de o ființă cu dinșii cu amar îi silniceau să robească” (în *Tîlcuirea psalmilor*).

ia de aici că Faraon nu se învîrtoșa pentru că Dumnezeu îl învîrtoșa, ci zice că Dumnezeu îl învîrtoșa fiindcă Faraon se învîrtoșa.

Dar pentru ce s-a scris că Dumnezeu îl învîrtoșa? Răspunsul cel dintâi pentru că acest „îl învîrtoșa” are aici însemnare a isprăvii, nu a pricinii. De aceea se zice unit cu însăși întîmplarea, după chip de tîlcuire. Astfel, se pune înainte acest „a învîrtoșat Domnul inima lui Faraon”, și îndată se aduce lămurirea lui „a învîrtoșat”: „și n-a trimis pe fiii lui Israil” (*Ieșirea* 5:20). Și iarăși: „a învîrtoșat Domnul inima lui Faraon”, și aceeași lămurire: „și n-a voit a-i trimite pe dînșii” (*Ieșirea* 5:27). Și iarăși: „a învîrtoșat Domnul inima lui Faraon”, și lămurirea de față: „și n-a ascultat să-i trimită pe fiii lui Israil din pămîntul Egiptului” (*Ieșirea* 11:10).

Răspunsul al doilea: deși s-a zis acest „a învîrtoșat”, totuși s-a zis mai ales aceea din partea lui Faraon: „s-a învîrtoșat”, și totdeauna cu aceeași de pe urmă lămurire, care prea-arătat pune învîrtoșarea în seama lui Faraon însuși, ca la un pricinuitor: „S-a îngreunat inima lui Faraon a nu trimite norodul”; și: „Iată, n-ai ascultat pînă aici” (*Ieșirea* 3:14-16). Și iarăși: „S-a învîrtoșat inima lui Faraon și nu i-a ascultat pe dînșii, precum a zis Domnul”; și: „N-a pus mintea sa nici la aceasta” (*Ieșirea* 8:22, 23). Și iarăși, după împotrivă lucrarea de sine însuși voită: „Și-a îngreunat Faraon inima și n-a voit să trimită norodul” (*Ieșirea* 8:32). Și iarăși, după pătîmirea cea de voia lui: „S-a îngreunat inima lui Faraon și n-a trimis norodul” (*Ieșirea* 9:7). Și iarăși după împotrivă lucrarea: „A mai adăugat a păcătui și și-au îngreunat inima sa și a slugilor sale.” Și după însăși pătîmirea iarăși: „S-a învîrtoșat inima lui Faraon și n-a trimis pe fiii lui Israil” (*Ieșirea* 9:34, 35). Și, în cele din urmă, cînd s-a căit că i-a trimis pe Evrei: „S-a schimbat inima lui Faraon și a slugilor lui asupra norodului, și au zis ei: Pentru ce am făcut aceasta, de am trimis pe fiii lui Israil ca să nu slujească nouă?” (*Ieșirea* 14:5).

Dintru toate acestea, este prea-arătat că după chipul acesta s-a zis că „a învîrtoșat Dumnezeu inima lui Faraon”. Căci, cu toate lucrurile cele minunate ce i-a arătat lui [Dumnezeu], el n-a voit să asculte, ci s-a învîrtoșat împotriva dumnezeieștii voințe și a rămas pînă în sfîrșit întru însăși a sa învîrtoșare.

Răspunsul al treilea: s-a zis că Domnul a învîrtoșat inima lui Faraon și după oarecare fel de arătare grăitoare. Fiindcă, după toate semnele și minunile acestea ale puterii Sale celei a-tot stăpînitoare pe care le-a săvîrșit ca să-l îndemne [pe acela] să lase slobod neamul Israilitean, cu însăși acestea a muștrat și a vădit arătat neînduplecarea și îndărătnicia cea pizmuitoare a celui stăpînitor vîrtos în cerbice. Pentru că atîtea minuni i-a arătat, atîtea [lucrări] prea-slăvite a lucrat, atîtea străine, și minunate și neazuite a săvîrșit ca să moaie și să frăgezească inima lui și să o aducă în sfîrșit la simți-

re și la pocăință care, dacă nu s-ar fi săvârșit, nu se făcea lucru arătat și de crezut că inimă de om poate ajunge vreodată la atîta nesimțire, și orbire și învîrtoșare. Căci – așa cum mulțimea învățăturilor pe care le-a auzit îl arăta timp și leneș pe ucenicul cel neînvățat; mulțimea sfătuirilor, răzvrătit și viclean pe cel neîndreptat; mulțimea vindecărilor, pe cel netămăduit; mulțimea ajutorărilor, pe cel deznădăjduit; mulțimea facerilor de bine, pe cel nerecunoscător și nemulțumitor – după același chip, mulțimea pedepselor și a bătăilor îl arată pe cel învîrtoșat cu inima. Și este un oarecare chip obiștesc și obișnuit de grăire să zicem: Cutare l-a făcut pe cutate astfel. Adică (după pildele puse mai-nainte) l-a arătat și prea-învederat l-a arătat ori timp, căci în zadar l-au prea-învățat; ori neîndreptat, fiindcă l-au prea-sfătuțit; ori netămăduit, fiindcă l-au prea-vindecăt; ori deznădăjduit, fiindcă l-au prea-ajutat; ori nemulțumitor, fiindcă l-au prea-dăruiț. Pentru aceea, după grăirea cea asemenea, nimic necuvios și nici afară de obișnuință zicem dacă la pricina pusă nouă înainte vom zice că Dumnezeu „l-a învîrtoșat”, adică l-a arătat vîrtos în cerbice pe Faraon; fiindcă l-a prea-bătut, dar nici cu mulțimea bătăilor celor atît de multe și atît de înfricoșate n-a biruit învîrtoșarea socotelii lui. Într-un cuvînt, Dumnezeu „l-a învîrtoșat” pe Faraon nu pentru că l-a făcut pe el astfel, căci el era așa pentru răzvrătirea socotelii și a voinții lui; ci pentru că Dumnezeu, înmulțind asupra lui și semne și bătăi, l-a vădit de obște ce fel era și l-a făcut arătat și cunoscut că a fost prea-învîrtoșat întru înălțimea covîrșirii.

23

Maicile n-au greutate a-i mîhni puțin pe fiii lor ca nu cumva să-i vadă căzînd în vreo grea vătămare

Maica cea pricepută și bună nu are greutate a-și mîhni cît de cît copilul pe care îl iubește cu covîrșire, cînd, prin mîhnirea pe care i-o pricinuieste pentru puțină vreme, știe că într-acest chip îi dăruiește prin aceasta mîntuirea. De multe ori (dacă cere trebuința), îl rănește chiar ea cu a sa mîna și îi varsă (dacă s-ar întîmpla) chiar parte din sîngele lui, cînd cunoaște că prin această vărsare de sînge se păzește viața fiului său. Astfel, cînd vede că ingerul este gata asupra lui Eliazar și caută să-lucidă ca pe un netăiat împrejur (*Ieșirea* 4:23-25), Sefora se sîrguiește îndată și cu o piatră ascuțită (neavînd cuțit la îndemînă) taie împrejur marginea trupului pruncului său cel fraged; și așa îl păzește de năprasnica moarte care i se îngrozea. Oare mîna cea de maică nu tremură cînd rupe trupul cel fraged al fiului său? Poate tremură. Cu adevărat, inima maicii doare, și se chinuiește și se mîhnește, însă primejdia ce stă asupra pruncului prea-biruiește și tremurul, și durerea și

toată mîhnirea. Dar are cîștig – căci poate zice pe urmă cu bucurie: „Sîngele tăierii împrejur a copilului meu” (*Ieșirea* 4:25) – văzînd că de la el îngerul cel aducător de moarte.

Dar o! – cite maici se fac neiubitoare de fii pentru covîrșitoarea șarta dragoste! Cite, ca să nu-i rănească și să nu-i mîhnească pentru vreme și cît de puțin pe copiii lor, îi jelesc pe urmă și îi plîng nemîngîiași lacrimi neajutătoare și nefolositoare!

24

**Uneori, toiagul îi înțelepțește pe unii,
iar pe cei fără de minte nici el vreodată**

Vezi cum celui rău și nebun îi vine cunoștința pe urmă? La început, acel păgîn și nebun Faraon le zicea trimișilor Moisi și Aaron că nu cunoaște Cine este Dumnezeuul acesta care i-a trimis: „Cine este El, al Cărui glas să-l ascult?” Zicea că nicidecum nu-L știe: „Nu-L știu pe Domnul!” (*Ieșirea* 5:2). Iar pe urmă, după bătăi, nebunul primește minte și îl cunoaște pe Domnul: „Rugați-vă pentru mine către Domnul!” (*Ieșirea* 8:8). La început, cînd stau înaintea lui ca niște soli, îi ocărăște și îi gonește cu minie: „Pentru ce răzvrățiți norodul? Duceți-vă fiecare către lucrările sale!” (*Ieșirea* 5:14). Iar după aceea el însuși îi cheamă și îi pune înainte ca solitori și mijlocitori rugători pentru sine-și către Dumnezeu: „Și i-a chemat Faraon pe Moisi și pe Aaron și le-a zis: „Rugați-vă către Domnul pentru mine!” (*Ieșirea* 8:8). La început, mai-nainte de a fi bătut, se îndărătnicește și se întărește în socoteală, și zice că nu-l trimite pe Israil: „Pe Israil nu-l trimit!” (*Ieșirea* 5:2). Iar pe urmă, după ce a cercat greutatea bătăilor, zice: Numai să lipsească broaștele de la mine și de la norodul meu, și Evreii să aibă slobozenie a ieși și să jertfească Domnului! „Să se ia broaștele de la mine și de la norodul meu, și îi voi trimite pe ei și vor jertfi Domnului!” (*Ieșirea* 8:8). O, cap rău! Acum [zici] așa? Aceasta este nebunia robilor celor răi, și nesupuși și cu anevioie înduplecați. Atunci hotărăsc și se fîgăduiesc să schimbe socoteala atunci cînd încep a suferi iuțea rănilor. Ci, chiar după răni, oare își schimbă năravul și obiceiul? Oare se îndreptează? Unii, poate. Iar cei cu totul înrăutățiți și desăvîrșiți impietriți cu inima – chiar după ce, asupra bătăilor, fîgăduiesc schimbarea de acea dată – după ce vor scutura de asupra lor ră-nile rămîn tot aceiași; precum Faraon a rămas neîndreptat pînă în sfîrșit.

25

**Fără de Dumnezeu este cuvîntul lui Faraon, dar
oarecum bine socotit după ceea ce urmează.**

**Multe cuvinte ale credincioșilor, arătîndu-se la început
bine-credincioase, sînt fără de Dumnezeu la cele de pe urmă.**

Cu adevărat, păgînesc a fost cuvîntul lui Faraon pe care l-a răspuns către Moisi și Aaron cînd aceștia i-au zis din partea lui Dumnezeu: „Acestea zice Domnul Dumnezeuul lui Israil...” (*Ieșirea* 5:10). Au cerut de la dînsul să trimită în pustie norodul Evreilor ca să prăznuiască, iar atunci Faraon a răspuns: „Și cine este Dumnezeuul acesta, ca să-l ascult eu poruncile? „Cine este El, al Cărui glas să-l ascult și să-i trimit pe fiii lui Israil?”. Cu adevărat, păgînesc cuvînt! Cuvînt al unui suflet ticălos; care, rătăcindu-se întru întunericul cel mai adînc al păgînatății și al nedumnezeirii, nu deschide nici-cum ochiul minții către lumina cea nesticăcioasă a cunoștinței de Dumnezeu și nu îl cunoaște pe unul și singurul adevărat Dumnezeu peste toate. Cine este Dumnezeuul acesta, Cine este?”

Cuvînt prea-dobitocesc și prea-nebunesc în sine, însă care, alăturîndu-se la ceea ce se aduce pe urmă, păzește după oarecare chip urmarea socotelii. [Adică:] Dacă așa fi știut Cine este Dumnezeuul acesta, dacă L-aș fi crezut, dacă L-aș fi mărturisit precum îl credeți și îl mărturișiți voi, m-aș fi supus Lui cu adevărat și așa fi ascultat porunca Lui cu negrăire împotrivă. Dar eu – zice – nici nu îl știu Cine este, nici nu îl cred, nici nu îl mărturisesc. [Și atunci] ce datorie am să-L ascult? „Cine este El, al Cărui glas să-l ascult ca să-i trimit pe fiii lui Israil? Duceți-vă de aici!” „Nu-L știu pe Domnul, și nu-l trimit pe Israil!” Nebuneasca punere înainte, drept adunîndu-se, dă încheierea cea ieșită din minte, păgînatatea îndreptățește neascultarea. Căci zice [mai întîi]: „Nu-L știu pe Domnul!”, iar apoi: „Nu-l voi trimite pe Israil!”

Dar – cînd sufletul îl și știe, și îl cunoaște și-L mărturisește pe Dumnezeu – cum este cu puțință a nu asculta supunîndu-se la cite poruncește Domnul? Și ce dare de răspuns mai are cînd se face neascultător poruncilor Dumnezeului Căruia se fîgăduiește, și pe care îl știe, și îl cunoaște și îl mărturisește? Și cum nu este neascultarea și lepădarea de poruncă a unui astfel de suflet mult mai grea decît păgînatatea aceea a nedumnezeirii faraonice? Eu, oricîtă silă așa aduce la săvîrșirea gîndurilor mele, nu pot a nu osîndi pentru aceasta mai mult decît pe Egipteanul Faraon pe Eva, strămoașa noastră cea de obște. Aceasta, cînd s-a îndemnat în Eden de vicleanul șarpe să guste rodul pomului oprit, mai întîi răspunde (cunoscîndu-L fără îndoială pe Dumnezeu că le-a oprit acea mîncare): „A zis Dumnezeu: Nu veți mîncă dintr-însul, nici vă veți atinge de dînsul!” Pînă aici, bine!

Dar apoi ce face? „Apoi, luînd din rodul lui, a mîncat și a dat și bărbatului său, și a mîncat cu dînsa” (*Facerea* 3:3-6). Dar – dacă Dumnezeu a zis: „Nu vei mînce! – tu pentru ce mîncîci? Cum îndrăznești și mîncîci? Cu ce înflet îndrăznești [să faci] ceea ce și știi, și mărturisești că Dumnezeu (Dumnezeul cel adevărat și înfricoșat) a oprit? Nu se vede aici Eva mult mai mult vrednică de osîndire decît Faraon? Acela zice: „Nu-L știu pe Domnul, și nu-l voi trimite pe Israil!” Aceasta zice: „A zis Dumnezeu: Nu vei mînce!... Și, luînd din rod, a mîncat.” A căruia dintre aceștia doi este mai grea vina? Nu este a Evei?

Dar întoarce-ți acum gîndul – o, păcătosule! – și la tine însuși! Ia bine aminte și judecă drept: tu urmezi Evei și te faci mai vinovat și mai fără de minte decît Faraon! Tu-L cunoști și-L mărturisești pe Domnul, dar cu toate acestea calci poruncile Domnului păcătuiind în fiecare ceas întru cunoștință, iar nu întru necunoștință. Iar apoi te bizui și te fălești întru credința ta. Ah, nebunule, această credință a ta mai mult te osîndește! Ah, de ar lipsi cu totul o credință ca aceasta, măcar ai fi mai puțin greșit, mai puțin vinovat! „Vai, vai, Horazime... Căci, de s-ar fi făcut în Tir și în Sidon puterile care s-au făcut întru voi, de demult s-ar fi pocăit șezînd în saci și în cenușă! Însă Tirului și Sidonului le va fi mai ușor la Judecată decît vouă. Și tu, Capernaume, care te-ai înălțat pînă la cer, pînă la iad te vei coborî” (*Luca* 10:13-16).¹

26

**„Faraon”, tiranul sufletelor, îi însărcinează pe credincioși cu
îndeletnicirile și cu învăliurile cele lumești,
ca să nu aibă vreme de slobozenie a gîndi pentru izbăvirea lor
cea din „Egipt”, adică din păcat**

Stăpînitorul țîitor de lume al veacului acestuia², diavolul și tiranul sufletelor, îngreunează grijile și învăliurile cele lumești asupra iubitorilor de lu-

¹ Zice Teofilact, în tălcuirea la *Luca*: „Tirul și Sidonul erau cetăți elinești, iar Betsaida și Horazinul erau iudaice. Deci zice: La Judecată le va fi mai ușor Elinilor decît vouă, celor care ați văzut minuni, și n-ați crezut! Căci aceia, dacă ar fi văzut, ar fi crezut. Iar tu, Capernaume, te-ai înălțat pînă la cer, slăvindu-te pentru minunile cele multe care s-au făcut întru tine; dar te vei pogori pînă la iad, osîndindu-te pentru însuși aceasta: că și după atîtea minuni, nu crezi.”

² Pavel zice așa: „Căci lupta noastră nu este împotriva sîngelui și a cărnii, ci împotriva începătorilor și stăpîniilor, împotriva stăpînitorilor lumii, ai întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății” (*Efesenii* 6:12). Este neapărată trebuința de a desluși acest stih pentru a nu-l înțelege greșit. Pentru aceasta ne vom folosi tot de tălcuirea lui Teofilact, care zice: „Căci lupta noastră nu este împotriva sîngelui și a cărnii... Ci avem – zice – să ne luptăm cu domnii și stăpînitorii gîndiți și nevăzuți, adică cu demonii. Căci – așa cum Dumnezeu are în cer cete osebite de Sfinți Îngeri, Începătorii și Stăpîni – tot astfel și tiranul și apostatul de la Dumnezeu diavol a făcut pe pămînt osebite cete ca acestea, ca să fie socotit și el oarecum ca un dumnezeu. «Împotriva stăpînitorilor lumii»

me și a deșertilor cu mintea și nu îi lasă a se liniști cît de puțin; ca nu cumva, întorcîndu-și gîndul și aducîndu-și aminte de slujba cea îndatorată lui Dumnezeu, să ia sîrguința cea cuviincioasă pentru mîntuirea sufletelor lor. „Dracul cel vătămător și făcător de stricăciune aceasta se sîrguiește asupra oamenilor: să nu caute la cer supusul lui, ci să se plece în pămînt și să facă întru sine-și cărămizi din tină.¹ Căci – orice ar fi din cîștigarea cea materială: oricare din cele ce se caută cu sîrguință pentru pîntece și pentru ospăț, sau și cîte se văd împrejurul bogăției – îi e arătat fiecăruia că este cu adevărat din pămînt ori din apă...” Așa îl închipuie dumnezeiescul Grigorie Nisiss pe „Faraon” cel gîndit al sufletelor, prea-bine alăturîndu-l pe acesta cu Egipteanul care îi silnicea cu totul pe Israiliteni atunci.

Alăturarea este prea-potrivită și prea cu de-amăruntul nimerită. Căci, ca și stăpînitorul acela al Evreilor, și gonaciul sufletelor noastre pune asupra-ne oarecari grei zapcii și pristavi, [care sînt] ori trupeștile poște și pof-tirile cele pătimașe și dezmiardătoare, ori gîndurile cele înalte, ori fumurile cele colburoase ale înaltei cugetări și ale doririi de slavă, ori setea cea nesățioasă și neastîmpărată a nesățioasei lăcomii de averi și a iubirii de bani. Și ne ostenim, ticăloșii de noi, ca și Israilitenii aceia și ne silim neîncetat. Și ce adunăm? Paie! Și ce grămădim? Tină! Și ce gătim? Cărămizi! Și unde privim întru toată lucrarea și fapta noastră? În jos, la pămînt, la lut, la tină! Și nu aflăm în cea mai mică parte a vieții noastre răgaz și răsufare ca să ne îndeletnicim a ne mai înălța capul, a ne deștepta să jertfim și noi Domnului Dumnezeuului nostru jertfă de laudă cuviincioasă Lui și prinos din lucrarea cea iubită lui Dumnezeu.² Și împrejurul nostru, cu adevărat,

Aici, Apostolul îi numește «stăpînitori ai lumii» pe demoni nu pentru că ei ar stăpîni lumea, adică fapăturile lui Dumnezeu – să nu fie! –, ci pentru că *Sfînta Scriptură* obișnuiește a numi «lume» faptele cele rele și viclene și pe oamenii care le săvîrșesc. De aceea a zis și Domnul către Apostoli: «Voi nu sînteți din lume» (*Ioan* 15:19), adică: Voi nu sînteți dintre aceia care fac faptele rele și cugetă lucrurile lumii acesteia. Deci demonii stăpînesc și domnesc lucrurile acesteia rele și pe oamenii cugetători de rele, fiindcă de voia lor s-au robii pe sine demonilor. «Ai întunericii lui veacului acestuia.» Pavel numește «întuneric» răutatea și păcatul, care numai întru acest veac se săvîrșește și se arată, iar mai mult nu are să se lucreze. «Împotriva duhurilor răutății...» Aici, Pavel îi numește «duhuri ale răutății» pe demoni. Căci, de vreme ce și îngerii sînt duhuri, a adăugat a zice: «ale răutății», ca să arate că îngerii sînt duhuri bune, luminate și sînte, iar demonii, dimpotrivă, sînt duhuri rele, întunecate și necurate. Și, după ce a zis că noi, Creștinii, nu purtăm război «împotriva singelui și a cărnii», adică a vrăjmașilor trupești și văzuți, face osebie între vrăjmașii noștri și vrăjmașii trupești, zicînd că vrăjmașii cu care ne luptăm sînt duhovnicești, adică fără trup și ușori. Și arată că sînt nevăzuți și cu totul vicleni, și prin urmare sînt cu anevoie de luptat și greu de biruit, deci trebuie să avem mare luare aminte întru războiul cel gîndit dus asupra lor” (în aceeași tilcuire a epistolelor lui Pavel).

¹ Precum Evreii făceau cărămizi din pămînt pentru Faraon cel văzut.

² „Lucrarea cea iubită lui Dumnezeu” este lauda și rugăciunea celor credincioși aduse către El, precum poruncește însuși Dumnezeu cel în Treime slăvit. „Au doară carne de ta-

și împrejurul nostru meșteșugește tiranul nostru diavolul, viclenind la fel cum meșteșugea atunci stăpînitorul Egiptului împotriva Israilitenilor: „Să nu se îngreuneze – zice –, să se îngreuneze lucrările oamenilor acestora! Și să nu se îngrijească de acestea, iar nu întru cuvinte deșarte!” (*Ieșirea* 5:9). „Să nu se îngrijească de acestea!” „De acestea!” Așa, de acestea și de unele ca acestea – de paie, de tină, de cărămidărie; de cele de jos, de cele pămîntești, de cele ce zac jos, de cele întinate, și proaste și netrebnice – iar nu de cele mai presus de acestea: de cele înalte, de cele mai presus de lume, și socotite cinstite și folositoare și mintuitoare de suflet. Pe acelea să le treacă cu vederea, să se lenevească de acelea ca de unele prisos, și deșarte și zadarnice. ....iar nu să grăiască întru cuvinte deșarte!” Sirguința pentru suflet, osîrdia întru slujirea lui Dumnezeu cea curată și fără prihană, suirea minții la cele din ceruri, dorul inimii împrejurul celor ale Duhului, cugetarea judecărilor dumnezeiești, cercarea iscoditoare a *Sfîntelor Legi* (adică citirea și cugetarea *Dumnezeieștilor Scripturi*), ascultarea cea luătoare aminte a învățăturilor bisericești, laudele, cîntările de psalmi, rugăciunea și cererea cea întinsă, mărturisirea cu zdrobire de inimă întru umilință, mulțumirea fierbinte și bine recunoscătoare pentru bunătățile pe care neîncetat le dobîndiți, toate acestea sînt pricinuiți și meșteșugiri de oameni leneși, și trîndavi și nelucrări și pregetări de suflete trîndave și nelucrătoare! Voi ședeți fără de lucru, și pentru aceasta izvoditi unele ca acestea. „Sînteți fără de lucru!” (*Ieșirea* 5:17). Acestea toate sînt cu totul fără cîștig, și fără rod, și deșarte și zadarnice purtări de grijă! „Nu vă grijiți întru cuvinte deșarte!”

Deci văd starea ticăloasă a ticăloșiei noastre foarte potrivită cu aceea prea-reă și prea-ostenitoare de atunci a Evreilor de sub robia lui Faraon. Dar ce? Asemenea?! Eu văd starea noastră încă cu mult mai ticăloasă! Lucrările la care Israilitenii se silniceau atunci cu totul de către Faraon le pricinuiiau [doar] osteneală trupească și ticăloșie vremelnică în viața aceasta. Lucrările la care ne supunem de către silnicul nostru cel sufletesc ne pricinuiesc [și altă] osteneală pe lîngă aceea trupească și sufletească și ni se fac pricinuitoare de multe feluri de dureri și de necazuri nu numai în viața aceasta, ci și întru aceea ce va să fie: de osînda cea mai de pe urmă, și de pedeapsa și de munca cea fără de sfîrșit.

Apoi, lîngă acestea, nouă ni se întîmplă și alta, spre adăugare de multă ticăloșie. Căci ticăloșia, necăjirea pe care o pătimeau atunci Israilitenii era măcar una simțită, și ei se plîngeau și strigau vătîndu-se pentru dînsa, și mihnindu-se și chemînd spre ajutor pe Dumnezeu și pe oameni. Dar ticăloșia întru care ne aflăm noi este unită cu o nemărginită nesimțire, și nedurere

uri voi minca, sau sînge de țapi voi bea? Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Preaînalt rugăciunile tale!” (*Psalmul* 49:13, 14).

și neosebire. Noi — departe fiind de a ne îngreuna, și de a ne plînge și de a ne mihni de aceeaștră prea-grea rea pătimire pe care o suferim — mai de multe ori noi încă ne și bucurăm, și ne veselim petrecînd bucuroși și luminoși, și ne odihnim, și cu bucurie le primim, și-i iubim pe pristavii și zapcii aceștia grei ai noștri, și purtăm lanțurile și cătușele puse de dinșii ca pe niște ocrotiri și împodobiri; și îmbrățișăm și sărutăm patele noastre, și tina noastră și cărămizile noastre. Și încă ceea ce este mai rău: chiar dacă s-ar afla cineva precum Moisi și Aaron care, luminîndu-se și trimițîndu-se de Dumnezeu, se apucă să ne slobozească oarecum din această robie pierzătoare de suflet întru care ne tiranizăm, noi fie îl batjocorim și îl luăm în rîs pe unul ca acesta, fie ne întoarcem și fugim de dînsul. O, stare mai ticăloasă decît toată ticăloșia!

27

Deosebire a minunilor dumnezeiești de fermecătoriile și vrăjitoriile amăgitoare

Unii se minunează pentru ce — cînd Aaron a aruncat la pămînt înaintea lui Faraon toiagul său, și acesta s-a prefăcut în balaur — Dumnezeu a slobozit ca și ghicitorii și fermecătorii Egiptului să săvîrșească o asemenea minune cu vrăjitoriile lor (*Ieșirea* 7:11). Și nu numai aceasta, ci să săvîrșească mai pe urmă și alte oarecari faceri de minuni.

Unii ca aceștia vor înceta însă a se mira dacă vor socoti că Dumnezeu a slobozit acele faceri de minuni ale vrăjitorilor ca pe unele folositoare și trebuitoare; ca, prin vestirea deosebirii, să se vădească amăgirea și fermecătoria de multe feluri prin care vrăjitorii îi amăgeau pe Egipteni. Fiindcă astfel amăgiții Egipteni și Faraon [însuși] cunoșteau mai întîi decît alții cîtă este deosebirea amăgitoarelor farmece omenești și drăcești față de semnele și minunile cele adevărate ale puterii celei a-toate lucrătoare a Celui Preaînalt. „Pentru aceasta — zice Teodorit — a lăsat fermecătorilor a le lucra pe unele, ca să se arate osebirea.”

Și se cădea să cunoască fără îndoială că întîi s-a arătat în chip mărturisit cum toiagul lui Aaron le-a covîrșit cu puterea și le-a înghițit pe cele ale Egiptenilor.¹ Filon Iudeul zugrăvește lucrul acesta cu platonice frumusețe și meșteșug de vorbă: „Ridicîndu-se către înălțime din multa întrecere, balaurul făcut din toiagul lui Moisi își lățește pieptul și, deschizîndu-și gura cu o pornire prea-grabnică de un vînt tare și vîinindu-i, îi trage pe toți [șerpilor] dimprejur ca pe niște vînatari de pești. Și, înghițîndu-i, toiagul s-a prefăcut în firea cea dintîi.”

¹ „Atunci, a chemat și Faraon pe înțelepții Egiptului și pe vrăjitori, și au făcut și vrăjitorii Egiptenilor asemenea lucru cu vrăjile lor: fiecare din ei și-a aruncat toiagul, și s-a făcut șarpe. Dar toiagul lui Aaron a înghițit toiagele lor” (*Ieșirea* 7:11, 12).

Ce rușinare și surprare a amăgirii este mai mare decât a se pierde din mijloc toiegele puse înainte ale vrăjitorilor, făcându-se mîncare lui Aaron? Care semn de biruință al adevărului este mai strălucit decât a se întoarce de la palatele împărătești cu totul fără toiege și rușinați lanis și lambris și cealaltă adunare a amăgitorilor? Părutele minuni ale minciunii sînt niște năluciri goale și înființate în chip mincinos, care la sfîrșit se desleagă întru nimic.

Apoi, minunile adevărului sînt lucrări înființate și se fac negreșit pentru oarecare trebuință și întrebuițare la care se rînduiesc de Făcătorul a toate. Minunile cele adevărate, săvîrșite cu dumnezeiască putere, nu se fac niciodată spre pagubă, nici doar după o goală arătare în deșert și fără scop, ci spre oarecare folos. Iar acel toiaș purtător de biruință avea de aici înainte nu numai să lovească apa rîului și să o prefacă în sînge, și să o adune în ape, și în lacuri și în bălți – și așa să acopere pămîntul cu mulțime nenumărată de broaște ce săreau pretutindeni, spre înțeleptirea și priceperea trușășilor – ci avea să și vindece bătăile acestea după ce le aducea asupra; și, pricinuind vătămarea spre vindecarea relei nărviri, avea iarăși să aducă îndată după rău și vindecarea, dacă cei ce au pățimit răul ar fi dat făgăduială de cîință și de îndreptare. Prin farmecele lor, vrăjitorii Egiptenilor săvîrșeau și ei unele [minuni], pînă la o vreme, ca și cum asemenea cu cele adevărate; dar săvîrșeau ceva începînd, fără a putea săvîrși nimic către scop. Au prefăcut și ei apa în sînge, au chemat și ei broaștele: „Și au făcut asemenea și vrăjitorii Egiptenilor cu fermecăturile lor” (*Ieșirea* 7:22). Însă pînă aici, iar mai încolo nu. Li s-a dat putere a săvîrși acea facere de minune spre paguba și vătămarea Egiptului, dar nu și pe aceea spre folosirea și izbăvirea vătămării, precum prea-bine însemnează Teodorit: „Și ei au prefăcut apa în sînge, dar n-au putut întoarce apa în firea ei dinainte. Și broaștele le-au scos, însă n-au putut și a izbăvi casele Egiptenilor de dînsule. Adică fermecătorilor li se da voie a-i pedepsi pe Egipteni, dar nu și a opri certarea.”

Iar toiașul lui Moisi, după ce s-a făcut șarpe, s-a schimbat iarăși în toiaș: [acela.] după ce a prefăcut apa în sînge, a schimbat iarăși sîngele în apă; după ce a scos mulțimea broaștelor, a pierdut și broaștele. Dar fermecătorii – făcîndu-se slujitori unei puteri făcătoare numai de rău și arătîndu-se înțelepți numai spre a face rău, nu și spre a face bine – nu puteau să mai îndrepteze răul după ce îl săvîrșeau. După ce pricinuiau rana, nu aveau putere să o și vindece. Fiindcă, de ar fi avut puterea aceasta, Faraon ar fi alergat la dîșșii, iar nu la Moisi și la Aaron, cu atît de multe rugăciuni ca și cum prin aceștia și numai prin aceștia nădăjduia vindecarea bătăii: „Și i-a chemat Faraon pe Moisi și pe Aaron, și le-a zis: Rugați-vă pentru mine către Domnul, și să ia broaștele de la mine și de la norodul meu! Și îi voi trimite pe dîșșii și vor jertfi Domnului” (*Ieșirea* 8:8).

Lîngă acestea, cînd Aaron a lovit cu toiagul lutul de pe pămînt și dintr-acesta au ieșit muștele și au umplut toate, vrăjitorii – care făcuseră și ei asemenea la toiège, și la sîngiuri și la broaște – au cercat să săvîrșească asemenea și minunea aceasta, cu aceleași farmece: adică să scoată mușița, dar n-au putut.¹ Și este lucru vrednic de însemnat că cei ce au scos vieta-tea mai mare (adică pe broască) n-au putut să o scoată pe cea prea-mică, precum însemnează aici sus-numitul Teodorit. Drept aceea, au fost siliți a-și mărturisi vrăjitoria și a-i spune lui Faraon că acela a fost lucru al puterii celei prea-înalte a lui Dumnezeu – „Deci i-au zis vrăjitorii lui Faraon: Deget al lui Dumnezeu este acesta” (*Ieșirea* 8:19) – mărturisind ei înșiși din gura lor că, într-adevăr, minunile lor cele părute n-au fost „deget al lui Dumnezeu”.

Iată așadar arătat cuvîntul pentru care Dumnezeu a îngăduit ca fermecătorii Egiptului să săvîrșească minunile pe care le-au săvîrșit. Dacă Dumnezeu nu le-ar fi slobozit lor arătările acelea vrăjitorești, s-ar fi arătat vre-odată așa de luminat deosebirea neputincioasei și amăgitoarei vrăjitorii a slujitorilor duhului înșelăciunii față de puterea cea tare a facerii de minuni celei mai presus de fire a slujitorilor Dumnezeului celui adevărat, a celor trimiși la împăratul Egiptului pentru izbăvirea Israelitenilor?

28

Pentru ce s-a scris că toiagul lui Aaron a înghițit toiégele fermecătorilor Egipteni, și nu s-a scris că șarpele pe șerpi?

„Și a înghițit toiagul lui Aaron toiégele acelora” (*Ieșirea* 7:12). Rabinii Evreilor, băsmuind [cărțile] lui Moisi, plăsmuiesc și aici (după al lor obicei) și băsmușorul acesta.² Ei zic că, după ce vrăjitorii lui Faraon au văzut

¹ „Și au făcut ei așa: Aaron și-a întins toiagul cu mîna sa și a lovit țarina pămîntului și s-au ivit țînțari pe oameni și pe vite. Toată țarina pămîntului s-a făcut țînțari în tot pămîntul Egiptului. Au încercat atunci și magii cu vrăjile lor să facă țînțari, dar n-au putut. Și au rămas țînțari pe oameni și pe vite” (*Ieșirea* 8:17, 18).

² Începînd cu vremea propovăduirii Sfinților Apostoli, ura vrăjmașului diavol i-a găsit împreună-lucrători pe cărturarii și fariseii cei uritori de Hristos; care, pentru a opri propovăduirea ucenicilor Domnului, au început să măsluiască textul *Sfintei Scripturi* a *Vechiului Testament* în mii de locuri, pentru a ascunde proorociile mesianice și orice altă legătură ce s-ar fi putut face între *Legea Veche* și creștinism. Astfel, în *Dialogul cu Iudeul Trifon* (cam la anul 150), putem citi cum Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful îl muștră pe acela pentru o seamă de schimbări aduse de Evrei textului *Sfintei Scripturi* a *Vechiului Testament*, mai cu seamă proorociilor despre Întruparea, Propovăduirea, Patimile, Învierea și Înălțarea la cer a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Dar schimbările făcute de Iudei asupra cărților *Vechiului Testament* au continuat pînă la alcătuirea unei forme finale, căreia i s-au adus și comentarii în același duh, și așa s-a ivit ceea ce se cheamă *Talmudul*, cartea de căpetenie a Evreilor de pretutindeni. Cărțile *Vechiului Testament*, atît originalul,

că șarpele lui Aaron a mâncat șerpii lor, Valaam (începătorul vrăjitorilor Egipteni, care era acolo de față) a zis: Ce lucru de mirare dacă balaurul a mâncat balaurii? Aceasta este cu îndemînare și oarecum obișnuit, a mîncat vietate pe vietăți! Minune ar fi fost dacă toiagul ar fi mîncat toiegele. (Dacă ar fi voit, rabinii puteau bîrni că ar fi fost minune încă și dacă toiagul i-ar fi mîncat pe șerpi.) Încît – zic ei – însuși Valaam Egipteanul l-a chemat pe Moisi să săvîrșească, de ar fi fost destoinic, minunea aceasta: adică să facă lemnul să mînce și să înghită lemnele; și Moisi a ascultat. Și el, și vrăjitorii și-au aruncat la pămînt toiegele a doua oară, fără a le schimba în șerpi; și așa toiagul le-a mîncat pe toiege, lemnul pe lemne. Și pentru aceasta – zic ei – zice *Scriptura* că toiagul lui Aaron a înghițit toiegele acelora. Bîrfiri rabinice! Adevărul este că șarpele i-a mîncat pe șerpi. Dar pentru ce s-a scris de aici că toiagul le-a mîncat pe toiege, și nu șarpele pe șerpi? Pentru că *Scriptura* numește lucrurile prin ființa cea dinainte: adică le numește cu acele numiri pe care le avea ființa lor cea firească, din care s-au și schimbat în felul [genul] celălalt în chip minunat.

Unii din sfinții propovăduitori mai noi au luat din pricina aceasta prilejul unei adevărate sfătuirii morale. Lucrurile – zic ei – nu sînt atît ceea ce sînt, cît ceea ce au fost și ceea ce vor fi. Singur Dumnezeu este chiar de Sine-Și ceea ce este. „Eu sînt ceea ce este! *O on!*” (*Ieșirea* 3:14). Pentru că singur Dumnezeu este de Sine ceea ce era de-a pururea și ceea ce are a fi pururea: Cel ce este, și Cel ce era și Cel ce vine; ieri, și astăzi și în veci același, nemutat, neprefăcut, neschimbat, de-a pururea același.¹ Pentru aceasta, singur Dumnezeu este și Se numește chiar și prea cu adevărat *O on*. Toate zidirile – ca unele ce se prefac, și se mută și se schimbă ca întru o neîncetată curgere și înapoi curgere – sînt nestatornice din fire, altă dată altele și altfel. Alceva au fost, ori nici nu au fost; altceva sînt, ori nici nu sînt; altceva vor fi, ori cu totul nici nu vor fi; și, pentru aceasta, nu sînt chiar și negreșit ceea ce sînt acum.

cît și copiile cu modificările ulterioare, au fost distruse sistematic de Iudei pînă la stabilirea unei forme îndeajuns de convenabile pentru a nu mai exista nici o legătură între *Tanakh* și *Septuaginta*; cele mai vechi texte ebraice păstrate sînt *codexul de la Petersburg* (integral, anul 1008 după Hristos) și trei manuscrise din veacul al X-lea (anume *codexul din Allep*, *codexul de la Cairo* și *cel de la British Museum*; nici unul dintre ele nu conține întregul canon scripturistic), cînd alcătuirea *Talmudului* era de multă vreme încheiată și conținutul său pus în lucrare.

¹ Despre aceasta, Sfințul Grigorie Teologul a zis așa: „Cu adevărat, Dumnezeu era pururea, și este și va fi. Iar mai ales El este de-a pururea, căci graiul «era» și «va fi» este naștere a timpului nostru și a firii celei curgătoare. Iar «Cel ce este» – așa cum Se numește pe Sine-Și vorbindu-i lui Moisi în munte – e de-a pururea; căci, cuprinzînd întru Sine toată ființa, nici nu Se începe, nici nu Se sfîrșește, întrecînd toată înțelegerea timpului și a firii ca un noian nemărginit și nehotărnicit” (*Cuvînt la Nașterea Domnului*).

Așadar poate cineva să zică pentru dinsele că acestea sînt cit de cit ceea ce au fost mai-nainte ori, într-alt fel, ce au să fie și pe urmă? La pricina ce ne zace înainte, șarpele lui Aaron, care a înghițit șerpilor vrăjitorilor, ce era mai-nainte de a se face șarpe? Era toiag. După ce s-a făcut din toiag șarpe, ce avea să fie iarăși de aici înainte? Iarăși toiag. Drept aceea, șarpele era toiag ori putea a se numi toiag și atunci cînd îi înghițea pe șerpi, fiindcă și mai-nainte a fost toiag și era să fie toiag și pe urmă. Iată – adaugă ziișii sfinți propovăduitori – cuvîntul după care *Sfințita Scriptură* nu zice că șarpele a înghițit șerpilor, ci că toiagul a înghițit toiagele: „Și a înghițit toiagul lui Aaron toiagele acelora.”

Dintru o asemenea tîlcuire, acești cuvîntători de năravuri se mută – în învățăturile lor pe care le grăiesc în biserici pentru moarte, cînd se întîmplă – și la ipostasul nostru [omenesc]. Și ne aduc aminte ce sîntem pînă ce trăim, arătînd începutul și sfîrșitul nostru: Omule, omule, gîndește ce ești! Ești pămînt. Cum? Fiindcă ai fost pămînt și iarăși ai să fii pămînt. Încheierea adevărată și fără grăire împotriva s-a pus înainte: Pămînt ești, căci din pămînt te-ai luat și în pămînt te vei întoarce!¹

29

Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Preaînalt se va sălășlui întru acoperămîntul Dumnezeului Cerului

Pe cîți îi iubește și îi ocrotește, Dumnezeu îi păzește fără de patimă – nîcicum vătămați, nici păgubiți – chiar cînd se află în mijlocul relelor și în mijlocul primejdiilor celor mai mari și mai de aproape. Musca cea ciînească umple toate lăcașurile și se împrăștie în tot pămîntul Egiptului, însă Evreilor le lasă slobod pămîntul Ghesem, de care nu se apropie (*Ieșirea* 8:21-24). Grindina cea învăpăiată bate și prea-arde și oameni, și dobitoace, și tot sadul și odrăslirea, și toată buruiana și verdeața țarinilor egiptene – iar pămîntul Ghesem cel zis se păzește întru întreagă alinare și înseninare, scăpat de ploile cele înfocate și de strașnicele lovituri ale grindinei. Omorul pierde dobitoacele Egiptenilor – caii, pe cele de sub jug, cămilele, boii, oile – dar de turmele și cirezile Israilitenilor această pierzare a dobitoacelor nu se atinge (*Ieșirea* 9:6, 7). Rană chinuitoare și bășici dureroase clocotesc în trupurile a tot neamul egiptean – și la oameni, și chiar la cele cu patru picioare – iar Israilitenii – și ei, și dobitoacele lor – rămîn sănătoși și nerăniți (*Ieșirea* 9:9). Lăcusta acoperă toate hotarele împărăției și mănîncă toată buruiana și pajiștea, și copacii și toate sadurile; și intră chiar în lăuntru celor prea-mai din lăuntru și a celor mai ascunse ale caselor, dar la pă-

¹ *Facerea* 13:19.

mîntul Ghesem lăcusta nu se apropie (*Ieșirea* 10:15). Toți locuitorii Egiptului se află zile întregi îngropați în lăuntru unui prea-adînc, și prea-vechi și orb și pipăit întuneric; iar în pămîntul Ghesem ziua zîmbește veselă și strălucită. În sfîrșit, întru una și aceeași noapte, mor toți întii născuții Egiptenilor: „De la întiiul născut al lui Faraon celui ce șade pe scaun, pînă la întiiul născut al roabei celei din groapă și pînă la întiiul născut a tot dobitoacul” (*Ieșirea* 11:5). Iar la toți fiii lui Israil departe este a se întimpla astfel de întîmplare a pieirii celor întii născuți: „De la om pînă la dobitoc, nu s-a auzit măcar cîine să schelălăie cu limba sa” (*Ieșirea* 11:7). Mai-nainte într-acest chip s-a păzit întreagă de pierzarea cea a toată lumea și familia lui Noe¹, și familia lui Lot de arderea Sodomei², și mai pe urmă Daniil de gura leilor celor flămînzi³, și cei trei coconi în Babilon care s-au răcorit în văpăile cele înșeptit puternice ale cuptorului ce ardea.⁴

¹ „Atunci, a zis Domnul Dumnezeu către Noe: Sosit-a înaintea feței Mele sfîrșitul a tot omul, căci s-a umplut pămîntul de nedreptățile lor, și iată Eu îi voi pierde de pe pămînt. Tu însă fă-ți o corabie de lemn de salcîm... Și iată Eu voi aduce asupra pămîntului potop de apă, ca să pierd tot trupul de sub cer în care este suflare de viață; și tot ce este pe pămînt va pieri. Iar cu tine voi face legămîntul Meu; și vei intra în corabie tu și împreună cu tine vor intra fiii tăi, femeia ta și femeile fiilor tăi” (*Facerea* 6:13, 14, 17, 18).

² „Apoi, cei doi Oameni au zis către Lot: Ai tu pe cineva din ai tăi aici? De ai fi, sau fiice, sau gineri sau pe oricine altul în cetate, scoate-i din locul acesta! Căci Noi avem să pierdem locul acesta, pentru că strigarea împotriva lor s-a suit înaintea Domnului și Domnul Ne-a trimis să-l pierdem” (*Facerea* 19:12, 13).

³ „Apoi, regele s-a sculat dis-de-dimineață în revărsat de zori și a venit în grabă la groapa cu lei. Și, cînd s-a apropiat de groapă, l-a strigat pe Daniil cu glas tare. Atunci, regele a prins a grăi și a zis lui Daniil: Daniile, slujitorule al Dumnezeului celui viu, Dumnezeuul tău căruia te închini neîncetat a putut oare să te scape de lei? Apoi Daniil a vorbit cu regele: O, rege, în veci să trăiești! Dumnezeu l-a trimis pe îngerul Său și a astupat gura leilor, și ei nu mi-au făcut nici un rău, pentru că am fost găsit nevinovat înaintea Lui, precum și în fața ta, rege, n-am făcut nici un rău!” (*Daniil* 6:20-23).

⁴ „Atunci, Nabucodonosor s-a umplut de mînie și și-a schimbat înfățișarea feței sale față de Șadrac, Meșac și Abed-Nego. Și, începînd iarăși a grăi, a poruncit să încâlzească cuptorul de șapte ori mai mult decît era de obicei. Și a poruncit celor mai puternici oameni din oștirea lui să-i lege pe Șadrac, Meșac și Abed-Nego [numele babilonian al celor trei tineri Evrei] și să-i arunce în cuptorul cel cu foc arzător. [...] Fiindcă porunca regelui era grabnică și cuptorul foarte înfierbîntat, acei oameni care au aruncat pe Șadrac, Meșac și Abed-Nego au fost mistuiți de văpaia focului. Și acești trei bărbați – Șadrac, Meșac și Abed-Nego – au căzut legați în mijlocul cuptorului cu foc arzător. Atunci, regele Nabucodonosor a fost cuprins de spaimă și s-a sculat în grabă. El a început a grăi și a zis către sfetnicii săi: «Oare n-am aruncat noi trei bărbați legați în mijlocul cuptorului cu foc arzător?» Răspuns-au și i-au zis: «Cu adevărat, așa este, o, rege!» Și, începînd din nou a grăi, a zis: «Iată eu văd patru bărbați dezlegați, umblînd prin mijlocul cuptorului nevătămați, iar chipul celui de al patrulea, ca fața unuia dintre fiii zeilor»” (*Daniil* 3:19, 20, 22-25). Iar sfinții tîlcuitori arată că cel de al patrulea tînăr din cuptor a fost însuși Arhanghelul Mihail, precum zice și cîntarea: „Numărul celor trei Tineri de demult din văpaia cuptorului ai izbăvit, Mihaile Voievodule, arătîndu-te întru aceasta prea-slăvit, și luminat cu chipul și

Cînd omul locuiește întru ajutorul Celui Înalt, se sălășluiește sub acoperămîntul Dumnezeului Cerului. Domnul este ajutorul și scăparea unuia ca acesta. Unul ca acesta sare cu ușurință peste cursele ce se meșteșugesc să-l vîneze.¹ Acesta nu se teme și nu se tulbură de înfricoșările celor ce îl îngrozesc. Nu pune înainte nici înfricoșările de noapte, nici săgetările de zi, nici bîntuiriile și pîndirile dintru întuneric, nici asupra și năpădirile ispititoare ce se fac în lumina de amiază zi.² Din toate părțile fiind înconjurat de vrăjmașii cei mai sălbatici, împresurat din tot locul de prăpăstiile cele mai adînci, ocolit de primejdiile cele mai înveredate, el petrece întru netemere. Ca și cum relele s-ar teme de dînsul, nu el de rele, departe de dînsul stau relele și nu îndrăznesc să se apropie de dînsul. Venind asupra-i, el le întîmpină fără de temere, iar după ce i-au venit asupra le împinge vitejește și cu mărime de suflet, fără a putea ele să-l vatăme cît de puțin. Calcă cu îndrăzneală peste aspidă și peste vasilisc, calcă bărbătește pe leu și pe balaur³ și

după asemănarea lui Dumnezeu, încît se spăimînta tiranul de minune" (*Acatistul Sfinților Voievozi Mihail și Gavriil*). Iar puterea care i-a izbăvit a fost aceea a Sfințului Duh: „Cei trei tineri, în mijlocul flăcării cuptorului, se răcoreau cu bucuria [dată] de la Sfințului Duh" (Teofilact, în tilcuirea epistolelor lui Pavel).

¹ „Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Preaînalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălășlui. Zice-va lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu ești și scăparea mea, Dumnezeul meu, și voi nădăjdui spre Dînsul. Că El te va izbăvi din cursa vînturilor și de cuvîntul tulburător" (*Psalmul 90:1-3*).

² „Cu armă te va înconjura adevărul Lui, nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă întru întuneric, de întîmplare și de dracul cel de amiază" (*Psalmul 90:5, 6*). Stihuri care se înțeleg așa, după același Teodorit: „Cu armă te va înconjura adevărul Lui...» Fiindcă mai sus a pomenit de cuvînt tulburător și mincinos, după cuvîntul a făgăduit aici că adevărul se va face într-armarea lui.

«Nu te vei teme de frica de noapte...» Prin dumnezeiasca nădejde îi vei birui nu numai pe vrăjmașii cei simțiți, ci și pe cei gîndiți, și vei scăpa de pîndirile ce năvălesc asupra-ți noaptea și de năpădirile de fiecare zi ale vrăjmașilor. Și, avînd îndrăzneală, ca unul ce ești păzit de Dumnezeu, vei scăpa de grijă, și nici întru amiază te vei îngrija, ci vei fugi de pîndirile dracilor, dobîndind ajutorul cel de sus. Iar pe «drac de amiază» l-a pus după socoteala celor mulți; și [chiar] este cu puțință ca pînditorii și bîntuitorii oamenilor, după ce aceștia au mîncat și s-au săturat, să alerge asupra lor ca spre un vinat gata și să-i biruiască cu lesnire pe cei lipsiți de purtarea de grijă de sus.»

³ Precum zice Psalmistul pentru cel păzit de Dumnezeu: „Vei călca pe aspidă și pe vasilisc și vei încăleca peste leu și peste balaur" (*Psalmul 90:13*). „Vrînd să arate stăpînirea asupra a tot felul de răutate, a pomenit fiarele cele prea-puternice și prea-amare. Astfel, prin «leu» și «balaur» a însemnat țaria, căci fiarele acestea sînt puternice foarte, iar prin «aspidă» și «vasilisc» a arătat răutatea cea desăvîrșită, căci aceea sloboade în lăuntru venin purtător de moarte, iar acela vatămă și cu vederea (fiindcă se zice că dihania numită «vasilisc» are și privirea înveninată). Și totuși, mulți din cei ce au crezut lui Dumnezeu au biruit fiarele acestea: așa, minunatul Daniil a legat gurile leilor; așa, dumnezeiescul Pavel nu a fost vatămat de viperă. Și, ca să zic în scurt, să alergăm înapoi către cele vechi: așa, petrecînd împreună cu fiarele, Noe s-a păzit nevătămat; așa, îmbrățișînd viața cea pustni-

se păzește cu totul nepătimaș; fiindcă este mai presus decît toate acestea, căci Îl are scăpare a sa pe Cel Preainalt, pentru că întru Dînsul s-au înfrînt toate nădejile mîntuirii sale.¹

30

Căința pentru căință și întoarcerea de la întoarcere este răul cel mai de pe urmă

Ce folos este a se căi păcătosul pentru puțină vreme atunci cînd el este lesnicios, și îndemînic și grabnic a se întoarce iarăși la relele dinainte, cu lucrul dovedind că se căiește pentru că s-a căit? Și acel Faraon, pentru rana broaștelor, a arătat că s-a schimbat: „Rugați-vă pentru mine către Domnul – le-a zis lui Moisi și lui Aaron –, rugați-vă, și să ia broaștele! Și voi trimite norodul și vor jertfi Domnului” (*Ieșirea* 8:8). Dar, după ce s-a văzut slobod de rană, inima lui s-a îngreunat iarăși și el s-a întors la socoteala cea dintîi (*Ieșirea* 8:15). Același lucru l-a făcut și la rana muștei celei cîinești, cînd iarăși a zis: „Rugați-vă pentru mine către Domnul, și eu vă voi trimite pe voi!” (*Ieșirea* 8:28). Și iarăși îndată, după ce musca cea cîinească a lipsit, el „și-a îngreunat inima sa și n-a voit să trimită norodul” (*Ieșirea* 8:31, 32). Același lucru l-a făcut pentru rana grindinei, și mai ales cu mai multa umilință de suflet și cu mai fierbinte mărturisire. Acele înfricoșate glasuri [ale tunetelor] au detunat mintea lui, i-au cutremurat creierii; acea grindină înfocată i-a rănit și i-a ars inima. Pentru aceea, chemîndu-i atunci pe Moisi și pe Aaron, a strigat: „Am greșit, am greșit acum! Domnul este drept, iar eu și norodul meu păgîni. Rugați-vă dar pentru mine către Domnul!” (*Ieșirea* 9:27, 28). Dar rămas-a oare măcar atunci statornic și neclintit întru această căință a sa? Ba! „Și, vîzînd că au încetat ploaia, și grindina și tunetele, a adăugat a păcătui” (*Ieșirea* 9:34). Împietritul cu inima arăta același fel de pocăință mincinoasă la toată rana, fără a lua vreodată adevărată și desăvîrșită îndreptare. Încît, și după ce s-a căit că i-a lăsat pe Israiliteni să se ducă, iarăși i-a gonit pe dînșii, pentru ca în cele din urmă să se afunde în Marea Roșie și el și toată puterea lui și să se îngroape în știutul mormînt cel așternut cu apă.² Nefolositoare căință! Necîștigătoare întoarcere [de la

cească și viețuind cu fiarele împreună, nenumărați alții au biruit vătămarea acestora prin nădejdea în Dumnezeu” (Teodorit).

¹ Cum zice Psalmistul: „Fii mie Dumnezeu scutitor și casă de scăpare, ca să mă mințiești! Că întărirea mea și scăparea mea ești Tu” (*Psalmul* 30:2, 3). Și: „Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: Tu ești nădejdea mea!” (*Psalmul* 141:5).

² „Și a certat Marea Roșie, și s-a secăt, și i-a povățuit pe dînșii prin adînc ca în pustie; și i-a mîntuit pe dînșii din mîna celor ce îi urau și i-a izbăvit din mîna vrăjmașului lor. Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînșii, nici unul dintr-inșii n-a rămas” (*Psalmul* 105:9-11).

păcat! Cu cît mai des se face, cu atît mai mincinoasă se dovedește și cu atît mai mult împietrește și îngreunează sufletul ticălosului păcătos, pentru ca în cele din urmă să-l afunde în adîncul acela dintru care nu se mai poate scula, nici a se pocăi.

31

Cu ce cuvînt sînt primite cele aduse lui Dumnezeu de către păgîni?

Cînd, după întunericul cel pipăit, Faraon a dat voie Evreilor să iasă pentru a jertfi Dumnezeului lor, el a zis către dînșii: Duceți-vă cu toată gătirea voastră, dar lăsați aici oile voastre și boii voștri (*Ieșirea* 10:24). Iar Moisi ce a răspuns? Să lăsăm – zice – oile și boii aici? Și pe acestea toate trebuie să le avem împreună. Și nu numai, ci pe lîngă acestea și tu trebuie să ne dai dintru ale tale ca să aducem Domnului Dumnezeului nostru jertfe și arderi de tot! „Și tu ne vei da nouă arderi de tot” (*Ieșirea* 10:25).

Dar este cu cale și cu cuviință a primi credința cea dreaptă cele aduse de păgîni întru slava Dumnezeului celui adevărat? Da, cînd aceasta ajută spre slava lui Dumnezeu și cînd se face ca o oarecare propovăduire a dumnezeieștii puteri, întru care buna-credință poartă spre semn de biruință jafurile și prăzile luate de la păgînătate.

Jertfa celui fără de lege și a păcătosului „este uriciune la Dumnezeu”¹. Așa, cu adevărat! Dumnezeu a zis de multe ori că nici de la înșși Evreii, care erau norodul Lui, nu primea lunile cele noi și simbetele lor; a zis că le urăște sufletul Lui. A zis că Se îngreșează de postul lor, și de nelucrarea și de ziua lor prăznuitoare și mare atunci cînd ies dintr-o așezare a unor suflete ce se fîgăduiesc să păzească cele legiuite, iar apoi leapădă și calcă poruncile Lui cu fapta. Pe lîngă aceasta, a zis că nu primește nici să calce în curtea Lui.²

¹ Căci – după Solomon – „jertfele necinstitorilor de Dumnezeu sînt uriciune înaintea Domnului” (*Pilde* 21:27); și iarăși: „Uriciune sînt înaintea Domnului căile păgînului” (*Pilde* 15:10).

² „Ce-mi folosește mulțimea jertfelor voastre? – zice Domnul. M-am săturat de arderile de tot cu berbeci și de grăsețea vițelilor grași și nu mai vreau sînge de tauri, de miei și de țapi! Cînd veneați să le aduceți, cine vi le ceruse? Nu mai călcați în curtea bisericii Mele! Nu mai aduceți daruri zadarnice! Tămîierile Îmi sînt dezgustătoare, lunile noi, zilele de odihnă și adunările de la sărbători nu le mai pot suferi. Însăși prăznuirea voastră e nelegiure! Urăsc lunile noi și sărbătorile voastre sînt pentru Mine o povară! Ajunge! Cînd ridicăți mîinile voastre către Mine, Eu Îmi întorc ochii aiurea, și, cînd înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Mîinile voastre sînt pline de sînge; spălați-vă, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei. Încetați odată! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă!” (*Isaia* 1:11-17).

Prea-adevărate sînt toate acestea. Dar – cînd un om crescut în păgînatate, de altă lege și de rea lege, și mai ales unul care s-a arătat luptător și gonitor al slujbei celei adevărate aduce oarecare afierosire spre mărturie – dovadă a fricii și a evlaviei pe care a zămislit-o și o are către Dumnezeu – cel adevărat – atunci eu socotesc că aducerea aceluia este primită. Pentru că aceea este un fel de mărturisire prin care acela mărturisește că cunoaște pe Domnul și Stăpînul cel peste toate, Căruia toți sînt datori cu toată slava și slujirea. Atunci, credinciosul Israilitean trebuie să primească chiar de la însuși Egipteanul Faraon cele spre arderea de tot. Și, mai mult, are cuvînt să le și ceară de la dînsul, ca un semn de biruință arătător al bunei-credințe și al adevăratei credințe dumnezeiești. Și tu, da! Și tu, Faraon! Și tu, faraonitul, și tu ne vei da nouă arderi Dumnezeului nostru!

32

Rugăciunea care se înalță din adîncul sufletului este mare strigare către Domnul

Ieșind din Egipt și ajungînd în preajma Vaal-Sefon, Israilitenii au văzut că vrăjmașii gonaci au năvălit și au tăbărit în urma lor. „Și s-au temut foarte și au strigat către Domnul.” Și se plîngeau mult și asupra lui Moisi, că i-ar fi scos în pustie ca să-i omoare acolo (*Ieșirea* 14:10-13). Pentru aceea, îmbărbătîndu-i, Moisi le zicea să aștepte mîntuirea de la Domnul. Căci au ajutor pe Dumnezeu, Care pentru dînșii va bate război, și că după puțină vreme ei vor înceta a se teme și a striga. „Domnul va bate război pentru voi, și voi veți tăcea!” (*Ieșirea* 14:14). Deci toată mulțimea Israilitenilor striga și către Moisi cu mare glas, precum arată lucrul *Dumnezeiasca Scriptură*. Dar pentru însuși Moisi nu citim că și el striga atunci către Dumnezeu, ci chiar îl vedem că îi sfătuia și pe ceilalți să aștepte cu liniște mîntuirea cea de la Dumnezeu. Deci cum zice Dumnezeu lui Moisi: „Ce strigi către Mine?” (*Ieșirea* 14:15). Iată cum: „Deși bărbații cei purtători de Duh și sfinți au buzele închise și limba înfipță [în gură], mintea lor strigă către Dumnezeu” – precum îl cuciește Sevir¹. În vreme ce îmbărbăta și întărea norodul să nădăjduiască spre Dumnezeu și să nu se teamă, Moisi își întorcea totodată mintea către Dumnezeu și, cucerindu-se fierbinte, se ruga ca El să caute asupra norodului și să nu-l părăsească întru acea goană și năpădire înfricoșată a tiranilor Egipteni. Această cerere rugătoare a lui Moisi era strigarea cu care el striga în chip gînditor în urechile Domnului Savaot. „Ce strigi către Mine?” „Dumnezeiescul auz – zice marele Vasile

¹ Sever, episcop monofizit al Antiohiei, mort după 530. Cum am spus de mai multe ori, Sfințitul Teofilact știe foarte bine că citează din eretici (părintele lor fiind Orighen), dar nu din greșelile, ci din părțile lor bune.

– nu are trebuință de glas spre simțire, căci știe a cunoaște cele cerute chiar dintru mișcarea inimii.” Asemenea zice încă și episcopul Grigorie Nissis, vrednicul frate al marelui Vasilie: „Bine răsunător este glasul acesta și nu strigarea ce se face cu oarecare întindere se suie pînă la dumnezeiescul auz, ci pomenirea ce se înalță cu știință curată.” Strigarea cea mare în auzul Celui Preaînalt nu este rugăciunea ce răsună prin limbă și prin buze și se aude de oameni, ci aceea care se mișcă în adîncurile sufletului și se aduce cu fierbințeală revărsîndu-se din inimă, deși buzele tac. Aceasta nu este strigare de organe răsunătoare, ci de măruntaie sufletești: „Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne! Doamne, auzi glasul meu [fie urechile Tale luînd aminte la glasul cererii mele]!” (*Psalmul 129:1, 2*).¹ Această strigare a lui Moisi o ascultă Dumnezeu și la aceasta întîmpină [zicînd]: „Ce strigi către Mine?”

33

**Pilda celor întîi rînduiți îi pornește spre urmare pe cei mai proști
[mai de rînd]**

Cel dintîi care s-a pornit să treacă noianul cel roșu, după ce [acesta] s-a despărțit în chip minunat spre trecerea Evreilor, cel dintîi care a îndrăznit trecerea întru acea prea-slăvită și înfricoșată înălțare a valurilor de amîndouă părțile a fost, după Iosif istorisitorul de cele vechi, însuși Moisi; iar după rabinii Evreilor, a fost Aminadav, începătorul seminției lui Iuda. Dar ori Moisi, ori Aminadav, cînd „a întins mîna asupra mării și s-a despicat apa”, era nevoie a se afla vreunul începător care să dezlege frica primejdioasei treceri și, mergînd el înainte, să dea îndrăzneală și celorlalți prin pilda sa. Însă acesta trebuia să fie un mai mare ori proistos, întrecîndu-i pe ceilalți cu rînduiala și cu vrednicia, ca să-i îndemne spre urmare. Întru greutăți, se cuvine ca aceia mai mari și mai înalți decît ceilalți să povățuiască înainte, și atunci urmează și aleargă cu ușurință și cei mai proști.

¹ La care Fericitul Teodorit scrie așa: „Zice: Din însuși străfundul inimii trimit (și izbucnesc) în sus rugăciunea. Pentru că *Dumnezeiasca Scriptură* îi prihănește pe cei ce folosesc și mișcă numai buzele, cum zice către Dumnezeul tuturor Proorocul Ieremia: «Aproape ești Tu, Doamne, de ruga lor, și departe de rărunchii lor!» Și cum îi prihănește pe ludei însuși Dumnezeu, zicînd prin Isaia Proorocul: «Norodul acesta cu buzele Mă cinstește, iar cu inima departe stă de Mine.» [...] Și, grăind cuvintele acestea omenește, știe că Dumnezeu este fără de trup, pentru că a numit lucrarea auzitoare și văzătoare: că ochii noștri au puterea văzătoare, iar urechilor li s-a incredințat lucrarea auzitoare, iar Dumnezeu vede cu aceeași putere cu care și aude, și aude cu aceeași putere cu care și vede.”

Pedeapsa unora trebuie să-i pornească spre frică și pe cei ce nu se pedepsesc, și încă și pe cei ce li se face bine

Dacă i-a văzut pe vrăjmașii și gonacii faraoniteni jalnic așternuți pe lângă țărnișele mării, pe câți marea i-a aruncat afară după cufundare, Israil a înțeles atunci brațul cel înalt al Atotputernicului Domn și mînia Lui cea înfricoșată, și nesuferită și nebiruită la pierzarea aceea de tot Egiptenilor, a silnicilor și a tiranilor lor. Însă, în loc să se bucure de vederea aceea prea-slăvită și înfricoșată, dar pentru dînsul norocită și mîntuitoare, *Scriptura* zice că norodul s-a temut: „Și a văzut Israil mîna cea tare pe care a întins-o Domnul asupra Egiptenilor, și s-a temut norodul de Domnul” (*Ieșirea* 14:31). Se vede că atunci, în loc de a se teme, norodul avea pricină mai binecuvîntată a se bucura întru adevărata sa slobozenie de care se învrednicise și a mulțumi cu veselie și cu bucurie Atotputernicului și întru totul Slobozitor și Mîntuitor al său. Fiindcă Domnul îl izbăvise pe Israil și de aici nu rămînea vreo bănuială de altă tiranie.

Și cu adevărat, puțin mai pe urmă, același norod sălta bucurîndu-se și veselindu-se. Scrie Filon: „Făcînd două hore pe malul mării, la a bărbatilor era începător Moisi, iar la a femeilor cu jocuri și cu timpane era începătoare Mariam, sora lui. Și, cîntînd după cîntarea lui Moisi, înălțau cu mare glas cîntările de mulțumire către Dumnezeu: «Să cîntăm Domnului, căci cu slavă S-a proslăvit!»”¹ Dar lovirea dinainte, pe care a pricinuit-o în sufletele Evreilor priverștea nenumăratei mulțimi a Egiptenilor pe care i-au văzut prea-jalnic morți așternuți înaintea lor, a fost lovire a fricii: „Și a văzut Israil..., și s-a temut de Domnul.” Și aceasta foarte cu cuviință: căci, cînd omul îi vede pe alții pedepsindu-se de dumnezeiasca judecată, el însuși trebuie a se sfi și a tremura de multa frică. Se cade ca pedeapsa cu care se pedepsesc unii să ni se facă nouă înfricoșată pildă. Da, urmează a se bucura Evreii că Domnul i-a izbăvit; da, este cu cuviință și cu dreptate a mulțumi întru bucurie și veselie și, veselindu-se și dănuind, să-L cinstească pe Slobozitorul și Mîntuitorul lor; dar mai întîi de toate se cade a se teme și a tremura, socotind cu cîta urgie se pierd de înfricoșatul Dumnezeu cei care, stricîndu-le, defaimă dumnezeieștile Lui porunci.

Tot omul se cade a avea înaintea ochilor minții sale gîndul acesta, mai ales cînd el stă privitor la pedeapsa altuia: Acela se pedepsește pentru că a greșit, iar eu nu m-am pedepsit; oare n-am greșit? Eu nu mă pedepsesc; oare nu greșesc? Oare nu sînt vinovat întru nimic? Oare mici sînt stricările mele de porunci întru care sînt vinovat? Ori nu mă pedepsesc [aici] cu

¹ „Atunci, Moisi și fiii lui Israil au cîntat Domnului cîntarea aceasta și au zis: Să cîntăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit! Pe cal și pe călăreț în mare i-a aruncat...” (*Ieșirea* 15:1).

măsură, ci mai ales în tot chipul mi se face bine și mă păzesc de întrutot înduratul și suferitorul de rele Dumnezeu [pentru a mă pedepsi apoi încă mai mult]? Vai mie! Aceasta îmi este cea mai rea și mai înfricoșată [grijă]. Pentru ce? „Pentru că a venit blîndețe peste noi, și ne vom pedepsi” (*Psalmul 89:10*).¹ Căci este o soartă de altă viață, întru care blîndețea nu are loc mai mult. Și așadar cine poate să măsoare din pedepsele din viața aceasta întărirea lui Dumnezeu ce va să fie? „Cine știe puterea urgiei Tale și de frica Ta mînia Ta să o numere?” (*Psalmul 89:11*). Cine este îndestulat să înțeleagă pedeapsa care se aduce din urgia Ta? Și cuvîntul însemnează veșnica muncă (Teodorit, în tîlcuirea psalmului).²

35

Datornică ascultare și supunere către adevărații robi și slujitori ai lui Dumnezeu. Nesupunerea către aceștia se aduce la Dumnezeu.

Puțin mai-nainte, văzîndu-i în urma lor pe Egipteni gonindu-i, Israilitenii strigau împotriva lui Moisi și se plîngeau, defăimîndu-l pe acesta și zicînd că i-a adus să-i îngroape în pustia aceea ca și cum nu s-ar fi aflat morminte spre îngroparea lor în Egipt. Iar apoi, după ce i-au văzut pe toți gonacii lor împreună desăvîrșit pierduți și au înțeles prea-deplina slobozenie pe care o cîștigaseră, atunci au crezut lui Dumnezeu și slujitorului Lui, precum zice *Dumnezeiasca Scriptură* (*Ieșirea 14:31*). Deci – mai-nainte de aceea, după atît de multe minuni mai presus de fire și prea-slăvite cîte au văzut – n-au crezut nici slujitorului trimis, dar nici lui Dumnezeu care l-a trimis. Și, cu adevărat, necredința către sluga care se trimite este o măr-turisită ocară către stăpînul care îl trimite pe acesta ca pe o slugă credincioasă și adevărată a sa, întărit cu semne arătate și adevărate ale trimerii: „Cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine” – a zis Domnul.³ Căci nu au vreodată credință adevărată, evlavie curată și ascultare desăvîrșită către Dumnezeu aceia care nu-i cred, nu-i evlaviesc și nu-i ascultă pe robii și slujitorii cei credincioși și cunoscuți ai adevăratului Dumnezeu.

¹ Stih care se înțelege așa, după Teodorit: „Căci iată cu cîte rele sîntem impresurați pentru puțina Ta urgie! – căci «blîndețe» venită peste dinșii a numit pedeapsa cea măsurată.”

² „Iar Simmah, așa: „Cine știe tîria mîinii Tale și, după frica Ta, urgia Ta?” Zice: Dacă mînierea Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Și cuvîntul însemnează munca cea veșnică.”

³ Aceasta e la *Luca 10:16*. Iar înțelegerea este aceasta, după același Teofilact: „Apoi – ca să nu zică cei ce se trimiteau la propovăduire: Unde ne trimiți pe noi, dacă oarecare cetăți nu vor să ne primească? – zice: Nu vă mîhniți! Cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine și de Tatăl Meu, întrucît ocară nu stă la voi, ci merge la Dumnezeu.”

Vecinul se cutremură și se tulbură întru pedepsirea vecinului său

Adevărat, Egiptenii se pierd cu dreptate, pentru covârșitoarea chinuire și necăjire pe care o aduceau fără de omenie Israilitenilor. Dar și celelalte neamuri megieșe – al Filistenilor, al Edomitenilor, al Moavitenilor și celelalte toate ale Hanaaneilor – au și ele pricină a se teme, înfricoșându-se, și a tremura. Rana îi rănește pe Egipteni, dar ea trebuie să-i înspăimînte și să tulbure și pe vecinii ce o văd că se apropie. Și aceasta li s-a întâmplat lor. Mînie și durere, nevoiță și tulburare, temere și spăimîntare le-au stăpînit sufletele, le-au pornit veninul, le-au prea-rănit inima, le-au cutremurat mințile, i-au spăimîntat, i-au topit, i-au omorît: „Au auzit «neamurile» și s-au mîniat, chinuiri i-au cuprins pe cei ce locuiesc în Filistim. Atunci au grăbit – ori, după alt izvod, s-au tulburat – domnii Edomului și stăpînitorii Moavitenilor; cuprinsu-i-au pe ei cutremur, s-au topit toți cei ce locuiesc în Hanaan” (*Ieșirea* 15:14-16). Episcopul Grigorie Nissis însemnează: „«S-au mîniat», adică s-au clătinat, s-au tulburat. Căci cei de altă semînție se așteptau a pătîmi cele asemenea împreună cu Egiptenii.” Și, după obicei, *Dumnezeiasca Scriptură* arată covârșitoarea tulburare și chinuire a acestor neamuri asemenea durerilor pe care le simte o femeie cînd naște. Hrisostom zice că „oriunde voiește a ne arăta vreo nesuferită durere, *Scriptura* o închipuie cu numele chinuiri de naștere. Pentru aceea zice: «Chinuiri i-au cuprins pe cei ce locuiesc în Filistim» – adică frică, cutremur, durere, chinuire.”

Toți cei ce viețuim în viața aceasta de acum petrecem în „Merra” pînă ce ne vom muta în „Elim”. Cine va fi povățuitorul nostru?

Și noi ne aflăm în „Merra”, adică în locul amărăciunii.² Care „Moisi” va fi, către care putem a ne plînge? Care mijlocitor, ca să se roage pentru noi către Domnul? Care lemn îndulcitor se va afla și la noi, ca să îndulcească apele cele amare cu care ne adăpăm? Care loc „Elim” se va găsi și pentru noi, umbros și adăpător, să ne răcorească, să ne mîngîie și să ne odihnească?³

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de Israil, *norodul ales* al lui Dumnezeu.

² „Au ajuns apoi la Merra, dar n-au putut să bea apă nici din Merra, căci era amară, pentru care s-a și numit locul acela «Merra». De aceea, poporul cîrtea împotriva lui Moisi și zicea: Ce să bem? Atunci, Moisi a strigat către Domnul și Domnul i-a arătat un lemn, și l-a aruncat în apă, și s-a îndulcit apa” (*Ieșirea* 15:23-24).

³ „Apoi, au venit în Elim. Și erau acolo douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de pomi de finic. Și au tăbărit acolo lîngă apă” (*Ieșirea* 15:27).

În viața aceasta, și Creștinii însetează de apele cele dulci ale dumnezeieștilor cuvinte, și nu află deschise izvoarele mîntuirii, ca să se adape. Nu află apele „Elimului” ca să-și stingă setea pe care o pătînesc. În oricare parte s-ar întoarce, [tot] pe „Merra” o întîmpină și apele ei, care în toate părțile se revarsă: ape amare, bolnăvicioase, pierzătoare. Dacă ies în ulițele și în tîrgurile cetății, ei nu aud alte învățături decît sfătuirii și învățături de minciună și de viclenie, de iubire de bani și de lăcomie de averi, de camătă și de amăgire. Dacă se apropie de curțile domnești și pe la judecătorii, nu se învață alte maxime decît meșteșugiri de facere de rău și de clevetire, de mărturii mincinoase și de vînzare, de rănire și de nedreptate. Dacă intră în casele țaranilor, nu văd altceva decît pilde de viețuire rea și de nerînduală, de îndărătnicie și de rea nărvire, de beție, și de neînfrînare și de tot felul de altă neastîmpărare și nebulie. Aici, deșertăciunea, cu fumul ei, își are școala deschisă; acolo [e] trupul cu dulcele sale, dincolo [e] diavolul cu vătămarile și cursele lui cele de multe feluri. Cu îndrăzneală și cu semeție, bănuitoarea necredință și neevlavia întind înaintea încoace și încolo în doielile și nedumeririle lor; reaua cugetare eretică pune înaintea fără rușine și fără șfială dogmele sale cele rău socotitoare; fără acoperire și fără frică, ateismul și păgînatatea cele cu totul desăvîrșite rîgîie groaznicele lor hule. Așadar și noul „Israilitean”¹ găsește pretutindeni, curgînd înaintea cu îndesulare și bogat, apele acestea prea-amare și prea-pierzătoare ale „Marrei”. Dacă se va întîmpla să înseteze, unde să se întoarcă, la cine să alerge să bea apele cele dulci, cele pricinuitoare de sănătate, și învietoare și mîntuitoare ale „Elimului”? La care altul decît la acela pe care Dumnezeu i l-a rînduit lui povățuitor și purtător de grijă? Împotriva acestuia, noul Israilitean are dreptate să cîrtească – precum cîrtea atunci cel vechi asupra lui Moisi, zicînd: „Ce vom bea?” (*Ieșirea* 15:24).

Dar cine este povățuitorul, și ocîrmuitorul și chivernisitorul rînduit noului „Israilitean” (adică Creștinului) la ieșirea lui din „Egipt” (adică din păcat) către sortirea „pămîntului făgăduit” (adică a făgăduinței ce va să fie)? Cine altul decît numai preotul? Și mai ales și mai cu deosebire arhierul, care a luat în mîini de la Dumnezeu toiagul cel tare și lucrător al puterii și al stăpînirii celei duhovnicești, ca să-l bată pe „Faraon” cel gîndit al sufletelor, și varga îndreptării, ca să povățuiască norodul lui Dumnezeu la „Ierusalimul” cel din ceruri. Așa, prea cu adevărat! Încît prea cu cuviință și prea cu dreptate – așa cum atunci, la Merra, Evreii „cîrteau asupra lui Moisi, zicînd: Ce vom bea?” – tot astfel acum și Creștinii – cu totul otrăvindându-se de pierzătoreala revărsare a răutății, a rătăcirii, a relei cinstiri de Dumnezeu și cuprinși fiind de setea învățaturii duhovnicești și de lipsirea

¹ Adică noul văzător de Dumnezeu, Creștinul.

dumnezeiescului cuvînt – cu dreptate pot să alerge adeseori către preot
cătore episcop și să cîrtească, strigînd: Ce vom bea?

Apele acestea care dinspre toate părțile ne împresoară ca niște ieze
apele acestea pe care le găsim înaintea noastră în toată vremea și în tot lo
cul sînt ape rele, putrede, amare, bolnăvicioase, pierzătoare; acestea
omoaară. Învățătorule, la cine ne vom duce? Tu ai graiurile vieții veșnice.
rîuri de apă vie vor curge din pîntecele Tău.¹ Deschide izvoarele acestea
vii ale mîntuirii și răcorește această sete învăpăiată de care ne ardem cu to
tul și jalnic pierim!

38

Ce fel de lemn a fost acela prin care s-au îndulcit apele Merrei?

Ce fel de lemn a fost oare acela prin care Moisi a îndulcit apele cele
amare ale Merrei? Teodorit al Chirului răspunde: „De prisos și nefolositor
lucru, adică zadarnic și fără folos este a cerca cele ce s-au trecut sub tăce
re.” Apoi, ne aduce aminte de mîntuitorul lemn al Crucii, pomenindu-l pe
acela care a îndulcit marea cea amară a „neamurilor” și al cărui semn a fost
lemnul acela al Merrei. Asemenea Grigorie Nissis, asemenea Chiril al Ale
xandriei, asemenea alții alegă la această mai-nainte închipuire însemnă
toare, care se cade să-l odihnească pe bine credinciosul cititor al *Sfințitei*
Scripturi. Fiindcă, oricîte altele au apucat a zice alții pentru acest fel de
lemn, ei nu aduc nici o deplină încredințare spre dezlegarea întrebării. Însă
nu vatămă cu nimic a le auzi noi și pe acestea.

Unii zic că acela a fost un fel de lemn prea-amar din firea lui și adaugă
și că se numea *adelfa*? Dacă aceasta a fost și dacă se numea așa, amărăciu
nea unui lemn ca acesta (după împotrivă zicerea însemnării numelui eli
nesc²) trebuie să fi fost o amărăciune la așezarea limbii și a organelor gurii
și ale gîtlejului ce gustă; o amărăciune împotrivă stătătoare, și împotrivă
luptătoare și cu totul stricătoare a amărăciunii ce era în apă. Și așadar (da
că este așa) se prea-încredințează și din *Scriptură* horărîrea cea obștească

¹ Cum a răspuns Simon Petru: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvinte ale vie
ții veșnice, și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui
viu” (Ioan 6:68). „Și a zis că Domnul are «cuvinte ale vieții veșnice» fiindcă L-a auzit pe
El zicînd: «Pe cel ce crede întru Mine îl voi învia și el va avea viață veșnică»; căci acum
aceștia primiseră învierea și toată învățătura. Așadar nu cuvintele erau cele ce sminteau,
ci neluarea aminte, și lenevirea și necunoștința ascultătorilor. Căci și acești doisprezece
auzeau aceleași, dar nu s-au smintit, ci au rămas” (Teofilact). Iar mai jos Însuși Mîntu
torul zice: „Cel ce crede în Mine, precum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din
pîntecele lui. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească aceia ce cre
d în El” (Ioan 7:38, 39).

² Împotrivă zicerea, adică antonimul lui *adelfa*.

a doctorilor că îndoitele otrăvuri folosesc. E adevărată – zic ei – și cea zisă într-alt fel, că nimeni nu vindecă răul cu rău. Dar cînd aceasta? Oricînd unul din rele, dîndu-l la o parte pe celălalt, șade în locul celui ce s-a împins și, stăpînind, lucrează vătămarea cea dintru a sa fire; și atunci nu vindecă, ci schimbă și preface vătămarea cea dintîi. Ori cînd acela, nefiind împotriva împingător al celuiălalt, încă mai ajută răul cel dintîi, și mai întinde și mai crește puterea aceluia. După chipul cel dintîi, se face schimbarea pricinuitorului, rămînînd isprava vătămării. Iar după cel de-al doilea chip urmează întinderea vătămării. Dar – cînd (zic ei) la împreună lovirea a două rele împotriva stătătoare se întîmplă stricarea puterii și a unuia, și a celuiălalt (așa cum de multe ori două pomiri potrivnice între ele pricinuiesc alinarea nemișcării) – atunci isprava este mîntuitoare prin stricarea amînduror puterilor potrivnice între ele.

Aici, la pricina ce ne zace înainte, de este să credem acelei de două ori amare amestecări care a născut – precum zic aceia – dulceața în apele Merrei, trebuie a mărturisi una dintre acestea două: ori că amărăciunea lemnului a stins și – ca să zicem așa – a sorbit amărăciunea apei fără a lăsa sau a lucra ea pe urmă puterea sa amară în apă; ori că amărăciunea lemnului *adelfa* a pierdut amărăciunea apei Merrei și amărăciunea apei a stricat la rîndul ei amărăciunea lemnului cu o putere asemenea, încît apele Merrei au rămas apoi sănătoase, și dulci și bune de băut. Și de aici – adaugă părținatorii socotelii acesteia – se vede că tot așa a îndulcit mai pe urmă apele cele sărate ale Ierihonului și Elisei proorocul cu prea-slăvire, topind întru dîsele sarea cea sărată; adică împotriva stricîndu-se sărătura – și cea a apelor, și cea a sărilor – deodată și împreună. Dar de unde va lua cîndva cuviință de credință această predanie rabinică, că adică lemnul acela care a îndulcit apele cele amare ale Merrei a fost cu totul amar? Și care este socoteala care să voiască a îndulci amarul cu alt amestec amar, adică spre creșterea minunii?¹

Alții socotesc (precum Iosif Flaviu, în cartea a treia a istoriei celor vechi, capitolul întîi) că lemnul acela pe care l-a folosit Moisi ca să îndulcească apele amare ale Merrei a fost un lemn oarecare, găsit aruncat pe pămînt înaintea sa. Pe care, despicîndu-l în lung², l-a aruncat în apă și apoi a sfătuit norodul să scoată apă cîtă vor putea mai multă, pentru că dedesubtul celei amare se afla cea dulce. Fiindcă, vînturîndu-se și ca și cînd răsufîndu-se prefăcîndu-se prin deasa și necontenita scoatere, apele se curăță și se subțiază oarecum; așa cum, nemișcîndu-se și rămînînd liniștite, se întîm-

¹ Acestea sînt „minuni” chimice, ori mai bine zis alchimice, magice. Evreii cei necredincioși înțeleg lucrurile cele mai presus de fire în chip magic.

² Pentru ce oare în lung? Poate ca să se atingă de apă partea cea mai multă a măduvei lemnului (*n. aut.*).

plă dimpotrivă, că putrezesc și se strică. Așadar – cu un chip ca acesta – schimonosire de facere de minune – ei pun întâmplarea pe seama oarecare izvodiri de minte a priceperii omenești și a bune nimeriri a lui Moisi în vreme ce *Dumnezeiasca Scriptură* aduce prea-arătat minunea la o lucrare mai dumnezeiască, mărturisind că proorocul nu a găsit acel lemn de la sine-și, ci Însuși Dumnezeu i l-a arătat: „Și i-a arătat lui Domnul Dumnezeu un lemn, și l-a băgat pe dînsul în apă” (*Ieșirea* 15:25). Pentru aceea și Eclesiastul Sirah pune puterea cea lucrătoare a acelui lemn – precum și celelalte puteri vindecătoare aflate în saduri, și în roadele copacilor, și în buruieni și în ierburi – în seama Făcătorului și Ziditorului tuturor Dumnezeu: „Domnul a zidit din pămînt leacuri. Oare nu din lemn s-a îndulcit apa, spre a se cunoaște puterea Lui?” (*Sirah* 38:4, 5).

Este a se minuna cineva după cuviință cum istoricul Iudeu de cele vechi rău tilcuiește și clevește cu atîta obrăznicie cărțile acelea pe care el se făgăduia că le cîstește ca pe unele dumnezeiești și scrise de sfinți! Este – zic – a se minuna cineva dacă, pe de altă parte, nu ar fi cunoscută credința și iubirea de adevăr a celor ce zăbovesc în curțile cele împărătești¹ și dacă n-am fi știut că acest scriitor se abate adeseori în *Istoria* sa la oarecare strîmbe tilcuiri, neadevărate și necuviincioase, ca să placă poate și să afle har înaintea Romanilor de pe lîngă Vespasian, pentru care scria istoria.² Ori – judecînd mai blînd pentru dînsul – cel puțin ca să nu-i smintească prin tilcuirea celor ce s-au făcut mai presus de fire, ei fiind necredincioși.

Adevărul este că lemnul acela pentru care este cuvîntul a fost unul care ori din fire, ori după o putere dumnezeiască și mai presus de fire a fost îmbogățit cu o lucrare stricătoare a amărăciunii acelor ape. Și se vede că la aceasta se pleacă și socoteala altui înțelept bărbat, a lui Filon Iudeul. Lemnul acesta – zice el – trebuie să fi avut înființată întru sine această însușire ori fiind zidit împreună cu dînsa din început, ori făcut astfel atunci pentru trebuința aceea. Însă – ori așa, ori altminteri – mai-nainte era neștiut, iar atunci i l-a arătat lui Moisi Însuși Dumnezeu: „Îi arată un lemn, pe care a poruncit să-l ia și să-l bage în izvoare. Poate că și din firea sa era alcătuit a face putere și poate nu era știut. Încă se poate ca atunci să fie făcut, spre trebuința la care avea să slujească.”

Dar de ce soi de lemn a fost oare acesta? Nu știm. *Dumnezeiasca Scriptură*, care ne-a arătat neamul (lemn), nu ne-a descoperit felul [specia]; ne-a descoperit însă că Dumnezeu a arătat lemnul acela lui Moisi ca să-l folo-

¹ Credința și iubirea de adevăr a sfinților scriitori, care locuiesc cu mintea în curțile împărătești ale vederii de Dumnezeu.

² Titus Flavius Vespasianus, împărat Roman între anii 79-81. Urmașul tatălui său cu același nume. În vremea domniei acestuia, a condus armata romană care a nimicit Ierusalimul în anul 70.

sească la trebuința aceasta: „Și i-a arătat lui Domnul Dumnezeu un lemn.” Și ajunge atîta. Este nearătat felul, dar s-a făcut cunoscută puterea lui și cu lucrul s-a arătat lucrarea lui, încredințîndu-se din isprava cea bună: „și s-a îndulcit apa.” Pe bătrînul acela, pe tînărul acela, pe boierul acela, pe negustorul acela și — în scurt — pe omul acela eu nu-l cunosc ce om este, din care neam este din care patrie este. Nu știu ce fel de chip are, cît e cu statul; știu numai despre dînsul că face multe bunătăți, că are și putere, și voire făcătoare de bine și că, pentru aceasta, este om bun. Ce folosește a ști din care pădure și din care rădăcină este lemnul acesta, cîtă vreme din el se îndulcesc apele cele amare și printr-însul se adapă și se învie și dobitoace, și oameni? „Și i-a arătat Domnul Dumnezeu un lemn; și l-a băgat pe el în apă, și s-a îndulcit apa.”

39

**După ispitirea din cercare a relelor se cunoaște mai mult
cîștigarea bunătăților**

Cîteodată, este de folos a cădea omul în primejdii și în oarecare în-tîmplări mai neplăcute. Este de folos și pentru alte pricini, dar și pentru aceasta pe care o socotesc acum: cu adevărat, este cîteodată de folos a is-piti omul osteneii, și ticăloșii, și chinuiri și necazuri dacă nu pentru altce-va, măcar pentru a cunoaște pe urmă, din cercarea celor dimpotrivă, binele odihnei și al oricărei alte poftite și binecuvîntate dobîndiri. Ce dulce este hrana după foame, băutura după sete, răcorirea după arșiță, încălzirea după frig, soarele după nor, înseninarea după furtună și după vifor! Cît de odih-nitor se arată sălașul după călătorie, limanul după învăluire și după furtu-nă! Ce veselitor și mîngîietor li s-a părut Israilitenilor pămîntul Elim, acela cu douăsprezece izvoare și cu șaptezeci de fîntîni, cînd s-au mutat din Mer-ra cea secetoasă și cu apele amare și au tăbărit lîngă ape!

40

**Dumnezeu dăruiește [lucruri] mari, [iar] de la om cere [unele] mici,
spre arătarea bunei cunoștințe**

Vrînd să arate darul Său ca pe o răsplătire, Dumnezeu, Cel mai presus de bunătate, cere de la zidirile Sale cele cuvîntătoare [raționale] o ascultare slobodă; prin care, mărturisind cu cuviință de rob și cu smerenie stă-pînirea și domnia Lui, să aștepte totodată de la Dînsul, cu mulțumire și cu bună cunoștință, bogată plată și dare înapoi. Așadar, bine făcînd El omu-lui cu minunate și mari bunătăți, Dumnezeu cere de la om lucruri proaste [simple] și mici; ca, vîzîndu-l supus și ascultător, să-l dăruiască apoi bogat cu bunătăți fără asemănare mai minunate și mai mari.

Iată pilda la Israiliteni! După ce i-a slobozit din tirania egipteană cu atâtea minuni și cu atâtea prea-slăvite puteri. Dumnezeu avea să-i și lăbească în pustie cu o hrană prea-slăvită. Pentru aceea, le plouă lor în fiecare zi din cer piini gata, *mana*: „Iată voi ploua vouă piini din cer” (*Ieșirea* 16:4). Mana aceasta cade în tabără ca o ploaie de sus, toată noaptea. Iar dimineața, fiecare – cel mare și cel mic, bărbatul și femeia, bătrînul și tînărul și copilul – o găsește întinsă împrejurul său la îndemînă la picioarele sale. Nu are nici o altă osteneală a o lua decît să o adune, să o care în cortul său și să o întrebuițeze după plăcere la masa lui ca hrană. Însă stai puțin, bunul meu Israilitean! – zice Dumnezeu. La masa aceasta fără de osteneală, și bogată și prea-dulce care se trimite către tine din cer, o singură poruncă îți dau, și porunca este să aduni un singur omer în fiecare zi, o măsură mai mult decît destulă spre hrana unui suflet. Să nu te lăcomești astăzi să ai și mâine, fiindcă ploaia aceasta nu îți va lipsi nici mâine! Doar în ziua vinerei să umpli două măsuri, ca să ai și simbătă, ca pentru o zi de nelucrare. Dacă vei căuta prisosința, nu ai folos: face viermi. „Și vor aduna pe cea pentru o zi într-o zi... Și va fi în ziua a șasea..., și îndoit vor aduna” (*Ieșirea* 16:5). La o facere de bine atît de mare, ce poate cere mai puțin Făcătorul de bine de la cel ce i se face bine? Și pentru ce pune Dumnezeu înainte această poruncă? Ca să-i cerce pe Israiliteni dacă sînt credincioși către Făcătorul de bine, bine recunoscători către Dătătorul de hrană, supuși și ascultători către Dumnezeul lor. Astfel încît, din porunca aceasta mică și ușoară (pe care a lăsat-o tot în mîna lor să o păzească ori să o strice), ei să arate învederat cum se află cu așezarea: dacă vor păzi sau vor călca legile acelea pe care avea de aici înainte să le legiuiască lor în muntele Sinai: „...ca să-i ispitesc pe dinșii de vor umbla în legea Mea ori nu” (*Ieșirea* 16:4). Așa de mici și de ușoare [lucruri] cere Dumnezeu de la om, ca apoi să-l răsplătească cu unele înalte și mari!

Ce [lucru] mai mic și mai ușor se putea porunci și lui Adam, începătorul neamului nostru, decît porunca pe care a luat-o? „Din tot pomul ce este în Rai cu mîncare vei mîncă. Ferește-te numai de rodul acela unul!” (*Facerea* 2:16, 17). Dar nemulțumitorul om, în vreme ce primește de la Dumnezeu atîtea și atîtea faceri de bine, nu voiește să arate datornica supunere și buna cunoștință către Dumnezeul său nici într-unele cele foarte preamici! Nici acolo nu îl odihnește prea-îndestulata dare de roade a Edenului, ca să asculte și să lase rodul acela unul; nici aici nu îl îndestulează neîncetata dare de mană a pustiului, ca să se mulțumească cu omerul său cel de fiecare zi. Ci, nesățios într-aceea ce îi dă Dumnezeu și totodată neascultător la ceea ce-i poruncește, acolo seceră poama cea oprită și aducătoare de moarte iar aici adună mana cea de prisos, mîncare a viermilor.

41

**Darea manei în pustie a fost închipuire a trebuinței celor
spre îndestularea vieții, care se dau omului în viața aceasta
de către dumnezeiasca Pronie**

La darea manei ce se da Evreilor, eu văd obșteasca și prea-cuprinzătoarea Pronie a lui Dumnezeu asupra a tot trupul. Ziua din pustie a Evreului se arată în mintea mea ca viața omului pe pământ; care, și la o mie de ani de s-ar întinde, este cu toate acestea ca ziua de ieri care a trecut.¹ Omerul de mană care s-a rînduit aceluia este hrana cea de nevoie care i se îngrijește acestuia. Din măsura omerului aceluia unul pe care îl aduna, Evreul se hrănea fără de lipsă toată ziua, fără a flămânzi; din aceea ce dobîndește prin dumnezeiasca purtare de grijă omul se hrănește, fără să moară de foame, cît trăiește. Multul și puținul nu pricinuesc Evreului deosebire spre îndestularea vieții: omerul ajunge fără ca prisosința adunării să-i aducă folos, nici scăderea lipsă. „Și a adunat unul mai mult, iar altul mai puțin. Și, măsurînd omerul, cel ce a adunat mult nu a întrecut, iar celui ce adunase mai puțin nu i s-a împușinat” (*Ieșirea* 16:18).

Aceasta – zice episcopul Grigorie Nisis – este o învățătură de smerenie la om, ca să pună ca hotar al poftei sale trebuința hranei și a întăririi sale de fiecare zi, socotind că nu are nici un folos din cele mai multe cîte ar aduna: „Dobîndirea cea pentru o zi este o măsură a mîncării la toți; în care, deși se va găti mai mult de trebuință, pîntecele nu are fire a-și trece măsurile sale și a se întinde cu nesașul gătirii.” În viața aceasta, lacomii de avuții sînt asemenea cu acei Evrei din pustie care, împotriva dumnezeieștii porunci, voiau să adune mana astăzi ca să o aibă și mîine. Dar mana cea de prisos nu îi era de nici o trebuință Evreului; la fel, învîstierirea cea de prisos nu îi este de nici o trebuință lacomului de avuții. Evreului, mana cea de prisos îi năștea în ziua viitoare mulțime de viermi, și nu putea să o mai mîncească: „Și a scos viermi și s-a împușit” (*Ieșirea* 16:20). Și omului, dacă învîstierirea cea de prisos nu i se viermuiește în această viață, i se nasc viermi în cealaltă; ori cel puțin i se face netrebnică celui ce a învîstierit-o și a adunat-o, căci după ce se va pune în mormînt, unde el se face mîncare viermi-

¹ „Căci o mie de ani – înaintea ochilor Tăi, Doamne – ca ziua cea de ieri care a trecut și ca straja în noapte” (*Psalmul* 89:4). „Și zice că viața oamenilor este puțină și dureroasă foarte, iar la Tine, Cel de-a pururea vecuitor și veșnic, și numărul cel de o mie de ani se aseamănă cu o zi, iar mai virtos cu cea mai mică parte a nopții. Căci „strajă de noapte” a numit a patra parte a nopții, cei ce li se încredința a străjui despărțind-o pe aceasta în patru. Și întru a patra strajă a venit și Domnul către Apostoli” (Teodorit). Despre aceasta scria și Sfîntul Apostol Petru: „Și aceasta una să nu vă rămînă ascunsă, iubiiților, că o singură zi este înaintea Domnului ca o mie de ani și o mie de ani ca o zi” (*2 Petru* 3:8).

lor, nu poate folosi cîte a învîstierit aici. Și nici nu știe unde or să ajungă în cele din urmă cele de dînsul adunate: „Dar cele ce au gătit cui vor fi?”¹

Ceea ce Moisi a poruncit din partea lui Dumnezeu pentru mană Evreilor în pustie – „Nimeni să nu lase dintru dînsa pentru dimineață!” (*Ieșirea* 16:19) – aceea a învățat mai pe urmă și Însuși Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu cel ce S-a înomenit pe cei ce au crezut într-Însul și au voit a viețui după evanghelia² Lui: „Nu vă îngrijiți pentru ziua de mîine!”³ Și, prin în-

¹ „Și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strînse pentru mulți ani; odihnește-te, mîncîcă, bea, veselește-te! Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău, și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? Așa se întîmplă cu cel ce-și adună comori sie-și și nu se îmbogățește în Dumnezeu” (*Luca* 12:19-21). Stihuri care se înțeleg așa, tot după Teofilact: „«Mîncîcă, bea, veselește-te!» O, ce bunătăți ale sufletului! Căci a mîncă și a bea este bunătațe a sufletului celui necuvîntător [nerațional, dobitocesc]. Deci acest fel de suflet avînd și tu, după cuviință le dai lui pe acestea! Iar a sufletului celui cuvîntător este a gîndi, a socoti a se veseli în legea lui Dumnezeu și în cugetele cele bune. Și nu-ți ajunge a mîncă și a bea – o, nebunule! –, ci poruncești sufletului și pe aceea ce urmează acestora, scîrnăvă și urîtă dulceață? Căci prin cuvîntul acesta: «veselește-te» cu chip de vorbă politicoasă a arătat Domnul patimile cele neastîmpărate ale curviei, care urmează sajiului mîncărilor și băuturilor.

Iar Dumnezeu i-a zis: «Nebune, întru această noapte or să ceară de la tine sufletul tău!» Acest cuvînt – «Iar Dumnezeu i-a zis...» – nu se zice ca și cum Dumnezeu a vorbit cu bogatul, ci are această înțelegere: anume că unele ca acestea cugetînd el i-a zis Dumnezeu (căci pe acestea le închipuiește pilda). Deci [Dumnezeu] îl numește «nebum» ca pe cel ce s-a sfătuit cu totul fără de socoteală, după cum am arătat, căci nebum și deșert este tot omul de acest fel, după cum zice și David: «În deșert tot omul...» (*Psalmul* 38:8); și pricina: «strînge comori, și nu știe cui le adună» (*Psalmul* 38:10). Căci cum nu este nebum cel ce nu știe că măsurile vieții sînt doar la Dumnezeu, și nu fiecare este hotărît al vieții lui-și?

Și vezi și cuvîntul acesta: «or să-l ceară». Căci, ca oarecari aspri strîngători de dașdie, îngeri înfricoșați or să ceară sufletul tău nevrînd tu, ca cel ce pentru iubirea de viață te ții de cele de aici. Căci dreptul nu i se cere sufletul, ci el îl pune înaintea lui Dumnezeu și Părintelui durilor, bucurîndu-se și veselindu-se, și [sufletul] nu se îngreuiază de despărțire, căci cu ușoară sacrină este înfășurat cu trupul. Iar păcătoșul, supunîndu-și cu totul sufletul trupului și făcîndu-l pe el trup și pămînt, l-a gătit pe dînsul a se smulge cu anevoie. Drept aceea se și zice că se cere acesta, dîndu-se la aspri zapcii ca oarecarele datornic nesupus.

Și vezi că n-a zis: Voi cere sufletul tău! – ci: «vor cere», căci „sufletele dreptilor sînt în mîna lui Dumnezeu” (*Înțelepciunea lui Solomon* 3:1). Deci cu adevărat noaptea i se cere sufletul unuia ca acesta, căci n-are lumina cunoștinței dumnezeiești care să-i lumineze lui; ci, fiind în noaptea iubirii de bogăție și întunecat de aceasta, îl apucă moartea. Așa este cel ce își strînge lui-și comoară: adică se numește «nebum» pentru că nu săvîrșește sfaturile sale și se seceră cu totul din viață întru acea vreme a sfatului. Iar dacă ar fi adunat comoară săracilor și lui Dumnezeu, nu s-ar fi aflat așa. Deci să ne sîrguim a ne îmbogăți în Dumnezeu, și pe Acela să-L avem bogăție a noastră și Cămăraș al bogăției și să nu zicem «bunătățile mele», ci «bunătățile lui Dumnezeu».”

² Aici, și în alte locuri, nu e vorba de cartea *Evangheliie*, ci de buna vesteire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos.

³ „Nu vă îngrijiți de ziua de mîine, căci ziua de mîine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei!” (*Matei* 6:34). „Numește «răutate a zilei» frămîntarea și chinuirea. Așa-

vătătura aceasta, Domnul nostru n-a oprit sîrguința cea cuviincioasă cu care omul trebuie a se sîrgui de cele ce se cer după trebuință spre petrecerea unei vieți măsurate și înțelepte. Ba, ci a oprit – precum judec eu – îngrijirea cea de prisos și necuviincioasă pentru acestea. Nu a oprit așa simplu lucrarea și iconomica purtare de grijă pentru cele trebuitoare spre hrană și îmbrăcăminte, pentru care omul zăbovește după cuvință, ca să aibă să se hrănească și să se încălzească pe el însuși, și pe casnicii săi și, de se va întâmpla, și pe aproapele său cel lipsit și sărac. Numai pe aceea a oprit-o, pe tulburarea cea grea, și însărcinatoare și covârșitoare prin care omul cel deșert neîncetat întrutotul se sîrguiește, și se ostenește și se nevoiește cum să adune cît poate mai multe decît cele ce trebuiesc vieții acesteia. N-a oprit agonisirea cea trebuincioasă, ci netrebnicia răspîndire. A oprit acea nebu-nească turbare a lăcomiei de avuții care nu află nici un sațiu, prin care omul cel nebun se strămtorează, se silește, se ticăloșește noaptea și ziua cum să mai grămădească bogăție peste bogăție, cum să adune, de ar fi cu puțință, comori în vistierii. Și – ca și cum ar avea să întrebuițeze în cealaltă viață vistieria pe care o învistierește întru aceasta de acum, trăiește de multe ori sărac – precum se întâmplă unora – ca să moară bogat.

Poruncile – și cea veche a lui Moisi, și cea nouă a Mîntuitorului – se unesc. Moisi a poruncit ca Evreul să adune omerul zilei și să nu păzească mana pentru dimineață; Mîntuitorul a sfătuit să nu se îngrijească Creștinul pentru ziua de mîine, ci să ceară pîinea cea spre ființă astăzi. O, nesățiosule Israilitene! – ia aminte bine: nu vei aduna mana pentru dimineață! Fiindcă ce folos, care întrebuițare?! A doua zi va scoate viermi și se va împuți. O, Creștine nesățul și lacom de averi! – ia aminte asemenea și tu: „nu învistieri vistierie pe pămînt”¹, nu te îngrija pentru ziua de mîine! Cere numai cele spre trebuința de fiecare zi! „Pîinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi!”²

Așa, astăzi, adică cele de ajuns spre vremelnica viață de astăzi. Astăzi, fiindcă după ziua aceasta vine întunecata noapte a morții, după care urmează dimineața unei alte zile neînserate³, a unei alte vieți nesfîrșite și veșni-

dar ajunge să te sfărâmi și să te chinui pentru ziua de astăzi; căci, îngrijindu-te și pentru ziua de mîine, cînd te vei mai îndeletnici cu lucrurile lui Dumnezeu, de vreme ce pururea te frămînji pentru cele trupesti?” – tilcuiește Teofilact.

¹ „Nu vă adunați comori pe pămînt, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură! Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci, unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Matei 6:19-21).

² „Pîinea noastră cea spre ființă...” (Matei 6:11). „«Cea spre ființă», adică cea de ajuns spre ființarea noastră. Deci tu leapădă grija pentru a doua zi! Încă și Trupul lui Hristos este „Pîine spre ființă”, cu care ne rugăm să ne împărțăm fără de osîndă” (Teofilact).

³ „Căci, după înviere, timpul nu se va mai număra cu zile și cu nopți. Va fi mai degrabă o singură zi neînserată, cînd Soarele Dreptății va străluci luminos peste cei drepti.

ce, întru care nici nu ai trebuință nicidecum, nici nu poți întrebuința câte ai adunat cu atâtea îngrijiri și osteneți: „Dar cele ce ai gătit cui vor fi?”

42

Batjocura și ocara asupra preotului se aduce la Însuși Dumnezeu

Câte se îndrăznesc asupra preoților, a slujitorilor lui Dumnezeu, se știu la Însuși Dumnezeu ca niște păgînătăți îndrăznite asupra Domnului, Care i-a ales pe preoți spre slujitori și robi ai Lui. Pentru aceasta – cînd „adunarea fiilor lui Israil cîrtea asupra lui Moisi și a lui Aaron” în pustie, aducîndu-și aminte de cămurile și de celelalte hrane ale Egiptului și plîngîndu-se către dînșii că i-ar fi adus afară în pustie ca să-i facă să moară de foame acolo¹ – slugile lui Dumnezeu au zis către dînșii: „Pentru ce cîrțiți voi asupra noastră? Și noi ce sîntem? Căci nu asupra noastră este cîrtirea voastră, ci asupra lui Dumnezeu!” (*Ieșirea* 16:7). Prea cu adevărat! Te obrăznicești și deschizi gura asupra preotului? Asupra lui Dumnezeu o deschizi! – mai ales cînd preotul te povățuiește și te îndreptează după dumnezeieștile porunci. Așa, negreșit, cîrtirea ta nu este atunci asupra preotului, ci asupra lui Dumnezeu. Asemenea și cînd Israilitenii au tăbărit mai pe urmă în Rafidin, mutîndu-se din pustiul Sin: fiindcă nici acolo nu se afla apă să bea, „norodul grăia de rău asupra lui Moisi, zicînd: Dă-ne nouă apă să bem!” (*Ieșirea* 17:2). Dar Moisi, aducînd după dreptate către Domnul grăirile de rău cele asupra sa, a dat răspuns zicînd: „Pentru ce grăiți de rău asupra mea?” Și a adăugat: „Și pentru ce-L ispitiți pe Domnul?” (la fel). Pentru că grăirea de rău către rob este ocară și ispitiție ce trece către domnul lui.

43

Sărbători rînduite întru cinstirea lui Dumnezeu; sîrguințele și iubirile de osteneală ce se fac întru dînsele pentru lucrările cele lumești sînt nefolositoare și neisprăvitoare

Precum întru alte zile, mulți Creștini zăbovesc la tulburările și lucrările lor cele lumești, întocmai la fel și în zilele cele însemnate ale sărbătorilor așerosite întru slava lui Dumnezeu. Am zis că zăbovesc întocmai întru negustoriile lor și la lucrul mîinilor, fără a se sfii cîtuși de puțin de dum-

Pentru cei păcătoși va fi o noapte adîncă, fără de sfîrșit” (Sfîntul Ioan Damaschin, *Dogmatica*). Căci „Cuvîntul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume” (*Ioan* 1:9).

¹ „În pustia aceasta, toată obștea fiilor lui Israil a cîrtit împotriva lui Moisi și Aaron. Și au zis către ei fiii lui Israil: Mai bine muream bătuți de Domnul în pămîntul Egiptului, cînd ședeam împrejurul căldărilor cu carne și mîncam pîine de ne săturam! Dar voi ne-ați adus în pustia aceasta, ca toată obștea aceasta să moară de foame” (*Ieșirea* 16:2, 3).

nezeiasca lege care poruncește „să sfințim simbetele”. Adică să cinstim cu cuviincioasa evlavie zilele acelea care, ca unele rinduite întru slujba Celui Prea-Înalt și spre mulțumirea nenumăratelor Sale daruri și faceri de bine către noi, cer cu dreaptă cuviință desăvârșita nelucrare și odihnă de la lucrurile cele trupești și lumești, și mai ales pe aceea de la zăbovirile cele rele și de la faptele cele zadarnice.

Dar neprăznuitorii aceștia pun înainte o pricină îndeajuns de întemeiată – precum socotesc ei – ca să le dea dreptate: trebuința. Trebuința este – precum zic ei – să-și cîștige pîinea cea spre ființă, spre hrana lor și a casnicilor lor. Dar – dacă ar fi fost atîta nevoia, ajungînd pînă la însăși sărăcia și la lipsa pîinii celei spre ființă – eu socotesc că după slujba, și mulțumirea și rugăciunea cea fierbinte și curată ce se aduce lui Dumnezeu, ar fi fost oarecum iertat a se sîrgui uneori Creștinul la lucrul său încă și în zi de sîrbătoare, strîmtorîndu-se a-și întîmpina trebuința. Căci slujba cea întru Duhul a creștinătății se deosebește mult de pîndirea cea de rob a iudaismului.¹ Dar – cînd pîinea cea spre ființă se află Creștinului și se caută pîinea cea de prisos, cînd lipsește nevoia și se cere desfătarea, cînd Creștinul își cheltuiește vremea cea mai multă la lucruri ale răutății ori la deșertăciuni – atunci pricinuirea trebuinței nu mai are loc. Ba, nu are loc! Se cade a se cinsti și a se sfinți sărbătorile! Ori, ca să zic mai drept, se cade a Se cinsti și a Se mări Dumnezeu totdeauna, în toată vremea și în tot locul, iar mai cu deosebire în ziua bine însemnată a sărbătorii Sale.

În ziua odihnei de sîmbătă, Israilitenilor nu li se ierta nici să adune mana cea din cer: „Șase zile adunați, iar în ziua a șaptea simbetiți [să vă odihniți]!” (Ieșirea 16:26). Nici Creștinul care strică sărbătorile Bisericii, urmînd întru dînsele tulburările sale și lucrările cele lumești, nu este nevinovat. Acesta trece cu vederea dumnezeiasca poruncă, privind la un folos omenesc. Însă după amîndouă se înșală, păgubindu-se: după aceea, are pagubă a sufletului, căci cade în păcatul nemulțumirii nerecunoscătoare către Ziditorul și Făcătorul său de bine; după aceasta, are deșertă nădejde de folos și zadarnică ticăloșire a trupului, pentru că din osteneala lucrării din ziua aceea nu este nici un rod, nici folos. „Au ieșit oarecari (Israiliteni) din norod să adune în ziua a șaptea.” Dar ce s-au folosit? Nimic! „Și n-au aflat, s-au întors avînd în mîini omerul deșert” (Ieșirea 16:27). Asemenea socotesc și unii din Creștini că se întorc din tîrg ori de la dugheană cu oarecare cîștig: nădăduiesc că – de vreme ce s-au învoit la o negustorie, de

¹ A simbeti înseamnă a se odihni de cele trupești. Simbata este așadar ziua odihnei. Înainte de Întruparea Dumnezeu-Cuvîntului această zi era a șaptea, căci atunci Dumnezeu S-a odihnit după zidirea lumii. După Înălțare, ziua de odihnă a ajuns să fie ziua cea dintîi a săptămîinii vechi, numită de acum „Duminică”, pentru că atunci Dumnezeu-Cuvîntul S-a odihnit după lucrarea Lui de pe pămînt.

vreme ce au scos o parte oarecare, de vreme ce au adunat puțintei argint
– nădăjduiesc – am zis – că au cîștigat oarece și s-au folosit. Dar se răta-
cesc: pînă la urmă, învoiala aceea nu iese la bun sfîrșit, vînzarea aceea nu
îi ridică; în cele de pe urmă, pentru oarecare împrejurare întîmplată, argin-
ții aceia se risipesc în fum și în vînt; și folosul pe care nădăjduiau să-l gă-
sească în cele de pe urmă nu l-au găsit. „Au ieșit în ziua a șaptea să adune
și n-au aflat.”

44

Întîi stătătorii sînt certați pentru greșelile celor rînduiți sub dînșii

Este vrednică de însemnat mustrarea lui Dumnezeu către Moisi din pri-
cina acelor neascultători care, stricînd dumnezeiasca poruncă, au ieșit să
culeagă mana în ziua sîmbetei. Dumnezeu îl mustră pe Moisi ca și cum
însuși Moisi ar fi fost stricătorul și călcătorul poruncii: „Și a zis Domnul
către Moisi: Pînă cînd nu voiți a asculta poruncile Mele și legea Mea?”
(*Ieșirea* 16:28). Vai! Unii din norod păcătuiesc, și este certat Moisi! Ace-
ia calcă porunca, aceia nu vor să asculte poruncile; Moisi îi învață, Moisi
poruncește, Moisi voiește ținerea poruncilor Domnului. Și, cu toate ace-
tea, voirea lui Moisi se mustră împreună cu voile ascultătorilor: „Pînă cînd
nu voiți a asculta?”

Așa, adevărat este, dar greșeala supusului se aduce asupra povățuito-
rului: greșeala supusului, asupra proiestosului [întîi stătătorului]; îndrăznea-
la Israiliteanului se înfruntă asupra proorocului, încă și atunci cînd povă-
țitorul, proiestosul, proorocul nu este vinovat. Pentru ce aceasta? Pentru
ca cei rînduiți înaintea altora, ca unii ce au a da cuvînt, să aibă toată luarea
aminte și purtarea de grijă chiar la mișcărilor cele prea-mici ale supușilor
stăpînirii lor.

45

Dregătoria preotului, ca a celui ce mijlocește între Dumnezeu și oameni, este prea-grea dinspre amîndouă părțile

Dumnezeu ceartă asupra lui Moisi călcarea de poruncă a celor ce cule-
geau mana în ziua Sîmbetei: „Și a zis Domnul către Moisi: „Pînă cînd nu
voiți a asculta poruncile Mele și legea Mea?” Lipsind apele iarăși în Rafi-
din, norodul ocărăște tot asupra lui Moisi: „Și grăia de rău norodul asupra
lui Moisi.” Pentru ce? „Ne-ai suit pe noi din Egipt, ca să ne omori pe noi, și
pe copiii noștri și dobitoacele cu setea!” (*Ieșirea* 7:3). Încît Moisi trebuie
să dea cuvînt și la Dumnezeu pentru norod, și la norod pentru Dumnezeu.
Dumnezeu cerea cu îndatorire de la Moisi sîrguința și purtarea de grijă a
norodului; și, dimpotrivă, norodul cere de la același Moisi darul și ajutorul

lui Dumnezeu, lată datoria celui ce se pune înainte mijlocitor între Dumnezeu și oameni! Lată dregătoria preotului cea înaltă, și mare și înfricoșată!

46

În sufletele cele nemulțumitoare, prea-mica lipsă întru ceva a celui ce le-a făcut bine șterge pomenirea harurilor și a facerilor de bine dinainte

Multe și marile faceri de bine ale lui Moisi, rîvna și osîrdia pe care le-a arătat pentru dînșii, ostenele și nevoițele cîte a primit asupra-și pentru dînșii, împrejurările și primejdiile pe care le-a suferit pentru dînșii, minunile și semnele pe care le-a săvîrșit pentru dînșii – pe toate acestea le-au uitat atît de lesne Israilitenii?! Deci – fiindcă locul din Rafidin la care i-a trecut pe dînșii este secetos, și fără apă și însetat – pentru aceasta se pornesc îndată asupra lui cu atîta nerînduială?! Îndată cîrtesc?! Îndată grăiesc de rău asupra lui, încît se primejduiește să fie ucis cu pietre ca un ucigaș și omorîtor de oameni?! „Și grăia de rău acolo norodul asupra lui Moisi și a cîrtit norodul asupra lui Moisi. Și a strigat Moisi către Domnul: Încă puțin, și de tot mă vor ucide cu pietre!” (*Ieșirea* 17:4). Atîta obrăznicie asupra povăzătorului și ocîrmuitorului?! Atîta cruzime asupra vazătorului de Dumnezeu și a proorocului?! Dar, pe lîngă toate, atîta nerecunoștință și nemulțumire asupra făcătorului de bine, a ajutorului și a mîntuitorului?! Atît de repede se șterg din sufletele oamenilor harurile, și ajutorările și facerile de bine dinainte?! Da, căci „ei se biruie de împușinarea de suflet, avînd minte pruncească și nebărbată. Chiar și de un mic lucru mîhnitor dacă se ating, sar îndată asupra povăzătorului și strigă asupra-i cu necuvioșie pentru că el s-a făcut cu totul mijlocitor al lor și pentru că printr-însul s-au chemat la mîntuire” (Chiril Alexandrinul). Astfel sînt sufletele cele ușoare, și deșarte și nemulțumitoare. Au dobîndit de la tine zeci de mii de bunătăți; dacă i-ai lipsit de ceva, de care uneori și ei știu că nu este în mîna ta, toate cele de mai-nainte au pierit! Pentru aceasta, ei se fac cei mai înfricoșați vrăjmași ai tăi; încă puțin, și cu totul te vor ucide cu pietre! Da, crede-mi mie, te vor ucide de tot cu pietre! De multe ori, omul se face ca o fiară: „Și-a cunoscut boul stăpînul și asinul ieslea...”¹

¹ Căci zice Însuși Dumnezeu: „Cunoscut-a boul pe Cel ce l-a cîștigat pe el, asinul ieslea Stăpînului său. Iar Israil nu M-a cunoscut și norodul Meu n-a priceput” (*Isaia* 1:3). Aici, cei din „neamuri” (păgini adică) sînt asemuiți cu vitele cele necuvîntătoare, de vreme ce nu-L cunoșteau pe Dumnezeu. Aceeași tilcuire o are și asina și minzul ei pe spatele cărora intră Mîntuitorul Hristos în Ierusalim.

**Evreii se arată către Moisi nu numai nemulțumitori, ci și fără minte.
Nedumerire: care din două, cel fără minte este nemulțumitor, ori
nemulțumitorul este fără minte?**

La lipsa de apă din Rafidin, eu nu-i văd pe fiii lui Israil numai nemulțumitori, eu îi văd și fără minte. Ei strigă cu grăire de rău și cu ocări către Moisi: „Dă-ne nouă apă să bem!” (*Ieșirea 17:2*). Oare cum judecă pe dînsul Evreii? Îl socotesc pe Moisi ca pe un om oarecare, asemeni cu ceilalți oameni? Ori au pentru bărbatul acesta vreo prețuire înaltă, mai prea-deosebită decît pentru ceilalți oameni? Încît – din cele mai-nainte făcute de dînsul, avînd nădejde și încredințare pentru cele viitoare – să aștepte că – ori prin sine însuși, ori prin dumnezeiasca putere cea a-toate lucrătoare a Celui Preaînalt – poate să le scoată apă și acolo unde nu sînt ape? Dacă o socotesc pe cea dintîi, pentru ce le mai cer pe acelea care sînt cu neputință? „Dă-ne nouă apă!” Iar dacă o socotesc pe cea de a doua, pentru ce îl grăiesc de rău și îl ocărăsc? „Și cîrtea norodul asupra lui Moisi și grăia de rău norodul asupra lui Moisi.” Nu sînt fără minte aceia care le cer pe cele cu neputință? Și nu sînt iarăși asemenea fără de minte aceia care, în loc de a-i ruga, cer cu grăiri de rău și cu ocări de la aceia care cu o putere mai presus de fire pot a le face cu putință și pe cele din fire cu neputință? Deci Evreii nu se văd aici doar nemulțumitori, ci și fără de minte, fără nici o îndoială.

Dar eu la acesta am a pune înainte și o nedumerire. Și nedumerirea mea este aceasta: Care din două? Cel fără de minte este nemulțumitor, ori nemulțumitorul este fără de minte? Cea de a doua se vede: căci nemulțumitorul se păgubește pe sine cu nemulțumirea, și a se păgubi cineva pe sine este într-adevăr o vestită nebulie. Dar cel fără minte nu este nemulțumitor: căci, fără minte fiind, nu deslușește harul; și cel ce nu deslușește harul cum poate fi nemulțumitor? Nimeni nu se leapădă de ceea ce cu totul nu știe și nu deslușește nicidecum. Ca să fie cineva nemulțumitor, trebuie să aibă vreo măsură de cunoștință. Iar dacă se zice că nemulțumitorul e necunoscător, se zice pentru că cunoașterea harului luat de dînsul rămîne în mîntea lui, dar nu trece la inima lui, care este sălașul bunei cunoștințe. Și atît este de adevărat că cel fără de minte nu este chiar cu adevărat nemulțumitor, încît vedem și oarecari vietăți care, neavînd minte cuvîntătoare [rațională], nu sînt totuși nemulțumitoare, fiindcă îl cunosc pe făcătorul lor de bine prin oarecare pricepere și deslușire simțitoare înființată într-insesle: „Cunoscut-a boul pe stăpînul său și asinul ieslea domnului său” (*Isaia 1:3*). Măsura bunei cunoștințe cea dintr-unele ca acestea este aceea a bunei simțiri dintru dînsule, iar omul cel nemulțumitor este mai bou decît boul și mai netrebnic decît măgarul!

Dumnezeiescul toiag este și pedepsitor, și povățuitor. Același toiag și aceeași vargă sînt totdeauna făcătoare de bine și mîntuitoare.

Același toiag – care la riu și la celelalte adunări ale apelor din Egipt face să nu fie apă acolo unde este apă, ca să nu aibă ce bea Egipteanul cel învîrtoșat la inimă (*Ieșirea* 7:21) – același, la piatra din Rafidin, face dimpotrivă: să se afle apă acolo unde nu se află apă, ca să aibă a se adăpa Israiliteanul cel învîrtoșat la cerbice. „Ia în mîna ta toiagul cu care ai lovit riul! Și vei lovi piatra, și va ieși dintr-însa apă, și va bea norodul” (*Ieșirea* 17:6). Aceeași putere lucrează și săvîrșește cele potrivnice. Acolo, stricăciune și schimbare a apelor spre pedeapsa Egipteanului; aici, facere de ape cu revărsare de curgeri îndestulate spre răcorirea Israiliteanului. Așa este toiagul cel dumnezeiesc: unora le este pedepsitor spre pierzarea cea de istov, iar altora făcător de bine spre mîntuire. Pe unii îi pedepsește, iar pe alții îi mîntuiește, după deosebirea persoanelor; însă totdeauna lucrează cu cuviință de bunătate și cu dreptate. Același este și vargă, și toiag: vargă, spre stricarea răului ori spre chemarea înapoi și întoarcerea de la rău; toiag, spre întărirea binelui ori spre povățuirea către acesta și spre mîngîiere. „Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mîngîiat.”¹

Rogu-mă Ție, Preaîndurate Dumnezeule, noianul bunătății cel nemărginit și nemăsurat, adîncul milostivirii și al milei, mîngîie-mă și pe mine, de trei ori ticălosul, cu această vargă a Ta făcătoare de bine și tare, care este totodată și toiag! Cu însuși toiagul Tău povățuiește-mă și îndreptează pașii mei către lucrarea dumnezeieștilor Tale porunci! Și tot cu acela rănește-mă, bate-mă, muncește-mă – cu iubire de oameni, precum știi – pe mine, cel ce rămîn întru răutăți și nu mă supun! Lovește-mă! – însă cu milă și cu îndurări, căci știi neputința mea!² Pentru aceasta, „nu cu minia Ta să mă mustri, nici cu urgia Ta să mă cerți! Ci miluiește-mă. Doamne, că neputincios sînt!” (*Psalmul* 6:1, 2).³ Lovește-mă pînă ce vei muia această învîrtoșare a relei

¹ „«Toiagul Tău...» (*Psalmul* 22:4). Cu acela – zice Teodorit – îmi întărea slăbiciunea, iar cu aceea mă povățuia către calea cea dreaptă. Însă nu ar fi greșit cineva dacă ar fi numit așa mîntuitoarea Cruce, căci cu pecetea și cu pomenirea acesteia ne izbăvim de vrăjmașii draci și ne povățuim către cărarea cea dreaptă. Și aceasta este «toiagul Tău și varga Ta m-au mîngîiat»: împreunîndu-se, din două toiege se face cruce, cu toiagul cel drept – fiind slabi – întărîndu-ne, și îndreptîndu-ne și imputemicîndu-ne noi, cei ce întru Dînsul am crezut: iar pe cel de curmeziș folosîndu-l asupra dracilor.”

² „Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustri” (*Psalmul* 140:5).

³ Dăm aici și înlcuirea stihurilor, frumoasă și de folos fiind, tot după Teodorit. „«Doamne, nu cu urgia Ta...» Nu se roagă să nu fie mustrat, ci să nu fie mustrat cu urgie, nici nu cere să nu fie pedepsit, ci să nu pătimească acest lucru cu minie. Zice: *Pedeapsa-mă ca un părinte, nu ca un judecător; ca un doctor, nu ca un chinuitor. Să nu măveri omnia cu păcatul, ci amestecă dreptatea cu iubirea de oameni.* «Miluiește-mă, Doamne...» Un glas

mele voiri, pînă ce vei zdrobi această învîrtoșare pietroasă a întunecatei mele inimi! Da, ascuțită este piatra aceasta a ticălosului și ticăitului meu suflet! Piatră veche, piatră înrădăcinată, piatră întărită, înfiptă, aspră, prea-virtoasă! O cunosc, o știu, o mărturisesc! Ci varga Ta, a Celui ce toate le poate, este mai tare decît toată asprimea și decît toată învîrtoșarea. De vei voi, o prea-biruiеști cu puterea Ta și pe aceasta. Și din pietrele acestea Tu poți ridica sămînța a lui Avraam.¹ Da, de vei voi, scoți și din piatra aceasta uscată și neumedă curgeri mîntuitoare de lacrimi de pocăință folositoare de suflet. „Și vei lovi piatra, și va ieși dintr-însa apă” – precum Moisi, cu porunca Ta a lovit atunci piatra aceea din Rafidin și au curs ape.

49

**Mare nerecunoștință [a binelui ce i s-a făcut], nemărginită
nemulțumire a omului către Dumnezeuul său!**

„Este oare Domnul între noi sau nu?” (*Ieșirea* 17:7) Au putut Israilitenii a deschide gură și a scoate un astfel de cuvînt, după atîtea măriri cîte făcuse pentru dînșii Dumnezeu?! După acele răni înfricoșate ale vrăjmașilor care îi silniceau pe dînșii în Egipt?! După acea prea-slăvită despărțire a noianului celui roșu spre trecerea lor fără de temere și spre afundarea și pierzarea de istov a celor ce îi goneau pe dînșii?! După îndulcirea amărăciunii apelor Merrei?! După izvoarele cele răcoritoare și după preadulcii finici [curmalii] din Elim?! După cîrsteii cei mulți din pustie și după neîncetata ploaie cerească a manei spre hrana lor? După toate acestea, încă se îndoiesc, și se jeluiesc și se plîng că Dumnezeu i-a părăsit?! „Este oare Domnul întru noi sau nu?” Și cîrtesc și ocărăsc grăindu-l de rău pe Moisi, pe cel trimis către dînșii, pe lucrătorul unora ca acestea?! Și-L ispitesc pe Dumnezeu, Care l-a trimis pe acela către dînșii, doar pentru că la Rafidin n-au găsit apă gata?!

Iată omul nerecunoscător, și fricos și mic de suflet, stînd de față cu toată răutatea și netrebnicia sa! În fiecare zi și ceas, omul dobîndește de la Preaputernicul și Preabunul Dumnezeu zeci de mii de bunătăți și de faceri de bine; și, după ce i se întîmplă lui oarecare întîmplare potrivnică, nici cît

---

ca acesta este potrivit celor ce au păcătuit: căci, povătuind înainte, neputința biruiеște păcatul; căci, dacă nu se va slăbănogi cuvîntarea dintru noi, nu se vor scula asupra-ne patimile: căci, sănătos fiind hățuitorul, și întorcîndu-i și îndreptîndu-i pe cai cu știință, nu au loc săltările.”

¹ „Căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam” (*Matei* 3:9). Stih care se înțelege după cum urmează: „Prin «pietre» înțelegem și neamurile, dintre care mulți au crezut. Dar Ioan zice și în înțelesul acesta, că Dumnezeu poate să facă fii lui Avraam și din «pietre», pentru că «piatră» era pîntecelul Sarrei, din pricina sterpiciunii. Dar ea a născut! (*Facerea* 11:12; 21:1-2). Și iarăși a ridicat Domnul fii lui Avraam din pietre. Cînd? Atunci cînd, răstignindu-Se El [Hristos], văzînd pietrele despîcîndu-se, mulți au crezut» (*Matei* 27:51)” (Teofilact).

de puțin nu socotește și nu numără aceste faceri de bine. Dacă îl întâmpină uneori o singură și prea-mică întâmplare supărătoare, și neplăcută și potrivnică, numai pe aceasta o socotește; și pentru aceasta se mîhnește, și se scîrbește cu nerecunoștință, și cere socoteală fără cuvîntă și neincetat își tînguiește ticăloșia și ticăirea sa. „Ispitare și grăire de rău”, așa a numit locul acela Moisi potrivit și asemenea, „pentru grăirea de rău a fiilor lui Israel și pentru că L-au ispitit pe Domnul, zicînd: Este oare Domnul întru noi sau nu?” (*Ieșirea* 17:7).

Dar la cite case și adunări ale Creștinilor nu s-ar potrivi să scrie cineva cu slove mari această scriere deasupra? Fără îndoială că, scriindu-se deasupra, ar fi potrivită la toți cîți se scîrbesc afară de cuvîntă întru cele supărătoare și mîhnitoare ce li se întîmplă și, nemulțumitori precum Evreii de atunci, nu mărturisesc har privind la atîtea și atîtea bunătăți cu care neîncetat le-a făcut și le face bine Făcătorul de bine al tuturor Dumnezeu. Și care nici nu rabdă cu bună credință și cu mulțumire dacă li s-ar aduce asupra vreodată ceva din cele necăjitoare, ci se tulbură fără socoteală, și se scîrbesc nebunește și hulesc prea-păgînește și pe Dumnezeu, și pe oameni. Cu adevărat, prea-potrivită este la unii ca aceștia aceeași scriere deasupra a Rafidinului: „Ispitare și grăire de rău.”

50

Puterea rugăciunii

Cîtă vreme mîinile lui Moisi se înalță întinzîndu-se către cer, chemînd sprijinirea de la Cel Preainalt la lovirea cea ostășească, Amalic se biruie de norodul Israelitean. După ce proorocul își coboară mîinile din slăvire, Amalic ia putere iarăși și dovedește în război: „Cînd ridica Moisi mîinile, biruia Israel; iar cînd își cobora mîinile, biruia Amalic” (*Ieșirea* 17:11). Cîtă vreme Creștinul zăbovește și îngăduie în rugăciune, îi biruie pe vrăjmașii sufletului său: pe diavol, lumea și patimile trupului ce oștesc împotriva asupra lui. Cînd nu se îngrijește de rugăciune, zișii pierzători vrăjmași se întăresc, îl dovedesc și îl biruie.

51

Prin ceea ce s-a săvîrșit păcatul, de multe ori prin aceea se aduce asupra și pedeapsa

Auzind de la Moisi în ce chip i-a pedepsit Dumnezeu izbîndirilor [răz-bunărilor] pe silnicii și tiranii Evreilor, pe Egipteni, letro îl mărește pe Domnul: „Mare este Domnul, mare este Domnul!” – strigă preotul lui Ma-diam. Apoi, adaugă și pricina: „...pentru aceasta, că s-au pus asupra lor” (*Ieșirea* 18:10).

Luind bine aminte, cineva poate să însemneze aici că – la vrajbele dintre doi oameni, sau dintre două adunări sau dintre două neamuri – gravitatea răului se întoarce mai virtos la partea aceea ce dă pricina și pomirea vrajbei; la aceea care – precum zic unii – „face început de mâini nedrepte” și se pune asupra și năvălește asupra părții celeilalte (vezi la paragraful 8). De aceea, auzind de răsturnarea Egiptenilor, Ietro îl mărește și îl cinstește pe Cel Preaînalt nu atât pentru că a mintuit neamul Israilitean (cu care el se înrudea atunci prin încuscrirea cu Moisi), cât pentru că a pedepsit cu dreptate neamul Egiptean, pricina cea începătoare de rău a vrajbei prin nedreapta și silnica punere asupra lui Israil: „...pentru aceasta, că s-au pus asupra lor” – adică Egiptenii asupra Israilitenilor. Și această arătare de pricină a preotului Madianit s-ar cădea să o socotească împărații și stăpînitorii cînd se găsesc la război.

Dar – la această vădită arătare de pricină: „...pentru aceasta, că s-au pus asupra lor” – se cuvine să însemnăm și chipul prin care dumnezeiasca judecată i-a pedepsit pe asupritori; anume că Dumnezeu dreptății a rînduit ca Egiptenii să se stingă cu același chip pe care l-au folosit ei ca să stingă neamul Evreilor. În ce chip îi asupreau aceștia pe aceia? Îi asupreau cu apa: hotărîrea împărătească porunca ca pruncii de curînd născuți ai Evreilor să fie aruncați în adîncurile rîului, ca să se înece. Iar apoi cu ce chip a adăugat Dumnezeu să-i pedepsească pe Egipteni? Tot cu apa: „Carele lui Faraon și puterea lui le-a aruncat în mare. Cu noian i-a acoperit pe ei, pogorîtu-s-au în adînc ca o piatră” (*Ieșirea* 15:4, 5).

52

Și înțeleptul și priceputul aude sfatul și se folosește

Și omul cel mai înțelept, cel mai priceput, cel mai luminat decît alții de la Dumnezeu are trebuință să audă și socoteala altora. Și, după ce o va auzi, să primească cu bună cunoștință sfătuirea cea dreaptă și să se osîrduiască cu înțelepciune a o aduce și în lucrare. Cu adevărat, Moisi era și înțelept, ca unul ce se învățase desăvîrșit înțelepciunea Egiptenilor¹; și priceput, ca unul ce crescuse în curțile împărătești iar mai pe urmă, întru înconjurarea de mulți ani a vieții, adunase oarecare adîncă înțelepciune; și – peste acestea, ori și mai-nainte de acestea – era cu deosebire luminat de la Dumnezeu ca un proroc, și văzător de Dumnezeu și trimis de la Dumnezeu spre slobozenia și povățuirea neamului Israilitean. Și, cu toate acestea, și însuși Moisi cel astfel și atât de mare a auzit sfătuirea socrului său Ietro, și a ascultat-o: „Ascultă-mă pe mine – i-a zis socrul său – și te voi sfătui, și Dum-

¹ Adică era învățat întru filosofia cea din afară.

nezeu va fi cu tine" (*Ieșirea* 18:19). Și ginerele, care e mult mai înțelept și mai luminat decât socrul său, aude și se supune: „Ietro arată o socoteală pe care, cinstind-o și înțelegînd-o că se află prea-bine, Moisi a primit-o” (Chiril al Alexandriei). Și de aici – rînduind asupra norodului feluriți judecători și purtători de grijă, după sfătuirea și învățura socrului – deslușea și dezlega de acum înainte cu mai multă îndemînare pricinile celor ce se judecau și chivernisea mulțimile încredințate lui cu mai multă bună rînduială și odihnă: „Și a ascultat Moisi glasul socrului său. A ascultat ginerele Moisi pe socrul Ietro și a făcut cîte i-a zis lui” (*Ieșirea* 18:24).

53

**Făgăduința Israilitenilor a fost prea-bună, dacă ar fi păzit-o:
„Vom face și vom asculta!” Răspunsul lor se vede că e pe dos,
dar este prea-drept.**

O, ce bună și folositoare făgăduință! – aceea pe care Israilitenii au făgăduit-o lui Dumnezeu prin Moisi la poalele muntelui Sinai: „A răspuns tot norodul împreună și a zis: Toate cîte a zis Dumnezeu le vom face și vom asculta!” (*Ieșirea* 19:8). Dar oare a păzit norodul acela nebun făgăduința aceea pînă în sfîrșit? Ba! N-a trecut mult la mijloc și ei, prin prea-păgîneasca lor facere de vițel, s-au lepădat nu numai de cîte a zis Dumnezeu, ci și de Însuși Dumnezeu. Fiul acesta întîi născut¹ a făcut ca acela al pîldei: „Eu, Doamne!” – dar nu s-a dus.²

Dar răspunsul dat de norod naște aici oarecare nedumerire. Căci au zis: „Toate cîte a zis Dumnezeu le vom face și vom asculta!” Se vede că, după alcătuirea vorbei, răspunsul dintîi este pe urmă, iar cel de al doilea întîi. Israilitenii nu trebuiau a zice cum au zis: „Vom face și vom asculta!” – ci pe dos: Vom asculta și vom face! Căci omul întîi aude, apoi face ce a auzit. Ce oare? Se cade a pune răspunsul acesta pe dos în seama neînvățării și nebuni-ei norodului aceluia care, vorbind barbar, nu deslușea ce se zice întîi și ce al doilea? Ori în seama sîrguinței și osîrdiei lui, după care toți împreună – adică cu o minte și cu un suflet, după tîlcuirea tîlcuitorului nenumit [anonim]

¹ Neamul israilitean a fost cel dintîi chemat la nașterea de a doua oară, de după omorîrea prin păcatul strămoșilor.

² Căci zice Mîntuitorul Hristos: „Dar ce vi se pare? Un om avea doi fi. Și, ducîndu-se la cel dintîi, i-a zis: Fiule, du-te astăzi și lucrează în via mea! Iar el, răspunzînd, a zis: Mă duc, doamne! – dar nu s-a dus. Mergînd la al doilea, i-a zis tot așa; acesta, răspunzînd, a zis: Nu vreau! Apoi, căindu-se, s-a dus. Care dintr-aceștia doi a făcut voia tatălui? Zis-au Lui [arhieriei și bătrîniilor poporului]: Cel de-al doilea. Zis-a lor Iisus: Adevărat grăiesc vouă că vameșii și desfrînatele merg înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu! Căci a venit Ioan la voi în calea dreptății, și n-ați crezut în el, ci vameșii și desfrînatele au crezut, iar voi ați văzut, și nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți în el” (*Matei* 21:28-32).

– au zis „vom face” înainte de „vom asculta” spre arătarea făgăduinței lor celei cu sîrguință și cu bună supunere? Poate, dar tîlcuirea părintelui Isidor Pelusiotul este minunată și mai aleasă. Sînt oarecare lucruri – zice părintele acesta – pe care, ca să le facă, omul trebuie întîi să le audă și să le învețe. Și sînt altele pe care, dimpotrivă, trebuie întîi să le facă pentru ca apoi să le învețe. Și așa este mai ales nevoița faptei bune și știința cea cu de-amăruntul a dumnezeieștilor porunci; la acestea, lucrarea merge înainte, iar învățătura urmează. Neîncetarea lucrării suie înainte la înălțimea privirii. „Vom face, vom asculta!” Și socotesc că la aceasta aduce și cuvîntul acela proorocesc: „De nu veți crede, nu veți pricepe!”¹; și acela al psalmului: „Am crezut, pentru aceea am grăit”²; și acela al cîntării cu care Biserica îl cinstește pe marele făcător de minuni Spiridon, cîntare care zice: „Cu lucrătoare privire ai aflat lucrarea, de Dumnezeu insuflată!” Ori poate mai potrivit zicîndu-se: Cu lucrarea ai aflat lucrătoare privire, de Dumnezeu insuflată!

Așadar să-l auzim pe Pelusiotul cel prea-nevoitor și prea-înțelept dezlegînd prin glasul său nedumerirea pusă înainte: „Socotesc – zice – că, învățînd a face cele ce se cuvine, prin lucrare le învățăm pe acestea. Pentru aceasta, bine se zice: «Toate cîte a zis Domnul vom face și vom asculta!» Căci cei ce învață altceva mai întîi aud, și atunci fac; iar cei care încep a aduce în lucru poruncile dumnezeiești învață din lucrare, fiindcă nu atît cuvîntul, cît lucrarea naște cunoștința aceasta. Căci, cu adevărat, nevoitorul faptei bune se învață fapta bună prin însăși nevoița sa; și se învață oarecum că este prea-trebuitoare, și prea-cuviincioasă, și prea-păzitoare și că s-a legiuit pentru folos.

54

Tot cel ce se apropie la cele dumnezeiești are trebuință de curățire; dar preotul, ca acela ce se apropie mai mult, are trebuință de curățire mai desăvîrșită

Fiindcă avea să Se pogoare pe muntele Sinai ca să-i arate lui Israil cu semne simțite și înfricoșate venirea și arătarea Sa și să-i descopere punerea Sa de lege, Domnul i-a poruncit lui Moisi să sfătuiască mai-nainte tot norodul să se gătească trei zile: să nu se apropie de femei, să se curățească,

¹ *Isaia 7:9.*

² „Crezut-am! Pentru aceea, am grăit” (*Psalmul 115:1*). Iar stihul se înțelege așa, după același fericit tîlcuitor al *Psaltirii*: „«Crezut-am...» Căci nu cu ochii trupului am văzut țara aceea – arată Teodorit –, ci credința mi-a făcut-o arătată.” Iar „țara aceea” este „latura celor vii” de la *Psalmul 114:9*: „Bine voi plăcea înaintea Domnului, în latura celor vii.” „Iar «latură a viilor» nu numește viața aceasta de acum – întru care sînt plîngeri, și tînguiuri, și boli, și morți, și păcate și primejdii – ci viața izbăvită de toate acestea, întru care fără de trudă este avuția faptei bune și bogăția dreptății se dobîndește fără osteneți” (același).

să-și spele hainele. Cu un cuvînt, să se sfințească: „Și curățește-i pe dinșii astăzi și mîine! Și să-și spele hainele și să fie gata în ziua a treia!” (*Ieșirea* 19:10). După ce s-a făcut gătirea și curățirea aceasta, și Moisi „a scos norodul afară de tabără spre întîmpinarea lui Dumnezeu și au stat înaintea sub munte” (*Ieșirea* 19:17) între înfricoșatele glasuri de trîmbiță ce răsunau și în fumul ce ieșea ca din cuptor, singur văzătorul de Dumnezeu s-a chemat la vîrful muntelui; de unde pogorîndu-se apoi, a poruncit preoților din dumnezeiască poruncă să se sfințească iarăși. a doua oară: „Și preoții... să se sfințească!” (*Ieșirea* 19:22).

Însemnează-mi că preoții s-au curățit și s-au sfințit odată cu tot norodul, în cele trei zile dinainte. Dar preoții au trebuință de mai multă sfințenie de curățire, căci se învrednicesc de mai multă apropiere înaintea lui Dumnezeu: „Preoții, cei ce se apropie de Domnul Dumnezeu, să se sfințească!” Norodul stă departe de muntele dumnezeieștii pogorîri, norodul se scoate din tabără numai spre întîmpinare, norodul stă numai de față împrejur și jos: „Și au stat de față sub munte” (*Ieșirea* 19:17). Norodului i se poruncește să ia aminte a nu se apropia: „Pogorîndu-te, mărturisește norodului ca nu cumva să se apropie” (*Ieșirea* 19:21). Dar preotul are voie a se apropia. Așadar, dacă norodul este dator a fi curat pentru privirea cea de departe și doar pentru starea înaintea, preotul are datorie a fi de două ori mai-nainte curățit și mai-nainte sfințit, pentru o mai apropiată apropiere: „Preoții, cei ce se apropie de Dumnezeu, să se sfințească!” Dintru aceasta ne învățăm – zice Teodorit – că aceia care prin înalta vrednicie a preoției s-au rînduit să fie slujitori ai Domnului pe pămînt, măcar că sînt oameni, trebuie a se deosebi după sfințenie de ceilalți oameni, viețuind ca niște îngeri; măcar că sînt pămîntești, trebuie a se face mai presus de cei pămîntești. „Învață că cei ce sînt rînduiți în chip deosebit să slujească înaintea lui Dumnezeu se cuvine a fi mai înalți decît pămîntenii.”

55

Tîlcuire a îngrozirii celei înfricoșate a lui Dumnezeu

Unul și singurul adevărat Dumnezeu oprește Israelitenilor slujirea de idoli cu strașnică îngrozire: „Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, răsplătînd păcatele părinților asupra fiilor pînă la al treilea și al patrulea neam celor ce Mă urăsc pe Mine” (*Ieșirea* 20:5). Unii înțeleg după cuvînt ceea ce s-a zis, judecînd că de multe ori Dumnezeu pedepsește păcatul părinților la fii pînă la strănepoții cei mai depărtați din moștenire. Într-acest chip, pentru cîrtirea părinților – zic aceia – fiii cîrtitorilor se rătăcesc patruzeci de ani în pustie (*Numeri* 14:33); pentru greșeala lui Ahav, se pedepsește și seminția lui, și toată adunarea (*Iisus Navi* 20); pentru fărâdelegea lui David, fiul cel întii al

Vatșevei moare (2 *Împărați*); și norodul se pierde pentru trufia împăratului său, fiii Hanaaneilor plătesc pedeapsa părinților lor (3 *Împărați* 24:15).

Și cineva găsește a aduce multe altele asemenea. Însă, la această părtă asprime străină, nimeni să nu creadă că are vreun loc nedreptatea. Să nu fie! [Dumnezeu] lucrează o dreptate prea-adevărată; care, fără a face cît de puțin rău celui nevinovat, nu-l lasă nepedepsit pe cel vinovat, ci îi răsplătește acestuia în cele din urmă după lucrările lui. Și chiar mai ales dimpotrivă, la acele înfricoșate îngroziri puse înainte, oricine va socoti bine nu numai că nu află dreptatea cu vreo necuviințioasă asprime, ci o vede chiar întovărășită de bunătatea milostivirii și a milei.

Aici, Dumnezeu zice întâi că este Dumnezeu rîvnitor. Rîvnitor este și se zice acela care – iubind pe cineva cu covîrșire, de care și-a lipit tare iubirea sa – nu suferă ca cel iubit de dînsul să-l iubească mai mult pe altul, nici să fie iubit mai mult de altul; precum bărbatul cel iubitor către femeia sa. Cel ce se pornește de o rîvnă ca aceasta, pe cît îngrozește mai cu asprime, pe atît dovedește că iubește mai cu fierbințeală; fiindcă el îngrozește să pedepsească strașnic pentru a întîmpina mai-nainte și a împiedica greșeala pe care îngrozește să o pedepsească. Cu un chip ca acesta, el se sîrguiește silindu-se mai-nainte să taie prilejul de a veni întru nevoie să aducă asupra pedepsa.

Al doilea: Dumnezeu știe dragostea pe care părinții o au din fire spre fiii lor. De aceea, îngrozind să-i pedepsească pe aceia pentru dînșii ori pe dînșii întru aceia, mai-nainte de a păcătui ei, oprește mai-nainte pornirea cea lesne povîrită a părinților spre păcat și îi aduce la luarea aminte de a nu păcătui, ca să nu se pedepsească urmașii lor. Apoi și dacă vor păcătui, defăimînd îngrozirea. [Dumnezeu] pedepsește păcatul acestora prin această mai-nainte știre pe care le-o dă prea cu iubire de oameni; fiindcă, rînindu-i astfel pe dînșii întru adîncul științei, ei vor socoti că, chiar dacă nu se pedepsesc ei înșiși, se vor pedepsi pe urmă în persoana acelora. Drept aceea ei suferă pedeapsă și după chipul acesta, gîndind ce moștenire mai-nainte găsesc de trei ori ticăloaselor lor nașteri: urgia Domnului.

Al treilea (precum înțeleg unii din Părinți): „Zicînd că răsplătește păcatele părinților asupra fiilor pînă la al treilea și al patrulea neam, Dumnezeu arată dintru aceasta nemărginita Sa îndelungă răbdare. Căci, pe cît de grabnic este El spre a milui, pe atît este de zăbavnic spre a pedepsi, lăsînd a trece trei sau patru neamuri ca să pedepsească fărâdelegile oamenilor” (Teodorit, întrebarea a 40-a la *Leșire*). Așa, îi lasă multă vreme nepedepsiți pe Hanaanei, și nu dăruiește strănepoților lui Avraam pămîntul cel făgăduit pierzîndu-i fără întîrziere pe prea-răii lui locuitori: „....pînă ce se vor împlini fărâdelegile Amoreilor” (*Facerea* 15:16). Așa, îndelung rabdă pentru deasa disidemonie [superstiție] și păgînatatea Evreilor în Egipt și de acea dată

fi izbăvește de robia și de chinuirea de acolo; și-i pedepsește pe strănepoții acestora abia mai la urmă, după ce și aceștia au căzut iarăși întru slujirea de idoli, după ieșirea din Egipt. „Așa, pentru trei și pentru patru păgînătăți ale Gazei și ale lui Moav, nu S-a întors îndată despre noroadele acelea, ci a trimis focul asupra zidurilor Gazei și ale Moavului mult în urmă după acestea” (*Amos* 1:6, 7; 2:12). Așa, Dumnezeu-Omul, Domnul și Mintuitorul nostru, întinzînd mai pe urmă cuvîntul către fiii celor ce i-au ucis pe prooroci, zice către dinșii: „Și voi împliniți măsura părinților voștri” (*Matei* 23:31, 32). Întru toate acestea, se vede prea-arătat îndelunga răbdare cea neasemănată a Judecătorului celui îndurat către vinovatul greșit.

Al patrulea: cînd Dumnezeu a zis că va răsplăti păcatele părinților asupra fiilor, a adăugat la zicerea pusă înainte: „celor ce Mă urăsc pe Mine”. Și aceasta trebuie a se însemna cu luare aminte, fiindcă și numai aceasta dezleagă toată greutatea nedumeririi. Domnul a zis că va răsplăti păcatele părinților asupra strănepoților, dar asupra căror strănepoți? Asupra acelor care, în loc de dragoste, au asupra Lui ură. Voi răsplăti – zice – însă celor care Mă urăsc pe Mine. Zicere prin care a arătat prea-luminat că pedepsește păcatele strămoșilor asupra strănepoților numai atunci cînd strănepoții, urmînd urmele strămoșilor lor, păcătuiesc Lui cum au păcătuit strămoșii aceia, și urăsc și se întorc despre Prea-Înduratul și Prea-Bunul Judecător; Care, îndelung răbdînd, a arătat mila cea atît de mare seminției lor celei întoarse [de la El] și prea-amăritoare.

Și aceasta o mai învățăm și din altă oarecare zicere întocmai puternică a *Scripturii*. Atunci cînd stătea de față înaintea lui Dumnezeu la Sinai, după ce a lăudat nemărginita Lui milă, Moisi și-a adus aminte totodată și de neurmata Lui dreptate și a zis cu adevărat că El pedepsește păcatele părinților asupra fiilor; dar cînd? Atunci cînd și înșiși fiii sînt vinovați: „Nu va curăți pe cel vinovat, aducînd fărădelegile părinților asupra fiilor pînă la al treilea și al patrulea neam” (*Jeșirea* 34:7). În cele din urmă, după suferirea strămoșilor cu multă îndelungă răbdare, [Dumnezeu] lucrează și dumnezeiasca dreptate. Totuși nici atunci nu-i pedepsește pe cei nevinovați și negreșiți, ci pe cei vinovați și greșiți: „Nu va curăți pe cel vinovat!” Pentru aceea, mai-nainte spunînd relele cîte aveau să vină peste stricătoria și călcătorii legilor Lui, Dumnezeu adaugă în *Cartea Leviților*: „De tot se vor strica pentru păcatele lor și pentru păcatele părinților lor!” (*Leviticul* 26:39). Întîi, pentru cele ale lor și personale: „pentru păcatele lor”; iar după al doilea cuvînt, pentru cele strămoșești: „pentru păcatele părinților lor”. De aceea, cei ce se vor pedepsi vor pune pedeapsa pe care o vor pătimi atunci nu numai în seama păcatelor părinților lor, ci mai întîi vor mărturisii păcatele lor înșile, cunoscînd și propovăduind curat că nu doar stră-

moșii lor, ci și ei s-au făcut loru-și pricinuitori și solitori ai relelor pe care le dobîndesc pentru cele săvîrșite de dînșii: „...și își vor mărturisii păcatele lor și păcatele părinților lor” (*Levitic 26:40*).

Și aici, la fel ca mai sus: întîi pe ale lor, al doilea pe cele strămoșești. Cu un chip ca acesta, cînd se roagă cu lacrimi către Dumnezeu pomenind relele în care au căzut el și norodul lui, *Tovit* zice că pătînesc acestea pentru păcatele strămoșilor lor: „Căci (părinții noștri) n-au ascultat, Doamne, de poruncile Tale! Și ne-ai dat pe noi în jaf, și în robie, și la moarte și spre pildă de ocară tuturor neamurilor întru care ne-am risipit” (*Tovit 3:4*). Însă întru aceeași vreme mărturisește că și el a păcătuit și cunoaște ca pricină a relelor ce i se aduc asupra, afară de nelegiuirile strămoșești, și pe înseși păcatele sale. Și chiar le pune pe ale sale înainte, și abia apoi le împreunează pe cele ale strămoșilor: „Nu-mi izbîndi [răzbuna] pentru păcatele mele și pentru neștiințele mele și ale părinților mei, pe care le-am păcătuit înaintea Ta!” (la fel 3:3). Și iarăși: „Multe sînt judecățile Tale și adevărate ca să le faci dintru mine pentru păcatele mele și ale părinților mei! Căci n-am făcut poruncile Tale, căci n-am umblat întru adevăr înaintea Ta!” (la fel 3:5). Asemenea se roagă și *David* împotriva feței celei mult-blestemată: „Pomenescă-se încă fărădelegea părinților lui înaintea Domnului și păcatul maicii lui să nu se șteargă!” (*Psalmul 108:13*).¹ Dar pentru ce? Pentru a se izbîndi celui negreșit și nevinovat păcatele tatălui și ale mamei? Ba, ci pentru a se pedepsi mai tare asupra omului acelaia prea-păgîn (sub care, nenumit, se bănuiește *Iuda* vînzătorul) nerecunoștința, și vicleșugul și lucrarea a tot răul ceea ce covîrșește tot cuvîntul: „Pentru că nu și-a adus aminte să facă milă, și l-a gonit pe omul sărac, și scăpătat și umilit cu inima ca să-l omoare” (*Psalmul 108:16*).² Acela a iubit blestemul de sine și întru sine,

¹ Aici, tilcuirea stihului este de mare trebuință, fiindcă mulți au zis că *Psalmistul* ar fi blestemat. Iată cum tilcuiește acest loc *Fericitul Teodorit*: „Fapta bună a părinților i-a folosit de multe ori pe copiii păcătoși, precum pe *Iudei* credința lui *Avraam*, precum pe *Solomon* buna-credința a lui *David*; iar răutatea părinților crește pedeapsa copiilor ce păcătuesc, că nici o pricină de cruțare nu se află de nicăieri. Deci aceasta a zis și prorocescul cuvînt: că *Iudeii*, pătîmind desăvîrșita piere, pe lîngă păgînatățile lor, se vor arăta mai urîți, pentru îngrețoșare, și cu pomenirea răutăților părintești. Iar «părinți» ai lor îi numește pe cei ce au săvîrșit păgînatatea în pustie, pe cei din zilele *Judecătorilor*, pe cei din vremile împăraților, pe cei de după întoarcerea din *Babilon* care au trăit întru nelegiuire. Iar «maică» a numit *Ierusalimul*, întru care s-a îndrăznit asupra *Stăpînului Hristos* uriciunea uciderii. Căci aceasta a zis și *Domnul* întru *Evanghelie*: «Să vină peste neamul acesta tot singele cel nevinovat care s-a vărsat pe pămînt, de la singele lui *Avel* cel drept pînă la singele *Zahariei*, pe care l-au ucis între *Biserica* și altar.» Căci vor lua osîndele pentru toate deodată.”

² Într-adevăr, aici e vorba de *Iuda* și de *Mîntuitorul Hristos*, precum tilcuiește și *Sfințitul Teodorit*, însemnînd acestea: „Și – zice – le vor pătîmi pe acestea pentru că au făcut uciderea cu cruzime și cu sălbăticie, gonindu-l pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru

deci blestemul îi va veni lui. El însuși n-a voit blagoslovenia, deci blagoslovenia se va depărta de la dînsul. El de sine s-a sîrguit a se împodobi de-săvîrșit cu înfricoșata sa păgînatate cea împotriva lui Dumnezeu ca și cu o haină bine încuviințată și strălucită, deci haina de acest fel să nu lipsească vreodată de pe dînsul: „Facă-se lui ca o haină cu care se îmbracă și ca un brîu cu care se încinge totdeauna!” (*Psalmul 108:18*). El a sorbit fărâdelegea prea cu dulceață ca pe o apă și a gustat-o ca pe un unt de lemn, deci cu dreptate blestemul a intrat ca apa în pîntecele lui și ca untul de lemn în oasele lui” (la fel, stihul 17). Așa zicea mai pe urmă și Domnul nostru, muștrîndu-i pe cărturari și pe farisei, că va veni asupra lor tot sîngele drept ce s-a vărsat de la sîngele dreptului Avel, pînă la sîngele lui Zaharia, fiul lui Varahia (*Matei 23:35*).¹ Deci i-a judecat vinovați și pe dînșii de sîngele vărsat de părinții lor; căci, prin cele ce făceau, și ei încredințau și dovedeau că sînt nașteri ale unor vipere și șerpi ca aceia, adică fiii adevărați ai unor părinți de acest fel: „Mărturișiți pentru voi înșivă că sînteți fii ai celor ce i-au ucis pe prooroci” (la fel 23:31, 32). Pentru că și ei, înțelepții și cărturarii, i-au ucis pe prooroci trimiși către dînșii, precum aceia; și ei i-au răstignit și i-au omorît, ca și aceia. [Și le zice] că, peste relele cîte au grămădit strămoșii lor (la fel 23:34), au mai grămădit adăugînd și ei relele lor și au umplut pînă la gură măsura aceea pe care nu o umpluseră de tot părinții lor: „Iar voi ați împlinit măsura părinților voștri!” (la fel 23:32).

Al cincilea, și aceasta este încă vrednică de însemnat la înfricoșata îngrozire a lui Dumnezeu pe care o arătăm: că, în vremea în care incheie amărîntimea dreptății Sale întru pedeapsa păcătoșilor, Dumnezeu arată totodată și bogăția milostivirii Sale revărsîndu-se mai presus de prisosință către înșiși cei ce păcătuiesc. Zice că El este Cel ce răsplătește păcatele pînă al treilea și pînă la al patrulea neam celor ce Îl ocărăsc (*Îeșirea 20:5*),

toată smerenia și blîndețele. Cuvintelor acestora mărturisește și Apostolul, și Însuși Stăpînul, Apostolul strigînd: «... Care pentru noi a sărăcit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim.» Și iarăși: «... Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine-Și S-a deșertat, cînd a luat chip de rob.» iar Domnul zice: «Învățați-vă de la Mine, că sînt blind și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.» Și iarăși: «Vulpile au vizuini, și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul.»”

¹ „Zice că peste Iudeii care erau atunci va veni tot sîngele care s-a vărsat cu nedreptate și că mai cumplit se vor munci decît părinții lor, fiindcă nici după atîtea pînde nu s-au înțelepțit; după cum și Lameh s-a muncit mai mult decît Cain, deși nu și-a omorît fratele, ci fiindcă nu s-a înțelepțit cu pilda lui Cain (*Facerea 4:24*). [...] Și în bună vreme a pomenit de Avel; căci, precum Avel a fost ucis din pizmă, așa și Hristos a fost omorît din pizmă. Dar de ce pomenesc aici de Zaharia? Unii spun că este vorba despre unul din cei doi prooroci Prooroci, anume de Zaharia Proorocul (*Zaharia 1:1*), iar alții spun că este vorba despre tatăl înainte-Mergătorului Ioan” (Teofilact).

dar îndată adaugă fără mijlocire că El este Cel ce face milă întru mii celor ce Îl iubesc și celor ce păzesc poruncile Lui (*Ieșirea* 20:6). La uneltirea dreptății, numărul trece pînă la trei și la patru: „răsplătind pînă la al treilea și la al patrulea neam”; la uneltirea milei, numărul sporește înainte pînă la mii: „făcînd milă întru mii”. Pentru aceea și Moisi – într-altă parte, unde pomenește de dreptatea aceasta pînă la a patra spiță – apucă mai-nainte și mărește dumnezeiasca milă cea înmiită: „Domnul Dumnezeu este îndurat și milostiv, îndelung răbdător și mult milostiv, și adevărat și păzind dreptatea și mila întru mii. Luînd fărădelegile, și nedreptățile și păcatele, nu-l va curăți pe cel vinovat, aducînd fărădelegile părinților asupra fiilor și a fiilor fiilor peste al treilea și al patrulea neam” (*Ieșirea* 34:6, 7).

Dacă pedepsește, drept fiind, Dumnezeu pedepsește pînă la patru; dacă miluiește, milostiv fiind, El miluiește peste mii. Iar mila Lui este de multe ori neamestecată, fără ca mînia să aibă cît de puțin loc întru dînsa; iar mînia Lui este amestecată totdeauna cu milă: „Întru mînie, Îți vei aduce aminte de milă.” Căci și cînd pedepsește – încă și atunci, asupra pedepsei pe care o aduce – miluiește; pentru că totdeauna pedepsește mai puțin decît este vrednic vinovatul a se pedepsi și totdeauna miluiește mai mult decît este vrednic a se milui cel ce se miluiește. Cu adevărat, aceasta o cunoștea bine proorocul împărat cel de Dînsul miluit, și pentru aceea cînta: „Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung răbdător și mult milostiv! Nu pînă în sfîrșit Se va mînia, nici în veac va pomeni răul. Nu după fărădelegile noastre a făcut nouă, nici după păcatele noastre a răsplătit nouă. Căci după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa asupra celor ce se tem de El” (*Psalmul* 102:11). „A întărit mila Sa” – adică i-a dat putere, a înzdrăvenit-o, a întins-o ca să biruiască. Ca și cum ar fi fost pusă un fel de nevoie, și de luptă și de stare împotriva între dumnezeiasca dreptate și dumnezeiasca milă, Dumnezeu a făcut ca mila să întrecă și să biruiască. „A întărit Domnul mila Sa.”

Și aceasta este mîngîierea oamenilor celor păcătoși și, mai-nainte de a tuturor, mîngîiere a mea. Așa, pe de o parte, „după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa”. Iar pe de altă parte, „pe cît sînt de departe răsăriturile de apusuri a deșertat de la noi fărădelegile noastre”. O, minunată și prea-dulce închipuire [asemuire], pierzătoare a deznădăjduirii mele, întăritoare a nădejzii mele! „După înălțimea cerului de la pămînt, după depărtarea răsăritului de apus”; [prin aceasta] scriitorul de psalmi a

¹ Aceasta o zice David la *Psalmul* 102:12. La care Teodorit adaugă: „Dacă ar fi aflat depărtări încă și mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreșit și pe ele în mijloc, sîrguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieștii bunătăți. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii și al răsăritului.”

înconjurat oarecum toată lumea – pe cele de sus, pe cele de jos, pe cele de-a dreapta, pe cele de-a stînga, pe cele drept-stătătoare, pe cele lăturalnice – pe care le-a cuprins bunătatea cea întru tot bună și pentru care Întru-tot-Înduratul și Prea-Bunul Dumnezeu a suferit și moartea de cruce. Văd crucea și îmbrățișez închipuirea uneltei mîntuirii mele, prin care s-a săvîrșit mila cea mare pentru mine. Și mă întăresc pe temelia aceasta a nădejzii mele și mă încredințez că, mai mult decît la cele trei și patru neamuri la care ajunge prea-dreapta urgie a răzbunării lui Dumnezeu asupra celor ce fac fărădelegi, prea-nemărginita milă dumnezeiască se prea-întinde la toate marginile lumii, lățindu-se la mii de neamuri și la mai mult decît mii. Mila aceasta nu se hotărăște împrejur, nu se scrie împrejur, nu se măsoară, nu se micșorează din cuviință, nu se strînge față de acesta ori față de acela, ci se întinde peste toți: „Dacă Mă voi înălța Eu [de pe pămînt] pe lemn [pe cruce], pe toți îi voi trage după Mine!”¹

56

Din frica Israilitenilor care așteptau la muntele Sinai punerea de lege, cît trebuie să socotim că va fi frica acelora ce se vor judeca la valea Iosafatului pentru cele ce s-au legiuit mai-nainte?!

Atîta frică i-a cuprins pe Israiliteni cînd Dumnezeu îi da lui Moisi legele pe muntele Sinai, încît l-au rugat pe Moisi să grăiască el către dînșii, iar nu Dumnezeu fără de mijlocire, ca nu cumva să moară de frică: „Grăiește-ne tu nouă, și să nu ne grăiască Dumnezeu, ca să nu murim!” (*Ieșirea* 20:19). Dacă Evreii s-au temut atît la muntele Sinai de glasul lui Dumnezeu, cînd le da lor legea ca să o păzească, cît au a se teme păcătoșii în valea Iosafatului de glasul aceluiași înfricoșat Dumnezeu, cînd îi va judeca pentru legea Sa, pe care au îndrăznit să o calce și să o strice? Vai! Dacă atunci, înspăimîntîndu-se de frică la Sinai, norodul a stat departe de munte – „Și, înfricoșîndu-se, tot norodul a stat departe” (*Ieșirea* 20:18) –, mai pe urmă temîndu-se de osîndă în valea aceea și avînd înaintea ochilor săi călcările de lege îndrăznite de dînsul în viață, cum să nu se roage păcătosul de a fi chip să cadă munții asupra lui și să-l acopere? „Și vor zice munților: Acoperiți-ne pe noi! Și dealurilor: Cădeți pe noi!” (*Osie* 10:3).² Dacă Evreii se cutremurau atunci de glasul dării de lege că vor muri, atunci călcătorii de lege cei vinovați, auzind glasul cel cu neasemănare mai înfricoșat al osîn-

¹ *Ioan* 12:32.

² Așa zice și Evanghelistul Ioan: „Atunci..., toți robii și toți slobozii s-au ascuns în peșteri și în stîncile munților, strigînd munților și stîncilor: «Cădeți peste noi și ne ascundeți pe noi de fața Celui care șade pe tron și de mînia Mielului! Căci a venit ziua cea mare a miniei Lor, și cine are putere ca să stea pe loc?»” (*Apocalipsa* 6:15-17).

dirii, nu vor dori să trăiască – „Să nu murim!” –, ci mai vîrtos să moară „Vor căuta însă moartea, dar nu o vor afla. Vor pofti să moară, și moartea va fugi de dinșii” (*Apocalipsa* 9:6).¹ Atunci, la muntele Sinai, Evreii măcar îl aveau pe Moisi; care, mîngîindu-i, îi întărea și îi îmbărbăta: „Și le zicea lor Moisi: Îndrăzniți!” (*Ieșirea* 20:20). Dar cine îi va mîngîia atunci sau ce îi va îmbărbăta în valea Iosafatului? Nimeni, nimic, nicidecum!

57

Făgăduința făcută către Dumnezeu a fost stricată îndată. Deci, chiar dacă s-ar fi făcut și semnul acela din cer pe care îl cereau mai pe urmă nesupușii și vîrtoșii în cerbice Iudei de la Mîntuitorul Dumnezeu-Omul, cu adevărat nu aveau a-l crede nici pe acesta.

Evreii L-au auzit pe Dumnezeu grăind către dinșii din cer și atît s-au încredințat că glasul acela era glas dumnezeiesc pe cît le erau lor simțite și înaintea ochilor semnele venirii lui Dumnezeu: „Voi ați văzut că din cer am grăit către voi” (*Ieșirea* 20:22). Zice: Nu doar că ați auzit, ci ați văzut. Pentru semnele cele minunate care îl întovărășeau, glasul era astfel încît se și vedea, nu numai că se auzea: „Ați văzut că am grăit.” Și oare ce le-a poruncit lor glasul acesta? A nu îndrăzni nici într-un chip să alcătuiască idol de aur sau de argint cu socoteala de a-i cinsti ca pe niște dumnezei: „Nu vă veți face vouă dumnezei de argint și dumnezei de aur!” (*Ieșirea* 20:23). Au auzit și au răspuns la porunca aceasta: „A răspuns tot norodul cu un glas, zicînd: Toate cuvintele pe care le-a grăit Domnul le vom face și le vom asculta!” (*Ieșirea* 24:3). Au auzit, dar au ascultat? S-au făgăduit, dar oare au păzit făgăduința? Nicidecum! Puțină vreme a trecut la mijloc mai-nainte de a se pogori Moisi din munte, și ei – avînd încă aproape și sunetul glasului cel auzit răsunîndu-le în urechi și privirea semnelor celor văzute întipărită în ochi, dar ca și cum s-ar fi sîrguit a lucra cele împotriva celor făgăduite – au adunat cerceii de aur ai femeilor și ai ficelilor lor și, topindu-i în chip de vițel, s-au închinat idolului ca unui Dumnezeu, strigînd: „Aceștia sînt dumnezeii tăi, Israile, care te-au suit pe tine din pămîntul Egiptului!” (*Ieșirea* 32:3, 4). O, nelegiuirii și neastîmpărații! O, nebunii și lipsiții de minte!

Mulți ani mai pe urmă (după aproape o mie cinci sute de ani), strănepoșii acestora cereau de la Mîntuitorul Dumnezeu-Omul să le arate lor

¹ Stih pe care Sfîntul Andrei al Neochesariei îl tîlcuiește astfel: „«... vor căuta moartea.» Prin aceasta, se însemnează mărimea necazurilor, pentru că cei ce sînt în necazuri au obicei a chema moartea. Dar, poftind-o ei, ea nu vine, deși sînt în necazuri. Și aceasta ține de judecata lui Dumnezeu; Care socotește că este de folos ca, prin amărăciunea ispitelor celor dureroase, oamenii să urască păcatul ca pe unul ce cheamă și pricinuiște moartea.”

semn din cer ca să creadă întru Dinsul: „L-au rugat pe El să le arate semn din cer.”¹ Dar Domnul, cu dreptate, S-a lepădat cu prea-grea muștrare către dinșii de semnul cerut: „Neamul acesta rău și prea-curvar cere semn, și semn nu i se va da lui!” – adică astfel precum îl cere.² Fiindcă, din cele văzute și auzite pe muntele Sinai de strămoșii lor, se face arătat că, încă și semn din cer dacă le-ar fi arătat Domnul și acestora mai de pe urmă precum acelora, ei erau îndemînatici a cădea iarăși în păgînătatea și necredința dinaintea, ca și strămoșii lor; și a se întoarce la aceeași așezare sufletească a acelora care – chiar din cer auzind: „Nu vă veți face dumnezei de aur!” și făgăduind ascultare nestrămutată: „Vom face și vom asculta!” – prin slujirea de idoli către vițelul de aur au arătat îndată că au auzit glasul din cer ca și cum nu l-ar fi auzit nicidecum.

După acestea – cînd Aaron, hirotonindu-se arhiereu, a adus lui Dumnezeu cea dintîi jertfă – ei înșiși au văzut cu ochii lor și focul din cer care s-a pogorît cu prea-slăvire și a mîncat desăvîrșit toate cele ce se aduceau: „Și a ieșit foc de la Domnul și a mîncat cele de pe jertfelnic... Și a văzut tot norodul, și s-a spăimîntat și a căzut pe fețele sale” (*Levitic 9:24*). Dar nu cumva și semnul acesta din cer a putut să-i oprească de aici încolo de la desele călcări de lege și de la atîtea și atîtea alte stricări de porunci? Ba cît de puțin! Sufletului orbit și greu cu inima nu-i este folos nici dacă însuși cerul va grăi. Astfel de suflet, chiar dacă ar vedea și semnele cele mai minunate și mai prea-slăvite din cer, nici întru acestea – vai! – nu se încredințează, nici întru acestea simte, nici întru acestea nu-și schimbă voia cea slobodă.

58

La Dumnezeu, jertfelnic este inima cea neprefăcută, și curată, și pașnică, și liniștită și netulburătoare

Pămîntul cel prost, cel grămădit cu grămada fără meșteșug și fără iscusință, se face jertfelnic bineplăcut lui Dumnezeu: „Faceți-Mi jertfelnic din pămînt, și veți jertfi pe dînsul arderile de tot ale voastre!” (*Jeșirea 20:24*). Bună este buna cuviință și podoaba lăcașurilor Bisericii, întărîndu-se, lău-

¹ „Și, apropiindu-se și ispitindu-L, fariseii și saduceii l-au cerut să le arate semn din cer” (*Matei 16:1*). „Adică să facă să stea soarele și luna, fiindcă li se părea că semnele de pe pămînt se fac din putere diavolească. Nu știau, nebulii, că și Moisi în Egipt, din pămînt a făcut multe minuni (*Jeșire 7-12*), iar focul care s-a pogorît din cer peste oile lui lov era de la diavolul (*Iov 1:16*)” (Sfințitul Teofilact în tîlcuirea la *Matei*).

² „...decît semnul lui Iona proorocul” (*Matei 12:39*) „l-a numit pe ei «neam viclean» pentru că erau ispititori și vicleni, iar «prea-curvar» pentru că se depărtaseră de Dumnezeu și se lipiseră de drați. Iar «semn» este învierea Lui, cu una care este lucru prea-slăvit, căci – pogorîndu-Se în inima pămîntului, în locul cel mai de jos, adică la iad – Mîntuitorul a înviat a treia zi” (Teofilact).

dîndu-se și blagosloviindu-se în toate zilele și întru înseși sfințitele slujbe. „Sfințește pe cei ce iubesc bunacuviința a casei Tale!” Dar cea mai mare bunăcuviință a sfințitelor lăcașuri este simplitatea și curăția sufletelor ce se adună într-însele spre slava și lauda Celui Prea-Înalt. Căci Dumnezeu nu are loc mai cuviincios pe pămînt decît sufletul cel curat, precum mărturiseau și cei înțelepți ai „neamurilor”. Apoi, chiar dacă Israiliteanul ar fi voit să ridice jertfelnic din pietre, Dumnezeu a poruncit să se pună pietrele una peste alta simplu, fără iscodire și fără meșteșugire, necioplite și nelucrate. „Iar de Îmi vei face jertfelnic din pietre, nu le vei zidi pe ele cioplite!” Și a adăugat și pricina poruncirii: „...căci ai pus ciocanul tău pe dînsule, și s-au spurcat” (*Ieșirea* 20:25). Fierul este folosit spre obștească și spurcată uneltire, sau cîteodată și spre întrebuițare ostășească, și departe fie de slujba lui Dumnezeu acelea cîte se întrebuițează ca niște unelte și mijlociri ale trebuinței traiului și ale celorlalte deșertăciuni lumești! Și este mai ales lucrul necuviincios și nepotrivit a se apropia de jertfelnicul curățirii și al arderilor de tot pentru împăcare unealta vrajbei și fierul spurcatei ucideri. Lui David, care pe urmă a împărățit, nu i s-a dat voie să zidească biserică, de vreme ce își avea mîinile pingărite din sîngele vărsat întru atîtea războaie cîte a făcut, măcar că au fost chiar drepte. Fiului și moștenitorului său Solomon i s-a dat voie să zidească biserica aceasta după moartea tatălui său, căci era un împărat pașnic și cu numele, și cu lucrul, neîmpărțășit de războaie întru toată viața lui.¹ Dar nici în vremea în care se zidea biserica nu s-a auzit fier la zidirea acesteia. Dumnezeuul păcii pe toate le voiește pașnice: și bisericile Sale, și jertfelnicele dintru dînsule, și jertfirile și aducerile de tot de pe acestea; și, mai-nainte de toate, voiește ca sufletul ce se aduce și se jertfește să fie întreg. Și pentru aceasta – celor ce zăbovesc în împotrivă grăiri, și în vrajbe și în gilcevi – nu le sînt primite la Dumnezeu nici rugăciunile, nici milosteniile, nici celelalte aduceri, nici împodobirile bisericilor și celelalte aferosiri.

59

Anul al șaptelea este an al izbăvirii.**Robul cel de vrere și de a sa primire este rob prea-bun.**

Pe robul său cel cîștigat, Israiliteanul avea datoria să-l lase slobod după șase ani, în anul al șaptelea: „Șase ani îți va sluji ție, iar întru al șaptelea an se va duce slobod, în dar!” (*Ieșirea* 21:2). Răscumpărarea acestuia era harul ostenelii lui. Însă robul – dacă ar fi voit a se lepăda de bunăvoie de darul acesta al slobozeniei ce i se dăruia și ar fi ales să rămînă și de aici înainte în robie, îndemnat fiind de dragostea stăpînului său, și a femeii pe care a luat-o de la dînsul și de a copiilor născuți lui dintr-înșa – aceasta era întru

¹ „Solomon” înseamnă „pașnic”.

a sa stăpînire. „Dacă robul va răspunde zicînd: Îl iubesc pe domnul meu, și femeia și copiii; nu mă duc slobod!” (Ieșirea 21:5) – atunci el rămînea rob pentru totdeauna. Și rob prea-bun și prea-credincios, căci socotesc că nu se poate rob mai bun și mai credincios decît acela care poate a zice cu adevărat: „Îl iubesc pe domnul meu!” Precum dimpotrivă, nu poate fi rob mai rău și mai necredincios decît robul ce este vrăjmaș, nici iarăși vrăjmaș mai păgubitor și mai primejduitor decît cel care s-a întîmplat a fi mai-na-
inte rob al celui pe care în urăște și îl vrăjmășuiește.

60

**Robul care s-a afierosit de voie domnului său, vrînd a rămîne la el,
nu mai avea voie să se ducă dacă se căia mai pe urmă**

Cînd robul judeca a fi mai bună și alegea mai bine dragostea domnului său decît a sa slobozenie, zicînd întru adevăr: „Iubesc pe domnul meu!” – atunci domnul lui îl înfățișa înaintea judecătorilor, ca să încredințeze înaintea acestora voința lui și să-i adevereze făgăduința: „Îl va aduce pe el la judecata lui Dumnezeu” (Ieșirea 21:5). Apoi, aducîndu-l pe el la scara ușii casei sale, acolo domnul său bortește urechea robului cu o sulă ori cu un ac: „Îl va duce pe el la ușă, la scară, și-i va borti urechea cu sula” (la fel). Și, de aici înainte, robul de acest fel nu mai putea să se ducă în toată viața sa: „...și îi va sluji lui în veac” (la fel). Bortirea urechii robului celui zis, rîndu-
ită a se face la scara ușii, cuprindea două semne aducătoare aminte. Unul era semn de ascultare și de bună supunere la voia domnului său, căruia din voirea aleasă de sine-și se făgăduia a-i sluji; aceasta însemna bortirea. Celălalt era „semn de îngăduire și răbdare statornică și liniștită în casa în care a ales să slujească de voie; aceasta însemna ușa și scara. Iar semnul arată ascultarea prin auz și pe a nu-i fi cu puțință a ieși afară de ușă fără voia stăpînului” (Teodorit al Chirului).

Prea-cuvioși părinți și frați, cîți ați ales viața monahală și v-ați afierosit în sfințite mănăstiri și în schituri, îl aveți pe acest rob Israilitean ca pe un îndreptător al cinstului și fericitului vostru chip. Și voi, fraților, și voi – cînd v-ați supus acestui dulce jug al vieții monahale și, lepădîndu-vă de păruta slobozenie a traiului lumesc, ați pus metania (precum v-ați obișnuit a zice) la unul sau la altul dintre sfințitele și mîntuitoarele locuri de liniște – atunci fără îndoială că v-ați pornit la aceasta de către dragostea Domnului; și fiecare din voi a zis atunci: „Îl iubesc pe Domnul meu!” Și voi, stînd înaintea unor cinstiți și sfințiți bărbați și înaintea icoanei Stăpînului nostru Hristos, v-ați adus atunci la judecata lui Dumnezeu; pentru aceea, nu mai puteți strica făgăduința pe care ați dat-o. Și voi v-ați adus atunci la ușa și la scara mănăstirii și, fiind întrebați și cercați, vi s-au bortit urechile cele

înțelegătoare ale sufletului, încît de aici nu mai puteți a nu le avea deschise la o ascultare prea-desăvîrșită și fără de pricinuire. Și voi ați mărturisit atunci că veți rămîne de-a pururea statornici și neabătuți în supunerea și robia Domnului în mănăstire, pînă la sfîrșitul vieții voastre, și că Îi veți sluji Lui în veac. Frate, ia aminte! Ieși adesea din mănăstire, înconjurînd încoace și încolo fără slobozenia proiestoșilor [întîi stătătorilor] și fără a fi nevoie? Ori chiar te depărtezi desăvîrșit și fugi cu neîntoarcere? Prin urmare tu nu slujești în veac, adică în toată viața, precum te-ai făgăduit de bunăvoie, fiind de aici înainte pironit de către lege. Deci ești rob necredincios, fugar, depărtat. Sau poate că rămîi în mănăstire, dar nu te supui după datoria pe care o ai și nu te pleci poruncilor bătrînilor și ale proiestoșilor și așezămintelor și închipuirilor mănăstirii. Deci îți zic că ai urechea nu nebortită, pentru că a apucat și s-a bortit, ci îngrădită și astupată ca a unei aspide surde, încît nu auzi nici glasul descîntătorilor, nici doctorie nu primești spre vindecarea surzirii.¹ Deci ești rob nesupus și neascultător și în cele din urmă defaimi cu obrăznicie și calci tocmelile pe care le-ai primit și le-ai făgăduit de bunăvoie la început, atunci cînd te-ai apropiat. Deci ești rob stricător și călcător de tocmeli, rob viclean și prea-rău. Dar, dacă nu ții minte ce ai făgăduit cînd te-ai adus la această zisă judecată a lui Dumnezeu, înțelege măcar, frate, ce răspuns ai să dai la cealaltă judecată viitoare, aceea nescăpată și neîmblinzită! Și teme-te și cutremură-te!

61

**Lucrurile cele rele, cu cît sînt mai cu anevoie de uneltit,
pe atît se judecă a fi vrednice de mai grea certare și pedeapsă**

„De va fura cineva vișel ori oaie..., va răsplăti cinci vișei în locul vișelului și patru oi în locul oii” (*Ieșirea* 22:1). Pentru ce nu și cinci vișei, ci [doar] patru? Ori pentru ce nu și cinci oi, ci patru? Sfințitul Teodorit a zis că păcatele mai mari sînt vrednice de osînde mai mari. Alții au grăit cu

¹ „Mînia lor este după asemănarea șarpelui, ca a unei aspide surde, care își astupă urechile sale. Care nu va auzi glasul descîntătorilor, al doctorului ce doctorește cu înțelepciune” (*Psalmul* 57:4, 5). Stihuri care trebuie lămurite; pentru aceasta, ne vom folosi tot de tălcuirea lui Teodorit: „«Mînia lor...» aduce aminte pomenirea de rău și vrăjmășia șarpelui.

«ca a unei aspide surde...» Și își astupă urechile ca aspida, căreia îi place să facă acest lucru pentru covîrșirea răutății, ca să nu se îndulcească de cîntări, nici să se supună doctoriei gătite de cel ce se numește «înțelept», adică descîntătorului fiarelor. (Nu-l numește cu adevărat înțelept pe acesta, ci socotit așa de către unii, precum zice și de cei înțelepți a face rău, care nu au cunoscut binele: «Unde este înțeleptul, unde — cărturarul?») Așadar, cu toate că Fericitul David a rostit multe cuvinte către Saul, numindu-se pe sine rob al lui, iar pe acela domn și împărat și arătîndu-i prin înseși lucrurile că nu-i voiește junghierea, acela nu s-a înduplecat să strice vrajba. Deci prea-potrivit l-a asemănat pe dînsul cu aspidă, care nu este surdă după fire, ci își astupă urechile și leapădă răsunarea cîntării.”

de-amăruntul spre dezlegarea nedumeririi, zicînd că boul are cinci întrebunții, adică împlinește cinci trebuințe: cea dintîi, spre jertfă; a doua, spre lucrarea pămîntului; a treia, hrănește cu carnea; a patra, și cu laptele; a cincea, folosește și cu pielea. Iar oaia – zic ei – are numai patru întrebunții, fiindcă nu folosește la lucrarea pămîntului. Dar – rogu-mă – nu poate cineva să pună lîna oii în locul aratului boului și astfel să suie și folosurile oii pînă la numărul de cinci? Pentru ce nu?

Deci nedumerirea rămîne întru puterea sa: pentru ce cinci vițe și [doar] patru oi? Eu judec că boul se și fură, se și ascunde mai cu anevoie decît oaia, și prin urmare furul aceluia are trebuință de mai multă silință – de mai multă sîrguință, și luare aminte, și pîndire – și de mai multă nevoință și osteneală ca să biruiască și să covîrșească mai multele greutateți pe care le întîmpină. Deci atîmarea, și plecarea și osîrdia sufletului la păcatul furțișagului este mai mare; deci păcatul acesta este cu atît mai vrednic de osîndă și certarea este cu atît mai grea. Nu sînt și faptele bune cu atît mai vrednice de laudă cu cît săvîrșirea lor este mai ostenitoare? Ba da! Deci și răutățile trebuie să fie cu atît mai vrednice de pedeapsă cu cît sînt mai cu anevoie uneltite și mai cu anevoie lucrate. Eu așa înțeleg și noima dumnezeiescui Teodorit și o găsesc prea-potrivită la pricina arătată: „Păcatele mai mari sînt vrednice de osîndire mai mare.” Însă pe „mai mare” nu o înțeleg după mărimea dobitocului, fiindcă mărimea dobitocului se afla după analogie întocmai și la păcat, și la preț; ori de acolo împătrimea, ori de aici încincimea. Ci pe „mai mare” eu o măsoz după greutatea uneltirii, care acolo unde aduce greutatea răutății spre lucrarea răului, aduce totodată și creșterea osîndirii spre pedeapsă.

62

**Cu ce așezare de suflet se cade a sta înaintea bine-cinstitorul în
sfințita vreme și în sfințitul loc al rugăciunii**

Cine păcătuiește oare mai greu? Acela care nu vine în casa de rugăciune nicidecum? Ori acela care, venind, stă fără a-și pironi nici mîntea să socotească unde a venit, nici inima să-și aducă aminte pentru ce a venit? Eu socotesc că mai greu păcătuiește cel de al doilea. Creștine, păcătuiești cu adevărat și păcătuiești greu cînd, fără vreo binecuvîntată împiedicare, te lenevești și nu alergi împreună cu ceilalți la biserică în zilele și ceasurile rînduite rugăciunii. Păcătuiești fără îndoială, pentru că nu vii să răsplătești Ziditorului, și Mîntuitorului și Făcătorului tău de bine datormica slujbă de laudă și mulțumire în adunarea norodului, ca să unești și să împuternicești și rugăciunea ta împreună cu rugăciunile fraților celor mulți. Dar – cînd vii și te afli în biserică cu locul, iar nu cu chipul; cu starea locului, iar nu cu așezarea voii de sine; cu trupul în biserică, dar cu duhul în tîrg; cu în-

chipuirile din afară la cele duhovnicești, și cu gândurile din lăuntru la cele trupești și lumești; cînd, în vremea săvîrșirii Tainelor celor negraite și înfricoșate și a curățitoarelor rugăciuni și cereri ce se strigă către Dumnezeu, tu te răspîndești întru cele ale lumii, și te zădărnicești umblînd întru cele deșarte, și te rătăcești cu nălucirea întru cele vremelnice și de multe ori în chipui și pe cele necuviincioase – atunci eu adeverez că mai bine ai fi decît (ori cel puțin nu mult mai rău) dacă nu ai fi venit în biserica Domnului, ci ai fi înconjurat împrejur pe ulițe ori ai fi șezut în casa ta.

Nu auzi ce poruncește Dumnezeu Israiliteanului, legiindu? Nu te vei arăta – zice – înaintea Mea deșert! (*Ieșirea* 23:15). Cu adevărat, îi rînduiește ca să alerge la casa sfințirii și să stea de față acolo înaintea Lui în sărbători și în vremile rînduite ale anului. Însă poruncește în chip arătat și aceea: să nu se înfățișeze deșert: „Nu te vei arăta înaintea Mea deșert!” Să nu te arăți înaintea Mea cu mîinile deșarte, adică neaducînd nimic! Ci ori, venind, adu cele ce se cuvine să aduci; ori, neaducînd nimic, lipsește și să nu te apropii fără de acestea! „Nu te vei arăta înaintea Mea deșert!” Nu voiesc să te văd deșert! Nu te vei arăta așa! Deșert, de ce mai vii? Pentru lipsa celor cerute, este ca și cum n-ai veni. După călcarea opririi, este [păcat] mai greu dacă vei veni deșert. Norodul Israilitean avea a aduce cîte a poruncit *Legea Veche*: pîrgile lucrurilor sale și rodurile cele întii ale pămîntului său, și jertfe, și tămîieri, și aduceri întregi și cele de acest fel. Dar tu, Creștine, ai datorie să aduci [lucruri] mult mai cinstite cînd vii în biserica Domnului: jertfe cuvîntătoare, cîntări de laudă, mărturisire de mulțumire, umilință de știință, zdrobire de inimă, rugăciune de îmblînzire, cerere de iertare și de lăsare a celor păcătuite mai-nainte, desăvîrșita depărtare de aici înainte despre răutate, hotărîre adevărată de întoarcere; roduri de pocăință, sirguintă și silință pentru fapta bună; împodobire a vieții, îndreptare a faptelor, credință neîndoită, dragoste nemincinoasă, nădejde neclătinată, milostenie nevădită, umblet bine măsurat, cuget smerit și sfiit, chip nefățarnic, curăție de minte, fierbințeală de evlavie; într-un cuvînt, înfățișare de suflet întreagă și desăvîrșită înaintea lui Dumnezeu și luare aminte la cele dumnezeiești cu totul nerăspîndită și nerătăcită. Creștine, pe acestea ai datorie a le aduce lui Dumnezeu cînd vii la biserică; ori toate, ori o parte, ori măcar una oarecare dintru dînsule. Iar de nu, să nu te arăți înaintea Dumnezeului tău deșert! Depărtează-te departe, nici să te apropii, ca să nu spurci cu pîngăririle pe care le aduci în lăuntru împreună cu tine sfințitul și sfîntul loc al slujbei și al închinăciunii lui Dumnezeu! Ieșiți, necuraților! Afară cîinii!

¹ „Afară cîinii, și vrăjitorii, și desfrînații, și ucigașii, și închinătorii la idoli și toți cei care lucrează și iubesc minciuna!” (*Apocalipsa* 22:15). Loc care, după Sfîntul Andrei al Neochesariei, se filcuiește așa: Precum îi zice Însuși Hristos-Dumnezeu lui Ioan: „Aici, se numesc «cîini» nu numai cei fără de rușine, și necredincioși și făcători de rele, pe ca-

Și în sfințita biserică este rînduită starea cuviincioasă după deosebirea fețelor

Doar lui Moisi i se iartă să intre întru negura de pe munte a venirii lui Dumnezeu, Care punea *Legea* în Sinai: „Și se va apropia singur Moisi către Dumnezeu!” (*Ieșirea* 24:2). Se suie în munte și Aaron, fratele lui Moisi, și Nadav și Abiud, fiii lui Aaron și nepoții lui Moisi, împreună cu cei șaptezeci de bătrîni ai lui Israil, însă nu li se iartă să sporească înlăuntrul norului și nu li se dă voie să se apropie, precum Moisi: „Iar ei nu se vor apropia, ci se vor închina Domnului de departe!” (la fel). Iar toți ceilalți Israiliteni n-au voie să se suie în munte nicidecum, ci trebuie să stea jos: „Iar norodul nu se va sui împreună cu dînșii!” (la fel).

Așadar nu este chip a nu ști Creștinii că și în biserică este rînduită starea celor credincioși după deosebirea treptelor și a fețelor [persoanelor], pentru a se păzi buna rînduială și cuviința. Și în biserică este un loc osebit al mirenilor, altul al clericilor, altul al slujitorilor și al diaconilor, altul al lucrătorilor de cele sfinte. Este pridvor al bisericii, este biserica [însăși], este locul cel neumblat al Sfințitului Altar. În vechime, a fost și loc al celor care se catehizau (se învățau Tainele credinței), și loc al celor care se pocăiau, și loc al celor care cădeau înainte, și se rugau cu fețele la pămînt și plîngeau, și loc al celor ce ascultau. Pentru aceea – și poruncile strigate de către cei ce slujesc, adică: „Ieșiți, să nu rămînă cineva din cei chemați (din cei ce se catehizează)! Cîți sînteți credincioși...! Ușile, ușile!; și chiar ușile, care o dată se deschideau și altă dată se închideau – toate acestea erau canonisiri deosebire, și de sfială, și de evlavie și de rînduială bine credincioasă și binecuvîntată. Iar în aceste vremi ticăloase – vai! – mai toată buna rînduială cea cuviincioasă s-a părăsit și a lipsit. Mireanul merge înaintea clericului, clericul înaintea preotului. „Israilitenii” de rînd – întrecîndu-i și pe „bătrîni ai Israil”, și pe „leviții” și „preoții” cei sfințiți ai Domnului, încă și pe însuși „Aaron”, de s-ar întîmpla – se îndeasă, îndrăznind de multe ori să încapă chiar pînă la cele prea din lăuntru ale „norului”, asemeni cu însuși „Moisi”. Omul cel oarecare din cetate, și cel din tîrg, și cel de prin piețe, și cel de prin dughene și cel de prin rîspîntii se obrăzniceste să intre fără sfială și întru înșeși Sfintele Sfințelor.¹ Acum chiar însuși sfințitul, și

re i-a plîns Apostolul, ci și cei ce s-au întors după botez la a lor boritură (*2 Petru* 2:22; *Pilde* 26:11). Pentru aceea, curvarii și ucigașii vor fi înstrăinați de Ierusalimul cel de sus. „Prin «cîini» – tilcuiește și Sfințul Ambrozio – îi arată pe apostolii mincioși: «Păziți-vă de cîini!» (*Filipeni* 3:2; *Isaia* 56:10, 11).”

¹ „În Cortul Mărturieii se aflau trei locuri: unul afară de Cort, Sfinta și Sfintele Sfințelor. Și locul cel afară de Cort, care se vede că era curtea sau ograda, era rînduit pentru a

infricoșatul și neumblatul Altar s-a făcut umblat, și de obște și călcat
cărora voiesc!

64

Ascultători ai legii sînt chiar făcătorii [ei].

Iar cei ce nu [o fac] sînt vrednici de osîndă; căci zic, dar nu fac.

Auzi cum grăiesc Israilitenii cînd, pogorîndu-se din munte, Moisi le-a povestit toate graiurile și dreptățile lui Dumnezeu? Auzi ce zic? Sîntem gata și prea-osîrdnici – răspund ei – a pune în lucrare și a auzi toate cuvintele acestea ale lui Dumnezeu: „Toate cuvintele pe care le-a grăit Dumnezeu le vom face și le vom asculta” (*Ieșirea* 24:3). Cum zic ei întîi „vom face” și abia apoi „vom asculta”? Se vede că rînduiala cuvîntului este pe dos, se vede că întîi trebuia să spună că vor asculta, și abia apoi că vor săvîrși cele auzite. Pentru că este firesc ca acela căruia i se poruncește întîi să audă porunca, și apoi să o facă. Însă nu e așa: căci aude cu adevărat doar acela care nu doar ascultă cu urechea; ci acela care, după ce aude, o aduce în lucru pe cea auzită; iar cel ce aude dar nu face ceea ce aude, acesta nu aude cu lucrul și mai ales nu ascultă. Așadar bine au răspuns Israilitenii: „Vom face și vom asculta!” – arătînd adevărul ascultării pe care o făgăduiau prin împlinirea cu lucrul pe care au făgăduit-o întîi (vezi paragraful 53). Cu adevărat, „la Dumnezeu nu sînt drepti ascultătorii *Legii*, ci făcătorii *Legii* se vor îndrepta”, precum zice apostolul după cuvîntul altei tîlcuiri deosebite, însă nu mai puțin folositoare și mîntuitoare.¹

sta toți – și Evreii, și nemernicii, adică cei din «neamuri» care se catehizau întru cele ale Evreilor. Iar după curtea aceasta era o catapeteasmă, adică o perdea țesută, prin care intrau preoții în Sfînta, care era în mijlocul Cortului, unde făceau în fiecare zi osebitele slujiri și lucrări prin jertfe și prin rugăciuni; și aceasta era închipuire a *Testamentului Vechi*, pentru că acolo toate se săvîrșeau cu sîngiuri și cu jertfe de vietăți. Iar Sfînta Sfîntelor era loc osebit, acolo intrînd arhiereul [doar] o dată în an, așa cum va spune mai jos Apostolul și acestea erau închipuire a tainei lui Hristos” (Sfînșitul Teofilact al Bulgariei în tîlcuirea epistolelor lui Pavel).

¹ „Fiindcă nu auzitorii *Legii* sînt drepti la Dumnezeu, ci făcătorii *Legii* se vor îndrepta” (*Romani* 2:13).

„Mai sus – tîlcuiește Teofilact – Apostolul a arătat că și Elinul se cinstește întocmai cu Iudeul, iar acum arată că, după pedeapsă, se muncește mai greu Iudeul. Pentru că Elinii – zice – au greșit «fără de *Lege*», adică fără a avea învățătura *Legii* celei scrise. De aceea, «fără de lege vor și pieri», adică se vor munci mai ușor, neavînd *Legea* scrisă care să-i pîrască. Fiindcă zicerea «fără de lege» aceasta înseamnă, anume: «fără osîndirea *Legii* scrise». Iar Iudeul, fiindcă a greșit avînd învățătura *Legii* celei scrise, prin *Legea* scrisă se va judeca, adică se va osîndi, fiindcă *Legea* mai tare stă, și-l pîrăște că a călcat-o și, prin urmare, îi pricinuieste mai mare osîndă. Deci cum zici tu, Iudeule, că nu ai trebuință de darul *Evangheliei*, că te îndreptezi doar din *Legea cea Veche*? Căci, iată, ai arătat că n-ai folosit nimic din *Lege*. Drept aceea, tu ai mai multă trebuință decît Elinul de darul lui

Mare și prea-grea este sarcina preotului

Aaron poartă sarcină mare și prea-grea: grija tuturor sufletelor norodului. El poartă pe umerii săi cele două pietre de smarald pe care se citește numele fiilor lui Israil. El s-a făcut oarecum ca un răspunzător, și chează și mijlocitor către Dumnezeu al numelor acelora. „Și va lua Aaron asupra-i numele fiilor lui Israil înaintea Domnului pe amândoi umerii săi, ca pomenire pentru dinșii (*Jeșirea* 28:12). Pietrele acelea sînt smaralde frumoase spre împodobirea și buna cuviință a strălucitei îmbrăcăminte arhieresti; dar sînt pietre, și umerii care le poartă trebuie să sufere greutatea și să simtă însărcinarea.

Acesta poartă de asemenea și engolpion pe piept și întru dînsul se află închipte iarăși numele semințiilor Israilitene: „Și va lua Aaron numele fiilor lui Israil pe piept, pe engolpionul judecății” (*Jeșirea* 28:12) – pentru că este dator a-i avea de-a pururea pe Israiliteni înaintea ochilor și aproape de inimă, pe pieptul său. Înaintea ochilor, ca să ia aminte și să pîndească cu sîrguință și cu priveghere mișcările norodului asupra căruia s-a rînduit să arhierască. Aproape de inimă, pentru a-i iubi ca pe niște fii ai săi pe aceia al căror părinte duhovnicesc s-a așezat de la Dumnezeu. Pe piept, ca neîncetat să poarte grijă de aceia a căror povățuire și mîntuire s-a pus în purtarea lui de grijă; și pe aceasta să o aibă cea dintîi, și mai de frunte și mai mare silință și grijă a vieții sale.

Acest engolpion trebuia să fie strîns tare de umeri și nicicum să nu se miște, nici să se clatine, nici să se dezlege: „Să nu se sloboadă în jos engolpionul de la omofor!” (*Jeșirea* 28:28). Căci nu se iartă, ba, nu se iartă nicidecum arhierelui vreo mișcare de tulburare și de zăbovire a altor zadarnice griji și răspîndiri mirenești și lumești, nici vreme de desfătare și de mîngiere îndulcitoare, nici slobozire de trîndavă odihnă și de pregetătoare lenevire. Trebuia ca belciugeii engolpionului să fie strîns uniți cu belciugeii omoforului, iar cei ai omoforului împletii strîns împreună cu țesătura acestuia: „Și vei strînge engolpionul de belciugelele lui de belciugelele omoforului, care se țin împreună împletite în țesătura omoforului” (la fel). „Să nu se sloboadă în jos engolpionul de la omofor!” Așa de legate unele de altele sînt grijile, și silințele și dregătoriile arhieresti. „Și va purta Aaron judecățile fiilor lui Israil pe piept înaintea Domnului totdeauna” (la fel, stih 30) – adică arhierelui i se cere necurmată purtare de grijă, neîncetată sîrguință și silință, mult-îndeletnicitoare suferire de osteneală și neînduplecată tărie a sufletului.

Hristos. Căci nu te-ai îndreptat la Dumnezeu din auzirea *Legii*, fiindcă auzitorii *Legii* se pot socoti cucernici și cinstiți în fața oamenilor, nu însă și înaintea lui Dumnezeu; ci făcătorii *Legii*, aceștia sînt cei ce se îndreptează la Dumnezeu.”

66

**Lucrările (adică faptele) preotului sînt învățături
spre îndreptarea norodului**

De tivul de pe margine al stiharului lui Aaron purtat pe dedesubt – adică de poala cu ciucuri țesută împreună cu haina ca un șiret dimprejurul marginii, spre înfrumusețare și podoabă – trebuia să se spînzure de jur împrejur flori, și canafi și clopoței așezați unul după altul: „După fiecare canaf de aur, clopoțel și floare împrejur pe tivul hainei celei de pe dedesubt” (*Ieșirea* 28:33, 34). Pentru ce acestea? Cuvîntul se tîlcuiește cu închipuire întru însăși *Scriptura*: ca, atunci cînd arhiereul slujea înaintea Domnului, să se facă auzit și însuși glasul trecerii și al mișcărilor lui, spre zidirea și desăvîrșirea turmei lui. „Și, cînd va sluji Aaron, va fi auzit glasul său cînd va intra în biserica Domnului și cînd va ieși” (la fel, stih 35), ca și pașii lui să răsune lucrarea sa unită cu învățatura, ca și mișcărilor apucărilor lui să sloboadă miros de bună mireasmă și de sfințenie, flori frumoase de fapte bune și roduri cu multe grăunțe de lucruri și de fapte plăcute lui Dumnezeu.

67

Pantalonii de in ai preotului arată în chip tănuț omorîrea patimilor

Preoților *Legii* li s-a rînduit ca, la lucrările cele sfințite, să poarte pantalonii de in: „Și le vei face lor pantaloni de in (s-a poruncit lui Moisi), ca să acopere rușinea trupului lor!” (*Ieșirea* 28:42, 43). Și însemnează, rogu-te: pantalonii *de in*, nu de lînă, nu de păr, nu de piele. Nu se cade ca slujitorii lui Dumnezeu să poarte nimic dobitocesc împrejurul acestor mădulare, căci se cade să aibă desăvîrșită ne-simțire, deplină nepătimire, întregă omorîre. „Haina de in pusă peste părțile dimprejurul coapselor trupului însemnează tănuț că sfinților le este prea-cuviincioasă omorîrea dulceților trupului. Căci inul este rece și înfierbîntarea spre poftele cele prea-urite este străină de tot cel cuvios” (Chiril al Alexandriei).

68

Desăvîrșirea preotului este în cuvinte și în fapte

Din sîngele berbecelui ce se junghia, Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi să ungă marginea urechii celei drepte, și marginea mîinii drepte și marginea piciorului drept ale lui Aaron (*Ieșirea* 29:20). Asemenea și ale fiilor lui Aaron, ale preoților. Pentru că, asemenea arhiereului, se cade ca și preoții să audă drept, și să lucreze drept și să umble drept. Curate și sfințite se cade să fie și graiurile, și apucările și toți pașii lor: „[Aici] însemnează că cel desăvîrșit se cuvine a fi curat și cu cuvîntul, și cu lucrul și cu viața” (Filon

Iudeul, în *Viața lui Moisi*). Și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei [zice] la fel: „Căci se cade ca aceia aferosiți lui Dumnezeu să fie drepti întru sfințenie pînă la cea din urmă răsufare întru răbdare.” Căci – zice – acela care a început lucruri bune întru voi, să le [și] săvîrșească. Lucrurile cele drepte sînt cu adevărat lucrurile bune și pentru acestea zice apostolul că, atunci cînd cineva începe, se cade să îngăduie întru dîsele pînă la sfîrșit: „Cel ce a început..., să săvîrșească!”¹ Căci cel sfințit lui Dumnezeu se cade nu numai a nu le săvîrși pe cele de-a stînga, ci nici măcar a le începe.

69

Postul și rugăciunea sînt didrahma² datorată a se aduce de obște de către toți credincioșii

Nu cumva postul și rugăciunea sînt o datorie doar a celor bisericești și a monahilor, iar nu și a mirenilor? Nu cumva doar a săracilor, și a smeriților și a micilor, iar nu și a bogaților, și a înalților și a marilor? Aceasta este un bir obștesc datorat întocmai de către fiecare credincios Creștin, fără deosebire de fețe, și de rînduieii și de stări. Postul și rugăciunea sînt didrahma aceea pe care *Legea* o cerea ca datorie asemenea de la tot Israeliteanul: „Bogatul nu va adăuga și săracul nu va împruțina întru a da dajdie Domnului” (*Ieșirea* 30:15). Dar întoarce împotriva aceea pentru didrahma [postul și rugăciunea] de care ne este cuvîntul și spune [și așa]: Cel sărac nu va adăuga și cel bogat nu va împruțina! Dar de unde s-a băgat în Biserică mîndria aceasta care, pe cît este de necuvioasă, pe atît este de nebunească, încît să socotească cei înalți, și mari și bogați că doar celor smeriți, și mici

¹ „Nădăjduiesc aceasta, că cel ce a început întru voi lucrul cel bun îl va săvîrși” (*Filipeni* 1:6). Stih care se înțelege astfel, după același Teofilact:

„Zice: Mulțumesc și mă bucur, nădăjduind că Dumnezeu, Care a început întru noi faptele cele bune, le va și săvîrși, fiindcă din cele trecute trag încheierea și pentru cele viitoare. Și vezi cum Sfîntul Pavel îi învață pe Filipeni să se smerească, arătînd că toate lucrările lor cele bune le aferosește și lui Dumnezeu, nu numai lor. Însă, prin aceasta, nu i-a lipsit pe Filipeni de laude, de vreme ce a zis: Cu adevărat, Dumnezeu a început întru voi lucrările cele bune, însă cu voința voastră! Fiindcă, de nu ar fi voința omului, nici Dumnezeu nu ar lucra darul Său întru om. Căci, dacă Dumnezeu ar lucra darul Său oricum, nimic nu L-ar opri a-l lucra și întru Elini și întru toți oamenii făcători de rele. Astfel, cu cuvintele acestea, nu puțin îi laudă pe Filipeni dumnezeiescul Apostol, fiindcă ei au tras darul lui Dumnezeu întru sine-le cu voia lor cea bună, ca să-i ajute la lucrările cele bune, și pentru că aveau isprăvi și fapte bune atît de mari, încît acestea nu se puteau săvîrși cu puterea omenească, ci de către puterea lui Dumnezeu. Cu cuvintele acestea, îi și îmbrăbatează pe Filipeni, pentru a nu se lenevi în viitor, zicînd că, dacă Dumnezeu va săvîrși lucrările lor cele bune, atunci ei nu vor avea atîta osteneală spre a le săvîrși. Vezi și subînsemnarea zicerii «căci Dumnezeu este Cel ce lucrează întru voi și ca să voiiți și ca să lucrați» (*Filipeni* 2:13).”

² Moneda de două drahme.

și săraci li s-a dat să țină și să nu calce poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii?! Ce fel de privilegiu ticălos și vrednic de jale este privilegiul acestor anume ca doar celor mari să le fie iertat a nu face binele și lucrul cel folositor de suflet și mîntuitor, și să lepede ca pe un gunoi fapta bună și să strice poruncile și îndemnările ce ajută la cinstirea de Dumnezeu ca pe o soartă ce se cuvine doar celor mici și mai proști?! Vai! Înainte de Dumnezeu cine este cel înalt, cine este cel mare? Și celelalte, și celelalte...

70

Nu se ierta ca facerea mirului ungerii și cea a tămîiei să fie luată spre întrebuițare obștească și necurată. Asemenea, nici facerea de mir a sfințitelor cuvinte nu se cuvine a se spurca, potrivit-se la pricini obștești, și lumești și necurate.

Din floare aleasă de smirnă de cinci sute de sicli¹, și din chinamon mirositor și trestie mirositoare de cîte două sute cincizeci, și din iris² de cinci sute și din unt-de-lemn dintr-o măsură de un inn³ se făcea mirul cel de mult preț al ungerii cu care se sfințea Cortul Mărturiei, și Chivotul Așezămîntului, și sfeșnicul, și jerfelnicele tămîierii și ale arderilor de tot, și spălătoarea, și toate vasele, și arhiereul *Legii* și toți preoții (*Ieșirea* 31:7-11). Cu o asemenea ungere nu era iertat a se unge nici un om de obște; încă era oprit și a se apuca cineva să facă în casă, spre a sa întrebuițare, o ungere cu acest fel de alcătuire după felurile zise ale aromamelor și după măsura însemnată a amestecării acestora: „Pe trup de om nu se va unge și după alcătuirea aceasta nu vă veți face vouă înșivă asemenea” (*Ieșirea* 30:32).

La fel se predanisește (la același capitol, stih 34) și facerea tămîiei din stacti [uleiul smirnei], și din onix, și din halvani mirositoare și din tămîie curată, una cît alta amestecate; și asemenea se oprește și pentru aceasta: „După alcătuirea aceasta, nu vă veți face vouă înșivă!” (*Ieșirea* 30:37). Și pricina pentru care nu se cădea ca mirul și tămîia aceea care se făceau pentru cele sfințite și sfinte să se ia spre rea întrebuițare obștească și spurcată la lucrări nesfințite și nesfinte este una arătată, fiindcă cele curate se netrebesc oarecum dacă se amestecă cu cele necurate. Drept aceea, amăruntimea punerii de lege la atîta a ajuns, încît nu s-a iertat a se face în casă – precum am zis – nici o astfel de ungere, nici o astfel de tămîiere deopotrivă după amestecare și alcătuire.

Dintru aceasta, cineva poate socoti cît de mare este nerînduiala îndrăznelii celor care întrebuițează aceleași ziceri și graiuri ale *Sfințitelor Scrip-*

¹ Sicliul se cumpănește trei didrahme, sau dramuri (*n. tr.*).

² Iris este o iarbă oarecare aromatică după Teofrast și alții (*n. tr.*).

³ Inn era o măsură la Evrei de 2 vedre attice (Iosif Iudeul), adică de 18 litre (*n. tr.*).

luri, uneori și tîlcuirile tainice ale negrăitelor dogme ale credinței noastre celei mai presus de fire, ca să arate oarecari povestiri și lucruri mirenești și lumești, de multe ori încă și necurate și spurcate. Nu, nimeni să nu îndrăznească a întrebuița vreodată aromatele acestea cu același chip al alcătuirii după ce află arătate în sfințitele și dumnezeieștile cuvinte, vrînd a scrie împrejur ceva străin și neobișnuit învățaturii celei din *Scripturi*! Să se cinstească cu toată evlavia îndumnezeita facere de mir a cuvintelor scrise de Dumnezeu! Ungerea de acest fel și tămîia de acest fel să aibă loc doar la cele ce se scriu cu sfințenie!

Reaua întrebuițare de acest fel a mirului și a tămîiei nu numai că s-a oprit de către *Lege* – „Nu vă veți face vouă înșivă asemenea după alcătuirea aceasta!” – ci și pedeapsă mare și înfricoșată s-a pus asupra oricărui ar fi îndrăznit ori să facă unele ca acestea în casa lui spre a sa întrebuițare, ori să dea din cele făcute așa vreunuia de alt neam. Iar pedeapsa pusă asupra era pierderea cea desăvîrșită: „Oricare va face asemenea – s-a scris pentru mir – și oricare va da dintr-însul celui de alt neam, se va pierde din norodul său!” (*Ieșirea* 30:33). Și iarăși s-a scris pentru tămîie: „Oricare va face asemenea ca să miroasă dintr-însa, va pieri din norodul său!” (la fel). Și ce altceva îndrăznesc aceia care – ori între glumele cele obștești și zadarnice, ori de multe ori chiar în pricini ce se împotrivesc bunei cinstiri și credințe – uneltesc cu obrăznicie cuvintele cele vorbite de Duhul, care s-au grăit și s-au scris din descoperire? Ce altceva decît că fac și ei lor-și asemenea după alcătuirea aceasta a prea-sfintei ungeri și a prea-sfințitei tămîii? Ce altceva decît că dau dintr-însele celor de alt neam? Adică tîrîsc împrejur și tăvălesc împrejur, bîrfînd în chip păgînesc, sfințitele și dumnezeieștile graiuri pentru niscaiva pricini străine de credința noastră cea fără prihană și cuvioasă?

Încă și în vremile mai vechi se ivise între unii ce se ziceau „Creștini” această înfricoșată neevlavie ori – mai bine a zice – păgînatate. Îmi aduc aminte că am citit undeva cum însuși dumnezeiescul Hrisostom se tînguia cu dreptate că și în zilele sale se îndrăznea ceva de acest fel. Și îi înfrunta greu pe unii care, șezînd la masă ca să prinzească și rîpînd cu lăcomie bucatele ce se aduceau înaintea lor, se îndemneau unul pe altul urît și nebunește, ca și cum glumind: Apucați, apucați, copii, ca nu cumva să se mînie pîntecele! – batjocorînd astfel păgînește și fără rușine zicerea aceea psalmică: „Luați învățătură, ca nu cumva să Se mînie Domnul!”¹ Asemenea batjocuri păgînești se aud adeseori între Creștini și în aceste vremi ale

¹ „Luați învățătură, ca nu cîndva să Se mînie Domnul și să pieriți din calea cea dreaptă” (*Psalmul* 2:12). Stih pe marginea căruiua Fericitul Teodorit scrie așa:

„Căci nu ajunge spre desăvîrșire numai avuția cunoștinței de Dumnezeu, ci se cuvine a folosi și făpta bună cea lucrătoare, de care apucîndu-vă, veți călători pe calea cea nerătăcită.”

noastre de acum. Și ce este mai greu – vai! – se aud zicându-se și din guri de bărbați bisericești, care – cinstind și lucrurile, și noimele și graiurile cele sfinte măcar pentru cinul rînduiei lor – ar trebui să-i înfrunte pe cei ce se obrăznicesc și le ocărăsc pe acestea așa; și ei să fie către mireni chip și pildă de evlavie și de cinstire a celor dumnezeiești. Dar – iarăși vai! – și pe unii ca aceștia îi auzi, cînd se întîmplă la masa pusă înainte vreun pește ales cu mărimea, îi auzi că, prigonindu-se unul către altul pentru împărțirea peștelui, vor să vorbească și din *Scriptură* ca și cum cu bună învățură vitejii cei prea-neînvațați și desăvîrșit nedepriși și neiscușiți întru citirea și cugetarea *Sfințitei Scripturi*. Auzi pe unul care zice: În capul cărții s-a scris pentru Mine¹ – și răpește către sine capul peștelui celui pus înainte. Auzi de aiurea pe altul că zice dimpotrivă: Frumos era și bun la mîncare rodul ce m-a omorît!² – și trage pe talerul său coada peștelui. Pe cel de al treilea: Ca ceara ce se topește în mijlocul pîntecelui meu...³ – și întinde mîna la pîntecel peștelui. Și pe cel de-al patrulea... Și cine să spună birfirile cele atît de multe ale acestor neîncercați și lipsiți de minte?

Între alții, s-a auzit și un oarecare îndrăzneț că nebunește și păgînește pîra și spurca împrejur dogmele și tainele cele mai înalte și mai presus de fire ale iconomiei celei negrăite și înfricoșate, aducîndu-le la pricini încă mai de rușine și mai necinstite. S-a auzit un omușor păgîn și fără Dumnezeu care, la venirea unei nașteri păcătoase⁴, să facă măscăriciuni pentru aceasta, zicînd: „Fără de tată, fără de mamă, fără de număr de neam...” – [adică] pe cea scrisă pentru Melhisedec și care se aduce la mai înaltă și mai tainică înțelegere.⁵ S-a auzit și altul, de asemenea un păgîn omușor, care să zică – fe-rește, Doamne! – pentru o oarecare tînără ce se afla de față în adunare sub bănuială pentru fecioria ei, că aceasta este „fată fecioară maică”⁶.

¹ „Atunci am zis: Iată vin! În capul cărții scris este pentru Mine” (*Psalmul 39:7*). Este vorba de Dumnezeu-Cuvîntul întrupat, precum arată și Teodorit: „Zice: De demult mai-nainte s-au grăit acestea pentru mine în cărțile proorocești.”

² *Facerea 3:6*.

³ Făcutu-s-a inima Mea ca ceara ce se topește, în mijlocul pîntecelui Meu. *Uscatu-s-a ca un vas de lut virtutea Mea, și limba Mea s-a lipit de gîtlejul Meu*” (*Psalmul 21:15, 16*). Stihuri care se înțeleg tot pentru Mîntuitorul Hristos: „Toate acestea s-au făcut în vremea Patimii: de temere, inima s-a risipit ca ceara de foc, și virtutea nu mai arăta lucrarea dinainte și limba petrecea nemișcată. Iar dumnezeieștii Evangheliști ne învață că, fiind El întrebât de multe ori, n-a răspuns nimic” (Teodorit).

⁴ La unul ce era născut din curvie (*n. tr.*).

⁵ Căci despre Melhisedec nu știm din ce părinți a fost, fiindcă *Scriptura* nu ne spune, precum zice și Pavel: „Fără de tată, fără de maică, fără număr de neam [genealogie]” (*Evrei 7:3*).

⁶ „Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinescă ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice: «Iată, fecioara va avea în pîntece, și va naște Fiu și vor chema numele lui ‚Emanuil’ (care se tâlmăcește ‚cu noi este Dumnezeu’)»” (*Matei 1:22, 23*).

Vai! Împotriva unora ca aceștia se potrivea cu adevărat a sfătui și a porunci cineva ceea ce — cu covârșire, dar totodată cu dreaptă și dumnezeiască râvnă — a poruncit dumnezeiescul Hrisostom ascultătorilor săi împotriva călcătorilor de jurământ și a hulitorilor! Ce altceva trebuia și împotriva acestora decît o strașnică palmă pe o gură care cu atîta obrăznicie și nelegiuire, iar mai ales cu ateism, se deschide și îndrăznește și grăiește asupra înălțimii atîta ocară¹ și defăimare ca și cum cu chip de glumă și de șagă?! Însă gura de acest fel, deși nu o va pălmuî mină omenească, pină la urmă o va lovi dreapta cea nevăzută a Celui Prea-Înalt, dacă nu va înceta a lua întru măscăriciuni, și a batjocori și a ocări într-acest chip cuvintele cele insuflăte de Dumnezeu; dacă nu se va feri de aici înainte a arunca în noroi mărgăritarii cei de mult preț ai Duhului²; dacă nu va primi asupră-și luarea aminte cea cuviincioasă și îndatorată spre a nu întrebuița afară de trebuincioasa vreme și loc alcătuirea cea făcătoare de mir a zicerilor și a graiurilor celor sfințitoare ale *Sfințitei Scripturi* spre arătarea și descoperirea unor principii obștești, și spurcate și cu totul străine. Acest mir mai presus de fire s-a făcut numai spre dare de sfințenie și de dar fețelor [persoanelor] și lucrurilor celor vrednice. Această tămîie s-a alcătuit numai ca să se îndrepteze înaintea lui Dumnezeu și înaintea celor dumnezeiești. „Oricare va da dintr-însele celor de alt neam, se va pierde din norodul său! Oricare va face asemenea ca să miroasă dintr-înșă, se va pierde din norodul său!”

71

Toată desăvîrșita dăruire este pogorîndu-se de sus, de la Dumnezeu

Cîtă înțelepciune, cîtă pricepere, cîtă știință are ori acel Veseleil al lui Urie, ori celălalt, Eliav al lui Ahisamah, spre meșteșugita facere a Cortului Mărturie și a celorlalte sfințenii! Toată înțelepciunea, și pricepera și știința lor le este dată de la Dumnezeu: „Și l-am umplut pe dinsul de duhul

¹ „Gîndit-au și au grăit întru răutate, nedreptate spre înălțime au grăit. Pus-au asupra cerului gura lor și limba lor a trecut pe pămînt” (*Psalmul* 72:8, 9).

„Zice: Nu le-a fost destulă nedreptatea adusă asupra oamenilor, ci au săgetat și cerul cu cuvinte și cu gînduri. Aici însemnează hulele lor împotriva lui Dumnezeu, ocările asupra norodului și batjocurile asupra dumnezeieștii Biserici” (Teodorit al Chirului).

² „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcîndu-se, să vă sfișie pe voi!” (*Matei* 7:6).

„«Cîinii» sînt necredincioșii, iar «porcii» cei ce sînt credincioși, dar au viață întinată. Se cuvine deci să nu spunem tainele credinței celor necredincioși și nici celor necurați cuvintele cele luminoase și strălucitoare ca mărgăritarul ale teologiei. Căci porcii calcă, adică defăimă cele ce le sînt spuse; iar cîinii, întorcîndu-se, ne sfișie. Astfel fac cei ce se numesc filosofi: cînd aud că a fost răstignit Dumnezeu, ne sfișie cu silogismele, izvodind amăgiri, anume că aceasta este cu neputință” (din tilcuirea Sfințitului Teofilact).

dumnezeiesc al înțelepciunii, și al priceperii și al științei, ca să înțeleagă la tot lucrul” (*Ieșirea* 31:2, 3).

Deci – dacă acești minunați și vestiți meșteri și arhitecți (zic de înțelepții, pricepuții și știutorii Veseleii și Eliav) nu aveau de la sine-le puterea lucrării și deprinderea meșteșugului ca să arhitectonicească¹ drept și cu știință; ca să lucreze bine și cu meșteșug aurul, și argintul, și arama, și iachintul², și porfira³ și roșul cel tors; ca să lucreze cu iscusință și cu îndemănare săpăturile pietrelor, săpăturile lemnelor și celelalte lucrări de mîini la toate lucrurile (la fel, stihurile 4, 5) – [atunci eu] întreb care este adevărata înțelepciune, și chiar meșteșugul meșteșugurilor și știința științelor nu la lucrarea și săvîrșirea unei lucrări de meșteșug de mîini, ci a altor meșteșuguri mai înalte și mai întii decît toate la isprava faptei bune?! Cine se va lauda cîndva că are destulă iscusință și destoinicie de la sine însuși?! Nici unul, fără îndoială, dacă are minte să socotească cu de-adinsul și să măsoare nepuțința și nedesăvîrșirea omenească. Dumnezeu Însuși, precum al celor doi lucrători de meșteșug care s-au zis, așa și tuturor oamenilor Dumnezeu de Sus este dătător și al puterii, și al deprinderii, și al lucrării și al priceperii: „Tot celui pricepător cu inima i-am dat pricepere” (*Ieșirea* 31:6). Dumnezeu dă și a voi, și a putea, și a se apuca de lucru, și a lucra și a isprăvi: „Fără Mine nu puteți face nimic!”⁴ „Așadar să nu se laude cel înțelept întru înțelepciunea sa, și să nu se laude cel puternic întru puterea sa și să nu se laude cel bogat întru bogăția sa! Ci întru aceasta să se laude cel ce se laudă: întru a-L pricepe, și a-L ști pe Domnul și întru a face judecată și dreptate în mijlocul pămîntului.”⁵

72

**Lepădîndu-se de Cel ce unul și singur este adevărat Dumnezeu,
păcătosul își stîlpește lui-și, după patima de care se stăpînește,
idolul căruia îi slujește**

Dumnezeu este unul și singur și, în afară de Dînsul, alt Dumnezeu nu este. Păcătoșii însă – în afară de Dumnezeu cel unul și singur adevărat, de Ziditorul și Făcătorul tuturor – au și alți dumnezei, nu făcători, ci făcuți.

¹ Să clădească, să fie cei întii meșteri (*n. tr.*)

² Este o piatră din cele scumpe, așa numindu-se, dar se tălmăcește și albastrul și piatra, albastru fiind (*n. tr.*)

³ Un fel de boia ce se înființează întru o scoică de mare (*n. tr.*). De fapt, porfira este țesătură vopsită cu purpură, colorant stacojiu închis spre violet, extras dintr-o moluscă de mare.

⁴ *Ioan* 15:5.

⁵ Acestea sfătuiește preaințeleapta Ana, în *Cîntarea Anei*, din *Prima carte a Împăraților* 2:19.

Căci fiecare dintr-înșii face dumnezeu din patima de care se stăpînește, și îi slujește [aceleia]. La dînsa ia aminte, ei i se închină, ei îi slujește; ei îi jertfește și îi aduce ca niște necurmăte arderi de tot toate faptele, și cugetele, și poftele și gusturile sale și, în scurt, tot sufletul său.

Fără îndoială că lipsiții de minte și nebunii Israiliteni se amăgesc cînd, după ce au văzut că Moisi zăbovește și nu se arată a se pogori din muntele dării de *Lege*, strigă cu nebunie către Aaron; „Fă-ne nouă dumnezei, care vor merge înaintea noastră!” (*Jeșirea* 32:1). Cu adevărat, se amăgesc! „Fă-ne nouă dumnezei!” Dumnezeii se fac și se alcătuiesc? Dumnezeu este făptură? Făptura este Dumnezeu? Poate fi alt Dumnezeu afară de Dumnezeul ce este adevărat și Făcător al tuturor, de Cel unul și singur? Rătăciților! Însă, întru această rătăcire și nebunie a lor aflîndu-se, ei zic oarecum și un oarecare adevăr. Și adevărul este acesta: că păcătosul, și păgînul, și vrăjmașul și potrivnicul asupra lui Dumnezeu nu-L are dumnezeu al său pe Dumnezeu. El își face dumnezeu după plăcerea sa, își face dumnezei după patimile gustului și ale poștei de care se stăpînește. Ce strigă în zadar păgînul către altul? Fă-mi! El și-a făcut și își face de la sine însuși dumnezeii săi. La fel și păcătosul: iubitorul de argint și lacomul de averi își face dumnezeu bogăția și averea sa; mărășul în deșert și deșert cugetătorul [își face dumnezeu] norocul său și starea sa cea întrecătoare; iubitorul de îndulciri și cel trupesc [își face dumnezeu] îndulcirea și dobîndirea poștei sale; lacomul cu pîntecele și benchetuitorul [își face dumnezeu] pîntecele său. Rămînînd întru păcatul său, tot păcătosul își are stîlpit idolul său și de dînsul își spînzură folosul și buna sa norocire (ori, mai adevărat, reaua sa norocire), întemeierea și mîntuirea sa (ori, mult mai adevărat, pierzarea sa). „Și-au făcut lor-și vișel, și s-au închinat lui și i-au jertfit lui. Și au zis: Aceștia sînt dumnezeii tăi, Israile, care te-au scos din pămîntul Egiptului” (*Jeșirea* 32:8, 9).

73

Rugăciunea și ruga către Dumnezeu are trebuință de înfrînare și de trezvire

Eu nu cred niciodată (și socotesc că nici altul nu crede cu ușurință) că omul, cînd se va scula din beție după sațiul cel greu și de prisos al multei mîncări și băuturi, este îndată și fără mijlocire cu bună așezare a săvîrși vreun lucru îmbunătățit și vrednic de laudă. Este trebuință ca trezvirea, și înfrînarea cea cuviincioasă și măsurata mîncare să povățuiască înaintea a toată isprava. Căci niciodată binele nu s-a născut din multa mîncare și din multa băutură, și nici nu se naște. Vedeți că acolo, împrejurul poalelor muntelui Sinai, „norodul lui Israil a șezut să mănînce și să bea” (*Jeșirea* 32:6). *Au șezut*, n-au luat să mănînce stînd drept – precum atunci cînd

mîncau paștele ieșind din Egipt, purtînd încălțămîntea în picioare și toiașul în mînă – ca să guste ceva pușin spre îputemicire și întărire și îndată să purceadă atunci la drum, iar acum la altă cugetare ori apucare. Ci *au șezut*, adică au șezut cu odihnă, și au zăbovit șezînd la masă vreme destulă și mai mult decît destulă. Au șezut și și-au prea-încărcat stomacul de mîncări și de băuturi: „A șezut norodul să mînînce și să bea.” Apoi, în cele din urmă, s-au sculat de la masă, căci masa nu se poate prea-lungi veșnică. S-au sculat, dar s-au sculat ca să facă ce? „S-au sculat ca să joace.”

Unii Creștini, vrînd a merge la laudele ori privegherile Bisericii de toată noaptea care se săvîrșesc la oarecari zile prăznuitoare, pun mai întîi masă – și de multe ori nu masă proastă, nici măsurată, ci îndesată mai mult decît cu îndestulare. Și, șezînd, mînîncă și beau, gata fiind să se ducă la biserică îndată după masă; adică, după robirea pîntecelui, să treacă numaidecît la slujirea lui Dumnezeu prin rugăciune. Și, într-adevăr, Creștinii aceștia se scoală de la masă pentru aceasta și, dacă i-ar întreba cineva pentru ce s-au sculat, ei ar răspunde că s-au sculat să se roage. Dar, dacă m-ai întreba pe mine, eu răspund pentru dinșii că s-au sculat ca să joace. Fiindcă rugăciunea ce se face cu un pîntece plin, cu un stomac încărcat, cu un cap îngreunat, cu toate simțirile moleșite, cu toate mădularele trupești slăbite și deznodate nu este chiar o rugăciune, este o jucare: „A șezut norodul să mînînce și să bea, și s-a sculat să joace.”

Dar tu zici pentru Creștinii aceștia: Cu toate acestea, iată cum toți aleargă la biserică și acolo se roagă, și cîntă, și strigă cu glas mare și se cuceresc cerînd. Te amăgești și tu precum s-a amăgit atunci și Iisus al lui Navi, cînd, pogorîndu-se cu Moisi din munte după slujirea vițelului și după mesele și ospețele de acolo, a auzit de departe glasurile cele mari și a socotit că norodul din tabără s-a pornit spre război: „Și, auzind glasul norodului care striga. Iisus a zis către Moisi: Glas de război în tabără!” (*Ieșirea* 32:17). Iar Moisi, care auzise și aflase de la Dumnezeu de unde se pricinuia glasurile acelea, a răspuns: Ba, acesta nu este glas de ostași, acesta nu este glas de biruitori și de înfrîngători de vrăjmași, acesta este glas de oameni mahmuri de beție! La fel, și tu auzi de afară glasul norodului din biserică, care s-au adunat de la masă, și strigă și cîntă după mîncarea cea fără măsură și după băutura cea fără oprire; și socotești că acesta este glas de oameni ce se roagă, glas al unora ce cîntă și-L laudă pe Domnul. Tu socotești că acesta este glas de oameni care, printr-o cerere și rugăciune bine umilită, pornesc război împotriva vrăjmașilor duhovnicești și ridică semne de biruință asupra diavolului, asupra lumii și asupra doririlor și a poftelor celor trupești. Dar te amăgești, am zis: glasul de acest fel este al unor oameni îngreunați de săturare și amețiți de vin. Tu zici: „Glas de război în tabără!” – iar eu răs-

pund că nu este glas de oameni ce „încep cu tărie, nici glas de începători de înfrîngere, ci glas de bețivi frunțași aud” (*Ieșirea* 32:17, 18).

74

**Norodul ce leapădă cele ale lui Dumnezeu
nu este norod al lui Dumnezeu**

Arătîndu-i lui Moisi lepădarea Israelitenilor din vremea slujirii vițelului cea îndrăznită de dînșii, Dumnezeu nu îi numește pe dînșii „norod al Său”, precum altădată, nici numai „norod”, ci îi numește „norod al lui Moisi”. Și nu zice după obișnuință că El i-a slobozit din Egipt, ci că Moisi i-a scos pe dînșii. Ascultă cum grăiește Dumnezeu la această întîmplare, zicînd: O, proorocule! – mergi, pogoară-te în grabă din muntele acesta! Pentru că acest norod al tău, pe care tu l-ai scos din pămîntul Egiptului, a îndrăznit o mare fărădelege! „Și a grăit Domnul către Moisi, zicînd: Mergi degrabă, pogoară-te de aici! Căci a nelegiuit norodul tău, pe care l-ai scos din pămîntul Egiptului” (*Ieșirea* 32:7). Prea-bine s-a însemnat vorba de dumnezeiescul Chiril al Alexandriei: „Nici «norod al Său» nu îi învrednicește Dumnezeu a-i numi.”

Nu mai este norod al lui Dumnezeu norodul acela care a lepădat credința întru Dumnezeu și a călcat buna cinstire către Dînsul. Așa cum norodul acela, făcînd păgînătăți, nu L-a socotit pe Dumnezeu ca pe Dumnezeul său, tot așa Dumnezeu nu mai caută spre un astfel de norod ca spre unul al Său. Zice și Mîntuitorul Dumnezeu-Omul: „Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne! – oare nu cu numele Tău am proorocit, și cu numele Tău am scos draci și cu numele Tău am făcut multe puteri? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi! Duceți-vă de la Mine, cei ce lucrați fărădelege!” (*Matei* 3:22, 23).¹

75

Mare este puterea rugăciunii! Mare și neurmată mila lui Dumnezeu!

„Lasă-Mă – îi zice Dumnezeu lui Moisi –, lasă-mă să împlinesc izbînda [răzbunarea] dreptei Mele urgii!” (*Ieșirea* 32:10). „Lasă-Mă..., lasă-Mă!” Cine-L poate ține pe Dumnezeu, Care pe toate le poate? Cine-L poate opri și a nu-L lăsa să aducă în lucru orice voiește? Singură rugăciunea și ru-

¹ „La începutul propovăduirii, mulți au scos draci chiar nevrednici fiind, căci dracii fugeau din pricina numelui lui Iisus. Pentru că darul lucrează și prin cei nevrednici, după cum și prin preoții cei nevrednici ne sfințim. Căci și Iuda Iscarioteanul a făcut semne, dar și fiii lui Scheva (*Fapte* 19:13-17). Iar cînd zice: «Niciodată nu v-am cunoscut pe voi!» – arată că Domnul nu i-a iubit pe ei nici atunci cînd făceau minuni, întrucît dragostea este numită aici «cunoștință»” (Teofilact).

ga unui suflet drept și iubitor de Dumnezeu are atîta putere: „Și s-a rugat Moisi înaintea Domnului Dumnezeu...” Și a zis: Doamne, pentru ce Te mîinii asupra norodului acestuia? Norodul acesta este norod al Tău, iar nu norod al meu! Tu ai scos norodul acesta din pămîntul Egiptului, nu eu! Slobozenia și izbăvirea lui este lucru al nemărginitei Tale puteri și al brațului Tău cel înalt și tare, nu este ispravă a neputinței mele! Dacă vei pierde acest norod, ce vor zice Egiptenii despre mine? Vor zice că eu i-am amăguit pe Evrei și i-am scos în pustia aceasta ca să-i pierd între munții aceștia. Doamne, cu dreptate Te mîinii, însă încetează această prea-dreaptă mînie a Ta! Îmblînzește-Te despre răutatea și nebunia acestui norod al Tău! Adu-Ți aminte de strămoșii lor! Adu-Ți aminte de Avraam, și de Isaac și de Iacov, de slugile și robii Tăi credincioși! Adu-Ți aminte ce ai făgăduit către aceia și cum Te-ai făgăduit să prea-înmulțești neamul lor ca stelele cerului!

Iată care era puterea care ținea și oprea mînia cea dreaptă a lui Dumnezeu, pentru care i-a zis lui Moisi: „Lasă-Mă!” O, rugăciune mare, tare și lucrătoare, puternică chiar și către Însuși Cel Atotputernic! Cu adevărat, mult poate rugăciunea dreptului, lucrîndu-se!² S-a îmblînzit Nemărginit-Bunul și Prea-Milostivul și, prin rugăciunea și cererea lui Moisi, S-a înduplecat și S-a îmblînzit Domnul. Și, pe norodul acela pe care mai-nainte de rugăciunea dreptului nu voia nici măcar a-l numi „norod al Său”, Se milostivește și îl ocrotește ca pe un norod al Său după mijlocirea credincioasei Sale slugi: „Și S-a îmblînzit Domnul să păzească norodul Său” (*Ieșirea* 32:14).

Atîta este puterea rugăciunii dreptului! Astfel este înduplecarea milostivirii Nemărginit-Bunului Dumnezeu! Dar – la această zicere a *Scripturii* pusă înainte, cercînd mai cu sîrguință pe acel „Lasă-Mă!” pe care l-a zis Dumnezeu lui Moisi – Părinții iau pricină a se mira încă și mai mult de covîrșirea milei dumnezeiești către cei ce au păcătuit. Căci Dumnezeu zice: „Lasă-Mă. Lasă-Mă să-Mi împlinesc mînia Mea cea dreaptă și să-i pierd!” Ca și cum ar fi zis: Lasă-Mă să Mă mîinii desăvîrșit! Dar cel ce apucă a se mînia nu poate zice: Lasă-mă să mă mîinii! Cel ce s-a mîniat nu ia aminte la cel ce îl roagă să nu se mînie, nu așteaptă rugăciune, nu dă pricină să mijlocească mijlocitori; ci, deși s-ar întîmpla să-l roage cineva mijlocînd, el nici nu-l ascultă. „Căci cel ce face ceva cu mînie se îngreunează și de cei ce îl roagă... Și nimeni nu-i îngăduie pe cei ce îl roagă să nu se mînie” (zice Teodorit al Chirilui). Cel ce s-a mîniat se întărită, tace sau răcnește, dar pedepsește, mai ales cînd are și pricină binecuvîntată a se mînia, și desulă putere a pedepsi. Iar aici Dumnezeu nu pedepsește și nu tace, precum însemnează marele Vasilie: „Nu a adus asupra pierzarea cu tăcere.” Și nu

¹ Făgăduința este făcută lui Avraam la *Facerea* 22:17 și înnoită iarăși către Iacov la *Facerea* 32:12.

² *Iacov* 5:16.

numai atât – adaugă arătătorul de cele cerești – dar Dumnezeu îi dă și pricină lui Moisi să mijlocească pentru norod ca să nu îl pedepsească. El zice: Lasă-Mă, ce Mă rogi? Lasă-Mă! Ca și cum ar fi zis către dînsul după chip de împotrivă-grăire: Să nu lipsești a Mă ruga! „Deci, pe acest «Lasă-Mă!» l-a zis în loc de: Roagă-Mă și oprește-Mă!” (Teodorit). Numai cît n-a zis – precum tilcuiește și acel tilcuior nenumit: „Să nu te rușinezi a Mă ruga! Căci aceasta este acel «Lasă-Mă!».” O, covîrșire de iubire de oameni! Cine nu se spăimîntează socotind îndelungă răbdarea cea atât de covîrșitoare a blîndeții și a bunătății lui Dumnezeu?!

76

Dumnezeu Se înduplecă de Moisi și iartă norodul. Moisi nu se înduplecă de Aaron să ierte același norod, ci îl pedepsește. Neasemănate și neurmăte sînt îndurările Domnului, către dînsule nu au asemănare îndurările omului.

În muntele Sinai, Moisi se roagă și se cucernicește lui Dumnezeu cu fierbințeală să nu Se mînie pînă în sfîrșit pentru închinarea vițelului pe care o îndrăznise acel norod nebun, și la sfîrșit Îl și înduplecă și Îl îmblînzește pe Domnul ce cu dreptate Se mîniase: „Și S-a îmblînzit Domnul să păzească norodul Său” (Ieșirea 32:14). Apoi, pogorîndu-se din munte și văzînd vițelul cel ridicat și dănțuirile adunate împrejurul lui, Moisi se întărită de o mare și nedomolită rîvnă și se mînie neînduplecat: aruncă degrabă la pămînt și sfărîmă lespezile scrise de Dumnezeu pe care le ținea în mîini. Apoi, topește în praf aurul cel turnat în chip de vițel și, amestecîndu-l cu apă, îi adapă pe închinătorii vițelului. De aici, îl înfruntă pe Aaron și îl ocărăște strașnic. Îi cheamă pe toți fiii lui Levi care s-au întîmplat atunci neîmpărtașiți de slujirea vițelului și îi într-armeză asupra fraților lor înșiși. Și nu-și potolește mînia aprinsă întru dînsul mai-nainte de a vedea în cele din urmă, întru însăși acea zi, sîngele vărsat pe pămînt a trei mii de bărbați, pe care rîvnitorii leviți i-au omorît cu ascuțișul sabiei.

Este adevărat că mînia aceasta a lui Moisi a fost o mînie de rîvnă pentru slava lui Dumnezeu și acea vărsare de sînge s-a făcut ca o însănătoșitoare slobozire de sînge a norodului ce bolise cu slujirea de idoli¹, spre mai-nainte păzirea lui de aici înainte de această boală prea-cumplită și prea-omoroasă. Aceasta a fost ca o tăiere de nevoie a acelor mădulare putrezite, ca această cangrenă să nu ajungă a se întinde, lățindu-se, în tot restul trupului taberei Israilitene. Cu toate acestea însă, de astă dată eu gîndesc așa: Dumnezeu Se mînie pentru defăimarea ce se făcea asupra Sa de către norodul

¹ Lăsarea de sînge era în trecut o metodă medicală foarte folosită.

cel nemulțumitor. Se mînie și Moisi pentru nerecunoștința și nemulțumirea atît de mare a norodului către Dumnezeu. Și Moisi mai întîi se roagă ca să-l îmblînzească pe Dumnezeu, Care Se mîniase: „Și s-a rugat Moisi înaintea Domnului Dumnezeu și a zis: Pentru ce, Doamne, cu urgie Te mîniei asupra norodului Tău?... Încetează despre urgia mîniei Tale și fă-Te milostiv spre răutatea norodului Tău!” (*Ieșirea* 32:11, 12). Apoi, și Aaron mijlocește ca să-l îmblînzească pe Moisi, care se mîniase pentru aceeași nelegiuire a norodului: „Și a zis Aaron către Moisi: Nu te mînia, doamne!” (*Ieșirea* 32:22). Adică Dumnezeu Se înduplecă și Se îmblînzește de rugăciunea lui Moisi: „Și S-a îmblînzit Domnul să păzească norodul Său” (la fel, stih 14). Iar Moisi nu se înduplecă nicidecum de rugăciunea lui Aaron; ci, rămînînd întru asprimea mîniei, îi cheamă pe răzbunători să alerge împreună către sine: „Cine este către Domnul, să vină către mine!” Și, alergînd ei împreună, îi într-armează, și îi întărită și îi pornește într-armați lauciderea fraților lor înșiși: „Puneți fiecare sabia sa pe coapse... și uciideți fiecare pe fratele său, și pe vecinul său și pe aproapele său!” (la fel, stihurile 26, 27).

De aici, cineva poate cu cuviință a socoti că Dumnezeu este cu neasemănare mult mai lesne înduplecat spre îndurare și mult mai milostiv decît omul. Omul – chiar dacă se va arăta bun la vreo întîmplare oarecare, și atunci ajutîndu-se tot de dumnezeiescul Duh) – se îmbunătățește fără desăvîrșire, ci din parte, fiindcă se împărtășește de bunătate după sloboda sa voie. Dumnezeu este bunătatea cea de sine-și bună, pentru că are bunătatea din fire: „Nimeni nu este bun, decît numai unul Dumnezeu, căci singur Dumnezeu este bun din fire.”¹ Și oarecare, cercînd cu de-adsinul (dacă se cuvine a însemna aici și aceasta), a luat aminte că și numele acestea – „Dumnezeu” și „bun”, adică *Theos* și *agathos* – sînt de o socoteală: adică cele patru slove ale celui dintîi nume și cele șase ale celuiilalt, socotindu-se aritmetic, dau aceeași sumă, adică 284.²

Drept aceea, dacă este să ia pildă de bunătate și de blîndețe și chip de milă și de îndurare, omul nu trebuie să-și pună înainte spre urmare pe om, ci omul pe Însuși Dumnezeu: „Deci faceți-vă îndurători precum îndurat este și Tatăl vostru!”³ Și iarăși: dacă este a se pune înainte omului păcătos

¹ *Matei* 19:17.

² Bine a zis: „...dacă se cuvine a însemna aici și aceasta”, fiindcă numerologia acestora „teologică” nu e altceva decît magie kabbalistică.

³ „Și, dacă-i îmbrățișați numai pe frații voștri, ce faceți mai mult? Oare nu fac și neamurile același lucru? Fiți așadar voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este!” (*Matei* 5:47-48).

„A-i iubi pe unii dintre semenii noștri ca pe cei ce ne sînt prieteni, iar pe alții a-i iubi este lucru al celor nedesăvîrșiți, iar al celor desăvîrșiți este a-i iubi pe toți oamenii [precum Tatăl Cel ceresc]” (Teofilact).

vreo alege după ce săvârșește păcatul și se pocăiește curat pentru dînsul, întru ale cui mîini alege mai bine și primește să cadă ca să se pedepsească? În mîinile lui Dumnezeu, ori în mîinile omului? De folos este totdeauna a alege să ia pedeapsa greșelii pentru cele păcătuite căzînd mai bine în mîinile prea-bunului Dumnezeu decît în mîinile oamenilor, cum a ales atunci și David: „Voi cădea în mîinile lui Dumnezeu mai bine decît în mîinile oamenilor.”¹ Dumnezeu și cînd Se minie miluiește: „Întru minie, de milă îți vei aduce aminte!” Omul, și cînd miluiește, nici atunci nu-și mistuie desăvîrșit rămășița miniei, nici nu-și scuipă toată amărăciunea veninului ce se tulburase mai-nainte.²

La istoria aceasta pusă înaintea, vezi-l pe Moisi milostivindu-se spre frații săi și miluindu-i. Cu adevărat, mijlocește pentru dinșii către Dumnezeu mai-nainte de a se pogori din munte și se roagă fierbinte: „Încetează despre urgia Ta..., fă-Te milosîrd!” Dar, pogorîndu-se după aceasta, el hotărăște asupra norodului acea înfricoșatăucidere. După uciderea a trei mii de bărbați, se suie iarăși la munte, cu socoteală să-L îmblînzească din nou pe Domnul cel mîniat, și iarăși se roagă: „Mă voi sui către Dumnezeu ca să-L îmblînzesc pentru păcatul vostru! Și s-a întors Moisi către Domnul și a zis: Rogu-mă, Doamne... A păcătuit norodul acesta...” (*Ieșirea* 32:31). Și atît a întins rugăciunea, încît primea – precum a zis, rugîndu-se – să se numere și el cu ceilalți, dacă norodul nu va lua de la Dumnezeu desăvîrșită iertare pentru ceea ce păcătuiseră: „Și acum, dacă le vei lăsa lor păcatul lor, lasă-l! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta în care m-ai scris!” (*Ieșirea* 32:32). Este cu puțință a se da o mai desăvîrșită dovadă de dragoste și de bunătate, mai tare întindere de rugăciune, mai fierbinte fierbere de milostivire pentru mîntuirea altuia? „Cîtă desăvîrșire – zice Climent Alexandrinul – a unuia ce voia mai bine a muri împreună cu norodul decît a se mîntui singur!” Dar cu toate acestea omul cel atît de bun, și atît de iubitor de frați și atît de milostiv a apucat înainte și a pus în lucru acea înfricoșată vărsare

¹ „Și a răspuns David lui Gad: Sînt într-o mare neliniște. Să cad mai bine în mîinile Domnului, căci îndurările Lui sînt foarte multe, dar să nu cad în mîinile oamenilor!” (*1 Cronici* 21:13).

² Pe de altă parte, „înfricoșat lucru este a cădea în mîinile Dumnezeului celui viu!” (*Evrei* 10:31). Care se țilcuiește așa, după Teodorit: „Apostolul a zis aceste cuvinte [...] în-să și pentru a-i mîngîia pe cei ce crezuseră din Evrei, care se împuținaseră cu sufletul din pricina ispitelor și necazurilor suferite de la Evreii necredincioși de un neam cu dinșii, ca și cum le-ar zice așa: O, frații mei! – nu vă împuținați cu sufletul și nu vă deznădăjduiți, pentru că aveți Dumnezeu Care va izbîndi asupra dușmanilor voștri și le va răsplăti cu pedeapsa cuviincioasă. Căci, viu fiind El totdeauna, aceia care vă bintuiesc nu vor scăpa din mîinile Lui negreșit. Căci voi ați căzut în mîinile unora care sînt oameni muritori și viețuitori de puțini ani, și veți scăpa de dinșii curînd; iar ticăloșii aceia au căzut în mîinile lui Dumnezeu Celui de-a pururea viu, și de aceea nu vor scăpa de pedeapsa Lui.”

de sînge a celor trei mii de bărbați. Cum s-a amestecat împreună în inima văzătorului de Dumnezeu milostivirea cea atît de mare cu atîta asprime, bunătatea cea atît de mare cu atîta întăritare, eu nu pot nici a înțelege, nici a tilcui! Ci ceea ce am zis cu puțin mai-nainte este adevărată și neminci-noasă: bunătatea omenească este din fire nedesăvîrșită și îndurările omului, oricît de mari s-ar arăta, totdeauna sînt în lipsă și, alăturîndu-se către milele lui Dumnezeu, cu totul nu au cuvînt de asemănare.

Dumnezeule întrutot îndurate și prea-bunule, primesc ca mai bine dreptatea Ta să mă pedepsească în viața aceasta pe mine, cel ce am greșit, decît să mă miluiască milostivirea omului celui mai bun și mai îndurat! De multe ori, mila omului este pedeapsă; pedeapsa de la Tine, Dumnezeul meu, este totdeauna milă. Moisi și-a adus aminte de urgie și în milă; Tu, Dumnezeul meu, și în urgie Îți vei aduce aminte de milă!

77

Tablele cele întîi și a doua oară date lui Moisi la punerea de Lege se potrivesc cu plăsmuirea omului prin zidirea sa și cu a doua plăsmuire a lui prin mîntuitoarea iconomie

Cînd a ieșit dintîi din mîinile Ziditorului, omul era precum acele două table dintîi ale poruncilor, pe care Dumnezeu le-a făcut și le-a scris singur: „Și tablele erau lucru al lui Dumnezeu și scrierea era scriere a lui Dumnezeu săpată în table” (*Ieșirea* 32:16). Omul – înnoindu-se iarăși cu pogorămîntul lui Dumnezeu, prin mîntuitoarea iconomie, după zdrobirea cea din călcarea de poruncă – este ca cele două table de a doua, pe care le-a cioplit Moisi, iar Dumnezeu le-a scris de al doilea, făcînd iarăși pogorămînt: „Cioplește-ți două lespezi de piatră..., și voi scrie pe lespezi graiurile ce au fost întru cele dintîi. Și am cioplit lespezile de piatră precum erau cele dintîi. Și m-am suit în munte... și am scris pe lespezi după scrierea cea dintîi” (*Ieșirea* 34:1, 3, 4). La starea cea dintîi a omului mai-nainte de călcarea poruncii, aceea întru nevinovăție, singură firea dumnezeiască a lucrat prin plăsmuire. La a doua stare a omului, a dezvinovățirii de după neascultare, împreună a ajutat și împreună a lucrat cu firea dumnezeiască și firea omenească, prin plăsmuirea de a doua oară. Acolo, Dumnezeu l-a plăsmuit singur pe om întru întregimea trupului și a sufletului și a însemnat în tablele inimii¹ lui voile Sale cele dumnezeiești: „L-a făcut pe om drept” (*Ecclesi-*

¹ Pavel le zice așa Creștinilor Corinteni și nouă tuturor: „Scrisoarea noastră sînteți voi – scrisă întru inimile noastre, cunoscută și citită de toți oamenii, arătîndu-vă că sînteți scrisoare a lui Hristos, slujită de noi – scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii” (*2 Corinteni* 3:2, 3). Zicere care se deslușește precum citim în tilcuirea lui Teofilact: „«Scrisoarea noastră sînt

astul 3:29). Aici, Dumnezeu-Omul, adică Cel unul cu Ipostasul și indoit cu firea¹, prin firea omenească luată de Dinsul l-a plâsmuit de a doua oară pe omul cel sfârșit, l-a întors pe cel răzvrătit la îndreptarea cea dintii.

78

Asemănare a tablelor celor dintii și a celor de a doua cu dreptul ce n-a căzut și cu păcătosul care s-a deșteptat și s-a îndreptat după cădere prin pocăință

Sufletele care, prin mîntuitorul botez, păesc neîntinat darul înfierii dumnezeiești și neschimbată și neștearsă icoana însemnată întru dînsele

teți voi...» Zice: Pricina pentru care nu avem trebuință de scrisorile de laudă ale altora către voi este că voi înșivă sînteți scrisoarea care arată cine sîntem. Ceea ce ar fi vrut a face scrisorile, arătîndu-ne vrednici de cinste, aceasta o faceți voi înșivă, fiind văzuți și auziți de toți. [...] «Arătîndu-vă că sînteți scrisoare a lui Hristos», cum erau Creștinii din Corint «scrisoare a lui Hristos»? Fiindcă legea și poruncile lui Hristos rămîneau ca niște scrisori tipărite în inimile lor, păzindu-se neșterse prin lucrări și prin fapte.

«Slujită de noi, scrisă nu cu cerneală...» De vreme ce a luat aici pricină de a cumpăni *Legea cea Veche* cu *Evanghelia*, Apostolul zice așa: Precum Moisi s-a făcut slujitor al *Legii celei Vechi*, tot așa ne-am făcut și noi slujitori ai propovăduirii *Evangheliei*. Și, precum acela a cioplit două lespezi de piatră, cele din urmă adică, așa și noi am cioplit inimile voastre și le-am făcut potrivite spre primirea *Evangheliei*. Iar *Legea* s-a scris de Moisi cu cerneală, iar *evanghelia* s-a scris întru voi cu Duh Sfînt. Deci, pe cit se osebește Duhul de cerneală și inima omului cea însuflețită de neînsuflețita piatră, tot atîta se osebește și *Noul Testament* al *evangheliei* de cel vechi al *Legii*. [...]

Și – de vreme ce sînt și inimi de piatră, precum acelea ale celor impietriti și orbiți, adică ale Evreilor și păgînilor – a numit «de carne» inimile credincioșilor Creștini, ca pe unele simțitoare, și moi și primitoare ale cuvîntului *Evangheliei*, despre care a prorocit Iezechiil, zicînd: «Și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru, și vă voi da inimă de carne» (capitolul 36:26).»

Iar marele Vasilie – tîlcuind acea zicere a lui Isaia: „Vai celor ce scriu vicleșug!” (capitolul 10:1) – zice că „inima celor drepti nu s-a scris «cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu», iar inima nedreptilor nu cu Duhul Dumnezeului celui viu, ci cu cerneală, rudenia întunericii și vrăjmașa luminii. Drept aceea, fiecare scrie sau pentru sine, făcînd cele bune, sau împotriva sa, făcînd manuscrise ce se păstrează”.

¹ „Mărturisim un singur ipostas al Fiului lui Dumnezeu întrupat, în două firi desăvîrșite. Mărturisim că dumnezeirea și omenirea Lui au același ipostas și mărturisim că cele două firi se păstrează în El după unire. Nu așezăm fiecare din firi osebit și despărțite, ci unite una cu alta într-un singur ipostas alcătuit din părți. Spunem că unirea este a firilor, adică adevărată, iar nu închipuită. Iar cînd spunem «a firilor» nu înțelegem că cele două firi au dat naștere unei firi alcătuite din părți, ci că sînt unite una cu alta în chip adevărat într-un singur ipostas alcătuit din părți al Fiului lui Dumnezeu, și hotărîm că se păstrează deosebirea lor firească. Ceea ce este zidit a rămas zidit, iar ceea ce este nezidit a rămas nezidit; ceea ce este muritor a rămas muritor, iar ceea ce este nemuritor a rămas nemuritor; ceea ce este scris împrejur a rămas scris împrejur, iar ceea ce este nescris împrejur a rămas nescris împrejur; ceea ce este văzut a rămas văzut, iar ceea ce este nevăzut a rămas nevăzut” (Sfîntul Ioan Damaschinul, *Dogmatica*).

sînt ca tablele acelea dintii ale *Legii* pe care Dumnezeu le-a dat lui Moisi în muntele Sinai, acelea cioplite și scrise de Dumnezeu: „Tablele au fost lucru al lui Dumnezeu și scrierea săpată în table scriere a lui Dumnezeu” (*Ieșirea* 32:16). Cîte suflete întinează darul botezului prin păcate grele și de moarte și apoi iarăși, prin lacrimi și prin mărturisire, aleargă la baia pocăinței, care se zice și este al doilea botez, acestea sînt ca acel al doilea rînd de table pe care Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi să le cioplească și să le gătească după sfărîmarea celor dintii. Deci – precum mai sus vedem în tablele cele dintii și în cele de al doilea firea omenească: adică în starea nevinovăției în cea dintii plăsmuire, iar a dezvinovățirii în a doua plăsmuire – cu același chip acum (după altă privire, nici aceasta necuviincioasă și nepotrivită) întru aceleași table vedem întipărită a doua îndreptare a omului de după mîntuitoarea iconomie.

Întîia îndreptare a omului este nașterea cea din nou a tainicei nașteri de a doua, care se săvîrșește prin dumnezeiescul și sfințitul botez. Iar a doua îndreptare este cea a pocăinței, care se face prin lacrimi, și prin curata zdrobire de inimă și prin mărturisire [a păcatelor].¹ La aceea, singur Dumnezeu lucrează prin darul ce este în botez, prin care cel ce a crezut și s-a botezat se ridică din baia celei de a doua nașteri om nou prin înfiere, ca o tablă de piatră cioplită de Dumnezeu și scrisă tot de Dumnezeu, fără a lucra și a se osteni el împreună. La această îndreptare, împreună cu Dumnezeu ajută și omul, prin întoarcere [de la păcat]. [Aici] trebuie să ajute împreună și acesta, și să se nevoiască și să ostenească, pentru ca în cele din urmă să se arate iarăși Creștin nou prin curățirea deșteptării, ca o tablă scrisă de Dumnezeu de al doilea, dar și cioplită de al doilea de însuși omul după cît îi este cu putință, cu sîrguință osîrdnică, cu mare luptă, cu multă nevoință, cu zdrobirea curată a unei adînci umilințe, cu tarea daltă a unei grele chinuiri, cu îndelungă rugăciune, cu post răbdător, cu o îndestulată milostenie după starea sa, cu lacrimi neîncetate. După botez, însuși cel sfărîmat prin păcatul săvîrșit din sloboda sa voie se cade a ciopli iarăși tablele inimii sale prin multe osteneli și trude, dacă voiește ca Dumnezeu îndurărilor și al milei să Se plece și să le scrie iarăși Cel Atotputernic cu degetul Său: „Cioplește-ți (tu cioplește) două table de piatră cum erau și cele dintii, și voi scrie (Eu voi scrie, zice Dumnezeu) pe ele graiurile care erau pe cele dintii” (*Ieșirea* 34:1). „Și

¹ „După cum, la rînduiala firii, Dumnezeu n-a purtat de grijă numai să fim sănătoși în viața aceasta, ci să și dobîndim sănătatea cu osebite doctorii și tămăduiri cînd ne vom îmbolnăvi trupește – în același chip, și la rînduiala Darului, El n-a purtat de grijă numai ca să ne naștem a doua oară duhovnicește sănătoși, prin Sfințul Botez, ci și să dobîndim sănătatea cea duhovnicească atunci cînd ne vom îmbolnăvi sufletește, cu o baie curățitoare și doctorie minunată. Și aceasta nu este alteeva decît Taina Sfintei Mărturisiri” (al Sfințului Nicodim Aghioritul, *Cuvînt despre Taina Spovedaniei*).

am cioplit tablele de piatră (eu, adică omul) și a scris (adică Însuși Dumnezeu) pe table după scriptura cea dintii" (*Deuteronomul* 8:3, 4).

Cu un chip ca acesta, după sfărîmarea cea din păcat, sufletul vine în stare dinainte și, prin pocăință, ia din nou închipuirea dinainte a îndreptării; și așa, puterile sufletului (mintea și voința) se fac iarăși table ca cele dintii, adică scrise de Dumnezeu; însă table pe care (precum am zis), pentru a fi iarăși scrise deasupra de Dumnezeu, omul trebuie să le cioplească mai-nainte, după puterea sa, prin căință: „Cioplește-ți două table!” Table mai smerite decît cele dinainte – pe care Dumnezeu le-a făcut, iar omul le-a sfărîmat – totuși nu mai netrebnice decît acelea; fiindcă și pe acestea, măcar că omul le gătește și le cioplește mai-nainte, totuși nici Dumnezeu nu lipsește a le scrie deasupra și a le face desăvîrșite: „Și voi scrie pe ele graiurile care erau pe tablele dintii, pe care le-ai sfărîmat.”

79

**Cel îmbunătățit este cunoscut de ceilalți,
necunoscîndu-se de sine însuși**

Omul cel cu adevărat al lui Dumnezeu le este cunoscut celorlalți, și numai lui însuși necunoscut. Ceilalți îl cunosc pe dînsul, iar el de sine-și este necunoscut după vrednicile sale. Razele faptelor bune și ale darurilor care se revarsă din sufletul lui cel luminat și dăruit de Dumnezeu sînt arătate celor care petrec cu dînsul, iar lui îi sînt nearătate. Ceilalți le văd, și îl cinstesc și îl măresc; el singur nu le vede, ci se socotește pe sine nevrednic de cinste, și prost, și mic și netrebnic: „Iar voi, cînd acestea toate le veți face, ziceți: Robi netrebnici sîntem!”¹ Cînd s-a pogorît din munte după petrecerea pe dînsul cea de patruzeci de zile și după acea minunată vedere de Dumnezeu, Moisi, aducînd în mîini tablele dumnezeieștii puneri de lege, avea fața proslăvită cu scilpirile unei luminări și străluciri mai presus de fire; încît și fratele lui cel bun Aaron, și bătrîni lui Israil, și boierii norodului și toți cîți au ieșit spre înțîmpinarea lui nu puteau privi către razele cele din fața lui. Și, rămînînd uimiți, s-au temut chiar a se apropia: „Și au privit Aaron, și toți bătrîni lui Israil..., și toți boierii adunării... și toți fiii lui Israil. Și era proslăvită vederea feței obrazului său, și s-au temut a se apropia de dînsul” (*Ieșirea* 34:29-32). Singur Moisi nu știa că fața sa strălucea: „Iar Moisi nu știa că se proslăvise fața obrazului său” (la fel, stih 29).

Sluga cea adevărată a lui Dumnezeu și robul cel credincios și curat al Lui, dacă își întoarce cîndva ochii sufletului asupra lui însuși, nu socotește altceva decît neajungerile sale și neputința sa. El nu socotește a fi întru

¹ Luca 17:10.

sine vreo faptă bună sau vrednicie nicidecum. Și cu aceasta se deosebește duhul lumii de Duhul lui Dumnezeu. Omul cel lumesc, plin de rușinare și de necinste, nu le simte; dar, dacă are vreo cît de mică vrednicie, deșertul [de el] pe aceasta o are totdeauna înaintea ochilor și pe aceasta o poartă neîncetat prin gură. Omul cel duhovnicesc dimpotrivă, plin de slavă și de strălucire fiind, nu le deslușește; dacă are puțină neajungere, fericitul [de el] pe aceasta o învîrtește totdeauna în gîndul său, tot pe aceasta o grăiește cu gura sa, plîngîndu-se; ceilalți văd puterea și slava lui, el nu vede altceva decît neputința și necinstea sa.

80

Osîrdia Israelitenilor la facerea Cortului Sfințeniei

Ce pildă de rîvnă dumnezeiască și de osîrdie binecinstitoare [de Dumnezeu] ne dau nouă Israelitenii la sîrguința la cele sfințite, și la evlavia și la ajutorarea cu bucurie spre împodobirea cea bine-încuviințată a acestora! Moisi propovăduiește în adunare ca toți cei ce au vreun lucru cinstit și scump să-l aducă: aur, argint, aramă, pietre de mult preț, porfiră, vison, piei albastre, piei boite cu roșu, lemne neputrezitoare și orice lucru de bună în-trebuințare de acest fel; oricine precum binevoiește și poate. Și, pe lîngă acestea, cîți vor fi meșteri înțelepți, iscusiți și îndemînatici la felurile alcătuirii și de gătiri – ori bărbați, ori femei – toți să ajute: aceia cu cele aduse de dînșii, iar aceștia cu ale lor unelte, ca să alcătuiască și să împodobească Cortul, Chivotul, vasele cele sfințite, podoabele preoților și cîte altele stăteau înaintea ale slujirii celei din *Lege*, ori mijlociri, ori unelte pe care Dumnezeu le rînduise lui Moisi în munte.

Dar cîtă s-a arătat rîvna norodului? Atît de multă și atît de fierbinte, încît, în loc să trebuiască mai multe îndemnări și chemări la împlinirea lucrului, a trebuit dimpotrivă, ca Moisi să curme sîrguința și osîrdia cea mai multă a norodului și să trimită propovăduitori în toată tabăra ca să arate că și bărbații și femeile să înceteze de acum și să pună măsuri și hotare sîrguinței celei covîrșitoare. Fiindcă era de prisos a se osteni mai mult la lucrări și a aduce mai multe: „Și a poruncit și a propovăduit în tabără Moisi, zicînd: Nici bărbatul, nici femeia să nu mai lucreze de acum la părțile sfințitului! Și s-a oprit norodul de a mai aduce” (*Ieșirea* 36:6).

Minunată și întîia este poate pilda aceasta de a se afla pe pămînt oameni atît de bine-cinstitori de Dumnezeu, atît de rîvnitori la alcătuirile și lucrările cele sfințite, atît de osîrdnici la dările și afierosirile cele îndestulate din avuția lor, încît să trebuiască a se grăi către dînșii cu glas de propovăduitori obștești ca să înceteze a aduce și a afierosi la sfințita trebuință din cele ce aveau! Și mai ales niște oameni atunci fără patrie, și fără cetate, și rătăci-

tori prin pustie și care nu știau încă sfârșitul rătăcirii, nici hotarele vremii și ale locului așezării lor celei de pe urmă. Minunată – am zis – și înflia pildă de râvnă, și de credință și de cinstire de Dumnezeu! Pot să adaug că este și o pildă singuratică, cu adevărat prea-rară.

81

**Care din afierosirile ce se aduc spre întrebuițări dumnezeiești
sînt bine primite și care nu**

Două se află vrednice de însemnat la porunca lui Moisi pentru aducerea celor trebuitoare spre alcătuirea Cortului și ale celorlalte sfințenii. Cea dintîi: Moisi poruncește norodului să aducă orice au dintru ale lor, adică din lucrurile ce li se cuvin lor ca unele agonisite: „Luați de la voi înșivă ca o dare Domnului!” (*Ieșirea* 35:5). A doua: Moisi le poruncește să aducă tot ce vor aduce cu slobozenie, de voie, cu mulțumire, cu slobodă voire și cu cu inimă osîrdnică: „Toți cei ce primesc cu inima vor aduce Domnului părțile” (același stih).

Israelitenii le-au păzit atunci pe amîndouă acestea. Fiecare le aducea pe ale sale: „Cine a avut vison, și piei albastre și altele..., a adus. Și cine a avut lemne neputrezitoare” (*Ieșirea* 35:23, 24). Și, la toate lucrurile gătirii, au adus încă și cîte aveau spre trebuința caselor lor, încă și cîte aveau spre îmbrăcămîntea și împodobirea femeilor lor: „Și au adus bărbații de la femei... peceți, și cercei, și inele, și împletituri, și brățări și tot vasul de aur” (*Ieșirea* 35:22). Dar au păzit și cealaltă poruncă, adică de a aduce de bunăvoie și nesiliți: „Și i-a chemat Moisi pe toți cei ce voiau să meargă la lucrări de bunăvoie” (*Ieșirea* 36:2). Le aduceau din tot sufletul și inima: „Și au adus fiecare cît i-a răbdat inima lor și cîte s-au părut sufletului lor” (*Ieșirea* 35:21). Încît mai încolo a trebuit a-i opri și de la lucrare, și de la aducere, printr-o nouă propovăduire: „Și a poruncit Moisi și a propovăduit în tabără, zicînd: De aici încolo, bărbatul și femeia să nu mai lucreze la părțile sfințului! Și s-a oprit norodul a mai aduce” (*Ieșirea* 35:23, 24). Cu un chip ca acesta sînt bine-plăcute lui Dumnezeu aducerile ce se fac către Dînsul: anume atunci cînd se fac din cele ale noastre și totodată din inimă.

Sînguindu-se, mulți aduc daruri Domnului: zidesc lăcașuri sfințite; fac bine spre împodobiri de biserici ori de mănăstiri; zidesc case primitoare de străini, hrănitoare de săraci, grijitoare de bolnavi; sau săvîrșesc alte lucruri folositoare de acest fel, spre ajutorul, și odihna și mîngîierea celor ce au trebuință. Și fac acestea nesiliți, și cu slobozenie și de voia lor; însă nu le fac dintru ale lor înșile, ci dintru ale străinilor: din cele adunate cu nelegiuire și cu necuviință, avîndu-și punga plină din răpire și din nedreptate, dînd cu o mîină aceea de care i-au lipsit pe alții cu cealaltă.

Alții, dimpotrivă, aduc Domnului unele ca acestea – dăruind așerosiri dînd mile și altele – dintru ale lor: adică din avuția lor cea dreaptă și din cele pe care le-au cîștigat legiuit și cuviincios cu osteneli și sudori din meșteșugul lor ori din altă silință a lor. Totuși nu fac aceasta din toată inima și dintr-o deplină osîrdie a sufletului, ci oarecum fără voie, cu silnicie, ca și cum de silă, cu oarecare mîhnire și scîrbă. Neisprăvite aduceri! Nefolositoare adăugiri! Faceri de bine săvîrșite pe jumătate – ca să nu zic cu totul nesăvîrșite și zadarnice! Care îi este folosul aceluia care nu le aduce pe ale sale, ci pe cele străine? Și care îi este harul acestuia care dăruiește cu silă și oarecum silit, aproape căindu-se că a dăruit? Și cea dintîi este fără folos, și cea de a doua fără de har, amîndouă faceri de bine nedesăvîrșite. Cu toate acestea, oricît ar fi nedesăvîrșită cea de a doua, cea dintîi este și vrednică de osîndă.

Dar, pe lîngă acestea, este și o a treia rînduială: a acelor care nu aduc și nu fac bine din cele străine, ca cei dintîi; nici fără de voie, ca cei de-ai doilea, ci dintru ale lor și de bunăvoie. Dar nu fac aceasta nici pentru buna-cinstire de Dumnezeu, nici cu milostivire, ci spre a se arăta oamenilor și a cîștiga lauda de la dînșii. Aceasta este rînduiala fariseică. Ce va judeca cineva pentru aceștia? Ce altceva decît numai că sînt în zadar și în deșert cugetători, pentru că scopul le cheltuiește lucrul; și că nu fac ceea ce li se pare că fac, pentru că așa își pierd plata, fără a nădăjdui vreun cîștig decît cinstirea necîștigătoare și deșartă a celorlalți pentru dînșii, iar mai mult nu. Aducerile de roduri și facerile de bine ale unora ca aceștia se aseamănă cu rodurile ce răsar împrejurul iazului de catran, adică al mării ce se zice „Moartă”; de acolo de unde, dacă vei lua mărul ce rodește, el se topește în mîna ta într-o spumă fumegoasă, grețoasă și puturoasă. Poate că judecata mea va părea mai aspră decît este trebuința. Pentru unii ca aceștia, să se știe așadar hotărîrea lui Isidor Pelusiotul, care zice: „Știind că mai de folos este a ascunde [darea], iar a nu da deloc este lucru fără de omenie, măcar umblă pe calea din mijloc a amîndurora! Căci mai bine este a face cît de cît decît a nu face nicidecum. Căci aceea se sfîrșește în pedeapsa cea mai de pe urmă, iar aceasta cîștigă măcar lauda oamenilor.” Îmbrățișez judecata dumnezeiescului părinte, dar numai asupra acestui fel de tocmeală: dacă arătarea oamenilor nu este scopul înainte-mergător, și de frunte și întîi al lucrării.

82

„Clopotei de aur și nasturi de aur făcuți unul după altul la rînd pe tivul poalei împrejur spre a sluji” (Ieșirea 39:25)

Pe marginea stiharului arhiereului, erau rînduite împrejur aceste împodobiri prea-potrivite: un clopoțel și un nasture. [Adică] un glas și un rod, o învățătură și o lucrare îmbunătățită; o învățătură care să lumineze și să

povățuiască mintea și o lucrare bună ca să tragă și să pomească inima; [o învățătură] de înțelepciune și de pricepere [și o lucrare bună] de cugetare și de nevoiță, privirea și lucrarea. Aceasta e o urmare bine potrivită, o împreună glăsuire bine alcătuită, o pereche nedespărțită. Fără „nasture”, „clopoțelul” nu este de trebuință. „De aș grăi în limbile omenești și îngeresti, iar dragoste nu am, sînt chimval răsunător”, în zadar și fără folos.¹ Așadar clopoțelul este bun spre a sluji făcîndu-se auzit prin pașii slujitorului. Și cu adevărat „slujitorii Lui (Dumnezeu) sînt cei ce fac cuvîntul Lui și aud glasul cuvintelor Lui”.² Aceștia sînt adevărații îngeri ai Domnului, adevărații sfințiți învățatori și curații sfințiți propovăduitori. A face și a învăța: nasture și clopoțel, clopoțel și nasture.

83

Oglinzile femeilor aduse spre alcătuirea spălătoarei erau o afirosire bună și folositoare și preoților care voiau să-și vadă și să-și spele necurățiile, și femeilor care le afiroseau și astfel aruncau oarecum deșertăciunea pentru împodobirea lor

Temelia spălătoarei în care preoții și leviții se spălau, înainte gătindu-se spre slujba Domnului, era făcută din oglinzile unor femei care le-au afirosit lui Dumnezeu și care stăruiau petrecînd lîngă ușile Cortului nevoindu-se cu postul: „...din oglinzile femeilor ce posteau, care petreceau lîngă ușile Cortului Mărturieii” (*Ieșirea* 38:8). Oglinzile (lipite chiar pe dinăuntru spălătoarei, precum socotesc unii; ori atîrnate una lîngă alta pe dinafară împrejurul spălătoarei, precum judecă alții) păstrau prin lucire însușirea

¹ „De aș grăi în limbile omenești și îngeresti, iar dragoste nu aș avea, m-am făcut aramă răsunătoare și chimval răsunător” (*1 Corinteni* 13:1). Dumnezeiescu! Apostol – scrie Teofilact pe marginea stihului – nu le arată îndată calea darurilor pe care le-a fîgăduit-o, ci cumpănește dragostea cu darul ce li se părea lor mai mare, adică cel al vorbitului în limbi străine. Și arată că dragostea e mai înaltă decît acesta și decît toate celelalte, făcînd-o vrednică de dorit de către toți. Și zice: «Dacă aș grăi osebitele limbi ale oamenilor...», adică ale tuturor ginților și neamurilor lumii. Și adaugă, căci nu s-a îndestulat numai întru aceasta: «...dacă aș grăi și în limbile îngerilor», nu că îngerii ar avea limbi, ci vrînd să arate o înțelegere mai covârșitoare decît limbile omenești. Pentru că «limba a îngerilor» a numit puterea gînditoare pe care o au îngerii spre a-și împărtași unul altuia înțelegerile dumnezeiești. Și i-a zis așa de la metafora și asemănarea organului limbii noastre, prin care ne împărtașim unul altuia înțelegerile ce le avem în adîncul inimii noastre. [...]

Și zice: «De nu voi avea dragoste, m-am făcut aramă răsunătoare...», adică sînt numai glas slobod și în zadar grăiesc atîtea limbi, făcîndu-mă supărător și îngreuietor pentru mulți, dacă sînt fără de dragoste. Pentru că nu folosesc pe nimeni cu atîtea limbi, lipsit fiind de dragoste, care-i folosește pe toți. Vezi, iubittle, unde a aruncat Apostolul darul limbilor celor osebite, întru care se făleau Corinteni?»

² *Psalmul* 102:20, 21.

lor de a oglindi – adică de a trimite înapoi ochilor, prin frîngerea r
luminoase, închipuirile trupurilor pe care le primesc – încît starea i
tea oglinzilor le era bună și prea-potrivită preoților cînd se spălau. F
că, atunci cînd erau să slujească, ele le aduceau aminte de întrebui
celorlalte oglinzi mai duhovnicești pe care trebuie să le aibă înaintea c
lor totdeauna, și mai ales la sfințitele lucrări, ca să se grijească de cură
omului celui din lăuntru. Nimic, cu adevărat, nimic nu este mai de ne
slujitorilor și slugilor Domnului decît „oglinzile” de acest fel ca să-și
dă închipuirea sufletului lor și, judecînd cu mare luare aminte întinac
nea care s-ar întîmplat a fi întru dînsul, să se spele în spălătoarea pocăir
mai-nainte de a se apropia la uneltirea Sfințitelor Taine și abia apoi să
apropie, după ce se vor curăți. Și, de altfel, să mai zicem că oglinzile af
rosite spre alcătuirea spălătoarei au fost topite și lămurite prin foc din o
recare madem¹ – precum zic unii – și așa s-a făcut trebuitoare închegar
cea dintru dînsule a spălătoarei.

Acestea ne dau de asemenea și buna învățătură a unei alte sfătuirii fo
lositoare și mîntuitoare de suflet, care este aceasta: anume că deșertăciu
nea lumii trebuie a se da în lături de la toate acelea pe care le cere slujire
cea dumnezeiască. Și cu adevărat vrednică de laudă și de urmare este pilda
acelor femei Israilitene care au aferosit la sfințită trebuință lucrurile acelea
care lor le erau trebuitoare cu netrebnicie – ori, mai bine a zice, cu păgubi
re – [adică] spre creșterea iubirii lor celei cu minte deșartă pentru podoabe
și a amăgirii ticăloșilor bărbați.

Sfirșitul înțelegerilor celor din citirea cărții a doua a *Sfințitelor Cinci
Scripturi*, adică a *leșirii*.

¹ Aliaj care imită argintul (*n.m.*).

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

III

Tîlcuire la
Levitic

ADOLESHIA FILOTEOS,

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU,

adică

înțelegeri de suflet folositoare și mîntuitoare din citirea
Cărții celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris
și acum tălmăcită pe limba românească și tipărită de
S. V. N. M. N. M. M.¹ în zilele prea-înălțatului domn
Mihail Grigorie Șuțu Voievod

TOMUL AL TREILEA,

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din cele
Cinci Sfințite Cărți, a Leviților

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași,
la anul 1819

---

¹ Cum am mai spus, e vorba de Sfințitul Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei.

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

III
Tîlcuire la
Levitic

ADOLESHIA FILOTEOS,

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU,

adică

înțelegeri de suflet folositoare și mîntuitoare din citirea
Cărții celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris
și acum tălmăcită pe limba românească și tipărită de
S. V. N. M. N. M. M.¹ în zilele prea-înălțatului domn
Mihail Grigorie Șuțu Voievod

TOMUL AL TREILEA,

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din cele
Cinci Sfințite Cărți, a Leviților

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași,
la anul 1819

¹ Cum am mai spus, e vorba de Sfințitul Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei.

Întru poruncile Tale mă voi îndeletnici, și voi înțelege căile Tale" (*Psalmul 118:15*).

Și stihul: „Iar robul Tău se îndeletnicea întru îndreptările Tale, pentru că mărturiile Tale sînt cugetarea mea și sfaturile mele îndreptările Tale" (*Psalmul 118:23, 24*).

Și stihul: „Pe calea îndreptărilor Tale înțeptește-mă, și mă voi îndeletnici întru minunile Tale" (*Psalmul 118:27*).

Și stihul: „Și am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit, și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale" (*Psalmul 118:48*).

Și stihul: „Să se rușineze cei mîndri, căci cu nedreptate au nelegiuit asupra mea! Iar eu mă voi îndeletnici întru poruncile Tale" (*Psalmul 118:78*).

PARTEA A TREIA A ÎNDELETNICIRII CELEI IUBITOARE DE DUMNEZEU,

**adică înțelegeri de suflet folositoare și mintuitoare
din citirea cărții a treia a
Celor Cinci Sfințite Cărți, de la Levitic**

I

Ce datorie are cel ce l-a nedreptățit pe aproapele său

După *Lege*, la acele păcate cu care păcătosul greșea fără a-l nedreptăți sau a-l păgubi cît de puțin pe aproapele său, era destul ca el mai întîi să-și cunoască și să-și mărturisească păcatul întru care se învinovăța, iar după aceasta era dator să aducă și jertfă lui Dumnezeu spre curățirea fărădelegii: „Iar dacă va păcătui un suflet, și va mărturisi asupra sa păcatul pentru care a păcătuit și va aduce Domnului pentru cele greșite...” (*Levitic 5:1-6*). Dar, dacă păcatul ar fi fost astfel încît cineva ar fi nedreptățit cu ceva pe aproapele, atunci cel ce păcătuise era dator ca mai întîi să întoarcă ceea ce răpise sau nedreptățise, dacă voia a se învrednici de iertare și de lăsare [a păcatului]: „Dacă va păcătui și va greși, va da înapoi răpirea pe care a răpit-o ori nedreptatea pe care a nedreptățit-o” (*Levitic 6:2, 4*). Iar apoi trebuia să aducă jertfa de curățire. Iată chipul și canonul: „Și va răsplăti capetele, și va adăuga peste dînsule a cincea parte și va aduce Domnului pentru greșeala sa” (*Levitic 6:4, 5*).

Cel ce nedreptățise trebuia [așadar] ca mai întîi să-și cunoască nedreptățirea și să și-o mărturisească fără pricinuire de cuvinte, zicînd că într-adevăr a nedreptățit și neadăugînd nimic spre îndreptarea sa în cuvinte meșteșugite, ci el de sine judecînd, și hotărînd și osîndînd lucrarea sa ca pe una nedreaptă: „Și va mărturisi asupra sa păcatul pentru care a păcătuit.” Însemnează-mi bine! *Va mărturisi*, nu se va îndrepta în cuvinte; și *asupra sa*, nu pentru sine! Aceasta mai întîi decît toate, care este ceea ce se cere de obște și la toate celelalte păcate: „Am zis: Voi mărturisi asupra mea fărădelegea mea Domnului”. Asupra mea! „Și Tu ai lăsat păgînatatea inimii mele” (*Psalmul 31:5*).¹

¹ Stihul este așa: „Păcatul mea am cunoscut și fărădelegea mea nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! — și Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu.” Pe care Teodorit îl filciuiește așa: „Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit și m-am muștrat, noaptea și în fiecare zi. Și mari roade am

Al doilea, trebuia să întoarcă lucrul cel străin, dînd înapoi însuși lucrul cel răpit ori nedreptățirea, ori plătind înseși capetele: „Și va răsplăti înseși capetele.”

Al treilea, trebuia să mai dea încă și a cincea parte din capete spre pe-deapsa greșelii: „Și a cincea parte va adăuga peste dînsule.”

Al patrulea, trebuia să aducă și jertfă lui Dumnezeu ca să dobîndească iertarea greșelii: „Și va aduce Domnului pentru greșeala sa.”

La păcatele de acest fel, după recunoașterea și curata mărturisire a greșelii, începutul îndreptării se face de la întoarcerea și darea înapoi a nedreptății. Mai-nainte de însăși dreptatea Sa, Dumnezeu pune și rînduiește dreptatea omului nedreptățit. Întîi să se mulțumească omul ce s-a nedreptățit și s-a păgubit, întîi el să se mulțumească cu covîrșire: „Va răsplăti (cel ce a nedreptățit) înseși capetele și va adăuga a cincea parte.” Abia apoi, adică după al doilea cuvînt, primește Dumnezeu a Se împlîzi, prin jertfa curățitoare: „Pentru greșeala sa, va aduce Domnului.” Și însemnează-mi că Zaheu a arătat mai desăvîrșită decît dreptatea cea din *Lege* a cărturarilor și a fariseilor dreptatea cea întru întoarcere și întru cîință, pe aceea din *Legea Darului*¹. La cele pe care le-a nedreptățit, el n-a dat înapoi numai capetele și a cincea parte, ci a întors împătrirea totului și încă a mai dăruit să-racilor și jumătate din averile sale.²

2

Arhierul este dator să-L împlînzească pe Dumnezeu mai întîi pentru sine

După *Lege*, cel din norod aducea jertfă pentru sine însuși. Dar aducea și preotul, pentru că el nu are trebuință mai puțin decît omul mirean cel simplu să-L împlînzească pe Dumnezeu pentru sine însuși. Și poate că nu este nimic cu necuviință dacă cineva ar întreba la aceasta: Oare și preoții noștri în Biserică – așa cum ei iau de la mireni milostenii și prinoase ca să mijlocească pentru dînșii, cînd slujesc înaintea lui Dumnezeu spre curățirea și lăsarea greșelilor acelora –, oare dau și ei vreodată altor preoți asemenea

---

secerat, căci din muștrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvine a însemna că nu a zis: «ai lăsat mie păcatul», ci: «păgînatatea păcatului meu, adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covîrșirea păcatului și ai pus asupra vindecarea cu măsurată pe-deapsă. Aceasta ne învață și istoria: căci lui David, după ce a zis: «Am greșit Domnului», Natan i-a răspuns: «Și Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri», însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Așa zice și aici: Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.”

¹ Adică pe aceea a *Evangheliilor*.

² Luca 19:8.

prinoase și milostenii spre curățirea păcatelor lor? Însă – fiindcă pot să răspundă că ei, ca aceia ce au darul preoției, aduc pentru sine Jertfa cea fără de sînge – am putea să răspundem și noi împotriva că nimic de prisos urmează dacă vor aduce și ei [prinoase și milostenii] pentru sine și alții pentru dinșii. Și chiar de folos și de mîntuire ar fi dacă, ajutîndu-se așa unii de către alții, cei mai bogați din preoți s-ar folosi din rugăciunea celor mai săraci, iar cei mai săraci din milostenia celor mai bogați.

Dar, fiindcă această punere înainte poate părea aici oarecum nevrednică, lăsăm cercetarea ei mai cu de-amăruntul, ca pe una mai supărătoare, și ne mutăm la altă învățătură. Și însemnăm ca pe un lucru vrednic de mare luare aminte și de sîrguință al preotului a aduce el adeseori slujbele cele cuvîntătoare către Dumnezeu spre curățirea păcatelor sale; și să poarte grijă să se roage și să-L îmblînzească pe Dumnezeu pentru dîsele încă mai adeseori decît pentru păcatele celorlalți. Arhiereul *Legii celei Vechi* avea datorie ca, atunci cînd aducea jertfe pentru ceilalți, să aducă jertfe către Dumnezeu și pentru sine. Mai ales era nevoie „a aduce jertfe întii pentru ale sale păcate, și apoi pentru ale norodului”.¹ Și în cartea *Leviticului* – poruncind nu numai mirenilor, ci și preoților să aducă jertfe pentru neștiințele lor – *Legea* a rînduit și oarecare deosebire între jertfa mireanului și cea a preotului. Din jertfa mireanului, o parte se aducea lui Dumnezeu, iar celelalte erau ale preotului: „...iar cea rămasă dintru dînsa o va mînce Aaron și fiii lui” (*Leviticul* 6:16). Dar jertfa preotului era întregă afierosită lui Dumnezeu, nu rămînea dintr-însa rămășiță omului spre mîncarea sa: „Și toată jertfa preotului se va arde de tot și nu se va mînce” (*Leviticul* 6:23). Jertfa mireanului o împărțeau Dumnezeu și preotul, omul slujitor lui Dumnezeu; jertfa preotului, Dumnezeu o voia întregă adusă Lui, Stăpînul tuturor, robul om neavînd dintr-însa nicidecum împărțășire. Și dintru aceasta ne învățăm cîtă desăvîrșire, cîtă sfințenie, cîtă întregime de obiceiuri, și de năravuri, și de petrecere și de viețuire cere Dumnezeu de la preoți, precum prea-bine a însemnat și Sfințitul Teodorit: „A poruncit ca jertfa preotului să se ardă de tot, învășind a fi preotul desăvîrșit, și nu în parte, ci tot a se afierosi pe sine Dumnezeului ce este peste toate.”

¹ „Iar către Aaron, Moise a zis: «Apropie-te de jertfelnic și săvîrșește jertfa ta cea pentru păcat și arderea de tot a ta și curățește-te pe tine și casa ta! Apoi, adu darurile poporului și-l curățește, cum a poruncit Domnul! Deci s-a apropiat Aaron de jertfelnic și a junghinat vițelul cel de jertfă pentru păcatul său... (*Leviticul* 9.7, 8).

3

În ce fel și cu câtă groază trebuie a se apropia Creștinul la Masa cea tainică!

„Oricare suflet va mânca din cărnurile jertfei de mîntuire, care este a Domnului, și necurăție va fi asupra lui, sufletul acela va pieri din norodul său!” (*Leviticul 7:20*). Drept aceea – precum însemnează Procopie – cărnurile jertfei mîntuitoare erau nemîncate de cei necurați. Așadar cu câtă frică și cu câtă groază se cade a se apropia Creștinul la înfricoșata Masa a Tainelor, cînd are să guste Preasfîntul Trup și Precuratul Sînge ale În-suși Fiului lui Dumnezeu ce S-a înomenit?! Căci cei ce se împărtășesc cu Hristos trebuie să fie curați. Și – dacă atît de aspră era pedeapsa unui suflet îndrăzneț care, aflîndu-se într-o oarecare necurăție, s-ar fi obrăznicit totuși să mănînce carnea vițelului ori a junicii: „Va pieri sufletul acela din norodul său!” –, care și cîtă are să fie osînda unui suflet necurat care, fără a se curăți mai-nainte prin pocăință și mărturisire, îndrăznește a se atinge cu spurcatele sale buze de În-suși Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii?! Va pieri, cu adevărat va pieri sufletul acela din norodul său! O, primejdie prea-grea! O, nenorocire mare și vrednică de multe lacrimi! O, suflet jalnic și de trei ori ticălos! De unde trebuia a-și nădăjdui mîntuirea, de acolo să-i rodească pierzarea? De acolo să ia căderea, de unde se cădea a-și aștepta învierea? De acolo să primească asemenea unei otrăvi aducătoare de moarte doctoria aceea întru care se află stricarea morții? Să guste omorîrea veșnică dintru hrana cea făcătoare de viață, fiindcă se împărtășește de dînsa cu nevrednicie? Milostiv fi mie, Doamne! Cruță-mă, Doamne! Miluiește-mă, Doamne!

4

Datoria celui ce s-a suit la treapta preoției

Hirotonindu-se, preoților *Legii celei Vechi* nu li se ierta a ieși din Cortul Mărturiei vreme de șapte zile: „Și din Cortul Mărturiei nu veți ieși șapte zile!” (*Levitic 8:33*). Aveau datorie a stărui la ușa Cortului toată șeptimea aceasta de zile ziua și noaptea; iar dacă nu stăruiau, pedeapsa călcării de poruncă era moartea: „Și la ușa Cortului Mărturiei veți șede a șapte zile, ziua și noaptea! Veți păzi pázirile Domnului, ca să nu muriți!” (la fel, stih 35). Și la noi, în *Legea Darului*, preotul are datorie cînd se hirotonește să nu șadă înaintea bisericii, ci să îngăduie nedespărțit în lăuntru șapte zile și șapte nopți întregi, fără a ieși afară cît de puțin. Ca [astfel] să aferosească măcar acele dintii șapte zile de după hirotonia sa la slujirea cea sfințită

¹ Ioan 1:29.

și la slujba lui Dumnezeu, aducînd în fiecare din zilele acestea înfricoșata Jertfă cea fără de sînge și neîncetat zăbovind în rugăciune și întru cinstirea Preaînaltului Dumnezeu pentru că l-a învrednicit a se număra împreună cu slugile și slujitorii Lui și luînd aminte la citirea și cugetarea dumnezeieștilor și *Sfințitelor Scripturi*. Dumnezeiescul Chiril al Alexandriei, întinzînd această lucrare și nevoiță duhovnicească a preotului pentru toată viața, a luat zisele șapte zile în locul înconjurării celei cuvenite veacului al șaptelea a întregii vieți: „«Șapte zile» arată că într-adevăr preotul se cade a se sili să stăruie în toată vremea înaintea lui Dumnezeu, Celui ce însemnează «șapte» [adică desăvîșirea].” Și prea-bine învață din aceasta că cel ce s-a așerosit lui Dumnezeu prin darul preoției se cade a îngădui pînă la suflarea sa cea mai de pe urmă, și a aștepta cu necurmare și a se sili foarte întru îndeletnicirile și slujirile preoțești la care l-a așezat pe el darul Duhului. Nici nu-i mai este iertat lui – fără numai din vreo nevoie silitoare – a se lepăda de dregătoria sa și a se muta la alt chip de viețuire și la altă oarecare breaslă de petrecere lumească.

5

La jertfele ce se aduc lui Dumnezeu se cer foc simțit, socoteală cerească, voire cinstitoare de Dumnezeu, osîrdie fierbinte de suflet

La întîia jertfă pe care Aaron a adus-o Celui Preaînalt cînd s-a ridicat la treapta arhieriei, „a ieșit foc de la Domnul și a mîncat cele de pe jertfelnic, arderile de tot și seurile” (*Leviticul* 9:24). Iar focul acesta s-a pogorît din cer, precum citim în cartea a doua a Macaveilor: „Și s-a pogorît foc din cer și le-a mistuit pe cele ale jertfei” (*capitolul* 2:10). Este o socoteală că focul acesta a rămas arzînd nestins pînă în vremea lui Solomon; cînd, la sfințirea bisericii zidite de dînsul, „după ce împăratul a încetat rugîndu-se, focul s-a pogorît din cer și a mîncat arderile de tot și jertfele. Și slava Domnului a umplut casa... și toți fiii lui Israil vedeau pogorîndu-se focul și slava Domnului asupra casei” (*2 Paralipomena* 3:1, 3). Și [cei care zic așa] vor ști că focul acesta ce s-a pogorît din cer pe vremea lui Solomon s-a păzit și a rămas nestins pînă la surparea bisericii de către Haldei.¹ Și că atunci, în vremea prăzii și a robiei, preoții au apucat înainte și au ascuns focul acesta într-o groapă sub pămînt; de unde – căutînd acolo mai pe urmă, după în-

¹ În 597, împăratul Babilonian Nabucodonosor (604-562) cucerește Ierusalimul și strămută pe împăratul Ioiachim împreună cu curtea sa, cu meșteșugarii și cu ostașii. Urmașul acestuia, Sedechia, se răzvrătește, și în 587 Ierusalimul e iarăși cucerit și jefuit. Biserica e dărîmată și sînt strămutați alți ludei. Apoi, în 582, urmează o nouă strămutare, după răscoala în care a fost ucis guvernatorul Godolia. Puțini Evrei aveau să se întoarcă la Ierusalim după cei 70 de ani ai robiei, mai întîi cu Zorobabel și apoi cu Ezdra.

toarcerea din robie – au aflat în locul cărbunilor celor aprinși și înfocați „o apă groasă și tinoasă. Dar Neemia le-a poruncit lor ca, afundînd, să aducă și să stropească cu apa aceea lemnele și cele ce erau deasupra lor (pe cele spre jertfă). Și – după ce s-au făcut acestea și a trecut vreme, cînd iarăși a strălucit soarele, mai-nainte fiind peste el un nor – s-a aprins foc mare, în-cît se minunau toți” (2 *Macavei* 1:19, 20, 21). Și [aceia] adaugă că focul acesta sfințit n-a lipsit la Evrei pînă la goana pe care a pornit-o asupra lor Antioh cel Vestit¹.

Pe lîngă cele zise, este o socoteală a multor sfințiți părinți – Chiril Alexandrinul, Procopie, Efrem, Hrisostom și alții – că și la jertfa lui Avel, „asupra căreia a căutat Dumnezeu, pogorîndu-se, văpăi din cer mistuiau cele ce se aduceau”. Și este cunoscută și cea din vremea lui Ghedeon: „Din virful toiaगului îngerului, au ieșit văpăi și au mîncat cărnurile (cele puse înainte pe piatră) și azimele” (*Judecători* 13:20). Ceva asemănător a urmat și la jertfa lui Manoe. Cu acest chip, vestită este încă și jertfa lui Ilie, „peste care a căzut foc de la Domnul din cer și a mîncat arderile de tot, și despicăturile și celelalte” (3 *Împărați* 28:3).

Această pogorîre a focului din cer, sau oarecum într-alt fel această aprindere prea-slăvită și mai presus de fire a focului, se făcea totdeauna semn prea-întemeiat și negrăit că jertfa care se aducea către Dumnezeu era bine plăcută și bine primită Lui.

Dar – dacă aceasta este adevărată, precum este adevărat și prea-încredințat că jertfele pe care le ardeau de tot văpăile trimise din cer erau primite și bine plăcute lui Dumnezeu – la fel de adevărată și fără de îndoială trebuie a fi și cealaltă, anume că nu erau plăcute lui Dumnezeu jertfele pe

¹ Antioh Epifanie („Cel Vestit”, 175-163), împărat Grec. În anul 170 înainte de Hristos, ocupă Ierusalimul, jefuiește Biserica, arde cărțile *Legii* pe care le găsește, îi silește pe Iudei să se lepede de *Lege*, să jertfească în Biserică diavolului Zeus Olimpianul și dracilor lui și să ridice altare și capiști idolilor. Unul dintre acești idoli era el însuși; căci, ca „fiu al zeilor”, împăratul și-a așezat în Biserică propria statuie.

În vremea domniei lui începe răscoala lui Iuda Macabeul, după ce este pîngărită Biserica și după ce Evreii elenizați construiseră un *gymnasium* și instituiseră la Ierusalim *efebie*, adică sodomia „rituală”, „sacră”. Antioh nu făcuse decît să consfințească o stare de fapt, căci mulți din Iudei, „civilizați” prin legăturile cu Grecii, se lepădaseră de bunăvoie de Dumnezeul cel adevărat, așa cum citim în Carte: „În zilele acelea au ieșit în Israel fii fără de lege și au îndemnat pe mulți, zicînd: Să mergem și să facem legătură cu neamurile dimprejurul nostru, că, de cînd ne-am despărțit de ele, s-au abătut asupra-ne multe răutăți. [...] și s-au dus la rege ca să le dea putere să trăiască după datina păgînilor. Și au zidit școală în Ierusalim după legile neamurilor” (1 *Macabei*, 1:12-15). De fapt, după legile grecești ale împărăției elenistice care stăpînea atunci lumea, *gymnasiumul* grecesc fiind locul în care copiii erau pregătiți de filosofi și inițiați în „tainele” efebiei și ale tuturor răutăților drăcești. Așa încît „nu s-au mai tăiat împrejur, s-au depărtat de *Legea* cea sfințită, s-au împerecheat cu neamurile și s-au vîndut a face rău” (1 *Macabei*, 1:17).

care le ardea foc pămîntesc și cu totul spurcat. Și dovada din această apropiere este arătată la cei doi fii ai lui Aaron (zic la Nadav și la Abiud). Aceștia, preoțind, îndrăznesc a aduce tămîia punînd în cădelnițele lor „foc străin înaintea Domnului, ceea ce nu le-a poruncit lor Domnul” (*Leviticul* 10:1). Dar tămîia lor spurcată și arsă în chip pămîntesc, departe fiind de a înălța lui Dumnezeu miros de bună mireasmă, a pricinuit înșiși celor ce o aduceau miros de pierzare și putoare de moarte: „Și a ieșit foc de la Domnul, și i-a mîncat pe dînșii și au murit înaintea Domnului” (la fel, stih 2).

Aceasta se adeverează nu numai la arderile de tot și la tămîierile cele din *Lege*, ci și la cîte se făgăduiește și tot Creștinul a aduce Ziditorului și Mîntuitorului său Dumnezeu ori prin cuvînt, ori prin lucru și prin faptă. La astfel de aduceri înainte și jertfe ale noastre creștinești, foc este pornirea scopului, osîrdia sufletului, fierbințeala și căldura inimii, îndreptarea voînței celei de sine. Cînd scopul nostru este duhovnicesc, adică ceresc, cînd sufletul se îndreptează înalt către Dumnezeu prin oarecari întinderi mai înalte și mai presus de lume, mai presus de foloase lumești și vremelnice, cînd inima noastră se înfierbîntă și se înflăcărează cu văpăi de dragoste dumnezeiești, toată lucrarea noastră, încă și cea prea-mică, este totdeauna o jertfă către Dumnezeu plăcută și bine primită. Dimpotrivă – dacă scopul nostru este trupesc și pămîntesc, dacă sufletul tîrîtor pe jos și rîvnitor de cele de jos se tîrăște pironit fiind numai la cele de acum și vremelnice; dacă inima rece, și trîndavă, și timpă și pregetătoare se pornește ori se tîrăște la cîte [doar] pare că pentru bunătate se apucă și lucrează pornindu-se spre împlinirea legii dumnezeiești – atunci această aducere înainte și jertfă a noastră este o ardere de tot pe care nu focul ce se pogoară din cer o cheltuiește și o topește, ci acela ce iese din pămînt; este o tămîie pe care o aprinde foc străin înaintea Domnului.

Trebuie pilde spre descoperirea a ceea ce se zice? Din zeci de mii, iată puține. Afierosește tatăl pe fiul său preoției, ca să-și ajute familia? Cel sărman pe sine-și, ca să-și chivernisească sărăcia? Cel prost [de rînd], ca să-și înalțe starea? Netrebnică afierosire, pămîntesc foc străin înaintea lui Dumnezeu! Închide maica pe fiica sa în mănăstire, ca să nu dea zestrea ei? Sau însăși copila pe sine-și, pentru că n-a putut a-și împlini pofta sa cea necuviincioasă și fără rînduială cu persoana pe care o iubea? Prihănită ardere de tot, foc pămîntesc, foc străin înaintea Domnului! Zidește lacomul de averi și nedreptul sfinite lăcașuri, împodobește biserici, săvîrșește sărbători cu multe cheltuieli și sfinite prăznuiri din cele ce a adunat rău și a învistierit nedrept, fără a purta grijă cît de puțin să întoarcă răpirile pe care le-a făcut nedreptățindu-l pe aproapele său? Neprimită aducere înainte, foc pămîntesc, foc străin înaintea Domnului! Dăruiește și face bine iubitorul de slavă

deșartă și deșert cugetătorul, și ajută săraci, și întâmpină nevoile celor lipșiți și revarsă cu îndestulare facerile de bine și darurile sale la mulți, ca să se slăvească de către oameni, și să se mărească și să se grăiască de bine? Sau postește fățarnicul, sau se poartă trențos, umblă desculț, se culcă pe jos, priveghează, se posomorăște, se întristează, lăcrimează, suspină ades, ca să câștige de la cei proști cinstire de sfințenie? Aceea, zadarnică tămie, aceasta, tămie puturoasă! Amîndouă sînt uriciune Domnului, foc pămîntesc. „Foc străin înaintea Domnului, pe care nu l-a poruncit lor Domnul. Și a ieșit foc de la Domnul, și i-a mîncat pe dînșii și au murit înaintea Domnului” (*Leviticul* 10:1, 2).

6

Nu se cade ca preoții să plîngă moartea casnicilor și a rudelor lor precum mirenii

Pe Nadav și pe Abiud – după ce, pentru focul cel străin pe care au îndrăznit și l-au adus înaintea Domnului, „a ieșit foc de la Domnul, și i-a mîncat pe dînșii și au murit înaintea Domnului” – Dumnezeu n-a iertat ca tatăl lor Aaron, și Eleazar și Itamar, ceilalți doi frați ai lor, să-i plîngă, sau să-i petreacă la îngropare și la prohod sau să arate pentru dînșii cel mai mic semn de întristare și de posomorîre. Ci a poruncit prin Moisi să se ferească [de aceasta] și să rămînă încă împodobiți cu podoabele și semnele cele strălucite ale preoției, dacă nu voiesc să moară și ei ca aceia: „Capul vostru nu-l veți descoperi și hainele voastre nu le veți rupe, ca să nu muriți!” (*Leviticul* 10:6). Toți ceilalți Israilitenii să plîngă și să se tînguiască la jalnica întîmplare a bărbaților: „Toată casa lui Israil va plînge!” Dar voi (adică tatăl și cei doi frați), deși sînteți rudele cele mai de aproape, nu! Voi nici din ușa Cortului Mărturiei nu vă veți ivi! Iar de nu, și vouă moarte precum și acelora: „Și din ușa Cortului Mărturiei nu veți ieși, ca să nu muriți!” (la fel, stih 7). Dar oare pentru ce aceasta? Sfințitul cuvînt dă pricina îndată, fără mijlocire: „Căci untul de lemn al ungerii cel de la Domnul este asupra voastră.” De vreme ce, turnîndu-se asupra voastră, untul de lemn al sfințitei ungeri v-a sfințit și prin aceasta vă apropiați la Dumnezeu mai aproape decît ceilalți, nu se cade a primi necazul la fel ca ceilalți pentru o asemenea întîmplare, pe care Însuși Dumnezeu, Căruia v-ați afierosit, a voit-o. Prin arderea acelor doi preoți, Dumnezeu a izbîndit slavei Sale; [încît] cu necuviință este să arate cel mai mic semn de întristare pentru izbîndirea dumnezeieștii slave niște bărbați al căror lucru și treabă le este chiar a izbîndi cu rîvnă slava lui Dumnezeu și a o aduce înainte pe cît pot. Oare Aaron, și Eleazar și Itamar nu au datorie a-L iubi pe Dumnezeu și Tatăl mult mai mult decît pe Nadav și pe Abiud, pe fii și pe frați? Nu sînt ei datori ca,

mai mult decât pe împreună slujitorii și împreună robii, să-L cinstească cu neasemănare mai desăvârșit pe Stăpînul și Domnul cel peste toate, asupra Căruia prea cu nerecunoștință au ocărit cei care s-au ars pentru aducerea înaintea cea cu foc străin? Iată pentru ce li s-a poruncit atunci acelor preoți să nu dea a se vedea din partea lor nici un semn de plîns și de necaz întru cele din afară la jalnica întîmplare a rudelor lor, preoți și aceia.

Aceeași i s-a poruncit luminat și preotului celui mare la sfîrșitul a tot sufletul, și încă și la moartea tatălui său și a maicii sale, pentru a nu rușina prin plîngere sfințenia sfințitului dar care șade asupra lui prin ungerea untului de lemn: „Și preotul cel mare... capul său nu-l va descoperi. Și la tot sufletul cel ce s-a sfîrșit nu va intra, nici chiar pentru tatăl său ori pentru maica sa nu se va spurca. Și din cele sfinte nu va ieși și nu va spurca lucrul cel sfințit al Dumnezeului său, căci sfîntul unt de lemn ungerea Dumnezeului său este peste dînsul” (*Leviticul* 21:10-12).

Dacă vom socoti cu de-amăruntul, de obște și mai cuprinzător, încă și tot cinstitorul de Dumnezeu este dator a nu se birui întru plîngeri și mîhniri covîrșitoare chiar pentru săvîrșirea rudelor sale celor mai de aproape ori a prea-iubiților fii, luînd în minte aceea că morțile vin asupra-ne împlinindu-se hotarele vieții cînd și cum poruncește și voiește Cel ce domnește peste viață și peste moarte. Însă, mai întîi decât alții, preotul este dator a fi măsurat întru plîngeri, „căci untul de lemn al ungerii cel de la Domnul este peste dînsul”. Darul Duhului ce se odihnește peste preot trebuie să-l smulgă pe acesta de la ținerile cele tari ale trupezii împătîmiri și să-l facă mai slobod și oarecum mai presus de fire. Untul de lemn al ungerii de care s-a învrednicit el se cade a se face întru dînsul ca un unt de lemn de bucurie și a-i muia toată prisositoarea asprime pe care o nasc aceste întîmplări lumești și vremelnice. De unde, prea-bine a însemnat pentru aceasta și Procopie că „*Legea* nu lasă ca mîhnirea pentru cei prea-iubiți să se facă pricină a schimbării sfințitului chip, învățînd a le socoti pe cele ale lui Dumnezeu mai tari decât cele firești.¹

¹ Dacă și *Legea* lui Moisi oprea întristarea covîrșitoare pentru cei adormiți, ce îndreptățire au Creștinii de a se prea-mîhni pentru moartea celor dragi, de vreme ce noi sîntem încredințați de învierea cea de obște?! Și totuși cei mai mulți dintre noi ne mîhnim pentru aceasta fără nădejde, precum păgînii și necredincioșii. Iată ce le scria Pavel ucenicilor lui: „Nu voim a nu ști voi, fraților, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde” (*1 Tesaloniceni* 4:13). Cuvînt la care e de neapărată trebuință și tilcuirea: „Aici – arată Teofilact – dumnezeiescul Apostol pornește cuvîntul despre înviere. Căci, deși le vorbește Tesalonicenilor despre aceasta și mai înainte, aici le arată și le desco-peră o noimă tainică despre înviere. Sau Tesalonicenii aveau toată cunoștința despre înviere, dar poate se tînguiau mai mult decât se cuvine pentru frații lor răposați, și Apostolul îndreptează greșeala aceasta acum. Căci multe lucruri ne întristează cînd nu le știm, iar

după ce le aflăm, ne slobozim de întristarea lor, și de aceea zice Pavel: «Nu voiesc a nu ști voi, fraților...» Și nu a zis: «pentru cei ce au murit», ci: «pentru cei ce au adormit», de la însoși acest nume al celor adormiți întru Hristos fiind arătat că au să se scoale, căci cel ce doarme e firesc să se scoale. «Ca să nu vă întristați...» Zice: Aceia se cuvine a se întrista și a se tîngui cu covîrșire [peste măsură] pentru morții lor – cei care nu au nădejde (ce nădejde? a învierii morților pe care-i plîng), adică necredincioșii și păgînii – iar nu voi, Creștinii, care aveți nădejde că vă veți scula cu nesticăciune și cu slavă. Să auzim așadar noi, Creștinii, cuvintele acestea ale Apostolului! Căci, dacă-i plîngem «cu amar» (după Hrisostom) ori «fără măsură» (după Teodorit) pe frații noștri adormiți întru Hristos, ne facem asemenea cu păgînii și cu cei necredincioși, care nu au nădejde de înviere. Dar ce, o, fericite Pavele? De aceea nu voiești a rămîne Tesalonicenii întru neștiință despre cei ce au adormit, numai pentru a nu se întrista? De ce nu zici mai bine că nu voiești aceasta pentru ca ei să nu se osîndească în muncă? Ne răspunde așa: Le zic să nu se întristeze peste măsură pentru cei adormiți pentru că această întristare le pricinuieste osînda muncii.”

„Pentru aceasta zice și Teodorit: «Nu oprește întristarea desăvîrșit, ci o leapădă pe aceea fără măsură și mîngîie cu nădejdea învierii.» Iar ritorul cel aurit al Bisericii dovedește și poruncește în multe părți că nu se cuvine a plînge Creștinii cu amar și a se întrista fără măsură pentru rudeniile lor ce au adormit, scriind el cuvinte întregi despre aceasta. Astfel, în cuvîntul al patrulea la aceea către Evrei, îi oprește pentru multă vreme de la Biserica lui Hristos, ca pe niște slujitori la idoli, pe cei care-și plîng soții morți chemînd bocitoare ca să-i bocească; la fel le afurisește (adică le oprește de la Biserică) și pe femeile acelea bocitoare. Și zice așa: «De va năimi cineva pe bocitoarele acestea, (...) îl voi oprî pe acela de la Biserică pentru multă vreme, ca pe un slujitor la idoli. Căci, dacă Pavel îl numește ‚slujitor la idoli’ pe lacomul de averi, cu mult mai vîrtos [se numește așa] cel ce aduce asupra celui credincios obiceiurile slujitorilor la idoli. (...) Și pe ticăloasele acelea le oprîm prin voi a nu se băga niciodată la ducerile [în mormîntările] credincioșilor morți, ca să nu le silim a-și boci cu adevărat răutățile lor.» Și pentru ce – o, Creștine! – să plîngi cu amar și să te tînguești peste măsură pentru cei adormiți? Nu auzi cum cîntă Biserica laude și mulțumiri lui Dumnezeu pentru moartea celor adormiți? Iar acestea ce sînt altceva, decît numai semne de bucurie și de veselie? Nu vezi cum aprindem făclii luminoase, și cu acestea îi petrecem din lumea aceasta pe cei ce au adormit ca pe niște nevoitori și ostași? Iar făcliile ce însemnează altceva, decît bucuria și veselia pe care o dobîndim pentru că Dumnezeu i-a slobozit pe frații noștri din ostenele vieții acesteia și îi odihnește în viața ce va să fie? Așa hotărâște aceasta Ioan cel cu limba aurită, zicînd: «Spune-mi, ce vor făcliile cele strălucite? Au nu îi petrecem pe aceștia ca pe niște nevoitori? Și ce vor cîntările? Au nu-L slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că i-a încununat pe cei ce s-au dus, că i-a izbăvit de ostenele, că i-a scos din robie și-i are lîngă Sine? Au nu pentru aceasta sînt laudele? Au nu pentru aceasta sînt cîntările de psalmi? Acestea toate sînt ale celor ce se bucură, căci zice: ‚Dacă se bucură cineva, să cînte!’ (Ioan 5:13)» (în cuvîntul al patrulea la cea către Evrei). În altă parte, același Ioan tîlcuiește mai curat ce însemnează cele săvîrșite pentru cei adormiți, căci, în cuvîntul despre cei ce plîng cu amar pentru cei săvîrșiți, zice așa: «Îi petrecem pe cei adormiți cu psalmi și cu laude, ca astfel să ne arătăm mulțumirea către Stăpînul Hristos pentru moartea lor. Și-i îmbrăcăm pe răposăți cu giulgiuri și cu haine noi, ca astfel să arătăm îmbrăcămîntea cea nouă a nesticăciunii pe care au să o primească. Turnăm peste ei unt-de-lemn, crezînd că acesta li se va face merinde și ajutor spre viața de acolo. Li întovărășim cu tămîieri și cu făclii luminoase, cu ele însemnînd că s-au izbăvit de întunericul și de putoarea acestei vieți și s-au dus către lumina cea adevărată și către buna mireasmă cea pururea vecuitoare. Așezăm mormîntul lor și trupul lor către Răsărit, arătînd cu aceasta învierea pe care o vor dobîndi.» Și dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zice că «adevăratul Creștin nu se întristează cînd vine moartea, ci se bu-

7

Cîte a rînduit *Legea cea Veche* a se pîndi și a se face celui lepros cu trupul, asemenea le rînduiește și *Legea Darului* pentru cel ce pătîmește de lepra sufletească cea din păcat

Israilitenul avea datorie să alege îndată la preotul *Legii* ca să-și arate zgaiba însemnării sale (adică semnul leprei sale): „Și, dacă se va face întru om pipăire de lepră, o va aduce la preot” (*Leviticul* 13:9). Era nevoie ca preotul să vadă pipăirea pielii (adică partea la care lepra s-a atins de piele) și să o pîndească cu sîrguință: „...și va vedea preotul.” Și, pîndind cu luare aminte și cu de-amăruntul, deslușea dacă fața zgaibei (adică a semnului sau a petei) era înființată întru adînc sau nu așa de adîncă, ci mai în față și mai pe deasupra; dacă era lucie și albicioasă, sau roșiatică sau gălbuie; dacă părul de pe dînsul se prefăcea în albiciune ori nu; dacă lepra se învechea ori era nouă și proaspătă; dacă lepra acoperea toată pielea, înflorind, ori numai o parte; dacă se revărsa ori rămînea la un loc, nerevărsîndu-se; dacă era lepră de cap ori de bărbie; dacă era capul pleșuv ori nepleșuv. După toate pîndirile acestea și după cele asemenea, judecata preotului era întru a rîndui treapta și felul leprei și a-l hotărî pe cel lepros ca pe un necurat și spurcat: „Dacă este om lepros, cu spurcăciune spurcat îl va arăta pe dînsul preotul” (*Leviticul* 13:44). Adică îl va propovădui pe el cu adevărat lepros, și prin urmare spurcat și necurat. După această judecată și hotărîre a preotului, omul se afla într-o stare prea-dureroasă și necăjită nu numai pentru că trebuia să șadă despărțit afară de tabără – avîndu-și petrecerea singuratică întru o parte, departe de ceilalți (la fel, stih 46) –, ci și pentru că trebuia să arate la îmbrăcăminte și la chip smerenia și mîhnirea pe care omul o simte în ziua plîngerii: hainele lui trebuiau să fie cu totul rupte, capul lui descoperit ori ras, trebuia să-și țină gura acoperită cu o margine a îmbrăcăminte și să se socotească și să se numească necurat pînă ce va pri-

cură, și se veselește că a ajuns la sfîrșitul nevoițelor acestei vieți și cu multă îndulcire de suflet intră pe calea învierii ce va să fie. Iar casnicii și rudeniile celui adormit în acest chip se bucură, și-l fericesc pe acela că a ajuns la sfîrșitul biruinței și-l mulțumesc lui Dumnezeu, pricinuitoiful acestei biruințe, rugîndu-L să-i învrednicească și pe ei a ajunge la un asemenea sfîrșit. Apoi, ridicîndu-l pe cel adormit, îl aduc la arhieru ca să-i dea cununiile biruinței. Iar arhierul îl primește pe cel adormit vesel și cu bucurie și săvîrșește pentru dînsul cele obișnuite și legiuite» (capitolul 7 din *Despre ierurhia bisericească*). Frații mei, ați văzut ce rînduială săvîrșește Biserica lui Hristos pentru cei ce au adormit întru Dînsul? Ați auzit cum se cuvîne să primească moartea adevăratul Creștin și în ce chip se cuvîne să se poarte rudele la adormirea lui? Deci vă rog, spuneți-mi, la o asemenea sfințită rînduială mai încap plîngerii, lacrimi amare și tînguirii peste măsură? Negreșit, acestea sînt cu totul nevrednice de o sfințită și cuviincioasă rînduială ca aceasta a Creștinilor și de credința celor ce nădăjduiesc învierea” (Sfîntul Nicodim Aghioritul în subînsemnările tîlcuirii lui Teofilact la epistolele Sfîntului Apostol Pavel).

mi întreagă vindecare și tămăduire: „Hainele lui să fie spintecate, și capul lui descoperit și să se acopere împrejurul gurii sale! Și necurat se va chema” (la fel, stih 45).

De la lepra cea trupească, să ne mutăm cu gândul la lepra sufletului, care este păcatul. Și, după ce ne-am învățat cele ce se făceau leprosului cu trupul, să gândim ce trebuie a se face păcătosului. Și păcătosul la fel: asemenea, și păcătosul va veni la preot ca să-și înfățișeze și să-și arate lepra păcatului de care este ținut. „Va veni!” Se cade să alege de voie; nu se cade să aștepte ca duhovnicul să vină către dînsul, ci păcătosul să se apropie. Preotul este dator să vadă și să cunoască cu de-amăruntul și cu de-adinsul, și va vedea care și ce fel este această lepră stricătoare de suflet ce l-a cuprins și l-a spurcat pe omul cel din lăuntru. „Va vedea!” Preotul trebuie să vadă, ca să cerceteze și să aleagă; și așa să judece, după o cercare și o cercetare prea-sîrguitoare și prea-luătoare aminte. Va vedea, oare zgaiba este întipărită întru adînc și găunoasă, sau în față și numai pe deasupra? Este albicioasă și lucie, adică păcatul s-a îndrăznit cu nesfială și cu nerușinare? Ori roșiatică, adică păcatul s-a făcut cu oarecare sfială și rușinare? Ori gălbuie, adică îngălbenită de frică și de temere? Ori întunecată, adică răul este nearătat și nevăzut în cele din afară? Este păcat prea-învechit, boală de suflet îmbătrînită, rău înrădăcinat tare? Ori patimă nouă și răsădită de puțină vreme, fărădelege odrăslită de curînd? Este păcat care se lățește și se revarsă în toate sau în cele mai multe lucrări și puteri ale sufletului, care sporește întru creștere înverșunată și desfrînată, ori din parte și sfîit întru una și singură greșeală? Este păcat boală de cap? Și, dacă este astfel, este boală a minții? Ori nebunie, ori părere și socoteală greșită? Ori neștiință, ori ieșire din minte, ori obrăznicie? Ori fudulie, și trufie, și mîdrie și înălțare? Ori rea slăvire și eres? Ori păgînatatea cea mai de pe urmă și ateismul? Ori dacă este păcat de slăvire a bărbiei și rea strîmbare a gurii și a buzelor: clevetire și limbuție, nesăturare și lăcomie a gîtlejului, benchetuire și multă mîncare, cîntare și grăire de rușine, hulire, păzire de jurămînt și călcare de jurămînt și cele asemenea.

După ce așa îl va vedea și așa îl va cerceta pe leprosul care a venit către dînsul, pe păcătos, atunci preotul hotărăște măsura patimii lui și starea spurcatului și necuratului său suflet: „Dacă este om lepros, cu spurcăciune spurcat îl va arăta pe dînsul preotul.” Și așa, după măsură îi va rîndui lui cele ce se pun deasupra spre vindecare și sănătate. Dar, în vremea pînă cînd se curățește și desăvîrșit se izbăvește de această lepră pierzătoare de suflet, păcătosul trebuie dat în lături din tabăra sfinților¹: „Deosebit va șe-

¹ „Căci cei curați ne împărtășim în chip curat de Hristos, precum se spune în chip povărit în biserici: «Sfintele, sfinților!» Și de fapt – dacă drept și cuvenit a murit Mîntuitor-

dea afară de tabără!” (*Leviticul* 13:46). Trebuie a se depărta de împărtășirea dumnezeieștilor și înfricoșatelor Taine. Trebuie a se boci și a se posomorî, a plînge și a se tîngui. Și a arăta prea-dureroasa așezare cea din lăuntru a sufletului său la îmbrăcămîntea cea din afară, și la chipul cel văzut și la vorbă; și la cap, prin smerita cugetare; și la gură, prin tăcere; și la toate gîndurile sale, și la graiurile și la apucările faptelor sale. „Și vor fi hainele lui spintecate, și capul lui neacoperit, și se va acoperi împrejurul gurii lui și necurat se va chema”; [acestea] pînă ce lepra care l-a ținut pe dînsul se va prefăce în prea-desăvîrșită sănătate, ca să se bage iarăși în tabăra lui Dumnezeu și să se numere împreună cu cei sănătoși dintr-însa.

8

Dacă întoarcerea păcătosului [de la păcat] nu este curată, și adevărată și în lucru, nici iertarea cea prin preot de la Dumnezeu nu este slujitoare și lucrătoare

Dacă buna punere înainte a sufletului nu va spori și în fapta lucrătoare a lucrului celui pus înainte, ea singură de sine nu-l îndreptează pe om. Singură făgăduința cea din gură prin cuvînt, dacă nu se va întări cu lucrul și prin fapte, nu-i destulă ca să se dea de la părintele duhovnicesc lăsarea păcatului păcătosului care a făgăduit să lase păcatul. Cîți făgăduiesc la mărturisiri această depărtare, pe care și mai-nainte au făgăduit-o de multe ori și de multe ori au mințit! Deci cum se cade a se purta preotul către unii ca aceștia? Se cade a-i hotărî acum curați fiindcă au făgăduit doar cu limba îndreptarea vieții? Ba! *Legea* vorbește foarte curat pentru cel lepros: „Toate zilele cîte ar fi pe dînsul pipăirea necurat fiind, necurat va fi” (*Leviticul* 13:46). Pînă cînd rămîne patima, lipsește sănătatea; pînă cînd este deasupra necurăția, curăția se depărtează: „Necurat fiind, necurat va fi!” Fiindcă le grăiește pe aceleași, acestea sînt deci hotărîtoare de un adevăr pururea vecitor: necuratul este necurat.

Dacă spurcăciunea este ceva mic, o noimă fără înfințare, trecătoare – zic un cuvînt simplu, o punere înainte trecătoare neîntărită – [atunci] noima pusă împotrivă, graiul cel surpător dimpotrivă, voința cea adăugată dimpotrivă poate vor putea să o șteargă. Dar – cînd spurcăciunea nu este o noimă deșartă, ci lucru prea-împlinit; nu cuvînt prost, ci lucrare desăvîrșită; nu punere înainte trecătoare, ci faptă statornică – [atunci] este nevoie ca spurcăciunea de acest fel cu lucrul și în faptă să se surpe, să se șteargă, desăvîrșit

rul nostru Hristos pentru noi, curățindu-ne nu prin stropirile din *Lege*, ci prin singele Său (*Romani* 5:9) – să-l dăruim și noi Lui viața noastră curată și, printr-o dreaptă datorie, să ne hotărîm să nu mai viețuim nouă înșine, ci să-l dăruim sufletele noastre în întregime spre sfințire” (Sfîntul Chiril al Alexandriei, în tilcuirea la *Ioan*).

să se piardă, ca să ia loc curăția cea adevărată și lucrătoare, mijlocind iertarea și lăsarea dată de duhovnic. Cel ce se mărturisește zice cu buzele că va dezlega legăturile iubirii celei fără de lege care îl țin pe dînsul, dar totuși inima lui se află încă legată; el mărturisește cu gura că va da înapoi răpirea pe care o ține cu nedreptate, dar totuși lucrul cel străin este încă în miinile lui; el făgăduiește să se silească a pune iarăși la loc (pe cît este cu putință) cinstea aceluia pe care l-a clevetit, dar totuși numele aceluia se tîrăște împrejur necinstit și prea-ocărit; el se făgăduiește să-l ierte pe vrăjmașul său, dar totuși își are asupra lui stomacul plin de venin și limba de amărăciune. Ce folos din făgăduințele cele cu gura de acest fel? Care curăție, pînă cînd zgaiba leprei șade adîncă în suflet? Nici una! „Toate zilele cîte ar fi asupra lui pipăirea necurat fiind, necurat va fi.” Vrednică de însemnat este zicerea de două ori a graiului – „Necurat fiind, necurat va fi!” – care socotesc că arată că – oricît s-ar sili preotul, oricît pogorămînt ar face, oricît ar ierta, ar blagoslovi, ar sfinți – pînă cînd rămîne în om lucrul ori fapta cea pricinuitoare de necurăție („toate zilele cîte ar fi asupra lui pipăirea”), necurăția rămîne aceeași și nu se șterge cu nici un chip: „Necurat fiind, necurat va fi!”

9

Lege de iubire de săraci

Din seceriș, lasă o parte din roade neseperate! Din cules, neculese! Pe scurt, lasă o parte neadunată din toate roadele! Sau cîtă parte va scăpa de seceră sau cîtă va cădea jos, trece-o! Aceasta să fie partea săracului și a străinului trecător pe cale (*Leviticul* 19:9, 10, 22). Aceasta este poruncă, nu sfătuire; aceasta este datorie, nu doar milă. Cel ce ți-a dat cele multe, Însuși Acela le dăruiește lipsiților pe acestea puține. Acesta a poruncit pămîntului, și le-a rodit pentru tine pe acelea de prisos; Acesta îți poruncește și ție să le lași pentru aproapele tău pe acestea măsurate. Cum, pămîntul ascultă cu supunere, iar tu nu? Pămîntul se supune dumnezeieștii Lui porunci, iar tu nu te supui, ci o defăimi și o calci? Aceluia i-a zis: „Să odrăslească pămîntul buruiană de iarbă, semănînd sămînță după neam și lemn roditor făcînd roadă!”¹ – și pămîntul ascultă și odrăslește verdeață, buruieni, semințe și roade. Ție îți zice: „Nu vei săvîrși secerișul ... și cele ce cad nu vei aduna, săracului și nemernicului le vei lăsa!” (*Leviticul* 19:9, 10) – iar tu nu te supui și nu lași ticălosului tău frate nici un spic, nici puține roade, nici un struguraș, nici o bobîță? Precum se vede, pămîntul, deși este necuvîntător [nerațional] și nesimțitor, cunoaște stăpînirea și domnia pe care o are asu-

¹ *Facerea* 1:11.

pră-i Cel ce l-a făcut și l-a întărit pe el. Dar tu – o, omule! –, deși ești simțitor și cuvîntător [rațional], nu vrei să cunoști domnia și stăpînia pe care o are asupra-ți Dumnezeu, Cel ce te-a făcut și te-a zidit pe tine. O, mai necuvîntătorule, și mai nesimțitorule și mai nerecunoscătorule chiar decît însuși pămîntul cel necuvîntător și nesimțitor!

10

**Cuvinte ce-l îndatorează de nevoie pe cel căruia i s-a legiuit
spre păzirea legii mai sus așezate**

După ce Ziditorul a toate și Purtătorul de grijă al tuturor Dumnezeu a legiuit și a poruncit întru *Sfințita Scriptură* ca omul să lase o mică parte din roadele pe care le seceră în țarinile sale sau pe care le culege în viile sale spre mîngîierea străinului și a săracului, însemnează ce adaugă îndată: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeuul vostru!” (*Leviticul* 19:10). Glăsuire vrednică de însemnat! Și cu atît mai vrednică de însemnare cu cît, celui ce nu ia aminte, i se pare că nu se alcătuieste potrivit cu cele sus zise mai-nainte; însă are mare apropiere, și împărtășire și unire cu dîsele. Căci zice: „Săracului și nemernicului le vei lăsa!” – pentru că „Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru”. Să lași parte din semănăturile tale și din roadele tale pentru cel străin și pentru cel sărac, căci Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru! Aceasta a doua te îndatorează, și te silește să o păzești pe cea dintîi și te face fără dare de răspuns dacă vei strica porunca.

1. Fiindcă Eu sînt Domnul, de aceea poruncesc; iar tu, ca un rob, după datorie trebuie să ascuți de porunca Domnului tău.

2. Fiindcă Eu sînt Domnul, așa cum pămîntului am poruncit și ți-a rodit, tot astfel îți poruncesc și ție să aduci roadă altuia, căci și acela s-a rînduit să rodească – ori fără mijlocire, ori cu mijlocire prin alții – tuturor.

3. Fiindcă Eu sînt Domnul, am stăpînire și putere ca, de nu mă vei asculta, să te lipsesc de acelea pe care Eu ți le-am dat și tu le ai luîndu-le de la Mine, și a le muta și a le da altuia.

4. Fiindcă Eu sînt Domnul, în cele din urmă nu îți zic să dai dintru ale tale, ci te rînduiesc să dai o oarecare parte dintru ale Mele pe care ți le-am dat.

5. Pe lîngă toate acestea, socotește și aceasta: că Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru, nu numai Dumnezeuul tău, ci Dumnezeuul *vostru*. Adică Eu sînt și Dumnezeuul tău, căruia ți-am dat multe ori puține, și al aceluia căruia i-am dat puține ori nimic; și al tău, căruia ți-am dat țărini pline de roade bogate, și al aceluia pentru care am poruncit ca tu să lași puține spice. Și al tău, pe care te-am îmbogățit cu vii, și al aceluia pentru care am zis să lași puține bobite de struguri, dacă vor cădea jos pe pămînt. Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru! Același Dumnezeu unul, un Tată, un Proniator, un Chivernisitor,

unul Dătător de hrană și al unuia, și al altuia! Și tu, și acela sînteți fii ai Mei și făptură a Mea întocmai. Am purtat de grijă întocmai pentru amîndoi: pentru tine, am poruncit pămîntului să-ți rodească; pentru acela, ți-am poruncit ție să treci cu vederea pentru el ceva puțin. Astfel, amîndoi vă cunoașteți făpturi ale unuia și aceluiași Dumnezeu, robi ai unuia și aceluiași Domn, fii ai unuia și aceluiași Tată. Căci Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru!

11

Cel cu totul neîndurat și nemilostiv către cel lipsit și sărac cu puțin se deosebește de fur

Vrednică de luare aminte este și aceasta: că – după ce, întru stihul al nouălea și întru al zecelea ale capitoului nouăsprezece al *Leviticului*, a poruncit bogăților să lase săracilor o parte oarecare din roadele și din semănăturile pe care le-a dăruit El lor – Dumnezeu împreunează numaidecît porunca aceasta opritoare, fără a mijloci alt cuvînt, în stihul următor (al unsprezecelea): „Nu veți fura!” Pîndind eu aceasta între citire, am gîndit și am încheiat dintru aceasta (socotesc că nu fără cuvînt) că, de la a nu milui omul pe aproapele său care e strîmtorat de lipsirea celor de nevoie, și pînă la a-l fura nu mijlocește altceva decît o singură treaptă și o singură săritură.

Săracul flămînzește; iar tu, avînd chipul, nu îl hrănești? Puțin se deosebește aceasta de la a-i răpi pîinea de la gură! El răcește; iar tu, puțînd a-l încălzi, nu îl îmbraci? Puțin se deosebește aceasta de la a-i răpi îmbrăcămîntea și a-l părăsi gol! Cuvîntul este învederat, dar tu nu-l socotești, frate: ceea ce ție îți prisosește nu este chiar al tău, ci este (după rînduirea dumnezeieștii purtări de grijă) a aceluia căruia desăvîrșit îi lipsește. Dacă îl vei lipsi, ai oprit ce e al lui, l-ai nedreptățit, l-ai furat, ticălosul! Pentru că lipsa lui are oarecare dreptate asupra rămășițelor tale. Iar Dumnezeu nu este nici nedrept, nici nepurtător de grijă; ci El te-a îmbogățit pe tine cu cele de prisos ca să-l îndestuleze pe acela prin a ta purtare de grijă. Dar pentru ce nu i le dă lui fără de mijlocire? Pentru ca Întrutotbunul să facă bine cu adevărat și aceluia (prin luarea de la tine), și ție (prin darea cea către dînsul). Însă și eu te întreb pe tine dimpotrivă: Spune-mi, Creștine, oare într-adevăr ai fi iubit și te-ai fi mulțumit dacă Dumnezeu ar fi făcut ceea ce m-ai întrebător te-ai mulțumi dacă ar face acum? Mi-e greu să cred aceasta.

12

Întîziera și prea-lungirea dării plății celui ce s-a ostenit este și aceasta oarecare fel de răpire și de nedreptate

Să nu-l nedreptățești pe aproapele, nici să-i răpești lucrul lui! „Nu-l vei nedreptăți pe aproapele și nu îl vei jefui!” (*Leviticul* 19:13). Și numai-

decît, fără mijlocire, *Legea* oprește ca pe un fel de nedreptate și de răpire a prea-lungi cineva vremea și a nu plăti îndată plata slugii care s-a ostenit la slujba lui: „Și nu va adormi plata năimitului tău la tine pînă dimineața!” (la fel). Să nu socotești că nedreptate și răpire este numai dacă îl vei lipsi desăvîrșit pe cel care s-a năimit de cît ești dator a-i da pentru lucrarea pe care a săvîrșit-o; oarecare nedreptate și răpire este încă și a ține plata lui pentru oarecare vreme, fiindcă te faci pricină a se strîmtora sâracul, și astfel răsplătești osteneala lucrării pe care a săvîrșit-o el spre folosul tău cu osteneala pe care i-o pricinuești. Adică tu ai văzut de la dînsul folosul, iar cîtă vreme îi zăbovești plata el suferă de la tine dacă nu altă pagubă, măcar pe aceea din strîmtorare și din necaz. Iar a răsplăti cineva pagubă în loc de folosire, rău în loc de bine, nu este o prea-îvederată nedreptate? *Dumnezeiasca Scriptură* poruncește să nu lași să adoarmă la tine plata slugii tale nici o singură noapte, adică de cu seară pînă dimineața; adică ai datorie să-i plătești în seara aceleiași zile în care te-a slujit, cînd a săvîrșit lucrarea. Și așa vedem că a făcut cu lucrul stăpînul de casă din pilda evanghelică: „Și, făcîndu-se seară, domnul viei zice ispravnicului său: Cheamă-i pe lucrători și dă-le plata!” (*Matei* 20:8).¹ Dar ce au să facă noaptea lucrătorii viei cu dinarul plății lucrării lor? Nu este lucru al tău să cercetezi ce au să facă cu el, lucrul tău este să-l dai! Scopul este ca dreptatea să se păzească cu de-amăruntul. Și, afară de aceasta, cine știe? După ce va dormi la tine în noaptea aceea, oare argintul cel străin poate și a se deștepta de dimineață? Apoi, se poate ca dimineața cea una să cheme către sine cealaltă dimineață, și cea de-a doua pe cea de-a treia și ziua de astăzi pururea pe cea de mîine. Ba! „Nu va adormi plata năimitului tău la tine pînă dimineața!”

13

**Grăirea de rău asupra surdului este mai nedreaptă
decît aceea asupra celui ce aude**

„Nu-l vei grăi de rău pe cel surd!” (*Leviticul* 19:14). Pentru că cel numai surd – nu și mut, sau și cel mut și surd deodată – nu are putere să răspundă,

¹ „...și dă-le plata, începînd de la cei din urmă, pînă la cei dintii.” „«Seară» este sfîrșitul; deci, toți iau la sfîrșit cîte un «dinar», care este darul Sfîntului Duh, cel care-l preschimbă pe om și-l face părtaș firii dumnezeiești” – zice Teofilact. „Acest cuvînt – zice tîlmăcitorul de la Neamț de la 1805 al tîlcuirii Sfîntului Teofilact – adică «părtaș dumnezeieștii firii», l-a spus mai întîi Sfîntul Apostol Petru (*2 Petru* 1:4). [...] Dar de firea cea dumnezeiască nu se poate împărtăși nici o făptură – fie materială, fie nematerială –, ci numai de darurile și lucrările cele dumnezeiești se împărtășesc cei vrednici. Așa arată și Sfîntul Grigorie Palama, stînd împotriva învățăturii lui Varlaam de Calabria și Grigorie Achîndin. Iar mai înainte de acesta, Sfîntul Dionisie Areopagitul zice că de firea cea dumnezeiască nu se poate împărtăși nici una dintre făpturi, dar de darurile Ei toate se împărtășesc.”

și astfel ori să se îndreptățească de clevetirile tale, ori să mustre bănuiala ta cea greșită pe care o ai pentru dînsul ori să-și spele fața de înfruntările și ocările pe care i le grămădești lui; ori, dimpotrivă, să te batjocorească și să te ocărăască și el pe tine, făcîndu-te să cunoști că și tu ești supus altor la fel ori încă și mai grele, dacă ți-ai întoarce privirea către pieptul tău. Dar, dacă dumnezeiasca lege oprește a grăi cineva de rău pe un om surd, apoi pentru aceleași pricini oprește de asemenea și grăirea de rău și grăirea împotrivă asupra cuiva din dosul lui și într-ascuns. Fiindcă la fel și acesta, nefiind de față ca și surdul, nu aude, ca să-și dea răspunsul și ori să se îndrepteze, ori să-și izbîndească lui-și.

Este adevărat că legea ce oprește grăirea de rău asupra celui ce nu aude nu o sloboade pentru aceasta pe dînsa asupra celui ce aude. Toată grăirea împotrivă și toată ocară ce se face asupra altuia este vinovată de obște, pentru că este surpătoare a dragostei către aproapele. Dar ocară și grăirea împotrivă asupra celui ce nu aude este îndoit păcătoasă: pentru că lipsa de dragoste către aproapele, pe care o strică, totodată calcă și hotarele dreptății, surpînd potrivirea. Căci tu lupți împotriva aproapelui tău cu arme nepotrivite atunci cînd îl lupți în vreme ce el nu are uneltele și măiestriile trebuitoare spre întîmpinare și spre răsplătire. Urît război este războiul de acest fel, cel numai despre o parte, și biruința lui nu este cinstită. Viteazul luptător nu primește să aibă pe împotrivă-luptătorul său neînarmat, el fiind înarmat. Aceasta este ca o vînzare, ca o năpădire tîlhărească prea-fără omenie.

Se poartă și o oarecare lege a lui Solon¹: a nu-l grăi de rău pe cel mort. Și – chiar dacă fiul celui mort ar da pricină el însuși, mai-nainte ocărînd pe cineva și grăindu-l de rău – totuși celui ce s-a ocărit și s-a grăit de rău de dînsul nu îi era iertat să ocărăască și să grăiască împotrivă de rău pe tatăl mort al celui ce l-a ocărit și l-a grăit de rău. Cu adevărat: mortul, așa cum nu simte rană fiind lovit de cineva, tot astfel nu are simțire de ocară atunci cînd e ocărit. Deci el chiar nimic nu pătîmește; dar, dacă mortul nu pătîmește, cel care-l ocărăște pe cel mort se ocărăște pe sine și ca un ocărit se rușinează. Asemenea – drept zicînd – nici surdul și nici omul care e departe, nu de față, nu se ocărăște; ci ocăritorul celui ce nu-i aude ocară se ocărăște și se necîntește pe sine însuși mai mult decît pe acela.

¹ Solon (c. 640-c.558), legiuitor atenian.

14

**Blestemat e cel ce amăgește pe cel orb cu trupul ori cu sufletul.
Vinovat e cel ce poate, dar nu-l povățuiește și nu îl păzește
mai-nainte pe aproapele său.**

Cine nu jelește un om orb? Și cine nu voiește cu toată osîrdia, dacă îl va vedea rătăcindu-se prin căi, să-l întoarcă la calea dreaptă? Dacă îl va vedea împiedicîndu-se și primejduindu-se să cadă, cine nu aleargă să ridice dinaintea lui împiedicarea, ca să nu cadă? Aceași se cade a se face și cînd cineva vede un suflet orbit de oarecare patimă, ori de neștiință, ori de netrebnicie și prostime [simplitate]. Mai ales, cu atît mai drept și mai vrednic de laudă este a se milostivi și a milui omul nevederea și orbirea cea sufletească mai mult decît pe aceea trupească, cu cît căzătura este mai cumplită și rătăcirea mai primejditoare. Și, cu toate acestea, sînt unii care pe orbul cu trupul îl povățuiesc să nu greșească din cale și dau în lături împiedicările ce se întîmplă înaintea lui, ca să nu se împiedice; iar pe cel orb cu sufletul nu au grijă nici a-l povățui, nici a-l îngădi și a-l păzi mai-nainte de prăpastie. Aceasta este fără îndoială o mare nemilostivire. Dar ce va zice cineva și cu ce măsură va măsura nemilostivirea, și neomenia și sălbăticia cea peste fire a acelor care nu numai că nu voiesc să povățuiască la calea dreaptă un suflet care se rătăcește ori din nebunie, ori din prostime și din netrebnicie, ci mai vîrtos se nevoiesc și se silesc după tot chipul să-l abată din calea cea dreaptă pe care se află mergînd și umblînd drept?! Care nu numai că nu au grijă să ridice și să depărteze dinaintea lui pricinile prăpăstuirilor și smintelilor, ci se iscusesc și se meșteșugesc cu feluri de chipuri să-i pună lui sminteli și împiedicări?! Vai! Aceștia se poartă păgînește și cu totul fără de lege împotriva acestei legi dumnezeiești care poruncește: „Înaintea orbului nu vei adăuga sminteală!” (*Leviticul* 19:14). Aceștia au lepădat din inima lor toată frica de Dumnezeu: „Te vei teme de Domnul Dumnezeul tău!” (*Leviticul* 19:13). Aceștia sînt moștenitorii vai-ului, ai vai-ului aceluia prea-înfricoșat pe care însăși gura Adevărului l-a glăsuțit: „Vai celui prin care vine sminteala!”¹ Aceștia trag asupra spurcatului lor cap acel înfricoșat blestem care și de la Dumnezeu și de la oameni cade cu dreptate asupra unora ca aceștia: „Blestemat cel ce rătăcește pe cel orb în cale! Și va zice tot norodul: Facă-se!”

15

Nu se cade ca judecătorul să caute la față

La o singură întîmplare nu voiește nici Însuși întrutot înduratul Dumnezeu a Se arăta părtinitor al săracului; și voiește ca nici tu să nu te faci

¹ *Matei* 18:7.

ajutător și părtinitor al lui, măcar că prin însăși aceasta îl miluiește. La care întimplare? La judecată: „Nu vei căuta la fața săracului, nici nu te vei minuna de fața celui puternic!” (*Leviticul 19:15*). La judecată, Dumnezeu oprește întocmai la fel căutarea la față: atît pe cea spre vegherea celui puternic, cît și pe cea spre ajutorul celui sărac. Pentru că dreptatea asemenea vede și fața celui sărac și mic, precum și fața celui bogat și mare; nici de acela nu se mîhnește și nu se milostivește pentru sărăcia și smerenia lui, nici de acesta nu se rușinează și nu se cucerește pentru prisosința puterii și pentru covîrșirea înălțimii.

Rabinii Evreilor au scos pentru legea aceasta o țilcuire rabinică cu adevărat și vrednică de rîs. Au zis că la judecătorie, dacă unul din cei ce împotrivă se judecă ar fi avut îmbrăcăminte mai bogată și de mai mult preț decît celălalt, acela era dator să o dezbrace și să se îmbrace cu alte haine de același preț cu ale pîrșului său. După așezămîntul acesta, întocmai era să îmbrace ori domnul sumanul, ori săpătorul porfira, cînd trebuia să stea împreună la judecată. Eu zic însă judecătorului că, în loc de a-i schimba de haine pe cei ce se judecă, mai de folos este a-și dezbrăca el sufletul de patimile lui. Se cade ca mintea celui ce șade pe divanul judecătoriei pentru a judeca să fie goală de toată patima: nici de acesta se cade a-i fi milă ca de un sărac, nici de acela a se rușina ca de un stăpînitor: „Nu vei căuta la fața săracului, nici te vei minuna de fața celui puternic!” Asemenea încă și la celelalte: între al său și cel străin, trebuie a se dezbrăca de dragoste și de ură; între cel de un neam și cel de alt neam, să se dezbrace de apropiere și să ia asupra-și nedeosebirea; între cel de o credință și cel de altă credință, să se dezbrace și de însuși gîndul credinței; ori – ca să zic mai drept – atunci să gîndească că păzește și cinstește credința și buna sa cînstire, cînd rămîne credincios întru poruncirea credinței sale, care poruncește să se păzească dreptatea celui de altă credință întocmai ca și celui de o credință: „Întru dreptate vei judeca pe aproapele tău” (*Leviticul 19:15*). Și aproapele tău este negreșit tot omul, precum și mai jos se legiuiește în chip descoperit: „Îndreptarea una va fi nemernicului și celui de loc” (*Leviticul 24:22*).¹ Și acolo se mai adaugă și o tare dare de o pricină prea-binecuvîntată: anume fiindcă toți oamenii către Dumnezeu au întocmai aceeași dreptate a chema dreptatea lui deopotrivă: „Căci Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru!” „Al vostru”; și al nemernicului, și al celui de loc asemenea; și al celui de un neam, și al celui de alt neam; și al celui de o credință, și al celui de altă credință; și al celui mare, și al celui mic; și al bogatului, și al săracului. Dreptatea voastră una să fie de obște, un adevăr, căci și Dumnezeu unul este!

¹ „Și iată că s-a ridicat un învățător de Lege și, ispitindu-L, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu?” (*Luca 10:25, 29*). Și Mîntuitorul i-a zis pilda Samarineanului rînit de tilhari.

16

Ajutor poruncit spre apărarea celui ce se primejduiește

Dacă vezi înaintea ta pe vreun om primejduindu-se, bătîndu-se, rănindu-se, strîmtorîndu-se, sugrumîndu-se, luîndu-i-se sufletul, nu rămîne doar privitor! „Nu te vei întări asupra singelui aproapelui tău!” (*Leviticul* 19:16). Nu vei fi nebăgător de seamă, nu te vei lenevi, nu-l vei trece cu vederea, nu vei trece alături cu nepurtare de grijă! Nu vei urma preotului și levitului către cel ce căzuse între filhari! Urmează bunului Samarinean către cel rănit și mai mort de bătăi!¹ Urmează viteazului Moisi – nu zic în ce fel s-a arătat el către Egipteanul ce silnicea, căci tu nu ai rîvna cea cu adevărat insuflată întru acela de Dumnezeu –, ci în ce fel s-a arătat către cei doi Israiliteni care se băteau în parte.² Silește-te pe cît poți și astîmpără gîlceava, vindecă răul, dacă nu vei putea să întîmpini mai-nainte precum acela atunci! Aleargă, ajungi mai-nainte, dacă poți să-l oprești!

Legea Egiptenilor îl osîndea la moarte pe acela care, puțînd, nu se osîrduia să păzească viața unui om ce se primejduia; cel ce se lenevea să oprească uciderea se făcea vinovat și se pedepsea ca și cel ce a ucis: „Și – dacă cineva de loc, întîmpinînd pe cale pe unul ce se primejduia a se ucide sau pe unul ce pătinea ceva cu totul silnic, nu l-ar fi izbăvit, puternic fiind – trebuia să cadă în moarte.” (Diodor³, cartea întâia). Dacă la Egipteni legea aceasta era pînă în vremea ticăloșirii Evreilor în Egipt, atunci Moisi a făcut după legea locului cînd i-a despărțit pe cei doi Evrei care se băteau, și numai pentru însăși aceasta era vrednic de laudă. Drept aceea – dacă s-a temut dintr-aceasta și, fugind de la fața lui Faraon, a locuit în pămîntul Madiam – fuga lui a urmat nu pentru că a mijlocit ca să oprească uciderea dintre cei doi Israiliteni care se băteau, ci pentru că mai-nainte de aceasta l-a ucis pe Egiptean, luptîndu-se pentru Evreul acela.⁴

17

Sfătuirea spre îndreptarea aproapelui este datorie

„Cu mustrare vei muștra pe aproapele tău, și nu vei lua pentru dînsul păcat” (*Leviticul* 19:17). Deci – cînd îl vezi pe aproapele tău păcătînd, și nicicum nu te miști să-i arăți păcatul, muștrîndu-l pe el spre îndreptare – te faci oarecum și tu părtaș al păcatului lui. Tu treci atunci cu vederea un su-

¹ „Iar un Samarinean, mergînd pe cale, a venit la el și, vîzîndu-l, i s-a făcut milă” (*Lucea* 10:33).

² *Isaie* 2:13.

³ Diodor, episcopul Tarsului, mort înainte de 378. După cum spune Sfîntul Chiril al Alexandriei, poate fi socotit drept începător al ereziei nestoriene.

⁴ Vezi mai sus, la *Isaie* 2:15.

flet care se primejduiește primejdie aducătoare de moarte; și – dacă dumnezeiasca lege nu iartă să treci alături de om neajutându-l, când poți a-i păzi viața lui cea trupească: „Nu te vei întări asupra sîngelui aproapelui tău!” – cum socotești că iartă să nu alergi spre ajutorul lui, măcar prin sfătuire și prin muștrare mai aspră (de urmează nevoia), ca să-i păzești lui viața cea sufletească? Nu, niciodată! Dacă legea cea dumnezeiască vrea să iubești această viață de acum a aproapelui tău și să te grijești de starea lui de pe pămînt, cu mult mai vîrtos vrea să dorești de viața aproapelui tău care va să fie și de starea lui în soarta cea cerească de după acestea. Cine vede pe cineva năvălind să se arunce în adîncul unei prăpăstii, și nu aleargă pe urma lui cu sîrguință ca să-i oprească pornirea și să-l țină? Și cine ar vedea pe fratele său că învederat aleargă la groapa cea prea-adîncă a pierzării, și nu s-ar osîrdui să-l oprească măcar prin cuvînt și prin sfătuire, de ar putea? Și, de se va lenevi Creștinul despre datoria de acest fel, cum nu se va face și el vinovat? Porunca este învederată: „Cu muștrare vei muștra pe aproapele tău, și nu vei lua pentru dînsul păcat!” Deci și socoteala cea dimpotrivă este fără îndoială: dacă nu-l vei muștra cu muștrare pe aproapele tău, vei lua păcat pentru dînsul.

18

Muștrarea celui ce păcătuiește să se facă potrivită după rînduiala și starea celui ce muștră

Porunca ce s-a pus mai-nainte – „Cu muștrare vei muștra pe aproapele tău, și nu vei lua pentru dînsul păcat!” – îi pornește pe unii spre a nu se dumeri. Cum – zic ei – așadar toți trebuie a se face învățători? Toți prooroci, toți capete, toți proiestoși? Toți povățuitori, și îndreptători, și muștrători, și certători și înfruntători? Da – răspund –, toți, dacă toți sînt aproapele tău. Fiindcă nu s-a scris: Cu muștrare vei muștra pe cel mai smerit al tău, pe ucenicul tău, pe supusul tău! –, ci s-a zis: „Cu muștrare vei muștra pe

¹ Așa îi întreabă apostolul pe Corinteni: „Oare toți sînt apostoli? Oare toți sînt prooroci? Oare toți învățători? Oare toți au puteri? Oare toți au darurile tămăduirilor? Oare toți vorbesc în limbi? Oare toți pot să tîlmăcească?” (*1 Corinteni* 12:29, 30). Iar înțelesul stihului este acesta: „Fiindcă urmau să se mîhnească Corinteni după ce s-au arătat darurile cele mai mari și cele mai mici, precum le înșiră Apostolul, acum el iarăși îi mîngîie pe cei ce aveau daruri mai mici și zice că nu este cu puțință a fi toți apostoli, sau prooroci sau învățători, ci fiecare are un dar osebit. Drept aceea – zice – de ce te mîhnești tu, Creștine, că nu ai darul apostolilor sau al proorocilor? Socotește că și tu ai un alt dar pe care nu-l are altcineva. Și îți este de folos a avea fiecare dar osebit, pentru ca fiecare să aibă trebuință de ceilalți, cum se întîmplă și cu mădulele trupului, unde un măduleț nu are lucrările tuturor celorlalte, ci fiecare are lucrare osebită, pentru a avea trebuință unul de altul – precum am zis mai înainte” (Teofilact).

aproapele tău!" Și, dacă ținerea aproapei este către toți de obște, de obște urmează a fi la toți și mustrarea cea poruncită: „Cu mustrare vei mustra pe aproapele tău!”

Dar răspund și al doilea: că, de vreme ce cuvîntul nostru se cade să fie dres totdeauna cu sare, cu adevărat se cade ca și mustrarea, făcîndu-se după porunca aceasta, să fie și ea dreasă cu sarea înțelepciunii.¹ Toți sînt aproapele nostru, și prin urmare toți, după chipul cel cuviincios stării lor și după cinul lor, au datorie să mustre spre îndreptare necuvioșiile celor de aproape. Însă nu toți întocmai să uneltească mustrarea, ci măsurat după rînduiala întru care s-au pus de către Pronie. Adică fiecare după chipul cuvenit lui potrivit cu apropierea ce are către cel ce se mustră. Proorocul și învățătorul mustră prin propovăduire, prin învățătură, prin catehizare și prin tilcuirea și descoperirea dumnezeieștilor porunci; și uneori, întinzîndu-se oarecum mai tare, prin mai-nainte glăsuirea și îngrozirea pedepselor și a muncilor gătite celor ce strică și calcă porunca. Ucenicul și cel ce se învață mustră oarecum pe de lături, după chipul cercării iubitoare de învățătură, ca și cum nedumerindu-se și întrebînd dacă ceea ce se face este legiuit și fără de primejdie, ori măcar fără de pagubă. Proiestosul mustră ca cel ce are stăpînie, cu poruncă și cu înfricoșare. Supusul mustră ca unul de sub stăpînire, cu supunere și cu smerenie, aducînd ca pricină a îndrăznirii sale rîvna pe care o hrănește pentru proiestosul său. Cel mai trecut cu vîrsta mustră ca cel învățat din lunga și deasa ispitire a lucrurilor, [adică] cu mai multă îndrăzneală. Cel mai tînăr mustră ca un nelucrător, cu șială și cu rușinare, mai mult el avînd trebuința de sfătuire și de povățuire. La unele necuvioșii, este de folos a mărturisi cel ce mustră că și el s-a aflat vinovat unora ca acestea, ori și mai grele, dar mult l-a folosit depărtarea [de ele] ori întoarcerea și îndreptarea. De multe ori [este de folos ca acela să-și arate] fața mai sălbatică și grozăvirea; rușinea, și ocară și întoarcerea pentru cele ce vede și aude; scîrba și mîhnirea, necazul sufletului și posomorîrea feței; un fel de uimire și de mirare, o lovire de tulburare și de înspăimîntare; un chip de ură cu îngreșare și cu dezgustare asupra-i, o mișcare de fugă și

¹ „Cuvîntul vostru totdeauna să fie cu har, dres cu sare” (Coloseni 4:6). La care Teofilact tilcuiește așa: „Zice: O, Creștinilor, cuvîntul vostru să aibă har și dulceață, dar să nu cadă în nebagare de seamă și în rîncezeală, ci să fie și întărit, căci aceasta însemnează zicerea «a fi dres cu sare», fiindcă și sarea întărește și ține cămurile întru care se pune. Astfel încît cuvîntul vostru să nu fie nici prea hazliu și dulce, nici prea aspru, ci să se asemene cu bucatele cu bun gust care nu sînt nici nesărate, fără gust, nici sărate mult, ca să nu le poată suferi gustul gurii. Căci mîncarea aceea nu se poate minca din amîndouă pricinile. Nu-l vezi, iubitul, pe Proorocul Daniil cum slujea unui păgin, împăratului Novuhodonosor? Nu-i vezi pe cei trei Tineri că nu zic vreun cuvînt obraznic și greu aceluiași împărat, ci își arată numai bărbăția și îndrăzneala? Căci a se obraznici în cuvinte cineva nu este semn de îndrăzneală și de bărbăție, ci de slavă deșartă și de mindrie.”

de depărtare năprasnică; o rugăciune de cerere ori de lepădare; o arătare de neplăcere ori de o întreagă neprimire; ori un râs neașteptat cu hohot, ori o ușoară zîmbire de dezgust; o oftare, o lacrimă. Chiar numai tăcerea, dar nu cu totul nearătată, se face de multe ori tare muștrare, grea înfruntare, lucrătoare dojenire și certare al nerînduiei vreunui lucru, ori cuvînt ori sfat al aproapelui. Astfel se împlinește dumnezeiasca poruncire: „Cu muștrare vei muștra pe aproapele tău, și nu vei lua pentru dînsul păcat!”

19

Nicidecum nu se cuvîne a unelti fapte împotrîvnice

Legea lui Moisi a oprit ca omul, prin amestecarea a două dobitoace de soi străin, să meșteșugească alcătuirea ciudată a unui al treilea [soi] oarecare; a semăna sau a sădi între vițele viei alte semințe deosebite de pomi; a țese și a îmbrăca o aceeași țesătură și de in, și de lînă: „Dobitoacele tale nu le vei face a se încăleca cu alt neam! Și via ta nu o vei semăna cu semințe deosebite! Și haina țesută din două este corcire, nu te vei îmbrăca pe tine cu ea!” (*Leviticul* 19:19).

Oare legea aceasta privește la oprirea acestora după înfiul și cel prea de frunte scop? Dar oare nu ședea pe catiri fiii lui David? Nu erau milioane de feluri de saduri, și de ierburi și de flori sădite în livezile lui Solomon cele frumoase și vesele, și mai ales întru însuși Raiul desfătării cel din Eden? Și vițele de pe deasupra pomilor pomenite în toate *Sfinșitele Scripturi* ce erau altceva decît viță de vie care se rezema pe deasupra a deosebiți copaci și se suia la înălțime? Apoi, țesăturile Sfinșitului Cort și cele ale veșmintelor arhierelui nu erau și ele țesute din fire deosebite și din flori împistrite și deosebite? Eu socotesc că toate poruncile de acest fel se înțeleg cu închipuire și în cea mai mare parte privesc la năravurile și iscusirile Evreilor cărora li se punea *Legea*. Așa a însemnat aceasta și Sfinșitul Teodorit, zicînd: „[Legea] învață cele gîndite..., învață a nu meșteșugi nicidecum fapte împotrîvnice. Căci aceea că nu haina era corcită, ci că prin aceasta se însemnează fapta, mărturisesc acoperămînturile Cortului cele alcătuite din fire deosebite.” Prin niște porunci ca acestea, *Legea* învață că slujitorul lui Dumnezeu cel bine cinstitor trebuie să fie simplu și neprefăcut, curat și neiscoditor, nerăstălmăcitor și nemeșteșugit, neviclean și nefățarnic, totdeauna el lui-și împreună glăsuitor; fără amăgire întru gînduri, fără de împetriștare la chipurile traiului, fără multă iscodire întru năravuri și obiceiuri, fără viclenie întru făgăduințe, lipsit de măiestrie întru apucături, fără nestatornicie întru fapte; totdeauna curat, totdeauna credincios, totdeauna adevărat întru toate drept, neted și cumpănit.

20

Depărtarea de cele părut mici și neluate în seamă îl povățuiește pe om la scăparea necuvioșiilor celor mari și grele

Bine este, și mai ales de nevoie, a se depărta omul și de cele ce par mici în sine, și nebăgate în seamă și aproape nici vrednice de cuvînt; care, trecîndu-se cu vederea, pot a-l trage în laturi cîte puțin la mari și prea-grele necuvioșii. În legiuirea iudaică, găsim multe oprite Israilitenilor pentru aceasta, fiindcă prin ele neamul acela putea să sară și să cadă cu ușurință în rele mai mari, ca în cele din urmă să sporească și întru nelegiuirea și păgînatatea cea mai de apoi: „De va cădea spicul jos cînd seceri, să nu-l ridici! Cînd culegi via, să nu aduni bobîțele!” Cele de acest fel par proaste și mici – și, într-adevăr, de sine nu sînt mari; însă, nebăgîndu-se în seamă, ele aduc la părăsirea celui scăpătat [sărac]; păzindu-se, povățuiesc la milostivirea către cei săraci. „Să nu întîrzii pînă dimineața a-i da plata celui care te-a slujit pînă seara!” Puțină se vede paguba acestei întîrzieri, însă zăbovirea și întîrzierea aceasta se întîmplă să ajungă în sfîrșit la răpire și nedreptate. „Nu vei amesteca spre împreunare dobitoacele de neam străin! Nu vei semăna altă semănătură sau rod deosebit în via ta! Nu te vei îmbrăca cu țesătură făcută din multe feluri de fire!” Acestea se judecă neluate în seamă și ușoare; însă ele deschid cale desfătăta ce aduce către nesățioasa iubire de cîștigare și lăcomie de avere, către deșarta cercare și multa iscodire, către iubirea de împodobire și deșarta grăire. „Să nu benchetuiesti pe munți și în locurile cele înalte!” „Să nu faci împletitură de păr pe capul tău, nici să strici chipul bărbii tale! Să nu împungi închipuiri și slove pe pielea ta!” Nici acestea nu par vinovății grele, însă ele povățuiau neamul Evreilor la disidemoniile [superstițiile] și rătăcirile Egiptenilor și ale Hanaanelor, care le păzeau ca pe o parte de lege. Iar Dumnezeu voia ca – prin depărtarea de la acestea mici, și de nimic, și ușoare, și nepăgubitoare și de sine neluate în seamă – să păzească norodul Său de păgînatatea și slujirea de idoli a neamurilor acelora: „După meșteșugirile Egiptului, întru care ați locuit, nu veți face! Și după meșteșugirile pămîntului lui Hanaan, întru care vă bag pe voi, nu veți face!” (*Levitic* 18:3).

21

Neașteptată oprire de la o fără de rînduială neînfrînare

A fost trebuință a se da omului și o astfel de poruncire?! A fost nevoie a se pune o legiuire ca aceasta: a nu suferi tatăl și maica să se curvească fiica lor, pe care ei au născut-o?! Este oare cu puțință a se afla în lume astfel de părinți? Vai! S-a povestit cu adevărat de către unii că Babilonenii din ve-

chime aveau obiceiul ca, la o oarecare sărbătoare și la o vrednică prăznuire a lor ce se săvârșea în fiecare an, să le pună înainte pe femeile și ficele lor în capiștile dumnezeii Afrodita ca, pentru plata unei rînduite dări de argint, să se curvească de către cel ce ar fi voit și s-ar fi întîmplat. Cu toate că unii istorici mai noi ai vremii noastre au greutate a crede astfel de rînduială și obicei cu totul de rușine, deși prin înseși cărțile lor aceștia [Babilonenii] se vădesc nu atît de înfrînați și cinstiți la cele de acest fel. Dar oricum ar judeca cineva pentru această istorie a povestirii de acest fel, atît de mare este necuviința lucrului ce se povestește, încît îl silește pe cel ce o citește a da dreptate celor ce se îndoiesc pentru aceasta. Însă oprirea cea poruncitoare a *Sfinșitei Scripturi* dovedește dacă nu altceva, măcar că omul cel cuvîntător poate negreșit să ajungă la această necuviință și necuvîntare dobitocească. Iată că la Evrei s-a oprit cu adevărat și fără îndoială necuviința de acest fel: „Nu spurca pe fiica ta a se curvi ea!” (*Leviticul* 19:29).

Deci nu era de necrezut că se putea întîmpla între dînșii aceea ce s-a oprit. Dar, dacă la Evrei nu era de necrezut ca un tată ori o maică să ajungă la atîta covîrșire de ocară și de răzvrătire încît să dea de bunăvoie pe fiica sa poftei celei înverșunate și desfrîinate a unui curvar, este oare de necrezut chiar între Creștini acest fel de lucrare necuvioasă? Ori – ca să întreb cu mai multă slobozenie – nelegiuirea de acest fel este oare de necrezut, ori neauzită ori foarte rară? Acea iubire neiubitoare și prea-nebuneasca dragoste pe care o arată în ziua de astăzi născătorii către ficele lor, acea neluare aminte și nebăgare de seamă fără de îngrijire și vrednică de osîndă pe care arată pentru creșterea și buna lor nărvire¹; slobozenia cea dezlegată pe care o dăruiesc copilelor lor care sînt încă fecioare; necinstitele cuvinte, și chipuri și mișcări pe care le îngăduie lor; neîmpodobitoarele împodobiri cu care le înfrumusețează, ieșirile și arătările obștești cu care le arată în priveliște; împreună vorbirile, și grăirile și întîlnirile cele îndrăznețe și pururea neoprite cu cei și cu cele ce s-ar întîmpla, întru care fără de luare aminte le lasă pe ele (...dar să rămîn pînă aici și să adaug numai vorba aceasta obișnuită: O, năravuri, o, vremi!²); toate acestea zise și pentru toți obișnuite ce altceva adeverează, mă rog? Nimic altceva decît că mulți Creștini sau le dau, sau le scot, sau mai-nainte le împodobesc și mai-nainte le găsesc la curvie pe ficele lor. Acolo unde răul ajunge la măsurile acestea, nu te îndoii că nu după multă vreme el calcă peste margini. Curgerile nerușinării și ale desfrînării au puhoit, și s-au revărsat întru acea familie și au umplut de spurcăciune și de necurăție toată acea casă întinată. Ce, doar casa aceea? Toată vecinătatea, toată cetatea, tot pămîntul! O zice pe aceasta din cu-

¹ Buna creștere și nărvire=educație.

² „O tempora, o mores!” (lat.).

vînt în cuvînt poruncirea cărții *Leviticului*, pe care acum o arătăm: „Nu vei spurca pe fiica ta a se curvi ea, și nu va curvi pămîntul și nu se va umple de fărădelege” (*Leviticul* 19:29). Cînd va ajunge răul la atîta nerușinare ca înșiși părinții să deschidă fiicelor lor casă de curvie, atunci oamenii se vor face ca pe vremea lui Noe, doar trupuri; atunci, Duhul lui Dumnezeu nu va rămîne mai mult întru oamenii aceștia.¹ Va curvi pămîntul, pămîntul se va umple de fărădelege; un astfel de pămînt este vrednic atunci de arderea pămîntului Sodomei!

Eu socotesc că între celelalte mari și înfricoșate necuvișii ale Sodomenilor, una a fost și aceasta pe care o povestim acum cu jale: că adică, între Sodomeni, părinții le dădeau de bunăvoie pe fiicele lor ca să le curvească oricine voia. Și această bănuială a mea are oarecare îndreptățire – precum socotesc – nu numai după părerea că era greu a lipsi de la neamul acela cu totul răzvrătit și prea-înverșunat ceva din necuvioasele lucrări de acest fel, ci încă și pentru lesnicioasa și îndemînată făgăduință pe care bunul Lot a făgăduit-o atunci Sodomenilor de a le da lor pe înseși fiicele sale ca să le folosească precum voiau: „Folosii-le pe ele oricum v-ar plăcea vouă!” (*Facerea* 19:8). E adevărat că Lot suferea aceasta ca să-i păzească de ocară și bîntuiala acelor desfrînați Sodomeni pe Bărbații pe care îi găzduia în casa lui, alegînd el ca mai bine să oprească o necuviință mai mare printr-o altă necuviință; eu zic însă că el poate n-ar fi deschis gura niciodată pentru a zice un asemenea cuvînt dacă n-ar fi știut că acea faptă de ocară era obișnuită între Sodomeni, la care și el nemernicea: adică a le da cu ușurință născătorii pe fiicele lor la curvie. Oricum ar fi cea pentru aceasta – care aici se pune înainte numai ca o goală asemuire – totuși eu mă întind cu neîndoire la aceea că văpăile Sodomenilor sau și alte văpăi mult mai înfricoșate se găsesc de la Dumnezeu caselor și cetăților întru care înșiși părinții se fac sau votri [codoși] sau într-alt fel cît de cît pricinuitori ai curviei fiicelor lor.

22

Cinste datorată feței bătrînului

Legea aceasta, a cinsti tinerii pe bătrîni, nu este numai obicei al buneii nărviri și al buneii petreceri, nici doar lege politică² și omenească întemeiată pe buna împodobire și pe buna cuviință a stării celei de obște. Ci este chiar lege dumnezeiască, pe care Însuși Dumnezeu a legiuit-o Israilitenilor, prin Moisi, mai-nainte încă de a legiui Licurg Spartanilor sau Solon

¹ *Facerea* 6:3.

² Adică a viețuirii oamenilor împreună.

Atenienilor: „De către fața celui cărunt te vei scula, și vei cinsti fața celui bătrîn și te vei teme de Dumnezeuul tău!” (*Leviticul* 19:32). Încredințându-te deplin că legea aceasta este dumnezeiască, însemnează bine acestea două: întii, însuși lucrul cel împotrivnic al legiurii acesteia, adică hotarul; al doilea, certarea și îngrozirea călcării acestei legiuri.

Întii, hotarul este nu acea stare a omului bătrîn după celelalte ale lui: nu covârșirea puterii, nu înălțimea dregătoriei, nu strălucirea neamului, nu avuția bogăției, nu îndestularea înțelepciunii ori deprinderea adunată din iscusință și adîncul priceperii celei dintru dînsul cel de aici, care la un bătrîn pot și să fie, și să nu fie; ci lucrul care se pune înainte spre cinste este însăși fața cea bătrînească, fața cea căruntă, cea aspră, cea zbîrcită, cea și-roită, cea uscată și veștejită din vîrsta de mulți ani: „De către fața celui cărunt te vei scula și vei cinsti fața celui mai bătrîn!” Celelalte însușiri ale bătrînului, chiar dacă le are, nu le vezi cu ochii cei trupești; dar fața o vezi, și pe dînsa cinstește-o! Vei cinsti fața căruntă, vei cinsti fața celui mai bătrîn! Căci după celelalte este poate mai îpuținat și mic; fie! Sau este smerit și prost, este sărac și lipsit; este poate puțin la minte și, pentru greutatea anilor, a ajuns a fi prostan și lesne amăgit; birfitor, moșneag, nebunatic. Fie! – dar este bătrîn și cărunt și, ca unul ce e astfel, este vrednic de cucernicie și de cinste: „De către fața celui cărunt te vei scula!” Și – dacă nu a ajuns încă să sporească la înșeși măsurile cele mai de pe urmă ale bătrîneții, dar este încă mai trecut decît tine cu vîrsta și deosebirea vîrstei dintre tine și acela este învederată și cunoscută – asemenea îl vei cinsti și pe acesta, deși nu e cu mult mai bătrîn decît tine: „Și te vei scula înaintea feței celui mai cărunt decît tine și vei cinsti fața celui mai bătrîn!”

Al doilea, însemnează certarea care se îngrozește pentru lepădarea acestei legi! Certarea este înfricoșată: „Și te vei teme de Dumnezeuul tău!” Dacă legile politice [cetățenești] și din afară [omenești] nu pun asupra hotărîta pedeapsă, dacă mai marii cetățitorilor și cei mari cu cinstele nu hotărîsc osîndă la necinstirea, și ocară, și defăimarea și trecerea cu vederea a bătrînului pentru că este bătrîn – la acestea Însuși Dumnezeu stă de față izbînditor: „Și te vei teme de Dumnezeuul tău!” Aceeași lege care poruncește cinstea bătrînului arată totodată și îngrozirea fricii dumnezeiești: „De către fața celui cărunt te vei scula, și vei cinsti fața celui mai bătrîn și te vei teme de Dumnezeuul tău! Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru!” Dacă nu se va pedepsi cu vreo altă pedeapsă acela care nu cinstește fața bătrînului, să socotească bine și să aștepte una din acestea două: ori că și el, îmbătrînind, se va necinsti de alții mai tineri asemenea; ori că negreșit nu va îmbătrîni și că acest fel de pedeapsă îi va fi lui cea mai măsurată.

23

Legea pentru cinstirea bătrînilor este lege îndatoritoare

Legea pentru cinstirea bătrînilor nu este numai opritoare tinerilor, este și ceva mai mult: e mai ales îndatoritoare. Legea aceasta este o lege după punere, adică poruncitoare. Nu s-a scris să nu-l necinstești pe bătrîn, s-a scris să-l cinstești pe bătrîn și să te scoli înaintea lui, dacă te-ai aflat șezînd: „De către fața celui cărunț te vei scula și vei cinsti fața celui mai bătrîn!” Pe un bărbat bătrîn, vrednic de cinste și de cucernicie pentru căruntețele lui, cine ar fi atît de îndrăzneț și de obraznic sau atît de cumplit și fără de omenie încît să voiască a-l necinsti, și a-l ocări și a-l defăima? Ci aici legea cere mai cu de-adinsul de la cel mai tînăr și oarecare semn arătător de cinste și de evlavie către cel îmbătrînit. Zice nu numai să nu-l necinstești pe cel bătrîn, nu numai să nu-l defăimi; căci, cu adevărat, aceasta se cere și de la oricare ca o datorie către oricare, de orice vîrstă s-ar întîmpla a fi sau de orice stare. Dar pe bătrîn poruncește să-l și primești cu chip mai deosebit pentru că e bătrîn, și mai-nainte să-l întîmpini, și cu tot chipul să-l odihnești prietenește și să-l cinstești mai mult decît pe alții: „De către fața celui cărunț te vei scula și vei cinsti fața celui mai bătrîn!”

24

Întregimea și nerănirea la trup a celui ce va fi preot

Orbul, șchiopul, cel cu nasul tăiat, cel cu urechea tăiată, cel zdrobit, cel ciuntit la mînă ori la picior; gîrbovul, ori chelbosul, ori logoșul; cel cu albeață sau urdori pe ochi; rîiosul, pecinginosul, și cel cu un boș și toți cîți aveau vreo meteahnă trupească de acest fel se opreau de la preoție, chiar dacă ar fi fost din neamul preoțesc al Iudeilor: „Tot cel din sămînța preotului Aaron întru care prihană nu se va apropia să aducă jertfele înaintea Dumnezeului tău, căci este prihană întru dînsul!” (*Leviticul* 21:18, 21). Dar, după privilegiul seminției preoțești, unul ca acesta avea voie să mănînce din cele ce se aduceau și erau rînduite spre hrana preoților. Și el era iertat a se împărtăși dintru acestea; însă nu i se ierta să se apropie la catapeteasmă sau să se atingă la jertfelnic, pentru că nu era slobod de toată prihana, așa cum îl voia *Legea* pe preot: „Către catapeteasmă să nu se apropie și către jertfelnic să nu se atingă, căci are prihană!” (*Leviticul* 21:23). Dumnezeuieștii părinți au luat toate aceste metehne cu închipuire, „ca pe unele ce însemnează multa felurime a patimilor sufletești care nu sînt de voie, dar le însemnează pe cele de voie și pe cele din bunul plac” (Chiril Alexandrinul, Teodorit al Chirului). Dar aceiași părinți mărturisesc însă că *Legea* lua aminte și după slovă la astfel de patimi trupești – ori, dacă voiești a le

zice, și prihăniri – pentru neputința și cîrtirea ludeilor: „*Legea* nu-i ierta a sluji pe cei ce aveau vreo prihană trupească.”

Dar – dacă prihana cea trupească și meteahna fără de voie a firii (care, pentru aceasta, e neînvinovățită) îl lepăda pe levit departe de la lucrarea preoțească a *Legii* – cît trebuie a-l depărta pe preotul Darului păcatul cel din alegere și din sloboda voire de înfricoșata masă a sfințitei slujiri cuvîntătoare și prea-tainice, [masă] pe care nu se varsă sîngele vițelului și al junicii, al taurului și al țapului? – ci, prin Taina Evharistiei, se aduce înainte mai presus de fire și netîlcuit însuși Sîngele acela al Fiului lui Dumnezeu care s-a vărsat pentru noi întru iertarea păcatelor. La această înaltă slujire, trebuie mare luare aminte, desăvîrșită curățire, toată întregimea, toată nerănirea, și deplinătatea mădularelor omului și buna întocmire a sufletului mai mult decît a trupului.

25

Privilegiu al preotului, chiar sub prihană aflîndu-se

Cînd era supus vreuncea din prihanele zise [mai sus], preotul *Legii* (adică omul din seminția preoțească a lui Levi) se oprea de la slujba preoțească întru jertfe, însă nu se oprea și de la preoțeasca împărțășire din cele jertfite. Sta departe de catapeteasmă și de de jertfelnic – „Nu se va atinge..., nu se va apropia..., ca să aducă jertfele înaintea lui Dumnezeu!” – dar și el se împărțășea de pătîcica sa din sfintele daruri care se aduceau, ca și ceilalți preoți; și aceasta o avea ca dar ori privilegiu pentru sămînța lui Aaron, dintru care se trăgea.

Asemenea și preotul Darului în Biserică: dacă, din vreo jalnică primejdie ce i s-ar întîmpla, îi va urma lui a lua oarecare prihană pentru că a căzut într-un păcat pentru care legile bisericesti îl opresc a sluji, și acesta se depărtează de a lucra cele preoțești. Adică se dă în laturi de la sfințita lucrare de pe înfricoșata Masă a Sfințitului Altar: nu se va atinge, nu se va apropia să aducă jertfa cea fără de sînge înaintea lui Dumnezeu. Totuși, punîndu-se înainte la cale pe sine-și prin cuviincioasa înainte-gătire și prin înainte-curățire, se împărțășește și el ca și ceilalți preoți din Sfintele Daruri: „Nu se va apropia ca să aducă înainte darurile lui Dumnezeu! Sfintele daruri ale lui Dumnezeu, sfinților! Dar din cele sfinte va mînca” (*Leviticul* 21:21, 22). Dar ce? – zici tu – aceasta s-a dat și tuturor credincioșilor, fără darul cel din preoție! „Mîncați dintru acesta toți! Beți dintru acesta toți...” Da, căci toți Creștinii sînt împărțășiți de oarecare dar al preoției, prin ungerea nașterii lor de a doua prin botez; drept aceea, norodul Creștin s-a numit și „preoție împărătească și neam sînt”.¹ Dar cel ce s-a rînduit la treapta pre-

¹ „Iar voi sînteți norod ales, preoție împărătească, neam sînt” (*1 Petru* 2:9). „«Împărăția» și «preoția» – zice episcopul Averchie [Taușev] – sînt înțelese aici așa cum a făgăduit

oțască și poartă pecetea darului preoției, chiar dacă pentru vreo oprire înfrământătoare se depărtează de a lucra cele preoțești, are însă și această covârșire spre deosebirea de mireni: că el se împărtășește din Masa cea tainică și mănîncă din cele sfinte stînd în lăuntru Sfințitului Altar.

26

Depărtare a celui necurat de la împărtășirea celor sfinte

Pentru oarecari lipsiri și neajungeri trupești, cel din sămînța lui Aaron se oprea de la preoție, dar nu se lipsea de împărtășirea darurilor care se aduceau înaintea Domnului; și avea aceasta ca dar și privilegiu mai osebit, ca unul ce se trăgea din semînția cea preoțească. Însă uneori se oprea pentru o vreme și de la împărtășirea de acest fel, atunci cînd poate s-ar fi aflat lepros, sau întru curgerea sămînței sau spurcat de altă necurăție oarecare; fiindcă atunci trebuia să se depărteze de hrana aceasta a celor sfinte ca și ceilalți oameni de obște, pînă s-ar fi curățit, iar apoi lua voie să mănînce: „Și orice om din sămînța preotului Aaron care este lepros sau căruia îi curge sămînța nu va mînce din cele sfinte pînă ce s-ar curăți!” (*Leviticul* 22:4). „Cel ce se va atinge de vreo necurăție sufletească, sau omul căruia i-ar ieși dintr-însul sămînța patului sau cel ce se va atinge de vreo jivină necurată care îl va spurca sau de om care îl va spurca pe el după toată necurăția lui; sufletul care se va atinge de acestea necurat va fi!” (*Leviticul*). „Nu va mînce din cele sfinte, de nu va spăla trupul său cu apă. Și va apune soarele, și curat va fi și atunci va mînce din cele sfinte” (la fel, stih 5, 6).

Dintru aceasta, să socotească bine tot Creștinul cu cită luare aminte și pîndire trebuie a se apropia la cuminecarea și împărtășirea înfricoșatelor Taine! Acelea erau pînă la urmă spurcăciuni trupești; depărtarea unei zile și spălarea doar cu apă erau de ajuns spre vindecarea și curățirea celor mai multe [dintre ele], dacă vei lăsa deoparte lepra și curgerea sămînței cea din patimă: „Nu va mînce din cele sfinte, de nu va spăla trupul său cu apă. Și va apune soarele, și curat va fi și atunci va mînce din cele sfinte.” Dar – pentru bolile și răul cel sufletesc din sloboda voire, și necurățiile și întinăciunile păcatelor, și bubele cele cu anevoie tămăduite și rănile cele cu anevoie vindecate ale fărădelegilor – cite pîraie de lacrimi și cite înconjurări de soare îi trebuie omului Creștin și temător de Dumnezeu, încît să se poată zice și pentru dînsul că „atunci curat va fi și atunci va mînce din cele sfinte”.

Dumnezeu prin Prooroci aceste lucruri norodului ales (*Ieșirea* 19:6), adică El ne-a făcut pe noi, adevărații credincioși, cel mai bun și cel mai sfînt norod, după cum și preotul sau împăratul sînt socotiți a fi astfel în mijlocul norodului lor.”

Cele ce se aduc lui Dumnezeu trebuie să fie fără prihană și desăvârșite

Pîndirea *Legii Vechi* nu se întorcea numai către cei ce aduceau jertfele, ci încă și către înșeși cele ce se aduceau. Nu numai că preotul ce aducea jertfa nu se ierta a se apropia la catapeteasmă și a se atinge către jertfelnic spre a aduce jertfă atunci cînd avea vreo prihană și neajungere sau altă oarecare necurăție și spurcăciune întru sine, ci se cerea ca și jertfele să fie din acele feluri curate care s-au legiuuit spre aducere și încă trebuiau să fie și slobode de toată prihana și lipsa. Iar de nu, erau neprimite: „Primate să fie ale voastre neprihănite: parte bărbătească din cirezi sau din oi și din capre. Toate cîte vor avea prihană întru sine nu se vor aduce Domnului, pentru că nu vor fi primite!” (*Levitic 22:19, 20*). Ca și la preotul ce le aducea înainte, și la acestea se pîdea cea oarbă, sau cea sfărîmată, sau cea cu limba tăiată, sau cea cu negi, sau cea rîioasă, sau cea pecinginoasă, sau cea cu urechea tăiată, sau cea ciuntă de coarne sau cea scopită cu vreun chip. Și, aflîndu-se, fiecare din neajungerile de acest fel făcea darul nedesăvîrșit și nicidecum primit, ca pe unul nevrednic a se aduce înaintea Dătătorului a toate, înaintea lui Dumnezeu cel cu totul mai presus de desăvîrșire.

Să audă acei Creștini care, voind să afierosească lui Dumnezeu oarece din agoniselile ce au, o aleg din celelalte pe cea mai rea și pe cea mai nefolositoare și netrebnică pentru ei! Să audă ce zice dumnezeiasca lege: „Nu o vor aduce, pentru că nu va fi primită!” Și iarăși: „Nu le vor aduce... și spre jertfă nu le veți da!” Și iarăși: „Spre rugăciunea ta nu se vor da!” Și iarăși: „Nu le vei aduce pe ele Domnului!” Și iarăși: „Nu veți aduce darurile Dumnezeului vostru din toate...! Nu se vor primi vouă acestea!” (*Levitic 22:20, 22-25*). Într-acest chip, zicînd iarăși și iarăși oprirea, *Legea* leapădă cu de-adînsul acest fel de daruri și de afierosiri. Drept aceea, cu cuviință ar zice cineva că aceia care îndrăznesc și aduc lui Dumnezeu astfel de prinoase sînt neevlavioși chiar întru evlavia lor, păgîni chiar întru buna cinstire [de Dumnezeu] pe care vor să o arate; și lucrători de necuvioșie întru cuvioșie, și neafierositori întru afierosire și blestemați întru rugăciune; și că, în locul plății pe care o așteaptă, ei se supun pe sine-și unei drepte osîndiri. Mai bine nu afierosi nimic, decît să o afierosești pe cea lepădată! Mai bine nu aduce nicidecum, decît să o aduci pe cea nedesăvîrșită! Mai bine nu dăru, decît să o dăruiești pe cea fără de har! De nu vei afierosi, de nu vei aduce, de nu vei dăru, te lipsești de împlinirea unei bune și îmbunătățite fapte. Dar – dacă vei dăru, ori vei aduce, ori vei afierosi așa rău – săvîrșești un păcat, și păcat nu ușor, ca unul ce este unit cu oarecare defăimare și nebăgare în seamă, ci unul care nu este departe de cel al lui Cain. Și a nu

isprăvi cineva vreo faptă bună se socotește cu adevărat un rău mai măsurat decît a săvîrși o fără de lege potrivnică însăși acelei fapte bune.

28

Credința rămîne nelucrătoare întru fericita soartă ce va să fie după acestea

Credința, povătuitorul cel de nevoie întru întunericul vieții acesteia, rămîne nelucrătoare întru viața viitoare, ca una ce nu trebuie mai mult acolo unde strălucește lumina fericirii, lumina care alcătuieste ziua cea neînserată și nemoștenită de alta. Aici, jos, proorocescul cuvînt luminează acum la noi ca o făclie în loc întunecos; acolo, sus, strălucirile cele prea-curate și revărsările de lumină cele din dumnezeiasca Față strălucesc mintea neconținut, fără de asemuiuri și fără închipuiri, prin razele cele mai presus de lumină ale Dumnezeirii celei în trei Sori. Și, văzîndu-L atunci pe Dumnezeu și cunoscîndu-L precum este, cei fericîți nu mai cred după chipul în care credeau pe cînd nu-L vedeau. Deci, cînd va veni vederea aceea luminată și curată, credința cea întunecoasă rămîne nelucrătoare și încetează, făclia aceea care s-a pus să ardă neîncetat în împiclită și întunecata noapte a petrecerii omenești de aici pe pămînt se stinge, fiind de prisos în dimineața zilei celei nemoștenite de alta, a celei din ceruri, care va răsări după moarte: „În sfeșnicul cel curat veți aprinde făcliile înaintea Domnului pînă dimineața!” (*Leviticul 24:4*).

29

Ce fel trebuie să fie făclia bunei lucrări care se aprinde înaintea Domnului

Bine este a arde totdeauna între Creștini în biserică făclia bine credincioasei petreceri după Dumnezeu, și a bine cuviincioasei dragoste și faceri de bine către aproapele, precum ardea neîncetat și între Israiliteni candela cea cu șapte lumini în Cortul Mărturie. Și bine este a arde și afară de catapeteasmă, încît a se vedea luminat de către toți: „Căci nu aprind făclia și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă” – a zis Domnul.¹

Însă această revărsare de lumină să se facă precum atunci, legiuind, Însuși Dumnezeu, dătătorul luminii, a rînduit prin Moisi a se face. Întîi: un-

¹ Aceasta e la *Matei 5:15*. Iar înțelesul este acesta, tot după Teofilact: „Zice: Eu, Domnul, am aprins lumina; iar a nu se stinge Darul, aceasta este a sîrguinței voastre, ca și alora să le strălucească lumina vieții voastre. Căci iată ce zice [în stihul ce urmează]: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din Ceruri!»”

tul-de-lemn cu care se aprind candelile Creștinului – ale fiului luminii, și lucrătorului de bine, și milostivului – să fie unt-de-lemn curat de toată arnes-tecarea pămîntească, de slava deșartă, și slobod de deșarta cugetare și neîmpărtașit de nici un fel de răpire lăcomească și de nedreptate; încît a nu se face feștila scrumoasă, și întunecată, și neluminoasă, ci să sloboadă lumina curată și strălucită: „Să ia unt-de-lemn curat de măslin, limpede la lumină” (*Leviticul* 24:2). Al doilea: și însuși candela care ține lihnarele [feștilele] să fie curată. Adică însuși Creștinul ce strălucește întru buna cinstire, și miluiește și face bine să întărească revărsările luminoase ale buneii sale lucrări asupra adevăratei și curatei sale bune cinstiri către Dumnezeu, și asupra dragostei celei din inimă și fierbinte către aproapele său și asupra unei neprihănite și nevinovate științe: „Pe candela cea curată veți aprinde lihnarele!”

Al treilea: aceste lihnare să ardă nu pentru om, ci pentru Dumnezeu, încă și cînd se aprind înaintea oamenilor. Chiar dacă această aprindere de candelile se face afară de catapeteasmă, adică la arătare, să se aducă însă totdeauna la Dumnezeu ca la un sfîrșit de căpetenie și mai de pe urmă al ome-neștilor faceri de bine și al celorlalte fapte îmbunătățite. Acolo să ridice iubitorul de Dumnezeu orice lucru vrednic de primire înaintea lui Dumnezeu s-ar învrednici cîndva a săvîrși: „Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău dă slavă!” (*Psalmul* 113:9). „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri” – a zis Domnul.

30

Fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac!

Citim în cartea *Levitului* că fiul Egipteanului și al femeii Israilitene „a hulit numele [lui Dumnezeu]”, precum zice *Dumnezeiasca Scriptură*, în loc de a zice că L-a hulit pe Dumnezeu. Dintru aceasta, cu ușurință este a socoti fiecare că acel om blestemat și ucigaș, nașterea cea împîclită a întunecatului Egiptean, cînd a hulit, a zis în hula sa și însuși acel nume înfricoșat și strașnic. Procopie zice (după socoteala unora) că hulitorul acesta anume a strigat grăind însuși negrăitul nume al lui Dumnezeu, care nu-i era nimănu iertat a-l grăi nicidecum fără vreme: „Și unii zic că prin zicerea aceea a descoperit numele [lui Dumnezeu] cel în patru slove [IAHVE] la Evrei.” Și tilcuiitorul acesta încă mai însemnează că și numai zicerea cea fără vreme a acestui nume înfricoșat s-a judecat vrednică de munca cea mai de pe urmă: „Căci și numai grăirea fără vreme a numelui Lui e vrednică de munci.” Dar *Sfințita Scriptură*, care ne povestește păgînatatea celui birfitor hulitor, a judecat cu cuviință a trece sub tăcere și vorba hulei, și în-

săși grăirea numelui celui hulit. Și pentru aceasta n-a făcut arătat ce fel de cuvînt păgînesc a borît acela din putreda și împutita lui gură, ci numai atît ne-a spus: că „a hulit numele”. Și iarăși n-a grăit arătat numele cel negrăit, ci a zis numai nehotărît și acoperit: „A hulit numele.”

Dumnezeiasca Scriptură a uneltit aceeași evlavie și luare aminte și întru rînduirea pedepsei pe care a hotărît-o Dumnezeu asupra celor ce hulesc înfricoșatul Său nume; căci zice „cel ce va numi”, nu „cel ce va huli” ori „cel ce va blestema”, ci „cel ce va numi numele Domnului”: „Cel ce va numi numele Domnului, cu moarte să se omoare! Să-l împrăște cu pietre pe el toată tabăra lui Israil... Ori nemernic, ori localnic, cînd va numi el numele Domnului, să se sfîrșească!” (*Leviticul* 24:16). Nu numai că este cea mai mare și cea mai de pe urmă păgînatate dacă cineva va huli numele acesta prea-binecuvîntat și prea-lăudat, ci evlavia nu sloboade nici ca omul cel credincios și cinstitor de Dumnezeu să-l grăiască fără evlavie și fără sfială cînd vrea să arate că altcineva l-a hulit. Pentru aceasta a și uneltit sfințita limbă numele bunei cuvîntări în locul numelui hulei cînd, în loc de „a hulit”, a zis că cutare „L-a binecuvîntat pe Dumnezeu”. Nu numai că este o păgînatate și un păcat vinovat de milioane de morți dacă cineva va huli acest nume înfricoșat și strașnic, ci este frică și cutremur doar a auzi cineva că altul l-a hulit. Și omul care-L cunoaște pe Dumnezeu atît se ferește a mișca limbă hulitoare asupra lui Dumnezeu, încît, și dacă altcineva ar mișca înaintea lui și în auzul lui o asemenea limbă turbată, el îndată își astupă urechile cu amîndouă mîinile și fuge.

31

Asupra hulitorului, împrășcare cu pietre de obște și de la adunarea a tot norodul. Asupra ereticului și asupra hulitorului dumnezeieștilor dogme, anatematicare de obște de la toată Biserica.

Cînd – ori prin cuvînt, ori prin lucru și faptă – păgînul Îl ocărăște și Îl hulește pe Dumnezeu, nici un om cinstitor și iubitor de Dumnezeu nu poate rămîne auzitor ori privitor nebăgător de seamă. Toți se pornesc spre rivnă, toți se întărită spre minie, toți se fac izbînditori ai dumnezeieștii slave și osîrdnici spre a goni nedumnezeirea și păgînatatea. Asupra aceluia fiu hulitor al Israilitencii și al Egipteanului, după ce se tîra afară de tabără ca să se împrăște cu pietre, toți cîți au auzit păgîneasca hulă pe care o grăia asupra lui Dumnezeu și-au pus mîinile pe capul lui ca să mărturisească. Și nu numai cei ce l-au auzit pe el [hulind] l-au împrășcat cu pietre, ci și toți ceilalți ai adunării: și cîți au auzit hula din gura lui, și cîți s-au înștiințat de la cei care au auzit-o. Și Însuși Dumnezeu a fost Cel ce a poruncit izbîndirea

cea de obște și de către tot norodul: „Și a grăit Domnul către Moisi, zicînd: Scoate pe cel ce a blestemat afară de tabără, și toți cei ce l-au auzit își vor pune mîinile pe capul lui și toată adunarea îl va împrășca cu pietre!” (*Leviticul* 24:14). Cei ce au fost ei înșiși auzitori dau mărturia; ci împreună cu dînșii toată adunarea aruncă pietrele, de obște aducînd asupra-i pedeapsa.

La fel și asupra vreunului apărător de eres dacă s-ar întîmpla, și asupra vreunuia ce cu de-adinsul se întărește în socoteala sa împotriva adevărului vreunei dogme a credinței, și asupra celui ce fără îndoială se ține tare și cu pismă de socoteala cea rea, dumnezeieștii părinți cei de după *Lege* se adună la sobor și, vădînd eresul, mărturisesc asupra-i și după dreptate strigă anatema. Iar Biserica toată și toți cîți sînt credincioși și drept-măritori îl împrășcă cu pietre pe ereticul cel neîntors la credință și întărit în socoteala sa; nu cu pietre trupești și pămîntești, pentru că Biserica nu uneltește asupra celor ce leapadă credința astfel de pedepse și munci lumești, ci prin împrășcarea cu piatra anatemei celei de obște.

32

Pentru același hulitor

Pe cînd petrecea în Egipt, cînd l-a văzut Moisi pe Egiptean bătîndu-l pe Evreu, l-a lovit pe Egiptean, rîvnind pentru fratele; și, omorîndu-l, l-a ascuns în nisip (*Ieșirea* 20:11, 12). Apoi – în tabără, după ieșirea din Egipt, înțelegînd că fiul Israilitencei cel din tată Egiptean a hulit și rîvnind pentru Dumnezeu – l-a osîndit pe hulitor prin poruncă dumnezeiască la împrășcarea cu pietre de către tot norodul și l-a acoperit sub o mare grămadă de pietre: „Și l-a împrășcat cu pietre pe el toată adunarea” (*Leviticul* 24:23). Acolo, a izbîndit pentru fratele cel bătut; aici, a izbîndit pentru Însuși Ziditorul a toate Dumnezeu și Tatăl cel lovit prin hulă.

33

Hulitorii – ca niște necredincioși, și păgîni și atei – sînt vrednici de urîciunea cea mai de pe urmă

„Și s-au sfădit în tabără acel fiu din Israiliteancă și omul Israilitean” (*Leviticul* 24:10). Sfada a fost a unui om cu alt om. Dar totuși spurcata și vicleana sămîntă egipteană, fiul Israilitencii, lăsîndu-l pe omul cu care avea gilceava, săgetează cu înfricoșată hulă asupra Prea-Înaltului Dumnezeu: „Numind numele, a blestemat” (*Leviticul* 24:11). Doi oameni se sfădesc între ei, și Se hulește Dumnezeu! Măcar, dintre aceia doi care se sfădeau între ei în tabără, n-a fost acel Israilitean și după tată și după mamă care s-a pornit la păgînatatea hulirii, ci doar cel odrăslit de aiurea din sămîntă egipteană.

Și aceasta – precum socotesc eu – s-a însemnat luminat de *Dumnezeiasca Scriptură* ca, din nașterea hulitorului, să ne învățăm că atunci n-a ajuns la atîta obrăznicie a păgînatății decît un astfel de ticălos om prost, și de nimic și netrebnic, o naștere întunecată a Egiptului cel păgîn și urît de Dumnezeu. Dar de cîte ori vedem doi oameni sfădindu-se între ei – amîndoi zicîndu-se Creștini, amîndoi arătîndu-se drept-slăvitori și bine credincioși – care, înnebunindu-se păgînește și ateu asupra fierberii unei sălbatice mîinii, hulesc deopotrivă prea-sfîntul nume al Prea-Înaltului Dumnezeu, și ca cum rîvnesc și se întrec sfădindu-se unul cu altul care din amîndoi ar borî hulele cele mai strașnice, care ar grăi asupra lui Dumnezeu o mai înaltă nedreptate și de cîte ori? Și se va afla cineva să-i numească Creștini pe unii ca aceștia?! Să-i bănuie că-L cunosc pe Dumnezeu?! Ba, niciodată! După cuviință și după dreptate, aceștia sînt „Egipteni”, sînt de altă semînție, păgîni, necredincioși, desăvîrșit ateî; ei sînt vrednici de osînda cea mai de pe urmă, de pierzare, de moarte, de uciderea cu pietre de către tot norodul. Dumnezeiască este hotărîrea: „Își vor pune toți cei ce l-au auzit mîinile pe capul lui (a unora ca acestora), și cu pietre îl va împroșca pe el toată adunarea!” (*Leviticul* 24:14). Dacă nu cu pietre trupești și materiale (pentru că legea cea duhovnicească a Darului n-a dat voie Bisericii să verse sînge), totuși cu strașnice muștrări, cu aspre înfruntări și cu prea-grele certări canonice!

34

Pentru aceeași pricină

Cînd am citit în *Sfințita Scriptură* că cel ce și-a pornit în tabără limba cea hulitoare asupra cerului și a grăit la înălțime nedreptate asupra Dumnezeului celui viu a fost fiul unei femei Israilitene care se trăgea din semînția lui Dan, dar se născuse din tată Egiptean, am zis întru sine-mi că prea-păgînul acesta a arătat din cel fel de rea sămînță a odrăslit. Tatăl lui, după ce l-a adus la lumina vieții prin naștere, l-a crescut – precum se vede – întru întunericul păgînatății egiptene cu o prea-rea creștere și o prea-în răutățită petrecere. Și prin urmare am socotit – cu de-adinsul punîndu-mi gîndul – cît ajută, și adaugă și împreună lucrează ori credința și evlavia ori păgînatatea și necredința la buna sporire ori la răzvrătirea fiilor pe care părinții i-au născut și i-au hrănit. Am zis că rodul a fost Egiptean din sădire egipteană, ci acela care L-a hulit pe Dumnezeul lui Israil, pe singurul Dumnezeu adevărat, s-a răsădit în brazda Israilitenilor doar după ceea ce se vede, însă nu și cu înainte punerea sufletului unui curat Israilitean. Ce lucru de mirare? Căci unul ca acesta – fiind sădit între gunoaiele egiptene, și hrănit,

și crescute și semănînd întru totul tatălui său – avea înrădăcinată în inimă păgîneasca socoteală pentru Dumnezeu a lui Faraon și a celorlalți Egipteni: „Cine este Dumnezeul lui Israil, al Căruia glas să-l ascult?” (*Ieșirea* 5:2). Și – dacă Faraon i-a zis atunci lui Moisi: „Nu-L știi pe Domnul!” – acesta, faraonind mai cu prisosință, L-a și hulit pe Domnul: „A blestemat” (*Leviticul* 24:11). Omul acesta, dacă ar fi fost Israilitean curat, nu s-ar fi abătut niciodată la atîta păgînatate.

Într-acest chip gîndind întru sine-mi, am cam micșorat la început covîșirea fricii, cînd am însemnat ce fel a fost gura cea netrebnică care a îndrăznit a-și porni limba cea așa ocărtoare asupra Celui ce a zidit-o. Dar – cînd mi-am pus gîndul la lucrul acesta mai cu întindere și mi-am adus aminte cu cîte cîrtiri chiar înșiși cei ce se arată ca Israiliteni adevărați L-au întăritat de multe ori pe Ziditorul și Mîntuitorul lor, cu cîtă obrăznicie și nebulie L-au ispitit pe Dumnezeu cel mare și înfricoșat, cu cîte sculări și stări împotriva s-au pornit asupra Lui, cu cîte păgînatăți și slujiri de idoli au ocărit prea-sfîntul și prea-lăudatul Lui nume, de cîte ori au strigat prin graiuri și prin fapte acel grai păgînesc al lui Faraon: „Nu vom asculta glasul Lui!” și: „Nu-L știm pe Domnul!” (mai ales cînd au răcnit la poalele muntelui Sinai strigarea aceea prea-hulitoare și prea-fără Dumnezeu în vremea facerii vișelului: „Aceștia sînt dumnezeii tăi, Israile, care te-au suit pe tine de la pămîntul Egiptului!” *Ieșirea* 32:9) – cînd mi-am adus aminte de acestea – ah! – groaza a crescut întru mine și chinuirea mi s-a înnoit cu covîșire. Vai mie! – am zis – vai mie! Așadar și Israilitenii bîrfesc asupra Dumnezeului lor celui viu?! Și Israilitenii deschid gură de hulă asupra Ziditorului și Mîntuitorului lor?! Cei născuți și crescuți de născători credincioși și evlavioși, cei din pruncie povățuiți cu adevărata cinstire de Dumnezeu, cei ce s-au învățat sau au și văzut măririle și minunile cele mai presus de fire ale puterii lui Dumnezeu?! Cei ce cu taină s-au învățat dreptățile și măriturile înalte și neurmatei Pronii?! Cei cărora mai-nainte li s-au săvîrșit și mai-nainte li s-au bine vestit tainele cele negrăite și neînțelese ale economiei celei prea-înalte, aceștia hulesc marele, și înfricoșatul, și închinatul, și prea-lăudatul și prea-proslăvitul nume al Dumnezeului celui Prea-Înalt și peste toate? Vai! – pe unii ca aceștia trebuia ca nu numai toată adunarea bine credincioșilor, împreună năvălind, să-i împoaste cu pietre (precum a rînduit *Legea*), ci și însuși cerul de sus să trimită trăsnetele și văpăile sale peste necuvioasele și spurcatele lor capete, și însuși pămîntul de jos pe care calcă să se despice și să-i înghită de vii, cînd își deschideau spre hulă gura cea fără de Dumnezeu și cu totul spurcată.

Dacă se poate a ocări așa simplu și la întimplare legile și credințele celor de altă lege și ale celor de altă credință

Nici chiar slujitorul de idoli, nici cel într-altfel păgîn și rău credincios nu se iartă a-l huli pe acel mincinos numit „dumnezeu” – care nu este, ci se zice așa – pe care el, amăgit fiind, îl crede Dumnezeu și ca pe unul de acest fel îl slujește și îl cinstește în chip neînțelept și nebunesc. Pentru aceea, dacă *Dumnezeiasca Scriptură* hotărăște moartea prin împroșcare cu pietre a omului care va huli numele adevăratului Dumnezeu – „Numind numele Domnului, cu moarte să se omoare! Cu pietre să-l împroaște pe el toată adunarea lui Israil!” (*Leviticul 24:16*) – *Dumnezeiasca Scriptură* socotește [totodată] păcătoasă și vinovată și hula celui hulitor asupra mincinosului și deșertului [său] dumnezeu, pe care el îl crede: „Omul care va blestema vreun dumnezeu va lua păcat!” (la fel, stih 15). Și aceasta nu pentru că acela ce se hulește nu ar fi vrednic de hulă, ci pentru că cel ce hulește ceea ce crede se pornește și lucrează chiar împotriva științei sale, ocărînd ceea ce altminteri cinstește: „Căci nu-l hulește ca pe un dumnezeu numit așa cu minciună, ci ca pe unul adevărat” – zice Teodorit. „Căci socoteala [lui] face păgînatate, deși cel ce se ocărăște nu este dumnezeu” – adaugă Apollinarie.

Dintru aceasta, se ivește nedumerirea care din două: bine credinciosul slujitor al adevăratului Dumnezeu păcătuiește sau nu hulindu-i pe mincinos numiții „dumnezei” ai necredincioșilor? – precum se vede din cea zisă, că „omul care va blestema vreun dumnezeu va lua păcat”. Iar la această punere înaintea, Sfințitul Teodorit răspunde că păcătuiește, înțelegîndu-l la cea zisă nu pe omul cel evlavios întru dreapta slăvire, ci pe însuși cel păgîn și rău credincios: „Negreșit, nu cel bine credincios care-l hulește pe mincinos numitul «dumnezeu» păcătuiește, ci acela care crede întru acela dar îl ocărăște.” Căci îl hulește pe acela pe care-l cinstește. Și cu adevărat, chiar însăși *Dumnezeiasca Scriptură*, care aici hotărăște că „omul care va blestema vreun dumnezeu va lua păcat”, în multe alte părți grăiește de rău împotriva deșertilor și mincinos numiților „dumnezei” și arătat zice cîntînd în psalmi că „dumnezeii neamurilor sînt draci, iar Domnul cerurile a făcut” (*Psalmul 95:5*).

Dar întrebarea mi se pare a fi încă vrednică de cercare: este iertat sau nu celui evlavios, și credincios și drept cinstitor – nici o nevoie fiind, nici vreun folos nădăjduindu-se – a batjocori și a ocări așa simplu și la întimplare legile rău credincioșilor și a huli numele lui Dumnezeu prin aceea la care l-ar lipi pe el? Și socotesc că spre luminarea întrebării acesteia nu este de

prisos aici, nici de nefolos a scrie din nou ceea ce a scris mai-nainte scriitorul cel nenumit al cărții celei pentru suferirea celor de altă credință, cu atât mai mult cu cât cărțulia aceea nu este la îndemîna tuturor:

„Fie – zice – credinciosul și bine cinstitorul rîvnitor pentru credința sa, dar nu ocărîtor, nici batjocoritor al celei străine. Fiindcă ce câștig este a ocări cineva fără pricină și a prea-huli cu neînfrînare socotelile celor de altă credință? În trimerile mărturisite a fi ale dumnezeiescului Dionisie Areopagitul, se vede că părintele [acesta] (sau oricine altul ar fi fost cel ce a scris acele trimiteri sub numele lui Dionisie) foarte leapădă ocările de acest fel ale credincioșilor asupra celor străine, scriind către oarecare preot rîvnitor în chip nedeslușitor și ocărîtor cu numele Sopatru, care socotea că cu ocările și cu batjocurile ce le vărsa asupra celor de altă credință isprăvea oarece lucru viteaz. Deci surpă socoteala greșită a bărbatului, zicînd: «Preote Sopatru, nu o socoti biruință a ocării credința sau socoteala ce nu pare bună!» Și nici dacă o vei înfrunța pe aceasta întru ascuns, nici atunci nu sînt bune cele ale lui Sopatru. Și îl sfătuiește să se depărteze de a-și pune limba ocăritoare asupra celorlalți și să se mulțumească numai întru a pătîni adevărului: «Plecîndu-te mie, așa vei face: te vei depărta adică de a grăi împotriva altora, iar pentru adevăr vei grăi așa încît cele zise să fie cu totul fără mustrare!»

Același – răspunzînd ierarhului Policarp și dînd răspundere de apărare către ocările și batjocurile sofistului Apolofan, care îl ocăra și îl numea «ucigător de tată», ca pe unul ce le-ar fi uneltit fără cuviință asupra Elinilor pe cele ale Elinilor – scutură de asupra-și clevetirea și dovedește că nicio-dată n-a voit să facă vorbiri și prigoniri nici cu Elinii, nici cu alții: «Eu cu adevărat nu știu să fi grăit împotriva Elinilor sau altora!» Și o dă ca pricină binecuvîntată pe aceasta: că, fără a ocări împotriva socotelii celorlalți, destul îi este credinciosului a cunoaște el, și a mărturisi și a descoperi adevărul cum se cuvine. Căci, răsărind adevărul ca o lumină, întunericul minciunii se strică și se gonește de la sine: «...socotind că este destul bărbaților celor buni dacă vor putea cunoaște și a spune adevărul însuși așa precum este. Căci acesta, arătîndu-se cu dovadă drept ceea ce este și stînd lămurit după legea adevărului, tot ceea ce se află într-alt fel, dar se fîgăduiește a fi adevăr, se va vădi nepotrivită.» Apoi, încă mai curat descoperind pricina aceasta, iarăși o aduce pe cea zisă la început: «Deci – bine cunoscînd aceasta, precum mi se pare – nu m-am silit a grăi împotriva Elinilor ori împotriva altora; ci destul este – și aceasta să mi-o dea Dumnezeu! – întîi a ști pentru adevăr, iar apoi, știind, a grăi precum trebuie.»

Însă poate te vei nedumeri la acestea, întrebînd: Și nu sînt așadar vrednice de laudă și primite scripturile împotriva-grăitoare ale atîtor Părinți pe

care aceștia le-au scris împotriva celor de altă socoteală [credință]? Și oare nu e dator credinciosul să surpe și să mustre păgînătatea acestora cînd se obrăznesc? Nu – întîmpină Pahimerie, întru tilcuii – părintele [Dionisie] nu zice să nu mustri și să nu surpi socotelile păgînilor; ci că nu-i de folos și cu cuviință a se face aceasta după cuvîntul de căpetenie, nici o nevoie fiind și nici un folos nădăjduindu-se, sărind credinciosul cu pornire și obrăznicie dobitocească întru niște prigoniri ca acestea. La nevoița pentru credință, cel evlavios trebuie a se pogori numai cînd cere trebuința; și, pogorîndu-se, trebuie să se nevoiască fără ocări și fără batjocuri: «Nu trebuie a vă zăbovi grăind împotriva altora după cuvîntul de căpetenie; ci trebuie a grăi atunci cînd s-ar întîmpla trebuință pentru folosul altora, cînd se întărește minciuna, cînd se clatină credincioșii.» Și atunci, [acela] este iarăși mai întîi dator să arate adevărul și abia apoi, după al doilea cuvînt, să amuțască minciuna: «Așadar atunci, mai întîi trebuie a arăta cuvîntul adevărului cu de-amăruntul, iar mai apoi trebuie a-l unelti și împotriva sculării asupra a păgînilor...» Și în cele din urmă, la grăirile împotriva de acest fel, cel ce se nevoiește trebuie să aibă ca scop nu să mustre și să ocărască, ci să învețe și să lumineze; nu să-și cîștige socoteala sa, ci să-l cîștige pe fratele său: «...nu biruință căutînd, ci îndreptarea fraților.»”

36

Izbîndirea după *Legea Veche* s-a legiuit spre scăparea de rele mai grele, dar legea *Evangheliei* lasă izbîndirea cea de pe pămînt numai judecătorilor

Legea răsplătirii și a dării înapoi întocmai a pedepsirilor pentru nedreptățile unora către alții – care se legiuiește în capitolul 24 al cărții *Levitului*, stihurile 17-22 (același lucru citindu-se și la capitolul 21 al *Ieșirii*, la stihurile 24, 25 și întru capitolul 19 al *Deuteronomului*, stih 21) – legea aceasta cere suflet în loc de suflet, ochi în loc de ochi, dinte în loc de dinte, mîna în loc de mîna, picior în loc de picior, arsură în loc de arsură, rană pentru rană, bubă pentru bubă. Lege prea-dreaptă, pentru că este dumnezeiască. Lege și elinească din vechi și primită mai la urmă de Romani și de multe alte neamuri. Pentru aceea, și lege pe care prea o îndreptează și parimia țărănească: „Ce vei face, aceea vei pătimi.”

Oarecare două se pun împotriva asupra acestei legi obștești. Întîia, asprimea izbîndirii; a doua, împătimirea izbîndirii. Dar la cea dintîi zicem că legea, deși este amăruntită, totuși nu este aspră; fiindcă, păzind potrivirea, se întemeiază pe cuvîntul dreptății și, prin sfiala și luarea aminte, iconomisește buna rînduială și potrivirea între oameni. Adăugăm că, departe de a fi aspră, legea aceasta este mai ales dimpotrivă: iubitoare de oameni și mi-

lostivă, fiindcă mai-nainte oprește rele mai multe și mai grele; care, dacă ar fi lipsit [această lege], puteau să urmeze întru petrecerea oamenilor. Legea aceasta aduce asupra frica, precum s-a zis în *Legea a doua*: „Și îi veți face lui în ce chip a gândit cu vicleșug să facă împotriva fratelui său... Și ceilalți, auzind, se vor teme și nu vor adăuga încă a face după graiul acesta rău întru voi” (*A doua lege* 19:19, 20). Frica este frîul pornirii către lucrarea răului; încît, în puterea legii de acest fel, omul nu face rău ca să nu pătimească rău. Și așa nu pătimește nici nedreptățindu-se lesne, nici nedreptățind. Pentru aceea prea-bine a zis Sfințitul Teodorit în puține: „Nu a legiuیت acestea ca să pătimească [omul], ci ca să nu le săvîrșească” (întrebarea a 34 la *Levitic*). Legea aceasta este milostivă încă și după alt chip, fiindcă a dat stăpînirea pedepsei la judecatori și nu a lăsat-o în seama celui nedreptățit; care, dacă ar fi fost lăsată la voia lui, în loc de un ochi de care s-a lipsit, i-ar fi scurs pe amîndoi ai potrivnicului său. Drept aceea, și Sfințitul Augustin, scriind împotriva lui Faust, zicea prea-potrivit că „legea aceasta e hotar, iar nu materie a nebuniei”.

Răspundem încă și la a doua [grăire împotrivă] că legea de acest fel mai ales strică și surpă izbîndirea cea pătimașă a celor ce se nedreptățesc, pentru că n-a lăsat hotărîrea și săvîrșirea hotărîrii la dînșii, ci a afierosit și hotărîrea, și lucrarea pedepsei stăpînitorilor și judecătorilor. La judecătorul ce șade izbînditor pe scaun, lucrează cuvîntul, nu patima; la cel ce își izbîndește de sine, lucrează patima, nu cuvîntul. Legiuirea a mai-nainte iconomisit izbîndirea cea legiuită și binecuvîntată a aceluia pentru ca mai-nainte să oprească izbîndirea cea pătimașă și nebunească a acestuia. Încît din cele zise se face prea-arătat că legea pentru care ne este cuvîntul nu legiuiește nici ceva aspru afară din cale, nici nu ațîță patima și iubirea de izbîndire, ci face iubire de oameni în chip vădit și potolește oarecum întăritarea izbîndirii celui ce a pătimit.

Dar poate că cineva va răspunde că legea aceasta s-a stricat de punerea de lege cea nouă, aceea din iconomia Darului, după ceea ce citim în *Evangelhie*: „Ați auzit ce s-a zis: Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte! Iar Eu zic vouă să nu stați împotriva răului, ci aceluia care te va pămui peste falca cea dreaptă întoarce-i și pe cealaltă!” (*Matei* 5:38, 39). Și la celelalte asemenea. Ci eu răspund împotriva aceluia că, la același capitol evanghelic întru care se găsește scrisă ceea ce s-a zis, se citește și aceea: „Să nu socotești că am venit să stric *Legea* sau proorocii! N-am venit să stric, ci să împlinesc” (*Matei* 5:17). Și se vede cu adevărat că Însuși Domnul nostru nu a hotărît ca legea de acest fel să nu aibă tărie după tot chipul și din ceea ce a zis către Petru în grădină cînd acesta, rîvnind pentru Dînsul, a tăiat urechea slugii arhierelui: „Toți cei ce apucă sabie de sabie vor pieri” (*Ma-*

tei 26:52). Și iată cum *Legea* nu se strică, ci se împlinește. Amîndouă acestea bine se învoiesc, fiindcă răsplătirea cea legiuită a pedepsei „ochi pentru ochi și dinte pentru dinte” se împlinește din partea judecătorului ce judecă, în vreme ce o asemenea izbîndire nici nu se caută, nici nu se poștește din partea Creștinului ce s-a nedreptățit, ca unul ce este fiu al evangheliei Darului. Astfel, pe de o parte, se păzește și *Legea*, iar de cealaltă parte se păzește și poruncirea evanghelică. Cel ce a pățimit nedreptatea suferă răul, și nu își izbîndește; cel ce a lucrat răul se pedepsește, și nu are cuvînt a se plînge; judecătorul izbîndește pentru cel nedreptățit, și nu-l suferă a se obrăznicii nepedepsit pe cel ce a nedreptățit. Cel nedreptățit este dator a nu sta împotriva răului, în chip evanghelic; judecătorul, izbînditorul celui ce s-a nedreptățit și pedepsitorul celui ce a nedreptățit, va sta împotriva răului și se va împotrivi lui după *Lege*.

Pe cea dintîi o poruncește și căpetenia apostolilor, Petru: „Aceasta este har, dacă cineva suferă scîrbe pătimind cu nedreptate pentru știința lui Dumnezeu” (1 Petru 2:19). Și iarăși „Dacă răbdați bine făcînd și pătimind, aceasta este har la Dumnezeu” (la fel, stih 20). Dar același apostol – cînd învață supunerea și plecarea îndatorată către stăpînitori, „ca unii ce se trimît de Dumnezeu spre izbîndirea făcătorilor de rău și spre lauda făcătorilor de bine” (la fel, stih 14) – o întărește și pe cea de a doua.

La fel, și apostolul neamurilor le învoiește pe amîndouă acestea: și, către cei ce pățimesc rele și se nedreptățesc, și el poruncește blîndețea și suferirea de rele, nici pînă la cuvînt slobozînd izbîndirea: „Binecuvîntați-i pe cei ce vă gonesc! Binecuvîntați și nu blestemați..., nimănui întorcînd rău în loc de rău..., nu vouă izbîndîndîndu-vă, iubiților! Ci dați loc miniei (lui Dumnezeu), căci scris este: A Mea este izbînda, Eu voi răsplăti! – zice Domnul” (Deuteronomul 32:35) (Romani 12:14, 17, 19).¹ Și atît oprește

¹ Acesta e un loc deosebit de însemnat în epistolele învățătorului neamurilor și de aceea trebuie neapărat tilcuit: „«Binecuvîntați-i...». După ce i-a învățat pe Creștini despre dragostea unuia către altul, dumnezeiescul Apostol îi învață acum și cum se cuvine a se purta cu vrăjmașii lor. Și nu a zis: Nu fiți pomenitori de rău, frații mei, nici nu vă răzbu-nați asupra celor ce vă nedreptățesc! – ci a zis ceva mult mai mare: «Binecuvîntați-i!», adică: «Grăiți-i de bine». Și a adăugat aceasta: «...și nu-i blestemați!», ca să ne învățăm noi, Creștinii, a nu fi pomenitori de rău și a nu-i blestema pe frații noștri. Fiîndcă cel ce, pentru Hristos și pentru porunca lui Hristos, îi binecuvîntează și-i grăiește de bine pe cei ce îl prigonesc, acesta arată că se bucură pătimind pentru Hristos, Cel ce este iubit de el. Iar cel ce-i blestemă pe cei ce îl prigonesc arată că nu se bucură pătimind pentru Hristos și, prin urmare, arată că nu-l iubește pe Hristos.

«Nu răsplățiți...» Aici, Apostolul învață să nu se răzbune Creștinul asupra nimănui, și zice: Dacă tu, Creștine, îl învinuiești pe cel ce ți-a făcut rău, de ce te faci vinovat de aceeași învinuire, căutînd să faci și tu rău altuia? Și – dacă acela, rău fiind el, ți-a făcut rău – de ce rîvnești răutatea lui și voiești a-i face rău și tu? Și vezi – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis să nu răsplătim cu rău credinciosului Creștin, ci nimănui de obște, ori păgîn,

celui nedreptățit a voi să răsplătească rău pentru rău, încît mai ales îl și îndeamnă și îl sfătuiește să răsplătească bine pentru rău, făcînd bine celui ce i-a făcut rău: „Deci, de flămînzește vrăjmașul tău, hrănește-l! De însetează, adapă-l!” (la fel, stih 20).¹ Totuși – întorcîndu-se către ocărători, și bîntuitori, și făcători de rău și nedrepti – nu lipsește a-i îngrozi cu stăpînirea și cu puterea ce o au stăpînitorii, ca unii ce sînt rînduiți la aceasta de Dumnezeu, ca să-i certe și să-i pedepsească pe cei ce fac răul; și poruncește tuturor: „Tot sufletul să se supună stăpînirilor celor ce covîrșesc! Căci nu este stăpînire decît numai de la Dumnezeu și stăpînirile ce sînt de Dumnezeu sînt rînduite... Căci slugă a lui Dumnezeu (adică stăpînitorul și judecătorul) îți este ție spre bine. Iar dacă faci răul, teme-te, căci nu poartă sabia în zadar! Căci slugă a lui Dumnezeu este, izbînditor spre urgie celui ce face

ori eretic și oricare altul de ar fi (Vezi și tîlcuirea la stihul 15, capitolul al 5-a al epistolei întîi către Tesaloniceni).

«Nu vă răzbunați singuri...» Zice: Voi, Creștinii, să nu vă răzbunați [să nu vă faceți singuri dreptate], ci dați loc și lăsați totul la urgia lui Dumnezeu, pentru ca El să Se răzbu- ne [să răsplătească, să facă dreptate] asupra acelor ce v-au nedreptățit sau v-au făcut rău. Căci, dacă vă răzbunați voi, nu vă va mai răzbuna Dumnezeu; iar dacă voi nu vă veți răz- buna, Dumnezeu Se va răzbuna negreșit mai amar și mai rău decît voi. Și Apostolul aduce mărturie de la Moisi, ca să adevereze cu cuvîntul aceluia. Încă și Proorocul Ieremia zice că «izbînda este de la Dumnezeu» (capitolul 50:15). Însă Apostolul zice acestea pentru ca să mîngîie pe cei mici la suflet, care nu doresc nimic altceva decît a vedea răzbunarea asupra vrăjmașilor lor” (Sfințitul Teofilact, în tîlcuirea epistolelor lui Pavel).

¹ „Deci, dacă vrăjmașul tău flămînzește, hrănește-l! Dacă însetează, adapă-l! Căci, făcînd aceasta, grămădești pe capul lui jeratic de foc.» Cu aceste cuvinte – arată Teofilact – Sfințitul Apostol cere de la noi, Creștinii, mai multă filosofie și răbdare decît cea de mai sus. Și zice: Dar ce spun eu, că voi, Creștinii, se cuvine a fi în pace cu toți!? Eu vă porun- cesc să faceți bine încă și vrăjmașilor voștri și celor ce vă nedreptățesc, să-i hrăniți și să-i adăpați; căci, făcînd aceasta, veți grămădi cărbuni aprinși pe capul lor. Apostolul zice însă aceasta ca să mîngîie slăbiciunea și micșorarea de suflet a Creștinului cu nădejdea pedep- sei vrăjmașului lui și să-l facă mai osîrdnic spre a face bine aceluia; fiindcă, celui nedrep- tățit, alta nu-i este mai dulce și mai de dorit decît a vedea cum e pedepsit cel ce i-a făcut nedreptate. Ca și cum Apostolul i-ar zice acestea: Voiești tu, frate ce ai fost nedreptățit, să te răzbuni asupra aceluia ce ți-a făcut nedreptate? Fă-i bine, și atunci te răzbuni mai mult! – căci pentru aceasta a zis că «vei grămădi cărbuni aprinși pe capul lui», arătînd cu acest cuvînt pedeapsa pe care i-o pricinuieste cu facerile de bine. La fel a zis și mai sus să nu se minie Creștinii ce sînt nedreptății asupra celor ce îi nedreptățesc, ci să dea loc asupra lor urgiei lui Dumnezeu.

Apoi, Apostolul a zis cuvîntul acesta ca să înfrîneze și să înțeleptească cu frica pedep- sei pe Creștinul ce a făcut nedreptate, și ca acela să se prefacă din răutatea lui, văzînd că i se face bine de către cel pe care l-a nedreptățit. În sfîrșit, Apostolul a zis aceasta pentru ca și Creștinul cel nedreptățit să se schimbe din voia sa cea pomenitoare de rău; fiindcă, hrănindu-l, și adăpîndu-l și bine-făcîndu-i vrăjmașului său, el ajunge să se moaie, oricît de împietrit ar fi, și să-l iubească pe vrăjmașul său și să nu-i mai dorească pedeapsa.”

răul" (*Romani* 13:1, 4).¹ Pentru pricina pusă înainte, iată-ți înjugarea ară-

¹ „Opt pricini numără aici Pavel pentru care se cuvine a se supune Creștinii stăpînirii lor: 1) fiindcă este poruncă a lui Dumnezeu; 2) fiindcă începătorii (ori dregătorii) și stăpînitorii sînt slujitori ai lui Dumnezeu; 3) fiindcă pedepsesc răutatea cu sabia; 4) fiindcă se cuvine a ne supune lor pentru ascultare; 5) fiindcă Dumnezeu osîndește pe cei ce nu ascultă de stăpînitori; 6) fiindcă pentru aceasta se dau stăpînitorilor dajdii; 7) fiindcă însușirea Creștinului este a cinsti pe cei mai mari; 8) fiindcă se cuvine a ne supune lor pentru pacea obștească (la Coresi). Pentru aceasta zice și Petru: «Supuneți-vă, pentru Domnul, orînduirii omenești, fie împăratului, ca înalt stăpînitor, fie domnilor, ca unora ce sînt trimiși de el asupra făcătorilor de rele spre pedeapsă, iar pentru făcătorii de bine spre laudă; că așa este voia lui Dumnezeu» (*1 Petru* 2:13).

Dar se cuvine să luăm aminte și – cînd se întîmplă ca vreun stăpînitor de altă credință să ne silească să ne lepădăm de credința noastră ori să călcăm vreo poruncă a lui Dumnezeu – atunci se cuvine a nu ne supune lui, ci să ne împotrivim pînă la moarte, aducîndu-ne aminte de cuvîntul Apostolilor pe care l-a zis către începătorii Iudeilor: «Se cuvine a ne supune mai mult lui Dumnezeu decît oamenilor» (*Faptele Apostolilor* 5:29). De cu-vîntul lui David: «Și grăiam întru mărturiile Tale înaintea împăraților, și nu mă rușinam» (*Psalmul* 118). Iar înțeleptul Teodorit, tîlcuind această zicere, arată că «stăpînirea nedreptilor nu e hirotonie a lui Dumnezeu, ci iconomie a Lui». Căci Dumnezeu, fiind blind, dă stăpînitori care să cinstească dreptatea, după cum zice: «Vă voi da păstori după inima Mea, care vă vor păstori cu știință și pricepere» (*Irimia* 3:15); și iarăși: «Voi întoarce judecătorii tăi și stăpînitorii tăi să judece ca la început, și după acestea te vei chema cetate a dreptății, mitropolie credincioasă, Sion» (*Isaia* 1:26). Vrînd însă a-i pedepsi pe cei ce greșesc, Dumnezeu îngăduie a fi stăpîniți și de dregători răi, căci zice: «Și batjocoritori îi vor stăpîni pe ei» (*Isaia* 3:4). Și iarăși zice Isaia: «Stăpînitorii tăi nu se supun și sînt părtași ai furilor, iubind daruri, căutînd răsplătire» (*Isaia* 1:23). Și Iezechiel zice: «Dregătorii ei în mijlocul ei, rîpînd ca niște cîini, sufletele mîncînd întru silnicie» (*Iezechiel* 22:27). Și Sofonie zice: «Dregătorii ei sînt într-însa ca niște lei răcînd, judecătorii ei ca niște lupi de Arabia care nu mai lasă pe a doua zi» (*Sofonie* 3:3).[...]

Vrednic de luare aminte este pentru ce Pavel zice că începătorul (iar nu începătoria) este slujitor al lui Dumnezeu și celelalte asemenea. Spre dezlegarea nedumeririi, se poate spune că nu numai stăpînirea și începătoria sînt rînduite de Dumnezeu, adică după înainte-povățuitoria voie a lui Dumnezeu, ci și fiecare stăpînitor și dregător. Dar care dregător și stăpînitor? Acela ce are stăpînirea și dregătoria după lege, cel adevărat, cel vrednic de începătorie și dregătorie, iar nu cel ce e tiran, căci așa se dă de la Dumnezeu oamenilor după înainte-povățuitoria voie a Lui, după cum s-a și zis că «inima împăratului este în mîna lui Dumnezeu» (*Pilde* 21:1). Căci – după marele Vasilie – împărăția este o epistastie (adică stare asupra sau zapcuire) legiuită. Și, iarăși, același Vasilie – tîlcuind această zicere a lui Isaia: «Haină ai, fii începător al nostru!» (capitolul 3:6) – hotărâște care este adevăratul începător, zicînd: «Adevăratul începător nu se cunoaște din semnele din afară – cum sînt porfira, hlamida și coroana – ci dintru a avea faptă bună începătorească. Căci, cel ce e stăpînit de îndulciri și purtat de felurite poftes, fiind rob al păcatului, este neiscusit către a stăpîni. Iar împărații și stăpînitorii care nu sînt leguiți, curați și adevărați, nu sînt dați de către Dumnezeu (adică după povățuitoria voie a lui Dumnezeu) decît după al doilea chip, adică după îngăduință.» Aceștia nu sînt vrednici a se numi nici împărați, nici stăpînitori, ci numai tirani, gonaci și potrivnici, precum *Dumnezeiasca Scriptură* îl numește «satană», adică potrivnic, pe Ader, împăratul Siriei, al Damascului. Iar dacă cineva ar voi să spună că Solomon zice din partea lui Dumnezeu că «prin Mine împărătesc împărații, și

tată și prea-descoperită a *Legiurii celei Vechi* cu *Legea cea Nouă* a desăvârșirii evanghelice.

37

Sfințire a zilelor sărbătorești și a locurilor sfințite spre rugăciune și slujba lui Dumnezeu

Dumnezeu le poruncește Evreilor să păzească zilele de sărbătoare și desăvârșit să le sfințească spre slava Lui. Poruncește să vină la sfințitorul Lui și să se apropie cu frică la sfintele ce sînt întru dînsul: „Sîmbetele Mele le veți păzi și de sfintele Mele vă veți teme!” (*Leviticul* 26:2). Deci cum cinsteau Evreii sîmbetele lor? Se înfrînau de toată purtarea de grijă și lucrarea lumească și pămîntească și petreceau cea mai mare parte a zilei cîntînd lui Dumnezeu cîntări de laudă și de mulțumire. Cum cinsteau ei biserica lui Dumnezeu cînd intrau într-însa? Dacă aveau toiag, îl lăsau afară; lepădau la o parte încălțămintele picioarelor, nu purtau îmbrăcăminte întinate și necurate. Nici argint nu aduceau cu ei, decît numai poate cît să dea milostenie săracilor ce stăteau înaintea ușii bisericii ce se zicea „Frumoasă”, precum se vede la *Faptele Apostolilor*.¹ Și atîta evlavie aveau către biserică aceasta întru care credeau că Însuși Dumnezeu era de față după mai deosebit chip, ca întru un lăcaș al Său, încît nici dacă i-ar fi adus nevoia trecerii, nici atunci nu îndrăzneau a trece pe dinaintea dumnezeieștii bisericii, ci se abăteau mergînd pe altă cale, alegînd mai bine a mai prea-lungă calea decît a defăima locul cel rînduit spre dumnezeiasca cinstire și închinăciune. Evreii ne istorisesc că pe acestea le păzeau părinții lor, luînd aminte la porunca aceasta a *Legii*: „De cele sfinte ale Mele vă veți teme!”

cei puternici scriu dreptatea (...) și prin Mine stăpînesc pămîntul tiranii» (*Pilde* 8:15, 16), răspundem către aceasta cu Sfîntul Grigorie al Nyssei, că prin «împărați» se înțeleg cei săraci cu duhul, cei ce se învrednicesc de veșnica împărăție, precum a zis Domnul: «Fericii – cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor»; iar «puternici» sau «silnici» sînt numiți cei ce silnicesc împotriva patimilor și nu se fac robi păcatului; de asemenea, prin «tirani» se înțeleg cei ce luptă împotriva democrației patimilor, prefăcînd-o în monarhie. Căci toți aceștia se învrednicesc a se face astfel cu ajutorul adevăratei înțelepciuni a lui Dumnezeu (în *Cuvîntul al treilea asupra lui Evnomie*)” (Cuviosul Nicodim Aghioritul în subînsemnările tîlcuirii lui Teofilact la epistolele Sfîntului Apostol Pavel).

¹ „Iar Petru și Ioan se suiau la biserică pentru rugăciunea din ceasul al nouălea. Și era un bărbat olog din pîntecel mamei sale, pe care-l aduceau și-l puneau în fiecare zi la ușa bisericii, zisă «Frumoasă», ca să ceară milostenie de la cei ce intrau; care, văzîndu-i pe Petru și pe Ioan vrînd să intre în biserică, le-a cerut milostenie. Iar Petru, căutînd spre el împreună cu Ioan, a zis: «Privește la noi!» Iar el căuta la ei cu osîrdie, așteptînd să primească ceva de la dînșii. Iar Petru a zis: «Argint și aur nu se află la mine, dar ce am, aceea îți dau: Întru numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă!»” (*Faptele Apostolilor* 3:1-6).

Dar – dacă ne vom întoarce gândul de la „fiii slujnicei Agar” la „fiii Sarei” celei slobode¹, de la fiii sinagogii la fiii Bisericii, de la pruncii *Legii* la bărbații² Darului, de la cei ce petreceau în umbră la cei ce umblă întru lumină³ – pe scurt dacă vom trece de la Evrei la Creștini, cum cinstesc oa-

¹ *Legea cea Veche* era pentru robi, *Legea cea Nouă* a evangheliei este pentru oameni liberi și fii ai lui Dumnezeu-Tatăl după firea cea omenească pe care a luat-o Dumnezeu-Cuvîntul cînd S-a întrupat.

² Pavel le scria Galatenilor acestea: „Tot așa și noi, cînd eram prunci, eram robiți sub stihiiile lumii” (*Galateni* 4:3). Stih care se înțelege astfel, după Teofilact: „Zice: Tot așa și noi, Iudeii, care eram fii ai cerescului împărat Dumnezeu, cînd eram prunci – nu după vîrstă, ci după cunoștința de Dumnezeu – ne aflăm «sub stihiiile lumii» ca sub epitrop și iconom. Care sînt însă «stihiiile» acestea? Sînt simbetele și lunile noi rînduite de *Lege*, pentru că zilele, nopțile, săptămînile, lunile și anii se fac din drumul soarelui și al lunii, al celor doi luminători, care sînt ca niște stihii ale lumii. Iar cînd am venit în vîrsta cea desăvîrșită, ne-am slobozit de sub «epitropii» și «iconomii», adică de obiceiurile și luările-aminte ale *Legii* – precum zice mai pe larg mai jos. [...] Din cuvintele Apostolului învățăm că Dumnezeu voia dintru început a ne dărui înfierea (căci aceasta este «moștenirea») pe care ne-o va da, adică a ne face pe noi fii înfiați după Dar, însă pruncia și nedeplina cunoștință pe care o aveam Îl oprea pe Dumnezeu și nu ne-o da. Însă Pavel, voinđ să doboare *Legea*, nu a zis că eram robiți zilelor, ci «stihiiilor lumii», ca astfel să-i rușineze mai mult pe amăgitorii acela care îi plecau pe Galateni să ia aminte la *Lege*. Să nu te tulburi însă – o, cititorule! – dacă, în urma pildei de mai sus a Apostolului, prin «epitropii» și «iconomii» se înțeleg stihiiile lumii, pentru că prin «epitropii» și «iconomii» (precum și prin «pedagog») căroră i-a dat Dumnezeu pe oameni trebuie să înțelegi mai întîi *Legea*, iar nu stihiiile lumii, fiindcă Pavel înțelege prin «stihii» lunile noi și simbetele – precum am zis. [...] Unii (dintre care este Sfîntul Ghenadie al Constantinopolului) au numit «stihii» *Legea* cea de slove, care a fost potrivită începătorilor ce mai întîi se iscuseau, iar nu celor desăvîrșiți.” Și apostolul urmează, scriind Efesenilor: „...pînă ce vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvîrșit, întru măsura vîrstei plinirii lui Hristos” (*Efesenii* 4:13). „Pavel numește «bărbat desăvîrșit» și «măsură a vîrstei» cunoștința cea desăvîrșită a dogmelor credinței, precum și «plinire a lui Hristos» numește cunoștința și credința cea desăvîrșită și întreagă despre Hristos, anume: că El, fiind unul din Sfînta Treime și asemenea cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, S-a făcut om, aflîndu-Se un ipostas în două firi, în două voini și în două lucrări; că șade împreună cu Părintele cu trupul și cu același trup va veni să judece viii și morții și cite alte dogme despre Hristos se înțeleg drept-zise de către sfințitele soboare și de dascălii și teologii Bisericii. Însă de ce în alte părți ale trimiterilor sale Pavel numește «nedeplină» cunoștința pe care o avem despre Hristos? – căci zice: «Acum vedem ca prin oglindă și în ghicitură» (*I Corinteni* 13:12). Acolo vorbește de cunoștința noastră neimplinită, spre osebirea cunoștinței din veacul viitor, care va fi desăvîrșită și întreagă. Sau, a numit cunoștința deplină pentru statornicie și nestrămutare, căci, cînd noi nu ne strămutăm, ci ținem cu toată sirguința și adevieria acel puțin pe care l-am luat, atunci ne zicem «desăvîrșiți».”

³ Pavel numește *Legea cea Veche* „umbră” a buneii vestiri a lui Hristos în mai multe locuri. De pildă, la *Coloseni* 2:16-18, zice așa: „Deci să nu vă judece pe voi cineva întru mincare, sau întru băuturi, sau cu privire la vreo parte de sărbătoare, sau lună nouă sau la simbete, care sînt umbră a celor viitoare, iar trupul, al lui Hristos. Nimeni să nu vă amăgească...” Să citim și tilcuirea acestor stihuri, fiind de neapărată trebuință: „«Deci să nu vă judece pe voi cineva...» Dumnezeiescul Pavel grăiește aici către Coloseni despre luările-aminte pe care le urmau, după ce mai înainte a numărat facerile de bine ale lui Hris-

re Creștinii sărbătorile lor? Cum cinstesc locul cel sfânt al bisericii? Vai! Rușine și ocară nouă când sărbătorim! Înfruntare și osîndă cînd ne adunăm la biserică! În loc să cinstim sărbătoarea, noi facem cu totul dimpotrivă, o necinstim cu cele mai mari și mai urite nerînduiei! În loc de a ne teme de locul cel sfințit întru care ne adunăm, noi îl defăimăm cu neevlavia și cu nerușinarea cea mai de pe urmă!? În zilele de sărbătoare, facem nerînduiei mult mai mult decît în cele lucrătoare. În biserici și în sfințitele lăcașuri, ne obrăznicim și ne sluțim mai mult decît afară, în ulițele cele obștești și în drumurile cele mari. În ulițe, ne rușinăm măcar de privitorii ce trec, oameni fiind; iar în biserici nu avem nicicum vreo sfială sau frică nici de însuși înfricoșatul privitor peste toate și a toate văzător Dumnezeu. Iată cum sabatisim noi, Israilitenii cei noi, neascultînd porunca: „Sîmbetele Mele le veți păzi!” Iată cum ne adunăm la biserică, netemîndu-ne de îngrozirea aceasta: „De sfințele Mele vă veți teme!”

38

Pedeapsă de foamete trimisă de la Dumnezeu, care s-a îngrozit asupra Israilitenilor și s-a adevărit cu lucrul în deosebite vremi

„Și veți mînca trupurile fiilor voștri și le veți mînca pe ale fiicelor voastre” (*Leviticul* 26:29). Însemnează-mi că și aici se îndoiește zicerea „veți mînca”; iar îndoirea cuvîntului are în limba evreiască arătare de întindere

tos. Căci zice: Dacă voi, fraților, ați dobîndit asemenea mari faceri de bine de la Hristos, pentru ce vă faceți pe sine-vă supuși și robi unor proaste și prea-mici pîndiri evreiești? Așadar – zice – să nu răbdați a vă judeca cineva că nu păziți luările-aminte evreiești la mîncări și la băuturi! [...] «Care sînt umbră a celor viitoare.» Aici, Apostolul numește «viitoare» tainele *Testamentului celui Nou* care urmau să fie.

«Iar trupul, al lui Hristos...» Unii fac stare desăvîrșit [«punct»] la «Hristos», așa cum se scrie aici, și înțelegerea cuvîntului este aceasta: Precum trupul face umbră, așa și *Testamentul cel Vechi* a fost o umbră a trupului evangheliei [bunei vestiri a lui Hristos], iar «trupul» – adică lucrul adevărat, evanghelia – este al lui Hristos. Drept aceea, de ce se cuvine a ține voi, Colosenii, umbra trupului cînd trupul este de față?

Iar alții înțeleg zicerea «trupul lui Hristos» unită cu zicerea «nimeni să nu vă amăgească pe voi», și înțelegerea este aceasta: Nimeni să nu vă amăgească sau să vă supere cineva pe voi, care sînteți trup al lui Hristos, și deci și voi, fraților, l-ați biruit pe diavolul și v-ați făcut mai presus de dînsul. Pentru ce dar iarăși să vă robiți pe sine-vă păcatului, păzind *Legea cea Veche*, care nu vă poate slobozi din păcat și a vă îndrepta? Căci este arătat că, dacă păziți obiceiurile Evreilor, aveți încă domn și stăpînitor al vostru *Legea cea Veche* și se vede că de aceea v-ați mîntuit. Și, fiindcă *Legea* a fost umbră a trupului evangheliei, iar evanghelia și cele ale lui Hristos sînt însuși trupul Lui, pentru aceasta se cuvenea mai întîi a ne deprinde în umbră și apoi să primim trupul a căruia a fost umbra. Deci Hristos S-a întrupat la urmă după cuviință, după *Legea Veche*, în anii cei mai de pe urmă, ca să ne aducă pe noi mîntuiți la Dumnezeu-Părintele” (Teofilact). Iar Teodorit tilcuieste așa: „Viețuirea evanghelică ține loc de trup, iar *Legea* de umbră. Dar, ridicîndu-se lumina, umbra se desparte de trup. Tot așa, umbra este *Legea*, iar trup și lumină, Stăpînul Hristos.”

și de adevărire, precum s-a zis. Această prea-amară mîncare a fiilor pentru nevoia foamei s-a împlinit mai pe urmă în vremile sale, în care strîmtorarea unei tari și nesuferite foame a silit-o în cele din urmă pe maică să-și junghie pruncul ca să-l facă bucate și să-și mănînce însăși nașterea pe care a purtat-o în măruntaiele sale.

Întîia oară – cînd Venadad Sirul, fiul lui Ader, a înconjurat Samaria – două femei s-au învoit să-și junghie amîndouă copiii, una după alta pe al său, ca să se hrănească. Și, după ce l-au mîncat amîndouă pe unul din ei, una a pîrît-o pe cealaltă la împăratul lui Israil că, stricîndu-și făgăduința, aceea l-a ascuns pe al său și nu vrea să-l aducă în mijloc, după tocmeală, ca să-l mănînce împreună (4 *Împărați* 6:26-29). Cea dintîi a fost mai nemilostivă decît cea de a doua, iar a doua mai nedreaptă decît cea dintîi. Care este mai rea?

A doua oară, cînd Navuhodonosor a înconjurat Ierusalimul. Atunci, proorocul Ieremia se tînguia plîngînd „că mîini de femei milostive și-au fiert copiii; s-au făcut spre mîncare loru-și” (*Plîngerile lui Ieremia* 4:10). A treia oară – la înconjurarea cea mai de pe urmă a Ierusalimului, cea de către Romani – oare nu știm că ticăloasa maică a pus jumătatea rămasă din fiul ei înaintea ostașilor ce o sugrumau și le-a zis: „Mîncăți, mîncăți și voi, căci și eu am mîncat!”? (Iosif Flaviu, *La luarea Ierusalimului*, capitoul 3:3). Nu fiți – zice – nici mai moi decît o femeie, nici mai milostivi decît o maică!

Astfel s-a împlinit cu lucrul îngrozirea cu care Dumnezeu mai-nainte i-a îngrozit pe Evrei, dacă se vor arăta călcători și neascultători întru cele legiuite.

39

Pedeapsă pusă asupra Evreilor pentru călcarea anilor sabatici

Dumnezeu i-a îngrozit mai-nainte pe Evrei că – de nu vor avea luare aminte să serbeze după porunca dată lor anii sabatici, care la fiecare al șaptelea an erau afierosiți Lui ca unii de odihnă și de lăsare – atunci ei se vor robi, fiind duși în pămînt străin, iar pămîntul lor se va prea-pustii de locuitorii lui și pămîntul va sabatisi cu adevărat. Adică el va rămîne atunci zadarnic și nelucrat, precum s-a legiuit să rămînă în anii sabatici, atîția ani cîți ei, călcînd legea pusă, ar fi îndrăznit să-i spurce: „Atunci, în zilele pustiirii sale, pămîntul va sabatisi anii pe care nu i-a sabatisit în simbetele voastre cînd locuiți pe dînsul” (*Leviticul* 26:35).

Îngrozirea aceasta a fost o înfricoșată proorocie, care a luat prea-desăvîrșită împlinire după acestea. Fiindcă, precum au pîndit cu de-amăruntul vorbitorii de vremi, sabatic era anul cînd s-a stricat împărăția lui Israil cea

întemeiată deosebi în Samaria prin despărțirea celor zece seminții.¹ Sabatic era încă și anul întru care s-a surpat împărăția lui Iuda din Ierusalim.² Iar mai apoi, trecînd anul mare sabatic de la sfîrșit, jubileu³, a urmat cea mai de pe urmă pierdere de tot a neamului israilitean, și stricarea și surparea cea de istov a bisericii a doua în Ierusalim de către Titus.⁴ Drept aceea, ei numără treizeci și unu de ani sabatici mari, adică de jubileu, care prea cu de-amăruntul se socotesc de la împărțirea pămîntului Hanaanului pînă la pierzarea cea de istov a celei de-a doua biserici. Adică rînduiesc jubileul cel dintîi după patruzeci și nouă de ani de la împărțire, în anul de la zidire 2548, care era anul al nouăzeci și cincilea după moartea lui Moisi; iar jubileul al treizeci și unulea în anul 1519 de la împărțire, și 4018 de la facerea lumii și 68 de la Hristos, după socoteala lui Scaligher.

Se socotește încă și că Evreii au rămas robiți în vremea mutării în Babilon șaptezeci de ani întregi, întru care pămîntul țării lor a rămas nelucrat (Teodorit, în tîlcuirea la *Levitic*, întrebarea a 13-a); și de aici se înțelege și se arată împlinirea cea cu de-amăruntul a zicerii cu care Dumnezeu mai-nainte i-a îngrozit pe Evrei că, de nu vor păzi sîmbetele precum se cade, le va păzi pe urmă însuși pămîntul, rămînînd nelucrat și nearat, pentru prădarea și pustiirea lui: „Atunci va sabatise pămîntul sîmbetele sale. Va sabatise toate zilele pustiirii sale pe care nu le-ați sabatise întru sîmbetele voastre cînd locuiați pe dînsul” (*Leviticul* 26:34). (Iarăși zicerea de două ori a lui „va sabatise” adeverează și această mai-nainte spunere.)

De la împărăția lui Saul pînă la mutarea în Babilon prin robire au trecut 490 de ani. În numărul celor 490 de ani, se socotesc 70 de ani sabatici.

¹ „...așa grăiește Domnul Dumnezeu lui Israil: Iată Eu rup împărăția din mîna lui Solomon și-ți dau ție zece seminții. Iar două seminții îi vor rămîne lui, pentru robul Meu David și pentru cetatea Ierusalimului, pe care am ales-o dintre toate semințiile lui Israil. Și aceasta o fac pentru că ei M-au părăsit și au început să se închine Astartei, zeța Sidonienilor, lui Chemoș, dumnezeul Moabiților, și lui Moloh, dumnezeul fiilor Amoniților; și n-au umblat în căile Mele” (*3 Împărați* 11:33).

² „Și era Ioachim de douăzeci și cinci de ani cînd s-a făcut rege în Iuda și în Ierusalim și a făcut rău înaintea Domnului. Și împotriva acestuia s-a suit Nabucodonosor, regele Babilonului; și, legîndu-l cu legături de aramă, l-a dus în Babilon” (*Cartea a treia a lui Ezdra* 1:40, 41).

³ „Să numeri apoi șapte ani de odihnă, adică de șapte ori cîte șapte ani, ca să ai în cei de șapte ori cîte șapte ani patruzeci și nouă de ani. Și să trîmbițezi cu trîmbița în luna a șaptea, în ziua a zecea a lunii; în ziua curățirii să trîmbițezi cu trîmbița în toată țara voastră. Să sfințiți anul al cincizecilea și să se vestească slobozenie pe pămîntul vostru pentru toți locuitorii lui. Să vă fie acesta an de slobozenie, ca să se întoarcă fiecare la moșia sa; fiecare să se întoarcă la ogorul său. Anul al cincizecilea să vă fie an de slobozenie: să nu semănați, nici să secerăți ceea ce va crește de la sine pe pămînt, și să nu culegeți poama de pe vițele netăiate! Căci acesta e jubileu, sfînt să fie pentru voi!” (*Leviticul* 25:8-12).

⁴ Același Titus Flavius Vespasianus de care am mai vorbit.

Deci – fiindcă în acești 70 de ani sabatici de la Saul pînă la luarea de către Navuhodonosor, pămîntul n-a sabatisit după lege – pentru călcarea acestei legi, neamul evreiesc a plătit prin mutarea sa în Babilon cei 70 de ani ai sabatului pe care i-au spurcat și i-au călcat mai-nainte. Și astfel pămîntul a sabatisit în toate zilele pustiirii sale anii pe care nu i-au sabatisit Evreii în simbetele lor. Mai-nainte spunerea a apucat și s-a strigat mai-nainte ca să oprească călcarea legii; dar, fiindcă s-a îndrăznit călcarea, împlinirea pedepsirii celei mai-nainte strigate a îndreptat punerea de lege și a încredințat înainte strigarea: „Judecățile Domnului adevărate, îndreptate împreună” (*Psalmul 18:10*).

40

Duh de temere îngrozit de la Dumnezeu asupra Evreilor și stare a smeririi și a robirii lor

Pe lingă celelalte, Dumnezeu îi îngrozește pe Evrei că, pentru călcarea și lepădarea *Legii Sale*, El va pica în inima lor atîta frică, încît să tremure văzînd o frunză de copac clătînuindu-se, și să fugă ca de război și să cadă fugind fără a fi cine să-i gonească: „Îi va goni pe ei glasul unei frunze ce se mișcă, și vor fugi ca de la război și vor cădea fără a-i goni nimeni” (*Leviticul 26:36*). Și că o asemenea frică a stăpînit mai pe urmă sufletul aceluia neam, jalnic o mărturisesc și jeluitorile istoriei ale feluritelor primejdii și robiri ale lor; o mărturisește încă și starea cea din afară pe care o arată în sine același neam ticălos, fiind risipit în felurite părți ale pămîntului pînă în ziua de astăzi.

Dar ceea ce socotesc eu acum mai osebit este tîlcuirea pe care au dat-o la această zicere a cărții levitice Cei Șaptezeci de tîlmăcitori: „Și, asupra celor rămași din voi, voi aduce în inima lor *robie* – zic ei” (*Leviticul 26:36*). Cînd am citit eu zisa aceasta, am socotit cuvîntul „robie” greșeală a tipografiei, gîndind că la ceea ce se zice avea întrebuintare mai firească și mai apropiată cuvîntul „temere”. Și într-adevăr, după cele ce urmează, Dumnezeu îngrozește în chip arătat că va băga în inimile lor „temere”, adică frică. Fiindcă adaugă îndată că îi va goni glas de frunză ce se mișcă, că vor fugi ca de la război și că vor cădea fără a-i goni nimeni, care sînt toate urmări ale temerii și ale fricii. Și, pe lingă acestea, chiar însuși izvodul evreiesc folosește aici zicerea *moreh*, pe care cei cu știința limbii evreiești o tîlmăcesc ca fiind oarecare moleșire și deznodare de suflet zdrobit, patimă chiar de temere și de frică. Dar încă și Latinul citește *pavorem*, care nu însemnează altceva decît numai temere, și frică ori spaimă. În sfîrșit, și Sfințitul Teodorit (în tipăriturile scripturilor lui care se poartă) citea și el „temere”, nu „robie”. Și nu lipsesc nici unele din prescrierile [copiile] tîl-

măcirii Celor Șaptezeci întru care s-a scris „temere” ceea ce întru celelalte [e scrisă] „robie”.

Însă, oricum ar fi, fiecare înțelege cu ușurință că aceste două ziceri au multă ținare și apropiere una către alta. Întii, robia și temerea se aduc în lăuntru cu împrumutare: o dată, robia aduce temerea; iar altă dată dimpotrivă, temerea trage împreună către sine robia. Apoi, ce altceva este temerea decît numai oarecare robire și doborîre a sufletului însuși? Este cu puțință a fi cîndva slobodă o inimă temătoare și fricoasă în deșert? Este cîndva cu puțință a fi bărbătesc și viteaz un suflet robit și neslobod? Dar cugetul cel viteaz este totdeauna slobod și, chiar în stare de rob, rămîne nerobit și întru însăși doborîrea stă nedoborît și neîmpilat. Care rob este neîngrijat de a muri? Nici unul! Unde lipsește temerea, robia nu-l netrebnicește pe om. Singura robie adevărată este temerea și slăbiciunea sufletului.

Astfel a fost hotărîrea îngrozită de la Dumnezeu asupra Evreilor călcători de lege: robie, temere, desăvîrșită robie. În cele pentru luarea Ierusalimului, Iosif [Flaviu] cel de un neam cu dînșii ticăloșește după cuviință această covîrșitoare așezare neslobodă și robească a Evreilor (negreșit din judecată dumnezeiască), scriind: „Ne-a pierit nouă cea mai mare și mai întii dintre bunătăți: pofta slobozeniei.” Zice: Am pierdut nu numai slobozenia, ci și însăși pofta slobozeniei, și aceasta este marginea primejdiei și capătul cel mai pe urmă al robiei. Atît de fricoși ne-am făcut noi, ticăloșii, și așadar pentru aceasta sîntem chiar și prea cu adevărat robi.

41

**Răscumpărarea fețelor [persoanelor] aferosite lui Dumnezeu
după măsura și după cuvîntul întrebuintării lor
spre dumnezeiasca slujire**

Înaintea lui Dumnezeu – dar la fel ar trebui și înaintea oamenilor, la lucrurile cele omenești – cinstea fețelor se măsoară după măsura faptelor prin care credincioșii se fac mai mult sau mai puțin bine plăcuți slujind lui Dumnezeu. Toți sînt îngeri ai Lui, dar sînt puternici la vîrtute cei ce fac cuvîntul Lui cu mai vrednică cuviință. Toate sînt Puteri ale Lui, dar se zic slujitori ai Lui cei ce fac voia Lui cu mai bună iscusință.¹ După cuvîntul acesta, și omul cel prea-cinstit este acela care, fiind rînduit la slujba lui Dumnezeu și a dumnezeieștilor lucruri, se arată mai mult decît ceilalți slugă prea-osîrdnică, și rob prea-lucrător și prea-bun săvîrșitor. Și că prețul unuia ca acesta îl covîrșește pe al celorlalți se arată din prețaluirea rînduită în *Dumnezeiasca Scriptură* pentru răscumpărarea slobozeniei celor afie-

¹ „Binecuvîntați pe Domnul, toți Îngerii Lui, cei puternici la vîrtute, care faceți cuvîntul Lui, ca să audă glasul cuvintelor Lui! Binecuvîntați pe Domnul, toate Puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui!” (*Psalmul 102:20, 21*).

roșiți la sfințitele slujbe și slujiri. Într-acest chip – dacă cineva aferosit lui Dumnezeu în *Legea cea Veche* ar fi voit apoi, lepădîndu-se de aferosire, să se slobozească de datorie – acela trebuia să pună jos o sumă de argint mai mare sau mai mică pentru ca, lăsîndu-se, să ia slobozire.

Căci, de vreme ce aferosirea se făcea spre osebite slujiri și slujbe, cel ce se slobozea trebuia să plătească cu atît mai mult cu cît și el era mai trebuincios și pe cît se judeca mai vrednic luîndu-se aminte firea, vîrsta și puterea lui. Astfel, prețul părții bărbătești de la cel de 20 de ani pînă la cel de 60 pentru răsкупărarea din făgăduința sa – adică din făgăduirea aferosirii sale – era de 50 de didrahme de argint. Iar didrahma se socotește de un preț cu siclul, adică cu 20 de bani, precum citim: „Și tot prețul va fi cu cumpe-nele cele sfinte, adică cu siclii cei sfinți; de 20 de bani va fi didrahma.” Iar prețul părții femeiești, după mai sus zisele măsuri ale vîrstei, era de 30 de didrahme. Prețul părții bărbătești de la cel de 5 pînă la cel de 20 de ani era de 20 de didrahme. Prețul părții femeiești celei de tot atîția ani cu vîrsta era de 10 didrahme. Prețul celui de o lună pînă la cel de cinci ani al părții bărbătești era de cinci didrahme, iar al celei femeiești de trei didrahme. Și, de la cel de 60 de ani în sus, prețul părții bărbătești era de 15 didrahme, iar al părții femeiești de 10 didrahme (*Levitic 27:3-7*).

Este arătat că întru acestea nu se prețuia nici sufletul, nici omul deosebi. După ființă, toate sufletele și toți oamenii sînt zidiri cuvîntătoare [rationale] de aceeași cumpănire și de același preț ale Ziditorului a toate. În ochii Dumnezeului celui peste toate, partea bărbătească nu este mai cinstită decît cea femeiască; nici mai necinstit pruncul, și copilul și cel prea-bătrîn decît omul din întreaga vîrstă și care este în floarea vîrstei. Ci prețului-rea privea la puterea și la îndestularea spre slujbă; și îndestularea și puterea se aduceau la întrebuițare, iar în cele din urmă întrebuițarea rînduia măsura și suma prețului: [după aceasta] se prețuia mai mult bărbatul decît femeia, cel în floarea vîrstei mai mult decît bătrînul, bătrînul mai mult decît copilul. Cu un cuvînt – precum am zis mai-nainte – prețul se socotea după măsura slujirii, sau a întrebuițării sau a folosului pe care îl dobîndea *Legea* de la cei aferosiți prin rugăciune.

Și în așezămîntul legii evanghelice se citește ceva potrivit [la aceasta]. Însă potrivit pentru legea *Evangheliei*, care – ca o lege cu totul duhovnicească, lege de slobozenie – nu hotărăște prețul slujitorilor și al slugilor Darului după prețuirea răsкупărării celor aferosiți, ci suie treapta (adică măsura răsplatirii) după potriava silinței și a lucrării celor care se pironesc nedezipit spre împlinirea Bisericii și spre zidirea credinței. Pentru aceea poruncește apostolul, rînduind: „Presviterii care își țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și

întru învățături” (*1 Timotei* 5:17).¹ De unde se vede că este cu cuviință ca aceia ce cresc propovăduirea Darului, sau altfel zis cei ce se îndeletnicesc la sfințitele slujbe mai cu silință, să ia și mai multă plată și să se învrednicească de mai înaltă cinste, ca mai osîrdnici să urmeze slujba pe care au primit-o asupra-le.

42

Prețuirea celor lipsiți este lăsată la judecata preotului

Precum am văzut mai sus, suma prețeluirii celor care cereau slobozire din afersosirea lor s-a rînduit de *Lege* după măsura puterii sau a neputerii lor, socotindu-se după firi și după vârste, deosebire de care se spînzura în chip potrivit și deosebirea slujirii pe care o aștepta trebuința sfințelor slujbe. Însă – dacă cel afersos ar fi fost lipsit, și sărac și neputincios, neavînd chip de a răscumpăra prețuirea cea legiuită („dacă va fi smerit cu cinstea”, precum zice sfințita legiuire; „adică din cei mai neînsemnați”, precum tilcuieste dumnezeiescul Chiril Alexandrinul) – atunci *Legea* a lăsat prețuirea unuia ca acesta la alegerea preotului, care avea stăpînire să prețuiască răscumpărarea prostului, și a smeritului și a neputinciosului după înseși măsura stării acestuia: „Dacă va fi smerit cu cinstea, atunci va sta înaintea preotului și îl va prețlui pe el preotul după cum poate mîna celui făgăduit” (*Leviticul* 27:8). Adică fiecăruia măsurîndu-i folosul ce aduce după tă-

¹ „Iar care sînt cei ce își țin bine dregătoria a spus Domnul, zicînd: «Păstorul cel bun își pune sufletul său pentru oi» (*Ioan* 10:11), adică păstor bun este acela care, pentru purtarea de grijă și mîntuirea oilor sale, nu-și cruță nici viața. Deci, unii ca aceștia fiind și cei preoți, se cuvine – zice – ca ei să ia de la Creștini îndoită cinste. Iar «cinste» numește aici odihna și darea celor de nevoie către viață, așa cum se va arăta din cuvintele următoare. Căci se cuvine ca învățătorii să aibă toată îndestularea celor de nevoie, pentru a nu zăbovi spre adunarea acestora, oprind cuvîntul și învățătura lui Dumnezeu. Tot așa, leviii și preoții *Legii Vechi* se hrăneau de norod și se îndeletniceau numai întru sfințitele lucrări ale bisericii și întru citirea și învățătura dumnezeieștii Legi. Și zice că învățătorii preoți se cuvine să dobîndească îndoită cinste și dare a celor de nevoie prin asemănare cu darea ce se face văduvelor sau diaconilor. Sau, «îndoire» este aici în loc de: «mulțime» sau de: «mai mult» – precum zice Teodorit. Unde sînt acum cei ce zic că proiestosul bisericii nu are trebuință de cuvînt și de învățatură, ci de lucru și de faptă? Auzi cum Apostolul Pavel cinstește aici mai cu deosebire și mai ales cuvîntul și învățătura, căci Creștinii au trebuință nu numai de lucrul și de fapta proiestosului, ci și de învățătura și de cuvîntul lui, mai mult decît de orice altceva. Căci, cînd cuvîntul e despre dogme, atunci ce lucru are atîta putere precum acel cuvînt? Negreșit, nici un lucru! Deci cere cu îndatorire ca învățătorii și sfinții propovăduitori să aibă cuvînt, însă nu cuvîntul cel falnic ce se face spre arătare, avînd numai podoaba din afară, ci pe acela care este plin de puterea *Dumnezeieștilor Scripturi* și de duhovniceștile noime, chiar dacă s-ar zice cu grăire proastă [simplă], ne-retorică” (Sfințitul Teofilact).

rie, precum descoperă părintele cel zis și precum zice și nenumitul tilcuiitor: „cea după puterea fiecăruia”. *Legea* nu o cere pe aceea peste putere, *Legea* nu are a cuprinde și a pune de față toate împrejurările din parte, ci *Legea* este pogorîtoare și preotul, tilcuiitorul și apărătorul *Legii*, se cade să fie deslușitor și înțelept.

La multe slujbe bisericești, prea-sfintul și prea-icomisitorul sinod ce este aici în Rusia a rînduit măsura și a pus hotare prin canonica poruncă ce trebuie a se păzi și de arhieriei de prin eparhii, și de preoți în enoriile lor. Însă a lăsat întru hotărîrea acestora oarecari slujbe nehotărîte și slobode, dîndu-le lor stăpînirea să pună asupra dărilor cu potrivire după mai mult și mai puțin; adică după măsura stării și a puterii aducătorilor de roade: „Și va prețui preotul după cum poate mîna celui făgăduit.”

Sfîrșitul înțelegerilor din citirea cărții a treia a *Sfințitelor Cinci Cărți*, adică din cea a *Leviticului*.

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

IV

Tîlcuire la
Numeri

ADOLESHIA FILOTHEOS

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU

adică

înțelegeri folositoare și mîntuitoare de suflet din citirea
Cărții celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris și
acum tîlmăcită pe limba românească și tipărită de S. V. M. M.¹
în zilele prea-înălțatului domn Mihail Grigorie Șuțu Voievod

TOMUL AL PATRULEA

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din
Cele Cinci Sfințite Cărți, a Numerilor.

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași, la anul 1819.

---

¹ E vorba de Sfințitul Veniamin (Costachi) (1768-1846), mitropolit al Moldovei între 1803-1808 și 1812-1842 (*n. m.*).

EVANGELIUM VULGARIS

Theoria in Nihilum Transmutata

IV

Theoria in

Variatione

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

DEI ET HUMANI

PARTEA A PATRA A ÎNDELETNICIRII
CELEI IUBITOARE DE DUMNEZEU,

adică înțelegeri de suflet folositoare și mîntuitoare din citirea
Cărții a patra a celor Cinci Sfințite Cărți, de la Numeri

1

Numărarea semințiilor israilitene în anul al doilea de la Ieșire.

Seminția lui Levi nu se numără, ca una ce era aferosită lui Dumnezeu. Slujirile acesteia nu erau nicidecum lăsate Israilitenilor din celelalte seminții. Deosebirea dintre bărbații sfințiți și cei mireni.

În pustia Sinaiului, în anul al doilea al ieșirii din Egipt, s-a făcut de către Moisi, din poruncă dumnezeiască, numărarea bărbaților de la douăzeci de ani în sus și în putere din tot norodul, după semințiile lor. Și s-au numărat 46 500 din seminția lui Rubim, 59 300 din seminția lui Simeon, 45 650 dintru a lui Gad, 74 600 dintru a lui Iuda, 54 400 dintru a lui Israil, 57 400 dintru a lui Zavulon, 40 500 dintru a lui Efraim, 32 200 dintru a lui Manasi, 35 400 dintru a lui Veniamin, 62 700 dintru a lui Dan, 41 500 din a lui Așer și 53 400 din a lui Neftalim (*Numeri* 1:2-15).

Din toate numărările de mai sus, eu adun toată adunarea la 603 550. Iosif [Flaviu]¹ – în povestirea sa cea iudaică² (și, de la dînsul, Sfințitul Teodorit, precum se vede) – adună 603 650. Stihul al 46-lea din capitolul întâi al cărții acesteia, a *Numerilor*, numără așa: 603 550, și asemenea și însemnarea lui Atanasie [cel Mare]. Pentru aceea, cineva poate bănui oarecare schimbare a scrierii izvoadelor [surselor] sau a tipografierii celor tipărite. Dar mai virtos aici este vrednic de luat aminte că – așa cum nu s-a numărat vîrsta cea trecută a bătrînilor, și cea necoaptă a copiilor și încă a părții femeiești, a muierilor, ca unii care nu erau îndemnatice a merge întru puterea lui Israil – tot astfel nu s-a numărat întru cercetarea aceasta nici seminția lui Levi, ca aceea ce era aferosită lui Dumnezeu și rînduită spre păzirea Cortului și spre lucrarea și sîrguința la cele sfințite. Seminția aceasta se socotea mai cu deosebire ca și casa lui Dumnezeu mai cu deosebire rînduită întru slujirea Lui, și pentru aceasta nu avea nici o împărțășire cu numărarea cea lumească a celorlalte seminții israilitene (*Numeri* 1:47-49): „Eu

¹ Scriitorul Iudeu romanizat, contemporan cu nimicirea Ierusalimului de către Titus și Vespasian în anul 70 (n. m.).

² Cartea lui, *Antichități iudaice* (n. m.).

i-am luat pe leviți din mijlocul fiilor lui Israil” (*Numeri* 3:12). Aceasta a fost ca o oarecare parte dată spre răsplătire după datorie, ca o răscumpărare și izbăvire a tuturor întâi născuților neamului, care erau datori a se aduce ca pîrgă Dumnezeului lui Israil: „Vor fi Lui dare de izbăvire de la fiii lui Israil în locul a tot întâi născutului ce deschide pîntece... Și vor fi ai Mei leviți” (la fel, stih 13). Și unii ca aceștia se socotesc și sînt după cuviință și preoții Creștinilor, ca o soartă aleasă mai cu deosebire și afierosită Dumnezeului celui peste toate; și încă cu mult mai mult decît leviții sinagogii cei sfințiți în Biserică și rînduiți la preoția Darului.

Dar – dacă preoții și leviții (atit ai *Legii Vechi*, cît și ai *Celei Noi*) nu au loc în numărarea norodului, ca o parte dumnezeiască și soartă sfință, depărtați fiind de împărțășirea vremelnicelor îndeletniciri și de învîrtirea cea lumească întru cele deșarte împreună cu ceilalți – adevărată este și cea dimpotrivă: că și mireni și cei din norod trebuie a fi depărtați și neamestecați în dregătoriile bisericesti și în întrebuițarea sfințitelor slujbe, ce nicidecum convenită lor. Numai levitul avea purtarea de grijă a Cortul Mărturie, și de toate vasele lui și de toate cîte erau într-însul (*Numeri* 1:50). Doar a leviților era rînduirea sfințitelor vase, apropierea de Cort, dezlegarea și așezarea lui. Levitul ridica Cortul cînd trebuia a se ridica, și îl puneă cînd și unde era să se pună, și îl potrivea, și îl întărea după chipul care se potrivea a se întări și îl dezlega cînd era trebuință a-l muta. Levitul slujea într-însul și, întru tăbăririle de pe la popasuri, își gătea locuința împrejurul lui și dormea străjuind împrejurul lui. Cel de alt neam nu avea nicidecum vreo împărțășire în lucrurile de acest fel, nici loc întru slujirile de acest fel; cel de alt neam nu avea voie, pînă la oarecare măsură, să se apropie. Ci, aceluia care s-ar fi apropiat mai cu îndrăzneală, pedeapsa îi era moartea: „Și cel de alt neam care se apropie să moară! Și cel ce alt neam ce se atinge va muri!” (*Numeri* 1:50, 51). Și, numind aici „de alt neam”, *Scriptura* nu-l înțelege numai pe cel de altă limbă și de altă seminție, ori pe cel străin și pe nemernic, ci și pe însuși curatul Israilitean care era din altă părintime și nu se trăgea din seminția preoțească a lui Levi.

Din acestea, se dovedește fără zicere împotrivă despărțirea și osebirea în Biserică a celor sfințiți¹ față de mireni. Din poruncă dumnezeiască, hotarele acestor două rînduielei stau mai departe unul de altul decît hotarele Mezilor și ale Frigienilor, după parimie²: „Căci s-a oprit mireanul de la tot lucrul sfințit și primejdia cea mai de pe urmă este spînzurată asupra celor ce răpesc cîntea [aceasta]” (Chiril al Alexandriei). Nu se iartă ca mireni să îndrăznească la ale preoției fără certare, precum și celor bisericesti nu li

¹ Adică hirotoniți (*n. tr.*).

² După parimia grecească (*n. m.*).

se dă voie a se întinde la treburile cele politicești și mirenești: „Căci osebite și alese sînt cele ale lui Dumnezeu și neamestecate cu cele omenești” (Apolinarie).¹ Pentru aceea, nici împăratul nu preoțește, ci acela care se apucă se leproșează, precum Ozia (2 Paralipomena 23:17-19).² Și, celui ce vrea să împreuneze în fața [persoana] sa aceste două haractiruri [însușiri] afit de depărtate unul de altul pe cît este cerul de la pămînt, în zadar îi este, fiindcă se apucă să le împreuneze pe cele neîmpreunate. Unul ca acesta se preface în grozăvie străină și ciudată³. Se arată ca un traghela⁴ de basm sau ca un centaur⁵.

2

Mutarea Cortului și a sfințeniilor dintr-însul era lucru al fiilor lui Caath. Evlavie a credincioșilor datorată către cele sfinte; primejdie a celor neevlavioși către dîsele.

Cînd tabăra Israilitenilor avea a se muta din loc în loc, era trebuință după urmare ca și Cortul Mărturiei să se dezlege spre mutare și toate sfințitele

¹ Apolinarie din Laodiceea (310-390); din 361, și pînă la moarte a fost episcopul Laodiceei. Încercînd să lupte împotriva arianismului (care lepăda dumnezeirea Mintuitorului), Apolinarie cade în partea cealaltă, revitalizîndu-l omenitatea. El nu putea înțelege cum într-o singură persoană se pot afla împreună dumnezeirea întreaga și omenirea întreagă. Înriurit de trihotomismul antropologic al lui Platon, Apolinarie credea că omul are trup (*soma*), suflet necuvîntător (*psyche alogos*) și suflet cuvîntător sau duh (*nous*). După el așadar, în persoana Mintuitorului sufletul cuvîntător (*nous*) ar fi fost înlocuit cu însăși dumnezeirea. El scria: „în locul lui *nous*, din sufletul omenesc, în Hristos a fost rațiunea cerească. Deși bine sfătuit de prietenii săi – Sfinții Atanasie, Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nyssa –, Apolinarie a stăruit în greșeală, pricină pentru care Soborul al II-lea a toată lumea (381) judecă și învățatura lui, hotărînd că în persoana Mintuitorului se unesc (fără a se amesteca) întreaga fire dumnezeiască și întreaga fire omenească, căci apolinarismul duce la încheierea că Hristos ar fi fost om în chip nefiresc, adică nu ar fi fost cu adevărat om, n-ar fi om real” (*Dicționar apologetic al ereziilor omului patristic*) (n. m.).

² „Și, cînd a ajuns puternic, el [Ozia] s-a mîndrit în inima lui, spre pieirea lui; și a săvîrșit o nelegiuire înaintea Domnului Dumnezeuului său, căci a intrat în biserica Domnului ca să tîmîieze pe jertfelnicul tîmîierii. [...] Și s-au împotrivit regelui Ozia și i-au zis: Nu ți-e dat ție, Ozia, să tîmîiezi înaintea Domnului, ci preoților, fiilor lui Aaron, care sînt sfințiți să tîmîieze! Ieși din locașul sfînt, căci ai făcut o fărădelege și nu-ți va fi deloc spre cinste acest lucru înaintea Domnului Dumnezeu. Ozia însă s-a supărat pe ei, și, cum ținea în mîna lui cădelnița ca să tîmîieze, deodată s-a ivit lepra pe fruntea lui în fața preoților, în biserica Domnului, dinaintea altarului tîmîierii.” (n. m.).

³ „Grozăvie străină și ciudată”, adică monstru, alcătuire nefiresc din două feluri (specii) deosebite (n. m.).

⁴ Dobitoc asemenea cu țapul și cu cerbul (n. tr.).

⁵ „Monstru imaginar [închipuire a diavolului, n. m], răufăcător și brutal din mitologia greacă, cu trup de cal și bust omenesc, care ar fi populat odinioară Tesalia” (*D. E. R., Editura Politică, 1962*) (n. m.).

vase și toate sfintele *Legii* să se strângă la o parte. Însuși Chivotul [*Legii*], și Curățitorul¹ și celelalte împreună trebuiau a se muta. Așadar, Aaron și fiii lui aveau atunci datorie a le acoperi pe acestea, și apoi să vină leviții rînduiți, care erau fiii lui Caath, ca să le ridice: „Și vor săvîrși Aaron și fiii lui acoperind Sfintele și toate vasele cele sfinte, cînd va să purceadă tabăra. Și după aceasta vor intra fiii lui Caath să le ridice. Și nu se vor atinge de cele sfinte, ca să nu moară!” (*Numeri* 4:15). Prin urmare, la slujirea de acest fel, leviții trebuiau să aibă mare luare aminte, căci primejdie de moarte spînzura asupra lor nu numai dacă ar fi îndrăznit a pipăi Sfintele neacoperite, ci și numai a le vedea: „Și nu vor intra să vadă de năprasnă sfintele, ca să nu moară!” (*Numeri* 4:20). Doar fiii lui Caath le ridicau, și se încărcau cu dinsele, și le cărau din loc în loc și le puneau unde se potriveau; însă niciodată neacoperite, totdeauna nepipăite și nevăzute fără mijlocire.

Încă le și purtau ducîndu-le pe umerii lor, ca să nu se afle dinapoia lor fiind ridicate sau dinapoia boilor fiind purtate în car, precum a însemnat Evseviev²: „Ca nu cumva, purtîndu-se pe lemn, Sfintele să se afle dinapoia celui ce le purta, adică a boilor care le trăgeau. Pentru aceasta – zice – le purtau pe umeri Caathitenii.” Și fiii lui Caath erau rînduiți la acestea fiindcă erau cinstiți mai mult decît ceilalți leviți, după Apolinarie: „Iar Caathitelor, ca celor mai cinstiți, cele mai cinstite.” Și asemenea după Chiril al Alexandriei, care pe aceleași le adeverează: „Slujba celor din norodul lui Caath era Sfintele Sfintelor, mai-nainte alergînd în lăuntru preoții și acoperindu-le. Căci pretutindeni este mai cinstit cel întîi cu rînduiala.”

Deci ce fel de luare aminte, și evlavie, și sfială și frică nu trebuia a lua și la noi, Creștinii – nu zic cei din afara Altarului, ci înșiși cei rînduiți a sluji oarecum în Sfîntul Altar – către Înfricoșatele Taine care se pun înainte pe masa de taină și se săvîrșesc prin întrutot Sfîntul Duh? Și totuși la noi, în zilele acestea, Sfîntul Altar a ajuns a fi aproape un loc obștesc, umblat și călcat cu desăvîrșită obrăznicie și neevlavie de către oricine se

¹ Despre Curățitor, *Sfînta Scriptură* zice acestea: „Și a făcut (Vasiliu) Curățitorul deasupra sicriului [*Legii*], din aur curat, și pe amîndoi heruvimii de aur, un heruvim la o margine a Curățitorului, și un heruvim la marginea a doua a Curățitorului, umbrind cu aripile lor peste Curățitor” (*Ieșirea* 38:6). „Și «Curățitor» se numește acoperămîntul [capacul, *n. m.*] sicriului *Legii*” (Teofilact).

„Iar Curățitorul *Legii* era închipuire a lui Hristos, precum vezi la capitolul 9 al epistolei către *Evrei*, stih 5. Din Curățitor se făcea arătat arhiereul, cînd liturghisea buna-voință, și iubirea de oameni și milostivirea lui Dumnezeu. Și cum că Hristos S-a făcut Curățitor al altora, și nu al Lui-Și, mai înainte a mărturisit dumnezeiescul David: «Nu va da lui Dumnezeu împlînzire pentru Sine» (*Psalmlu* 48:7). Despre care, tîlcuind-o, marele Vasilie zice: «Nu va da lui Dumnezeu împlînzire pentru Sine, ci pentru lumea toată, căci El nu are trebuință de curățire, ci Însuși este curățitor» (Cuviosul Nicodim Aghioritul) (*n. m.*).

² Evseviev din Kesaria († 339), marele istoric al Bisericii, a fost ucenic al lui Origen și propovăduitor al semiarianismului (*n. m.*).

întâmplă. Într-însul, intră cu nebăgare de seamă și mirenii, și oameni spurcați și necurați și — în scurt — oameni de toată rînduiala și starea. Și, după ce intră, stau de față fără evlavie, se mișcă fără rînduială, se apropie cu îndrăzneală, privesc fără sfială, fără a-și pleca vreodată capul nici în însuși ceasul negrăitei și înfricoșatei sfințite săvîrșiri! De unde neevlavia și netemerea cele atît de mari? Dintru aceasta, că nu văd cu ochii lor să se întimple ceea ce s-a îngrozit asupra fiilor lui Caath: „Nu vor intra să vadă de năprasnă Sfintele, ca să nu moară!” Dar, pentru aceasta, ce? Dacă neevlavioșii și defăimătorii aceștia ai Sfintelor vor scăpa de moartea cea trupească, oare scapă asemenea și de moartea cea cu neasemănare mai rea, de cea a sufletului? Crezînd așa, se amăgesc, ticăloșii! Legea evanghelică nu pune niciodată asupra călcătorilor de lege pedepse și munci trupești văzute îndată de ochii cei trupești, fiindcă este lege a Duhului. Ci pedepsele și muncile păstrate unor defăimători și ocăritori ca aceștia ai Sfintelor și celor mai presus de fire Taine, la care și îngerii doresc a privi și prin care și ei Îl slujesc împreună cu noi pe Cel Preaînalt nevăzut, sînt pedepse și munci afară de cele trupești și vremelnice pe care *Legea cea Veche* le hotăra în chip simțit; acelea care, alăturîndu-se cu acestea trupești, sînt cu neasemănare mai înfricoșate și mai grele. Cruță-ne pe noi, Doamne! Izbăvește-ne, Doamne!

3

Cei necurați nu se cade a se apropia la cele dumnezeiești

„Să se scoată afară din tabără tot cel lepros, și tot cel căruia îi curge sămînța, și tot cel necurat la suflet! De la partea bărbătească pînă la cea femeiască, scoateți-i afară din tabără!” (*Numeri* 5:2, 3). Aceasta s-a rînduit și s-a poruncit ca să nu spurce taberele lor și locul, adică pămîntul, și pe ceilalți care se aflau acolo. Oare pentru patimile cele trupești a fost opscopul cel dintîi și mai de frunte al legii acesteia? Ba, după cum învață dumnezeiescul Chiril: „Lui Dumnezeu, nu-I era prea multă grijă de lucrurile cele întru patimă și trupești (acestea fiind niște neajungeri ca și nevrute și silnice), ci prin acestea ni însemnează dumnezeiasca și duhovniceasca slujire.”

Afară așadar, afară din tabăra Israilitenilor leprosul, și cel căruia îi curge pe genunchi și necuratul, ori bărbat, ori femeie! Așa, din sfințita adunare a Creștinilor, și cel rănit în multe feluri de patimile care ajută la omorîrea sufletului: cel atîrnat și neînfrînat întru întinările trupului, cel ce se face împreună părtaș și împreună cuminecat de a celorlalți necurăție. Afară, afară! Căci împreună adunarea și împreună apropierea celor necurați îi spurcă și pe cei curați. Foarte cu ușurință se împarte și se lățește răul nu mai puțin după patimile sufletului decît după cele ale trupului. Dacă cele trupești se

fac împărțite din împreună apropiere prin pipăire, cele duhovnicești se împărțesc din împreună adunarea prin urmare.

4

Certarea furului celui vădit e mult mai grea decât a celui ce a nedreptățit și și-a mărturisit nedreptățirea

Dacă Israiliteanul îl nedreptătea pe aproapele, lipsindu-l de ceea ce i se cuvenea, în această carte a *Numerilor* pusă înainte, legea îl îndatora pe cel ce a nedreptățit să întoarcă răpirea aceea, orice a fost, și încă să mai adauge dintre ale sale și a cincea parte din preț: „Va da înapoi greșeala și a cincea parte din dintr-însul (adică din lucru) va adăuga peste dînsul” (*Numeri* 5:7). Însă în cartea *Leșirii* legea se vede și este mai aspră, fiindcă pune asupra adaosul greșelii mai greu, rînduind ca furul să întoarcă înapoi încincit sau împătrit ceea ce a furat: „De va fura cineva vițel ori oaie..., va răsplăti cinci viței în locul vițelului și patru oi în locul oii” (*Leșirea* 22:1). Însă noi trebuie a socoti bine că întru cartea *leșirii* cuvîntul a fost pentru furtișag – căci acolo s-a zis: „De va fura cineva...” – pentru care furul se vadește și se osîndește la judecată nevrînd. Iar aici, în cartea *Numerilor*, cuvîntul este pentru nedreptate nevădită și care se întîmplă mai mult în dări și în luări: cînd însuși nedreptățitorul – cunoscîndu-și păcatul și vrînd a-l îndrepta, ca să odihnească tulburarea conștiinței sale – spune preotului nedreptatea, cerșind să fie iertat de vina cu care este vinovat: „Oricine va trece cu vederea și va greși, sufletul acela va mărturisi păcatul pe care l-a făcut și va da înapoi greșeala” (*Numeri* 5:6, 7). Mai-nainte de noi, prea-bine a însemnat deosebirea dintre aceste două legiuiri Apolinarie: „Ușoară este paguba celor ce răpesc cu nelegiuire: jertfă de un berbec cu adăugare de a cincea parte, în loc de încincit, care era la furtișag. Căci acolo [legiuiește] pedepsire, iar aici vindecare, la cei ce își simt nedreptățirea și caută îndreptare.”

Și, cu adevărat, mult se deosebește a se vădi cineva nevrînd și a se osîndi de judecător pentru că l-a nedreptățit pe aproapele prin furtișag de a-și mărturisi de voie el însuși greșeala, și a căuta și a cîștiga iertare întorcînd lucrul cel străin. Acestuia, certarea i se pune mai ușoară, iar aceleia mult mai grea. Și cu dreptate căința și osîndirea de sine cea din însăși conștiința celui greșit, și vădirea și mărturisirea de bunăvoie a greșelii prin spovedanie dezleagă mai multa greutate a certării. De altă parte, legea, ușurînd certările celor ce de voia lor se întorc și greșeala lor o mărturisesc, le înlesnește încă și le aduce celor ce greșesc îndreptarea.

5

Norul ce acoperea Cortul Mărturiei era chip al credinței

Credința este asemenea cu norul acela care acoperea Cortul Mărturiei. Același nor era în timpul zilei o negură deasă și o pîclă și ceață întunecoasă care acoperea și ascundea, iar în timpul nopții era o strălucire și o luminare curată strălucitoare care strălucea și prea-lumina: „Așa s-a făcut totdeauna? norul îl acoperea pe el (pe Cort) ziua, și în chip de foc noaptea” (*Numeri* 9:16). În ziua unei mult-iscoditoare și cercetătoare cercări, cînd ochiul iscodirii omenești se deschide cu obrăznicie și cu îndrăzneală ca să vadă și să deslușească desăvîrșit ce este pusă în credință, credința este atunci un nor neguros care acoperă dogmele cele mai presus de fire și negrăite. Dar în noaptea unei necercetătoare și neiscoditoare ascultări supuse – cînd ochiul minții se închide odihnindu-se, și se smerește întru simplitatea bunei supunerii cinstitoare de Dumnezeu și nu se obrăzniceste cu semeție și cu nerușinată nebunie, încît să voiască să intre în adîncurile celor neprivite, și să înțeleagă cele neînțelese și să tîlcuiască cele netîlcuite – credința este atunci un fel de foc care luminează. Celui ce voiește să vadă ca să creadă, îi este o acoperire¹; celui ce alege mai bine să creadă fără a vedea, îi este o descoperire adevărată.² Celui iscoditor fără cuviință, norul îi acoperă ziua; celui supus cu cuviință, focul îi luminează noaptea.

Credința are și după alt chip multă asemănare cu acoperirea cea neguroasă de la Cortul Mărturiei: aceea [care era] o dată în chip de nor, iar altă dată strălucire în chip de foc. [Căci, cînd] se pornea norul, se pornea și tabăra Israilitenilor; [cînd] sta norul, acolo stăteau și tabăra și fiii lui Israil; [cînd] norul rămînea multe zile nemișcat la un loc, rămîneau și Israilitenii în toate zilele acelea întru acel loc pe care îl umbrea norul; se muta acesta, se mutau și ei, cînd și unde trecea norul. Cu un cuvînt, norul acesta – care era uneori ca o umbră care ascundea, iar alteori ca o făclie care lumina –

¹ Undeva, apostolul zice: „...căci umblăm prin credință, nu prin vedere” (*2 Corinteni* 5:7). „Adică aici, în viața acesta îl cunoaștem pe Dumnezeu. Puțin însă, «în parte, ca prin oglindă și ghicitură», căci aceasta arată zicerea «prin credință»; iar nu față către față, căci aceasta însemnează zicerea «nu prin vedere»” (Teoflact).

Iar în alt loc Pavel zice așa: „Deci credința este din auzire, iar auzirea prin cuvîntul lui Dumnezeu” (*Romani* 10:17). „Căci – de vreme ce Evreii căutau semne și minuni în toată vremea, cerînd să vadă cu ochii lor morți înviați, Apostolul zice aici că credința se naște din auzirea propovăduirii, iar nu din privirea minunilor. Deci – zice – să nu cauți ceva mai mult decît auzirea, Evreule, pentru că aceasta nu este auzire de oarecari cuvinte zise prost și la întimplare, ci este din cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, dacă tu cauți minuni pentru că minunile sînt de la Dumnezeu, crede și cuvintele pe care le auzi, pentru că și cuvintele acestea sînt tot de la Dumnezeu” (același) (*n. m.*).

² Poate că dintr-o asemenea cugetare vine acel „crede și nu cerceta!”, care nu se găsește în *Scripturi* (*n. m.*).

același nor era și ca un glas care, și tăcînd, propovăduia ceea ce trebuiau a face; era ca oarecare dumnezeiască poruncire care cu stăpînire rînduia norodului purcederea și starea, odihna, lungimile [distanțele] care se treceau și popasurile. Și pentru aceasta și numește norul acela „glas” și „poruncă” *Sfințita Scriptură*: „Și, cînd norul acoperă peste Cort zile multe, prin glasul Domnului tăbărăsc și prin porunca Domnului se ridică” (*Numeri* 9:20).

Cu adevărat, astfel este și credința. Credința este povățuitorul ce ni s-a dat întru călătoria noastră prin pustiul vieții acesteia vremelnice. Credința este glasul cel tăcut și porunca cea tare care trebuie să rînduiască pornirea și starea noastră, lucrarea și odihna noastră, toate scopurile și toate faptele noastre. Întrucît auzim glasul acesta, întrucît ascultăm porunca aceasta, nu ne rătăcim niciodată. Întrucît urmăm povățuirii norului acestuia [ce are] uneori chip de foc după arătările cele dintr-însul, săvîrșim alergarea nemerniciei noastre celei de pe pămînt. Adică atunci cînd îndreptăm mișcărilor, și apucările, și iscusirile și lucrurile noastre după poruncile și poruncirile credinței acesteia cu chip de nor și cu chip de foc care ni s-a descoperit de Sus de la Dumnezeu.

6

Prin preoții Legii care trîmbițau, trîmbițează însuși Moisi.

Cele ce se săvîrșesc de cei mai mici se pun în seama începătorului.

Preoții, fiii lui Aaron, aveau lucru a trîmbița cu trîmbițele pentru a chema adunarea, a porni tabăra, a scoate norodul la război asupra potrivnicilor și pentru a însemna zilele veseliei la lunile noi și toate celelalte sărbători. Acesta era lucru – precum am zis – al preoților: „Și preoții, fiii lui Aaron, vor trîmbița cu trîmbițele” (*Numeri* 10:8). Însă citim și aceasta, că Dumnezeu, cînd a poruncit lui Moisi gătirea trîmbițelor, i-a zis că el va trîmbița: „Și va trîmbița într-însele!” (*Numeri* 10:1-3). Deci cum va trîmbița însuși Moisi, dacă preoții, fiii lui Aaron, se rînduiesc la însuși lucrul acesta? Este așa: mai-nainte gătind organele¹, Moisi a dat uneltirea lor preoților, rînduind împrejurările și chipul uneltirii. Iar lucrarea celor mai mici se pune în seama înainte stătătorului și a rînduitorului. Astfel, cînd preoții trîmbițează suflînd și răsunînd în trîmbițe, trîmbițează Moisi, povățuitorul norodului și ocîrmuitorul.

În Biserică, „trîmbițe” sînt cărțile scrise de Dumnezeu și de sfinți; „trîmbițare” este propovăduirea sfințelor cuvinte și a învățăturilor celor ce se cuprind într-însele; „trîmbițașii” întîii și cei mai de frunte sînt „Moisii” și „Aaronii” Legii Darului, adică arhieriei. Al doilea însă, de multe ori trîm-

¹ Instrumentele muzicale (*n. m.*).

bițează și preoții și diaconii, ca niște țitori de loc de arhieriei, grăind în inima norodului dumnezeieștile mărturii. Drept aceea, fiind întiul trîmbițaș, arhierul are sub sine și alți trîmbițași; și, cînd cei de sub stăpînirea lui trîmbițează, atunci se socotește și el, care trîmbițează printr-înșii. Pentru aceasta și este el dator a lua aminte mult, și mai-nainte a glăsui și a insufla în gurile acestor de al doilea slujitori și împărțitori ai dumnezeiescului cuvînt dreptele și amărunțitele învățături ale Duhului, bine știind că orice vor spune aceștia se pun în seama lui, ca la întiul învățator și dascăl: „Preoții trîmbițează..., Moisi trîmbițează.”

7

**Alegoria celor două trîmbițe ale preoților Legii.
Numărul trîmbițelor înmulțindu-se pe urmă
după trebuință în chip potrivit.**

La început, numai două trîmbițe s-au poruncit să gătească Moisi, pentru chemarea și adunarea norodului și pentru celelalte întîmplări și trebuințe: „Fă-ți ție două trîmbițe de argint!” (*Numeri* 10:2). Dumnezeiescul Chiril al Alexandriei alegorisește după obiceiul său și zice că aceste două trîmbițe sînt limbile propovăduitorilor și dascălilor evangheliei: cu una, drept despart dogmele, iar cu cealaltă îndreptează și împodobesc petrecerea și năravurile [obiceiurile, purtările] credincioșilor: „Două sînt trîmbițele, fiindcă îndoită este în biserici propovăduirea mîngîierii. Căci una îi aduce la îndreptarea cea dogmatică pe cei ce au crezut..., iar alta povățuiește spre îndreptarea năravurilor și netezește calea petrecerii în Hristos.” Noi mai însemnăm aici și aceasta: că singure acele două trîmbițe erau atunci destule, dar după acestea Iisus al lui Navi a înmulțit numărul trîmbițelor pînă la șapte. Iar mai pe urmă — în vremea lui Solomon, la săvîrșirea înnoirilor bisericii — afară de celelalte feluri de organe muzicale, preoții trîmbițau și cu 120 de trîmbițe. Încît însemnez de aici că trîmbițele se înmulțeau la Evrei după înmulțirea norodului și după adăugarea strălucirii și a împodobirii bisericii lor spre slava și lauda puterii și a măririi Celui Preaînalt. După *Legea Veche*, la Israiliteni biserica era doar una și întru dînsa organele cele cîntătoare se înmulțeau. Dar în *Legea Darului* evangheliei, întru care s-a umplut de slava Domnului tot pămîntul și încă pînă la sfîrșitul veacurilor se va umple mai mult, bisericile se ridică pretutindeni unde împărătește creștinătatea. Drept aceea, după sporire întru o mare și desfătăță eparhie, trebuie a se zidi multe biserici. Întru o biserică cu mulți oameni, trebuiesc mulți preoți, mulți slujitori și sfințiți săvîrșitori ai Dumnezeieștilor Taine, și mulți împărțitori ai cuvîntului și vestiți propovăduitori ai învățaturii evanghelice; multe [trebuie a fi] trîmbițele. Într-alt fel, lipsa este vrednică

de lacrimi, căci se face pricinuitoare și de paguba cea mai de pe urmă a cre-
dinței, mai ales cînd „secerișul este mult, iar lucrătorii puțini”!

8

**Moisi dorește să-l aibă pe fratele femeii sale, pe Ovav,
împreună călător cu sine, ca să se folosească din sfatul și
povățuirea acestuia. Afară de ajutorările de la Dumnezeu,
le întrebuițează și pe cele omenești.**

Mult îl ruga Moisi pe cumnatul său Ovav Madianitul – adică pe frate-
le femeii sale, pe cel ce era fiu al socrului său Raguil și frate al femeii sale
Sefora – ca să voiască a-l întovărăși în trecerea prin pustie, și în cele din
urmă să primească și el să se mute împreună cu Israilitenii în pămîntul Ha-
naaneilor, pe care Însuși Dumnezeu li-l făgăduise strănepoților lui Avraam
ca pe o ținare de soartă: „Vino cu noi, și bine vom face ție! – căci Domnul a
grăit bune pentru Israil” (*Numeri* 10:29). „Și, dacă vei merge împreună cu
noi, vor fi bunătățile acelea cîte le va face Domnul bine nouă și bine vom
face ție” (la fel, stih 32). Și – pe cît se împotriva Ovav îndemnării și ru-
gămînții lui Moisi („Nu voi merge!”), pe cît îl trăgea înapoi pe el pămîntul
cel părintesc și rudenia („Voi merge la pămîntul meu și la neamul meu!”
– la fel, stih 30) –, pe atît Moisi îngăduia și îl ruga cu fierbințeală pe Ovav
să nu-i lase: „Nu ne lăsa pe noi!” Dacă Ovav s-a înduplecat atunci și da-
că a primit să rămînă cu Israilitenii, noi nu o știm cu desăvîrșită adevărire,
[căci] *Scriptura* o tace. Însă este de crezut că a rămas. Căci vedem că Ovav
a tăcut la aceste îndemnări și rugămînți mai de pe urmă ale lui Moisi și nu
auzim să mai fi răspuns ca mai-nainte: Nu voi merge! Iar pe de altă parte
ne învățăm că Chineii, strănepoții lui Iotor, au intrat și ei cu Israilitenii în
pămîntul Hanaan și au locuit într-însul, împărțășindu-se de o pîrtică de
loc (*Judecători* 1:16). Și mărturisește la socoteala aceasta și tilcuiitorul ne-
numit, zicînd că „a intrat împreună cu dîșșii (Ovav cu Israilitenii), [dar]
(*Dumnezeiasca Scriptură*) nu zice nicăieri că s-a mai întors [în Egipt]”.

Oricum ar fi cele zise pentru aceasta, din chipul cu care Moisi îl ruga pe
Ovav se arată că judeca a fi prea de nevoie împreună-călătoria bărbatului și
prea de folos ființa de față a acestuia. „Nu ne lăsa!” – zice. Nu ne părăsi pe

¹ „Secerișul este mult, iar lucrătorii puțini. Deci rugați-vă Domnului secerișului, ca să
scoată lucrători la secerișul Său!” (*Luca* 10:2) „Căci, așa cum niște țarine bine rodite cer
mulți secerători, tot astfel și cei ce aveau să creadă aveau trebuință de mulți învățători,
mulți fiind ei și fără de număr. [...] Și socotește cum – zicînd: «Rugați-vă Domnului se-
cerișului, ca să scoată lucrători!» – mai pe urmă El Însuși, cu a Sa stăpînire, îi trimite pe
dîșșii. Căci cu adevărat El este «Domnul secerișului», adică al celor ce cred, ca Cel ce es-
te Dumnezeu adevărat” (Teofilact) (*n. m.*).

noi! Noi ne aflăm cu tine într-un pustiu ca acesta și mare trebuință avem de sfatul tău și de povățuirea ta: „...de vreme ce ai fost cu noi în pustie.” (*Numeri* 10:31). Evreul¹ citește aici: „Căci știi a tăbări cu noi în pustie.” Latinul² tîlcuiește așa: Căci tu știi unde este bine să așezăm tabăra și unde nu, pînă ce vom trece prin pustiul acesta. Moisi urmează îndemnarea: „Și vei fi – zice – bătrîn între noi.” [Adică] vei fi între noi cinstit și lăudat, și ne vei fi nouă ochi, îndreptîndu-ne și ca un ochi al nostru arătîndu-ne drumul pe care se cade să umblăm fără temere și de la care se cade să ne abatem. Dar ce-l silea pe Moisi să-l roage pe cumnatul său cu atîtea îndemnări și rugăminți? Și care este trebuința cea atît de mare ca norodul Israilitean să-l aibă împreună călător și povățuitor pe Madianitul Ovav? Nu le era Israilitenilor îndestulată apărarea și ajutorul de la Dumnezeu? Nu aveau spre luminare și spre povățuire norul cel minunat, care umbrea Cortul toată ziua și lumina în chip de foc înaintea lor toată noaptea? Care se pornea cînd și unde era să se pornească ei? Care sta unde și cînd trebuiau să tăbărescă ei? Și – avînd un astfel de mare și de neamăgit povățuitor, pe Dumnezeu – ce le trebuia omul spre povățuire? Toată aceasta este prea-adevărată și Moisi o știa prea bine. Ci Moisi știa încă și aceasta: că omul trebuie a împreuna cu darul și cu ajutorul de la Dumnezeu și sfatul său, și priceperea și purtarea sa de grijă. Omul – împreună cu ajutorul, și pîrtinirea și ajutorul de Sus – trebuie a întrebuița și a sa luare aminte, și chibzuire și silință. Omul trebuie și a nădăjdui întru Dumnezeu, și a aduce la mijloc cele despre sine-și, pe cît ridică puterea lui, sfātuindu-se, și ajutînd și împreună lucrînd. Ovav Madianitul, ca un știutor și iscusit al pustiului aceleuia și al locurilor și așezărilor celor apropiate, putea să-i sfătuiască și să-i povățuiască pe Israiliteni, arătînd unde se afla pășune ca să pască dobitoacele, și unde nu; și unde apă ca să le adape și ca să se adape și ei, și unde nu; și unde se află locuri locuite și de către cine, și unde locuri cu totul pustii și nelocuite. Drept aceea, pe lîngă apărarea și ajutorul de la Dumnezeu, nici povățuirea lui Ovav n-a fost nefolositoare, nici de prisos și zadarnică. Și Atotputernicul și Întrutotbunul Dumnezeu, Care ajută omului ce nădăjduiește într-Însul la cele ce covîrșesc puterea omenească, vrea ca și omul însuși să pună la mijloc din partea sa. la cele ce poate, voia cea slobodă [libertatea dată de rațiune], și osîrdia și silința cea de la sine; și cu sîrguință să întrebuițeze spre isprava binelui mijloacele și chipurile acelea care nu covîrșesc puterea lui, pe care Dumnezeu le-a dăruit lui ca să le folosească după cuviință spre al său folos. „Împreună cu [zeița] Atena, mișcați-vă și mîna!”³

¹ O tîlmăcire evreiască la *Psalmi*, numită așa de Teodorit (*n. m.*).

² Adică Romano-Catolicul (*n. m.*).

³ Zicere a păgînilor Elini (*n. m.*).

**Lipsitul de minte și nerecunoscătorul Evreu alege
prajii mai mult decît mana. Sfătuire pentru hrănirea cea
din îndeletnicirea *Scripturilor*.**

Norodul Evreilor, hrănindu-se în pustie cu mana – cu hrană prea-sănătoasă, prea-hrănitoare, prea-dulce, prea-curată, cu totul cerească – s-a îngreșat și s-a nemulțumit de dînsa. Și, îngreunîndu-se, a poftit cărnurile și peștii Egiptului; bucate grase, și bolnăvicioase și pricinuitoare de rele umori. Vai! Cu adevărat era a-i plînge oricine ar fi văzut noroadele acelea care ședeau înaintea ușilor corturilor lor și se tîngiau ca și copiii cei fără de minte pentru că își aduceau aminte de castraveții, și de zemoșii [pepenii], și de prajii, și de cepele și de usturoiul Egiptului¹, în vreme ce aveau a cîștiga o astfel de hrană cerească fără osteneală, cu îndestulare și fără cruțare.

Însă, cu toate acestea, nu este de mirare dacă unui gust stricat îi plac bucatele acestea obștești, și proaste și mojicești mai mult decît turtele cele prea-dulci ale manei. Însă noi, lăsîndu-i pe acei stricați de bucate, să mutăm socoteala spre folosul nostru, de la hrana cea trupească la altfel de hrană mai cinstită cu care se hrănește și se întărește sufletul. Și între Creștini, urmînd Evreilor, cîți nu aleg mai mult decît mana cea cerească cepele și usturoiul egiptean²? Cîți (ca să o aduc acum spre pildă pe aceasta), cîți, chiar îndeletnicindu-se în citiri ca și cum ar fi iubitori de învățătură, nu se îngreunează de cugetările *Dumnezeieștilor Scripturi* și nu se îngreșează de cărțile cele prea-folositoare de suflet ale Sfinților Părinți și dascăli ai Bisericii? Și [apoi] cîți aleg mai mult și cad cu capul în jos cu totul dați la citirea necinstitei Sappha³, și a urîtului Anacreon⁴, și a măscăriciului Luchian⁵, și a scriitorului de comedii Aristofan, și a scriitorilor de minciuni Aliodor și Tatie și a altora ca aceștia? Oare nu aleg și aceștia în chip învederat mai mult hrănirea cea egiptenească decît darea de mană cerească? Vai mie! Am căzut și eu oarecînd într-o nebulie ca aceasta. Apoi, înțelegînd și că-

¹ *Numeri* 11:5 (*n. m.*).

² Adică hrana robiei sub faraonul cel gîndit, diavolul (*n. m.*).

³ Safo – poetesă Elină (veacul al VII-lea-al VI-lea înainte de Hristos), din Lesbos (de unde avem numele de „lesbianism”) (*n. m.*).

⁴ „Poet liric grec (570-478). [...] Este socotit cel mai de seamă reprezentant al poeziei erotice [curvești, *n. m.*] de la începutul secolului al V-lea, î. Hr. În versurile sale melodioase sînt cîntate, pe un ton șăgalnic, dragostea, vinul și fericirea efemeră [trecătoare și deșartă, *n. m.*]. Imitații anacreontice, datorate unor poeți ulteriori, au influențat poezia lirică franceză din sec. al XVI-lea și a altor literaturi europene. Începuturile poeziei lirice românești (poezii Văcărești, C. Conachi) poartă de asemenea amprenta unei inspirații anacreontice” (*D. E. R.*, Editura Politică, 1962) (*n. m.*).

⁵ Lucian din Samosata (sec. II d. Hr.), întemeietorul literaturii fantastice (*n. m.*).

indu-mă, am socotit să arunc jos acest fel de cărți și de aici am hotărît a-mi întoarce toată luarea aminte și sîrguința numai la aceasta: la a-mi umple omerul meu în fiecare zi numai de hrana cea dată de Dumnezeu.¹ Dar vai mie încă o dată! Căci iarăși m-am abătut și am alunecat de la scop, dintru o împrejurare și o pricină ce s-a întîmplat care – de n-a fost de nedezbătut, totuși a fost greu de dezbătut. Încît, după neputința mea, mi-au pus înainte sîrguința la citirea cărților lui Vergiliu, pentru care a trebuit să dau și răspuns către oarecari ce foarte greu m-au prihănit [zicînd] că deșartă îmi era sîrguirea aceea. Iată și o trimitere [epistolă] prin care am întîmpinat dezvinovățindu-mă către un oarecare prieten ce între mulți alții prea au prihănit acea osteneală deșartă a mea:

Trimitere către cutare:

„Nu știu cum trebuie să înțeleg ceea ce se povestește pentru oarecare din Părinții Bisericii (acesta era Ieronim). Căci – fiindcă s-a arătat cu covîrșire dat la citirea rapsodiilor² poetului cel mai ales al Latinilor, Virgiliu – pentru aceasta a luat nu ușoară pedeapsă, foarte tare bătîndu-se în vis de înger. Aceasta știu, că eu – nu în vis, ci deștept, adică nu dormind, ci treaz – am luat destule muștrări de la oarecari înger nu cerești, ci pămîntești, pentru sîrguința mea dinainte pe care am cheltuit-o la poetul cel zis. Am răspuns la muștrări că și Apolinarie Laodicheanul a scris în stihuri eroice *Dumnezeiasca Scriptură*. Dar Apolinarie a fost ereziarh!³ – [mi s-a zis]. Am răspuns că și marele teolog Grigorie Nazianzul a scris făcînd stihurile cele cu măsuri și cu jale a povestit chiar însăși mîntuitoarea Patimă a Domnului nostru. Și Sinesie cel hirotonit episcop al Chirenei țesea cîntări lirice, lăudînd prin acea facere a sa dogmele și tainele cele neajunse și netîlcuite ale credinței noastre cele mai presus de fire. Și Părintele Damaschin împletea stihurile cele iambice, scriind cîntări întru sfințitele laude. Dar cel dintîi – zic ei – scria împotrivindu-se tiranului acela care oprise Creștinilor învățătura cuvintelor elinești, ca să-i țină pe copiii acestora întru deplină neînvățătură. Apoi, acest dumnezeiesc părinte scria pithicește⁴ învățături duhovnicești și sfătuirii năravnice [morale]; cel de al doilea, laude dumnezeiești; cel de al treilea, slavoslovii bisericești.

Pe lîngă aceștia, mi-am adus aminte și de arhiepiscopul Tesalonicului⁵, care cu sîrguință a făcut tîlcuirile cele pe larg la *Iliada* și *Odiseea* lui Homer

¹ „Și a adunat unul mai mult, iar altul mai puțin. Și, măsurînd omerul, cel ce a adunat mult nu a întrecut, iar celui ce adunase mai puțin nu i s-a împușinat” (*Ieșirea* 16.18) (n. m.).

² Stihuri eroice sau stihuri bîsmuitoare (n. tr.).

³ Precum am zis mai sus (n. m.).

⁴ Adică în cimilituri precum Pithia, „proorocița” lui Apollon din Delphi (n. m.).

⁵ E vorba de mitropolitul Evstathie (sec. XII) (n. m.).

și însemnările la *Înconjurarea* lui Dionisie¹. Ci aici, curmîndu-mi răspunsul cu tesla din pilda lui Tenedie, mi-au răspuns foarte aspru că nici acesta nu a făcut bine. Deci ce [am răspuns] către judecătorii cei așa de neînduplecați? Am judecat a fi de nevoie să uneltesc oarecare împotriva lecuire spre vinderea smintelii care – ori cu cale, ori fără cale – a ajuns să tulbure sufletele fraților. Pentru aceea, m-am apucat de oarecare osîrdnică lucrare aproape de felul cel mai din lăuntru al sîrguinței dumnezeiești; cu care, spălîndu-mi gura și curățînd-o de sărătura ce vergilicească cu apele cele îndulcitoare și adăpătoare ale învățaturii predanisite de Dumnezeu, aș fi putut cît de cît să potolesc, dacă nu să sting cu totul, văpaia conștiinței celorlalți celei vătămate pentru mine. Deci mi-am adus amînte de minunea Proorocului Elisei cea din Galgala. [Atunci] – fiindcă fiertura cea gătită spre hrană s-a aflat otrăvitoare și pierzătoare iar oamenii pentru care se gătise au strigat: Omule al lui Dumnezeu, moarte este în căldare! – proorocul i-a sfătuit: Luați făină și aruncați în căldare! Și, către copilul Ghehazi, a zis: Toarnă norodului și să mîncească!² Ci eu m-am împărțășit de altă căldare; și, măcar că făina aceasta pe care am folosit-o ca pe o doctorie ori leacuri nu s-a luat toată dintru a mea, ci și din sacii altora, [ea] folosește totuși la scopul meu. Fiindcă nădăduiesc că fiii proorocilor care s-au îngreșat de bucatele gătite de mine mai înainte, ca unii căroră prea li s-a amărît gustul, vor primi cu mulțumitoare socoteală această a doua fiertură a mea, din care nicicum se vor vătămă, ci chiar vor dobîndi nu puțin folos. Fii sănătos!”

Și acestea scriam eu atunci, dezvinovățindu-mă. Dar, de m-ar întreba cineva aici dacă sîrguința și iubirea de osteneală la cuvintele celor din afară și de la ușă³ s-au oprit cu totul de la Creștini, răspund că nu.⁴ Căci mult cîștig și folos este și dintr-acelea, precum ne învățăm și de la dumnezeieștii noștri Părinți și cu cuvinte, și cu lucruri.⁵ Cu adevărat, Israilitenii n-ar fi fost vrednici de prihană și de osîndă dacă, afară de hrana cea de fiecare zi care li se da lor din cer, ar mai fi luat încă și de pe pămînt, găsind ceva de mîncare. Ci au fost vrednici de osîndă pentru că, îngreunîndu-se de mană ca de o piine deșartă, toată pofta și dorirea lor o întorceau către castraveții, și către zemoșii, și către ceapa, și usturoiul și prazul Egiptului.

¹ Geograf din sec. II d.Hr. (n.m.).

² 4 Împăruți 4:41 (n.m.).

³ Din afara și de la ușa Bisericii (n.m.).

⁴ Disputa este veche cît istoria Bisericii. În primul mileniu de Creștinism multe învățături elenizante / umaniste fiind osîndite de Sfinții Părinți cu anatheme, deși nu au fost eradicate. Căderea Constantinopolei a izbăvit pentru scurtă vreme Biserica de umanism și de ecumenism (instaurat ca erezie „oficială” la Conciliul de la Ferrara-Florența). Din vremea iluminismului sec. XVII pînă astăzi Biserica Ortodoxă este sub presiunea mereu crescîndă a umanismului și ecumenismului. denunțate caerezii de Sfințul Iustin Popovici (n.m.).

⁵ Pentru aceasta e nevoie de multă dreaptă-socoteală, pe care nu o are oricine (n.m.).

De multe ori, omul pofteste cele ce îl vatămă

Nu totdeauna este lucru vrednic de rugă a dobîndi cineva ceea ce va pofti. De multe ori, a-și împlini omul pofta sa este o depărtare a lui Dumnezeu, spre pedeapsă, nicicum folosindu-se din cele pe care le poftea inima sa ca pe unele bune. Ci dimpotrivă: după ce le cîștigă, uneori află întru acestea ce erau trandafirii poftelor sale spinii ticăloșiei sale. Neurmăte judecări ale dumnezeieștii dreptăți! Să se facă lipsitul de minte el însuși gealat asupra lui-și?! Să se pedepsească după alegerea a însăși voi sale?! Să simtă amărăciunea veninului în gustul mierii aceleia pe care el însuși cu silință și cu sîrguință se ostenește și o alcătuieste, sau cel puțin o pofteste și o dorește?!

Asprul la socoteală și nerecunoscătorul Evreu cîrtește în pustie, și plînge înaintea Domnului, și răcnește și strigă: „Cine ne va hrăni pe noi cu carne?” Ai răbdare, o, norod tare în cerbice! De ce ceri cu atîtea cîrtiri și cu atîtea răcnete? Ceri să mîncîci carne? Se va împlini pofta ta și dorința ta cea fără socoteală și fără minte, [dar] Se va depărta Dumnezeu: „Și va da Domnul vouă carne să mîncăți. Veți mîncă cu adevărat cît voiți. Nu o zi veți mîncă, nici două, nici cinci zile, nici douăzeci de zile; veți mîncă pînă la o lună de zile, pînă va ieși carnea pe nările voastre, încît să curgă din pîntecetele vostru și să vă fie spre greață” (Numeri 11:18-20). S-a zis, s-a făcut! După vîntul ce a suflat din dumnezeiască poruncă, toată tabăra Evreilor s-a umplut de o mulțime nepovestită de cîrstei [prepelite], care s-au lătit pînă la o lungime cale de o zi împrejurul taberei și la doi coți înălțime s-a suit grămada cea nemărginită la număr a păsărilor. Iar Evreii au căzut asupra vînatului celui gata și îndemînatic: bărbații și femeile, bătrîni și copiii, mici și mari, cu capul în jos, au adunat încît nu aveau loc unde să pună cele adunate. Pe unele le-au păstrat vii, pe altele le-au tăiat, pe altele le-au uscat zvîntate la soare, atîtea cîte nu mai știau ce să le facă. Au făcut bucate, au mîncat, s-au săturat, prea s-au îndestulat. Însă ce? Avem acum a ne bucura împreună cu ei? Se cade a-i numi bine norociți și fericiți pentru că s-a împlinit pofta lor? Ah! Norod nenorocit și de trei ori ticălos! Să nu fi poftit din început, ori să nu fi cîștigat nicidecum ceea ce au poftit nebunește! Au cerut fără de rînduială, au cîștigat spre pieire! [Căci] lacomii, abia s-au dat cu desfrînare la acea nemăsurată mîncare de cîrstei și – încă mai-nainte de a mistui bine cît mîncaseră, pînă ce încă simțeau între dinții lor rămășițele mestecării cărnurilor: „Cărnurile încă erau în dinții lor” (Numeri 11:33), mai-nainte de a se sfîrși – și iată că au început a se îmbolnăvi greu și au urmat a muri prea-des. Același pămînt, care cu puțin mai-nainte se umpluse în lung și în lat de cărnurile poftei din care prea s-au săturat, însuși pămîntul acela s-a umplut puțin mai la urmă de mormintele poftei, în care laco-

mii și nesățioșii aceia s-au îngropat: „Și s-a chemat numele locului aceluia «Morminte ale Poștei», căci acolo au îngropat norodul cel pofțitor” (*Numeri* 11:34). Foarte potrivit s-au numit „morminte ale poștei” mormintele oamenilor acelora pe care pofta i-a adus la groapă.

Dar oare numai în locul pustiei aceleia se află mormintele de acest fel și numite așa? Dacă vom cerceta bine, găsim asemenea morminte în prea-multe părți ale pământului: în toate cetățile și orașele, în toate stările și rînduielile oamenilor. Unul a pofțit dregătorie; și, după ce s-a ridicat, a căzut în milioane de tulburări și de griji; mormînt al poștei. Celălalt a pofțit bogăție; și, și după ce a adunat-o ostenind mult, s-a îngropat de viu în necurmăte griji, și bănuieli, și frici și primejdii; mormînt al poștei. Cel de al treilea a pofțit a se însura cu bogata aceea, cu cea de bun neam, cu frumoasa; și, după ce s-a însurat cu ea, trăiește cu dînsa viață prea-ticăloasă, viață neviețuită, mormînt al poștei. Cel de al patrulea a pofțit înălțare de covârșire de putere, și de vestire și de slavă; și, după ce s-a înălțat, a căzut în adîncurile necinstei și a suferit primejdii, și goane aducătoare de moarte, și înțimplări și necazuri, încît poate și el a zice împreună cu proorocul că „înălțîndu-mă, m-ai surpat” (*Psalmul* 101:10).¹ Iată cum fiecare dintre aceștia a pofțit să cîștige ceea ce avea să-l vatăme la urmă. Pofta povățuiește înainte ca un început, mormîntul urmează ca un sfîrșit. Și, dacă de la sfîrșit s-au numit acelea atunci „morminte ale poștei”, ca de la început cineva poate cu cale și cu dreptate a le numi pe acestea „pofte ale mormîntului”.

Dumnezeule mult milostive! Ori dă-mi să poftesc numai ceea ce îmi folosește, ori să nu cîștig ceea ce poftesc și să Te depărtezi de la mine! Împăratul și proorocul se ruga: „Nu mă da, Doamne, de la pofta mea păcătosului!” (*Psalmul* 139:8). Adică – precum tâlcuiesc Părinții – să nu ierți a-și împlini vrăjmașul meu cel păcătos pofta sa împotriva mea! Căci el poftește răul meu și pierzarea mea.² Dar eu mă rog Ție, Dumnezeule prea-bunule, zicînd pentru sine-mi: Nu mă da de la pofta mea mie însumi, pentru că de multe ori eu mă fac vrăjmașul meu cel mai mare. Căci eu, cu poftele mele cele fără de rînduială și cu dorințele cele fără cale, cer vătămarea aceea decît care nici vrăjmașul meu nu poate a pofți și a-mi pricinui alta mai grea.

¹ „Căci, înalt și strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasnă m-ai lepădat. Fiindcă pe acest «m-ai surpat» l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime și se trîntesc de pămînt” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Să nu mă dai, Doamne, de la dorirea mea, celui păcătos!” (*Psalmul* 139:8).

„Iar Simmah – zice Teodorit – tâlcuiește așa: «Să nu dai, Doamne, poftele călcătorului de Lege!» Așa au tâlmăcit încă și Teodotion și Achila: «Să nu-i dai împlinirea poștei celui ce poftește a mea junghiere.» Iar după Cei 70, așa se cuvine a înțelege: «Să nu-și dobîndească prin mine acelea pe care le poftește.» Că eu vreau să mă mîntuiesc, iar acela vrea să mă ucidă, deci acea poftă să nu o dai aceluia.” (*n. m.*).

11

Grăirea de rău asupra lui Moisi se ceartă doar întru sora lui Mariam, dar și întru dînsa părintește

Pentru grăirea de rău împotriva lui Moisi, Domnul S-a aprins de mînie asupra Mariamei și a lui Aaron, care grăiseră de rău: „Și urgia mîniei Domnului peste ei!” (*Numeri* 12:9). Însă însemnează iarăși și aici cît de milostiv este Dumnezeu chiar asupra urgiei mîniei Sale! Întîi; amîndoi grăiesc de rău împotriva fratelui lor deopotrivă, dar se pedepsește cu lepra doar Mariam; iar Aaron nu se ceartă, decît numai întrucît pedeapsa surorii sale leproase a cutremurat și a tulburat și sufletul lui, ca pe al unui împreună vinovat. Al doilea: Mariam se pedepsește de către Dumnezeu ca de un tată și – precum zice Teodorit – „nu judecătoarește, ci părintește”. Căci a zis că, dacă tatăl ei ar fi scuipat în fața ei, nu s-ar rușina; iar scuiparea de acest fel, ca o arătare a urgiei părintești, o silea pe fiica cea scuipată să se dea în lături de la privirea tatălui, din pricina rușinii. Pentru aceea și lepra adusă asupra ei a osîndit-o ca pe o necurată atunci, ca oarecare scuipare de la Tatăl Ceresc, să se despartă de la privirea dumnezeieștii tabere șapte zile întregi. A treia: bine s-a luat aminte de același Teodorit că, la leproșarea Mariamei, „era înjugată și cinste împreună cu necinstea și s-a arătat ca o necinste cinstită”. Cum? Fiindcă norodul n-a purces pînă ce nu s-a izbăvit de patimă cea leproșată. Atunci, norul ce lumina neguros peste Cort, și porunca și îndrepta mutarea taberei a stat în loc nestrămutat; încît, după urmare, norodul Israilitean cel mult numărat a rămas nemișcat întru același loc pînă ce s-a curățit proorocița cea leproasă. Și aceasta i-a fost femeii o mare și vestită cinste întru necinstea ce s-a adus asupra ei: adică a se face tot norodul oarecum pătaș al durerii și al necazului ei, prin nemișcarea și starea lui.

Însă ce să socotească cineva și ce să zică mai de crezut acum pentru aceasta? Oare Cel ce nu-Și ține îndurările Sale întru urgia Sa S-a milostivit asupra femeii și a miluit partea neamului femeiesc cea neputincioasă și deșartă, și vorbăreață, și șoptitoare și plecată și lesne povîrnită spre grăirea de rău? Oare a privit asupra acelei cîntări înalte și mai presus de fire cu care nu cu mult înainte proorocița aceasta, începînd dansul de biruință al Israilitenilor după afundarea Egiptenilor în Marea Roșie, întîmpina toată îndumnezeită, bătînd din palme și cîntînd, și lăuda și slavoslovea cu o întreață întindere a sufletului măririile brațului Celui Preaînalt? (*Ieșirea* 15:20, 21). Oare S-a înduplecat Preabunul spre fața surorii pentru fața fratelui ei Moisi, a robului Său cel iubit și credincioasei Sale slugi? – care nu se poate să nu se fi mîhnit din inimă pentru jalnica greșală și întîmplare a celei născute împreună cu el. Ori – cea mai ales prea-adevărată – trebuie să mărturisim și să ne mirăm și aici de prea-nemărginita înălțime a dumnezeieștilor îndurări, că și întru urgia mîniei Sale totdeauna Își aduce aminte de mila Sa mult milostivul Domn?!

Grăind de rău asupra fratelui ei Moisi, Mariam este chip al sinagogii Evreilor. Rugîndu-se pentru sora sa Mariam, Moisi este chip al lui Hristos, Cel ce S-a rugat pentru cei ce L-au răstignit.

Mariam grăiește de rău asupra a însuși fratelui ei, asupra văzătorului de Dumnezeu și de Dumnezeu înțeleptitului Moisi, și prea îl prihănește pe el că și-a luat de femeie pe Etiopiancă. De unde, leproșindu-se pentru această grăire de rău fără pricină, ea se leapădă din împărțășirea și împreună petrecerea cu norodul și se osebește a rămîne afară de tabără; și nu se aduce în lăuntru iarăși decît numai după șapte zile de la scoatere, curățindu-se (*Numeri* 12:15). Mai pe urmă, sinagoga limbuțește și cu totul hulește asupra Proorocului celui blind și smerit cu inima¹, al Cărui chip s-a arătat mai-nainte Moisi, pentru că Și-a luat ca mireasă Biserica „neamurilor”. Și, pentru hula ei, cu totul leproșindu-se și ea în chip jalnic și lepădîndu-se din tabăra credincioșilor, sinagoga rămîne necurată și despărțită pînă mai-nainte de sfîrșitul veacului al optulea; cînd, după înconjurarea a șapte veacuri, „rămășița lui Israil” (după Apostolul) se va aduce în lăuntru întru Testamentul Darului² și măslinul sălbatic se va domestici, prefăcîndu-se în măslin bun.³

¹ „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sînt blind și smerit cu inima, și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (*Matei* 11:29) (*n. m.*).

² Acesta e un loc deosebit de însemnat, avînd neapărată nevoie de tâlcuire: „Iar Isaia strigă pentru Israil: „Chiar de ar fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, doar rămășița se va mîntui,»” (*Romani* 9:27). Pavel [...] îl aduce martor și pe Isaia, care «strigă», adică propovăduiește cu îndrăzneală și nu se sfiește. Și ce propovăduiește? Că nu se vor mîntui toți Israilitenii, ci numai cei vrednici, căci aceasta însemnează «rămășița», adică cei aleși, pe care i-a lăsat și i-a osebit Dumnezeu ca fiind vrednici a se mîntui. Și, zicînd împreună cu proorocul aceasta: «ca nisipul mării», Apostolul le aduce aminte Iudeilor de făgăduința cea veche pe care a făcut-o Dumnezeu lui Avraam, că va înmulți sămînța lui ca nisipul mării, făgăduință de care Iudeii s-au făcut nevrednici. Nu vă tulburați așadar – o, Iudeilor! – că s-ar fi făcut mincinoasă făgăduința lui Dumnezeu. Căci iată proorocii au proorocit că nu toți Iudeii se vor afla vrednici de mîntuire, ci doar unii din ei. [...] «Împlinind și scurtînd cuvîntul întru dreptate, căci cuvînt scurt va face Domnul pe pămînt` (*Isaia* 10:22)» (la fel, stih 28). Aici, Pavel arată în ce chip se va mîntui rămășița celor aleși ai lui Israil. Și zice că nu e nevoie a osteni cineva, ticăloșindu-se cu faptele cele mult-ostenitoare ale *Legii* celei vechi, fiindcă Dumnezeu, scurtînd cuvîntul credinței întru dreptate în tot pămîntul, va îndrepta pe aceia ce-l vor primi în inima lor. Fiindcă – precum zice tot Pavel – «de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domn și Dumnezeu, și cu inima ta vei crede că Dumnezeu L-a sculat din morți după firea Sa omenească, te vei mîntui» (*Romani* 10:9). Acesta este cuvîntul cel «scurtat», adică puținele cuvinte ale credinței. «Și, precum mai-nainte a zis Isaia: „De nu ne-ar fi lăsat sămînță Domnul Savaot, ne-am fi făcut ca Sodoma și ne-am fi asemănat cu Gomora»” (capitolul I, stih 4) (la fel, stih 29). După ce mai sus a arătat cum se va mîntui rămășița lui Israil, Apostolul tâlmăcește acum arătat ce anume este rămășița aceasta. Și zice că e ceea ce a lăsat Dumnezeu ca o sămînță aleasă și ca un aluat dospit – căci zicerea «a lăsat» a înțeles-o în loc de «a ales». Căci – zice – de nu ar fi păzit Dumnezeu sămînța aceasta, tot neamul Evreilor ar fi pierit ca Sodoma și Gomora, fiindcă eram osîndiți de păcatele noastre întocmai cu aceia” (Teofilact) (*n. m.*).

³ Și acest loc din epistola către Romani are nevoie de tâlcuire, căci neînțelegerea zisorului lui Pavel poate duce la nebănuite tulburări ale dreptei credințe: „Iar dacă unele din

Iar atunci, la ieșirea Israilitenilor, Moisi a strigat către Domnul pen-ramuri s-au dezbinat – și tu, măslin săbatic fiind, te-ai altoit întru dinșii și te-ai făcut părtaș al rădăcinii și al grăsimii măslinului – nu te lauda față de ramuri» (Romani 11, 17, 18).

Apostolul i-a numit «măslini săbatici» pe cei din «neamuri», iar «ramuri dezbinat» și tăiate de la «rădăcină» pe Evreii necredincioși, fiindcă s-au arătat nevrednici de rădăcina cea sfântă, adică de credința Patriarhilor. Și potrivit a zis că s-au tăiat de la rădăcină, fiindcă – deși Evreii, de-a lungul vremii, au greșit lui Dumnezeu în felurite chipuri – niciodată Dumnezeu nu i-a lepădat pe ei atât de mult și atât de mulți ani precum i-a lepădat acum. Și în locul lor – zice – te-ai altoit tu, măslinul săbatic. Nu a zis însă «te-ai sădit», ci «te-ai altoit», ca să-i împungă pe Evrei, arătând că în pomul și rădăcina lor, adică în Patriarhi, a stătut cel de alt neam și s-a făcut părtaș al «rădăcinii», adică al credinței. [...] Deci nu te mândri tu, cel din «neamuri», măslinul săbatic, pentru altoirea pe care ai primit-o, nici nu te fâli în fața ramurilor tăiate de la rădăcină, adică a Evreilor.

«Iar dacă te lauzi, nu tu ții rădăcina, ci rădăcina pe tine.» Zice: Dacă tu, cel din «neamuri», te lauzi asupra «ramurilor tăiate», adică asupra Evreilor – să știi că nu tu ții «rădăcina», adică credința Patriarhilor Evreilor, ci «rădăcina» aceluia întru care te-ai altoit te ține pe tine. Dar, pe de altă parte – dacă «rădăcina» Patriarhilor îi ține pe cei din «neamuri» care s-au altoit întru dînsa, iar nu ei țin «rădăcina» – ce ispravă și bunătate este aceasta a «ramurilor dezbinat», adică a Evreilor care nu au crezut? Negreșit, nici una, pentru că isprava aceasta este a «rădăcinii» care ține pe cei se s-au altoit într-însa, iar nu a «ramurilor tăiate» din «rădăcină». [...]

«Dar vei zice: Ramurile s-au dezbinat pentru ca eu să mă altoiesc în rădăcină! Bine, din pricina necredinței au fost dezbinat, iar tu ai stătut prin credință! Nu cugeta înalt, ci teme-te! – căci, dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța. Vezi așadar bunătatea și asprimea lui Dumnezeu: asprime, către cei ce au căzut, iar către tine, bunătate, dacă vei rămîne întru bunătate; altfel, și tu vei fi tăiat. Dar și aceea, de nu vor stărui întru necredință, se vor altoi, căci puternic este Dumnezeu să-i altoiască iarăși» (la fel, stihurile 19-23). Pavel nu a zis: Vezi așadar care este isprava ta – o, tu, cel din «neamuri»! Ci a zis: Vezi bunătatea lui Dumnezeu, fiindcă totul este al darului Lui. Și – zice – silește-te să rămîi pînă la sfîrșit nu numai în credință, ci și întru această bunătate a lui Dumnezeu, adică să faci pînă în sfîrșit lucruri vrednice de bunătatea Lui și de iubirea Lui de oameni. Pentru că, dacă nu vei face așa, să știi că vei cădea! Și dimpotrivă, dacă Evreii nu vor rămîne pînă la sfîrșit întru necredință, se vor altoi întru aceeași rădăcină a credinței, pentru că Dumnezeu nu i-a tăiat pe dinșii cu dinadinsul din rădăcina Patriarhilor lor, ci ei de sine-și au căzut cu necredința lor și s-au tăiat de la rădăcină. Și Pavel numește «asprime a lui Dumnezeu» faptul că El nu i-a cruțat pe Evrei și nu S-a mîhnit, ci i-a judecat nevrednici de fireasca împărtășire și de legătura de rudenie cu sfinții lor strămoși. Și, de la cele întîmplate Evreilor, Pavel îl înspăimîntă cu aceste cuvinte foarte înțelepte pe cel din «neamuri», iar totodată îi îmbărbătează și pe Evrei cu pilda aceluia, spre a se altoi și ei în rădăcina strămoșilor lor prin credința întru Hristos. Astfel, îi face să aibă bună nădejde în puterea lui Dumnezeu, Care pe toate le face cu preaslăvire și afară de toată nădejdea, «fiindcă puternic – zice – este Dumnezeu a-i altoi iarăși în rădăcina lor».

«Căci – dacă tu ai fost tăiat din măslinul cel săbatic după fire și, afară de fire, te-ai altoit în măslinul cel bun – cu mult mai virtos aceștia, care sînt după fire, se vor altoi întru măslinul lor» (la fel, 24). Dacă tu – zice – cel din «neamuri» – care erai râu din fire și slujitor la idoli, și care ai strămoși asemenea cu neroditorul măslin săbatic – te-ai tăiat din măslinul săbatic al aceluia și de la slujirea la idoli și, afară de firea ta, te-ai altoit în măslinul cel bun, domestic și roditor al cunoștinței de Dumnezeu și al credinței lui Hristos; dacă tu – zice – te-ai altoit întru acesta, cu mult mai virtos se va altoi întru acest măslin bun al credinței Evreul, care avea după fire și din strămoși binele și cunoștința de Dumnezeu. Și cu cît mai virtos se va întoarce acesta la măslinul său cel bun, adică la credința pe care

tru leproasa Mariam, zicînd: „Dumnezeule, rogu-mă Ție, vindec-o pe ea!” (*Numeri* 12:13).¹ De unde, între altele, dumnezeiescul Grigorie Nissis a luat pricină a se mira și dintru aceasta de blîndețea și suferirea de rău a lui Moisi, care L-a împlînzit pe Domnul pentru sora ce îl grăise de rău și por-nise asupra lui limbă ocărîtoare: „Vrednic de mirare este Moisi pentru suferirea de rău! Căci el, după ce Dumnezeu a pedepsit zavistia cea fără pricină a femeii, a făcut firea mai tare decît mînia și L-a întors pe Dumnezeu spre milă pentru sora lui.” Iar la urmă – la însăși mîntuitoarea iconomie, cînd a venit plinirea vremii² – asemenea ca Moisi cel de demult a strigat și Dumnezeu-Omul Iisus pe cruce, rugîndu-Se către Dumnezeu și Tatăl Lui pentru leproasa și necurata sinagogă care prea L-a hulit și după ce L-a răstignit, zicînd: „Părinte, lasă-le lor, că nu știu ce fac!” (*Luca* 23:34).³ Cu adevărat, și după aceasta a încredințat văzătorul de Dumnezeu iconomia

au avut-o strămoșii săi? Iar cînd tu – o, cititorule! – îl vei auzi pe Pavel că zice: «după fire», să înțelegi că aceasta înseamnă cuviința și urmarea. De pildă, este «după fire», adică de cuviință și de urmare, ca fiul sfîntului Avraam să fie și el sfînt. Și, dimpotrivă, cînd îl vei auzi că zice: «afară de fire», să înțelegi că aceasta înseamnă necuviința și neurmarea. De pildă, fiul unui spurcat și necurat păgîn este «afară de fire», adică fără cuviință și fără urmare a se face sfînt” (Teofilact) (*n. m.*).

¹ Vezi-l pe Orighen alegorisind istoria în cuvîntul al 5-lea la *Numeri* (*n. aut.*).

² Cum arată Pavel: „...iar cînd a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca să-i răscumpere pe cei de sub Lege și să dobîndim înfierea” (*Galateni* 4:4, 5). Stih care se înțelege așa, după Teofilact:

Pînă cînd eram prunci – zice – ne aflam sub «sîmbete», sub «lunile noi» și sub alte luări-aminte ale *Legii*. Iar cînd a venit vremea hotărîtă a întrupatei iconomii, cînd firea omenească, plinind toate răutățile, avea trebuință de doctor (căci aceasta însemnează «plinirea vremii»), Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, Cel ce S-a născut «din femeie», iar nu prin femeie, ca să nu afle pricină ereticii Valentieni să spună că Domnul a străbătut prin Fecioara ca printr-o țevă, că adică S-a făcut om după nălucire, iar nu după adevăr. A zis «din femeie», adică din ființa și din preacuratele sîngiuri ale Fecioarei, luînd trup și fiind rod al pîntecelui ei. Și Hristos S-a făcut «sub Lege» fiindcă S-a tăiat împrejur și a plinit toate ale *Legii*, precum a zis singur: «Nu am venit să stric *Legea*, ci să o plinesc» (*Matei* 5:16), în acest fel ieșind de sub blestemul *Legii*, care zice: «Blestemat fie tot omul care nu rămîne întru toate cuvintele *Legii* acesteia, spre a le face pe ele» (*Deuteronomul* 27:26). Căci, plinind toate ale *Legii*, El ne-a răscumpărat din blestemul acesta al *Legii*, fiindcă noi nu puteam păzi toate poruncile ei. Însă aici zice că înomenirea lui Hristos a săvîrșit două isprăvi: una că ne-a răscumpărat din blestem, și alta că ne-a dăruit înfierea. Pavel zice că am primit înfierea ca să arate că ea ne era cuvenită dintru început, prin făgăduința lui Dumnezeu, dar că nu se da din pricina prunciei și a nedepînătății cunoștinței noastre. Căci «înfierea» este moștenirea făgăduită de Dumnezeu lui Avraam, adică a ne face noi, Creștinii cei ce credem, fii ai lui Dumnezeu – precum am zis mai sus – prin urmare făcîndu-ne și moștenitori ai lui Dumnezeu. Fiindcă fiul este cel de moștenență – după toate legile, și firești, și politice –, iar nu robul, precum a arătat și Domnul, zicînd: «Robul nu rămîne în casă în veac; fiul rămîne în veac» (*Ioan* 8:35).” (*n. m.*).

³ „Arătînd mulțime de blîndețe, Iisus Se roagă pentru dinșii, zicînd: «Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!» Și păcatul li s-ar fi iertat lor cu adevărat, dacă n-ar fi rămas pe urmă întru necredință” (Teofilact) (*n. m.*).

ce era să fie de la Dumnezeu-Omul, al Cărui chip s-a arătat și pentru Care mai-nainte a vestit în chip prea-descoperit celor de un neam cu dînsul, prorocindu-le că „Prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu din frații voștri, ca pe mine. De Dînsul veți asculta!” (*A doua Lege* 18:15).

13

**Pentru ce, la acea grăire de rău asupra lui Moisi,
nu s-a leproșat și Aaron precum Mariam**

Și Mariam, și Aaron strigă întocmai împotriva fratelui lor Moisi. Așadar pentru ce se leproșează doar Mariam, iar Aaron nu se pedepsește asemenea cu dînsa? Întru *Sfinția Scriptură* găsim că trei bărbați și trei femei vestite au căzut întru aproape asemenea greșală: începătorul neamului omenesc Adam și ajutătoarea lui Eva, Patriarhul Avraam și soția lui Sarra, arhiereul cel mare Aaron și sora lui Mariam. Întru împărțășirea rodului oprit, Adam și Eva calcă porunca Domnului. Avraam și Sarra rîd la făgăduința îngerului, la auzirea pentru fiul ce avea să li se nască. Aaron și Mariam grăiesc de rău asupra fratelui lor Moisi, văzătorul de Dumnezeu, și încă îl prea-prihănesc pentru Etiopianca Sefora pe care și-o luase mireasă. Și, întru acestea, femeile se află adică mai vinovate decît bărbații. Greșeala Evei s-a judecat mai grea, [fiindcă] „Adam nu s-a amăgit”, precum zice apostolul.¹ Rîsul Sarrei s-a înfruntat: „Ce este că a rîs Sarra?” – cel al lui

¹ „Și nu Adam s-a amăgit, ci femeia, amăgindu-se, a căzut în călcarea poruncii” (*1 Timotei* 2:14). Stih a cărui tîlcuire, după Teofilact, este aceasta:

„De ce nu s-a amăgit Adam? Pentru că *Scriptura* zice cum femeia, adică Eva, a zis către Dumnezeu: «Șarpele m-a amăgit, și am mîncat» (*Facerea* 3:13); iar Adam nu a zis: Femeia m-a amăgit!, ci: «Femeia mi-a dat din pom, și am mîncat» (*Facerea* 3:12). Și nu este același lucru a se îndupleca cineva să-l creadă pe unul din același neam și din aceeași fire cu dînsul și ajutător al său – precum s-a înduplecat Adam să o creadă pe Eva, cea de o ființă și ajutătoare a sa – cu a se îndupleca unei fiare pe care ar avea-o roabă și supusă, cum s-a înduplecat Eva șarpelui cel supus și rob. Drept aceea, fapta Evei este amăgire, iar aceea a lui Adam nu. Deci după asemnarea amăgirii femeii a zis Apostolul că Adam nu s-a amăgit. A mai zis aceasta și dintr-o altă pricină, anume pentru că Adam nu a văzut popul cunoștinței binelui și răului, ca să vadă că e bun de mîncare, și frumos ochilor a-l vedea și frumos a-l cunoaște (*Facerea* 3:6). Iar femeia, Eva, văzîndu-l, s-a amăgit și s-a înșelat de privirea lui și apoi, întinzîndu-și mîinile, a luat rodul și a mîncat, și astfel i-a dat și bărbatului său. Prin urmare, femeia s-a rătăcit pentru pofta pomului, iar Adam nu s-a rătăcit de pofta pomului, ci numai s-a înduplecat femeii sale. De aceea, Apostolul zice așa: De vreme ce femeia i-a pierdut pe toți oamenii fiindcă l-a învățat pe bărbat o singură dată, să nu mai învețe mai mult, nu numai aceea, ci tot neamul ei, fiindcă tot neamul femeilor este ușor la minte, și lesne de amăgit și ușor primește rătăcirea. Vezi însă – o, cititorule! – amărîntimea zicerii Apostolului. Căci nu a zis că Eva s-a amăgit, ci «femeia», ca să arate că aici vorbește despre întreaga fire și neam al femeilor. Căci, așa cum din pricina lui Adam s-a omorît toată firea oamenilor născuți dintr-însul, tot astfel amăgirea și ușurătatea cugetării Evei a trecut la toată firea femeilor.” (*n. m.*)

Avraam nu.¹ Grăirea de rău a Mariamei s-a pedepsit cu leproșarea, cea a lui Aaron nu. Pentru ce?

Ci pentru cele două însoțiri, s-a însemnat ceva întru cele de mai sus², iar pentru a treia ce avem a zice aici? Oarecari zic că Dumnezeu S-a înduplecat către Aaron pentru dregătoria arhieriei. Și dumnezeieștii Părinți au dat oarecare îndreptățire acestui răspuns. Chiril al Alexandriei: „Fiindcă lucrul arhieriei este mare cinste la Dumnezeu, pentru aceasta așadar, scăpînd de a se vedea întru lepră, Aaron se muncea mai mult cu mîhnirea pentru ceea ce pătimizea aceasta [Mariam].” Și Teodorit: „Aaron – zice – avea oarecare măsurată iertare, ca unul mai bătrîn de ani și ca unul învrednicit arhieriei. De unde – fiindcă leprosul (adaugă el) se socotea a fi necurat, după *Lege*, iar Aaron era rădăcină și temeii al preoților – ca ocară să nu treacă la tot neamul, nu a adus asupra lui pedeapsa cea asemenea, ci l-a înfricoșat și l-a pedepsit și pe el prin sora lui.” O dezlegare puțin deosebită a nedumeririi acesteia pusă înainte da și oarecare înțelept din aceeași vreme cu Isidor Pelusiotul, zicînd: „Căci, de vreme ce Aaron era început al preoției, Dumnezeu n-a voit a ocări începutul, ca nu cumva și sfîrșitul să se facă vrednic de ocară.”

Mă prea îndoiesc că cel ce nu s-a dumirit se pleacă cu deplină încredințare la niște răspunsuri ca acestea. Fiindcă, privind la această a doua dezlegare a nedumeririi, cineva se poate împotrivi zicînd că mai ales începuturile punerilor de lege trebuie să se păzească mai cu dinadinsul și începerile apucărilor celor întru dregătorii să se îndrepteze cu mai sîrguincioasă luare aminte, pentru ca și sfîrșiturile să sporească drepte întru călătoria înainte. „Căci al începutului bun, prea-bun este și sfîrșitul.” Drept socotesc [unii ca aceștia] hotarele lucrurilor. Și, de altă parte, hotarele doctorești învață ca pricinile făcătoare de boli mai-nainte să se curme în bună vreme și să se vindece mai-nainte ca patimile să se prea-împuternicească, sporind înainte cu vremea. Așadar, la cîte se potrivesc mai cu deosebire la dezlegarea cea dintîi, pentru ce nu poate cel ce stă împotriva să întîmpine că mai ales însăși covîrșirea dregătoriei face greșeala mai grea? Și că, pentru aceasta, înălțimea treptei arhieriești îl arată pe Aaron vrednic de mai mare învinovățire și vinovat de mai aspră pedeapsă? Fără îndoială că același păcat – la bărbatul cel începător și înainte-stătător slujbelor lui Dumnezeu, la cel ce intra în cele mai din lăuntru ale catapetesmei, la cel ce se apropia și sta aproape înaintea Curățitorului și se ruga fără mijlocire lui Dumnezeu pentru norod, la arhierul cel mare – [același păcat deci] este cu neasemănare mai mare decît la o femeie și prin urmare și vinovat de o muncă mai aspră:

¹ „Și a rîs Sarra intru sine, zicînd: Încă nu mi s-a făcut mie pînă acum, și domnul meu este bătrîn. Și a zis Domnul lui Avraam: Pentru ce a rîs Sarra?” (*Facerea* 18:12) (*n. m.*)

² Adică în tomul întîi a lucrării de față (*n. m.*).

„Căci judecata se face mai aspră întru cei ce covârșesc. Căci cel mai mic este vrednic de iertare și de milă, iar cei tari tare se vor cerceta” (*Înțelepciunea* 5:5, 6). Deci pentru ce aici femeia, cea neputincioasă, se pedepsește tare; iar arhierul, cel ce se deosebește cu puterea și strălucește cu darul, păcătuiind la fel, nu se pedepsește măcar asemenea?

Către acestea socotesc că întîmpină altă socoteală, care – precum judec eu – moaie tăria și slăbănogeste oarecum puterea nedumeririi puse înainte. [Anume că] întru pedepsele pe care Dumnezeu le trimite asupra păcătoșilor în viața aceasta, nu poate vreodată a se întări socoteala omului ca, dintru înseși pedepsele, să priceapă cu de-amăruntul măsura greutății greșelii. În viața aceasta, adeseori vedem o astfel de părută nepotrivire, după care cel ce greșește mult se pedepsește ori puțin ori nicidecum, în vreme ce altul, mai măsurat păcătuiind, se pedepsește mai aspru. Ce avem a gândi și ce vom zice? Ce altceva decît că hotărîrile prea-înaltei drepte judecăți sînt necunoscute cu totul și neînțelese. „Judecățile Domnului, adînc mult” (*Psalmul* 35:6),¹ adînc nestrăbătut gîndurilor celor fricoase ale miștii omenești. Dar se cade să mărturisim totodată și aceasta: că, la aceeași faptă, omul nu poate desluși vreodată cu de-amăruntul și cu adevăritate cine păcătuiește mai ușor și cine mai greu. Păcatul este o boală a sufletului aducătoare de moarte; boală care, deși arată oarecari semne și întîmplări următoare și în cele din afară, are însă rădăcina și începutul relei năvăliri a patimii ascuns și tănuit în cele mai din lăuntru ale inimii. Prin urmare, patima de acest fel este cunoscută cu de-amăruntul doar cunoscătorului de inimi Dumnezeu. Numai Acela este puternic a avea cunoștința de acest fel a patimilor. Doctorul sufletelor, pentru că singur El intră în adîncurile inimilor. Proorocul Zaharia, povățuindu-se de îngerul trimis către dînsul, a căutat în sus „și iată un talant de plumb ridicat și iată o muiere vedea în mijlocul măsurii, și a zis: Aceasta este fără de lege!” (*Zaharia* 5:5-8). Închipuirea aceasta însemnătoare este prea-potrivită, precum învață dumnezeiescul Nissis: „Căci grea este răutatea și atîrnătoare în jos..., împreună trăgîndu-le către groapa sa pe cele ce sînt întru cele înalte pentru asemănarea cu Dumnezeu.” Cine poate ridica în mîinile sale talantul de acest fel și, cumpănind păcatele, să măsoare cu de-amăruntul cîtă este greutatea lui, cînd întîmplările care îi dau atîrnarea sînt milioane?

De le vom gîndi acestea (care sînt prea-adevărate și mărturisite de toți) la leproșarea doar a Mariamei, iar nu și a lui Aaron pentru grăirea de rău cea asupra lui Moisi, nedumerirea încetează și se liniștește; și, precum la

¹ „Și dreptatea Ta – ca munții lui Dumnezeu, judecățile Tale – adînc mult.” Stih pe marginea căruia Teodorit scrie așa: „Și, avînd atît de mare adevăr și dreptate, nu știu pentru ce rabzi îndelung! Judecățile Tale urmează adîncul cel nevăzut, ca – precum străfundul aceluia este ascuns oamenilor – așa de nepătrunsă este înțelegerea judecăților Tale.” (n. m.).

aceasta, asemenea și la multe altele de acest fel, amețirea și tulburarea gândurilor noastre. Cine știe dacă păcatul lui Aaron la pricina ce ne zace înaintea, alăturându-se către păcatul Mariamei, era întocmai de greu și întocmai de cumplit? Cine va îndrăzni a zice că este încredințat de aceasta? „Căci nu atît ceea ce s-a făcut se muncește, cît socoteala cu care se face. Căci Judecătorul intră chiar pînă la gânduri” – precum prea-bine hotărâște luminătorul Pelusiot. Cu adevărat, începutul acelei grăiri de rău a ieșit de la Mariam, nu de la Aaron. Mariam, ca o femeie, se tulbura pentru cinstea pe care o primea cumnata sa, adică Sefora, femeia fratelui său Moisi. Mariam, fiindcă era sora marelui prooroc, poate înalt cugeta și socotea că cumnata sa Sefora – ca o soție numai, și străină și de alt neam – se cădea a fi mult mai de jos față de dînsa. Și prin urmare poate că rîvnea zavistuiind, văzînd-o pe aceea prea-cinstindu-se și socotind că ea se nedreptățește, lipsindu-se de întîietățile cinstei pe care vedea că le dobîndește cumnata cea de altă seminție, străina, Etiopianca; ea, care era și soră, și Israiliteancă, și levită. Și așa – stăpînindu-se întru sine de o înălțare fără cuvînt, și de o deșertăciune oarbă și de o ură zavistuitoare și pătimașă către cumnata sa care nu o nedreptăța cu nimic – [Mariam] se abătea și la o prea-semeață obrăznicie chiar împotriva fratelui ei – care îi era însă și domn, și stăpîn – împotriva lui Moisi. Iar în cele din urmă s-a abătut și la acea grăire trufașă care, pe cît era de mincinoasă, pe atît era încă deșert cugetătoare și fără minte: „Oare numai lui Moisi i-a grăit Domnul? Nu ne-a grăit și nouă?” (*Numeri* 12:2). La care, cineva ar fi putut să răspundă către dînsa: Minți la aceasta, o, Mariam! Dacă ar fi zis aceasta Aaron, poate ar fi avut oarecare pricinuire de cuvînt, dar nu tu! Pentru că tu ești pînă la urmă femeie, nu bărbat, și nerînduită spre vreo domnie a norodului Israilitean, și prin urmare nici pusă spre covîșire de putere și de dregătorie, precum frații tăi Moisi și Aaron. Adevărul este că Domnul i-a grăit lui Aaron precum și lui Moisi, dîndu-le lor poruncile punerii de lege și legiuirile sfințeniei. Dar aceasta nu e adevărată – o, buno Mariam! – și pentru tine: că Domnul ți-a grăit și ție asemenea precum și lor. Pentru aceea, Sfințitul Teodorit a judecat mai mare greșeala femeii, adăugînd că „și firea, și legea supun părții bărbătești pe cea femeiască” (întrebarea 23 la *Numeri*).¹ Apoi, ca cel mai bătrîn cu vremea și ca unul ce se învrednicise arhieriei, Aaron avea oarecare măsurară iertare și după aceasta: anume dacă ar fi cugetat că lui după datorie i se cuvine oarecare cucernicie pentru Dumnezeu, pe Care Îl slujea ahierind; iar Mari-

¹ Firea o supune pe femeie bărbatului pentru că Eva a fost luată din Adam trupește, ea nu a fost plămădită din pămînt: „...ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său” (*Facerea* 2:23). Iar legea lui Dumnezeu o supune bărbatului pentru neascultarea ei: „...trasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpîni” (*Facerea* 3:16) (*n. m.*).

am, de unde? Însă Aaron nici nu s-a trufit după înalta cugetare a Mariamei, nici nu s-a pornit spre pizmă și zavistie către cumnata sa Sefora, nici nu s-a semețit către fratele său Moisi cu aceeași nebunie a surorii sale și nici nu ar fi mințit dacă ar fi zis că Domnul a grăit către dînsul.

Și de altfel se vede că, dacă Aaron a zis ceva, el a grăit numai ajutînd surorii, pe care o bănuia că se nedreptăța și se defăima de către cumnată. Și aceasta este lesne a o potrivi cineva din însăși *Dumnezeiasca Scriptură*; care, pomenind mai mult decît o dată întru același capitol numele celor ce au grăit de rău asupra fratelui, în celelalte locuri numește totdeauna mai întîi pe Aaron și a doua pe Mariam, după cuviință: „Și a zis Domnul către Moisi, și Aaron și Mariam: Ieșiți voi trei la Cortul Mărturie! Și au ieșit ei trei la Cortul Mărturie. Și S-a pogorît Domnul în stîlp de nor și a stat la ușa Cortului Mărturie. Și s-a chemat Aaron și Mariam și au ieșit amîndoi” (*Numeri* 12:4). Iar la locul unde povestește grăirea de rău îndrăznită asupra lui Moisi, nu mai numește după această rînduială mai întîi pe Aaron și a doua pe Mariam, ci pe dos, pe Mariam întîi și pe Aaron al doilea: „Și au grăit Mariam și Aaron împotriva lui Moisi” (*Numeri* 12:1). Și prea-drept putem socoti întemeierea acestei alcătuirii pe dos a numelor faptul că Mariam a fost pricina cea întîi începătoare și de frunte a grăirii de rău, iar Aaron cea de a doua, și mai neadevărată și oarecum după oarecare răpire. Adică aceea a grăit chiar întîi, iar acesta după al doilea cuvînt, amăgindu-se. Dezvinovățirea aceasta este a lui Diodor. Căci – întrebînd „pentru ce de obște au grăit de rău asupra lui Moisi Mariam și Aaron, și doar aceea se pedepsește?” – tilcuiorul acesta răspunde: „Nu cumva Mariam, începînd cu adevărat grăirea de rău, l-a tras către sine și pe Aaron? Pentru care, ia certare care lui Aaron îi este destulă spre înțelegere.” La dezlegarea nedumeririi acesteia, se vede că dumnezeiescul Isidor Pelusiotul se îndestulează însemnînd alături mai luminat și rînduiala scrierii numelor: „Eu zic mai ales aceea că, de vreme ce, la prihănire, *Scriptura* a pus-o pe Mariam mai înainte decît pe bărbatul și arhiereul, socotesc că ea a dat sămînța și acela a urmat. Și cel ce dă sămînța este pricinuitoar al sadurilor.” Drept aceea, nu este nepotrivit dacă ar zice cineva și aici ce a zis Apostolul pentru Adam, începătorul neamului: „Eva s-a amăgit, Adam nu s-a amăgit.” Mariam a greșit, Aaron n-a greșit. Și, chiar dacă a greșit, acesta a greșit numai după cît l-a tras apropierea către sora sa, precum pe acela apropierea către femeia sa.

Dar, peste cele zise, este vrednic de însemnat aici și canonul acesta; căci, cînd se face de obicei alăturarea greșelii a doi ce păcătuiesc, aceasta se vede a fi cercarea cea mai nimerită spre deslușirea celui vinovat mai mult. Anume: să judecăm că doi oarecari păcătuiesc întru una și aceeași [greșeală], însă cu deosebirea că unul merge înainte și oarecum deschide

celuilalt cale (ori prin îndemnare, ori prin a sa pildă) la fapta cea păcătoasă; iar celălalt se amăgește numai și se trage împreună de acela. Cel dintii – ce se face ca un începător, și povătuitor și sfătuitor, și îndemnător, și învățător și întii pricinuiitor al răului – păcătuiește cu neasemănare mult mai greu decît cel de al doilea, care îl urmează ori dintru neiscusire la rău întru simplitate și neviclenie, ori dintru nepricepere și nebunie. Cel dintii este mai cu deosebirea vrednic de lepra Mariamei, și de despărțire și de izgonirea afară din tabără. Căci acela ce altceva face decît că unelțește lucrul Satanei, începătorul răutății, făcîndu-se în chipul șarpelui cel înțelept întru vicleșug al Edenului.¹ Și eu socotesc și mă întăresc cu oarecare adevărire că înaintea lui Dumnezeu nu este păcat mai greu decît acela prin care omul nu numai că nu se sfiește îndrăznind și păcătuind el, ci vrea încă a se face și al altora povătuitor și pricinuiitor de fărădelege, mai trăgîndu-i și pe dinșii întru aceeași prăpastie întru care se răstoarnă el căzînd.

Pe lîngă toate cele de mai sus, adaugă tu la dezlegarea nedumeririi pu-se înainte și pocăința cea gata a lui Aaron; prin care, căindu-se, a mărturisit îndată păcatul său și a cerut iertare cu mare smerenie, înduplecîndu-l cu rugămîntea pe același frate Moisi asupra căruia cu puțin mai-nainte grăise neînțelepțește și cu semeție. Căci nu-l slobozim desăvîrșit de toată vinovăția pe arhiereul, căci nici el nu s-a slobozit pe sine, ci a zis către Moisi: „Rogu-mă, doamne, să nu pui asupra noastră păcat, pentru că am greșit căci n-am știut!” (*Numeri* 12:11). Mărturisirea aceasta curată a stins dumnezeiasca urgie cea aprinsă, sabia ce se ascuțise asupra acestuia a rămas nelucrătoare, arcul cel încordat și gătit s-a slobozit și nu s-a lăsat și asupra lui precum asupra Mariamei, căci mai gata este întru tot înduratul Dumnezeu spre milă asupra celor ce curat și adevărat se pocăiesc decît spre pedeapsa celor ce păcătuiesc nebunește.² El Se milostivește îndată ce-l vede pe cel greșit pocăindu-se cu adevărat și nu-l pedepsește ca pe un vinovat pe acela care va cunoaște și va mărturisi asupra sa din toată inima că a păcătuit: „Voi mărturisi asupra mea fărădelegea mea Domnului, și Tu ai lăsat păgînatatea inimii mele.”³

¹ Trebuie zis aici, împreună cu Sfîntul Ioan Hrisostomul, că șarpele cel amăgitor a fost chiar șarpe, prin care lucra duhul Satanei, iar nu Satana în chipul fiarei (*n. m.*).

² „De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins și l-a gătit, și întru dînsul a gătit vasele morții.» Acestea nu sînt lucrurile pedepsei – zice Teodorit –, ci ale îngrozirii, căci zice «o va luci», nu «asupra o va aduce»; și «a întins arcul», nu «a slobozit săgeata». Și, învîfîndu-ne asupra cui va slobozi săgețile, îndată a împreunat:

«Săgețile Sale celor ce se ard le-a gătit» (*Psalmul* 7:13, 14). Căci cei ce au primit materia cea lesne de aprins a păcatului au luat «și au zidit lemne, și iarbă și trestie» – după cum zice dumnezeiescul Apostol – se vor săgeta cu săgețile acestea purtătoare de foc.” (*n. m.*).

³ „Păcatul meu am cunoscut și fărădelegea mea nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! – și Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu”

14

**În pricini obștești ce privesc la tot norodul,
obștești se cer a fi și sfăturile și hotărârile**

Ce nevoie era a se trimite de la tabăra israiliteană 12 bărbați cu numărul ca să iscodească pământul, neamurile, cetățile, întăririle și puterile Hanaaneilor? Nu erau oare destui să se trimită doi sau trei la iscodirea de acest fel a stării locului și a celor ce îl locuiau? Iscoditorii cei mulți se iau lesne aminte; și, luându-se aminte, se bănuiesc; bănuindu-se, se primejduiesc a se vădi; și, după ce se vor vădi, de cele mai multe ori scopul iscodirii se zădărnicește. Cei puțini se ascund mai lesne, pornesc mai puțin luarea aminte și bănuiala localnicilor, pîndind mai fără temere, și nepîndindu-se. Dar stăpînirea și locuirea pământului Hanaaneilor era pricină obștească a tot norodul, folosind întregului neam al Israilitenilor, și se cuvenea întocmai tuturor semințiilor lor. Deci toate semințiile lui Israil aveau întocmai dreptate să trimită iscoditori, fiecare pe al său. Iar poruncirea aceasta era dumnezeiască: „Cîte un bărbat după seminție după noroadele familiilor lor să-i trimiți pe ei!” (*Numeri* 13:3). Cînd cuvîntul este pentru o pricină ori treabă obștească este cu cale și cu dreptate să se întrebe toți de obște, ca să se facă împreună hotărîtori și toți obștește ori măcar partea cea mai mare, împreună învoindu-se, să dea hotărîre la cele ce se fac. Chipul de acest fel din început stăpînește nu numai la apucările viețuirii, ci încă și la cele ale credinței. Pentru aceea, și hirotoniile episcopilor, și ale preoților și ale celorlalte rînduieli [bisericești] se săvîrșesc în chip canonic prin unita și cea de un suflet împreună învoire a clerului și a norodului.

15

**Să se facă alegere de fețe vrednice și îndeminatice spre
apucarea lucrului pentru care se aleg**

Cei trimiși pentru iscodirea țării Hanaaneilor n-au fost oameni luați din gloata țărănească așa prost și cum s-ar fi întîmplat. Ci au fost bărbați aleși,

(*Psalmlul* 31:5). Loc care se deslușește astfel, tot după Teodorit: „Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit și m-am muștrat, noaptea și în fiecare zi. Și mari roade am secerat, căci din muștrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvine a însemna că nu a zis: «ai lăsat mie păcatul», ci: «păgînatatea păcatului meu», adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covîrșirea păcatului și ai pus asupra vindecarea cu măsurată pedeapsă. Aceasta ne învață și istoria: căci lui David, după ce a zis: «Am greșit Domnului», Natan i-a răspuns: «Și Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri», însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Așa zice și aici: Tu ai lăsat păgînatatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.” (*n. m.*)

pricepuți cu înțelepciunea și deosebiți cu vrednica cuviință, din fiecare seminție a israiliteneștii pliniri fiind aleși cei ce păreau fruntași și vrednici. „Toți bărbații căpitani ai fiilor lui Israil...» (Numeri 13:3). Cei 12 bărbați aleși din seminții se deosebeau din mulțime și s-au trimis ca prea-bine să cerceteze” (Chiril Alexandrinul). La toată apucarea de tot lucrul trebuitor, la toată dregătoria mică și mare, totdeauna este de folos a se face alegerea a fețe destoinice și îndemînaticice spre isprăvirea lucrului care li se îndreptățează. Dar mai cu deosebire la trebuințele cele mari, și obștești și a tot norodul trebuie a se alege și a se rîndui cu multă luare aminte și cercetare cei prea-buni și prea-îndemînatici, fiindcă de dînșii mai ales se afirmă dorița nimerire a lucrului ce se chibzuiește și isprava cea bine primită a lucrului pus înainte.

16

Din rod se cunoaște pomul, și din pom locul

Cine se mai îndoiește [de aici înainte] că pămîntul Hanaan este pămînt frumos și roditor, după ce va vedea rodiile cele dintru dînsul, și smochinele și strugurele cel mare de poamă? Care, fiind spînzurat pe un lemn, cel puțin doi bărbați trebuia a se însărcina purtîndu-l pe umeri ca să-l aducă în cale: „Și au tăiat de acolo o viță cu un strugur de poamă pe dînsa și l-au ridicat pe el pe cobiliță; și din rodii și din smochine” (Numeri 13:24).

Un strugure așa de peste fire cu mărimea și cu greutatea, purtîndu-se pe umeri de doi oameni, a fost negreșit „o auzire necrezută, și un lucru minunat și neobișnuit și adevărată minune” – precum zice Chiril al Alexandriei. Pentru aceea, iscoditorii cei trimiși au trebuit a-l aduce încercîndu-l asupră-le și a-l pune în mijlocul taberei, ca să-l vadă norodul și astfel să creadă. Pe care și văzîndu-l și prea-minunîndu-se, Israilitenii n-au judecat a fi cu cale să numească strugurele după loc – precum obișnuiau cei vechi a zice „strugure egiptean” și „libian”, și „sirian”, și „critean”, și „rodosian”, și „limian” și celelalte –, ci pe dos, au numit locul de la strugure: „Și locul acela în care a crescut l-au numit «Valea Strugurelui» (Numeri 13:25), pentru strugurele pe care l-au tăiat de acolo fiii lui Israil. Dacă din rod se cunoaște pomul – precum s-a zis¹ – [atunci] dintru dînsul se înțelege tot-

¹ „Ori spuneți că pomul este bun și rodul lui e bun, ori spuneți că pomul este rău și rodul lui e rău. Căci după roadă Se cunoaște pomul” (Matei 12:33). „Fiindcă Iudeii nu puteau cleveți minunile ca fiind rele – dar pe Hristos, Care le făcea, Îl huleau ca avînd drac – Domnul răspunde: Sau pe Mine, pomul, numiți-Mă că sînt bun (căci, fiind roadă, minunile Mele sînt bune cu adevărat); sau, dacă Mă numiți pe Mine „pom putred”, este arătat că și „roada” (adică minunile) va fi putredă. Dar, zicînd voi că minunile (adică roadele) sînt bune, atunci și Eu (Cel Care sînt pomul) sînt bun. Căci, cu adevărat, după roadă se cunoaște pomul și asemenea și Eu, din minuni” (Teofilact) (n. m.).

odată fără îndoială și buna răsădire a pomului ce odrăsleşte rodul de acest fel, și rodirea și îmbelșugarea pământului în care a răsărit acest pom.

17

**Fricoșii cu inima cresc și măresc relele
mult mai mult decît sînt ele de sine**

O cît mărește și crește lucrurile frica și temerea! Cînd s-au întors, au-ziți-i pe Israilitenii aceia trimiși spre iscodirea locului cît de mari și de groaznice arată către Moisi și Aaron și către toate cele 12 seminții ale lui Israil înfricoșările țării Hanaanului! Pămîntul – zic ei – îi mănîncă pe locuitorii lui: „Este un pămînt care-i mănîncă pe cei ce locuiesc pe dînsul” (*Numeri* 13:33). Cetățile lui sînt zidite cu ziduri, cu bune turnuri foarte mari: „Cetățile tari, cuprinse cu ziduri foarte mari” (la fel, stih 38). Zidurile și tunurile cetăților acelora sînt vîrfuite și înălțate pînă la cer: „Cetăți mari și zidite pînă la cer. Neamul, mulțime multă și mai tare decît noi” (*A doua Lege* 1:28). Bărbații mari cu trupul, și înalți cu statul și, în scurt, uriași: „Bărbații, foarte lungi, uriași. Noi, alăturîndu-ne înaintea lor, părem ca niște mici jivine. Noi eram înaintea lor ca lăcustele” (*Numeri* 13:33, 34). De mirare cum nu s-au silit, deschizînd acolo un mormînt oarecare, să aducă un os ori o căpățînă spre arătarea și încredințarea celor zise, precum s-au grijit să aducă pe umeri strugurele cel mare ca să adevereze iscodirea lor cea pentru rodirea pămîntului.

Dar adevărul era că, dacă strugurii pămîntului hanaanean erau groși și mari, bărbații însă – osebindu-se vreunul ori doi din strănepoții lui Enoh¹, pe care e de crezut că nici nu i-au văzut – erau la fel de mari ca înșiși iscoditorii și ca ceilalți, după rînduita măsură a fireștii și obișnuitei adăugiri și creșteri a oamenilor. Și toată această cu covîrșire urieșească arătare de către iscoditorii aceia a fost o plăsmuire a nălucirii cu care voiau să împartă în toată tabăra israiliteană frica aceea pe care – din împușinarea de suflet, și din lene și din nătărie – o zămisliseră ei, neosîrdnicii, și fricoșii și cu adevărat cu inima de lăcustă.

18

Neunirea socotelii după așezarea inimii

Din cei 12 iscoditori care s-au trimis ca să pîndească, să afle și apoi să-i înștiințeze pe cei de un neam ai lor ce fel era țara Hanaanului, zece nu-i

¹ *Cartea Facerii* pomenește de oarecari oameni uriași, dar înainte de potop: „În vremea aceea, s-au ivit pe pămînt uriași, mai cu seamă de cînd fiii lui Dumnezeu [urmașii lui Avel] începuseră a intra la ficele oamenilor [urmașii lui Cain] și acestea începuseră a le naște fii: aceștia sînt vestiții viteji din vechime” (*Facerea* 6:4) (n. m.).

sfătuiau pe Israiliteni să se apuce să o stăpînească. Ci, temîndu-se, ei îi înfricoșau și pe ceilalți și îi opreau, strigînd: „Nu ne suim!” (*Numeri* 13:32). Singuri doi între cei 12. Halev fiul lui Iefoni și Iisus fiul lui Navi, sfătuiau socoteala cea dimpotrivă stînd împotriva celor zece și îndemnau cele 12 seminții la suire. Ba și strigau împotriva: „Ci, suindu-ne, să ne suim!” (la fel, stih 31). Nu totdeauna socoteala celor mai mulți este cea mai dreaptă, nici nu folosește întru toate a birui hotărîrea celor mai mulți. Cele două sfaturi potrivnice, al celor zece și al celor doi, erau unite după arătarea grăsimii și a buneii rodire a pămîntului și după toate celelalte ce se cereau spre locuire: „Pămîntul este bun foarte, foarte. Pămînt ce curge lapte și miere” (la fel, stih 27 și 14:7, 8). Așa zicea și o parte, și cealaltă. Neunirea și nepotrivirea socotelii se întorcea și se pricinuia numai din pricina locuitorilor pămîntului, pe care cei zece îi socoteau nebiruiți și neobosiți, iar cei doi nu se temeau de ei nicidecum, oricît păreau de mari și de tari. Pentru că aceia, adică cei zece, priveau numai la mulțimea Hanaaneilor și la înălțimea urieșească (precum o năluceau ei) a trupurilor acelora, și la virtutea și sălbăticia lor cea semeață de inimă: „Nu ne vom putea sui către neamul acela, căci este mai tare decît noi foarte” (*Numeri* 13:32). Pentru aceea, înspăimîntați și împuținați cu sufletul strigau ticăloșește: Nu ne suim! Iar aceștia doi, adică Iisus al lui Navi și Halev al lui Iefoni, priveau și nădăjduiau la sprijinirea și ajutorul cel tare de la Dumnezeu: „De ne va alege pe noi Domnul, ne va băga în pămîntul acesta și ni-l va da nouă” (capitolul 14:8). Și așadar hotărau cu încredințare: „Domnul este întru noi, să nu vă temeți de dînșii!” (la fel, stih 9). Pentru aceea și îngăduiau întăriți și neclătinați întru a lor socoteală, prea-întărindu-se întru nădejdea către Dumnezeu, de Care se spînzură toată puterea omului: „Suindu-ne, ne vom sui și-l vom moșteni pe el (adică pămîntul), căci vom putea să-i biruim pe dînșii” (*Numeri* 13:31).

19

Deznădăjduire și sfat fără socoteală și prea-nebunesc al norodului Israilitean

Ce norod fără de minte e norodul acela al Evreilor!? În loc să cerce, deplin încredințîndu-se, ca să dobîndească prin ajutorul de la Dumnezeu cu răbdare și cu îngăduire pămîntul acela al Hanaaneilor (la care se îndrepta și se povățuia de Moisi prin atîtea semne și puteri), ei primesc mai bine a se întoarce înapoi în Egipt; ca să viețuiască acolo (dacă Egiptenii i-ar fi lăsat să mai trăiască, după atîtea întîmplări) robiți, și robi fugari întorși din deznădăjduire și de aici înainte de-apurarea supuși ai acelor tirani ai lor, a cărora greutate a toiaगului de fier o știau din ispitire. Ce fel de no-

rod – iarăși o zic –, norod fără de minte! Auziți-i pe dinșii cum defaimă, și se înținguesc, și cîrtesc și strigă împotriva, năvălind asupra lui Moisi și a lui Aaron, a prea-bunilor și prea-înțelepților lor povățuitori și ocîrmuitori! Ah – zic ei –, ah, mai bine am fi murit în Egipt sau în pustia aceasta în care ne-ați adus pe noi! Ce dobîndă ne este a ne băga Dumnezeu în pămîntul acela, cînd acolo, siliți fiind să batem război cu niște neamuri atît de tari și de mari, vom cădea jalnice junghieri în ascuțișul sabiei, iar ticăloasele femeile noastre și amărîții noștri copii vor cădea în pradă și în robie prea-cumplită și nemîngîiată? Ba! Noi mai bine alegem tirania egipteană decît pieirea hanaaneană! Să ne alegem un ocîrmuitor și dregător oarecare, ca să ne povățuiască mai bine la stăpînii dinainte! Isralitenilor, să hotărîm că mai de ales sînt necazurile dinainte decît nădejdiile acestea de moarte, mai ușoare lanțurile dinainte decît primejdiile acestea de pe urmă. Așa, să ne punem un începător și să ne întoarcem în Egipt! (Numeri 14:1-4).

Norod nepricepător și nebun, stați! Și – dacă nu vă pasă a muri în Egipt sau în pustie, precum ziceți: „Mai bine am fi murit în Egipt sau în pustia aceasta!” – la ce dar atîta frică să nu muriți cumva în război în pămîntul Hanaaneilor întru care vă bagă Dumnezeu? Dacă nu vă este greu a fi supuși robi în Egipt, de ce vă temeți atît ca nu cumva să vă robiți în țara hanaanească? Sfirșitul războiului este aici neștiut: la urma urmelor, voi sințeți bărbați, mulțimea neamului vostru este multă cu numărul și între voi se află și mulți bărbați de putere mai aleși decît alții; voi aveți începător înțelept și un prea-bun povățuitor politicos [politic] și totodată prea-viteaz. Și, chiar dacă n-ar fi dumnezeieștile făgăduințe (pe care le trecem alături și care se cădea să vă întărească), se poate a fi biruiți în război, dar se poate și să biruiți; se poate a fi supuși robi de către Hanaanei, dar se poate și voi să-i supuneți robi. Robirea țării hanaanești nu este adevărită, este cu îndoială; robia Egiptului, de vă veți întoarce, este fără îndoială și prea adevărită. La cele din urmă, între robie și robie, mai de ales este aceasta a doua, de care atît vă temeți, decît cea dintîi, a cărei greutate ați cercat-o. Negreșit, Hanaaneii nu hrănesc asupra voastră atîta patimă cît trebuie să fie hrănind asupra voastră Egiptenii, mai ales acum. Hanaaneii, fiindcă n-au pătimit pînă acum nici un rău de la voi, pot (chiar dacă vă vor birui și vă vor stăpîni) să vă primească și ca pe niște credincioși și supuși ascultători de aici înainte. Dar Egiptenii, aducîndu-și aminte de cîte au pătimit de la voi și pentru voi nu cu mult mai-nainte, trebuie să fie vrăjmași neîmpăcați asupra voastră și cu desăvîrșire neîmprieteniți. Și, dacă socotiți ca nu cumva femeile voastre și copiii voștri să fie răpiți de către Hanaanei (precum socotiți), cu mult mai vîrtos trebuie a vă teme ca nu cumva nu numai pruncii voștri cei de curînd născuți să fie aruncați în rîu de către Egipteni, ca mai-nainte, ci

și toți copiii voștri cei veniți acum la vîrstă, și femeile voastre și voi să fiți osîndiți la asemenea înecare pînă ce se va șterge de pe pămînt desăvîrșit tot neamul vostru. Însă e de mirare cum omul, cînd leapădă credința, se lipsește și de minte! Cum, cînd nu are nădejdea și cutezarea sa întru Dumnezeuul său, se întunecă și nu folosește nici măcar măsurile acelea pe care le sfătuiește ca pe unele folositoare chiar obișnuita înțelepciune!

20

**Plinirea măsurii fărădelegilor este un rău nevindecat păcătosului
ce trăiește cu nepocăință și nu se întoarce [de la păcat],
căci la sfîrșit judecata este nescăpată**

Iisus fiul lui Navi și Halev fiul lui Iehoni – îmbărbătîndu-i pe Evrei spre a nu se teme de mulțimile și puterile Hanaaneilor, ci să fie incredințați că Dumnezeu îi va da pe aceia în mîinile lor – le pun înainte ca să-i înduplece o uneltire tare și de negrăit împotriva: „Nu vă temeți – le zic ei –, nu vă temeți de norodul pămîntului aceluia! Cu oricît de mulți oameni ar fi și oricît de tare și de înfricoșat este norodul acesta, noi îi vom sorbi! Mîncare ne este nouă” (*Numeri* 14:9). Dar pentru ce oare și care este cuvîntul pentru care aceștia doi se vād așa de îndrăzneți și de incredințați? Iată cuvîntul: „Căci s-a depărtat vremea de la dînșii” (la fel). Pentru că a trecut sorocul – zic ei – care mai-nainte li s-a rînduit după dumnezeiasca îndelungă răbdare. Vremea lor a trecut, s-a sfîrșit, a lipsit. Nu le mai este lor prelungire, n-a mai rămas Hanaaneilor nădejde de mîntuire. Vremea i-a lăsat, s-au plinit fărădelegile Amoreilor¹, s-a închis ușa. Această deznădăjduire a Hanaaneilor întărește nădejdea Israilitenilor.

Iată starea cea prea-jalnică, sfîrșitul cel prea-ticălos, primejdia cea prea-înfricoșată și a celui ce își petrece viața în păcate: după ce păcătosul va cheltui nebunește vremea întoarcerii [de la păcat], vreme încă să se îndrepteze, dacă ar fi voit, vreme nu mai află. O, mare pagubă paguba vremii! O, înfricoșată lipsă lipsa vremii! O, lipsire nevindecată lipsirea vremii! Vremea fuge și nu se mai întoarce, „căci aleargă un drum neajuns și nu se dă a se prinde de către cei ce voiesc.” Ticălosule Hanaanee! Ticăitule [netrebnicule] păcătos! Vreme aveai, și nu o voiai? Vreme vrei, și nu o ai! Mult îndurate și îndelung răbdătorule Doamne, „zilele mele ca umbra s-au plecat, și eu ca iarba m-am uscat. (...) Împuștinarea zilelor mele spune-mi-o (măcar a celor ce îmi rămîn să le vuez)!” (*Psalmul* 101:11, 23). „Arată-mi

¹ „Căci încă nu s-au plinit păcatele Amoreilor pînă acum” (*Facerea* 15:16). „Iar pe acest «încă nu s-au plinit» și celelalte, Orighen le tîlcuiește așa: «Încă n-au lipsit cei curvioși dintru dînșii, încă nu sînt desăvîrșit întru păcate.»” (în primul volum al cărții de față) (*n. m.*)

mie, Doamne, sfârșitul meu și numărul zilelor mele care este (adică dă-mi să le cunosc și să le socotesc) ca să cunosc de ce mă lipsesc eu!" (*Psalmul 38:4*) (ca să nu mă lipsesc și de acestea puține precum m-am lipsit și de cele multe ce au trecut).

21

Desele cîrtiri ale vîrtoșilor în cerbice Evrei întărită cu adevărat dumnezeiasca urgie. Să nu se prea-bizuiască păcătosul, uitîndu-se la mila lui Dumnezeu.

Înșiși Evreii aceia care au văzut cu ochii lor învederat – și în Egipt înainte de ieșire, și în pustie după ieșire – minunile cele multe și puterile cele mari săvîrșite de Dumnezeu pentru dînșii, tot nu cred și iarăși cîrtesc și împotriva lui Dumnezeu, și împotriva lui Moisi însuși, în vremea ce s-au apropiat să intre în pămîntul făgăduinței. Și cîtă este necredința lor! Nebunii se tem mai mult de Hanaanei decît de Dumnezeu Însuși, ca și cum ar fi socotit ori că noroadele acelea erau mai puternice decît Atotputernicul Dumnezeu, ori că Dumnezeu (ca să o zicem pe cea mai ușoară sau deopotrivă nebuniei și necredinței lor) nu grăiește adevărul ori că nu-i vrednic de credință întru făgăduințele pe care le-a făgăduit lor. Deci cu dreptate S-a mîniat asupra lor Cel Preaînalt și prea cu dreptate Se poartă împotriva nebunilor, și nerecunoscătorilor și nemulțumitorilor acestora: „Negreșit bărbații care au văzut slava Mea și semnele pe care le-am făcut în Egipt și în pustie... n-au ascultat glasul Meu” (*Numeri 14:22*). După dreptate hotărâște împotriva relelor capete ale acelora pedeapsă neschimbată, adică a-i lipsi cu totul de cîștigarea pămîntului aceluia pe a cărui soartă o făgăduise mai-nainte strămoșilor lor: „Cu adevărat nu vor vedea pămîntul acela pe care l-am jurat părinților lor!” (la fel, stih 29). Iar cîți n-au luat parte întru cîrtire împotriva – pruncii cei proști [simpli] și neiscușiți la rău, tinerii cei neînvieleniți și neprihăniți, de la cei de douăzeci de ani și mai jos, și Halev fiul lui Iehoni și Iisus al lui Navi, care au urmat Mie credincioși – aceștia negreșit vor intra în pămîntul acela și îl vor moșteni. Toți ceilalți cîți au cîrtit împotriva Mea nu se vor învrednici să-l cîștige, nici să-l vadă: „Toți care M-au întărit nu-l vor vedea!” (la fel, stih 23). Și se vor rătăci în pustia aceasta pînă ce își vor lăsa oasele într-însa: „În pustia aceasta se vor topi și acolo vor muri!” (la fel, stih 35) – precum s-a și făcut.

N-a fost aceasta întîmplarea cea dintîi după care, prin necredința lor și prin învîrtoșarea inimii Evreii L-au mîniat pe izbăvitorul lor Dumnezeu cu nerecunoștința. De zece ori – zice Însuși Dumnezeu – pînă acum au îndrăznit către Mine asemenea cu aceeași păgînată și nerecunoștință: „Și M-au ispitit pe Mine aceasta de zece ori” (*Numeri 14:22*). Unii iau aminte și nu-

mărul celor zece cîrtiri ale Israelitenilor și bănuiesc că îl află. Tîlcuitorul cel nearătat [anonim] și Acachie scriu că Evreii au cîrtit o dată, cînd după ce au ieșit din Egipt, i-au văzut în urma lor pe gonacii faraoneni că au tăbărit aproape de Marea Roșie; și [atunci] au strigat: „Parcă nu erau morminte în pămîntul Egiptului! Ne-ai scos să ne omori în pustie!” (*Ieșirea* 14:22). A doua oară au cîrtit cînd, ajungînd la Merra, strigau răcnind pentru amărăciunea apelor de acolo: „Și cîrtea norodul asupra lui Moisi, zicînd: Ce vom bea?” (*Ieșirea* 15:14). A treia oară au cîrtit cînd, pierind de foame în pustiul Sin, au poftit căldările cărnurilor și pînile egiptene: „Ne-ași scos în pustia aceasta ca să ne omorîți!” (*Ieșirea* 16:3). A patra oară au cîrtit cînd – poruncindu-li-se a nu aduna decît mana cea destulă spre hrana de fiecare zi, fără a purta grijă să păzească pentru ziua de mîine – unii dintr-înșii n-au ascultat porunca și au lăsat mana pe dimineață, „și a făcut viermi și s-a împuțit” (*Ieșirea* 16:20). A cincea oară au cîrtit cînd unii din norod, lepădînd porunca dată lor, au ieșit în ziua a șaptea să adune mana, și n-au aflat (*Ieșirea* 16:27). A șasea oară în Rafidin, cînd norodul ocăra și cîrtea acolo către Moisi pentru lipsa apei (*Ieșirea* 17:2, 3). A șaptea oară au cîrtit cînd au ridicat împotrivirea cea prea-păgînească și au făcut vițel în muntele Horiv, strigînd păgînește: „Aceștia sînt dumnezeii tăi, Israile!” (*Ieșirea* 32:1-4). A opta oară au cîrtit cînd, ostenind și obosind din ticăloșirea căii, norodul a prea-cîrtit rele înaintea Domnului și astfel a aprins asupra capului său focul cel de la Domnul; de unde, pentru întîmplarea aceea, locul s-a numit „Aprindere”. A noua oară cînd, îngreșoșindu-se și îngreundu-se de hrana manei, și-au adus aminte iarăși de cărnurile egiptene, de peștii, și de castraveții, și de zemoșii, și de prajii, și de ceapa și de usturoiul Egiptului, pentru care [s-a întîmplat] venirea cîrsteilor [prepelițelor] și rana cea din săturare; și [pentru aceasta] cele de aici s-au numit „Morminte ale Poftei” (*Numeri* 11:34). A zecea oară, la cea mai de pe urmă, au cîrtit la împotrivirea și tulburarea pusă înainte acum, auzind de la cercetași ce fel este pămîntul și ce fel locuitorii țării Hanaanului. Cînd, cu totul obrăznicindu-se asupra lui Dumnezeu și a credincioasei Sale slugi Moisi, au hotărît a se întoarce înapoi la silnicii cei grei și tiranici de la care se izbăviseră prin atîtea prea-slăvite minuni: „Să ne punem un începător și să ne întorcem în Egipt!” (*Numeri* 14:4).

Într-acest chip află și numără unii cele zece cîrtiri ale Evreilor de după ieșirea lor din Egipt. Alții însă – nemulțumindu-se cu numărarea de acest fel, poate mai mult iscoditoare decît amărunită – înțeleg aceea, adică: „M-au ispitit cu aceasta de zece ori”, că întru sfințita limbă numărul zece însemnează nehotărît mulțimea, mai ales cînd se ia spre primejdii și spre rele. Așa – zic ei – se plîngea Iacov pentru Lavan că l-a amăgit de

multe ori, nevrînd să-i dea plata cea îndatorată și dreaptă pentru slujba cea de mulți ani ce i-a slujit: „Mi-au schimbat plata mea cel de zece cîrlani” (*Facerea* 31:7). Adică, precum tîlcuieste Achila¹, zece la număr; ori, precum Simmah, „de zece ori” în loc de „multe ori”. La fel, îngrozindu-i pe Israiliteni dacă vor călca legile Lui, Dumnezeu adaugă că între celelalte rele le va timite o covîrșitoare foamete, zicînd: „Și vor coace zece femei pîinile voastre întru un cuptor” (*Levitic* 26:26) – adică multe femei. Încă și Elcana, văzînd-o pe femeia sa Anna că se mîhnea și plîngea pentru sterpiciune, zice: „Nu-ți sînt eu ție mai bun decît zece fii?” (*1 Împărați* 1:8) – în loc de „mulți fii”. Și, cînd oastea nu primește ca împăratul lor David să se primejduiască el însuși fiind de față la războiul asupra împotrivicului său fiu Avesalom, îi zic: „Tu ești ca zece mii ca noi!” (*1 Împărați* 18:3) – în loc de „multe mii”.

Și poate după chipul acesta se citește numărul zece și în alte părți, luîndu-se spre însemnare de înmulțire. Însă, oricum ar fi, aceasta rămîine adevărată: că Dumnezeu, zicînd aici pentru Evrei: „Și M-au ispitit cu aceasta de zece ori”, arată a Sa mare îndelungă răbdare, după care cu suferire de rău și cu milostivire l-a așteptat de multe ori pe acel norod nerecunoscător și virtos în cerbice și a zăbovit hotărîrea cea prea-dreaptă asupra lor. Și pe aceasta a tîlcuit-o prea-arătat proorocul împărat, zicînd: „De cîte ori L-au amărit pe El în pustie, L-au mîniat în pămînt fără de apă? Și s-au întors de la Dumnezeu și pe Sfîntul lui Israil L-au întăritat” (*Psalmul* 77:40, 41).² Căci acest „de cîte ori?” pus întrebător îl arată pe „de multe ori”, pe care în alte părți îl însemnează acel „de zece ori”, prin care se arată marea îndelungă răbdare a lui Dumnezeu și covîrșitoarea suferire de rele către cei ce greșesc. În cele din urmă însă, hotărîrea s-a făcut, și s-a făcut cu jurămînt, pentru că avea să ia împlinire fără apărare: „Viu sînt Eu... Cu adevărat nu vor vedea pămîntul pe care l-am jurat părinților lor...! În pustia aceasta vor cădea oasele lor...! În pustia aceasta se vor topi și acolo vor muri!” (*Numeri* 14:28, 29, 34, 35).

Ah, nu, să nu se prea-bizuiască nebunește păcătosul întărîndu-se asupra dumnezeieștii milostiviri! Să nu întrebuițeze rău dumnezeiasca milă, spre pierirea sa! Și – fiindcă bunătatea lui Dumnezeu îl aduce pe el la pocăință prin iubirea de oameni, după apostolul – să nu se sumească pentru aceasta și să nu defaime, căzînd în adîncul răutăților. Pentru că Dumnezeu

¹ Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (n. m.).

² „Prin toate acestea, ne învață dumnezeiasca îndelungă-răbdare, dar din istorie este cu puțință a le învăța mai cu de-amăruntul: căci uneori l-au făcut Dumnezeu pe vițel; alteori, au jertfit lui Belșegor; alteori, au cugetat tiranie asupra marelui Moisi; indulcîndu-se de hrana manei, s-au făcut nemulțumitori; poruncindu-li-se a-și lua pămîntul fîgăduit, pu-neau înaintea frica. Și altele nenumărate au lucrat lîngă acestea, pe care, nevrînd a lungi cuvîntul, le vom lăsa” (Teodorit al Chirului) (n. m.).

este bun spre om, pentru aceasta se cade ca omul să se înrăutățească spre Dumnezeu? „Nu va locui lângă Tine cel ce viclenește, nici vor petrece călcătorii de lege în preajma ochilor Tăi” (*Psalmul 5:5*).¹ Pentru că Dumnezeu este adevărat, pentru aceasta omul să mintă către Dînsul? „Vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciuna!” (la fel, stih 6).² Pentru că Dumnezeu este blînd și milostiv, pentru aceasta păcătosul să se îndîrjească și să se împietrească? Pentru că Dumnezeu rabdă îndelung, pentru aceasta necuviosul să prea-lungească a păcătui și a defăima? Să se cutremure... Dumnezeu rabdă îndelung cu adevărat, în zece rînduri, de zece ori, de multe ori; dar pînă în sfîrșit hotărăște și hotărîrea este nestrămutată, și judecata este lucrătoare, și pedeapsa este nescăpată și munca este veșnică.

22

Cei neplecați către cei ce bine îi sfătuiesc. Cei răi rău pier.

Cînd Halev al lui Iefoni și Iisus al lui Navi îi îmbărbătau pe Evrei să nu se teamă de neamurile lui Hanaan – ci, aducîndu-și aminte că-L au pe Dumnezeu cel atotputernic ajutor: „Domnul e întru noi!”, să se sîrguiască a intra cu bune nădejdi în pămîntul acela care se da lor ca o moștenire –, Evreii nu ascultă sfătuirea, și îndemnarea și chemarea aceasta. Ci, ca niște îndrăciți și ieșiți din minte, năvălesc mai să-i și împroaște cu pietre pe cei care îi sfătuiau și îi îndemnav: „Și a zis toată adunarea ca să-i împroaște pe ei cu pietre” (*Numeri 14:10*). După ce nebunii au aprins mînia Domnului într-acest chip și au auzit hotărîrea propovăduită asupra lor – că de aici ei să nu nădăjduiască mai mult să calce pe pămîntul acela, fiindcă s-au osîndit să-și lase oasele în pustia aceea – atunci, cum au văzut în preajma lor pe munți mulțimile ostășești ale Amaleciților și ale Hanaaneilor, ieșiții din minte se prea semețesc și vor să se suie să bată război cu dînșii. Și nici de frică nu se înfricoșează, nici de primedie nu se tem și nu ascultă cît de puțin nici de însuși Moisi, care le oprea de acea dată năvălirea cea fără vreme și semeață și se nevoia a-i opri.

¹ „Zice: Tu primești cererile mele și mă privești pe mine, cel ce mă rog, fiindcă oprești toată fărădelegea și cu totul Te întorci de la cei ce trăiesc întru răutate. Te îngreșezi – zice – de toți cei ce îmbrățișează viață nelegiuită” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Urît-ai, Doamne, pe toți cei ce lucrează fărădelegea, pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna. Pe bărbatul sîngiurilor și vicleanul, îl urăște Domnul.” Stih pe care același Teodorit îl tilcuiește după cum urmează: „În mijloc a adus catalogul răutății, arătînd toate cele împotravnice dumnezeieștii voiri, căci zice: Dumnezeu nu numai că oprește răutatea, și fărădelegea, și minciuna, și viclesugul și uciderea, ci îi și urăște pe lucrătorii acestora care nu voiesc a lua aminte la pocăință. Și însemnează prin acestea pe cei ce s-au ridicat asupra Bisericii în felurite vremi, dar n-au putut a o birui, după oprirea și nelăsarea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Însuși, Care zice: «Porțile iadului nu o vor birui pe din-sa.» Acest lucru l-a arătat încă și psalmul de față.” (*n. m.*).

Însemnează – rogu-te – nesocoteala oamenilor. La început, Halev îi îndemna spre suire: „Suindu-ne, ne vom sui!” (*Numeri* 13:31) și îi împuternicea și prin nădejdea că din partea lor va urma biruința: „Căci îi vom birui pe dînșii” (la fel). Și da încă și cuvînt pentru nădăjduita biruință și pricina: „Căci Domnul este întru noi!” (*Numeri* 14:9). Dar atunci, împotrividu-se, ei răspundeau: „Tu zici că, suindu-ne, ne vom sui. Noi însă nu ne suim” (*Numeri* 13:32). Tu zici că îi vom putea birui. Noi, că nu vom putea a ne sui. Atunci [era] așa, iar acum toate dimpotrivă. Acum, Moisi îi oprește de la pornire și le oprește suirea asupra vrăjmașilor: „Nu vă suiți!” (*Numeri* 14:42). Și nu îi iartă să nădăjduiască a isprăvi vreun bine la năvălirea aceasta: „Nu întru sporire va fi vouă” (la fel, stih 45). Ci mai virtos dimpotrivă, le îngrozește și înfrîngerea adevărată și fără îndoială: „Veți cădea înaintea feței vrăjmașilor voștri și veți cădea în sabie” (la fel, stih 43). Și le dă lor și cuvîntul fără de zicere împotriva: „Căci nu este Domnul cu voi” (la fel, stih 43). Și ei acum, iarăși împotrividu-se de-a dreptul la cele ce se zic de Moisi, răspund: Tu ne zici nouă să nu ne suim, și mai-nainte ne vrăjești nouă cele prea-rele și prea-pierzătoare: „Nu întru bună sporire vă va fi, veți cădea în sabie!” Noi nu te ascultăm, nu, ci ne suim! Iată noi ne vom sui! Așa? Bine așadar – o, norod virtos în cerbice și lipsit de minte! – veți vedea sfîrșitul. După aceasta, ei au năvălit la război neîmblijnziți, nemăsurînd întru nimic oprirea aceasta a lui Moisi, precum n-au măsurat nici îndemnarea aceea a lui Halev: „Și, grăbindu-se, s-au suit la vîrfurile muntelui” (la fel, stih 44). Suiu-s-au? S-au suit. Dar s-au și pogorît? Nu toți, precum au voit. Unii au rămas acolo lucru al sabiei, precum au și auzit mai-nainte; alții, întorcîndu-se în fugă cîine-cîinește, abia s-au întors la tabăra lor: „Fiindcă Amalic și Hanaan i-au întors pe dînșii și i-au tăiat pînă la Ermon, și s-au întors la tabără” (la fel, stih 45). Într-acest chip, la una și aceeași lucrare și lepădarea [de a se sui], și aruncarea jos: și „nu ne suim”, și „ne suim”; cînd se fac afară de cuviință lucrurile, adică afară din cale ori afară de vreme, îl aduc pe călcătorul întocmai la pieire. Așa, cu adevărat, deopotrivă primejduitoare este celui ce păcătuiește nebulnia și lipsirea de minte și cînd se leapădă să facă ceea ce se cade și folosește a o face, și cînd alege și face aceea ce nici folosește, nici se cădea a o face. Măcar că se vede una și aceeași faptă și lucrare fără schimbare, vremea însă, locul, chipul, țintirea, mijloacele, uneltele, așezarea sufletului și judecata fac fapta greșită, și păcătoasă și vinovată; asemenea și vrednică de osîndă, și vătămătoare, după urmare și păgubitoare și pe „ne suim” și pe „nu ne suim”.

Întru călcările poruncilor nu se măsoară atîta lucrul cel oprit, cît nebăgarea în seamă și defăimarea către cel ce l-a oprit

Unii socotesc mic păcatul omului acelaia pe care fiii lui Israil l-au găsit adunînd lemne în pustie în ziua sîmbetei (*Numeri* 15:32). Îl socotesc mic pentru că privesc la lucrurile ce se adunau, nu la îndrăzneța așezare a sufletului celui ce le aduna, nici la înalta poruncă înfricoșată a Celui ce oprise adunarea [de lemne în ziua sabatului]. De sine, lucrurile sînt mici: lemnișoare, vreascuri. Ce e mai mic și mai prost? Dar voirea celui ce aduna era prea-nerușinată, prea-îndrăzneată și prea-păgînească. „Căci și pentru mic, și pentru mai mare se judecă călcarea” – precum prea-bine a însemnat dumnezeiescul Isidor [Pelusiotul]. Acela singur și întii, defăimînd și nebăgînd în seamă, a obrăznicit să calce porunca aceea pe care – prin atîtea porunciri și îngroziri între acele prea-înfrișate glăsuiri, și tunete și fulgere – Marele Dumnezeu a legiuit-o înaintea a mii de mii de suflete să se păzească desăvîrșit necălcată de tot neamul israilitean. Materia [e] mică, dar călcarea [e] mare. Ce mare lucru dacă femeia lui Lot își va întoarce căutătura către cele cinci cetăți ce se ardeau, anume către patria sa (*Facerea* 19:26)? Ce mare lucru dacă Saul a păzit viața împăratului celui robit, a lui Amalic (*1 Împărați* 15:9)? Și dacă Ahar a ascuns ceva prea puțin din prăzile de la război și din jafuri (*1 Împărați* 15:19)? Și dacă a mîncat puțină pîine omul lui Dumnezeu cel din Iuda, proorocul ce s-a găzduit cu dragoste de proorocul din Betil (*Iisus Navi* 3:19, 25)? Și la cele de acest fel să nu judeci dacă este mic lucrul cel oprit, ci socotește dacă este mic Acela care l-a oprit: l-a oprit Dumnezeu. Dumnezeu l-a oprit, și călcarea este mică?! (*3 Împărați* 13:15, 24).

Mai ales este bine să socotești încă și aceasta: că, pe de o parte, lucrul cel oprit este mic, precum zici; dar de cealaltă parte Cel ce oprește este mai mare decît tot ce ai putea gîndi, precum nu poți tăgădui. Încît mai ales pentru aceasta călcarea se face mai grea de aici, crescînd pentru mărimea Celui ce a poruncit; iar de acolo se face mai vrednică de osîndă și mai fără de răs-puns, pentru ușurătatea și lesnirea poruncirii (adaugă, dacă voiești, și pentru micimea omului căruia i se poruncește). Aici, potrivită în parte vine și musttrarea cu care au răspuns către Neeman Sirul slugile lui: „Dacă proorocul ar fi zis vreun cuvînt mare către tine, nu l-ai face” (*1 Împărați* 5:13). Și la pricina pusă nouă înainte, dacă porunca cea poruncită ar fi fost lucru cu anevoie de lucrat, ostenitor, cumplit, greu, anevoie de isprăvit... Dar se lea-pădă, și se calcă și se defaimă depărtarea unei mici îndulciri, a unui prost cîștig, a unei puține trebuințe! Așadar aceasta nu este altceva decît numai o nemărginită îndrăzneală, o prea-nerușinată nebăgare în seamă și defăimare a dumnezeieștii porunci, o mai de pe urmă netemere de Dumnezeu, o

prea-arătată păgînatate care cu totul nu are îndreptăţire. Şi nu este lucru care să-L pornească spre o mai dreaptă întăritare pe Atotînduratul Domn decît păgînatatea de acest fel: „Pentru ce a întăritat necredinciosul pe Dumnezeu? Că a zis întru inima sa: Nu va căuta!” (*Psalmul 9:33*). Astfel este nebunia şi lipsirea de minte a păgînului şi necredinciosului: „Căci, uneltind îndrăznire şi tulburare ca şi cum nu l-ar privi nimeni, se porneşte la toată fărădelegea, nesocotind că Judecătorul caută la cele ce se fac” (Teodorit).¹

De aici, să se înţeleptească aşadar tot credinciosul şi bine să ia aminte ca nu cumva să se facă vinovat turbării şi îndrăcirii de acest fel. Căci, dacă acel ticălos adunător de lemne s-a osîndit să se ucidă cu pietre pentru că a trecut cu vederea dumnezeiasca poruncire ca pe una mică şi nici de întrebare vrednică, cum nu ar fi vinovaţi de prea-grea pedeapsă aceia care – ori la însăşi istorisirea ce scrie pentru Dumnezeu, ori la altele de acest fel – obişnuiesc a zice des: Ce mare lucru? Ce mare lucru?! Dacă strîngerea aceea a lemnelor s-a osîndit la moarte prin poruncă dumnezeiască – „Cu moarte să se omoare omul! Împroşcaţi-l pe el cu pietre toată adunarea! (*Numeri 15:35*) – cum nu socotesc că aşadar şi ei, socotind mici călcările cele asemenea ale dumnezeieştilor porunci, sînt întru aceeaşi judecată şi vrednici de osînda cea mai de pe urmă?

24

Semne aducătoare aminte şi mai-nainte păzitoare spre ţinerea dumnezeieştilor porunci

Spre deplina adevărire a tainei ce avea să fie mai presus de fire, pe care mai-nainte i-o vestise lui, proorocul îi da voie împăratului Ahaz să ştie vreun semn ori din cele de sus, ori din cele de jos: „Cere-ţi ţie un semn întru adînc ori întru înălţime!” (*Isaia 3:11*). Semnul acesta poate în chip drept a se numi adevăritor şi deplin încredinţător, ca unul ce ajută spre credinţa lucrului ce mai-nainte se vesteşte şi spre încredinţare deplin adevărită pentru dînsul. Dar credincioşii au acum trebuinţă de alte semne: nu ca să creadă cele ce nu înţeleg, ci ca să lucreze cele ce cred. Şi pe acestea eu le numesc semne aducătoare aminte şi mai-nainte păzitoare, fiindcă deşteaptă pomenirea omului spre a ţine dumnezeieştile porunci şi a se depărta de toată călcarea de poruncă. Aceste semne sînt încă şi îndoite, precum şi acelea: unele întru adînc, altele întru înălţime. Semn aducător aminte şi mai-nainte păzitor întru adînc a fost cînd, din dumnezeiască poruncă, Moisi a tăiat în solzi căţuile de aramă ale celor ce au adus foc străin şi tămîie nelegiuită şi

¹ „Se cuvine a înţelege că diavolul zice: Cit de mult l-aş înghiţi pe om, nu este Cel ce îl cercetează pe dînsul! Dar, măcar de va gândi așa de milioane de ori acela, Tu le vezi!” (Teodorit) (*n. m.*).

cu dinșii a căptușit împrejur tot jertfelnicul: „Și fă-le pe ele table bătute împrejurul jertfelnicului...! Și s-au făcut spre semn fiilor lui Israil, pomenire fiilor lui Israil” (*Numeri* 17:3, 5). Asemenea și celălalt, când Dumnezeu a poruncit să se pună toiagul lui Aaron cel odrăslit „înaintea mărturiilor spre păzire”, ca semn fiilor neascultătorilor (*A doua Lege* 17:8).¹

Însă este și un altfel de semn aducător aminte și mai-nainte păzitor, încă mai înalt: semn „întru înălțime”, și aceasta este Dumnezeul cel Preaînalt, El des pomenindu-se, adică voile Lui și dreptățile arătate întru dumnezeieștile Sale porunci. Astfel de semne sînt lespezile scrise de Dumnezeu, astfel *Scripturile* insuflate de Dumnezeu, astfel în sfrîșit și semnul acela după care s-a poruncit ca Israilitenii să aibă la ciucuri și la poalele hainelor lor răsucituri de iachint: „Și veți pune pe ciucurii poalelor răsucitură albastră” (*Numeri* 15:38). Răsucitura aceasta de iachint dinaintea ochilor mei – trebuia a zice Israiliteanul – mă pornește, prin floarea cea albastră și în chipul cerului, să-mi aduc aminte de Puitorul meu de lege Cel din ceruri; prin împletitură, mă sfătuiește să iau aminte la pașii mei și să nu-mi las picioarele încălțate și slobode să alerge grabnice pe calea cea lată a nelegiuitorilor mele poște și gusturi. Pentru aceasta mi s-a dat împletitura de acest fel cu floarea albastră, ca să o văd: și, văzînd-o, să-mi aduc aminte; aducîndu-mi aminte, să-mi ridic ochii în sus și să fac poruncile Domnului, și să iau aminte în jos la picioarele mele și să îndreptez urmele faptelor mele: „Și le veți vedea, și veți pomeni toate poruncile Domnului și le veți face pe ele!” (la fel, stih 39).

¹ „...Năstrapa de aur ce avea mana, și toiagul lui Aaron ce înfrunzise și lespezile *Legii*” (*Evrei* 11:4). „Toate acestea erau aduceri aminte și pomeniri ale nemulțumirii Evreilor. Astfel, năstrapa de aur cu mana se păzea spre pomenirea faptului că Evreii, care mîncaseră mana aceasta în chip minunat și mai presus de fire, au cîrțit asupra lui Moisi și a lui Aaron în pustie; ca, prin pomenirea aceasta, să se vestească fiilor și strănepoșilor bunătătea lui Dumnezeu și împietrirea Evreilor. Apoi, toiagul lui Aaron se păzea pentru zicerea-împotrivă asupra lui Aaron a lui Core, Datan și Aviron, pe care i-a înghițit pămîntul, așa cum se arată la capitolul 17 al *Numerilor*. Iar al doilea rînd de table ale *Legii*, cele cioplite de Moisi, se păzeau spre pomenire; căci, din pricina slujirii la idoli a Evreilor, Moisi a sfărîmat primele table, cele nefăcute de mîini, ci alcătuite de Dumnezeu. Se va nedumeri cineva însă pentru ce în Cartea a treia a împărățiilor este scris că în sicriu nu a fost altceva decît acele două table: «Și în sicriu nu era nimic altceva afară de două lespezi de piatră, *Tablele Legii*, pe care le puse Moisi în Horiv, cînd Domnul a făcut testament cu fiii lui Israil, după ieșirea lor din pămîntul Egiptului» (3 *Împărați* 8:9). Căci Apostolul zice aici că în sicriu era și năstrapa cu mana și toiagul lui Aaron. Spre dezlegarea nedumeririi acesteia, răspundem că – fiind prea-bine învățat întru cele evreiești de către prea-învățațul Gamaliil, dascălul său – Pavel poate știa aceasta din predanie. Căci și Fariseii Evreilor din vremea aceea se împacă întru aceasta, zicînd că în sicriu se aflau și acestea amîndouă, însă nu de la început. Căci – zic aceștia – de vreme ce sicriul urma să se ascundă în vremea lui Ieremia, se poate ca atunci să se fi pus acestea într-însul. Iar despre ascunderea sicriului așa se scrie la Ieremia: «În zilele acelea, zice Domnul, nu se va mai zice: O, sicriu *Legii*! Nu se vor mai gîndi la el, nu-și vor mai aduce aminte de el, nu se va mai face altul!» (*Ieremia* 3:16)” (Teofilact) (n. m.).

25

Înălțarea cea din deșertăciune și din nesățioasa iubire de slavă e prăpăstuire în prea-adânci prăpăstii

Core cel din seminția lui Levi, și Datan și Aviron cei din seminția lui Rubin și ceilalți cîți au pornit împreună vrăjmășuire împotriva lui Moisi nu erau oarecare oameni proști, și smeriți și de obște. Ei erau căpetenii de adunare, dregători de sfat, bărbați numiți, aleși (*Numeri* 16:12). Dar nu sufereau să se afle în rînduiala aceea în care îi rînduise dumnezeiasca Pronie. Cu toate că îi întreceau pe mulți alții în cinste și în dregătorie, vîzîndu-i pe alții a fi rînduiți mai sus decît dîșșii, ei socoteau că sînt smeriți. Covîrșirea cea prea-înaltă a lui Moisi, care era povățuitorul și ocîrmuitorul norodului, prea-sfințita rînduială a lui Aaron, care ocîrmuia cinul preoțesc ca un mare arhiereu, nu-i lăsa a se liniști: „Judecînd că smerit lucru este a păzi rînduiala asupra căreia s-au rînduit, ei se îndeasă pe sine în vrednicia preoțească, sîrguindu-se a-i împinge afară pe cei cărora li s-a sortit slujba aceasta de la Dumnezeu” (Grigorie Nissis).

Astfel este omul cel cu covîrșire iubitor de slavă și deșert afară din cale. El cugetă că, dacă nu este cel dintîi, este nimic; înălțimea celuiilalt îl smerește, covîrșirea celuiilalt îl nimicnicește, mărimea celuiilalt îl micșorează, slava și strălucirea celuiilalt îl ascunde și îl întunecă. Drept și prea-drept este ca unii ca aceștia — de vreme ce, sus fiind, privesc la cele mai presus decît starea și rînduiala lor —, drept este — zic — a se prăpăstui în cele mai de jos. De vreme ce fața pămîntului nu are pentru dîșșii destulă înălțime ca să-i odihnească, să se deschidă așadar pămîntul și să-i înghită! Așa a urmat fiilor lui Core și ai lui Caath, și fiilor lui Rubin — Datan, Aviron și Eliav — și celorlalți două sute cincizeci de zurbagii: „Și s-a deschis pămîntul și i-a înghițit pe ei... Și i-a acoperit pămîntul și s-au pierdut din mijlorul taberei” (*Numeri* 16:32, 33).

26

Zurbagiul îl prihănește pe cel credincios și liniștit ca pe un tulburător, tulburătorul pe cel pașnic ca pe un gîlcevitor și întăritător de norod, cel ce privește la folosul și cîștigul său pune pricinui și se fățarnicește cu rîvna ca și cum pentru obște

Core și zurbagiii cei împreună cu el tulbură adunarea lui Israil și o primejduiesc spre pierzare. Dar, dacă i-ai auzi, ei se arată și se laudă că sînt izbînditorii, și apărătorii și pîrtinitorii adunării. Și-i mustră cu obrăznicie pe Moisi și pe Aaron ca pe niște oameni ce vatămă și mult nedreptățesc adunarea aceasta: „S-au sculat asupra lui Moisi și a lui Aaron și au zis: Pentru ce vă ridicați asupra adunării Domnului?” (*Numeri* 16:3). Lucrurile merg aici pe dos. Zurbagiii, întăritătorii și tulburătorii de norod îi mustră ca pe niște tulburători și fără rînduială pe apărătorii norodului cei pașnici și liniș-

tiți. Asemenea a fost pe urmă mustrarea și ocara lui Ahav asupra proorocului Ilie (decît doar că aceasta se făcea din rîvna dumnezeiască, iar nu după a lui Core și a celor dimprejurul lui Core: din mîndrie, și din înălțare și din iubirea de slavă): „Tu ești cel ce-l răzvrătești pe Israil!” (3 *Împărați* 18:17). În vreme ce nu Ilie era cel ce răzvrătea Israilul, ci pe Israil în răzvrătea rău credinciosul împărat Ahav și casa părintelui său. Des vedem că nerușinații călcători ai poruncilor și defăimătorii spînzură asupra altora răutatea pe care ei o lucrează și de parcă ar primi asupra lor rîvnă pentru legea aceea pe care de altfel ei înșiși o defaimă și o calcă în chip prea-obraznic.

Însemnează – rogu-te – și altfel de răutate la Core cel cu totul rău și la ceilalți împreună zurbagii: ei își acoperă zavistia cea către Moisi și către Aaron sub perdeaua rîvnei pentru adunare și se apucă viclenește să arate îndrăcirea cea turbată a iubirii de slavă care îi stăpînea ca pe o datomică și lăudată purtare de grijă pe care o iau asupra lor pentru obște. Nu le pasă – chipurile! – pentru sine, le pasă pentru adunare; nu poartă grijă – de îi vei auzi – pentru folosul lor osebit, ci poartă grijă pentru folosul obștesc. Tot așa, stăpîinii slujnicei pe care Apostolul Pavel a izbăvit-o de duhul cel pitonicesc – trăgîndu-i pe Pavel și pe Sila în tîrg la stăpînitori și la căpitanii oștii, ca să-i osîndească ca pe niște tulburători ai cetății – nu zic că fac aceasta pentru paguba cîștigului lor de care se lipsiseră după ce slujnica lor vrăjitoare s-a vindecat de către Pavel, „...care mult cîștig da stăpînilor ei, vrăjind” (*Faptele Apostolilor* 16:16).¹ Nu spun ceea ce i-a pomit pe ei cu adevărat – că, „împreună cu duhul cel pitonicesc, a ieșit totodată din slujnică și nădejdea cîștigului lor” (la fel, stih 19) –, ci strigă că la aceasta îi pornește rîvna pentru cetatea lor, ca și cum n-ar fi suferit a vedea stricîndu-se obiceiurile lor pîrintești și legiuite: „Acești oameni tulbură cetatea noastră... și vestesc obiceiuri care nu se poate a le primi și a le face noi, Romani fiind” (la fel, stih 20, 21). La fel și argintarul Dimitrie Efeseanul: cînd împreună pornea norodul întărîtîndu-l asupra lui Pavel, n-a pomenit nici el de paguba pe care o lua osebit la lucrarea meșteșugului său, ci se nevoia să arate că paguba de acest fel se făcea tuturor de obște, adică la toată adunarea lucrătorilor celor de un meșteșug cu el: „Băr-

¹ „...Avea duh pitonicesc...» Care este dracul acesta? Zeul «Piton», care se numea așa de la loc. Iar acesta voia să-i arunce [pe apostoli] în ispite. Despre Pitia, se povestește și într-alt fel: Fiind ca o muiere oarecare, ședea pe scaunul cu trei picioare al lui Apollon, desfăcîndu-și picioarele. Apoi, un duh rău suindu-se pe dedesubtul ei și intrînd prin părțile și mădularile ei cele născătoare, o umplea de îndrăcire. Și aceasta, dezlegîndu-și părul, de aici se innebunea și spume din gură slobozea. Și așa, ca într-o beție făcîndu-se, graiurile nebuniei și ale îndrăcirii le grăia” (Teofilact). „Duhul pitonicesc” – duhul necurat al ghicitoriei, al proorociei mincinoase – nu se numea așa de la loc, precum zice talmăcirea, ci de la balaurul Piton (închipuire a diavolului cel mare), ucis (cum nălucește mitologia) de către Apollon (închipuirea „luminosă” a Satanei) la Delphi. Aici se afla cea mai veche capiștea a zeului „luminii” și al „Soarelui” (închișă de Creștini la anul 390), cu acel vestit oracol, a cărui preoteasă se chema „Pitia” (*n. m.*).

bați, știți că din lucrarea aceasta este agoniseala noastră" (*Faptele Apostolor* 19:25).¹ Și [mai zicea] că această pagubă ajungea să o atingă încă și pe însăși marea Artemida și că aceeași pagubă se lăța încă întru toată Asia și în toată lumea: „Se primejduiește – zicea – și biserica mării dumnezeie Artemida a se socoti întru nimic și a se întâmpla să se strice și mărirea ei, pe care toată Asia și lumea o cinstește” (la fel, stih 27).² Și, pe lângă cei ziși, în cele din urmă și acel nelegiuit arhiereu – când a hotărât în adunare asupra Dumnezeu-Omului Mîntuitorului, dînd sfat că „de folos este a se pierde unul pentru norod” – ce, oare purtarea lui de grijă era pentru folosul norodului? Foarte departe era [de aceasta], pentru că fățarnicul vedea limpede vădită și stricată nelegiuita ierarhie întru care el se îngîmfa și se cinstea.³

Cînd îi aud citeodată pe unii că prea-strigă fără sfială și afară din cale ca și cînd pentru folosul altora, cînd îi văd că iau asupra-le oarecare covîrșitoa-

¹ „Căci un argintar, cu numele Dimitrie, care făcea biserici de argint Artemidei și da meșterilor săi nu puțin de lucru, i-a adunat pe aceștia și pe cei care lucrau unele ca acestea, și le-a zis: Bărbaților, știți că din acest meșteșug este cîștigul vostru.” „Știți că din acest meșteșug este cîștigul vostru. A mărit primejdia, zicînd: Cu meșteșugul acesta ne primejduim să cădem în foamete! – deși cele zise erau de ajuns ca să-i aducă pe aceia spre dreapta-credință. Căci din acestea ar fi trebuit să înțeleagă așa: Dacă omul acesta are atîta putere încît să-i schimbe pe toți și să primejduiască cinstirile dumnezeilor, se cade a socoti cît de mare este Dumnezeul lui! Și pretutendeni către meșteșug împinge cuvîntul, zicînd [mai pe urmă]: «meseria noastră e în primejdie a fi defăimată»” (Teofilact) (*n. m.*)

² Iată ce zice Cuviosul Nicodim Aghioritul despre acestea: „Efesul a fost mitropolia Asiei celei mici și slujea mincinoasei zeițe Artemis, care avea în Efes și capiștea cea prea-mare și prea-frumoasă, fiind cinstită de toți Elinii și mai ales de Efeseni. De aceea, Efesul se numea «cateata Artemidei» și a idolului ei «Diopet».” (*n. m.*)

³ „Deci un oarecare Caiafa dintr-înșii, arhiereu al anului acelaia, a zis lor: Voi nu știți nimic, nici gîndiți că mai de folos ne este nouă să moară un om pentru norod, și să nu piară tot neamul. Iar pe aceasta nu a zis-o de la sine. Ci, fiind arhiereu al anului acelaia, a prorocit că Iisus avea să moară pentru norod; și nu numai pentru norod, ci și ca să-i adune întru una pe fiii cei risipiți ai lui Dumnezeu. Deci din acea zi s-au sfătuit să-L omoare pe El” (*Ioan* 11:49). „Împreună cu altele, la ludei se stricase și dregătoria arhieriei. Căci, după ce începătoriile [dregătoriile] au început să fie cumpărate, nu mai era doar un arhiereu în toată vremea vieții lui, ci țineau arhieria numai cite un an. Dar, deși dregătoria era așa de stricată, totuși Duhul Sfînt lucra în cei unși. Iar după ce și-au ridicat și miinile asupra lui Hristos, atunci darul i-a părăsit pe ei desăvîrșit și s-a mutat la Apostoli. Deci ceilalți se socoteau pentru moartea lui Hristos cu chip de sfătuire, iar arhiereul era așa de turbat spre ucidere, încît cu capul gol (precum este vorba) a dat hotărîre crudă asupra lui Hristos și încă îi și înfruntă pe ceilalți că nu pricep ceea ce se cade să facă și să zăbovesc socotința lucrului de folos. Căci voi – zice – nu știți nimic, sînteți zăbavnici spre a pricepe și nu socotiți că este de folos să moară unul, și să se mîntuiască tot norodul. Iar el a zis aceasta cu gînd rău, dar totuși darul Duhului a uneltit gura lui spre prorocie pentru ceea ce era să fie, măcar că nu s-a atins de inima lui cea stricată. Deci socotește cită este puterea Duhului, căci a făcut să iasă din cuget viclean grauri ce au prorocite minunată. Căci, murînd Hristos, toți cei ce au crezut din neamul ludeilor s-au izbăvit de munca cea mare și veșnică. Și El a murit nu numai pentru norodul ludeilor, ci ca să-i adune întru una și pe ceilalți fi ai lui Dumnezeu, adică pe neamuri” (Teofilact) (*n. m.*)

re, și foarte înfocată, și învăpăiată și necuviincioasă rîvnă și se zbuțumă, și se prea-nevoiesc și se prea-întind pentru binele obșteșc, pentru folosul obșteșc, pentru.... eu foarte bănuiesc dacă nu cumva sub numele obștii se ascunde al lor, dacă nu cumva ei îl aleg mai bine pe acesta spre folosul și binele lor mult mai întii decît pe acela? Adică nu cumva prin acela, prin [numele] cel obșteșc, îl acoperă și îl ascund pe acesta [pe al lor]? Și așa bănuindu-i pe unii ca aceștia, rar mă amăgesc, rar mint întru judecățile mele pentru dînșii.

27

Tagma preoțească este despărțită de adunarea mirenilor

Legea a tras într-o parte și oarecum a înstrăinat din îngrijirile lumii și din supărările pămîntești pe cîți i-a rînduit slujitori și slugi întru săvîrșirile slujbei lui Dumnezeu. Preoții și leviții s-au deosebit dintre fiii lui Israil „ca o dare dată Domnului, ca să slujească slujbelor Cortului Mărturiei” (*Numeri* 18:6). Preoții pe cele mai din lăuntru, iar leviții pe cele de afară. Pentru aceasta, ei n-au luat parte precum au luat toate celelalte semînții la darea cea prin sorți a pămîntului făgăduinței: „...și în mijlocul fiilor lui Israil nu vor moșteni moștenire” (la fel, stih 24). Însuși Dumnezeu a voit a fi El partea lor și moștenirea lor: „În pămîntul lor nu vei moșteni și parte nu va fi ție întru dînșii, căci Eu sînt partea ta și moștenirea ta” (același capitol, stih 20). Cîte afierosiri se aduceau lui Dumnezeu de la norod ca o pîrgă ori ca o jertfă, toate erau rînduite spre darul preoților. Iar zeciuiala veniturilor Israilitenilor era spre plata leviților, iar leviții aveau datorie a da arhierului o despărțire din zeciuielile pe care le luau (la fel, 28).

Prin acest fel de economie cu prea-sfințită cuviință și învățată de Dumnezeu, s-au oșebit unii de alții preotul de mirean și mireanul de preot, despărțindu-se. Mireanul Israilitean, dacă se obrăznicia a se apuca de vreo lucrare din cele ce se cuveneau slujbei și slujirii Cortului, se judeca vrednic de moarte pentru îndrăzneala sa: „Și nu vor mai adăuga a veni fiii lui Israil în Cortul Mărturiei, ca să nu ia păcat aducător de moarte!” (*Numeri* 18:22). Și, dimpotrivă, preotul și levitul trebuiau să se depărteze de apucările și lucrurile care le erau cuviincioase numai mirenilor. Semînția preoțească era sfîntă, afierosită Domnului, depărtată de praful cel deșert al lumii, ca să zăbovească cu deosebire întru cele dumnezeiești la care s-a rînduit. Drept aceea, amîndouă cinurile cele mai alese împărțite la Israiliteni de la Moisi și de la Aaron, cea a dregătoriei și a slujirii preoțești și cea a stăpînirii și ocîrmuirii politice, rămîneau de aici înainte cîntă vreme neamul israilitean petrecea după *Lege* și după plăcerea lui Dumnezeu. După ce neamul a alunecat și s-a abătut cîte puțin [de la acestea], atunci și duhovniceasca dregătorie a început a însoți cu domnia și cu stăpînia cea din afară. Iar arhie-

reul s-a rînduit negreșit mai mare al neamului, și preotul [s-a rînduit] bătrîn [înțelept] al norodului și levitul slujitor al podoabelor [Cortului].

Dar vai mie! Răzvrătirea aceasta s-a băgat cu încetul și în Biserica lui Hristos, iar pe urmă a sporit și la noul Israil¹ semeția și obrăznicia aceasta fără de rînduială și smintitoare a lui Israil cel vechi. S-au arătat și întru noi cele două săbii întinzîndu-se de una și aceeași mînă: „Iată ai aici două săbii!” Dar nu precum atunci între apostoli, din întîmplarea știută pusă înainte, către unul și același scop, ci întinzîndu-se după sîrguință și cu luptă spre două scopuri prea-deosebite, prea-potrivnice și atît de neunite cît de neunite sînt împotrivoare și împotrivnice socotelile oamenilor față de cele ale lui Dumnezeu.²

¹ Adică între Creștini (*n. m.*).

² Așa s-a întîmplat mai întîi în Biserica Latinilor, atunci cînd episcopii Franki și Germani s-au făcut și voievozi de oșți și mari boieri stăpînitori de pămînturi, iar episcopul Romei s-a numit pe sine „împărat” al Apusului. Iar ce a făcut și ce face papa Roman apostat cu cele „două săbii”, se știe (sau ar trebui să se știe!). Mai tîrziu însă, această cumplită sminteală a pătruns și în Biserica lui Hristos, adică în aceea Ortodoxă. Să ne gîndim numai la ce s-a întîmplat și se întîmplă în acele țări ortodoxe unde Patriarhul este și ministru în guvernele „democratice” (care sînt totodată și antihristice, prin firea lor). Ținînd seama de aceasta, e de mare trebuință a înțelege bine cuvîntul Mîntuitorului pentru acele „săbii” de care vorbește Luca. Să mai citim o dată evanghelia acestuia, împreună cu tîlcuirea stihurilor: „Drept aceea, zis-a lor: Așadar, acum, cel ce are pungă să o ia, la fel și traistă, iar cel ce n-are să-și vîndă haina și să-și cumpere sabie. Căci zic vouă că încă și aceasta ce este scrisă se cade a se întîmpla întru Mine: „Și cu cei fără de lege S-a socotit”, pentru că cele pentru Mine au ajuns la sfîrșit. Iar ei au zis: Doamne, iată aici două săbii! Zis-a lor: Sînt de ajuns!” (Luca 22:36-38). „La începutul propovăduirii, trimițîndu-i pe ucenici pe la sate și pe la cetăți, Domnul îi trimite fără de a avea ceva, nimic de trebuință purtînd cu dînșii, de nimic avînd grijă. Căci se cuvenea a cunoaște ei puterea Lui și întru unele ca acestea: că El, purtînd grijă de dînșii ca de unii ce erau neputincioși, făcea de le curgeau lor cu îndestulare cele trebuincioase, fără purtarea lor de grijă. Iar acum, le poruncește cele dimpotrivă, dar nu împotrivindu-Se Lui-Și, ci arătîndu-le că pînă acum îi ținea ca pe niște copii și îi făcea a nu se îngriji de nimic, iar de acum se cuvinea a cugeta și ei cele ale bărbaților și a purta grijă de ei înșiși. Căci Eu – zice –, Părintele vostru Cel ce Mă grijeam, iată Mă duc. De acum, să vă îmbrăcați (adică vă gătiți) spre a vă îngriji și voi de cele ale voastre, și nu întru toate a vă nădăjdui Mie; căci nici nu vor fi vouă lucrurile întru acest fel, lesnicioase și fără de osteneală, ci veți cădea în foame, și în sete și între mulți potrivnici. (Căci acestea însemnează prin «pungă», și prin «traistă» și prin «sabie».) Pentru aceasta, scuțați-vă, ca cei ce aveți să flămînziiți și să aveți trebuință de bucate! – care se însemnează prin «traistă». Și îmbrăbățați-vă ca cei ce aveți să cădeți între mulți potrivnici! – care se arată prin «sabie». Și le zice acestea nu ca să poarte cu ei săbii cu adevărat, ci (precum am zis), însemnînd războaiele și primejdiile și învățîndu-i a fi gătiți spre toate [...] Deci zicerea «să cumpărați săbii» este astfel: Așa să purtați grijă de sine-vă, ca cei ce vă veți lovi cu primejdi și cu războaie.

Unii au înțeles acest cuvînt: «a cumpăra sabie» încă și în alt chip. Și au zis că însemnează venirea asupra Lui, că va fi cît de în grabă și că or să-L prindă pe Dinsul oameni ucigași. [...] Căci zice: Eu, Învățătorul vostru, Mă aduc la moarte. Și nici la moarte cinstită, ci

Și cel ce le săvârșește pe cele spre curățire are trebuință de curățire

Oricine junghia înaintea preotului junica cea roșie¹, după cea rînduită

întru Mine se va plini și aceea care zice: «Și cu cei fără de lege S-a scotit.» Deci a pomenit de sabie voind să arare năvălirea cea tilhărească asupra-I. Și nici n-a descoperit-o cu totul, ca ei să se tulbure de vreo frică; nici n-a tăcut-o cu totul, ca să nu se îngrozească de năvălirea cea de neprasnă. Ci mai virtos ca, aducîndu-și aminte pe urmă, să se minuneze de El ca de Cel ce știa dinainte și să se spăimînteze cum Se da pe Sine spre patimă pentru mîntuirea oamenilor, și pentru aceasta nici ei să nu fugă de nimic din cele de durere, ca să mîntuiască pe oarecare. Căci, precum socotesc, le zicea pe acestea întunecoase ca ei să se folosească pe urmă, aducîndu-și aminte și înțelegîndu-le. Fiindcă atunci se aflau atît de fără socoteală, încît ziceau: «Doamne, iată aici două săbii!» Iar El, văzîndu-i că n-au înțeles, zice: «Destul este!», măcar că nu era destul. Căci, dacă trebuia să uneltească ajutor omenesc împotriva celor ce veneau asupra tilhărește, nici o sută de săbii nu erau destule; iar dacă nu voia aceasta, ci era trebuință de ajutor dumnezeiesc, de prisos erau și cele două. Însă Domnul n-a voit să-i mustre pe dînșii pentru că n-au înțeles, ci a trecut [cu vederea], zicînd: «Destul este!» (Teofilact) (*n. m.*).

¹ „Junica aceasta trebuia să fie roșie la păr, fără prihană, fără vreo pată și neînjugată vreedată. Și Legea poruncește ca aceasta să se junghie afară din tabără și să se ardă împreună cu pielea; și cenușa ei să se pună afară din tabără în loc curat și să se păstreze ca să-i curățească pe cei ce ar fi pipăit trup mort, sau ucis sau ar fi atins os ori mormînt de om. Căci, stropindu-se cenușa aceasta împreună cu apă asupra acelor, îi curăța. Iar junica aceea era închipuire a trupului lui Hristos și a mîntuitoarei Lui patimi – după Teodorit și după Chiril al Alexandriei. De aceea și era roșie, ca să arate trupul pămîntesc al Domnului, precum și numele «Adam» arată pămîntul cel roșu [lutul, *n. m.*]. Apoi, junica era fără prihană, însemnînd nepăcătuirea lui Hristos; și fără jug, pentru slobozenia lui Hristos; și se junghia în afara taberei, căci și mîntuitoarea patimă s-a făcut afară de poarta Ierusalimului” (Sfîntul Nicodim Aghioritul, în tîlcuirea lui Teofilact la epistolele lui Pavel). Citînd toate acestea, să ne aducem aminte că în anul 2000 Evreii au dat vestea că sînt în căutarea unei vaci roșii cu desăvîrșire, și la o vreme chiar au zis că au găsit-o. Se pare însă că biata vită avea cîteva fire de păr ne-roșii, încît povestea a trecut în uitare, așa cum trec toate deșertăciunile pe care le vedem și le auzim sau le citim în ziare. Ce are însemnătate e pricina pentru care le trebuie Evreilor acel dobitoc deosebit: ei vor să sfințească iarăși un arhieru al *Legii Vechi*, care, la rîndul său, să ridice alți preoți. Căci, de la surparea de către Vespasian a bisericii *Legii Vechi* din Ierusalim, în anul 70 după Hristos, slujba *Legii Vechi* a încetat. de vreme ce Romanii i-au ucis atunci pe toți arhierii și preoții, urmași ai lui Aaron. lăsînd în viață doar o parte din Leviți și Coheni (din care se trag Levi Strauss și Leonard Cohen, de pildă). Deci ceea ce nu a izbutit Sfîntul Apostol Pavel prin propovăduirea sa, adică a înceta slujbe *Legii Vechi*, a săvîrșit Hristos Însuși, care a îndădăuit sălbaticilor Romani să nimicească biserica lui Solomon și întreaga cetate a lui David cu desăvîrșire, împlinînd astfel proorocia făcută către ucenici: „Vedeți toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămîne aici piatră pe piatră care să nu se risipească” (*Matei 24:2*). Fi-rește că stropirea cu singele și cenușa unei vițele nu poate hirotoni urmași ai lui Aaron, și asta e vădit pentru toată lumea. Ceea ce vreau să zic aici e că sminteala cu vaca roșie arată că Evreii sînt într-adevăr pe cale să ridice o capiște (templu idolesc, adică satanicesc) pe locul bisericii lui Solomon, capiște în care îl vor încorona pe Antihristul cel mare. Să ne gîndim că întîmplarea „teologică-veterinară” cu vițica fotografiată pînă la ultimul fir de păr e legată cumva de războiul nimicitor împotriva Ismailitenilor, a Arabilor, a căror uri-

de *Legea Veche*, era și el necurat pînă seara (*Numeri* 19:8). La fel, era necurat pînă seara și oricine aduna cenușa și oricine o muta adunată și o păstră în loc curat afară de tabără. Și deci era nevoie să se curățească și înșiși cei ce se osteneau la gătitrea apei celei curățitoare: „Și cel ce o arde și cel ce adună cenușa necurat va fi pînă seara” (la fel, stihurile 9, 10). Aceleași s-au scris și pentru preotul care săvîrșea această sfințenie curățitoare: și el era de asemenea dator a se spăla și a se curăți ca ceilalți: „Și preotul își va spăla hainele sale, și-și va spăla trupul său cu apă și după acestea va intra în tabără; și necurat va fi preotul pînă seara” (aceiași capitol, stih 7).

Dar cum, nu era însuși preotul începătorul săvîrșirii a toată curățirea? Nu era el acela care din singele junghierii „stropoa înaintea feței Cortului Mărturie de șapte ori” (stih 40)? Nu era el cel care, cu lemnul de cedru și cu isopul ce se băga în mijlocul arderii de tot, săvîrșea cele spre curățire (stih 6)? Ba da, dar totuși și el trebuia a se curăți. Cineva poate să bănuiască cu cuviință că *Legea* a luat laure aminte a rîndui cu sîrguință curățirile de acest fel ale săvîrșitorilor și slujitorilor acestei curățiri ca sfințirii săvîrșitori să nu zămislească duh de nebulie și de înălțare, socotind că ceilalți se curătesc prin ei, iar ei cu totul nu au trebuință de curățirea de la altul, ca unii ce sînt curați. Departe de socoteala aceasta păgînească și nebunească! „Prin curățirile acestea, *Legea* arată neputința firii omenești – precum învață dumnezeiescul Chiril al Alexandriei – și că, dacă s-ar cerceta cu de-amăruntul cele ale noastre, nu va fi cu totul nevinovat nici unul din cei rînduiți la slujba cea dumnezeiască și sfințită. Ci – chiar dacă ar fi poate cineva din cei ce au ales a vieții prea-bine, încît să poată fi curat – nu va avea slujba neprihănită. Căci nimeni nu este vrednic a se atinge de Tainele Mintuitorului nostru. Și nu e nimic de mirare, iar sfințitul cuvînt ne încredințează că așa e (*Iov* 51:15). Nici stelele nu sînt curate înaintea Lui. Drept aceea, de s-ar asemăna ale noastre cu curăția lui Hristos, vor fi necurate, și întinate și sub osînda cea dumnezeiască.”

Deci dumnezeiască este legea și nu primește îndoială dacă nu cumva legiuiește ceva de prisos poruncind că și însuși preotul care curățește are trebuință a se curăți și el precum ceilalți: „Își va spăla hainele sale cu apă... și după acestea va intra în tabără.” Să nu socotim că nu are trebuință de curățire preotul care se ia dintre oameni, cel născut din voie trupească, cel ce

---

așa moschee zidită pe temeliiile bisericii lui Solomon împiedică înălțarea templului Antihristului. Acum, o moschee se mai poate și muta (cu tehnologia americană de azi e chiar lesnicios), dar ce te faci că însuși locul acela e „sfînt” pentru Islam, căci de acolo s-a ridicat la cer (puțin) „Profetul” Mahomed, urma tîlpilor rămînîndu-i întipărită pe piatră! Am povestit toate acestea nu din altă pricină decît pentru a se înțelege mai bine cu ce satanică împietrire a inimii și întunecare a minții a trebuit să se lupte – singur! – Sfințul Apostol Pavel la începutul creștinismului, dacă acum, după două mii de ani de propovăduire a evangheliei lui Hristos, Evreii încă se învîrtoșează intru reinvierea slujbei *Legii*, măcar că nu au nici preoți, nici biserică (*n. m.*).

viețuiește pe pământ pînă cînd petrece în lume. Un singur Preot, Cel ce a fost preot după rînduiala lui Melhisedec¹, doar Acela nu a avut nicidecum trebuință de curățire, ca unul fără de păcat².

¹ „Hristos nu S-a slăvit pe Sine-Și, pentru a Se face arhieru, ci Cel ce a grăit către El: «Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut» (*Psalmul* 2:3). Așa cum zice și întru altul: «Tu ești preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec» (*Psalmul* 109:4)” (*Evrei* 5:6). „Ceea ce zicea Hristos în multe părți ale *Evangeliei* – anume că: «Eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit, căci nu am venit de Sine-Mi, ci Acela M-a trimis» (*Ioan* 8:42) – aceea o arată aici și Pavel, zicînd că Hristos S-a trimis de Dumnezeu, neslăvindu-Se El Însuși spre a Se face Arhieru, ci Dumnezeu – Care l-a grăit și l-a zis: Tu ești Fiul Meu și ești preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec – Acesta L-a slăvit. Deci – de vreme ce Aaron avea multe semne simțite după care se cunoștea că este pus arhieru de Dumnezeu [...], iar Hristos nu avea nici un semn simțit al arhieriei Sale; și pentru că cei ce l s-au împotrivit și L-au omorît sporeau întru acea vreme și stăpîneau peste ceilalți – pentru aceasta Pavel arată aici, din proorocii, un semn mai mare al arhieriei lui Hristos, care mărturisește că Hristos este arhieru hirotonit de Dumnezeu. Însă proorocia pusă aici de Pavel din psalmul al doilea – adică aceasta: «Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut» – pare nepotrivită, căci pricina era să arate că Hristos este arhieru pus de Dumnezeu, iar această mărturie arată că El S-a născut de la Tatăl. Să știi însă – o, cititorule! – că proorocia aceasta este foarte potrivită, căci a Se naște Hristos ca Dumnezeu de la Dumnezeu a fost o preînchipuire a hirotonirii Lui de către Dumnezeu ca om. Apoi, mai socotește că – de vreme ce în *Psalmul* 109:3 Tatăl a zis către Fiul: «Din pîntece Te-am născut mai înainte de Luceafăr», iar după puțin zice: «Tu ești preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec» (la fel, 4) – Pavel a unit zicerile despre naștere din cei doi psalmi, ca și cum ar zice așa: Să nu socotești – o, cititorule! – că acest grai: «Tu ești preot în veac» s-a zis pentru altcineva, ci pentru Acela care S-a născut «mai înainte de Luceafăr», Care nu e altul decît numai Acela despre Care se zice în psalmul al doilea că S-a născut «astăzi». Fiindcă zicerea «mai înainte de Luceafăr» și zicerea «astăzi» arată amîndouă nevremuirea Fiului, anume că El este din început, de cînd e și Tatăl. Și, de vreme ce *Psalmul* 2 este în întregime despre Hristos în chip arătat, înseamnă că și zicerea «Tu ești preot în veac» se ia tot pentru Hristos. [Apoi], Însuși Domnul a arătat că *Psalmul* 109 este despre Sine, zicînd către Iudei: «Deci cum David, în Duhul, Îl numește pe Acesta ‚Domn’, zicînd: ‚Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea’?» (*Matei* 22:43) Să spună așadar Iudeii care alt arhieru s-a făcut după rînduiala lui Melhisedec, afară de Hristos? Au nu toți preoții au fost sub *Lege*? Au nu păzeau Simbetele? Au nu aduceau jertfe? Deci este prea-învădat că acestea s-au zis despre Hristos. căci doar El a a adus jertfa Sa cu pîine și cu vin, ca și Melhisedec. Dar pentru ce a zis aceasta: «în veac»? Pentru că Hristos mijlocește și Se roagă lui Dumnezeu-Părintele pentru noi încă și acum cu trupul acela pe care l-a jertfit pe cruce pentru noi. Adică Hristos pune și acum spre mijlocire pentru mîntuirea noastră aceleași patimi pe care le-a suferit pentru noi, și cu acelea grăiește fără grăire către Tatăl, ca și cum ar zice: O, Părintele Meu! – iată patimile pe care le-a pătimit iubitul Tău Fiu pentru oameni. Miluiește-i dar pe ei pentru patimile acestea pe care Eu am primit a le pătimi! Sau, Hristos Se numește «arhieru în veac» fiindcă aducerea jertfei și liturghia de toate zilele se va face de preoții lui Dumnezeu și în viitor, pînă la sfîrșitul a toată lumea, de vreme ce Îl are ca Arhieru, Preot și Jertfă pe Însuși Hristos, Care Se sfințește, și Se aduce, și Se împarte și Se dă pe Sine. Căci, de cite ori se face aducerea jertfei și liturghia aceasta, se vestește moartea Domnului care s-a făcut o dată pe cruce” (Teofilact al Bulgariei) (*n. m.*).

² „Căci nu avem arhieru Care nu poate a împreună-pătimi cu neputințele noastre, ci ispitit întru toate după asemănare, fără de păcat” (*Evrei* 4:15). „Pavel zice că Arhierului nostru nu-l sint necunoscute neputințele și metehnele noastre, precum celorlalți arhierii,

Aceeși pricină de mai sus

Cenușa junicii ce se ardea de tot spre curățirea adunării trebuia să fie adunată de un om curățit, după poruncirea *Legii*: „Cenușa junicii o va aduna om curat și o va pune afară de tabără în loc curat” (*Numeri* 19:9). Și cu toate acestea, după rînduirea aceleiași *Legi*, cel ce aduna zisa cenușă trebuia să se spele, căci și el se făcea necurat: „Și cel ce adună cenușa junicii își va spăla hainele sale, și necurat va fi pînă seara” (la fel, stih 10). Mai întii, curățirea trebuia pentru slujirea neîntinăciunii; după aceea însă, pentru înrăutățirea omoririi, rămășițele vitei celei junghiate și arse de tot îl împărțeau de oarecare spurcăciune pe cel ce se apropia și se apuca de acestea; pentru aceea, însuși acesta avea trebuință de a doua curățire.

Și bine este a ne pune acum mintea puțin aici și să socotim ce fel este starea neputinței și a nedesăvîrșirii omenești cîta vreme ticălosul om petrece împreună cu ceilalți pe pămînt în viața aceasta. Dacă vom cerceta bine și cu convenita amăruntime, găsim că mulți sînt departe de curăția cea desăvîrșită. Și, pe lîngă ceilalți, și aceia care se silesc nu numai a se păzi pe ei curați pe cît pot, ci încă se mai sîrguiesc și se nevoiesc a-i curăți și pe alții. Și la unii ca aceștia, da, încă și la unii ca aceștia se întîmplă mai mult sau mai puțin că se ivește oarecare necurăție. Așa, cu adevărat: dacă va lua seama cu de-amăruntul, încă și iubitorul și prietenul faptei bune, sîrguitorul și slujitorul sfințeniei află asupra-și oarecare lipsă ce are trebuință de îndreptare, oarecare întinare ce are trebuință de spălare. De multe ori, și legiuitorul greșește la fel ca și cel căruia i se pune lege; cîteodată, și povățuitorul se rătăcește precum și cel povățuit; și stăpînitorul se netrebnicește ca și cel ce se stăpînește, și cel ce sfătuiește se amăgește ca și cel sfătuit. Cu un cuvînt, așa cum cel ce se curățește are trebuință de curățire, tot astfel și cel ce curățește. Astfel de isprăvi vrednice de mîhnire și de plîngeri nasc întru noi mult-împleticita înconjurare a vieții acesteia mult-amăgitoare și jălnicia acestui mult-pătimaș sălaș trupesc. Asemenea acestora zise de noi a însemnat mai-nainte de noi și Apolinarie, scriind pentru curățirea ce se

---

care nu știu ce este necazul și de aceea nu sînt osîrdnici a-i ajuta pe cei ce se necăjesc. Iar Arhiereul nostru a cercat ca om toate neputințele și patimile firii, și, după ce le-a cercat, S-a suit în ceruri, ca să poată împreună-pătimi cu neputințele noastre.

Arhiereul nostru Iisus Hristos – zice – le-a cercat și le-a suferit pe toate: adică a fost și gonit, a și flămînzit, a și ostenit, a fost și scuipat, și clevetit, și a pățimit și, în sfîrșit, a fost răstignit. Și a suferit toate acestea după asemănarea noastră, adică la fel cum suferim și noi, ceilalți oameni. Însă le-a suferit afară de tot păcatul, căci El nu a făcut păcat nici-cum, fiindcă nici cînd pătimea acestea nu a zis vreun cuvînt și nu a făcut vreo lucrare păcătoasă. Să nu fie! [...] Iar unii au înțeles zicerea «fără de păcat» așa: anume că Hristos, nu pătimea cele arătate mai sus pentru vreun canon și pedeapsă a greșelilor Sale, fiindcă a fost fără păcat” (Teofilact) (*n. m.*).

cere a fi după datorie întru preotul ce săvârșește curățirea: „Pînă în ziua de acum, a se împărtași de necurăție cei ce slujesc la curățirea celor necurați însemnează încîlcirea din viața aceasta, după care de multe ori și stăpînitorii se înrăutățesc împreună și păcătuiesc împreună cu supușii. (Și adeverează aceasta ce zice prin două mari pilde.) Așa cum s-au îndemnat la cuvînt necredincios și Iosie, amărîndu-se cu norodul, și Moisi de necredința norodului.”

Deci acest așezămînt de lege mai-nainte adus și pentru curățirea preoților înșiși, a celor ce slujesc la curățirea celorlalți, nu este nici de prisos, nici necuviincios. Slujitorul sfințitelor și dumnezeieștilor lucruri [trebuie] să fie curat; iar dacă nu este, [trebuie] să se curățească și înainte [de a sluji], și pe urmă, pururea spălîndu-se și curățîndu-se. Iar eu aici, dintru pricina acestui fel de curățiri ale *Legii*, înțeleg sufletul ce își mărturisește păcatele cu zdrobire și cu umilință prea-fierbinte din toată inima, așa cum atunci junica aceea roșie se junghia și se ardea de tot înaintea preotului. Și aici, trupul păcatului se topește și se pierde, se face cenușă, se face praf. Toată „cenușa” aceasta o adună împreună în auzul său părintele duhovnicesc, ca să o pună afară de „tabără”, adică afară de hotarele creștineștii adunări a Bisericii. Și însuși duhovnicul ce a adunat cenușa aceasta, care este (și trebuie să fie) curat mai-nainte de a o aduna, după ce a adunat-o și-a umplut cu totul mîntea și închipuirea sa din stricarea de acest fel a omorîrii păcatelor celui ce s-a mărturisit, întipărind chipurile greșelilor aceluia cel puțin în minte, dacă nu și în inima sa. Și, afară de primirea [lor] de acest fel care se bănuiește a fi așa, oricum s-a împărtașit cît de cît de necuvioșia necurăției, s-a făcut oarecum și el necurat, fiindcă a primit prin urechi rămășițele cenușei aceleia urîte și necurate. Așadar ce trebuie să facă după astfel de slujbă curățitoare părintele duhovnic? Trebuie să facă asemenea celui ce aduna atunci cenușa junicii ce se ardea de tot. Întîi, trebuie a depărta și a șterge din minte și din închipuirea sa toate păcatele pe care le-a auzit la mărturisire: „Și o va pune afară de tabără.” Al doilea, trebuie a socoti de aici înainte gîndirea și tipăritura celor de acest fel ca pe o necurăție a lor. Și, dacă a pățit poate ceva întru aducerea aminte și s-a întinat cu duhul de facerea de idol, ca un om neputincios ce este, îndată trebuie a alerga la scaldătoare, ca să se spele de spurcăciune: „Și preotul își va spăla hainele sale și se va spăla cu apă. Și cel ce a adunat cenușa junicii își va spăla hainele sale” (*Numeri* 19:7-10).

**Greșeala lui Moisi la apa grăirii împotrivă.
Robul lui Dumnezeu se cade a fi nemînios și blind.**

Cînd Israil se plîngea, strîmtorîndu-se de sete în pustia Sin în Cadis, iar Moisi a scos apă din piatră după dumnezeiască poruncă și i-a adăpat, Dumnezeu a înfruntat necredința lui Moisi însuși și a lui Aaron: „Pentru că nu ați crezut – le-a zis – să Mă sfințiți înaintea fiilor lui Israil...” (Numeri 20:12). Și, pentru aceasta, a hotărît spre pedeapsa lor să nu Se învrednicească ei a băga norodul în pămîntul făgăduit: „Pentru aceasta, nu veți băga voi adunarea aceasta în pămîntul pe care l-am dat lor” (același stih). Dar întru ce oare au greșit acești doi robi ai Domnului? Pentru ce a fost necredința lor, căci se vede că ei au pus în lucru ce le-a poruncit Dumnezeu? Se vede [aceasta], însă nu au făcut-o precum voia Însuși Dumnezeu, adică cu credință neîndoită către Dumnezeu și cu blîndețe și bunătate către om; ci au făcut-o cu oarecare îndoială, cu oarecare chip de deznădăjduire și cu oarecare amărîre a unui suflet acum îngreuiat și obosit. Aceasta este obșteasca tîlcuire a Părinților. „Moisi a părut a șchiopăta împreună cu necredința norodului – zice Grigorie Nissis. Fiind trebuință a prea-îndrăzni cu glasul lui Dumnezeu, Moisi a slăbit... Împuținîndu-se puțin cu sufletul de sculările asupra ale noroadelor [lui Israil], și el a șchiopătat în credință.” Chiril Alexandrinul zice: „A întrebuițat și «a osebit în buzele sale graiuri cu îndoială». Căci, mîniindu-se asupra acelora, a scos cuvîntul cu îndoială.” Și Teodorit al Chirului zice: „Nu a slujit dumnezeiești porunci cu obișnuita bună rînduială, ci a lovit piatra și a scos apa amestecînd oarecare îndoială în cuvinte. Căci aceasta însemnează aici «a osebit în buzele sale» și ceelealte...” (în tîlcuirea *Psalmului 105:33*). Și alții pricinuiesc altfel această greșeală a lui Moisi: unul punînd-o pe seama mîhnirii plîngerii pentru sora sa ce murise, altul pe seama mîniei pentru neînfrînarea Israilitenilor, iar altul pe seama împuținării de suflet și a slăbiciunii. Însă toți însemnează la graiurile proorocului și oarecare îndoială, care vine nu din necredință, ci din tulburarea socotelii și din supărare, precum învață și Severian, zicînd așa: „Căci și David răspunde pentru Moisi că «l-au întăritat pe el la apa grăirii împotrivă, și s-a vătămat Moisi pentru dinșii».¹ Adică nu din soco-

¹ „Și L-au mîniat pe El la apa împotrivă-grăirii, și s-a supărat Moisi pentru dinșii, căci au amărît duhul lui, și a deosebit întru buzele sale” (*Psalmul 105:32, 33*). Iar tîlcuirea stihurilor este aceasta, după Teodorit:

„Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuință apropiindu-se la dinsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, și văzînd desfrînarea lor și fiind impresurat de mînie și de scîrbă, nu a slujit dumnezeiești porunci cu obișnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra și a scos apă amestecînd cu cuvintele oare-

teala sa a arătat necredință; ci, tulburându-se de grăirea împotriva a norodului, n-a aflat socoteală curată și a alunecat cu buzele ca și cum pentru tulburarea celor ce îi grăiau și huleau.”

Dar orice ar zice cineva, niciodată nu poate cu dovadă să-l arate pe Moisi cu totul curat și nevinovat la întîmplarea de acest fel. Acolo, datorită lui Moisi și a lui Aaron era ca – după ce au adunat norodul după dumnezeiasca poruncă, avînd în mîini toiagul cel făcător de minuni – să întoarcă cuvîntul nu către norod, ci către piatră, și cu neîndoită credință să-i poruncească în numele Domnului să izbucnească ape spre adăparea adunării celei însetate. Numai aceasta trebuia și aceasta anume a zis Dumnezeu să o facă: „Ia-ți toiagul și veți grăi către piatră înaintea lor, și își va da apele sale” (*Numeri* 20:8). Ei însă – ori aflîndu-se atunci în mîhnire și necaz pentru moartea sorei lor Mariam care murise în Cadis într-acele zile (același capitol, stih 1), ori îngreuiată acum de deseale ocări, de nerecunoscătoarele defăimări cele una peste alta pe care norodul le grămădea asupra lor – în loc să grăiască pietrei cu poruncire – precum a rînduit Dumnezeu: „Grăiți către piatră!” – au grăit ocărîtor și muștrător către norod: „Ascultați-mă ne-supușilor – le-a zis lor Moisi –, ascultați-mă!” (*Numeri* 20:10). Ca și cum [ar fi zis]: Oare ce trece prin nălucirea voastră? Nu cumva voîți să vă scoatem apă din piatra aceasta vîrtoasă? „Oare din piatra aceasta vom scoate vouă apă?” (același stih). Apoi, lovește piatra cu toiagul cu îndrăzneală o dată și încă o dată, și așa piatra a izbucnit mulțime multă de ape: „Și, ridicînd Moisi mîna sa, a lovit cu toiagul piatra de două ori, și a ieșit apă multă și au băut adunarea și dobitoacele lor” (la fel, stih 11).

Dumnezeiescul Hrisostom a judecat aceasta a nu fi mică greșeală a lui Moisi, dar nu atît pentru neascultarea ce se vede, fiindcă Moisi a greșit ceva asemenea și altădată, într-alte întîmplări: „Moisi nu a ascultat oarecare lucruri nici mai-nainte de aceasta – zice părintele – fiindcă s-a împotrivit lui Dumnezeu o dată și de două ori cînd s-a trimis în Egipt. Iar după acestea s-a îndoit în pustie, zicînd: Sînt șase sute de mii de pedestrași, și Tu ai

---

care îndoie. Căci asta arată acest «a deosebit întru buzele sale», în loc de: Nu fără de îndoie a rostit cuvintele. Că zice: «A zis Moisi către dîșii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?» Pentru aceasta, Dumnezeul tuturor nu i-a dat nici lui pămîntul făgăduit părinților, ci i-a poruncit să-și primească sfîrșitul vieții, iar făgăduința a împlinit-o prin Iisus Navi. Și Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altelice iconomisînd. Întîi că, știind nebunia Iudeilor, nu a lăsat ca toată făgăduința să ia sfîrșit printr-insul, ca să nu-l socotească pe dînsul Dumnezeu; căci cei ce făcuseră Dumnezeu chipul vișelului, ce feluri de cînte nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a și făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate și vremelnicia punerii de lege, dintru cele întîmplăte însuși puitorului de lege: căci, dacă legiuitorul nu a dobîndit pămîntul făgăduit, de aici era lesne a cunoaște că nici ei nu vor dobîndi această purtare de grijă prea multă vreme.” (*n. m.*).

zis să le dau lor carne! Iar după aceasta s-a îngreunat iarăși și încă se lepăda de ocrotirea norodului.” Ci acelea s-au întîmplat deosebi și în taină. Iar aceasta – răspunde Hrisostom – s-a făcut în chip arătat și de față înaintea mulțimii, cu sminteala a tot norodul, prin urmare cu vătămare obștească. „Iar aceasta se greșea arătat și înaintea a tot norodul. Pentru aceea, și Dumnezeu însemna aceasta învinovățindu-l și zicînd: «Nu M-ați sfințit pe Mine înaintea fiilor lui Israil!»” Dacă acolo m-aș fi aflat atunci de față între Israiliteni, poate mă sminteam și eu ca și ceilalți. Robul lui Dumnezeu are datorie nu numai a săvîrși voia Domnului, ci a o săvîrși și după chipul cel cuviincios. Cele bune să se facă bine, căci cele ce nu se fac bine nici nu sînt chiar bune. Nici chiar la sfinții înșiși nu laud năravul cel scîrbavnic și greu, cel aspru și sălbatic, cel veninos și minios, și mîndru și ocăritor întru mustrea altor. Ba, nu-l laud nici cînd îi văd săvîrșind minuni!

31

**Fratele care nu face bine fratelui său nici cînd poate
a-i face bine cu nepăgubire**

Israilitenii se roagă și cer de la împăratul Edomului să le dea voie numai să treacă prin hotarele stăpînirii sale, ca să intre în pămîntul Hanaaneilor cel rînduit lor spre moștenire de la Dumnezeu. Și, rugîndu-l să primească ei harul acesta, pun înainte întîi rudenia care îi împreuna pe ei ca pe două neamuri ce se trag din doi frați: adică cel al Edomenilor din Isav, iar cel al Israilitenilor din Iacov. „Acestea zice fratele tău Israil... și celelalte” (*Numeri* 20:14). Al doilea, pun înainte relele cele mari și prea-grele cîte au suferit ei (Evreii) sub tirania cea aspră și fără de omenie a Egiptenilor, cele ce nici Edomenilor nu le erau neștiute și necunoscute: „Tu știi toată osteneala care ne-a aflat pe noi” (la fel). Al treilea, pun înainte nevătămarea și nepăgubirea trecerii lor prin Edom, dacă îi vor lăsa. Vom trece – zic ei – pe calea cea obștească și împărătească, cea bătută, fără a ne abate în dreapta sau în stînga, fără a vătăma rodurile ori semănăturile pămîntului vostru, fără să bem măcar apă din fîntinile voastre. Ori, de se va întîmpla să bem – ori noi, ori vitele noastre –, ne făgăduim că și apa [aceea] o vom plăti: „Pe calea împărătească vom merge... Nu ne vom abate în dreapta, nici în stînga... Iar dacă vom bea din apa ta eu sau dobitoacele mele, voi da ție prețul” (același capitol, stihurile 17-19). Nu vă temeți, fraților Edomeni, nu va urma din partea noastră către voi nici pagubă, nici cea mai mică supărare. Vom trece pe la poalele muntelui: „Lucrul este de nimic, vom trece pe lingă munte” (la fel, stih 19). Ce socotești? Se pleacă la cererile acestea prea-drepte împietriții și neomenoșii Edomeni? Ba, nicidecum! „Edomeanul nici nu-l

cinstește pe Israil ca pe o rudenie, nici nu-i sloboadă trecerea ca pe una nevătămătoare” – precum însemnează nenumitul tilcucitor. O, fără de omenie sălbăticie! De multe ori, pe frați nu îi doare inima pentru frații lor nici când îi împreunează prietenia și rudenia cea după sînge și nu se pleacă nici la cel mai mic har și sprijinire chiar cînd o pot săvîrși fără osteneală și supărare, fără a urma pagubă și vătămare. Fratele Edomean nu primește ca fratele său Israilitean să calce pe pămîntul său nici în trecere: „Nu vei trece prin pămîntul meu!” (*Numeri 20:20*). Ci se și într-armează asupra lui cu oaste multă la număr și iese asupra-i ca să-l oprească și să-l gonească: „Și a ieșit Edom spre întîmpinarea lui [Israil] cu gloată grea și cu mîna tare” (aceiași stih). O, neam neîmpăcat, și neînvoit, și neînrudit și nepotrivit, care nici nu cunoști sînge [rudenie], nici nu-l ai.

Dar cîți, și în vremea noastră și între noi, cîți sînt „Edomeni”! Nădăjduiești într-o dinșii ca într-o niște rudenii, și îi afli prea-străini. Te apropii, și ei nu vor nici să te apropie de dinșii. Ceri pace, și întîmpini război. Nici nu ceri ajutor, și afli chiar ceea ce nu credeai, adică goană. Ceri pămînt ca să treci, apă să bei, făgăduind să o plătești și pe aceasta, dar afli dimpotrivă arme și împotrivă luptători gata a te adăpa cu fier. Într-un cuvînt, îndrăznești ca la niște prieteni și frați, și întîmpini vrăjmași, dușmani și gonitori. Nădăjduiai (ori nici nu nădăjduiai și nu aveai trebuință de ajutor), dar (și nici aceasta nu o nădăjduiai) ai căzut în goană.

32

**Evreii sînt nu numai cîrtitori într-o cele supărătoare,
ci și nerecunoscători într-o bunătățile pe care le dobîndesc**

Oricît s-ar împuțina cu sufletul norodul Evreilor înconjurînd încolo și încoace rătăcit în locuri nelocuite și fiind acum slăbănogit din înconjurarea cea lungă și ticăloșită („Și s-a împuținat cu sufletul norodul în cale” *Numeri 21:4*), oricît s-ar scîrbi temîndu-se ca nu cumva în cele din urmă să moară în acele nemărginite pustietăți („Pentru ce ne-ai scos pe noi a ne omorî în pustie?” *Numeri 21:5*), oricît s-ar tîngui strîmtorîndu-se din lipsa celor de nevoie („Căci nu este pîine, nici apă” *Numeri 21:5*), fiii lui au și oarecare iertare, din împreună pătîmire¹. Într-o cele supărătoare și ostentive ce întîmpină, omul neputincios este mai de multe ori și fricos, puțin cu sufletul și prin urmare cîrtitor din fire. Dar, atunci cînd se tînguește și cîrtește nerecunoscător și nemulțumitor încă și într-o bunătățile pe care le dobîndește, nicicum mulțumindu-se nici într-o acestea, aceasta nu mai este vrednică de iertare și de lăsare norodului [Evreilor]. El prea-prihăneș-

¹ Ori milostivire (*n. tr.*).

te încă și hrana cea mai presus de fire și cerească ce se economisea în chip minunat de sus, de la Dumnezeu, și se trimitea către dînsul. Pe lângă altele, Evreul se îngreșează încă și de însăși mana cea trimisă de Dumnezeu, și o defaimă și o netrebnicește: „Sufletul nostru s-a degustat de piinea aceasta deșartă” (*Numeri* 21:5). Mare nemulțumire și vrednică de pedeapsa șerpilor cu care Dumnezeu i-a pedepsit pentru aceasta pe nemulțumitorii aceștia: „A trimis Dumnezeu norodului șerpi omorîtori. Și mușcau norodul, și a murit norod mult din fiii lui Israil” (la fel, stih 6). Cu dreptate s-au trimis șerpii – și nu prost șerpi, ci șerpi omorîtori – să-i mănince pe puii aceștia de vipere care rupeau pîntecele care i-a născut și i-a hrănit¹ și pentru aceasta nici nu erau vrednici a trăi.

33

Păcatul este șarpe prea-omorîtor. Înălțarea neotrăvitorului șarpe de aramă s-a făcut vindecare mușcării șerpilor celor otrăvitori.

Nu toți șerpii sînt întocmai aducători de moarte. Așa cum felurile lor sînt multe și deosebite, tot astfel ei au mai mult sau mai puțin și dinții otrăvitori. Dar șerpii trimiși atunci de Dumnezeu spre pedeapsa cîrtitorilor Evrei în pustie destul le era numai să muște ca să și omoare; pentru aceea, *Dumnezeiasca Scriptură* i-a închipuit din însăși isprava și i-a numit „șerpi omorîtori”: „Și a trimis Domnul norodului șerpi; nu prost șerpi, ci șerpi omorîtori” (*Numeri* 21:6). Și astfel de „șarpe” este păcatul: șarpe omorîtor. Cînd răneste sufletul omului, el îl omoară îndată, adică îl lipsește îndată de suflarea cea viețuitoare a darului lui Dumnezeu, și acesta este somnul cel spre moarte, aceasta este moartea sufletească. Așa, șarpele păcatului cel dinții i-a mușcat la început pe cei doi oameni dinții și i-a omorît îndată. Drept aceea, ei au adevărit cu lucrul zicerea mai-nainte a pedepsei călcării de poruncă: „Ori în ce zi veți mîncă, cu moarte veți muri!” (*Facerea* 2:17). Fiindcă, deși au mai trăit încă mulți ani după neascultare, însă cu adevărat au murit cu prea-reaua și prea-pierzătoarea moarte a sufletului în ziua și ceasul în care au mîncat. Dintru [păcatul] acela, otrava aceasta omorîtoare și pierzătoare de suflet s-a revărsat și s-a împărțit după urmare la tot felul păcatului, împreună cu moartea cea sufletească trecînd-o și cea trupească asupra a toată starea cea prea-ticăloasă și jalnică a fiilor lui Adam. Căci, pentru dînsul și pentru păcatul strămoșesc cel întru dînsul întru care am păcătuit [și noi], moartea a stăpînit și a domnit peste toți și nimeni nu este nemuritor, fiindcă nici nimeni fără de păcat.²

¹ După acea zicere că puii de viperă rup pîntecele maicii lor atunci cînd se nasc (*n. m.*)

² „De aceea – precum printr-un om a intrat în lume păcatul și, prin păcat, moartea – tot așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru care toți au păcătuit” (*Romani* 5:12). „Du-

Ci Dumnezeu i-a miluit pe Evreii care se chinuiau atunci de către șerpi în pustie. Pentru aceea, Multmilostivul i-a poruncit lui Moisi și [acesta] a pus pe stîlp un șarpe de aramă spre privirea tuturor. Și, căutînd la șarpele cel stîlpit, Israiliteanul mușcat de șarpe nu murea: „Și s-a făcut cînd mușca șarpele pe om, și căuta la șarpele cel de aramă, și trăia” (*Numeri* 21:9). Și, în cele din urmă, Întrupotînduratul Dumnezeu a iconomisit tot după acest chip și mîntuirea a toată zidirea Sa omenească: „Precum Moisi a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe și Fiul Omului.”¹ Prea-bine a însemnat Severian pentru aceasta: „[În pustie] unii sînt șerpilor care mușcă, și altul este acela care se răstignește pentru dinșii. Ce voiește ghicitora? Ce fîgăduiește umbra Tainei?”² Precum acolo chipul [șarpelui] care nu mușca

pă ce a zis că Domnul Iisus ne-a îndreptat pe noi, se întoarce la rădăcina răului, adică la păcat și la moarte, și arată că acestea două au intrat în lume «prin-tru un singur om», adică prin Adam. Iar apoi va arăta că acestea «s-au pierdut» (ori «s-au stricat») tot prin-tru un om, adică prin Iisus Hristos. Dar ce înseamnă zicerea: «pentru care toți au păcătuit»? Adică: Pentru Adam, au păcătuit toți oamenii. Căci acela a căzut și a murit, și din pricina lui s-au făcut muritori și cei ce nu au mîncat din pomul oprit, ca și cum ar fi păcătuit și ei” (Teofilact). „Dar de ce se împarte păcatul lui Adam la cei se nasc dintr-însul, de vreme ce el a greșit? – se întreabă Sfîntul Nicodim Aghioritul. Vezi aceasta la subînsemnarea numelui Canon, în cartea noastră tipărită din nou (*Pidalion*). Iar Apostolul, cu un singur cuvînt: «pentru care toți au greșit», a arătat aici că din pricina lui Adam au păcătuit toți cei din Adam. Iar chipul materialnic prin care se moștenește păcatul strămoșesc este – după cum zic toți teologii – în pătimașa și îndulcitoarea vărsare a seminței din care ne zămislăm. De aceea și mărturisim că Domnul nostru Iisus Hristos, ca unul ce nu S-a născut din sămîntă, este mai presus de păcatul strămoșesc.” (*n. m.*)

¹ „Și, precum Moisi a înălțat șarpele în pustie, așa se cade a Se înalța Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan* 3:14). Iar tilcuirea lui Teofilact la acest stih este după cum urmează: „După ce a spus mai-nainte pentru a doua naștere a Botezului, zice de-aceea și pentru facerea de bine ce ni s-a făcut nouă prin Cruce. Căci Crucea și moartea [Domnului] ne este nouă pricinuitoare de darul cel prin Botez, de vreme ce, cînd ne botezăm, închipuim moartea Domnului. Și nu zice arătat: «Mă voi răstigni!» – ci pomenește de șarpe și de istoria cea veche. Una adică, învățîndu-ne pe noi că cele vechi sînt rudenie cu cele noi și că Unul și același este Legiitorul *Legii celei Vechi* și al *Celei Noi* (măcar că Marcion, și Manent și cealaltă ceată a unor eretici ca aceștia leapădă *Legea cea Veche*, zicînd că aceasta este punere de lege a «ziditorului celui rău»). Iar apoi și pentru a ne arăta că, dacă Iudeii scăpau de moarte căutînd la chip de șarpe de aramă, cu mult mai vîrtos noi vom scăpa de moartea sufletului căutînd la Cel Răstignit și crezînd. Și vezi inchipuirea asemănîndu-se cu adevărul: acolo, era asemănare de șarpe, care avea chip de fiară, dar venin nu avea; tot astfel și aici om este Domnul, dar slobod de veninul păcatului (fiindcă întru asemănare a trupului păcatului a venit [*Romani* 8, 3], adică întru asemănare de trup ce este supus sub păcat, dar nu a fost trup al păcatului). Deci atunci, cei ce vedeau [șarpele de aramă] scăpau de moarte trupească, iar noi scăpăm de moarte sufletească. Atunci, [șarpele] cel spînzurat vindeca mușcări de șerpi, iar acum Hristos tămăduiește rani ale balaurului celui gînditor.” (*n. m.*)

² „Căci *Legea* – avînd umbră a bunătăților ce vor să fie.» Adică *Legea* avea însemnarea și inchipuirea bunătăților ce aveau să se dea de Hristos în Testamentul cel nou. Cui?

și nu rănea s-a pironit pe lemn. [deși] alți șerpi mușcau, tot astfel și [aici] Iisus cel fără de păcat avea să pătimească pentru toți, ceilalți oameni păcătând. Pentru șerpii ce mușcau, Se răstignește un șarpe nevinovat; pentru noi, cei supuși morții, Se pironeste Cel nesupus păcatului. Astfel este mintuitoarea iconomie închipuită pentru noi din început și săvârșită întru plinirea vremilor.”

Astfel, după închipuirea șarpelui de aramă, Mintuitorul nostru S-a înălțat fără a fi părtaș veninului de șarpe otrăvitor; Cel care n-a făcut păcat S-a arătat întru asemănarea trupului păcatului,¹ S-a arătat sub blestem Cel ce

Celor ce ar primi acest Testament. «Iar nu însuși chipul lucrurilor.» (Evrei 10:1). Zice deci că *Legea* nu avea însuși adevărul «lucrurilor». Al căror lucruri? Adică al jertfei lui Hristos, al preoției și al iertării păcatelor sufletești. Căci cele ale *Legii Vechi*, fiind umbrite și nearătate, se aseamănă cu umbriile pe care le însemnează zugravii mai înainte de a zugrăvi vreun chip; iar cele ale Darului acesta nou al evangheliei se aseamănă cu chipul cel desăvârșit, adică cu lucrul adevărat, fiindcă acestea s-au îndeplinit și s-au făcut cu strălucire. Așa tîlcuiește zicerea aceasta Sfîntul Ioan Hrisostomul. [...] [Iar după Sfîntul Grigorie Teologul] Apostolul numește «umbră» cele din *Legea Veche*, iar «chip» pe aceia ce se săvârșesc acum în Biserica lui Hristos, care sînt arătări și închipuiri ale altor taine mai desăvârșite, adică a acelora pe care au să le dobîndească cei vrednici în veacul viitor, numite «lucruri» de către Apostolul. Deci – așa cum icoana e lipsită întrucîtva față de chipul cel dintîi [«model», *n. m.*], tot astfel și Tainele darului, cele din veacul acesta, sînt lipsite de lucrurile desăvârșite ce au să urmeze în viitorul veac. Și, iarăși, așa cum întîia închipuire, cea umbrită, nu este întocmai cu chipul cel desăvârșit, tot astfel și *Legea Veche* a fost lipsită și nu întocmai cu Testamentul cel nou” (Teofilact) (*n. m.*).

¹ „Pentru că ceea ce era cu neputință *Legii* – fiind slabă, prin trup – a săvârșit Dumnezeu, trimițîndu-L pe al Său Fiu întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat, și a osîndit păcatul în trup” (Romani 8:3). „Cuvintele lui [Pavel] par a fi împotriva *Legii*, dar nu sînt, căci Apostolul nu vorbește de «răul *Legii*», întru care ea ar fi făcut rău, ci de «neputința *Legii*», întru care era neputincioasă. Dar cum de era neputincioasă? «Prin trup», adică din pricina cugetării trupesti. [...] Și zice: Dat fiind că *Legea* – precum am arătat – învăța cu adevărat care este binele și care răul, dar nu putea birui cugetarea prea-trupească a oamenilor, Dumnezeu Tatăl a trimis pe Fiul Său cu *asemănare de trup păcătoș*, adică avînd trup asemenea după ființă cu trupul nostru cel păcătoș, dar fără de păcat. Căci, de vreme ce a pomenit de păcat, Pavel a adăugat și asemănarea, pentru că Fiul lui Dumnezeu nu a luat alt trup, ci, însuși acest trup luîndu-l, l-a sfințit și l-a incununat, cu acest trup a osîndit păcatul și a arătat că trupul nu este păcătoș din fire. [...]

Iar acel «și pentru păcat» se poate înțelege, mai simplu, în loc de: «Tatăl a trimis pe Fiul pentru păcat», adică: «pentru ca să biruiască păcatul», dacă vom despărți înainte de «și pentru păcat». Iar marele Ioan Hrisostom, împreună zicerea: «și pentru păcat» cu zicerea: «a osîndit păcatul în trup», spune că Hristos mai întîi a mustrat păcatul pentru nedreptatea pe care i-o făcea Lui, iar apoi l-a osîndit. Fiindcă, atîta vreme cît îi omora pe oamenii cei păcătoși, păcatul le da moartea cu dreaptă judecată; dar – de vreme ce a aflat trupul Domnului fără păcat, și totuși l-a omorît cu nedreptate – păcatul a fost osîndit de Hristos ca unul ce L-a nedreptățit și a păcătuit. Așadar, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său și pentru ca să vădească păcatul de nedreptate și de greșeală și să-l osîndească, astfel încît diavolul să nu poată zice că Hristos l-a biruit ca un puternic, cu puterea Sa, iar nu ca un drept, cu dreptate. Aproape aceleași lucruri le zice și Teodorit” (Teofilact) (*n. m.*).

a dezlegat blestemul Preabinecuvîntatul Dumnezeu.¹ Pentru aceea, destul ne este nouă numai a căuta la Dînsul cu o vie și curată privire de credință, și așa ne dezlegăm de strămoșescul blestem ce a venit asupra noastră, ne iertăm de tot păcatul care stăpînește întru noi, scăpăm de dinții șerpilor cei otrăvitori, ne sculăm din omorîrea sufletului: „Tot cel mușcat, văzîndu-l pe dînsul, va trăi” (*Numeri* 21:8). Și nici nu ne păgubim cu paguba cea mai de pe urmă despre moartea trupească cea gătită nouă cînd se plinește hotărul vieții pămîntești, precum a urmat celor mușcați de șerpi în pustie după vindecarea mușcării; ci mai vîrtos ne și folosim prin moartea aceasta, căci ne mutăm din ticăloșirea pustiului în pămîntul făgăduinței și, izbăvindu-ne dintru o vremelnică și mult ostenitoare viață, ne mutăm la odihna și desfătarea unei neîmbătrînite și nesfirșite fericiri.

34

Aceeși pricină

Șarpele de aramă nu s-a stîlpit Israilitenilor atunci în pustie ca o doctorie mai-nainte păzitoare împotriva mușcării șerpilor, ci ca o doctorie vindecătoare. Adică ajutorarea de la dînsul la cei ce își întorceau ochii către el nu era spre a nu-i mușca șerpii pustiului, ci era spre a nu-i omorî după ce îi mușcau. Așa citesc eu: „Și, de va mușca șarpele, tot cel mușcat va trăi văzîndu-l pe el (pe șarpele de aramă)... Și a fost cînd mușca șarpele pe om, și căutau spre șarpele de aramă, și trăiau” (*Numeri* 21:8, 9). Într-un cuvînt, văzîndu-se, șarpele de aramă stîlpit nu oprea rana șerpilor fîrțitori, ci o vindeca. Întîi mușcătura, apoi căutarea spre șarpele ridicat pe stîlp; și în

¹ „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcîndu-Se blestem pentru noi, căci scris este: «Blestemat este tot cel spînzurat pe lemn» (*Deuteronomul* 21:23)” (*Galateni* 3:13). „Vreunul din Galateni ar fi putut sta împotriva, zicînd: Este adevărat că cel ce nu face faptele Legii este blestemat și că credința îl îndreptează pe om, dar de unde este arătat că blestemul Legii s-a dezlegat și s-a ridicat din mijloc? Căci noi ne temem ca nu cumva să ne aflăm încă sub acest blestem, fiindcă am apucat o dată de ne-am supus robiei Legii. Pentru aceasta așadar, Pavel dovedește aici că blestemul acela s-a dezlegat cu mijlocirea lui Iisus Hristos, căci Acesta S-a făcut de bunăvoie blestem, cu plata aceasta răscumpărîndu-ne din blestem. Blestem pe care nu era drept a-l lua Hristos, pentru că El a plinit toată *Legea* și a fost fără de păcat, iar noi eram vinovați sub blestemul acesta pentru că nu puteam să plinim toate lucrările Legii și pentru că eram călcători de *Lege* și păcătoși. De aceea a și urmat una ca aceasta, precum, de pildă, dacă cineva ar fi osîndit să moară pentru răutățile sale, iar apoi s-ar afla un nevinovat care, ca să-l slobozească de la moarte, să aleagă a muri el însuși pentru viața și dragostea aceluia. Deci Hristos a primit blestemul pe care *Legea* îl da celui spînzurat pe lemn – fără ca El să fie supus blestemului, o dată pentru că plinise toate *Legea*, și alta pentru că nu a făcut păcat și călcare de poruncă – și așa a dezlegat tot blestemul pe care ni-l da nouă *Legea*, pentru că nu o puteam împlini toată, rămînînd într-însa totdeauna” (Teofilact) (*n. m.*).

sfirșit, după căutare, vindecarea. Dar oare nu era aceea mai bună, [adică] nu era mai de folos să-l vadă Evreul mai-nainte de a fi mușcat, ca să nu se muște, decât să-l vadă pe urmă ca să se vindece după ce s-a mușcat? Nu o știu, aceasta știu: că, mai-nainte de a începe șerpii pământului să-i muște și să-i omoare pe Evrei în pustie, Evreii erau deja vrednici de osindă și de pedeapsă, pentru grelele cîrtiri și îndrăznețele ocări și grăiri împotriva asupra lui Dumnezeu și asupra lui Moisi. Și înșiși Evreii aceștia au cunoscut și au mărturisit aceasta către Moisi, zicînd: „Am păcătuit, căci am grăit de rău asupra Domnului și asupra ta” (același capitol, stih 7). Prin urmare, în chip drept, dreptatea trebuia să aducă nerecunoscătorilor și nemulțumitorilor acelora întîii pedeapsa, ca apoi să se pornească milostivirea spre a le aduce în urmă vindecarea după ce se vor pocăi.

Dacă va muta cineva întrebarea de la Evrei la toată zidirea omenească, răspunsul este că și tot neamul omenesc era omorît păcatului pentru păcătuirea strămoșului și pentru celelalte răutăți ale voinii cele înmilionite care s-au ivit de aici și pe toți i-au făcut vinovați muncii și vrednici morții trupești și sufletești. Încît, după închipuire, a urmat adevărul. În urmă, Începătorul mîntuirii noastre S-a înălțat pe lemnul Crucii, și oricine își va deschide și își va întoarce ochii sufletului către El prin credință, acela se doctoricește de pierzătoarea mușcare a șarpelui celui viclean, izbăvindu-se de moartea sufletească a păcatului (care este moartea cea mai înfricoșată). Și nicicum nu se păgubește despre cea trupească, ci mai ales se și folosește, avînd-o pe aceasta ca mutare de la această vremelnică și prea-ticăloasă petrecere pămîntească la prea-adevărata viață din Ceruri, cea neîmbătrînitoare și nesfirșită. „Tot cel mușcat, văzîndu-l pe el, va trăi.” Teodorit ne petcluiește cele zise: „Precum cei ce se mușcau de șerpi dobîndeau mîntuire privind la șarpele cel de aramă, tot astfel cei ce se rănesc de păcat se arată mai tari decît moartea și dobîndesc viața veșnică crezînd fără îndoială Patimii Mîntuitorului nostru.”

Iisuse – Dumnezeuul meu și Domnule, Făcătorul și Izbăvitorul meu, Ziditorul și Mîntuitorul meu –, se cade a îndrăzni eu să cercetez sfaturile Tale cele prea-neînțelese și de aceea și neurmăte? Eu, netrebnică și ticăloasă Ta zidire, să meșteșugesc cuvinte cu iscodire, cercînd iconomia și pogorămîntul cel nefîlcuit al Tău pentru mine, făptura Ta cea proastă? Eu să grăiesc judecăți către Tine? Eu să mă semeșesc să Te întreb pentru ce întii ai slobozit să mă rănesc de vicleanul șarpe, iar apoi ai binevoit să privesc la Tine dacă voiesc a mă slobozi de rănilile mele aducătoare de moarte? Ba, să nu fie a mi se întinde la atîta obrăznicie gîndurile mele cele fricoase! Să nu fie a ajunge eu la atîta lipsire de minte! Tu, Dumnezeuul meu cel prea-înțelept și prea-bun, m-ai făcut slobod după sufleteasca mea înființare, nu ca

pe un rob supus; de sine-mi voitor și de sine-mi stăpînitor, nu cu totul alit; cu adevărat, supus spre a păcătui din a mea nedesăvîrșire și neputință, ci și putere avînd spre a nu păcătui; dar m-ai arătat primitor de pocăință și de iertare chiar de voi păcătui, dacă voi vrea să cîștig milă întorcîndu-mă [de la păcat]. Eu m-am supus vrăjmașului meu șarpe de voie, ascultîndu-l, și m-am schimbat spre rău din nebunia mea; și vicleanul șarpe și-a vărsat întru mine otrava cea pierzătoare și greu m-a rănit spre moarte. Însă, împreună cu bîntuiala șarpelui, a ajutat și nebunia mea și neînfrînarea. Și, din amîndouă acestea, m-am răzvrătit; răzvrătindu-mă, m-am înrăutățit; înrăutățindu-mă, m-am vătămat; vătămîndu-mă, m-am smerit: „Căci mai-nainte de a mă smeri, eu am greșit.”¹ Greșeala mi-a pricinuit înrăutățirea, înrăutățirea [mi-a pricinuit] vătămarea, vătămarea [mi-a pricinuit] smerirea, smerirea mea iarăși mă cheamă la întoarcere [de la păcat]. Dar și toată întoarcerea mea, și ea este lucru și dar al nemărginitei Tale bunătați, Doamne. Încît văd că, după închipuire, adevărul a urmat în chip arătat: fiindcă Tu, Multmilostivul, nu m-ai trecut cu vederea; ci, suindu-Te pentru mine pe lemnul Crucii, mi-ai dat chip să caut către nemărginita Ta bunătațe și să alerg către Tine cu ochii credinței, dacă voiesc a mă vindeca de rana cea de șarpe și a fi viu. Întrutotîndurate Doamne, socotesc prea-covîrșitoarea Ta milă și cu toate puterile sufletului meu slăvesc și măresc înălțimea prea-înțeleptei și netîlcuitei Tale iconomii celei pentru mine. Căci ai pus iarăși în mîinile mele tîmăduirea rănilor mele și scăparea morții mele, numai să caut cu credință la Tine, la Cel ce Te-ai răstignit pentru mine, și să chem din tot sufletul meu și inima mea îndurările și milele Tale.

35

Primejdia vecinului îl tulbură pe cel cu care se învecinează.

**Cînd sfatul cel rău stăpînește mai mult decît cel bun,
ce alta urmează începerii lucrului decît nenimerire ori și pagubă.**

Nu este chip a vedea omul relele și primejdiile ce vin asupra aproape-lui său, iar el să rămînă cu desăvîrșire neîngrijat și liniștit, mai ales cînd și el se află supus la aceleași împrejurări ori la cele asemenea. Balac, împăratul Moaviților, a văzut ce pătîmiseră cu puțin înainte vecinii săi: Or, împăratul Vasanului, și Sion împăratul Amoreilor. A văzut că norodul Israelitean i-a bătut cu război, și i-a pierdut desăvîrșit, a lovit cu ucidere de sabie pe toți supușii lor, a stăpînit tot pămîntul lor și a locuit el cetățile lor. De

¹ „Mai-nainte de a mă smeri, eu am greșit, pentru aceasta cuvîntul Tău am păzit” (Psalmul 108:67). „Eu însumi – zice – mi-am pricinuit certarea. Hotărîrea pedepsei este slobodă de nedreptate: păcatului i-a urmat certarea, iar certării – păzirea legilor. M-am îmbolnăvit, m-am tăiat, m-am însănătoșit” (Teodorit) (n. m.).

aici, ce trebuia să aștepte însuși Balac pentru împărăția sa și pentru neamul său? Nimic altceva decât să se teamă și să tremure: „Și, văzînd Balac fiul lui Sefor toate cîte a făcut Israil Amoreilor, s-a temut foarte Moav de norod” (*Numeri* 22:2, 3). Pentru aceasta, împăratul Moavit cheamă îndată la sfat pe bătrîni Moaviților și ai Madianiților împreună, și socotesc cu mare chibzuire ce fel de chip este oare de folos să uneltească pentru a se izbăvi de un vrăjmaș nenumărat cu mulțimea, neoprit cu pornirea, nesuferit cu puterea. Pînă aici, cu cuviință, căci pătîmirea vecinilor deșteaptă frica, iar primejdia cea dinaintea ochilor deșteaptă chibzuirea. Dar nu era bine ca sfetnicii aceștia politici, după ce au văzut ce au pătîmit vecinii lor, să facă socoteală și să lucreze ceea ce era de folos ca să scape de stricare? Nu trebuiau și ei să-și chibzuiască spre folos mîntuirea și paza lor asupra vecinilor? Ceea ce nu au făcut. Dacă ar fi lăsat norodul Israilitean să treacă cu pace prin hotarele pămîntului lor, Amoreii n-ar fi pătîmit ceea ce au pătîmit. Israilitenii n-au cerut de la dînșii altceva decât aceasta: „Și a trimis Moisi soli către Sion, împăratul Amoreilor, cu cuvinte de pace, zicînd: Vom trece prin pămîntul tău, pe care vom merge... pînă vom trece hotarele tale” (*Numeri* 21: 21, 22). Deci, dacă Moaviții și Madianiții vor face aceasta de astă dată, vor rămîne întru netemere și se vor păzi neasupriți. Și aceasta ar fi trebuit să fie hotărîrea sfaturilor lor. De vreme ce nu voiau războiul, trebuiau să ceară pacea; de vreme ce se temeau să întrebuițeze armele, se cuvenea să scape la învoire. Dar ba! – socoteala aceasta nu li s-a părut dreaptă. Lă-sînd chipul acesta care putea să-i păzească, deșertii au ales să întrebuițeze un alt mijloc neajutător și deșert, prin care nu trebuiau să nădăjduiască a vedea vreun folos. „Lepădînd armele, aleargă la vrăjire” – precum însemnează Apolinarie. Nebunii au socotit să cheme un vrăjitor sau fermecător, ca să-i blesteme pe vrăjmași și, întărîndu-se ei prin blestemul fermecătorului, să se adune asupra acelora într-armați și să-i gonească: „Și acum vino – zic ei fermecătorului chemat, către care nădăjduiau –, vino și blestemă norodul acesta..., doar vom putea ucide dintr-înșii și îi voi scoate din pămîntul meu” (*Numeri* 22:6). Cînd la un stăpînitor biruiește și ia tărie sfatul mai rău, stăpînirea totdeauna se primejduiește: „Domnul înnebunește norodul pe care voiește să-l piardă.”

36

**Vrăjitorul Valaam, chiar nefînd bine credincios,
se face pildă de bună credință celor bine credincioși**

Cînd trimișii împăratului Moavului l-au chemat pe Valaam să vină împreună cu dînșii ca să-i blesteme pe Israiliteni, vrăjitorul n-a ascultat ca să alerge îndată fără zăbavă, după chemare. Ci mai întîi le-a zis: Așteptați aici

toată noaptea, să văd ce mă va lumina Dumnezeu, și voi răspunde vouă ceea ce va grăi Domnul către mine. Dacă îmi va zice să vin, voi veni; dacă nu, nu! (*Numeri* 22:8) Și – fiindcă în noaptea aceea a cunoscut prin vedenie că Dumnezeu nu voiește acel lucru, ci îl oprește – deșteptându-se dimineața i-a trimis înapoi pe bărbații trimiși la dînsul nelucrători către împăratul lor: „Întorcîndu-vă către domnul vostru, ziceți-i că Dumnezeu nu mă lasă să merg cu voi” (același capitol, stih 13). Cei mai-nainte trimiși de împăratul au venit și a doua oară; și, pe lîngă aceștia, și alții mai mulți, cu mai multe cinstiri, și mai bogate daruri și făgăduințe mai îndestulate. Dar vrăjitorul [a rămas] statornic întru hotărîrea sa și le-a răspuns: Chiar dacă împăratul îmi va da casa lui plină de argint și de aur, nu mă va îndupleca cîndva să calc porunca cea dumnezeiască: „Nu voi putea călca graiul Domnului Dumnezeu” (la fel, stih 18).

Este socoteală obștească a Părinților că, prin „Dumnezeu”, vrăjitorul nu-L înțelege aici pe Cel adevărat și Care chiar este Dumnezeu, ci pe demonul cel mincinos, pe „dumnezeul” pe care obișnuia el să-l cheme și să-l asculte întru vrăjirile sale păgînești: „«Îl voi întreba – zice – pe dumnezeu», dar nu pe Cel ce este [Dumnezeu], căci era vrăjire, ci pe demonul care i se arăta de obicei.” Așa scrie Evsevîe. Iar Teodorit asemenea: „Acela (adică Valaam) nu Îl întreba pe adevăratul Dumnezeu...” Și Chiril al Alexandriei zice într-un glas: „Valaam a zis că «domnul» îi va grăi lui pentru că se fățărnicia a-L chema pe Dumnezeu.” Aceeași socoteală o pune înainte încă și Apolinarie: „Nu de la adevăratul Dumnezeu aștepta răspunsul, cerîndu-l, ci de la cei numiți «dumnezei» în chip mincinos.”

Dar – cînd citim în *Dumnezeiasca Scriptură* că „i-a răspuns lui Domnul Dumnezeu” (*Numeri* 22:9) și că „Dumnezeu i-a zis” (la fel, stih 12) – atunci înțelegem împreună cu Teodorit că nu i-a răspuns cel pe care îl chema, ci Acela pe Care nu Îl știa. Și citim în tilcuirea lui Apolinarie că ceea ce se zice însemnează arătare de îngeri. Îl auzim încă și pe Orighen¹ învățînd că aceasta era o Putere dumnezeiască ce risîpea vrăjile drăcești și mai-nainte iconomisea proorocia bunelor proorociri mai-nainte rînduite de la Dumnezeu neamului Israilitean: „Într-adevăr, către Valaam a venit o Putere dumnezeiască nechemată de dînsul. Și a venit ca să să-i izgonească pe draci care se chemau de către Valaam și să iconomisească dumnezeieștile proorocii.” Astfel încît unul era scopul lui Valaam, și alta s-a întîmplat: Valaam a năzuit la minciună, dar a lucrat adevărul.

¹ Învățul Orighen (~185-254) a fost un mare cărturar și totodată un mare eretic. De aceea – la al cincilea Sobor a toată lumea, care s-a ținut în Constantinopol la anul 536 – Orighen a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa, pentru nu mai puțin de 15 erezii. Aceasta nu înseamnă că s-a înșelat întru totul și întru toate. De aceea este pomenit aici și în alte părți (n. m.).

Dar de această dată nu este totuși afară de scop a ne folosi învățându-ne din pilda lui Valaam. Valaam era păgîn, dar noi putem să avem o prea-folositoare învățătură și de la păgîni, după alt chip. Fiindcă pilda aceasta a vrăjitorului se judecă de către toți a fi vrednică de laudă și de urmat. Și este așa: la toată apucarea și fapta sa, omul trebuie să alerge mai întii de toate către Dumnezeu; și, gîndind și el cu toată luarea aminte și întinsa chibzuire ceea ce se cade a face, să-L roage fierbinte pe Tatăl Luminilor să-l lumineze și să-l povățuiască dacă este sau nu cu cuviință și de folos a se apuca de lucrul ce este înaintea lui. Apoi, dacă va cunoaște și va pricepe că lucrul care îi stă înainte nu este unit cu dumnezeiasca voie, cu totul să se lepede de lucrul de acest fel și să fugă de dînsul.

Vedeți-l pe Valaam: Mă chemați la aceasta, o, boieri și stăpînitori? – zice. Mă lepăd de chemarea voastră! Mă sfătuiți – o, dregători și sfetnici, care păreți a fi sfătuitori înțelepți și politicoși? Nu mă pleacă sfatul și socoteala pe care o aveți! O, cunoscuți și știuți, o, rudenii și prieteni! – mă trageți spre voile voastre mult îndemnîndu-mă? Nu mă veți lua cîndva următor însoțirii voastre! „Nu mă lasă Dumnezeu să merg cu voi!” Ci poruncește împăratul, ca cel ce are stăpînire asupra mea? Dar – cînd și el, căruia la toate celelalte mă plec și mă supun –, cînd și el îmi poruncește cu orice fel de poruncă ce duce la călcarea dumnezeieștii porunci, nici lui atunci eu n-o să mă supun și nu o să mă plec nicidecum: „Nu voi putea călca graiul Domnului Dumnezeu!” Ce mi se pun mie înainte cinstiri și slave, vrednicii și măriri, strălucite răsplătiri și cununi, norociri și bogății? Ci tot argintul și aurul lumii, toate bunătățile pămîntului, lumea toată nu trebuie să aibă putere a mă clătina de la păzirea dumnezeieștii legi: „Mai bună îmi este mie legea gurii Tale decît mii de aur și de argint” (*Psalmul 118:72*).¹ Cuvînt al unui mare împărat și prooroc adevărat este cuvîntul acesta. Însă și Valaam, oricum a fost și ori la ce fel de dumnezeu căuta, a arătat aceeași socoteală iubitoare de Dumnezeu și dumnezeiască atunci cînd a răspuns către cei trimiși la dînsul de către Balac: „Dacă îmi va da Balac casa lui plină de argint și de aur, nu pot călca graiul Domnului Dumnezeu, să-l fac pe el mic sau mare în cugetul meu!” (*Numeri 22:18*)

O, cîți, o, cîți din cei ce făgăduiesc a fi bine-credincioși nu urmează măcar buna-credință întru aceasta a rău-credinciosului Valaam! Cîți, pentru cîștigul mai mic ce li se pune înainte întru cîte se apucă să facă, nu numai că nu poartă grijă să cerceteze și să se încredințeze deplin ce fel este oare voia Domnului pentru aceasta, ci, chiar arătat știind-o că este împotriva,

¹ „Căci, deși m-am izgonit din împărăție de către copilul meu, prin certarea Ta iarăși am dobîndit legea Ta, pe care o am mai scumpă decît toată bogăția” (Teodorit). Aceasta o zicea David pe cînd fugea de fiul său Avesalom, care bătea război cu el (*n. m.*)

îndrăznesc totuși și calcă poruncile înfricoșatului Dumnezeu! Vai! O, cîți, o, cîți sînt cu mult mai răi și mai rău-credincioși!

37

Iubirea de slavă împreună cu iubirea de averi au biruit în cele din urmă credința vrăjitorului

După ce trimișii împăratului Balac au venit a doua oară, se cădea oare ca Valaam vrăjitorul să-i mai țină, se cădea a-i sfătui să stea încă o noapte, ca el să-L întrebe iarăși pe Dumnezeu ce să facă? Nu se cădea, niciodată! Dumnezeu îi arătase voia Sa, ajungînd acum luminat: Nu vei merge! Oare Dumnezeu Se căiește și-Și schimbă sfatul ca omul? Poate că, la a doua trimitere a împăratului, cinstirile cele mari și multele făgăduințe au amăgit și au întunecat sufletul vrăjitorului cel iubitor de slavă și iubitor de averi. Și – măcar că gura îl arată oarecum viteaz și iubitor de Dumnezeu: „De îmi va da Balac casa lui plină de argint și de aur, nu voi putea...” – se vede însă că pe de altă parte inima l-a vădit pe neputinciosul și pe iubitorul de aur. Pentru aceea, vrăjitorul a zis întru sine-și să cerce iarăși dacă ar fi chip să alcătuiască cîștigul său cu învoirea voii dumnezeiești. Ceva de acest fel a socotit pentru Valaam și Sfințitul Teodorit: „Îndrăgind banii cei făgăduiți, vrăjitorul cerca iarăși dacă se cade a se duce împreună cu trimișii, socotind că Dumnezeul cel peste toate S-a căit” (întrebarea 40 la *Numeri*). Dacă așa este, iarăși vai! Cum amăgește și biruiește în cele din urmă patima cea rea a iubirii de argint și a îndrăgirii de slavă chiar sufletele care arată că se tem de Dumnezeu și că nu vor să calce legea Lui!

38

Depărtarea lui Dumnezeu, mînie dumnezeiască care sloboade oarecum împlinirea poftei păgînului spre paguba și pedeapsa lui

Dumnezeu – Cel ce mai-nainte a zis: Nu vei merge! – îi dă voie apoi lui Valaam să urmeze după pofta lui celor trimiși a doua oară către dînsul de la împăratul Balac: „Scoală, urmează lor!” (*Numeri* 22:20). Însă depărtarea aceasta a fost o mînie dumnezeiască: „Și S-a mîniat cu mînie Dumnezeu că s-a dus el” (la fel, stih 22). Și cîte stîngace și rele întîmplări i s-au întîmplat lui pe cale! Cîtă frică a căzut în inima lui! Cîtă primejdie a urmat însăși vieții lui! Măgărușul cel blind și bine-supus, care pînă atunci i se supunea și i se pleca purtîndu-l pe spate fără tulburare la trebuințele lui, acum se sălbăticește, și se nebunește și sare. Și, tare în cerbice și anevoie supus sub dînsul, se abate din calea cea dreaptă, netedă și călcată. Și, ducîndu-l acolo unde el nu vrea, nici glasuri ascultă, nici de ciomag simte, ci îl bagă

în desişuri prăpăstioase şi în strîmtori. Şi, rupîndu-l pe el de garduri şi de ziduri, numai cît n-a apucat să-l zdrobească. Apoi, sălbaticul dobitoc şade ingenunchind şi nici înainte nu voieşte a spori, nici înapoi a se întoarce. Întru acestea – o, minune! – mutul cu patru picioare şi gură deschide spre vorbire: „Şi ce ţi-am făcut ţie – îl întrebă măgarul pe grăitorul de proorocie –, ce ţi-am făcut ţie că mă bătuşi a treia oară pînă acum?” (*Numeri* 22:28). Peste toate, după ce a pătimit unele ca acestea de la neascultătorul măgar, neascultătorul vrăjitor vede în cele din urmă şi un înger stînd în preajma sa, care îl îngrozeşte clătînd asupra-i sabia scoasă, silindu-l a avea luare aminte să nu grăiască altceva decît numai ce îi va pune el în gură: „Mergi împreună cu oamenii aceştia, dar să te păzeşti a grăi orice grai voi zice către tine” (la fel, stih 35).

Ori aşa, ori într-alt fel, totdeauna se face ceea ce va da Domnul ori bine-voind, ori depărtîndu-Se şi slobozind: „Toate cîte a voit, Domnul a făcut.”¹ Care putere este îndestulată să stea împotriva atot-stăpînitorei şi atot-puternicei Lui voiri? „Voi Lui cine i-a stat împotrivă?” Dar nu-i era oare mai de folos şi mai fără de grijă lui Valaam ca – după ce a auzit dumnezeiasca poruncă dintîi: „Nu vei merge!” – să nu mai îndrăznească a-L ispiţi a doua oară pe Cel ce i-a poruncit, nici a se arăta fără minte şi nebun amăgindu-se de nădejdi deşarte? Iată a fost lăsat să meargă după pofta sa cu cei ce erau trimişi: „Sculîndu-te, urmează lor!” Dar a fost lăsat cu pagubă şi, afară de aceea că nu şi-a cîştigat scopul, şi-a primejduit încă şi viaţa. Pentru că îngerul cel purtător de sabie care i-a stat împotrivă, ocrotindu-l pe măgarul ce se bătea de dînsul cu nedreptate, puţin a lipsit să nu-l omoare: „Acum dar pe tine te omoram, iar pe dînsul îl ocroteam” (*Numeri* 22:33).

¹ „Toate cîte a vrut, Domnul a făcut, în cer şi pe pămînt, în mări şi întru toate adîncurile” (*Psalmlul* 134:6). Adică: „Cele făcute nu sînt măsurate deopotrivă cu puterea, ci cu voirea: căci putea să zidească încă mult mai multe decît acestea şi cu mult mai mari, ci atîtea şi unele ca acestea a voit. Dar toate sînt făpturi ale Lui: cerul şi cele cereşti, pămîntul şi cele pămînteşti, marea şi cele dintru dînsa. Iar «adîncuri» numeşte mulţimea cea nemărginită a apelor, căci le-a numit cu multe nume de mări, fiindcă în multe noianuri s-a despărţit marea cea una: căci unul este sinul Atlantic, şi altul Oceanul, şi noianul cel Tirenian, şi cel Ionian, şi cel Egeean, şi cel Arabic, şi cel Indian, şi Marea Neagră, şi Propontida [Marea Marmara], şi Elespontul [Strîmtoarea Dardanelor] şi alte noianuri, mai multe decît cele zise” (Teodorit al Chirului) (*n. m.*).

39

**Dobitocul cel necuvîntător cere cuvînt de la omul cel cuvîntător.
Și de aici ne învățăm că omul, ca cel ce se împărtășește de cuvînt,
este dator a se mișca totdeauna cu cuvîntul întru faptele sale**

„Ce ți-am făcut că mă bătuși acum a treia oară?” Pentru ce mă lovești acum a treia oară, care este greșeala mea? – îl întreabă necuvîntătorul măgar pe cuvîntătorul Valaam, ca pe unul ce se împărtășea de cuvînt și pentru aceasta era dator a nu lucra nimic fără cuvînt. Întîia oară a grăit către omul cel cuvîntător o vită necuvîntătoare altă dată, la început, adică atunci cînd șarpele din Eden a întreat-o pe Eva: „Ce dacă a zis Dumnezeu: Nu veți minca din tot pomul cel din Rai!” (*Facerea* 3:1). Pentru ce Dumnezeu v-a oprit voia de a gusta și a vă îndulci de unul singur dintre toate rodurile ce sînt în Rai? Pentru ce? Acolo, șarpele o întrea pe Eva „pentru ce?”, iar aici măgarul îl întreabă pe Valaam „dar pentru ce?”. Și un sfințit propovăduitor iezovit¹ îi întreabă din amvon pe ascultătorii săi de ce vitele necuvîntătoare totdeauna au întreat „pentru ce” cînd au grăit către om? Și nu răspunde nepotrivit spre dezlegarea nedumeririi, zicînd spre sfătuirea celor ce se învățau de dînsul că omul, ca unul ce se împărtășește de minte și de cuvînt, are datorie a face și a răspunde cu cuvînt totdeauna. Și datorie aceasta este atît de nescăpată omului, încît trebuie să o păzească nu numai cînd vorbește împreună cu oamenii cei de o fire cu el, ci și dacă dobitoacele cele necuvîntătoare ar fi avut putere a petrece și a grăi împreună cu dînsul, avînd și ele dreptate a cere totdeauna de la dînsul pricina și cuvîntul, adică pe acel „pentru ce” al apucărilor, și al lucrurilor și al faptelor lui.²

40

**Uneori, și cei înalți și mari îi momesc [lingușesc] pe cei mici și
mai de jos, mai ales cînd îi strînge trebuința**

Împăratul Balac primește a ieși din palatele sale împărătești întru întîmpinarea vrăjitorului Valaam: „A ieșit întru întîmpinarea lui” (*Numeri* 22:36). Se vede că Apolinarie se minunează la aceasta, că împăratul îl întîmpină pe vrăjitor; de unde face socoteală că aceasta era destul a-l ridica spre mîndrie pe vrăjitor și dintr-aceasta adaugă că și bărbații cei sfințiți³ și care se îndeletnicesc la slujba lui Dumnezeu se umflă și se trufesc cînd

¹ Pesemne că Iezuit (*n. m.*).

² Se înțelege de la sine că nu dobitoacele au vorbit Evei, și lui Valaam și altora, ci prin ele a grăit fie duhul cel necurat (spre amăgire), fie o putere dumnezeiască (spre muștrare sau povățuire) (*n. m.*).

³ Adică cei hirotoniți (*n. tr.*).

îi cinstesc dregătorii și cei ce strălucesc întru covârșirea puterii. Poate, dar eu socotesc că această mișcare a împăratului este de ajuns să ne încredințeze că el și-a pogorît oarecum mîndria cugetului și a primit să-l întîmpine pe vrăjitor fiind asupra nevoii războiului ce se îngrozea asupra-i, ca unul ce avea trebuință de ajutorul lui Valaam, la care deșertul nădăjduia. Așa se smerese în nevoi și cei mari, și cugetă mai măsurat și de multe ori și ei îi momesc și-i ocrotesc cu cinste covârșitoare pe cei mai mici.

Vezi-l aici pe Balac, împăratul Moavului, cum îl primește pe vrăjitorul Valaam. După ce întîia și a doua oară l-a chemat prin cei trimiși, iar cel chemat nu s-a arătat, vezi cum nu-l mai așteaptă acum să vină să stea înaintea sa; ci el iese, și îl ajunge și îl întîmpină afară după ce s-a apropiat la destulă depărtare: „Și, auzind că vine Valaam, Balac a ieșit spre întîmpinarea lui” (Numeri 22:37). Și ascultă cît de blînd și de dulce se jeluiește către dînsul întîmpinîndu-l: Am trimis să te poftească, pentru ce nu ai venit? „Am trimis către tine să te cheme, pentru ce nu veneai către mine?” (la fel). Și mai vezi cum glumește către dînsul, prefăcîndu-se oarecum cu oarecare șagă de prietenească luare în rîs: Știu, cunosc – zice – că nu am putere a te cinsti pe cît se cade cu adevărat. „Așa nu pot a te cinsti...” (același capitol, stih 40). Apoi, însemnează-mi cu cîtă osîrdie împăratul îndată oi și viței și ospătează prietenește pe vrăjitor și pe toți cei care îl întovărășeau: „Și a jertfit Balac oi și viței și i-a trimis lui Valaam și boierilor ce erau cu dînsul” (la fel). Bagă de seamă și cum în cele din urmă el însuși îl suie în locuri înalte, ca să-l facă să vadă de acolo și să-i blesteme pe fiii lui Israil: „Și s-a făcut dimineată; și, luîndu-l, l-a suit pe Valaam pe stîlpul lui Baal și i-a arătat de acolo o parte de norod [al lui Israil]” (Numeri 22:41).

Dar, pe lîngă cele zise, însemnează-mi despre cealaltă parte încă și aceasta: împăratul Balac îl momeste în chip tînuit pe vrăjitor, dar Valaam nu se momeste. Iată – zice Valaam –, iată și-am venit, o, împărate! Dar, pentru aceasta, ce? Oare pot grăi altceva decît ce va pune în gura mea Dumnezeu? „Iată am venit acum la tine. Voi putea grăi altceva? Graiul pe care îl va pune Dumnezeu în gura mea, pe acela îl voi grăi” (același capitol, stih 38). Cînd umblă cu frica lui Dumnezeu și voiește a împlini voia Domnului, omul nu caută la față de om, nu lingușește pe cineva, nu se fățărnicește, nu se amăgește, ci vorbește cu adevărul și lucrează cu dreptate: „Și Valaam a mers să-L întreb pe Dumnezeu” (Numeri 23:3). Iar la aceasta a mers pe calea cea dreaptă cu adevărat. M-ai chemat – îi zice – ca să-l blestem pe acela pe care nu-l blestemă Dumnezeu?! Apoi, Valaam își deschide gura și mărește norodul Israilitean, și îl înalță, și îl ferețește; și îi proorocește și îi vestește înmulțirea, și creșterea și înălțarea lui, puterea, biruințele, izbînzile; și, în scurt, toată buna norocire și slava lui care avea să fie.

Încît zice că îl are lucru vrednic de rugăciune și că [ar vrea] să fi fost chip a se împreună rîndui el și seminția lui cu acel neam sfînt Israilitenesc: „Să moară sufletul meu cu sufletul dreptilor și facă-se seminția mea ca seminția acestora” (Numeri 23:10). Într-acest chip – după însemnarea lui Apolinarie – cel ce a venit ca un vrăjmășuitor să-i blesteme pe Israiliteni dorea și se ruga a se face părtaș și împărtășit de buna norocire a Israilitenilor și el, și seminția lui: „Cel ce a venit spre vrăjmășuire se roagă a cîștiga împărtașirea cu cei pe care a venit să-i vrăjmășuiască și pofteste un astfel de sfîrșit ca acela pe care îl vor dobîndi aceia.”

41

Împăratul s-a mîniat că vrăjitorul, în loc de blestem, a dat norodului Israilitean blagoslovenii. Și s-ar fi mîniat încă și mai mult dacă ar fi înțeles că, mai mult, Valaam i-a blestemat pe Moaviți și pe Balac însuși

Stăpînitorul Moavit s-a mîniat cu covîrșire auzind că, în loc să blesteme norodul Israilitean vrăjmaș lui, Valaam a făcut dimpotrivă și l-a binecuvîntat: „Te-am chemat să-l blestemi, și tu iată l-ai binecuvîntat!” (Numeri 24:10). Pentru aceea, plesnind greu cu mîinile, l-a gonit cu mînie dinaintea sa: „Și a plesnit cu mîinile: Deci acum fugi la locul tău!” (la fel, stih 11).

Cu adevărat, împăratul nu a înțeles cum se cădea graiurile vrăjitorului. Dacă ar fi înțeles bine, în loc de a plesni în palme de mînie, poate că ar fi lovit și ar fi sfărîmat cu amîndouă mîinile capul vrăjitorului; poate că, în loc să-l gonească dinaintea sa, l-ar fi ținut spre moarte. Precum se vede, Balac a socotit numai că vrăjitorul l-a blagoslovit pe Israil, în loc să-l blesteme; și n-a înțeles că Valaam nu numai că l-a blagoslovit pe Israil, dar l-a și blestemat pe însuși Balac și pe tot neamul acestuia. Fiindcă ce a zis grăitorul de proorocie? I-a zis lui Israil: „Și vor fi binecuvîntați cei ce te vor binecuvînta, iar cei ce te vor blestema sînt blestemați” (același capitol, stih 9). Dar nu era oare chiar însuși Balac unul din cei care-l blestema pe Israil? Și nu erau toți Moaviții? Deci, precum a grăit, vrăjitorul nu numai că i-a blagoslovit pe Israiliteni, dar i-a și blestemat pe Moaviți învederat; și mai întîi de toți pe însuși împăratul Balac, care cu atîtea rugăminți, și cinstiri și daruri îl chemase pe el dimpotrivă: ca să-i blesteme pe aceia și să-i blagoslovească pe aceștia.

Păgînul și ticălosul Balac nu socotește că adevăratul Dumnezeu este și pretutindeni și de-a pururea același

Ce socotea deșertul Balac pe urmă, cînd iarăși îl chema și îl muta pe Valaam vrăjitorul din loc în loc și dintru un vîrf de munte într-altul, ca să-i blesteme – dacă nu de aici, măcar de acolo – pe vrăjmașii lui Israiliteni: „Necredincioșii umblă împrejur” (*Psalmul 11:8*).¹ Mai întîi, l-a suit pe stîlpul lui Baal. Și – fiindcă vrăjitorul, îl loc de a-l blestema a făcut dimpotrivă și l-a blagoslovit, supunîndu-se lui Dumnezeu care îl pornise – de acolo Balac l-a mutat în alt loc: „Și l-a luat pe el la un pisc de țarină” (*Numeri 22:41; 23:13, 14*). Și – fiindcă și acolo, în loc de blestem, i-a dat lui Israil blagoslovenii – l-a mutat iarăși la alt loc: „Și l-a luat Balac pe Valaam pe vîrfurile lui Fegor” (la fel, stihurile 27, 28). Dar ce nălucea oare urîtul de Dumnezeu Balac? Că Dumnezeu Își schimba sfatul după vremi sau Se muta după stările locurilor. Nu cumva „Domnul Dumnezeu este Dumnezeu al munților” (*3 Împărați 20:23*), nu și Dumnezeu al văilor? – precum păgînește cugetau mai în urmă fiii lui Ader, împăratul Siriei. Departe de păgîneasca disidemonie [superstiție]! Însă ceea ce mă rănește pe mine în inimă aici (și trebuie să o spun, pentru că într-adevăr nu pot să o tac!): Nu sînt oare și între cei ce par a fi bine-credincioși unii care urmează oarecum socotelii acesteia a Moavitului și a Sirului cu disidemonie [superstițios]? Care se mută și ei după cum se întîmplă de la închinare la închinare, de la biserica din muntele acesta la biserica dintru acela? De la icoană la icoană, socotind că mai cu folos cinstesc această icoană, iar nu pe aceea a aceluiași sfînt? Că aici, iar nu acolo găsesc o mai lucrătoare mijlocire printr-însul către Dumnezeu, sau și pe Însuși Dumnezeu Îl au mai lesne auzitor și îndurător aici decît acolo? Astfel, se vede că prea-nebunește socotea Balac și pentru aceasta îl muta pe vrăjitor de la stîlpul lui Baal la piscul țarinii și de la piscul țarinii la vîrfurile lui Fegor, socotind că Dumnezeu, Care povățuia atunci mintea și mișca limba vrăjitorului, era ca unul din dumnezeii săi cei cu nume mincinos. Și departe – iarăși zic – să fie această disidemonie [superstiție]! Dumnezeul cel adevărat este pretutindeni de față, toate plîndindu-le, toate stăpînindu-le, toate cuprinzîndu-le, toate covîrșindu-le, pe toate țînîndu-le, rămînînd nemișcat întru Sine-Și și înconjurînd peste tot

¹ „Împrejur necredincioșii umblă, după înălțimea Ta ai înmulțit pe fiii oamenilor.”

„Părăsind calea dumnezeiască, cei ce trăiesc întru păgînatate se rătăcesc aici și acolo, ispitindu-se a-i împrejura și a-i înconjura pe cei mai blînzi și mai buni. Iar Tu, arătîndu-Te dintru înălțimea firii Tale, îi învrednicești de purtarea Ta de grijă pe cei luptați și supărați cu război de aceia, mîngîindu-i acum întru necazuri și, după puțin, dăruindu-le mîntuire desăvîrșită” (Teodorit) (*n. m.*).

locul din toate părțile. Căci El este astfel încît nu Se poate tăia, nici a Se despărți, nici în părți a Se face, căci cu adevărat Unul este. Ci totul îl ține pe tot, îl umple pe tot, îl strălucește pe tot și îl are neprefăcut, neschimbat ieri și astăzi, totdeauna și pretutindeni, același și în veci.

Așadar cel ce se zice cu adevărat că are această cunoștință de Dumnezeu se încredințează fără îndoială că ceea ce Dumnezeu nu sloboade fiind rugat într-un loc, pe aceea nu o iartă nici fiind rugat într-altul, atunci cînd ruga și cererea nu sînt bine-plăcute voii Lui celei atot-stăpînitore. Și prin urmare bine-credinciosul se cuvine totdeauna a socoti oriunde se va afla că pe același Dumnezeu Îl are înaintea sa fiindu-i de față, și văzîndu-l și auzîndu-l. Și, pentru aceasta, totdeauna și în tot locul să ia amînte întocmai la cîte face lucrînd și la cîte cere de la Dumnezeu rugîndu-se, ca nu cumva să se întîmple a se clătina ori mult, ori puțin din ceea ce Atoatepînditorul și Atoatevăzătorul binevoiește și poruncește: „Mai-nainte Îl vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clatin” (*Psalmul 15:8*). Dar ce om se poate lăuda cîndva (măcar de s-ar fi înălțat chiar la vîrfurile bune-credințe) că a păzit aceasta desăvîrșit după toată amărănțimea? Nici unul, prea cu adevărat, nici însuși David care a zis-o; decît Acel unul și singur Ce a fost fără de păcat, [pricină] pentru care s-a și scris psalmul acesta ca despre fața Aceluia în chip de scrisoare pe stilp (vezi-l pe Teodorit la tîlcuirea psalmului).¹

¹ Locul de la *Psalmul 15:8-11* este așa: „Mai-nainte Îl vedeam pe Domnul înaintea Mea pururea că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clatin. Pentru aceasta s-a veselit inima Mea, și s-a bucurat limba Mea și încă și trupul Meu se va sălăslui spre nădejde. Căci nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciune. Cunoscute ai făcut Mie căile vieții.” Iar Teodorit zice: „De prisos este să le mai tîlcuim noi pe acestea, după ce a făcut-o dumnezeiescul Petru, cel ce a primit descoperirea și de la Tatăl, și de la Fiul, și de la Sfîntul Duh. Căci, făcînd cuvînt între Iudei și aducînd în mijloc această mărturie, el a zis așa: «Bărbați frați, se cade să zic cu îndrăzneală către voi pentru Patriarhul David că a și murit, s-a și îngropat, și mormîntul lui este între noi pînă în ziua de astăzi. Căci, fiind Prooroc și știind că Dumnezeu S-a jurat cu jurămînt ca din rodul coapsei lui să ridice pe Hristos după trup, mai-înainte văzînd, a grăit pentru Învierea Lui că „nu s-a lăsat în iad sufletul Lui, nici trupul Lui n-a văzut stricăciune.” Și, la alt loc: «David, slujind neamului său, a murit și a văzut stricăciune, iar Acela pe Care Dumnezeu L-a sculat nu a văzut stricăciune.» De nevoie lucru este a le grăi pe acestea celor ce îndrăznesc a tîlcui rău, încă și Iudeilor, pentru că au mustrare vădită a trăsnerii Iudeilor. Deci Stăpînul Hristos zice omeneste și aici: Întărîndu-Mă totdeauna de dumnezeiasca fire, Mă apropii de mîntuitoarea Patimă și Mă veselesc cu nădejdea învierii: căci nici sufletul Meu nu se va lăsa în iad, nici trupul Meu nu va pătîmi stricăciunea după fire, ci degrab voi dobîndi învierea și Mă voi întoarce la viață, arătînd această cale tuturor oamenilor.” (*n. m.*)

Ce fel este dorul cel de-al doilea al vrăjmașilor și al zavistnicilor

Văzînd că Valaam, mergînd împotriva scopului și a doririi sale, încă îl mai și blagoslovește pe Israil în loc de a-l blestema, Balac a zis atunci vrăjitorului: Mulțumit sînt să lipsească cu totul și una, și alta: „Nici cu blesteme să mi-l blestemi pe el (pe Israil), nici să-l blagoslovești” (*Numeri* 23:25). Și așa arăta că – din două rele, precum socotea – judeca mai ușor dacă vrăjmașul Israil ar fi rămas în starea în care era decît să se fi mărit mai mult, înălțîndu-se la vîrfurile slavei și a puterii aceleia pe care Valaam i le proorocea mai-nainte¹, prin blagosloveniile pe care le glăsuia. Dacă nu este chip – socotea [Balac] – ca norodul acesta – de care eu, pe cît mă tem și mă înfricoșez pentru mulțimea lui, tot pe afită îl și urăsc și mă întorc despre el pentru dușmănie – dacă nu este chip a se pogori, măcar să nu se suie mai departe! Dacă nu este cu puțință să cadă smerindu-se, măcar să nu se mai ridice înălțîndu-se mai mult! Acesta este dorul cel de al doilea al oamenilor pizmași și al zavistnicilor și, pe scurt, al dușmanilor și al vrăjmașilor. Să-și cerce cu sîrguință pizmărețul și zavistnicul, să-și cerce inima, și lesne va afla socoteala aceasta a doua. Și cineva ar putea zice că patima dorului acesta de-al doilea, cînd se va mai întări împluternicindu-se de o răutate covîrșitoare, se face atunci încă mai tare chiar decît [patima dorului] celui dintîi. Fiindcă – precum prea-bine a zis dumnezeiescul Grigorie Nissis – „pizmașului îi este nenorocire nu răul său, ci binele cel străin; și dimpotrivă: [îi este] ispravă nu binele său, ci răul apropielii” (în cele despre viața lui Moisi).

Ascultarea datorată lui Dumnezeu se cere întregă. Cel ce nu face binele să se depărteze măcar de lucrarea răului potrivit aceluia bine

Vrăjitorul Valaam s-a aflat atunci între două voci prea-potrivnice: între cea a Preaînaltului Împărat a toate Dumnezeu și cea a împăratului Moavit. Era nevoie a se supune cu ascultarea ori voinii acestuia, și să blesteme norodul Israilitean; ori a Aceluia, și să-l blagoslovească. Și, dacă nu s-ar fi supus nici uneia, către om se făcea neascultător pe jumătate – [neascultare] pe care Balac o primea pe urmă ca pe un rău mai măsurat – iar către Dumnezeu se făcea cu desăvîrșire călcător de poruncă. Căci neputinciosul și nedesăvîrșitul om oarecum primește supunerea cea cu lipsă ca pe una ce

¹ A prooroci nu înseamnă neapărat a spune dinainte ce va să fie, ci a spune celorlalți graiurile lui Dumnezeu. Astfel, se pot prooroci cele ce au fost (precum în cele despre facerea lumii), sau cele ce sînt (precum face Mintuitorul zicîndu-i femeii Samaritence că e văduvă) sau, mai de multe ori, cele ce vor fi (*n. m.*).

ajută la scopurile sale cele fricoase și de jos rîvnitoare, însă Dumnezeu cel tare și cu totul mai presus de desăvîrșire cere ascultare și supunere fără lipsă și întregă. Pentru aceea, credinciosului și bine-credinciosului rob al lui Dumnezeu amîndouă acestea – și a face ceea ce Dumnezeu nu voiește, și a nu face ceea ce voiește Dumnezeu –, amîndouă sînt întocmai vinovate și supuse osîndirii, de vreme ce și aceea este oprită în chip arătat, și aceasta e rînduită din dumnezeiască poruncă în chip arătat.

Dar sînt și unele fapte întru care omul poate să aleagă un oarecare mijloc ca acesta: adică sînt oarecari întîmplări întru care, dacă omul nu săvîrșește binele care îi stă înaintea, este totuși de folos a se depărta măcar de la răul cel întocmai potrivit. Nu că nelucrarea binelui nu este de multe ori și ea păcătoasă și sub vinovăție, ci că lucrarea răului celui potrivit este o păcătuire mult mai grea. Adică, de pildă: nu voiești a sta de față și a mărturisi adevărul cînd nu ești dator a pune înaintea mărturia de acest fel din netrecută poruncă a legii? Atunci, cel puțin taci și nu întări minciuna! Nu voiești să împarți milă din averile pe care le ai? Atunci, depărtează-te măcar de cele nedrepte și să nu rănești cele străine! Nu postești? Măcar nu te îmbăta! Nu suferi să-l cinstești și să-l binecuvîntezi pe fratele tău, pe aproapele tău? Măcar nu îl ocări, nu îl grăi de rău întru o adunare unde numele lui se poartă împrejur și nu-l blestema!

Balac o cerea de la Valaam pe cea dimpotrivă; ci, fiindcă n-a fost ascultat nicidecum la cererea lui, a primit să lipsească și blestemul cel fermecătoresc al vrăjitorului asupra lui Israil, numai să nu prindă loc blagoslovenia pentru acela: „Nici, blagoslovind, să nu-l blagoslovești! Taci!” (*Numeri* 23:25).

45

**Pofta spre îndulcirea trupească este biruită cu anevoie.
Iar biruind, ea se face pricinuitoare a mari necuvioșii.**

Așadar în cele din urmă Israilitenii petrec cu pace împreună cu Moaviții și cu Madianiții? Și se veselesc împreună prietenește?! Și împreună serbează în chip strălucit? Și împreună prăznuiesc cu bucurie?! Și numai atîta a fost toată frica aceea de care se temea Moavitul, văzîndu-l pe Israil apropiindu-se de hotarele lui? Și numai atîta a fost întoarcerea cu care Israil se întorcea despre Moavit?! Cîta a ajuns spre împăcarea acestora la puțină lungime de vreme, încît aceste două noroade, care după așezările lor se vedeau că erau depărtate unul de altul ca cei ce se zic „antipodes”¹, s-au făcut ca un norod adunîndu-se împreună?! Și acum aceste două neamuri vrăjmașe împreunează cu nebăgare de seamă sîngele cu amestecările tru-

¹ Adică cu picioarele unii către alții, precum Americanii către cei de pe această jumătate de sferă (*n. tr.*)

pești, precum și credința cu [amestecări de] slujbe și jertfe idolești?! Ah, deci în zadar se temea Moav de Israil! Trebuia dimpotrivă, a se teme Israil de Moav! Moav a prea-covârșit și a biruit; Israil s-a supus, biruindu-se, și s-a robit. Cum și pentru ce? Pentru că nu s-au făcut între noroadele acestea stări împotriva de războaie ostășești, ci s-au făcut adunări de împăcări prietenești și de prăznuri. Pentru că nu Moaviții i-au întâmpinat pe Israiliteni ca ostași, ci Moavitele; și, pe bărbații aceia pe care n-ar fi putut să-i smerească armele războiului, i-au smerit amăgitoarele îndulciri ale dragostelor. Iată de unde este dezlegarea nedumeririi, și minunarea și nenădăjduirea isprăvii.

Însuși vrăjitorul Valaam – prea-vicleanul acela care, poruncindu-i-se de către Dumnezeu, a fost silit a blagoslovi de față și cu mare glas norodul evreiesc – a socotit întru sine și i-a sfătuit pe Moaviteni că unul singur era chipul a se smeri norodul israilitean: dacă va cădea din dragostea și, prin urmare, din ocrotirea și ajutorul Dumnezeului său (*Numeri* 31:16). Ca să cadă din dragostea adevăratului Dumnezeu, trebuia a se abate și a se pleca la mincinoasa slujire de idoli a mincinoșilor dumnezei. Iar ca să slujească idolilor, chipul era acesta: să se împletească întâi în mrejele erotice¹ ale Moavitelor și să le cinstească pe dînsele. Cu un chip ca acesta a și urmat lucrul. Ajungînd în Satim, Israilitenii au stat și s-au amestecat acolo, adunîndu-se împreună fără de rușine cu muierile localnice: „Și s-a spurcat norodul a curvi cu ficele lui Moav” (*Numeri* 25:1). S-au chemat apoi [Israilitenii] la sărbători și la jertfe și s-au ospătat cu dînsele de aceeași masă: „I-au chemat pe ei la jertfe..., și a mîncat norodul din jertfele lor și după urmare au slujit idolilor” (la fel, 4). „Și s-au închinat idolilor lor și a jertfit Israil lui Beel-Fegor” (la fel, 3).² Și așa au aprins la urmă dreapta minie a Domnului asupra capetelor lor: „Și S-a mîniat Domnul asupra lui Israil” (aceiași stih). Au sporit treptat de la rău la rău: de la împreună adunarea întîlnirii, s-au mutat la împreunarea patului; de la pat, la împărtășirea mesei; de la masă, la închinarea idolilor. Și, după păgînatatea slujirii idolilor, mai era chip a nu porni asupra-le dreapta minie a lui Dumnezeu? „Și S-a mîniat cu minie Domnul asupra lui Israil.” Așa s-a biruit și s-a smerit Israil cel groaznic de către Moav cel îngrozit.

Vai, ce rău! Israilitenii aceștia – care s-au arătat mai înalți decît prea-grelele necazuri și silnicii ale Egiptenilor ce îi tiranizau și nevătămați de caii lui Faraon și de carele lui de luptă, mai viteji decît polcurile [regimentele]

¹ De la Eros, „zeul” dragostei la păgînii Elini (*n. m.*).

² „la aminte că numele acesta e alcătuit din «Veel», care este Cronos [tatăl lui Zeus], întîiul dumnezeu al Elinilor, pe care îl cinsteau Madianitiții; și «Fegor», care e locul unde era cinstit idolul acestui Veel” (Sfîntul Nicodim Aghioritul) (*n. m.*).

cele de mult număr ale Amaleciților, mai tari decât taberele Madianiților, iar apoi groaznici și nesuferiți neamurilor celor de multe feluri și mult-tulburătoare ale Hanaaneilor, statornici și nebiruiți înaintea urieșștilor neamuri ale Enachideilor și a celorlalți – aceștia se biruiesc și se robesc într-un ceas de fețele cele cu amăgire îndulcitoare ale muieruștelor Moavite-
nilor! Din istoria aceasta, prea-drept face socoteală dumnezeiescul Grigorie Nissis că, „multe patimi fiind care biruiesc gândurile oamenilor, nici o altă patimă nu are atîta tărie asupra noastră ca boala îndulcirii [trupești].” Prea-drept învață că [trupeasca] îndulcire este vrăjmaș al nostru anevoie luptat și anevoie biruit; care, îndată ce s-a arătat biruindu-i pe cei nebiruiți de arme, a ridicat asupra lor semnul de biruință al necinstei, vădindu-le rușinea înaintea „martorului care e lumina”.

46

**Pedeapsă adusă asupra de față întru pilduire,
spre sfiala și înțeleptirea celorlalți**

După slujirea lui Beel-Fegor, Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi să-i spînzure pe toți înainte-stătătorii și boierii norodului: „Ia pe toți începătorii norodului și fă-i pe ei pildă Domnului înaintea soarelui!” (*Numeri* 25:4). Așa, înaintea soarelui! – după cuviință, cu dreptate, cu cale, de față! Ca să-i vadă toți, să-i privească tot norodul, ca toți să aibă înaintea ochilor simțitori hotărîrea osîndei dumnezeiești și să aibă pildă simțită spre sfială și înțeleptire: „Fă-i pe ei pildă!” Așa cum ei – învederat, fără sfială, și fără rușine și înaintea „martorului care e lumina” (după cum zice dumnezeiescul Nissis) – au curvit cu ficele lui Moav și au jertfit uriciunii lui Beel-Fegor care se închina și se cinstea de către Moaviți în locul soarelui, într-aceiași chip să-și dea și ei spurcatul suflet înaintea zidirii acesteia pe care în chip păgînesc au făcut-o Dumnezeu în locul Ziditorului! „Fă-i pe ei pildă înaintea soarelui!”

47

**Începătorii norodului, păcătuiind mai-nainte celor smeriți,
se pedepesc ca unii ce s-au făcut pildă a răului către aceia
pe care erau datori a-i opri de la rău**

Dacă este cu cale ca judecata să aducă pedeapsa întocmai la fel asupra tuturor celor ce păcătuiesc același păcat, fără deosebire a rînduiei sau a feței [persoanei], atunci pentru ce hotărîrea pedepsei asupra celor ce curviseră și jertfiseră lui Beel-Fegor deosebește mai-nainte decât pe alții pe întîi-stătătorii și boierii norodului? „Ia-i pe toți începătorii norodului și

fă-i pildă pe ei Domnului înaintea soarelui!” (*Numeri* 25:4). Poate că, prin „începători”, unii îi vor înțelege aici pe aceia care au căzut mai întâi decât alții și [astfel] s-au făcut pildă de înverșunare și de slujire idolească celorlalți. Și cu adevărat, dacă cel ce păcătuiește este vrednic de pedeapsă, mai cu deosebire este acela care, îndrăznind întâi păcatul, se face celorlalți chip [pildă] spre urmare. Însă – fiindcă *Scriptura* zice „începători ai norodului”, iar nu „începători ai celor ce au curvit”; și pentru că de altă parte vedem că rîvna lui Moisi se întinde de aici curat asupra tuturor celor ce au făcut păgî-nătatea, fără vreo osebire: „Ucideți fiecare pe casnicul său care a jertfit lui Beel-Fegor!” (la fel, stih 5); și fiindcă vedem rîvna lui Finees, care a împuns cu sulita pe Israiliteanul Zamvri și pe Madianita Hlevri îndată ce i-a văzut asupra faptei (la fel, stih 7, 8, 14); și fiindcă în cele din urmă auzim că la rănirea aceea s-au omorît douăzeci și patru de mii (*Numeri* 25:9) – trebuie să facem socoteală că pedeapsa morții s-a rînduit nu numai acelor care au păcătuit cei dintii, ci deopotrivă tuturor cîți au păcătuit.

Unii au socotit că, prin „începători”, trebuie să-i înțelegem aici pe înainte-stătătorii și povățuitorii întru seminții, bărbați frunțași și vestiți care – văzînd păgînatatea celor proști și avînd putere și stăpînire, încă și datorie a o opri – s-au lenevit cu cea mai mare nebăgare de seamă și de la păzirea răului mai-nainte de a se face, și de la îndreptarea lui după ce a început a se face. Și aceasta este socoteala celor mai mulți: „Păcătuiind norodul, cei mai mari s-au spînzurat” (Teodorit, întrebarea 44 la *Numeri*). Și eu însumi mă plec la aceasta, numai dacă vom adăuga că s-a pedepsit și norodul ce a păcătuit atunci, măcar că înainte de norod s-au pedepsit după oarecare chip mai ales și mai însemnat povățuitorii norodului, și aceasta cu cuviință. Cu adevărat, a căzut atunci mulțime multă și din norodul cel ce se spurse, întru mii; cîți s-au omorît, prin porunca lui Moisi, de mîinile celor ce au rămas curați întru seminții. Dar, mai-nainte de aceia și mai mult decât aceia, începătorii norodului s-au spînzurat de față chiar înaintea norodului. [Aceasta s-a făcut] nu numai pentru că „pedepsele celor vestiți sînt mai vestite”, după însemnarea lui Apolinarie, dar și pentru că ei, ca niște vestiți după covîrșirea dregătoriei și a puterii și ca cei ce aveau stăpînire și datorie a opri faptele nelegiuite ale celor de jos și supuși stăpînirii lor, nu luau asupra-le nici cea mai mică purtare de grijă și priveghere pentru aceasta.

Cu adevărat, se cade ca începătorii și povățuitorii să privegheze și să ia aminte pentru aceia peste care au luat sorții apărării și povățuirii, ca unii ce au a da cuvînt pentru dînșii. Noi îi privim ca pe niște de trei ori norociți și prea-fericiți pe cei rînduiți mai mult decât alții întru stăpînire și întru putere spre a îndrepta și a povățui noroadele și gloatele, dar nu socotim și tulburările, și grijile și supărările cîte trebuie să le sufere ei [adunate] unele

peste altele. Și, afară de acestea și mai întii de acestea, nu socotim câtă este greutatea dării de răspuns cu care sînt datori Atotvăzătorului și Atotprivitorului Dumnezeu, Care i-a pus la acest fel de dregătorie. Cel rînduit sub stăpînirea altuia și care petrece întru prostime are datorie să dea răspuns pentru cîte face numai pentru sine; cel ce stă înaintea spre stăpînirea altora și șade mai sus este dator a da răspuns și pentru sine, și încă pentru ceilalți. Acela pentru ale sale neștiințe și fărădelegi, acesta și pentru ale norodului. Aceasta socotesc că își aducea aminte și proorocul împărat. Și, aducîndu-și aminte, tremura; și, tremurînd, se ruga: „De cele ascunse ale mele curățește-mă și de cele străine izbăvește-l pe robul Tău!” (*Psalmul 18:13, 14*). Prin „ascunse” înțelegea înseși ale sale păcate, adică pe cele personale și de dînsul singur greșite. Care, măcar că de multe ori se fac arătate și altora, se pot totuși numi „ascunse” ca unele ce în parte se oselesc, și doar celui ce le păcătuiește îi sînt cuvenite și sînt acoperite și ascunse de dînsul, pe cît se poate. Iar „străine” numea nelegiuirile cele obștești și a toată gloata ale norodului, adică ale mulțimii, pentru a căror îndrăznire era dator să dea și el seamă, ca un începător și cap, cînd se purta cu lenevire și nepurtare de grijă pentru mai-nainte păzirea și îndreptarea acestora.¹ Grele [erau] acelea (cele ascunse), dar și acestea (cele străine) înfricoșate și mari: „De nu mă vor stăpîni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare.”²

¹ Teodorit zice puțin altfel, folosindu-se de o altă tălmăcire a stihului: „De cele ascunse ale mele curățește-mă» Căci, deși voiesc cu multă sîrguință a păzi poruncile lui Dumnezeu, mă trag de fireasca neputință spre multe afară de voia și de socoteala mea. Și pe unele le greșesc neștiind, iar pe altele – biruindu-mă de lucrurile puse împrejur-mi, ce îmi cad înainte. Iar de și scap de păcatul cu lucrul, gîndurile mă umplu de toată întinăciunea. Pentru aceasta Te rog pe Tine, Cel ce poți a mă curăți, și strig: «De cele ascunse ale mele curățește-mă!» «Și de cei străini cruță pe robul Tău!» Căci nu numai gîndurile mă înconjură, ci și ceata dracilor se pune împrejurul meu: aceia îmi vrăjmășuiesc de afară, iar acelea împreună lucrează și le ajută din lăuntru. Și după cuviință i-a numit pe dînsii «străini», ca pe niște vrăjmași care s-au lepădat cu totul de împrietenirea cu noi.” (*n. m.*).

² „De nu mă vor stăpîni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare. Și vor fi întru bună-plăcere cuvintele gurii mele, și cugetul inimii mele înaintea mea este totdeauna” (*Psalmul 18:14, 15*). „Iar eu doresc – zice – să capăt ajutorul Tău, ca – scăpînd de bîntuiețile acestora – să-mi pun înaintea Ta sufletul slobod de toată prihana și, luîndu-mi de la Tine iertarea pentru cele greșite, să-Ți aduc Ție lauda veșnică, pomenind de-a pururea cuvintele Tale. Însă prin acestea mai-nainte vestește și *Așezămîntul cel Nou*, și darul Botezului și dăruirea Preasfîntului Duh, prin care credincioșii capătă lăsarea celor mai-nainte greșite și, avînd destul ajutor în vremea de aici înainte, biruiesc patimile ce se ridică asupra-le și durerile vrăjmașe și rele” (Teodorit) (*n. m.*).

**Pentru ce – după numărarea cea dintîi a norodului israilitean,
cea din pustiul Sinai – s-a făcut și o a doua numărare,
în Aravotul lui Moav?**

După poruncă dumnezeiască, văzătorul de Dumnezeu Moisi a numărat de două ori norodul israilitean. Cea dintîi numărare, în pustiul Sinai, în anul al doilea de la ieșirea din Egipt; iar a doua în Aravotul lui Moav, după patruzeci de ani de la numărarea dintîi. Ce trebuia această a doua numărare, de vreme ce s-a făcut cea dintîi? Sau ce trebuia cea dintîi, de vreme ce avea să se facă cea de-a doua? Ci trebuiau amîndouă nu numai pentru mai cu de-amărunta arătare a norodului ce se număra, ci și pentru împărțirea țării hanaanesti, ce era a i se da cu sorți după seminții și noroade. Și, pe lingă acestea, încă și spre arătarea și încredințarea dreptei judecăți a lui Dumnezeu ce s-a făcut în pustie asupra cîrtitorilor, dar și a dumnezeieștii iubiri de oameni și a bunătății celei covârșitoare în vremea unei asemenea judecăți. Iată cum:

După întoarcerea iscoadelor trimise în Hanaan – cînd nepriceputul și virtuosul în cerbice norod se sfătua să hirotonească alți începători în locul lui Moisi și al lui Aaron, ca să-i povățuiască a se întoarce înapoi în Egipt, „și toată adunarea a năvălit ca să-i ucidă pe ei cu pietre” (*Numeri* 18:4-7) – atunci Dumnezeu a zis că va pierde desăvîrșit toată mulțimea: „Îi voi lovi cu moarte și îi voi pierde pe ei!” (la fel, stih 12). Totuși, milostivindu-Se prin rugăciunea credincioasei Sale slugi Moisi, Multînduratul Domn S-a întors iarăși către dînșii cu iubire de oameni: „Milostiv le sînt lor, după graiul tău.” Și așa a schimbat hotărîrea pierzării celei desăvîrșite întru pedeapsa mai blîndă (stih 13, 19, 20). Iar pedeapsa rînduită a fost aceea ca toți cei care s-au arătat răi cîrtitori și îndrăzneți împotrivoritori, toți de la douăzeci de ani în sus, să nu se învrednicească a intra în pămîntul făgăduinței, și doar fiii cei neiscușiți întru răutate să dobîndească acest dar (*Numeri* 14:23-29). Într-acest chip a urmat și lucrul. Atunci, după numărarea din pustiul Sinai, au fost cîrtitori șase sute și atîtea de mii de la douăzeci de ani în sus (*Numeri* 1:1, 46); mulțime întocmai cu numărul s-au aflat fiii cîrtitorilor și după numărarea din Aravotul lui Moav, asemenea de la douăzeci de ani în sus (*Numeri* 26:4, 64). Numărul [a fost] aproape deopotrivă, cei numărați [au fost] alții. Și cei dintîi, murind din pricina răului nărav, și-au lăsat oasele în pustietăți spre arătarea dumnezeieștii dreptăți; iar aceștia de al doilea s-au adus vii în pămîntul făgăduinței pentru milă, spre arătarea milostivirii Preabunului Dumnezeu. Acolo, s-a pedepsit cîrtitorul și împotrivoritorul tată, ca unul ce a păcătuit; aici, s-a dat har plecatului și recunos-

cătorului fiu, ca unul ce s-a miluit. Și, prin fiul, s-a miluit împreună și tatăl cu oarecare chip, fiindcă odată cu dînsul nu s-a pierdut împreună și tot neamul lui. Dumnezeu, Nemărginitbunul și Preabunul nostru Dumnezeu, este cu adevărat Dumnezeu al milei, și al îndurărilor și al iubirii de oameni! „Întinde-va oare urgia Sa din neam în neam?” (*Psalmul 84:5*).¹ „Ține-va oare întru urgia Sa îndurărilor Sale?” (*Psalmul 76:9*).² Ba! – nu își va întinde „toată urgia Sa” (*Psalmul 77:38*).³ Ci – încă și atunci cînd pedepsește, „întru mînie – Își va aduce aminte de milă” (*Avacum 3:2*).

49

Moisi nu se roagă pentru sine lui Dumnezeu, ci numai pentru norod, cerșindu-I să pună un păstor spre povățuirea norodului

Atunci, în vremea slujirii vițelului de către Evrei, Moisi a arătat cîtă dragoste hrănea către neamul său, rugîndu-se lui Dumnezeu ori să ierte păgînatăta norodului, ori să-l șteargă și pe dînsul din cartea în care l-a scris (*Ieșirea 32:32*).⁴ Căci ce altceva arată prin rugăciunea aceea decît că nu alegea mai mult neprimejduirea sa decît mîntuirea celor de un neam? Asemenea așezare de suflet arătase chiar din început către frații săi în Egipt: cînd, văzîndu-i pe ei chinîndu-se sub răutatea egipteană, n-a primit a se desfăta în cinstirile și în odihnele împărătești cînd aceia se strîmTORAU greu, ticăloșindu-se: „Ci s-a lepădat a se numi «fiu al fiicei» lui Faraon și a ales mai bine a se chinui împreună cu norodul lui Dumnezeu decît a avea o vremelnică îndulcire de păcat.”⁵

¹ „Și celor izbăviți de primejdii li se cuvine să grăiască acestea, și să nu se nădăjduiască la iertarea păcatelor, ci să se teamă și să-L îmblinzească pe Judecătorul. Deci și aceștia se roagă să nu se întindă aceeași urgie cît să ajungă și la alt neam, ci să se dezlege degrabă” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Dar iarăși mă mingîiam pe sine-mi, gîndind că Dumnezeu cel iubitor de îndurări nu va suferi să le dea uitării pe cele ale noastre, oprind cu urgia, ca și cu un zid, izvoarele milei” (Teodorit) (*n. m.*).

³ „«Și va înmulți a întoarce mînia Sa, și nu va aprinde toată urgia Sa.» Iar Simmah zice așa: «Foarte mult Și-a întors urgia Sa și nu Și-a aprins toată mînia Sa.» Nu a adus – zice – asupra lor pedeapsa vrednică de greșelile lor” (Teodorit) (*n. m.*).

⁴ „Este cu puțință a se da o mai desăvîrșită dovadă de dragoste și de bunătate, mai tare întindere de rugăciune, mai fierbinte fierbere de milostivire pentru mîntuirea altuia? «Cîtă desăvîrșire – zice Climent Alexandrinul – a unuia ce voia mai bine a muri împreună cu norodul, decît a se mîntui singur!»” (tot Evghenie Vulgaris, în volumul al doilea al cărții de față) (*n. m.*).

⁵ Pavel zice așa: „Prin credință, făcîndu-se mare, Moisi s-a lepădat de a se numi «fiu» al fiicei lui Faraon, alegînd mai bine a pătîmi împreună cu norodul lui Dumnezeu, decît a avea vremelnica îndulcire de păcat” (*Evrei 11:24, 25*). Stihuri care se înțeleg după cum urmează, tot după Sfințitul Teoflact: „Apostolul a venit și la Moisi, care a fost pilda cea mai apropiată a faptei bune între cei ce crezuseră din Evrei. Pentru aceasta și stăruiește întin-

Dar aceeași așezare de suflet și același mai de pe urmă duh al dragostei le-a arătat și la însuși sfîrșitul vieții sale, cînd a auzit de la Dumnezeu sfîrșitul zilelor sale pe muntele leval și s-a osîndit ca doar să vadă din vîrfurile aceluia, de departe, pămîntul lui Hanaan, fără a nădăjdui a intra și el însuși într-insul împreună cu ceilalți Israiliteni, pentru greșeala sa de la apa grăirii împotriva: „Suie-te în muntele de partea cealaltă a Iordanului! Acesta-i muntele leval. Și vezi pămîntul Hanaan... Și îl vei vedea și te vei adăuga către norodul tău și tu, precum s-a adăugat și fratele tău Aaron în muntele Or. Pentru că ai călcat cuvîntul Meu în pustiul Sinai... și nu M-ai sfințit... Aceasta este «Apa Grăirii Împotriva» la Cades, în pustiul Sinai” (Numeri 27:12-14).

Eu așteptam aici să-l văd pe Moisi căzînd la pămînt pe fața sa, și rugîndu-se și cerînd de la Dumnezeu îndurării și al milei să i se ierte lui păcatul acesta; așa cum și alteori, mai mult decît la o întîmplare, a căzut și a cerut rugîndu-se cu fierbințeală pentru Evrei, stingînd [astfel] vîpăile dreptei urgii a Domnului care se aprinsese asupra lor. Dar ba, nicidecum! Aici, Moisi nici nu și-a deschis gura spre înduplecarea cea pentru sine. Cu adevărat, și aici se roagă lui Dumnezeu, dar se roagă iar pentru frații săi Israiliteni; pentru dînșii se grijește, pentru dînșii poartă grijă; către dînșii își întoarce luarea sa aminte, și toată sîrguința și silința. Și (precum a însemnat Procopie), „săvîrșindu-se întru milostivire, cruță norodul și se roagă a i se pune diadoh¹”: „Să cerceteze Domnul Dumnezeu duhurilor și a tot trupul om peste adunarea aceasta” (același capitol, stih 16). Doamne – zice –, nu

zînd cele despre dînsul. Iar alcătuirea este așa: Prin credință, Moisi s-a lepădat de a se numi «fiu» al fiicei lui Faraon. Dar cînd s-a lepădat de aceasta? După ce s-a făcut mare, adică atunci cînd a ajuns la vîrsta bărbătească. Căci este arătat că Moisi s-a lepădat a se numi «fiu» al fiicei lui Faraon fiindcă nădăjduia a lua de la Dumnezeu vrednicia mai mari. Iar zicerea «s-a lepădat» arată ura cea covîrșitoare și înființată în inima sa pentru curtea împărătească. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul numește «păcat» a nu pătimi cineva rău împreună cu frații săi. Chiar cu aceasta ocărăște și Dumnezeu prin Proorocul Amos, zicînd: «Nu pătimea nimic pentru zdrobirea lui Iosif» (Amos 6:6). Încă și Proorocul Mîheia zicea așa: «Nu au ieșit cei ce locuiau în Senaar ca să plîngă pentru casa de lîngă din-sa» (Mîheia 1:11). Și oamenilor care suspinau și se năcăjeau pentru păcatele norodului li s-a dat semn, precum zice Iezechil: «Străbate prin mijlocul Ierusalimului și dă semn pe frunțile bărbaților care suspină și sînt cu totul întristați pentru nelegiuirile ce se fac în mijlocul lor» (Iezechil 9:4). Iar pe aceia care nu pătimeau din iubire de frați, și deci nu erau însemnați, s-a poruncit ca să-i taie Îngerii, precum e scris tot acolo: «Mergeți după el prin cetate, și tăiați și nu cruțați cu ochii voștri! Ucideți și nimicîți pe bătrîni, tineri, fecioare, copii, femei, dar să nu vă atingeți de nici un om ce are pe frunte semnul» (la fel, 5, 6). Iar dacă aceia care nu pătimeau rele alături de frații lor și nu simt durere de inimă păcătuiesc, ce trebuie să socotim pentru ticăloșii care îi bîntuie și le fac rău fraților lor? Iar Pavel numește «îndulcirea vremelnică de păcat» îndulcirea de împărăție și de deslătare.”

Iar Teodorit zice: „«Îndulcire de păcat» numește petrecerea și viața cea împreună cu rău-cinstitorii de Dumnezeu.” (n. m).

¹ Moștenitor al stăpînirii (n. tr).

dai voie ca eu, robul Tău, să povățuiesc norodul Tău în pământul acela dorit, așa cum l-am povățuit și pînă acum pînă aici; facă-se voia Ta cea sfîntă! Ci măcar rînduiește pe altcineva să fie povățuitor al norodului acesta și să nu îngădui a se rătăci acolo mulțimea aceasta ca o turmă ce nu are păstor! „Și să nu fie adunarea Domnului ca niște oi cărora nu le este păstor!” (*Numeri* 27:17). Nu știu dacă este cu puțință a se afla om care să fi arătat cîndva, de la început și pînă la sfîrșitul vieții sale, atîta dragoste către neamul său și către frații săi; doar dacă nu-L vei osebi pe Acela „care, iubindu-i pe ai Săi, i-a iubit pînă în sfîrșit”¹. Zic de Acela, de Omul și Dumnezeu împreună același, al Cărui chip s-a propovăduit mai-nainte pe sine însuși Moisi: „Domnul Dumnezeuul tău va ridica ție prooroc ca pe mine dintre frații tăi. De dînsul veți asculta!” (*A doua Lege* 18:15).

50

Apropiindu-se de sfîrșitul vieții, Moisi nu pune înainte diadoh pe nici unul din rudele sale, ci se roagă numai Domnului Dumnezeu să pună în locul lui om vrednic spre cercetarea norodului

Este vrednică de însemnat aceasta (și mulți au însemnat-o) că proorocul Moisi – avînd și copii, și frate, și nepoți, și alte rudenii – nu s-a sîrguit mai-nainte de a muri a pune diadoh spre povățuire pe cineva dintr-înșii. Mai ales pentru aceasta se minunează și Teodorit al Chirului, scriind: „Și vrednic de mirare este proorocul! Căci – avînd și fii, și frate, și nepoți – nici pe unul dintr-aceștia nu-l punea înainte ca dregător, ci Îl întrebă pe Dumnezeu și îl hirotonește pe cel hotărît de Dînsul” (întrebarea 47 la *Numeri*). Și cineva poate întreba aici: Pe care frate îl pomenește Teodorit, cînd este știut că Aaron, fratele lui Moisi, murise mai-nainte în muntele Or? Dar la aceasta trebuie să socotim că sfințitul bărbat nu vorbește numai pentru vremea de față, în care văzătorul de Dumnezeu se apropia la sfîrșitul vieții, ci și pentru vremea trecută, în care Aaron trăia. [Prin aceasta], părintele voiește să arate cu încredințare că Moisi nu s-a îngrijat a-și lăsa ocîrmuirea casei sale nici mai-nainte, trăind și ocîrmuind; și nici la cea de pe urmă,

¹ „Iar mai înainte de praznicul Paștilor, știind Iisus că a venit ceasul Lui ca să Se muște din lumea aceasta către Tatăl, iubindu-i pe ai Săi din lume, pînă la sfîrșit i-a iubit pe ei” (*Ioan* 13:1). „Domnul știa încă mai înainte de toți vecii ceasul morții Sale; iar cînd acela a sosit, face lucru plin de multă iubire de oameni, și de smerenie și care arată multa Lui dragoste către ucenici. Căci, avînd să-i lase pe ei, El arată mai mare dragoste. Căci – aceea ce zice: «...iubindu-i pe ai Săi din lume, pînă la sfîrșit i-a iubit» – aceasta arată: că n-a lăsat nimic din cele ce se cuvine să facă cel ce iubește. De aceea, mai apoi de toate, face și aceasta: spală picioarele ucenicilor, ca să le înmulțească dorința și multă mîngiere să le lase spre greutățile ce erau să vină asupra-le; ca ei să-și aducă aminte că Cel ce i-a iubit atît de mult, încît și picioarele le-a spălat nu-i va trece cu vederea nici în cele rele” (Teofilact) (*n. m.*).

săvîrșindu-și viața, nu a pofțit și nu a ales a lua ca diadoh mai bine pe cineva dintre ai săi decît pe un străin. Fiindcă dorul lui n-a fost să se întărească acea mare dregătorie întru însăși familia sa și nu avea vreodată înaintea ochilor folosul rudeniilor și al său, ci totdeauna și întru toate privea folosul obștesc. Pentru aceea se ruga „să cerceteze Dumnezeu duhurilor și a tot trupul om peste adunarea aceasta” (*Numeri* 27:16). „Om” – nu pe mine, nu pe fiul meu, nu pe rudenia mea, nu pe prietenul, și obișnuitul și cunoscutul meu –, ci [zice] nehotărît: „om”. Însă om destoinic, iscusit, osîrdnic, lucrător, săvîrșitor; pe scurt, vrednic spre împlinirea dregătoriei la care se suie. Om care să pornească și să povățuiască norodul, și totodată să se pornească și să se povățuiască de Duhul. Într-un cuvînt, un astfel de om precum l-a mărturisit Dumnezeu pe Iisus al lui Navi, pe care l-a și ales: „Ia-l către tine pe Iisus al lui Navi, care are Duh întru sine!” (*Numeri* 27:18).

51

Cînd se socotește tăcerea ca o învoire?

Încă și însăși *Dumnezeiasca Lege* ia de multe ori tăcerea în loc de învoire. Cînd? Atunci cînd cel ce aude și tace are ori datorie, ori dreptate să zică „da” sau „nu” la ceea ce a auzit. Pentru aceasta, vezi ori copila (ce este sub stăpînirea tatălui), ori femeia (ce este sub stăpînirea bărbatului). Dacă una din acestea se va fîgădui pe sine către Dumnezeu; și dacă, auzind vremea sa rînduită după fîgăduință, tatăl ori bărbatul nu o va neînvoi cu totul – adică de nu va zice „nu” curat și arătat prin cuvînt, ci va tăcea – atunci tăcerea de acest fel a tatălui ori a bărbatului (la acele lucruri întru care are loc dreptatea părintească ori cea a însoțirii din nuntă) se socotește învoire de bunăvoie. Și atunci fîgăduința și aferosirea aceasta a fiicei ori a soției ce se făcea către Dumnezeu cu rugăciune avea crezare, și adevărită și nesurpare cu totul. Iată legiuirea propovăduită prea-luminat și prea-arătat: „Dacă tatăl ei va auzi fîgăduințele și hotărîrile pe care le-a hotărît ea asupra sufletului său, și va tăcea (tatăl ei); și, dacă va auzi bărbatul ei și va tăcea, în acea zi vor sta asupra ei toate fîgăduințele și hotărîrile cîte a hotărît ea asupra sufletului său. Iar dacă va tăcea din zi în zi, va întări toate fîgăduințele și hotărîrile luate de ea de asupra ei, pentru că [acela] a tăcut în ziua în care a auzit” (*Numeri* 30:4, 5, 12). Și cuvîntul e îndemînic și luminat: căci – de vreme ce este în stăpînirea voii lui a nu primi și a opri cea pusă înainte, dacă nu o voiește – prin tăcere el se leapădă oarecum de acest drept al său; și, tăcînd, lepădarea [aceasta] strică stăpînirea voii sale celei alegătoare; și, prin voia cea alegătoare, [strică] încă și puterea ce era mai-nainte întru a sa voință a învoirii ori a neînvoirii.

Fiica este sub stăpînirea tatălui, iar femeia sub stăpînirea bărbatului său

După *Lege*, neînvoirea tatălui sau a bărbatului strică făgăduințele pe care fiica sau femeia cea măritată le-a făgăduit asupra sufletului său lui Dumnezeu (*Numeri* 30:5-8). Pentru că și tatăl către feciorelnica sa fiică, și bărbatul către femeia sa însoțită țin loc de cap, și de cap este cu cale a se povățui mădularele și a se îndrepta întru lucrările lor. Să nu zici – o, copilă! – împotriva tatălui tău și să nu zici – o, femeie! – împotriva soțului tău, sub care una și alta vă aflați supuse, să nu zici că ceea ce făgăduiești tu lui Dumnezeu a săvîrși este o faptă bună (deosebindu-se faptele acelea cîte le poruncește Dumnezeu numai decît, a căror neascultare și stricare este vinovată și supusă pedepsei fără zicere împotrivă). Da, ceea ce te făgăduiești a săvîrși este [o faptă] bună, precum de altfel socotesc; dar cînd? Atunci cînd o vei săvîrși cu cuviincioasa supunere și ascultare către acela sub care ești supusă după lege. Este bună cu adevărat atunci cînd lucrul nu tîrăște împreună după sine neascultarea și nesupunerea din altă parte. Nu auzi? Mai de cîntec este la Dumnezeu ascultarea decît jertfa, ascultarea însăși este o jertfă mai plăcută și mai bine primită Lui decît toată altă jertfa: „Iată auzire mai bună decît jertfa și ascultarea decît seul de berbeci” (*1 Împărași* 15:22).

Cînd tu – o, copilă sau o, femeie! – te întărești în socoteala ta – vrînd să săvîrșești lucrul pe care îl socotești bun (și să zicem că este chiar bun după socoteala ta), iar cel ce are stăpînire asupra ta de la Dumnezeu nu-l găsește cu cale, ci chiar îl leapădă și îl oprește – atunci tu faci dimpotrivă: strici fapta bună a lucrului cu răutatea nelegiuitei nesupuneri. Cînd, dimpotrivă, ții nelucrătoare a ta bună (precum o socotești) punere înainte numai ca să păzești supunerea datorată tatălui sau soțului tău, atunci îți întărești și îți mărești buna ta voire la care te iscusești cu fapta bună a bunei plecări și a smereniei. Este lucru vrednic de laudă că ai făgăduit să isprăvești făgăduința aceea către Dumnezeu, dar este afară de prihană și slobod de tina păcatului că, pentru a asculta supunîndu-te celui ce are asupra ta stăpînire legiuită, n-ai rămas întru aceea la care te-ai pus. Și, de aici, tu rămîi curată și nevinovată la Dumnezeu. Însăși *Legea* dată de Dumnezeu te face fără de temere întru aceasta: „Și Domnul o va curăți pe ea (pe fiică), pentru că nu a învoit-o tatăl ei. Și Domnul o va curăța pe ea (pe femeia măritată), pentru că nu a învoit-o bărbatul ei” (*Numeri* 30:9).

Valaam, vrăjitorul cel necuvios și rău-sfătuitor de amîndouă părțile, și-a luat pedeapsa negreșit la stricarea Madianiților, ucigîndu-se

La stricarea pe care au pătimit-o Madianiții, și-a luat răsplătirea și acest vrăjitor Valaam. Fiindcă – adunîndu-se spre război și pierzînd desăvîrșit neamul Madianiților și pe al celor cinci împărați ai lui Madian: pe al lui Evi, pe al lui Ronon, pe al lui Sur, pe al lui Ur și pe al lui Rovoc (*Numeri* 31:8) – Israilitenii l-au omorît cu sabia și pe Valaam, fiul lui Beor, împreună cu cei rănîți ai acelora. Și după dreptate a căzut răzvrătitul vrăjitor, căci nici el n-a mers curat întru dreptatea inimii. Pe de o parte, el voia ca și cum să asculte supunîndu-se lui Dumnezeu; pe de cealaltă, poftea să-l mulțumească și pe Fegor. Pe de o parte, îl blagoslovea și îl fericea pe Israil; pe de alta, se meșteșugea a-l trage, prin Madianiți, la nesupunerea către Dumnezeu. Pe de o parte, își rînduia sufletul său în partea Israilitenilor: „Să moară sufletul meu cu sufletele dreptilor și să se facă sămînța mea ca sămînța acestora!” (*Numeri* 21:10); iar de cealaltă parte sufletul lui rămînea pironit întru Madianiți și întru Moaviți, cărora le-a dat sfat să se silească a-i face pe fiii lui Israil să treacă cu vederea graiul Domnului pentru Fegor (*Numeri* 31:16). Trebuia să întîmpine vreun sfîrșit bun omul acesta, cînd el se pleca acum în dreapta și acum în stînga? Era chip să umble drept, cînd schiopăta cu amîndouă gleznele? Cînd își bătea joc cu un așa chip și de cele omenești, și de cele dumnezeiești? Îngerul, cînd l-a întîmpinat „avînd sabia smulsă în mîna sa” (capitolul 22:31), l-a muștrat încă de atunci chiar pentru aceasta, că nu umbla cu dreptate: „Calea ta nu este plăcută înaintea mea!” (*Numeri* 22:32). Îngrozindu-l atunci, același înger i-a descoperit oarecum și sfîrșitul stricării care îl aștepta: „Deci acum te-aș fi omorît, acum mai te-aș fi ucis” (la fel, stih 33). „Acum...” Dar, din ceasul acela, altă sabie era gata pentru dînsul, sabia Israilitenilor, de care în cele din urmă nu era să scape: „Și pe Valaam, fiul lui Beor, l-au ucis cu sabia” (*Numeri* 31:8). Și stricarea aceasta a fost răsplătirea cea dreaptă și cuviincioasă a răzvrătirii vrăjitorului: „Căci cel ce nu mai graia cu Duhul lui Dumnezeu – ci așeza altă lege, de curvie, împotriva legii lui Dumnezeu – acesta nu se va mai socoti ca un prooroc. Căci, nerămînînd întru porunca lui Dumnezeu, a luat plată vrednică de reaua sa meșteșugire potrivnică.” Cine nu găsește cuviincioasă și dreaptă hotărîrea aceasta, pe care dumnezeiescul Irineu a îndreptat-o aici asupra fiului lui Beor?

La trebuințele obștești și a tot norodul, se cade ca toți de obște să ajute cu sîrguință și fiecare să pună la mijloc cea după putință

La un lucru a tot norodul la care un neam întreg, un norod, o mulțime se pomește de năprasnă spre folosul de obște – dacă unii vor a se odihni nelucrători și leneși, în vreme ce toți ceilalți ostenesc și se nevoiesc împreună cu silință și cu osîrdie pentru binele obștei –, cum nu ar fi aceștia vinovați și vrednici de osînda cea mai de pe urmă? Dar de multe ori se află astfel de oameni care, avînd datorie să alerge ajutători și lucrători împreună cu ceilalți la cele obștești, ei își pun mîinile cruciș (cum se zice) și vor fără de vreme a se arăta iubitori de liniște și singuratici. Unora ca aceștia li se potrivește mustrea cu care Moisi a înfruntat semințiile lui Rubin și Gad atunci cînd – mai-nainte de a trece Iordanul cele douăsprezece seminții, ca să stăpînească pămîntul făgăduinței – acestea două au cerut să aibă voie să rămîină în țara lui Iazir și a lui Galaad, fără a trece riul, și acolo să-și întărească nemernicia, și petrecerea și așezarea sa: „Să i se dea pămîntul acesta slugilor tale întru moștenire, și nu ne vei trece pe noi Iordanul” (*Numeri* 32:5). Cum – le-a răspuns atunci Moisi cu mînie –, cum, frații voștri merg să bată război ca să cîștige pămîntul acesta la care Dumnezeu i-a chemat pe toți Israilitenii de obște, iar voi cereți să rămîneți afară din luptă, nelucrători și nemișcați? Ceilalți stau în mijlocul primejdiilor cu suflet răbdător, nevoitori și viteji luptători cu arme, iar voi să ședeți privitori de departe, văzători neîngrijați și nelucrători? „Frații voștri merg la război, iar voi veți șede acolo?” (la fel, stih 6).

O, la cîți le cade prea-potrivit înfruntarea de acest fel! De pildă, la o boală molipsitoare care a căzut asupra de năprasnă, se cheltuiește toată cetatea: sau, la o nerodire de mulți ani, se strîmtorează toată țara; sau, la o năprasnică năpădire de vrăjmași, se primejduiește tot neamul. Atunci, afară de aceia care ajută spre vindecarea răului după datoria cinului și după puterea lor, se întoarce și tot sufletul către ajutorul cel din Înălțime, pentru primejdia ce stă asupra. Mici și mari se adună la biserică, toată vîrsta și toată rînduiala aleargă împreună la litii și cereri obștești; toți aleargă la pocăință – toți la mărturisire, la rugăciuni, la posturi, la plîns, la lacrimi – chemînd milele dumnezeiești și nevoindu-se a îmblînzi mînia cea dreaptă a lui Dumnezeu. Între cei mulți se află însă unii care n-au grijă, ca și cum lor nu li s-ar fi convenit nicidecum această nevoie; unii care nu poartă grijă a lua și ei asupra-le o parte din silința și osîrdia de acest fel nici cu trupul, nici cu sufletul, măcar și mai mică. Cineva poate zice și unora ca aceștia cea zisă atunci Rubiniților și Gadiniților de către Moisi: „Cum, frații

voștri merg la război, iar voi veți ședeă acolo?" Cereți bunătățile obștești, dar fugiți de sîrguința și de osteneala pentru dînșii? Voiți a se osteni alții pentru voi și, lepădîndu-vă [de osteneală] și petrecînd întră trîndăvire și în odihnă, să intrați apoi pârtași în ostenelele acelora și voi? Care este cuvîntul [intemeierea] și unde este dreptatea?

Dar cei din semînțiile lui Rubin și a lui Gad au căzut atunci în zadar sub bănuială și au luat mustrarea certării cu nedreptate; fiindcă, dînd răspunsul, i-au arătat lui Moisi cu dovadă că au fost departe de alegerea ce li s-a pus în seamă. Și s-au îndreptat pe sine arătînd – mai întii cu făgăduința prin cuvînt, iar apoi și cu fapta lucrătoare – că scopul lor n-a fost astfel cum l-au bănuit ceilalți. Ei au cerut atunci cu adevărat pămîntul lui Galaad în partea sortii lor, dar l-au cerut ca să-și așeze acolo femeile, copiii, dobitoacele și cealaltă avuție cîtă aveau. Dar se făgăduiau să iasă și ei într-armați asemenea celorlalți la războiul asupra Hanaaneilor, și să se nevoiască și să se primejduiască împreună cu celelalte semînții ale lui Israil pînă în sfîrșit, pînă vor stăpîni frații lor pămîntul hanaanesc. Și abia atunci să se întoarcă ei la țara lui Galaad, pe care o cereau spre a lor ținere de moștenire: „Și noi vom merge într-armați, strajă înaintea fiilor lui Israil, pînă ce îi vom duce la locul lor... Și nu ne vom întoarce la casele noastre pînă ce se vor împărți fiii lui Israil fiecare la moștenirea sa” (*Numeri* 32:17). Nici într-un chip nu primim – zic ei – să cîștigăm fără osteneală ostenelele altora: „Vom mîncea rodirile ostenelelor noastre” (*Numeri* 32:19). Voim a fi pârtași nevoițelor și primejdiilor dinainte, precum și ai cîștigării și ai odihnei ce urmează; nu ne veți vedea nelucrători și neosîrdnici. Cei dintii alergăm la arme: „Și noi într-armați vom merge străji înaintea fiilor lui Israil pînă ce îi vom duce la locul lor” (*Numeri* 32:17, 18).

55

Împărțire amărunțită la darea de moștenire a pămîntului făgăduinței

„Celor mai mulți le veți înmulți moștenirea lor, iar celor mai puțini le veți micșora moștenirea lor” (*Numeri* 33:54). Adică: semînției lui Iuda, a cărei mulțime de la cei de douăzeci de ani în sus se suia la șaptezeci și șase de mii cinci sute, trebuia să i se dea parte de pămînt îndoită față de semînțiile lui Efraim și lui Veniamin, al căror număr se înmulțea așa: al celei dintii, la treizeci și două de mii cinci sute, iar al celei de a doua la treizeci și cinci de mii cinci sute. Vezi hotarul cel amărunțit al împărțitoareii dreptății, care scrie împrejur măsura dării după analogia trebuinței. Vezi de unde a luat poate pilda împărțirii de pămînt celei potrivite și puitorul de lege

al Lakedemonienilor¹, după acestea, aceia fiind un neam înrudit cu neamul Evreilor (precum s-a arătat pe urmă). Ce lucru bun ar fi dacă s-ar păzi în lume această legiuită și dreaptă moștenire de pământ! Dar, întru tulburarea aceasta a vieții, de multe ori doi oameni stăpînesc un loc de o sută de pogoane, pe cînd o sută de oameni abia au două pogoane de pământ. Și lucrul vrednic încă de mai multe lacrimi și de plîngeri e că cel cu suta de pogoane cere cîteodată să le tragă la a sa stăpînire și pe cele două. Cîți Ahavi și cîte Izavele vrăjmășuiesc via cea mică a săracului Navot!² O, cîți, o, cîți!

56

Pricina smeririi noastre este lucrarea cea rea

Ne tînguim și ne bocim adeseori, ticăloșii, că am pierdut împărăția, și slobozenia și tot binele cu care eram bogați mai-nainte; că am căzut, partea cea mai multă, sub supunerea prea-barbară și tiranică a unor neamuri fără de omenie, sălbatică și netrebnică; că ne-am micșorat și ne-am batjocorit foarte. Vai mie! Mai mult noi înșine sîntem pricinuitoarii primejdiei și ticăloșiei noastre. Lucrarea rea răstoarnă scaunele celor puternici (*Înțelepciunea lui Solomon* 5:24). Ne-am răsturnat pentru că am făcut rău! Da, ni s-a făcut rău pentru că ne-am făcut răi. Și, făcîndu-ni-se rău, nu ne-am smerit încă pînă la o curată și adevărată întoarcere [de la păcat], și pocăință și îndreptare.

Cu adevărat, Dumnezeu nu ne-a legiuit (precum Israilitenilor celor vechi) să-i pierdem ori să-i gonim pe Hanaanei, și pe Iebusei, și pe Hevei și pe ceilalți (*Numeri* 33:52) de la o parte de pământ ce s-a rînduit spre stăpînirea și locuirea noastră. Mult mai înaltă decît niște făgăduințe ca acestea se deosebește această mîntuitoare și mai presus de fire economie pentru noi, care de la Hristos ne numim, a Cărui împărăție nu este din lumea aceasta.³ Pentru aceea, de la neamurile ce împărățesc creștinește pe pământ, nu s-a cerut vreodată și nici nu se cere ca o datorie pierderea desăvîrșită a celorlalte neamuri de altă lege și păgîne. Aceasta nu s-ar cere acum de la noi (precum de la Israiliteni în vechime), nici dacă am fi împărățit și noi pe pământ (precum aceia mai-nainte).

¹ Solon (*n. m.*).

² „Navot Izreeliteanul avea în Izreel o vie lîngă curtea lui Ahav, regele Samariei. Și a grăit Ahav cu Navot și a zis: Să-mi dai mie via ta, ca să-mi fac din ea o grădină de verdețuri, căci e aproape de casa mea! Iar în locul ei îți voi da o vie mai bună decît aceasta sau, dacă vrei mai bine, îți voi da argint cît prețuiește ea. Navot însă a zis către Ahab: Să mă ferească Dumnezeu să-ți dau eu moștenirea părinților mei! [...] A zis Izavela, femeia lui: Ce ocîrmuire ar mai fi în Israil, dacă tu ai face tot așa? Scoală, mîncă și fii cu voie bună, că via lui Navot Izreeliteanul ți-o dau eu!” (*3 Împărați* 21:1-3, 7) (*n. m.*).

³ „Isus a răspuns: Împărăția Mea nu este din lumea aceasta. Dacă împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu dat Iudeilor. Dar acum împărăția Mea nu este de aici” (*Ioan* 18:36) (*n. m.*).

Așadar noi, Creștinii, nu ne-am rînduit (precum aceia) să pierdem de-săvîrșit de la fața noastră neamuri de altă credință și fără de lege; dar ni s-a poruncit să ne depărtăm cît putem de necuvioasele obiceiuri și purtări ale unor astfel de neamuri: „Deci să nu umblați pe urma lor!”¹ Dar noi (și aceasta este pricina cea mai grea și mai jalnică a nenorocirii noastre), noi am urmat întru multe răutății acelora și aproape i-am și întrecut. Noi ne întoarcem de la credința acelora, dar îmbrățișăm petrecerea lor! Urim disidemia [superstiția] lor, dar primim cu haz răul lor nărav! Scuipăm socoteala lor cea pentru credință, dar le urmăm petrecerea întru faptă! Cu un chip ca acesta, precum Evreii atunci, „am lăsat dintru dîșii bolduri în ochii noștri și bolduri în coastele noastre” (*Numeri* 33:55). Și ne vrăjmășuiesc nouă pe pămîntul pe care noi locuim.

Drept aceea, judecata lui Dumnezeu asupra noastră este prea-dreaptă. Pe-deapsa care trebuia să cadă asupra păgînilor a căzut toată asupra noastră, a celor ce rușinăm buna-cinstire de Dumnezeu prin cele ce facem: „Și voi face vouă precum am socotit să le fac lor” (*Numeri* 33:56). Vai nouă! Ci aceste nenorociri ale noastre de acum pentru care ne bocim sînt nimic – ca unele vremelnice, și pămîntești și ca unele ce au degrabă sfîrșit – față de celelalte, care sînt încă cu mult mai grele, cu neasemănare. Vai nouă! Vai, cu adevărat! – dacă nu ne vom pocăi curat și adevărat, întorcîndu-ne [de la păcat].

57

Dare obștească după măsura averii și a puterii

Din moștenirea cea în pămîntul hanaanesc, Dumnezeu a poruncit să se dea seminției lui Levi patruzeci și opt de cetăți și tîrgurile lor. Aceste cetăți trebuiau să le dea din stăpînirea lor, ca o datorie, toate semințiile lui Israil. Adică fiecare seminție trebuia să dea seminției lui Levi o parte potrivită după măsura pămîntului care i s-a dat ei moștenire: seminția cea mare, a cărei moștenire era mai desfătăată, trebuia să dea o parte mai mare; seminția mai mică, a cărei moștenire era mai îngustă, dădea o parte mai mică: „Și cetățile pe care le veți da din stăpînirea fiilor lui Israil, mai multe de la cei ce au multe și mai puține de la cei ce au mai puține. Fiecare va da din cetăți după moștenirea sa Leviților” (*Numeri* 35:8).

¹ „Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus, poruncindu-le lor și zicînd: În calea păgînilor să nu mergeți, și în vreo cetate de samarineni să nu intrați! Ci mai degrabă mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israil” (*Matei*:5, 6).

„Mai întîi, îi trimite la Iudei, ca să nu poată zice ei că Apostolii au fost trimiși către păgîni și că de aceea Iudeii n-au crezut. Deci, de aici, se osîndesc Iudeii! Și îi pune pe Samarineni împreună cu păgîinii, fiindcă erau Babilonieni sălășluiți în Iudeea, care nu i-au primit pe prooroci, ci numai cele cinci cărți ale lui Moisi (*Pentateuhul*)” (Teofilact) (*n. m.*).

Osebirea aceasta a multului și a puținului este dreaptă și se cade a se ține și a se păzi. Pe scurt – întru toate dările cele obștești câte se fac ori întru dumnezeieștile afierosiri și împodobiri ale bisericilor, ori întru veniturile și dările de hrană pentru nevoile celor bisericești afierosiți la slujba lui Dumnezeu, ori și întru milosteniile care se cer pentru cei săraci și scăpătați – de la cei bogăți se cer multe, și măsurate de la cei măsuratici: „De la cei ce au multe, multe; iar de la cei ce au mai puține, mai puține.” Și pumnul de făină al văduvei din Sarepta¹, și condratul (adică cei doi bani) care s-a adus de cealaltă văduvă în Ierusalim se socotesc a fi nu puțin.² Dar ce se cere de la acela care nu are să dea nimic nicidecum? Nimic, însă și nimicul este ceva la acesta când i se află lui buna așezare și adevărata osîrdie a da ceva mai mult dacă ar fi avut.

58

Cîte erau cetățile de scăpare la Israiliteni?**Cui se ierta scăparea către dînsele? Și pînă cînd? Și pentru ce?**

Israilitenilor li s-au rînduit șase cetăți numite „de scăpare”, pentru că într-acestea aveau voie să scape cei care ucideau fără de voie vreun om, din oarecare întîmplare și primejdie. După ce scăpa către vreuna dintr-însele, ucigașul trebuia să arate cu dovadă întîmplarea cea nevrută, ca să aibă netemerea [pedepsei]. Adunarea cerceta cu de-amăruntul întîmplările uciderii și judeca. Și, dacă lucrul era ales din sfat³ și de voie, atunci ucigătorul se da în mîinile rudelor celui ucis. Iar dacă era ales fără de sfat și fără de voie, atunci fugarul rămînea în cetatea de scăpare și își avea acolo viața neprimejduită; dar nu se slobozea nicidecum a ieși dintru dînsa, petrecînd întru netemere pînă cînd se întîmpla să moară arhierul cel mare al *Legii*, după al cărui sfîrșit ucigașul de om cîștiga prea-deplină izbăvire (*Numeri* 35:10-25).

Dar pentru ce ucigașul cel fără de voie, dovedit după cercetarea cu de-amăruntul a adunării și după judecata vinovăției de către adunare, nu își cîștiga îndată slobozenia desăvîrșită? De ce era silit să nemernicească încă în cetatea de scăpare și de aci înainte, de multe ori chiar toată viața, pînă la ieșirea din viață a marelui arhieru? – care era cu puțință a se întîmpla după însăși ieșirea din viață a fugarului. Cineva poate socoti de multe feluri pricinile acestui așezămînt, și toate acestea privind cu adevărat spre folos și spre cuviință.

¹ 3 *Împărați* 17:12 (n. m.).

² „Și, venind, o văduvă săracă a aruncat doi bani, adică un codrant. Și, chemînd la Sine pe ucenicii Săi, le-a zis: Adevărat grăiesc vouă că această văduvă săracă a aruncat în cutia darurilor mai mult decît toți ceilalți. Pentru că toți au aruncat din prisosul lor, pe cînd ea din sărăcia ei a aruncat tot ce avea, toată avuția sa” (*Marcu* 12:42-44) (n. m.).

³ Adică „premeditat”, cum zicem noi azi (n. m.).

Cea dintii: dacă ucigașul fără voie s-ar fi slobozit îndată, încît a umbla cu slobozenie încolo și încoace unde ar fi voit, era lesne a se primejdui, întîmpinînd pe oarecare din rudele celui ucis cînd aceia aveau încă rana nouă și proaspătă, cît încă – să zicem așa – sîngele vărsat al rudei lor aburea încă. Pentru aceea, *Legea* a iconomisit cît a putut întinderea vremii – și întru cercetare, și după cercetare – pufînd grijă și de păzirea celui gonit, și de dușmănia celor ce îl goneau; căci, trecînd, vremea doboară și patimile cele mai tari și potolește mîinile spre blîndețe.

A doua: lucrul cel de voie și cel fără de voie au începutul și deosebirea din însăși alegerea celui care îl lucrează, încît cunoștința și dovada alegerii omului este prea-grea și de multe ori neînțeleasă. Singur Făcătorul a toate, Cel care cearcă adîncurile înțelegerilor și Care le vede măduva oaselor, știe desăvîrșit mișcările cele mai din lăuntru ale inimilor omenești. Iar pe de altă parte judecătorii, fiind oamenii supuși amăgirii, de multe ori se arată fără de vreme iubitori de oameni și le e lesne să înțeleagă lucrul cel vrut ca pe unul nevrut; pentru aceea s-a oprit lor hotărîrea dată în grabă, mai cu pornire, mai-nainte de a se cerceta cu de-amăruntul – pe cît este cu puțință – nevrearea vinei pe a cărei izbîndire *Legea* o cerea nescăpată.¹ Și iarăși, slobozenia desăvîrșită a fugarului se mai întîrzie încă și după ce hotărîrea se făcea cu cercetarea cea puternică, spre oarecare canonisire a celui căzut sub bănuială dacă nu cumva de voie a uneltit fărădelegea cea înfricoșată a uciderii.²

A treia: vina uciderii este atît de mare și de grea, încît *Legea* a supus pedepsei chiar și dobitoacele necuvîntătoare, dacă s-ar fi întîmplat să omoare om în vreun fel, măcar că ele sînt neîmpărtaşite de alegerea dinainte. Deci cele necuvîntătoare sînt lipsite de înainte-alegere; și totuși, omorînd om, se pedepseau omorîndu-se. [În chip asemănător] dacă s-ar bănui poate că ucigașul de om a ucis fără de mai-nainte alegere și nu de voie, chiar și așa a ucis totuși ca un dobitoc necuvîntător, lenevindu-se de întrebuițarea cuvîntării [rațiunii] prin luarea aminte, pe care sînt datori a o avea întru apucările și faptele lor toți cei care se împărtaşesc de cuvînt. Încît, și după dovedirea lui [că a ucis fără de voie], se cuvenea ca el să rămîină închis pentru o vreme în cetatea de scăpare spre pedeapsa necuvîntării lui, ca un vinovat.

A patra: dintru aceasta, tuturor Israilitenilor li se făcea mare luare aminte, și sfială, și frîu mîniei și urgiei și domolire patimii și dușmăniei; și depărțare și înfrînare de ocări, și de luptări în cuvinte, și de priciri și de prigoniri, din care cuptorul uciderii se aprinde ca din scînteii. Căci – dacă cel ce a ucis nevrînd și fără de voie abia se ierta, chiar după ce se dovedea că

¹ Căci zicea: „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte!” (*Ieșirea* 21:24) (*n. m.*).

² Și acum avem în *Codul Penal* ceea ce se cheamă „omor din culpă”, hotărîre care îngrădește drepturile civice ale aceluia ce a ucis fără voia lui pe cineva (*n. m.*).

nu [a ucis] de voie – ce rămînea să nădăjduiască acela care săvîrșea ucide-rea vrînd și de voie?

A cincea și cea de pe urmă, adăugăm și aceasta pe lîngă celelalte: anume că o pedeapsă și o muncă mai ușoară, dar care se întinde la mai mare lungime de vreme, se face de multe ori celorlalți o mai lucrătoare pildă de întreagă-înțelepciune și de depărtare de la rău decît o caznă și o pedeapsă de scurt ceas, [dar grea] și în cele din urmă chiar aducătoare de moarte aceluia ce a păcătuit.

59

Aflîndu-se fără de voie, ucigașul se slobozea desăvîrșit numai după moartea arhierelui celui mare. Acest așezămînt a fost oarecum închipuitor, iar pe urmă adevărul a strălucit mai presus de închipuire

„(Cel dovedit că a fost ucigaș fără de voie) să locuiască în cetatea de scăpare pînă ce va muri preotul cel mare. Și, după ce va muri preotul cel mare, cel ce a ucis se va întoarce iarăși la pămîntul moștenirii sale” (*Numeri* 35:28). Văd semnul, și mai-nainte de mine l-au văzut mulți alții, între care și Sfințitul Teodorit, care zice: „Moartea Arhierelui celui după rînduiala lui Melhisedec este dezlegarea păcatului oamenilor, aceasta l-a întors iarăși în Rai pe cel izgonit de acolo” (întrebarea 50 la *Numeri*).¹ Și asemenea a alergat la acest semn și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind mai-nainte de Teodorit: „Pentru aceasta socotesc că a legiuit ca viața arhierelui să fie hotar al scăpării celui ce a ucis fără de voie: pentru a vesti prin luminată însemnare că, de vreme ce moartea cea fără de voie a arhierelui le dăruiește întoarcere și îi dă înapoi patriei lor pe cei care au ucis fără de voie, atunci și moartea cea de voie a Marelui Arhieriu, pe care a stins-o învierea, va pierde greșelile cele fără de voie și pe toți cei ce cred într-Însul îi va da Ierusalimului celui de sus².”

Dar, la răspunsul acestui părinte purtător de Duh, eu îndrăznesc să adaug aceasta: în vreme ce moartea fără de voie a arhierelui *Legii* dezlega pedeapsa greșitului celui fără de voie, moartea cea de voie a Marelui Arhieriu, a Celui ce a străbătut cerurile și a șezut de-a dreapta Tatălui,

¹ „Moartea lui [Hristos] a fost dezlegarea păcatului. Căci zice Ioan despre Hristos: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!» (*Ioan* 1:29), numindu-L «Miel» pentru junghierea ce urma să o sufere pentru păcatele lumii” (Teofilact) (*n. m.*).

² „Și am văzut cetatea sfîntă, noul Ierusalim, pogorîndu-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei. Și am auzit din tron un glas puternic, care zicea: „Iată, Cortul lui Dumnezeu este între oameni, și va sălășlui cu ei, și vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge orice lacrimă din ochii lor, și moartea nu va mai fi; nici plîngere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintîi au trecut” (*Apocalipsa* 21:2-4) (*n. m.*).

poate prea-lesne să îi sloboadă nu numai pe greșii cei fără de voie, ci și pe aceia care au greșit de voie, dacă își vor cunoaște greșeala și își vor cere iertare prin curată pocăință. Și întru aceasta se întărește toată nădejdea noastră, a celor ce greșim Domnului – și fără de voie, și cu voie – în fiecare zi și ceas.¹

Încă îmi mai vine în minte să însemnez aici și altă oarecare înțelegere de acest fel, întemeiată pe înalta poruncă a credinței noastre evanghelice. Căci – dacă Evreul rudă și casnic al celui ucis trebuia să sufere întoarcerea și așezarea iarăși în pământul moștenirii sale a celui ce i-a ucis fără de voie ruda, după moartea cea fără de voie a arhierelui *Legii*, fără a mai avea dreptate să-l gonească pe ucigaș – atunci Creștinul – pentru moartea cea de voie a Marelui Arhieriu, a Dumnezeu-Omului Iisus Hristos, întru Care crede și prin Care și de la Care așteaptă și nădăjduiește și el mîntuirea și iertarea păcatelor sale – are neapărată datorie să-l ierte pe cel ce i-a greșit lui în orice fel. Și mai întîi este dator să-l ierte îndată și fără prea-lungire de vreme, adică fără să aștepte moartea arhierelui, ca vechiul Israelitean. Fiindcă Arhierul Creștinului și singurul arhieriu mare, „murind o dată

¹ Pavel zicea: „Iar Acesta, o singură jertfă aducînd pentru păcate pentru totdeauna, a șezut de-a dreapta Părintelui” (*Evrei* 10:12). „Zice: Iar Hristos a adus însuși trupul Său pentru păcatele noastre o singură dată, jertfă care a fost de ajuns să ne sfințească pentru totdeauna, încît să nu mai avem trebuință de o a doua. Drept aceea – de vreme ce Hristos a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu-Părintele, iar a ședei nu este însușire de arhieriu, ci de Dumnezeu – înseamnă că El este nu numai arhieriu, ci și Dumnezeu” (Teofilact).

Și, în altă parte: „Noi, cei ce am năzuit, să avem mîngîiere tare spre a ne ține de nădejdea ce ne zace înaintea, pe care o avem ca o ancoră a sufletului încredințată și adevărată, care intră întru cele mai din lăuntru de catapeteasmă, unde Iisus a intrat ca înainte-mergător pentru noi, aflîndu-Se arhieriu în veac, după rînduiala lui Melhisedec” (*Evrei* 6:18-20).

„După ce a zis mai sus că nădejdea noastră intră în cer, dumnezeiescul Apostol adeverează acum și încredințează aceasta aici prin înșeși lucrurile, anume că și Hristos a intrat în partea «catapetesmei» celei mai din lăuntru, adică a cerului. Și nu doar că a intrat, ci a făcut aceasta «ca înainte-mergător», adică El a deschis calea și a intrat într-însul mai întîi, ca și noi, Creștinii, să intrăm în urma Lui. Căci înainte-mergătorul este al unora care îi urmează, și osebia dîntre înainte-mergător și următorii lui nu este afit de mare, cum nu este nici aceea dîntre Ioan și Hristos, Care a fost următor al mergătorului înainte Ioan. De aceea – zice – nici voi, frații mei, să nu vă scîrbiți, căci veți intra curînd acolo unde este și Hristos, înainte-mergătorul nostru.

Și Apostolul nu s-a îndestulat a zice numai «înainte-mergător», ci a adăugat și aceasta: «pentru noi», spre mai multă încredințare, ca și cum ar zice așa: Hristos nu avea trebuință să intre întru cele mai din lăuntru ale cerului, căci cum ar fi avut trebuință El, Care este Dumnezeu și se află în tot locul? Ci, precum a purtat trup pentru noi, tot astfel a și intrat întru cele mai din lăuntru ale cerului pentru noi, ca să ne deschidă calea. Drept aceea, nu-mai-decît avem să intrăm și noi în cer. [...] Ori, zicerea «pentru noi» se înțelege în loc de: Pentru aceasta a intrat Hristos întîi-mergător în cer, anume pentru a mijloci și a sta către Părintele pentru noi, precum și arhierul intra o dată în an întru Sfintele Sfinților, ca să-L îmblînzească pe Dumnezeu pentru păcatele norodului” (la fel) (*n. m.*).

de bunăvoie, nu va mai muri încă, fiindcă moartea nu Îl mai stăpânește pe El”.¹ Iar al doilea Creștinul este dator să ierte întocmai și greșelile cele de voie precum și pe cele fără de voie ale celui ce i-a greșit lui, pentru că Arhiereul lui n-a murit fără de voie, precum arhiereul *Legii*, ci S-a dat morții de voie: „Nimeni nu Îmi ia sufletul de la Mine, ci Eu de Sine-Mi îl pun pe el.”² Și deci Creștinul are aceeași datorie, dacă voiește a se învrednici și el desăvârșitei iertări a păcatelor sale celor fără de voie și a celor de voie. Căci porunca Domnului e strălucit arătată și după punere – „Dacă veți lăsa oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel Ceresc va lăsa greșelile voastre” – și cu hotărîre: „Iar de nu veți lăsa oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel Ceresc nu va lăsa greșelile voastre.”³

¹ „Hristos, înviind din morți, nu mai moare, căci moartea nu mai are stăpînire asupra Lui” (*Romani* 6:9). Adică, după cum zice Teofilact: „Aici, Apostolul [...] vorbește despre cum trebuie să avem totdeauna în sine-ne învierea viețuirii după Dumnezeu. Căci, dacă am murit împreună cu Hristos prin botez, credem că totdeauna vom avea întru noi învierea vieții Lui celei noi; fiindcă și Hristos, după ce a înviat, viază pururea, fără a mai muri. Iar ceea ce El a murit [după firea Sa omenească] a murit pentru păcatul nostru, iar nu pentru că era vinovat și vrednic morții, căci era fără de păcat. Și ceea ce El viază acum [tot după firea Sa omenească] «viază lui Dumnezeu», adică viază cu dumnezeiasca putere a lui Dumnezeu-Tatăl, pururea. Și, de vreme ce Hristos nu moare a doua oară, atunci nici noi nu avem a doua moarte cu alt botez, căci nu ne botezăm încă o dată. Deci să rămînem întru cele dintîi, adică întru moartea păcatului și întru învierea îmbunătățitei vieți după Dumnezeu! Iar aceasta se va face nouă «în Hristos Iisus», adică cu ajutorul lui Iisus Hristos. Căci, dacă El ne-a înviat atunci cînd eram morți, cu mult mai mult ne va păzi în viața aceasta acum, cînd sîntem vii.” (*n. m.*)

² „Nimeni nu ia sufletul Meu...” (*Ioan* 10:18). Iar aceea ce zice: „Nimeni nu ia sufletul Meu de la Mine”, o zice pentru cei ce căutau să-L omoare. Căci voi sînteți însetați de singele Meu – zice –, dar să știți bine că nimeni nu va putea asupra Mea fără de voia Mea. Și, ca să nu socotească cineva că moare ca o slugă și supus, de altul poruncindu-i-se și aceluia supunîndu-i-se, zice: Eu Însumi am stăpînirea morții Mele, ca Stăpîn al morții. Deci pentru aceasta zice: „Stăpînire am să-Mi pun sufletul Meu.” Căci, deși fiecare din noi are stăpînire să-și pună sufletul său, pentru că fiecare este puternic a se omorî pe sine-și (de va voi), totuși Domnul nu zice pentru acest fel de chip, ci că nimeni nu va putea să facă aceasta fără voia Lui. Lucru care la oameni nu este cu puțință, pentru că noi ne omorîm de alții și nevrînd; iar Hristos n-ar fi pătimit vreodată, dacă n-ar fi vrut. Pentru aceasta – ca Cel ce nu este supus morții în alt chip, decît numai de voie – are și puterea cea mai mare: aceea de a-Și lua sufletul înapoi din nou” (Teofilact) (*n. m.*)

³ „Iar de nu veți ierta oamenilor...” (*Matei* 6:15) (*n. m.*)

Dacă greutatea iertării vrăjmaşului avea vreun cuvînt de pricinuire în *Legea cea Veche* a slovei, în *Legea Darului* [evangeliei] ea este cu totul fără cuvînt de pricinuire¹

Nu ştiu dacă rudele celui ucis fără de voie – văzîndu-l pe ucigaş ieşind din cetatea de scăpare şi aşezîndu-se pe urmă iarăşi în pămîntul moştenirii sale, după ce murea arhiereul cel mare – nu ştiu (zic) dacă se goleau şi ei cumva atunci de patima către acela şi dacă îl iertau din tot sufletul. Cu adevărat, *Legea* voia aceasta; dar, din omeneasca împătimitare şi nepuţinţă, se putea întîmpla a se păzi întru rudele ucisului oarecare rămăşiţă de pricinuire ca să-l urască pe ucigaş, văzîndu-l slobod în cele din urmă. Ei puteau zice: Ce ne este nouă dacă a murit arhiereul cel mare? Cu toate acestea, ruda noastră apropiată zace moartă fără suflare şi noi ne-am lipsit mai-nainte de vremea rînduită ori de tată, ori de frate, ori de fiu. Ce dobîndă ne este nouă din moartea arhierească? Ce folos este [între-aceea], care să vindece de acolo lipsirea noastră? Dar tu, frate Creştin, nu ai nici un cuvînt asemenea ca să păzeşti în inima ta o cît de mică urmă de pomnire de rău asupra aceluia de la care ai pătimit vreun rău. Arhiereul tău cel Mare a murit, dar a murit pentru tine, a murit ca să te răscumpere pe tine din robirea diavolului; a murit ca să te facă viu pe tine, cel cu totul omorît de păcat. Încît ce răspuns de îndreptare ai tu ca – după moartea pe care Arhiereul şi Dumnezeuul tău (înomenindu-Se de voie) a răbdat-o pentru tine, iar nu pentru Sine –, ce răspuns ai (am zis) ca să nu voieşti să-l ierţi pe fratele tău care ți-a greşit ție? Mult se deosebeşte petrecerea evanghelică de punerea de lege a vieţuirii de atunci a Evreilor: răzbunarea avea loc atunci, acum nu are. Atunci, Evreul cerea „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte, sînge în loc de sînge”, pentru că atunci arhiereul nu murea el însuşi pentru norod. Dar – după ce Arhiereul cel Mare a primit de voie moartea pentru noi, ca să slobozească din moarte toată omenirea – toţi le sîntem datori tuturor cu desăvîrşita iertare, de vreme ce toţi ne învrednicim de iertare prin moartea Aceluia şi ne aducem iarăşi în pămîntul moştenirii

¹ „Căci, în vechime, fapta bună era anevoie de săvîrşit, din pricină că Adam – împreună cu trupul cel muritor, căpătat ca urmare a călcării poruncii – dobîndise şi alte multe metehne ale friii, ce împiedicau fapta bună. Iar acum, firea noastră s-a întărit, cu darul lui Hristos şi cu Sfîntul Botez, prin Sfîntul Duh, Care ne-a înnoit şi ne-a slobozit de vechitura şi neputinţa Legii scrise. De aceea, fecioria şi desăvîrşita faptă bună erau lucru rar în *Legea cea Veche*, iar întru darul cel nou al *Evangeliei* şi în Biserica lui Hristos se află mii de monahi care petrec întru feciorie (bărbaţi şi femei). De asemenea, în Biserica lui Hristos se află mulţi care defaimă însăşi moartea” (Teofilact, în tîlcuirea epistolelor lui Pavel) (n. m.).

noastre, adică în Rai, de unde păcatul ne-a închis afară. „După ce va muri preotul cel mare, cel ce a ucis se va întoarce iarăși în pământul moștenirii sale” (Numeri 35:28).

Sfârșitul înțelegerilor din citirea cărții a patra a celor *Cinci Sfințite Cărți*, de la *Numeri*

[The rest of the page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

V

Tîlcuire la
Deuteronomul

ADOLESHIA FILOTHEOS

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU

adică

înțelegeri folositoare și mîntuitoare de suflet din citirea
Cărilor celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris și
acum tălmăcită pe limba românească și tipărită de S. V. M. M.¹
în zilele prea-înălțatului domn Mihail Grigorie Șutu Voievod

TOMUL AL CINCILEA

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din
Cele Cinci Sfințite Cărți, din A doua Lege.

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași, la anul 1819.

---

¹ Adică de Sfințitul Veniamin (Costachi) (1768-1846), mitropolit al Moldovei între 1803-1808 și 1812-1842, așa cum am mai spus (*n. m.*).

EVGHENIE VULGARIS

Tîlcuiri la Vechiul Testament

V

Tîlcuire la
Deuteronomul

ADOLESHIA FILOTHEOS

adică

ÎNDELETNICIRE IUBITOARE DE DUMNEZEU

adică

înțelegeri folositoare și mîntuitoare de suflet din citirea
Cărilor celor Cinci Sfințite Scripturi ale lui Moisi

Alcătuită de Arhiepiscopul Evghenie Vulgaris și
acum tîlmăcită pe limba românească și tipărită de S. V. M. M.¹
în zilele prea-înălțatului domn Mihail Grigorie Șuțu Voievod

TOMUL AL CINCILEA

întru care se cuprind înțelegerile din citirea uneia din
Cele Cinci Sfințite Cărți, din A doua Lege.

S-a tipărit în tipografia Sfintei Mitropolii în Iași, la anul 1819.

---

¹ Adică de Sfințitul Veniamin (Costachi) (1768-1846), mitropolit al Moldovei între 1803-1808 și 1812-1842, așa cum am mai spus (*n. m.*).

EVOLUTIONARY THEORY

Theory of Evolution

V

Discussions

ADOLPH H. HUXLEY

THEORY OF EVOLUTION
AND THE
PROGRESS OF SCIENCE

THEORY OF EVOLUTION
AND THE
PROGRESS OF SCIENCE

PARTEA A CINCEA A ÎNDELETNICIRII
CELEI IUBITOARE DE DUMNEZEU,

**adică înțelegeri de suflet folositoare și mântuitoare din citirea
Cărții a Cincea a celor Cinci Sfințite Cărți, din A doua Lege**

1

**Stăpînirea ori dregătoria peste un norod întreg este
o prea-grea sarcină**

Acest Moisi – de Dumnezeu văzătorul, de Dumnezeu luminatul, de Dumnezeu trimisul, cel rînduit a fi dumnezeu al lui Faraon¹; cu toată revărsarea luminării și a strălucirii de care s-a umplut [fața lui], cu toată întărirea darului și a puterii de care s-a împărtășit, cu toată ajutorarea minunilor și a semnelor pe care le săvîrșea – recunoaște și mărturisește că el singur nu poate purta sarcina cea grea a stăpînirii mulțimii, al cărei dregător și povățuitor îl rînduise Dumnezeu pe dînsul: „Nu vă voi putea purta pe voi singur” (*A doua Lege* 1:9). A socotit că această silință și purtare de grijă este mai presus de puterea unui singur om și mai presus de îndestularea sa: „Cum voi putea purta singur osteneala voastră?” (*A doua Lege* 1:12). Pentru aceasta, a judecat a fi de folos, trebuitor și mai ales de nevoie să mai ia împreună cu sine la mult-ostenitoarea dregătorie însărcinată asupra sa, aceea a ocîrmuirii norodului, și pe alți bărbați vrednici dimprejurul său ca împreună ajutători, și împreună sprijinitori și împreună lucrători: „Și am luat dintre voi bărbați înțelepți, și știutori și pricepuși și i-am pus asupra voastră să povățuiască mai mari peste mii, și peste sute, și peste cincizeci și peste zece și logofeți judecătorilor voștri” (*A doua Lege* 1:15). Într-acest chip socotea și făcea Moisi, văzătorul de Dumnezeu, și luminatul de Dumnezeu și trimisul de Dumnezeu.

Dar cine se află cîndva între noi care nu se nălucește a fi vrednic și prea-vrednic, de ajuns și prea de ajuns să stăpînească peste mulți? Cine se crede cîndva, precum se cade, a fi mai mic decît dregătoria și boieria sa? Cine primește să dea și altuia oarece parte din stăpînirea sa? Cine suferă să-și micșoreze și să-și strîngă lățimea mărimii sale? Eu socotesc că foar-

¹ „Și i-a zis Dumnezeu lui Moisi: Voi fi cu tine” (*Ieșirea* 3:12). „Atunci, Moisi nu mai este mic către Faraon, ci este dumnezeu al lui Faraon. Atunci, puterea a tot Egiptul și – dacă voiești – chiar puterea a toată lumea este ca un nimic împotriva lui” (Evghenie Vulgaris) (*n. m.*).

te puțini. Ori – ca să grăiesc mai drept – acela ce are o parte din duhul lui Moisi, care simte micimea puterii omenești, care gîndește cu pricepere cît de mare este greutatea și povara chivernisirii unui norod.

2

Alegere a celor prea-buni sau a celor mai aleși la purtările de grijă și la dregătorii

Moisi avea toată stăpînirea care i se cerea, luînd-o de la Dumnezeu, ca să-și aleagă ajutorii și împreună lucrători la stăpînire dacă ar avea trebuință de ajutorii, fiindcă el avea puterea spre a-i așeza, iar nu altul. Însă este vrednică de luare aminte ceea ce s-a istorisit aici: [anume că], la trebuința ce îi sta înaintea, Moisi nu voiește a unelti domnește deplina sa stăpînire: nu voiește ca alegerea să se facă din porunca sa, ci voiește ca la această alegere să se adune împreună toate semințiile. Fiii lui Israil, ascultați-mă! – zice. Trebuința cere ca, afară de mine, să aveți și alți dregători, și rînduitori și ocîrmuitori. Însă eu nu cunosc cu de-amăruntul pe care să-i rînduiesc la aceasta. Voi, după cercarea pe care o aveți din împreuna-petrecere și din obișnuința cea de toate zilele cu dîșșii, îi cunoașteți mai cu de-amăruntul pe aceia care sînt cei mai vrednici și mai iscușiți întru semințiile voastre. Puneți-mi-i pe ei înaintea, și eu îi voi așeza să stăpînească peste voi: „Dați-vă vouă bărbați înțelepți, și știutori și pricepuți întru semințiile voastre; și eu îi voi pune asupra voastră povățuitori vouă” (*A doua Lege* 1:13). Deci adunarea semințiilor a găsit astfel de bărbați și i-a pus înaintea, iar Moisi i-a primit și i-a așezat: „Și am luat dintre voi bărbați... și i-am pus să povățuiască peste voi: mai mari peste mii și peste sute...” (*la fel, stih* 15). Dar oare de ce rînduială și de ce stare a ales norodul și a așezat Moisi oameni? Oameni bogăți? Oameni tari? Oameni vestiți pentru înălțarea și alegerea bunului neam? Ba! Ci bărbați a căror cunoscută și vrednică cuviință era întru înălțimea înțelepciunii, întru lățimea științei, întru adîncimea priceperii. „Și am luat dintre voi bărbați înțelepți, și știutori și pricepuți și i-am pus pe ei să povățuiască peste voi.” Iată cum trebuie a se face alegerile de stăpînitori și sorții și suirile de vrednicii! Din partea celor ce aleg, se cere cercarea norodului, iar din partea celor ce se aleg se pîndește vrednica cuviință și îndestularea. Și hirotoniile se cade a se face curat precum ziceau înțelepții vechilor Elini: „de cei prea-buni, iar nu de cei bogăți”.

3

Judecătorul se socotește ca un țiitor al locului lui Dumnezeu pe pământ

„Judecata este a lui Dumnezeu” (*A doua Lege* 1:17). Deci judecătorul ce șade la divan și judecă este oarecum țiitor al locului lui Dumnezeu. Deci, cînd omul se apucă să judece, trebuie să se potrivească (pe cît este cu putință) cu Acela a Căruia față o poartă, și Căruia îi întrebuițează stăpînirea și Căruia îi împlinește lucrul. Dumnezeu este o fire fără patimă; așadar și judecătorul, cînd judecă, se cade să se dezbrace de toată patima și să fie slobod de toată așezarea pe care o ridică în suflet ori dragostea, ori ura, ori prieteșugul și rudenția, ori străinătatea și vrăjmășia. Dumnezeu îi are potrivii pe toți înaintea Sa, ca pe unii ce întocmai fapte ale Lui sînt și nici unul din toți nu este nici mare, nici mic întru sine înaintea ochilor Domnului. Căci nu se minunează de vreo față (*Levitic* 19:15), nici este luare de față la Dumnezeu (*Efeseni* 6:9).¹ Deci și judecătorul de asemenea se cade a-i socoti deopotrivă pe toți cei ce se judecă la dînsul, și după urmare aceeași judecată a o hotărî la aceeași pricină, atît celui mare, cît și celui mic sau celor ce pentru alte cuvinte se deosebesc unii de alții: „Nu vei cunoaște față la judecată, pe cel mic și pe cel mare întocmai îl vei judeca, nu te vei sfii de față de om” (*A doua Lege* 1:17). Întrebi pentru ce? Ai auzit: „Căci judecata este a lui Dumnezeu.” Socotește bine aceasta – o, judecătorule! – și înfricoșează-te! Tu ești judecător după epitropie, fiindcă Dumnezeu te-a pus. Însă, în vremea ce șezi judecînd, întru aceeași ai Judecător asupra ta pe Cel ce te-a pus pe tine judecător al aproapelui tău. Tu ești judecător al celui ce se judecă de tine, dar Dumnezeu stă de față privitor și este Judecător neamăgit al amîndurora împreună: și al celui ce se judecă de tine, și al tău, al celui ce judeci. Cel ce se judecă de tine atunci se află numai judecat. Tu, cel ce îl judeci, ești într-aceeași vreme și judecător, și judecat. Întîi și chiar numai judecător, și nejudecat nicidecum niciodată este singur Dumnezeu, Cel ce îl judecă și pe cel ce se judecă de tine, și pe tine care îl judeci [pe acela].

¹ „Zice: Tu, stăpînul, să nu socotești că, arătîndu-te aspru și fără de omenie către cel împreună-rob cu tine, nu vei fi cercetat de către Dumnezeu pentru asprimea ta fiindcă robul este față proastă. Nu, să nu socotești așa! – pentru că Dumnezeu nu caută la față. Căci doar legile din afară fac osebite între stăpîni și robi, între neamul bun și neamul prost, fiind legi așezate de către oameni muritori, iar în legile lui Dumnezeu aceasta nu se întîmplă. Căci și tu, stăpînul, ești rob al lui Dumnezeu, Care e stăpîn și al tău, și al robului tău. Și, dacă tu te vei arăta aspru și nemilostiv către cel împreună-rob cu tine, să știi că vei fi osîndit în muncă de către Dumnezeu, stăpînul obștesc” (Teofilact) (*n. m.*).

Cît este omul de plecat spre a-i însărcina pe ceilalți cu înseși ale lui neajungeri și greșeli!

Cît de plecat și de îndemînatic este omul a da asupra altora păcatele în care se află învinovațit el însuși! Chiar de la început, muștrați fiind, cei doi oameni dinții și care totodată s-au făcut greșiți mai-nainte de ceilalți oameni, Adam și Eva, au aruncat de asupra lor asupra celui alt greutatea vinovăției călcării lor de poruncă. Adam asupra Evei: „Aceasta mi-a dat din pom, și am mîncat!”¹ Iar Eva asupra șarpelui: „Șarpele m-a amăgit!”² Neajungerea³ aceasta s-a lățit ca o însușire strămoșească la strănepoți și s-a făcut de obște la mai toți cei ce păcătuiesc, însemnîndu-se încă și la niște bărbați care într-alt fel s-au arătat părtași și ai celei mai înalte fapte bune și sfințenii. Iată, aici, văzătorul de Dumnezeu Moisi! Fiindcă, din pricina greșelii lui de la Apa Grăirii Împotrivă, n-a fost ascultat cînd s-a rugat lui Dumnezeu să fie învrednicit a trece și el Iordanul împreună cu norodul (*Numeri* 20:12), el aruncă pricina acestei nedobîndiri asupra norodului (*A doua Lege* 3:23-25) și le zice Israiliților că din pricina lor a trecut Dumnezeu cu vederea rugăciunea lui și l-a lipsit de harul acesta: „Și, pentru voi, m-a trecut cu vederea Domnul și nu m-a ascultat!” (la fel, stih 26). Ci fie! Și Evreii s-au făcut atunci pricinuitori ai greșirii proorocului, întăritînd sufletul lui cu cîrțirile lor spre acea mînioasă și iute nerăbdare și mîniere: „Nu cumva din piatra aceasta vă vom scoate vouă apă?” (*Numeri* 20:10). Fie! – am zis. Dar cea mai de frunte pricină a greșelii care a fost? N-a fost el însuși? Care, în loc să ia aminte a săvîrși ceea ce îi poruncise Dumnezeu, și-a întors luarea aminte la cele ce bîrfeau norodul acela cîrtitor și virtos în cerbice. Și proorocul, cel ce a greșit, se trece aici cu vederea pe sine, pe pricina cea fără mijlocire și făcătoare a nerînduiei, și îi arată pe aceia, adică pe pricina cea mai depărtată. M-am rugat – zice – să trec și eu Iordanul și să văd pămîntul acela mult dorit: „Trecînd, voi vedea pămîntul acesta bun care este de cealaltă parte a Iordanului” (*A doua Lege* 3:25). Dar – din pricina voastră, o, Israiliteni! – n-am dobîndit ceea ce doream. Pentru voi, rugăciunea mea nu s-a ascultat: „Și, pentru voi, m-a trecut cu vederea Dumnezeu și nu m-a ascultat” (la fel, stih 26).

¹ *Facereu* 3:12 (n. m.).

² *Facerea* 3:13 (n. m.).

³ *Meteahna* (n. tr.).

5

Mare pedeapsă se face a vedea omul bunătațile rînduite pentru dînsul, dar de care el s-a lipsit

De vreme ce Moisi nu avea să treacă Iordanul ca să dobîndească și el pămîntul acela fericit al făgăduinței împreună cu ceilalți Israiliteni, cu cei de un neam cu el, ce trebuință era a se sui în loc înalt ca să-l vadă pe dînsul de departe?! „Suie-te pe vîrful...! Și, uitîndu-te..., vezi cu ochii tăi!” (la fel, stih 27). Căci nu vei trece Iordanul acesta! Apolinarie află că în locul acesta se însemnează cu închipuire credința, căci curat este ea de nevoie spre mîntuire (ca cele fără de care nu se poate). Fiindcă zice că Aaron și Moisi s-au osîndit a nu ieși în pămîntul cel făgăduit pentru oarecare lipsă de credință. Pentru că, fără credință, nu se dă celor fericiți sfîrșitul dobîndirii: „Nu dă ieșirea [din pricina] lipsirii credinței, pe aceasta punînd-o asupra-le ca pedeapsă, după care pe amîndoi îi mută din viață afară de pămîntul cel făgăduit, ca pe unii ce nu puteau ajunge sfîrșitul, fiindcă acesta prin credință se dă. Care și semn este în *Lege* [că fără credință] nu poate a săvîrși și a împlini făgăduința, căci dreptul din credință va fi viu (*Romani* 1:17).”¹

Deci această învățătură însemnătoare pusă înainte este cu totul prea-adevărată. Dar eu nu ajung a înțelege aici oare ce lipsă și neajungere de credință lipește Apolinarie lui Aaron și lui Moisi? Nu cumva aceștia n-au crezut că Dumnezeu avea cu adevărat să-i bage pe Israiliteni în pămîntul cel făgăduit, precum S-a făgăduit? Toată lipsa, adică neajungerea credinței lor, a fost întru împuținarea de suflet pe care au arătat-o în pustiul Cadis la Apa Grăirii Împotrivă. (Vezi pentru aceasta mai sus, la partea a 4-a, paragraf 30.) Pentru aceea, mai puțin potrivită judecînd aici închipuirea lui Apolinarie cea însemnătoare, îmi întorc gîndul prin altă înțelegere la noima cea de aici înainte, și aceasta fiind vrednică de însemnat.

¹ Fiindcă nu mă rușinez de evanghelia lui Hristos, căci este putere a lui Dumnezeu spre mîntuirea a tot celui ce crede [...] Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă întru dînsa din credință spre credință, precum este scris: «Iar dreptul din credință va fi viu» (*Avacum* 2:4) (*Romani* 1:16, 17). „După ce a spus că evanghelia este spre mîntuire, Pavel arată și cum se întîmplă aceasta, zicînd că dreptatea lui Dumnezeu Însuși este cea care ne mîntuiește, iar nu dreptatea noastră. Fiindcă ce dreptate aveam noi, care eram spurcați și stricați? Dumnezeu ne-a îndreptat pe noi nu din faptele noastre, ci din credința întru Hristos, care e datoare să crească și să sporească întru mai multă și mai mare credință. Pentru că nu e destul să credem numai din dar, ci se cuvine, din credința începătorilor, să ne suim la credința cea prea-desăvîrșită, adică la cea nestrămutată și întărită, pe care și Apostolii au cerut-o Domnului: «Aduagă nouă credință!» (*Luca* 17:5). Și Pavel adeverește ceea ce zice, anume că din credință ne-am îndreptat, din zicerea lui Avacum, care spune că «dreptul din credință va fi viu». Căci, de vreme ce acelea dăruite de Dumnezeu covîrșesc socoteala oamenilor, atunci după dreptate trebuie să avem credință, fiindcă – dacă am începe să iscodim dogmele credinței, zicînd: De ce aceasta și de ce aceea? – am pierde tot” (*Teofilact*) (*n. m.*).

Eu socotesc acum nu păcatul, ci pedeapsa păcatului, și mai cu deosebire încă întâmplarea cea adăugată la pedeapsă. Adaosul este a se sui Moisi în loc înalt ca să privească pământul întru care nu s-a învrednicit a intra. Către trebuință era de una ca aceasta? Zic iarăși ca mai sus și socotesc că pentru a simți mai grea osînda, văzînd cu ochii săi lipsa dobîndirii binelui.

Aceasta este fără îndoială un adaos de pedeapsă nu mic, a te lipsi de bine și totodată a vedea și a cunoaște care este binele de care te-ai lipsit. După călcarea poruncii, Adam stă afară din Rai; însă nu departe de Rai, încît să nu îl vadă, ci locuiește aproape, ca să înțeleagă din preajmă frumusețile Edenului și veselia desfătării din care a căzut: „Și l-a scos pe Adam și l-a așezat pe el în preajma Raiului desfătării” (*Facerea* 3:24). Afară din ferici-tele sînuri ale lui Avraam se osîndește și bogatul acela al *Evangheliei*, dar astfel încît să vadă de departe, prin nemărginita prăpastie din mijloc, pe însuși Avraam și pe săracul Lazăr odihnindu-se întru odihnă în sînurile ace-luia, ca să aibă înaintea ochilor și privirea, spre adaosul văpăii în care se chinuie; și, prin privire, să se mai adauge și durerea lipsirii.¹

Și se adeverează această înțelegere a noastră la Moisi și dintru aceasta: la Apa Grăirii Împotrivă, amîndoi frații – adică și Aaron, și Moisi – au fost mărturisii greșiți întocmai. Dumnezeu le-a zis atunci amîndurora: „Nu ați crezut, ca să Mă sfințiți înaintea fiilor lui Israel!” (*Numeri* 20:12). Asupra amîndurora a rînduit pedeapsă a nu intra ei în pământul făgăduinței ca ceilalți Israiliteni: „Nu veți băga voi adunarea aceasta în pământul care l-am dat lor” (*Numeri* 20:12). Mai pe urmă, încă și proorocul împărat cînta pentru aceștia doi, [zicînd] că L-au întăritat pe Dumnezeu la Apa Grăirii Împotrivă (*Psalmul* 105:32, 33). Dar Aaron a murit mai-nainte, în muntele Or, fără a simți încă mai amara amărăciune a lipsirii, văzînd cu ochii lui stîndu-i înaintea doritul pământ de care se lipsea. Iar Moisi a fost suit la un loc înalt într-adins ca să vadă tot pământul de departe: Uitîndu-te, vezi, căci nu vei trece Iordanul! Și astfel, prin privire, să îi sporească lui dorul dobîndirii; iar prin dor, durerea lipsirii. Încît pedeapsa privirii [pământului făgăduinței] s-a pus asupra lui Moisi mai grea decît aceea asupra lui Aaron, a nevederii [pământului], căci și Moisi a greșit mai greu decît Aaron. Moisi a

¹ „Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sinul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormîntat. Și în iad, ridicîndu-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sinul lui. Și el, strigînd, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie! Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr asemenea pe cele rele; iar acum aici el se mîngie, iar tu te chinuiești. Și peste toate acestea, între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi” (*Luca* 16:22-26) (n. m.).

osebit în buzele sale și a muștrat cu strășnicie norodul: „Ascultați-mă, ne-supușilor! Oare din piatra aceasta vom scoate vouă apă?”; și, ridicându-și mîna, a lovit de două ori cu toiagul. Deci și mai greu era să se pedepsească Moisi și să i se facă lui vederea pămîntului [făgăduinței] creștere a scîrbei și a durerii pricinuite pentru nedobîndirea doririi. Apolinarie a înțeles privirea aceasta ca pe un dar ce i s-a dat lui Moisi, adăugînd că Dumnezeu, mai mult decît lui Aaron, îi dă lui Moisi să privească pămîntul din căutarea cea de sus. Să mă ierte Apolinarie, dar eu totdeauna am socotit și socotesc că aceea ce omul dorește, dar nu dobîndește, îi mușcă inima cu atît mai multă usturime cu cît o cunoaște și o înțelege mai cu de-măruntul.

6

Înțelepciune dreaptă

Înțelepciunea cea adevărată este a cugeta, și a cerceta, și a se învăța mărturiile Domnului și a păzi omul neîncetat poruncile Lui, făcînd dreptățile *Legii*: „Și acum, Israile, ascultă dreptățile și judecățile cîte vă învăț Eu astăzi pe voi să faceți!” (*A doua Lege* 4:1). Și așadar înțelepciunea de acest fel este privitoare și lucrătoare, împreunînd totdeauna luminarea dumnezeieștii cunoștințe cu fierbințeala lucrării celei iubite de Dumnezeu: „Veți și păzi, veți și face! – căci aceasta este înțelepciunea voastră și priceperea înaintea tuturor neamurilor” (la fel, stih 6). Căci paza poruncilor Domnului este a înțelepților și a pricepuților, tilcuiește Procopie. Și nenumitul tilcui-tor asemenea: „Căci înțelepciunea și priceperea celor ce se tem de Domnul este a păzi și a face poruncile Domnului, nu numai a le auzi și a le grăi.” O, cu adevărat înțelepciune! Înțelepciune dreaptă și neamăgită! Statornică, și întemeiată și adevărată! Mare înțelepciune, cerească, prea de nevoie! O, înțelepciune, partea cea bună și aleasă! Una și singura de care este trebuință, după cuvîntul Domnului!² Partea aceasta, pe care a ales-o Maria, o poate dobîndi și Marta; o poate avea și cel mic, și cel mare; și cel cuvîntăreț [ritor] și învățat, și prostul și neînvățatul. Înțelepciunea care nu se predă în școlile, și în academiile, și în iscusirile și în filosofile lumii, încît de multe ori să-l înalțe și să-l umfle pe cel ce o are cu tulburări de vînturi împotri-

¹ *Numeri* 20:10 (*n. m.*).

² „Și, răspunzînd, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești. Dar un lucru trebuie: căci Maria partea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea” (*Luca* 10:41, 42). „Cu adevărat, mare este lucrul cel bun al iubirii de străini, pe care-l arăta Marta, și nu este lepădat. Dar mai mare este a lua aminte la cuvintele cele duhovnicești; căci prin acelea se hrănește trupul, iar prin aceasta viază sufletul. Căci zice: O, Marto, nu pentru aceasta am venit, ca să ne umplem pîntecele de multe feluri de bucate, ci ca să folosim suflete!” (*Teofilact*) (*n. m.*).

vă-sufăltoare. Ci înțelepciune liniștită, blândă, pașnică, lină; care se învață din Cer nu ca să-i strălucească pe unii puțini prin cinstirea celorlalți, ci se revarsă cu îndestulare în *Sfintele Cărți* și luminează tuturor de Sus ca o obștească lumină, răsărind ca să împodobească și să mărească neamuri întregi: „Pe tot omul ce vine în lume.”¹ Oricîți ar auzi toate îndreptările acestea, vor zice: Iată norod înțelept și știutor, neamul acesta! Înțelepciune dată de Dumnezeu!

Dumnezeule al părinților și Doamne al milei! Dăruiește-mi mie înțelepciunea aceasta ce este șezătoare lângă scaunul Tău și să nu mă lezezi dintre slugile Tale! Trimite-o pe ea din sfînt lăcașul Tău! Ca, fiind împreună cu mine, să mă învețe ce este bine-plăcut Ție, și să mă povățuiască întru cunoștință și să mă păzească întru slava Ta! Fără de dînsa, ce îmi folosește această ostenitoare, și de multe ori amăgitoare și adeseori greșită și zadarnică înțelepciune omenească și lumească? De ce trebuință îmi este? De nimic, cu adevărat, de nimic: „Căci toate gîndurile muritorilor sînt cu frică și greșite cugetele lor” (*Înțelepciunea lui Solomon* 9:13).

7

Auzindu-se fără de mijlocire, glasul Domnului este înfricoșat, dar cu adevărat primit și credincios chiar vestindu-se prin povovăduitorii Lui

Înspăimîntîndu-se cînd – sub întunericul, și negura și viforul acela – au auzit din mijlocul focului în munte glasul cel mare și înfricoșat al lui Dumnezeu, care punea *Legea*, Israilitenii au fost cuprinși de frică și de cutremur ca nu cumva să moară: „Și acum să nu murim, căci ne va mistui pe noi focul acesta mare!” (*A doua Lege* 5:25), socotind că este cu neputință a auzi omul glasul lui Dumnezeu cel înfricoșat și [totuși] să fie viu: „Căci ce trup este care a auzit glasul Dumnezeului celui viu grăind în mijlocul focului, precum noi, și să trăiască?” (la fel, stih 26). Dar cum? Nu s-au încredințat ei deplin, din însăși cercarea, că din auzirea de acest fel nu le-a urmat îndată moarte cînd au auzit glasul întîi?! N-au socotit că și însuși Moisi pe aceleași le-a văzut și le-a auzit, om fiind, și totuși el încă trăiește?! Și nu trebuia să asemuiască dintr-acestea că așadar tot omul pe aceleași le vede și le aude (vrînd Dumnezeu), și [totuși] viază?! Ei cu gura lor au mărtu-

¹ „Cuvîntul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume” (*Iovan* 1:9). „Dar cum zice că luminează pe tot omul, de vreme ce-i vedem pe unii întunecați? Cît despre Sine, pe toți îi luminează. Căci spune-mi mie: Oare nu toți sînt cuvîntători [raționali]? Oare nu toți cunosc din fire binele și răul? Oare nu toți au putere a-L înțelege din zidiri pe Ziditor? [...] Iar dacă aceia au folosit rău cuvîntul [rațiunea], ei singuri s-au întunecat pe ei” (Teofilact) (*n. m.*).

risit însăși aceasta: „Iată ne-a arătat Domnul Dumnezeu nostru slava Sa și glasul Lui l-am auzit din mijlocul focului” (*A doua Lege* 5:24). În ziua aceasta – zice – am văzut că va grăi Dumnezeu către om, și el va fi viu. Da, dar și după ce au cercat că acea întâi înfricoșată vedere și auzire a fost neprimejduitoare, cu toate acestea încă se înfricoșează doar nălucind și aducându-și aminte de o asemenea vedere și auzire. N-am murit atunci (soco-teau ei), iată acum trăim! Dar cine ne încredințează că nu vom muri dacă ne vom afla iarăși în aceleași întâmplări și a doua oară? „Dacă vom adăuga noi a auzi glasul Domnului Dumnezeului nostru încă, vom muri!” Înfricoșat lucru este când grăiește Dumnezeu ori punând lege, ori osîndind! Și înșiși Adam și Eva, cei întâi zidiți și începătorii neamului nostru, numai cât au auzit atunci în Rai sunetul dumnezeieștilor picioare, s-au înfricoșat și au căutat să se ascundă: „Glasul Tău l-am auzit, umblînd Tu, și m-am temut și m-am ascuns” (*Facerea* 3:8-10).

Deci ce au făcut Israilitenii după aceasta? Adunîndu-se începătorii semințiilor și toți bătrînii, s-au rugat cucerindu-se lui Moisi ca de aici înaintea el singur să stea de față și să audă dumnezeiescul glas; și, oricîte va auzi [el] și le va spune lor, le vor crede și le vor pune în lucru: „Apropie-te tu și auzi toate cîte ar zice Domnul Dumnezeu nostru! Și tu vei grăi către noi toate cîte ar grăi Domnul Dumnezeu nostru către tine, și vom auzi și le vom face” (*A doua Lege* 5:27). Bună este cererea aceasta a Israilitenilor, și de aceea și Dumnezeu a binevoit la aceasta: „Am auzit glasul cuvintelor norodului... drept toate cîte au grăit” (la fel, stih 28). Și într-acest chip a urmat și s-a făcut de aici [înainte]: luînd de la Dumnezeu cele poruncite, fără mijlocire, Moisi le spunea de obște norodului; și norodul primea cele ce se spunea prin Moisi ca pe niște porunciri ale lui Dumnezeu.

Iar aici eu văd o mare economie. Dumnezeu primește frica și înspăimîntarea cea cuvioasă a norodului către Dînsul și o laudă: „Drepte toate cîte au grăit!” Însă, afară de această dreaptă sfială, cere de la același norod și îndatorata supunere unită împreună cu credința cea desăvîrșită și din tot sufletul. Voiește ca Israilitenii să aibă frica Lui înrădăcinată în inimă, și astfel să păzească dumnezeieștile Lui porunci nu numai cînd El Însuși le grăiește lor fără mijlocire, prin prea-slăvitele și înfricoșatele faceri de minuni, ci încă și pe urmă, cînd va grăi către dînșii prin proorocii și prin slugile Sale: „Cine va da a fi inima lor întru dînșii astfel încît a se teme de Mine și a păzi poruncile Mele în toate zilele?” (la fel, stih 29). Dumnezeu nu voiește să lucreze omului minuni în fiecare zi, totdeauna și neîncetat la toată întâmplarea; însă voiește ca omul să se teamă și să-L asculte pe El totdeauna și la toată întâmplarea neîncetat, în fiecare zi și ceas: „...încît a se teme de Mine și a păzi poruncile Mele în toate zilele.” Se cade ca Israiliteanul să-și

arate cinstirea sa de Dumnezeu prin credință. Dar Israiliteanul nu are adevărată credință atunci când vede că înaintea sa se clatină și se cutremură munții și că se aruncă nesuferite și nerăbdate văpăi înfocate ca din praștie și când aude trimițându-se din mijlocul focului înfricoșatul glas al lui Dumnezeu, încît aproape că moare de frică. Israiliteanul se arată că are credință cu adevărat atunci când – și după acestea, lipsind facerile de minuni cele așa de înfricoșate – aude glasul proorocului, a celui prin care Dumnezeu grăiește cu mijlocire, pe care Dumnezeu l-a trimis către dînsul spre povățuirea și îndreptarea lui.

Să audă bine și acei „Israiliteni” ai Darului din vremea noastră care, ca să creadă și să viețuiască creștinește împlinind poruncile Domnului, cer să vadă săvîrșindu-se adeseori minuni în Biserică și în aceste zile ale noastre. Minunile s-au făcut în vremile cele cuviincioase – ca unele ce se cereau spre propovăduirea, și lățirea și întărirea mîntuitoarei iconomii – și acestea scrise în sfințitele și de Dumnezeu date *Scripturi* se păzesc și se țin cu de-amăruntul și cu încredințare, punîndu-se înaintea ca niște mărturii fără împotrivă grăire și pricinuitoare ale unei neîndoite și temeinice vrednicii de credință. Minuni se văd cîteodată în Biserică și în vremile noastre, ci prea-rare, cînd voiește Dumnezeu; însă credința noastră cea evlavioasă și drept-slăvitoare [ortodoxă] nu se întemeiază neîncetat și numai la acelea. Încît pentru acestea, cînd se povestesc de cine s-ar întîmpla, se cere trebuitoră și cuviincioasa luare aminte și cercetarea cu de-amăruntul. Fiindcă, după ce Dumnezeu a grăit în limba cea mai presus de fire a celor prea-slăvite¹, El a rînduit oarecari vestitori și propovăduitori ai poruncilor Sale, pe cei care grăiesc și învață din *Sfințitele Scripturi* și descoperiri, încît de atunci minunile sînt oarecum de prisos și pot să lipsească. Căci minunile, cu cît adaugă crezători, pe atîta răpesc de la credință: „Ai crezut pentru că M-ai văzut? Fericii cei ce n-au văzut, și au crezut!” (*Ioan 20:29*).² Bine-credincioșii au datorie să asculte învățăturile propovăduitorilor de Dumnezeu ca pe niște învățături ale unor oameni trimiși de la Dumnezeu spre aceasta; și, ascultîndu-le, să păzească cele învățate de la aceștia ca pe niște porunciri ale lui Dumnezeu Însuși, ale Celui ce spre aceasta i-a trimis și încă și acum îi trimite, prin legiuită alegere și hirotonie bisericească³. O

¹ Adică prin acele înfricoșate glasuri minunate, prin tunet și fumegare (*n. m.*)

² „Și-i arată aici pe ucenici – care nici semn de cuie, nici coastă pipăind – au crezut. Și nu a zis aceasta lipsindu-l pe Toma de fericire, ci mîngîindu-i pe cei ce n-au văzut. Căci – de vreme ce mulți zic că: Fericii sînt ochii care L-au văzut pe Domnul! – îi mîngîie pe aceștia, că aceasta este mai virtos lucru fericit: a nu vedea, și a crede” (Teofilact) (*n. m.*)

³ E vorba de sfințiii episcopi, care au darul înțelegerii și tilcuirii *Scripturilor* de la Dumnezeu, ca urmași ai Apostolilor (*n. m.*)

astfel de așezare sufletească și bună supunere au mărturisit Israilitenii cei vechi către Moisi, cel trimis lor de Dumnezeu, când au zis către dînsul și s-au fîgăduit: „Toate cîte ar grăi Domnul Dumnezeu către tine, le vom asculta și le vom face!” (*A doua Lege* 5:27).

8

Credința fără fapte este moartă

„Ascultă Israile, Domnul Dumnezeuul vostru Domn unul este” (*A doua Lege* 6:4). Părinții Bisericii ne învață tainic și prin această de Dumnezeu scrisă cuprindere Treimea Ipostasurilor celor dumnezeiești stăpînitoare întru unimea Firii celei singuratice: „«Domn..., Dumnezeu..., Domn...» Iată, zic, cele trei Fețe [Persoane] sînt Unul. Iată ființa și firea cea singuratică și unică, fiindcă acest «Domnul Dumnezeuul vostru Domn unul este» învață și unimea ființei, și numărul Fețelor îl arată” (Teodorit, întrebarea a 20-a la *A doua Lege*). Încă și marele Hrisostom, întîmpinînd necredința iudaică, zice: „L-a pus pe «unul» spre deosebirea celor ce nu sînt dumnezei, nu spre lepădarea Unuia-Născut. Fiindcă pentru ce [altceva] s-ar fi zis îndată la început: «Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră!»¹; și iarăși: «Veniți! Și, pogorîndu-Ne, să amestecăm limbile lor!»²; și iarăși, David: „Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeuul Tău cu untul-de-lemn al bucuriei mai mult decît pe părtașii Tăi)” (*Psalmul 44:7*)³? Aici, încă și dumnezeiescul Maxim Mărturisitorul învață de asemenea că „și *Testamentul cel Vechi* Le cunoaște pe cele Trei Ipostasuri, și [decî] nu zice: «Domnul Dumnezeuul Tău...» pentru că le-ar fi uitat pe cele grăite mai-nainte”. Unul este Domn, ci unind Dumnezeirea celor Trei Ipostasuri. Aceasta este dogma noastră, a Creștinilor, cea mai presus neînțeleasă și cu totul netîlcuită cu adevărat, însă cu totul prea-adevărată și negrăită împotrivă, ca una ce din descoperire ni se propovăduiește de la început nouă, prin a cărei mărturisire ne mîntuim: „Domnul, Dumnezeu Domn. unul este.”⁴

¹ *Facerea* 1:26 (n. m.).

² *Facerea* 11:7 (n. m.).

³ „Ori, după Simmah: «mai mult decît prietenii Tăi». Iar «părtași» ai Lui, și prieteni și frați după omenire sînt cei ce au crezut Lui. Așa zice și dumnezeiescul Apostol: «Părtași ne-am făcut lui Hristos, dacă vom ține pîrga ipostasului Lui întemeiată pînă la sfîrșit.» Și iarăși: «Ca să fie El întîi-născut între mulți frați.» Așa S-a și uns cu Preasfîntul Duh, nu ca Dumnezeu, ci ca om; căci, ca Dumnezeu, are Duhul de o ființă, iar ca om ia darurile Duhului ca pe o ungeră. Tot ca om «a iubit dreptatea și a urît fărădelegea», căci acestea sînt ale alegerii socotitoare, nu ale puterii firești, iar «toiagul de îndreptare al Împărăției Sale»^{II} are ca Dumnezeu” (Teodorit) (n. m.).

⁴ „Cred întru Unul Dumnezeu...” (n. m.).

Însă ia aminte. Creștine, ia aminte bine că mărturisirea aceasta singură nu este în sine de ajuns spre mîntuire! Nu rămîne tu pînă aici și nu te bizui doar întru credința și evlavia ta! Ci este de nevoie ca, împreună cu dreapta mărturisire a credinței acesteia ce s-a descoperit nouă, să umble totdeauna împreună unită și paza poruncilor Domnului prin dragostea cea desăvîrșită către Dînsul. Și pentru aceasta – după ce văzătorul de Dumnezeu și scriitorul de lege [Moisi] a pus înaintea norodului israilitean evlavia credinței acesteia întru Dumnezeu: „Ascultă, Israile, Domnul Dumnezeul vostru Domn unul este!” (*A doua lege* 6:4) – spre tilcuirea mai pe larg a legiurii celor zece porunci a adăugat îndată în stihul următor (la fel, stih 5), fără mijlocire, și dragostea cea din tot sufletul, și desăvîrșită și curată a celui ce crede către Însuși Domnul și Dumnezeu, împreunînd amîndouă stihurile prin împletitorul „și”; fiindcă cele ce se învață într-insele sînt nedespărțite unele de altele: „(Și) vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din tot cugetul tău, și din tot sufletul tău și din toată puterea ta!” Adăugarea zisei împletiri prin legătorul „și” este de prisos și – precum zic gramaticii – pare greșeală, dacă va lua cineva aminte la alcătuirea cuvîntului; însă este de nevoie și neapărată spre unirea celor ce se zic, și greșită cu adevărat și nu dreaptă este numai credința către Dumnezeu dacă nu se află împletită cu dînsa păzirea poruncilor, a cărei temelie este dragostea. Fără lucrări, credința este moartă. Credința și dragostea – adică cele ce se dogmatizează drept după aceea și cele ce se fac cu cuvioșie după aceasta – sînt cele două aripă cu care, dacă vor alerga împreună, omul cel pămîntesc îndată se înalță înalt la cer.

9

Unul este Dumnezeul nostru și Lui numai Îi este datorată dragostea de la noi

Acestea două – „Domn unul este...” și „Vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din tot cugetul tău, și din tot sufletul tău și din toată puterea ta!” – se țin împreună și aceasta a doua se întărește asupra aceleia dintîi ca asupra unui cuvînt temeinic. Și iată cum: fiindcă Domnul și Dumnezeul nostru este Domn unul, pentru aceasta dragostea ta către Dînsul trebuie să fie și ea una întregă și desăvîrșită. Dacă, afară de unul Domnul Dumnezeul tău, ai fi avut și alt oarecare domn și dumnezeu al tău, atunci ai fi putut tăia în două dragostea ta și să lipești o parte a cugetului tău, a sufletului tău, a puterii tale de unul, iar cealaltă parte rămasă să o lipești la celălalt. Dar Domnul și Dumnezeul tău este unul și singur: „Domnul unul este!” Deci numai pe Dînsul unul ai datorie a-L iubi cu tot cugetul tău întreg, și cu tot sufletul și cu toată puterea. Numai pe Dînsul să-L înțelegi ca pe un Judecător și ca pe

un Stăpîn! Numai pe Dînsul să-L dorești ca pe un Tată, ca pe un Făcător de bine, ca pe un Răsplătitor! Numai la Dînsul să privești și să alergi ca la un părtinitor, și apărător și izbînditor. Pentru ce? S-a zis: pentru însăși aceasta zisă, că El este unul și singur. „Să-L iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din tot cugetul tău, și din tot sufletul tău și din toată puterea ta” pentru că „Domnul Dumnezeuul tău unul este”. Deci – cînd tu îți împarți dragostea la Dumnezeu și la aur, la Dumnezeu și la femeie, la Dumnezeu și la copii, la Dumnezeu și la prieteni (ca să mă folosesc de zicerea lui Teodorit la întrebarea a treia din *A doua Lege*) ori, ca să o zic și pe cea încă mult mai jalnică, cînd îți împarți iubirea lui Dumnezeu și lumii, lui Dumnezeu și trupului, lui Dumnezeu și diavolului – atunci domniî tăi sînt mulți. Căci – afară de Dumnezeu, pe Care Îl mărturisești Domn al tău cu gura – după fapte [mărturisești] încă alt domn al tău pe lume și ești rob al deșertăciunilor celor dintr-însa; și alt domn al tău pe trup, care te tirăște robit și legat în urma poftelor și a gusturilor lui; și alt domn al tău pe diavolul, și viezi ascultător și supus voilor lui. Însă – dacă este cu neputință (precum și este) a sluji cineva la doi stăpîni: „Nimeni nu poate a sluji la doi domni!”¹ – cum este cu putință a sluji tu la atîția [domni] cîți sînt amăgitoarele și deșartele făgăduințe ale veacului acestuia, cîți sînt împătimirile și gusturile trupului, cîți sînt duhurile vicleniei și suflările împotrivă ale acestora?! Încît lucrul ajunge la aceasta: ori a nu avea tu cu adevărat nici un Domn, și atunci ești ateu; ori a nu-L avea Domn numai pe Cel unul, ci pe mulți, și atunci ești cu mulți dumnezei, adică păgîn. Apoi – după ce pui (precum se poate întimpla), după ce pui, am zis, asupra capului tău atîția alți domni ai tăi: după ce pe atîția îi alegi și (ori poți, ori nu) iubești să-i slujești; după ce împarți la atîția cugetul tău, sufletul tău, puterea ta și, cu un cuvînt, dragostea ta – mai îndrăznești atunci a deschide gura întorcîndu-te către Dumnezeu și a zice cu adevărit că El este Domnul Tău și că Domnul Dumnezeuul nostru Domn unul este?!

¹ „Nimeni nu poate să slujească la doi domni: căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui. Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona” (*Matei* 6:24). „«Doi domni» îi numește pe aceia care poruncesc cele potrivnice, adică pe Dumnezeu și pe Mamona. Iar noi îl facem domn al nostru pe diavolul, după cum și pîntecele ni-l facem dumnezeu; dar Domn firesc și adevărat este Dumnezeu, iar Mamona este nedreptatea. Și vezi că este cu neputință ca cel bogat și nedrept să-l slujească lui Dumnezeu? Fiindcă iubirea banilor îl îndepărtează de la Dumnezeu” (Teofilact) (*n. m.*).

Cînd se aduce lui Dumnezeu precum se cade, dragostea către altele este și ea bine primită lui Dumnezeu și iubită de Dumnezeu

„Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeuul tău din tot cugetul tău, și din tot sufletul tău și din toată tăria ta!” (*A doua Lege* 6:5). Cînd tot cugetul, tot sufletul și toată puterea omului se afierosesc dragostei lui Dumnezeu, de aici nu-i mai rămîne omului vreo parte de cuget, de suflet sau de putere ca să iubească altceva. Și cum – poate întrebi –, cum?! Să nu-i iubesc pe născătorii mei, pe femeia mea, pe copiii mei, pe frații mei, pe cei de aproape, pe făcătorii mei de bine, pe voitorii mei de bine, pe prieteni? O, Creștine! – Îți voi răspunde eu –, pe lângă ceilalți, ți s-a poruncit să-i iubești chiar și pe înșiși vrăjmașii tăi. Ci, mai bine decît mine, și Sfințitul Teodorit îți răspunde împreună cu toți Dascălii Bisericii că îi vei iubi și pe cei ziși, însă după Dumnezeu: „După Dumnezeu se cade a împărți fiecăruia prinosurile..., căci lucru al dragostei lui Dumnezeu este a le împlini și pe acestea” (întrebarea a treia la *A doua Lege*). Da, îi iubești și pe aceia, dar după Acela, și pentru Acela și după cît este de folos și acelora, și ție. Chiar Însuși Dumnezeu voiește și poruncește iubirea de acest fel, căci și aceasta se întoarce iarăși către Dînsul, fiindcă se arată și se cuprinde întru dragostea Lui. Ascultă mai luminat! Dragostea către rudenii și către ceilalți ziși sau se împotrivesc și stă împotriva dragostei către Dumnezeu, sau se învoiește și se unește cu dînsa, și iarăși se aduce la dînsa, și se unește de dînsa și atîrnă de dînsa. Dacă se va bănuî aceasta, atunci dragostea este una și cel ce are o asemenea dragoste, fiindcă-i iubește și pe ceilalți pentru Dumnezeu și după voia Lui, prin dragostea lui către aceia Îl iubește din tot cugetul, și din tot sufletul și din toată puterea sa pe Însuși Dumnezeu, pe Cel ce așa voiește și poruncește. Iar dacă [se va bănuî] aceea – anume că întoarcerea prin dragoste a omului către zidiri este o oarecare întoarcere de către Ziditorul și că dragostea către acelea nu se aduce către Acesta, ci se împotrivesc și surpă dragostea către Acesta – atunci dragostea nu este una și aceeași. Pentru că cele potrivnice nici nu merg împreună către același sfîrșit, nici (dacă s-ar întîmpla să meargă împreună) nu se împreunează și nu se unesc, ci se strică și se surpă una pe alta. Și cel ce iubește așa – fiindcă nu le iubește după Dumnezeu pe celelalte ce sînt supuse dragostei lui, ci împotriva lui Dumnezeu – unul ca acesta nu-L iubește cu adevărat pe Dumnezeu din tot cugetul, și din tot sufletul și din toată puterea sa. Ci – împărțind și cugetul, și sufletul, și puterea la zidiri – împarte totodată și dragostea sa și o smulge de la Făcătorul și Ziditorul său; și astfel, hirotonind mulți domni asupra capului său, nu poate zice cu adevărit și întru știință întărită și temeinică: „Domnul Dumnezeuul meu Domn unul este.”

11

Părinții sînt cei dintîi povățuitori și dascăli ai fiilor lor

O, născători, o, părinți, o, mame! Trecut-a oare aceasta cîndva prin gîndul vostru? Care? Aceasta, zic: Gîndit-ați oare cîndva că voi sînteți cei dintîi și cei mai adevărați povățuitori și dascăli ai fiilor voștri? Că, mai-nainte de toate, voi aveți datorie a-i învăța pe cei născuți de voi cinstirea de Dumnezeu și a-i povățui la calea mîntuirii? Această datorie v-o legiuiește Dumnezeu și este neapărată. Acestea – zice Domnul – acestea sînt cele pe care Eu ți le poruncesc ție! Adică acestea sînt dreptățile și poruncile *Legii Mele* pe care – o, Israiliteanule! – ți le rînduiesc ție. Pentru aceea, ținîndu-le și bine păzindu-le în inima ta și în sufletul tău, să nu încetezi a le porunci pe acestea și tu fiilor tăi și cînd te afli în casa ta în liniște, și cînd, ieșind afară din casa ta, călătorești și umbli împreună cu dinșii; și seara, cînd te gătești să te culci pe patul tău ca să te odihnești, și dimineața, după ce vei scutura somnul de pe ochii tăi. „Și vor fi graiurile acestea cîte-ți poruncesc Eu astăzi în inima ta și în sufletul tău, și le vei spune pe ele fiilor tăi și le vei grăi lor șezînd în casă, și mergînd în cale, și culcîndu-te și sculîndu-te!” (*Adoua Lege* 6:6, 7). Adică – în oricare loc te vei afla, pretutindeni, și în oricare vreme, totdeauna – tu însuși trebuie a te face povățuitor al născuților tăi și dascăl al petrecerii lor cuviincioase, și legiuite și bine-cinstitoare.

Dar cine să nu jelească vremile acestea în care am ajuns? Ori – mai drept a zice – cine să nu ne jelească pe noi, cei care am ajuns în vremile acestea? Noi am ajuns în niște vremi în care, în loc ca părinții să-i învețe pe fii învățături de faptă bună și de cinstire de Dumnezeu, ei îi învață dimpotrivă, toată răutatea și toată păgînatatea! În loc de a se sili să semene în sufletele lor cele moi bunele semănături ale năravurilor bune și ale lucrurilor iubite de Dumnezeu, ei se întrec mai ales a sădi în inimile lor cele fragede odraslele otrăvitoare și sălbatice ale nelegiuitelor înțelegeri și ale necuvi-oaselor fapte! Am ajuns întru acest fel de vremi în care, în loc ca cineva să-i îndemne pe părinți să-și lumineze și să-și îndrepteze copiii, trebuința este a-i sfătui să nu îi întunece și să nu-i răzvrătească ei înșiși! În loc de a îndemna cineva pe tatăl sau pe maică a se face pildă bună și mîntuitoare de urmat fiului și fiicei, este nevoie a sfătui pe fică și pe fiu să fugă cît pot de urmarea tatălui și a maicii!

Israilitenilor li se opresc încuscirile cu Hanaaneii

Oprind despre Israiliteni învoielile de nuntă cu Hanaaneii, Dumnezeu poruncește așa: „Pe fiica ta nu o vei da fiului său (al Hanaaneului) și pe fiica lui nu o vei lua fiului tău!” (*A doua Lege* 7:3). Fugi – zice – departe de rudeniile amestecării și de împreună-locuirile cu Hanaaneii! Nici pe fiica ta să nu o dai lor mireasă, nici fiului tău să nu-i iei mireasă de la dînșii! Și aduce îndată pe urmă și pricina opririi, zicînd: Căci, dacă vei lua fiului tău mireasă Hanaaneancă, aceasta îl va face pe fiul tău slujitor de idoli: „Căci îl vei despărți pe fiul tău de la Mine și va sluji altor dumnezei” (la fel, stih 4). Ci cuvîntul acesta se dă numai la o parte și se potrivește oarecum doar la o jumătate de poruncă, vîzîndu-se lipsă cealaltă parte, anume: Dacă o vei da pe fiica ta după ginere Hanaaneu, el o va face să lepede cînstirea către Mine și să slujească idolilor; o va despărți pe fiica ta de la Mine, și ea va sluji altor dumnezei. Aceasta însă nu s-a adăugat. Cum, oare Dumnezeu nu are purtare de grijă de mîntuirea neamului femeiesc precum și de cel bărbătesc? Nu Se întoarce Dumnezeu despre despărțirea Israiliteanului întocmai precum și despre despărțirea Israilitencei? Întocmai, fără îndoială și prea-învederat arată aceasta și obșteasca oprire și la fiu, și la fiică. Atunci pentru ce s-a tăcut cuvîntul opririi cel din parte care se aduce către fiică?!

Nu cumva *Scriptura* – vîdînd năravul femeii cel disidemonesc [superstițios] și amăgitor și bîntuitor – a voit să arate aici prin această tăcere că femeia este mai povîrnită și mai atîrnată spre a-l amăgi pe bărbat și a-l trage către voia sa cu amăgitoarele fățarnicii și cu îndulcitoare amăgiri ale dragostelor, iar bărbatul pe femeie mai puțin? Poate. Aceasta s-a văzut și mai sus cînd, la popasul cel din Sattin, „norodul s-a pîngărit a curvi cu fiicele Moaviților... și Israil a jertfit lui Beel-Fegor” (vezi la *Numeri* 25:1, 2). Dar nu se vede ca Israilitenii să fi tras cumva către dînșii pe oarecare nemernice nici multe, nici puține, nici măcar pe una din femeile Moavite și Madianite cu care s-au amestecat. Și însăși aceasta a urmat pe urmă și lui Samson, și lui Solomon, ca să-i trecem cu vederea pe cei ațiția alții. Ori mai ales poate că *Dumnezeiasca Scriptură* trece sub tăcere cealaltă parte a cuvîntului opririi ca una ce ar fi fost de prisos a se adăuga cu descoperire; fiindcă, împreună cu necuviința aceea care era cea mai cu greu a urma, se oprește totodată și cea mai lesnicioasă și mai îndemînică. Cu adevărat, se vede și este mai greu ca o noră Hanaaneancă, după ce va trece către Israiliteni înstrăinîndu-se din rudenia sa, să se apuce să bage întru familia și locuința evreiască a căreia s-a făcut acum mădular slujirea și închinarea mincinoșilor dumnezei; [aceasta este mai grea] decît un ginere Hanaaneu

să tragă la legea cea mincinoasă și la păgîneasca închinare a idolilor o fată Israiliteană după ce, luînd-o lui-și femeie, o are acum viețuitoare împreună cu dînsul, cu ai săi și cu cei de obște și de un neam. supusă stăpînirii sale și sub a sa voie. Cu adevărat, aceasta a doua este cea mai îndeminatică și mai lesnicioasă a se întîmpla. Deci ce trebuință era ca Puitorul de lege să arate primejdia unei fete Israilitence ce era să viețuiască supusă stăpînirii unui bărbat păgîn și între niște păgîni de alte seminții, de vreme ce prin cuvîntul zis mai-nainte a arătat că însuși bărbatul Israilitean se primejduiește ca – dacă își va lua femeie Hanaaneancă, și chiar petrecînd în mijlocul seminției sale cinstitoare de Dumnezeu – să lepede a sa cinstire de Dumnezeu? O, Israilitene! – cînd auzi că la niște încuscirii ca acestea nora Hanaaneancă pe care o iei „îl va despărți pe fiul tău de la Mine și va sluji altor dumnezei”, ce îndoială îți mai rămîne că cu mult mai virtos bărbatul Hanaanean pe care îl vei lua spre ginere o va despărți pe fiica ta de la Mine și va sluji altor dumnezei?! Aceasta, chiar tăcîndu-se, s-a descoperit întru aceea; căci, chiar nezcîndu-se, urmează arătat și se socotește din cea zisă, înțelegîndu-se cu lesnire.

13

După urmarea Tatălui din Ceruri, se cade ca și tatăl cel pămîntesc, omul, să-i povățuiască pe fiii săi

Cînd erau acum gata să intre în pămîntul făgăduinței, Moisi le-a adus aminte Israilitenilor cîte li se întîmplaseră pînă atunci în rătăcirea lor de patruzeci de ani prin pustie după ieșirea lor din Egipt. În cartea aceasta a celei de a doua *Legi*, le-a amintit iarăși pe scurt toate cele întîmplate lor și, povestindu-le de-al doilea, le-a arătat și cele bune și cele rele cîte au cerat: „Și vei pomeni toată calea pe care te-a adus Domnul Dumnezeuul tău în pustie” (*A doua Lege* 8:2 și mai departe).

O norod Israilitean! – zice. Iată că ai luat și rele pătimiri, dar printre acestea și odihne: ai și flămînzit, ci te-ai și săturat cu mana din Cer; ai și însetat, ci cu apa din piatra cea vîrtoasă te-ai adăpat, și te-ai răcorit și te-ai înviorat. Te-ai rănit de niște șerpi aducători de moarte, ci te-ai și tămăduit și te-ai păzit de către șarpele cel de aramă pus pe stîlp. Te-ai și întirziat prin prea-lungi călătorii, de ani mulți și ostenitoare, ci și îmbrăcămintele tale s-au păzit întregi, și încălțămintele nestricate și picioarele nepătimitoare: „Iată hainele tale nu s-au învechit de tine, încălțămintele tale nu s-au rupt de tine, picioarele tale nu s-au bătut [vreme de] patruzeci de ani” (*A doua Lege* 8:4). Scopul unei asemenea aduceri aminte este vădit: ca să știe că însuși Dumnezeu le trimite și pe cele bune, și pe cele potrivnice și de aici să se teamă de Dînsul și să păzească poruncile Lui! „Și vei cunoaște cu ini-

... ta ca, în ce chip ar învăța un om pe fiul său, tot astfel te va învăța pe tine Domnul Dumnezeuul tău. Și vei păzi poruncile Domnului Dumnezeuului tău: a umbla în căile Lui și a te teme de Dînsul” (la fel, stih 5).

Însemnăm aici că, fiind o jivină lesne schimbătoare, omul se îndreptează și se povățuiește spre mîntuire o dată prin cele bune ale buneii norociri și ale dobîndirii, iar altă dată prin relele norociri și ale necazului. Și uneori ajunge la liman înotînd pe mare purtat cu liniște de vînturi priitoare și ajutătoare, iar alteori prin întreite valuri¹ de vînturi suflătoare împotriva și tulburătoare. Necazul singur îl doboară, desfătarea singură îl slăbănogăște și îl moaie; smerenia singură îl netrebnițește și îl nimicnițește, înălțarea singură îl umflă și îl mîndrește; amestecarea cea din una și din alta ori schimbarea și căderea din una în alta, cumpănind întocmai stările lui, îl povățuiește și îl îndreptează. Și *Sfîntita Scriptură* zice așadar că, cu această povățuire folositoare și prea-înțeleaptă, Dumnezeu l-a îndreptat pe fiul Său Israil prea-înțelepțește, așa cum și omul cel înțelept se cade a-i îndrepta pe fiii săi: „În ce chip un om oarecare l-ar învăța pe fiul său, așa Domnul Dumnezeuul tău te va învăța pe tine” (*A doua Lege* 8:5). De unde ne învățăm și cu ce chip este dator a se purta către fiii săi tatăl cel priceput: adică nici totdeauna cumplit, și sălbatic și cu neînduplecare împietrindu-se să-i strîmtoareze și să-i prea-îngreuiască cu covîrșire, nici totdeauna moale, și blînd și lin moleșindu-se să îi sloboadă afară de cuviință și să-i prea-semețească. Ci să-și schimbe așezările sufletului său celui părintesc acum adică întinzîndu-le, iar acum slăbindu-le ca pe niște strune de alăută cînd se cîntă întrînsele, și așa să-și potrivească alteori altfel obiceiul său, ca să îndrepteze strîmbarea și nepotrivirea năravului acelora în bună rînduială de îndreptare și răutatea în bun nărav. Tatăl cel Ceresc primește și urmează tatălui celui pămîntesc – zicînd: „În ce chip un oarecare om l-ar învăța pe fiul său, așa Domnul Dumnezeuul tău te va învăța pe tine” – și tu, tatăl cel pămîntesc, te lenevești să urmezi Tatălui celui adevărat și ceresc?

14

Omul nu poate nimic de sine-și, fără ajutorul și puterea cea din Înălțime

O omule vrednic de nimic! Orice ești, orice ai, orice poți de la Dumnezeu tot și poți, și ai, și ești; de la sine-ți, nimic! Ai bogăție, slavă, dregătorie? Ai frumusețe, vîrtute, sănătate? Ai întregime de minte, ascuțime, bună iscusință? Ai pricepere, știință, înțelepciune? Ai pe lîngă acestea și cunoș-

¹ Se zice că, în vreme de furtună, tot al treilea val e mai puternic decît cele două dinainte (*n. m.*).

tință, și dreptate, și întregă-înțelepciune, și bărbăție și cinstire de Dumnezeu? Și împreună cu dînsa ai și cea mai înaltă faptă bună, și petrecerea cea mai cu de-adinsul și neprihănită și sfințenia cea mai curată și neîntinată? Și, dacă le ai pe toate, de la Acela le ai, căci de la Acela le-ai luat. Ce ai care să nu fi luat? Să nu treacă cîndva gînd ca acesta prin mîntea ta: că ai putut ori că poți isprăvi și tu vreun bine, mare ori mic, de la sine-ți! „Să nu zici în inima ta: Tăria mea și biruința mîinii mele mi-au făcut mie această putere mare!” (*A doua Lege* 8:17). Și însuși puterea ta este neputință, dacă nu o va întări pe ea Domnul tău: „El Însuși îți dă ție tărie și face putere” (la fel, stih 18). Dar am voie slobodă, dar am sfat¹ de sine stăpînitor, dar am lucrare de sine mișcată! Da, acestea toate sînt adevărate. Dar și slobozenia voii tale, și de sine stăpînirea sufletului tău, și mișcarea lucrării sale le ai de la Dumnezeu. „Căci de la Dînsul este și a lucra și a voi.”

Vai mie, ticălosul! Eu, de la sine-mi, sînt nimic! Dumnezeule al tuturor, Tu fă-mă orice voiești! Cu adevărat bun mă vei face Tu, Cel întrutot bun și iubitor de bunătate. Ci trebuie să voiesc și eu însumi, o știu, nu o tăgăduiesc, o mărturisesc. Dar pentru însuși aceasta Te rog pe Tine și cu lacrimi adevărate și fierbinți mă rog (precum vezi) Ție, Preaîndurate Dumnezeu! Fiindcă trebuie și este prea de nevoie ca și eu să voiesc, mă rog Ție fă-mă să voiesc, dă-mi tărie a face putere! „Doamne (cu un sfințit și dumnezeiesc Părinte, sufletul meu îl întorc acum către Tine), Doamne, de voiești, poți să mă mîntuiești! Iar eu, și de aș voi, nu mă pot mîntui pe sine-mi, atît de mare este mărimea ticăloșiei dintru mine! Căci a voi stă întru a mea stăpînire, iar a săvîrși nu asemenea. Dar nici binele nu pot a-l voi, dacă nu vei voi Tu, nici ceea ce voiesc și pot, dacă nu mă va întări puterea Ta” (Augustin, în monologele sale, capitolul 24). Și încă ceea ce pot cîteodată nu voiesc, dacă nu se va face voia Ta precum în Cer și pe pămînt: „Iar ceea ce și voiesc și pot nu știu, dacă nu mă va lumina înțelepciunea Ta. Dar, și dacă aș ști-o, este cu putință, cînd voind eu și cînd puțînd, ca înțelepciunea mea să treacă nedesăvîrșită și deșartă, dacă nu s-ar ajuta de înțelepciunea Ta.”

15

Cu ajutorul și sprijinirea de la Dumnezeu, omul isprăvește lucruri minunate

Ai văzut cîtă frică și cutremur au luat Israilitenii cînd, întorcîndu-se, iscoadele trimise la pămîntul hanaanesc au arătat către dînșii ce fel erau locurile în care se găteau să intre și ce fel noroadele cu care aveau să bată război? Ai văzut atunci? Au rămas mai morți de frică și au căzut în mare

¹ Al minții (*n. tr.*).

deznădăjduire și întru desăvîrșită neștiință (vezi la cartea a patra, capitolele 17). O, minune! Neamurile acelea sînt neamuri tari și mari, zidurile cetăților aceloră se vîrfuiesc înalte și mari și ajung pînă la ceruri! Bărbații Ena-chideni sînt bărbați cu trupul de uriaș și de nesuferit, bărbați prea-lung! Mulțimile oștilor lor sînt mulțimi covîrșind numărul! „Cine va sta în preajma fiilor lui Enac?” (*A doua Lege* 9:2) Dar ce socoteau oare acești nebuni Israiliteni? Socoteau că pierderea desăvîrșită a fiilor lui Enac și stăpînirea țării Hanaaneilor aveau să fie lucru și ispravă a însăși miniei și puterii lor? Se vede că acest fel de socoteală greșită și amăgită aveau fiii lui Israil. Și pentru aceasta, mai-nainte de a intra în pămîntul acela, proorocul și povățuitorul lor mai-nainte apucă și îi învață aici sfătuiindu-i să lepede, dacă au, o atît de nebunească idee¹ și amăgitoare înălțare. Zice: O, Israilitene! – să știi că lucrul acesta va să fie lucru al Atotputernicului Dumnezeu lui tău, nu însuși lucru al tău; și, cînd împreună cu omul ajută dumnezeiasca sprijinire și ajutorare, atunci și cele mai mari, și înfricoșate și prea-slăvite sînt îndemînatice și lesne isprăvite. Tu îți bagi piciorul în țara aceea, dar Dumnezeu merge înaintea ta; și Hanaaneii se vor topi înaintea ta ca de fața focului și vor pieri: „Și vei cunoaște astăzi că Domnul Dumnezeuul tău va merge înaintea feței tale. Foc ce topește este Acesta, îi va pierde pe ei și Acesta îi va întoarce de la fața ta” (*A doua Lege* 9:3).

16

**Cîte bunătați dobîndește omul,
toate i se dau lui după dumnezeiasca milă**

Moisi le-a vindecat Israilitenilor frica cu care se temeau cînd a sosit vremea să intre în pămîntul hanaanesc, îndemnîndu-i pe ei spre vitejie și îndrăzneală și arătîndu-le lor că lesne le vor pierde pe neamurile pămîntului Hanaan, oricît de înfricoșate și multe cu numărul ar fi, avîndu-L sprijinitor și apărător pe Însuși Dumnezeu: „Domnul Dumnezeu, Acesta va merge înaintea feței tale, Acesta îi va pierde pe ei, Acesta îi va întoarce pe ei” (*A doua Lege* 9:3). Dar, afară de această doctorie vindecătoare, era nevoie ca proorocul să le dea și o altă doctorie mai-nainte păzitoare de o altă boală nu mai puțin greșitoare și primejditoare: adică aceea a necunoștinței și a mîndriei în care puteau să cadă, socotind pe urmă (după ce ar fi moștenit și ar fi stăpînit pămîntul acela) acest ajutor și apărare de la Dumnezeu nu ca pe un dar și facere de bine către dînșii ce li se făcea din dumnezeiasca milă, ci ca pe o datorie sau ca pe o răsplătire datorată vredniciei lor. Acel norod israilitean era tîrîtor pe jos, și rîvnitor de cele de jos și fricos, dar era și tru-faș, și fudul și mîndru. Mai-nainte de intrarea în pămîntul hanaanesc, frica

¹ Socoteală, cunoștință (*n. tr.*).

și făcea să tremure; după intrare, trufia i-ar fi făcut să se înalțe. Însușirea sufletelor proaste și netrebnice este a fi neîndrăzneți mai-nainte de primejdiile, dar semeți după trecerea primejdiilor. Întii, se sting și cad cu totul; pe urmă, cu totul se aprind, și se ridică și mai că lovesc stelele cu capul. Evreii – care tremurau mai-nainte de a trece Iordanul, socotind că erau slabi și mici ca jivinuțele și ca lăcustele față de locuitorii pământului hanaanesc – sînt lesnicioși și a se mări pe sine-și și a se înălța cu o mîndrie euforică¹ după ce vor trece și vor sfărîma neamurile acelea. Și, chiar dacă nu se vor făli a zice cu îndrăzneală că moștenirea țării stăpînite de dinșii a fost ispravă a puterii și a bărbăției lor, cel puțin vor cugeta înalt afară de cale și vor defăima cu alt oarecare chip, năluindu-se că aceasta a fost dar, și cunună și răsplătire de la Dumnezeu a faptei bune și a cuvioșiei lor. Pentru aceea, proorocul mai-nainte oprește această umflare a lor deșartă și zadarnică, zicînd: Și să nu te nălucești – o, Evreule! –, să nu te nălucești după acestea că Dumnezeu a pierdut neamurile acelea și te-a învrednicit să moștenești bunătățile țărilor lor pentru sfințenia ta, și pentru dreptatea ta și pentru cealaltă faptă bună a ta. Ia aminte bine! „Să nu zici în inima ta, cînd va pierde Domnul Dumnezeul tău neamurile acestea înaintea feței tale, zicînd: Pentru dreptatea mea m-a băgat pe mine Domnul a moșteni acest pămînt bun” (*A doua Lege* 9:4). O, Evree! – pentru alte, pentru alte pricini te-a dăruit pe tine Dumnezeu și te-ai miluit: pentru păgînatatea neamurilor pe care a voit a le pierde și pentru evlavia și credința strămoșilor tăi, cărora a voit ca întru seminția lor să le răsplătească; din ale cărora coapse trăgîndu-Se, a iconomisit mai pe urmă a da neamului omenesc mîntuirea cea a toată lumea. Ascultă: „Nu pentru dreptatea ta, nici pentru cuvioșia inimii tale intră să moștenești pămîntul lor! Ci pentru păgînatatea neamurilor acestora Domnul îi va pierde pe ei de la fața ta și ca să întărească așezămîntul care S-a jurat Domnul părinților noștri: lui Avraam, și lui Isaac și lui Iacov” (*A doua Lege* 9:5). Nelegiuirea Eieului, și a Heteului, și a Ghergheseului și a celorlalte neamuri pe de o parte; și, de cealaltă parte, fapta bună, și cuvioșia și credința lui Avraam, și a lui Isaac, și a lui Iacov și a celor ce au ieșit dintr-înșii, către care au fost așezămintele și făgăduințele, au făcut să cadă soarta aceasta asupra ta, iar nu dreptatea și sfințenia întregului neam al tău. O, norod Israilitean! – dacă le vei cerceta tu singur pe ale tale, dacă vei socoti nesupunerea ta de pînă acum și învîrtoșarea socotelii tale, „dacă îți vei aduce aminte de acelea cu cîte L-ai mîniat pe Domnul Dumnezeul tău în pustie, cu cîte în Horiv, cu cîte întru ispitire, cu cîte la Mormintele

¹ Euforic – „(gr. *Eu* „bine” și *phoros* „purător”; MED.), stare patologică de bună dispoziție, de optimism nemotivat, întilnită în intoxicația cu alcool, cu opiu și în unele boli psihice” (*D.E.R.*, Editura Politică, 1962) (*n. m.*).

Poftei, cu cîte în Cadis-Varni (același capitol, stihurile 7, 8, 22, 23); cu un cuvînt, cu cîte [L-ai mîniat] din ziua în care ai ieșit din Egipt pînă ce ai venit în locul acesta (*A doua Lege* 9:7) – vei cunoaște că, într-adevăr, nu pentru faptele tale cele bune, nici pentru lucrările tale cele bune vi s-au dat cu sorți pămîntul acesta. Ci mai ales, în multe părți și în multe rînduri, te-ai arătat chiar vinovat de pedeapsă, și de certare osîndit pentru învirtoșarea ta și vrednic de pierzarea cea mai de pe urmă, dacă Întrutotînduratul Dumnezeu nu ar fi căutat cu milă asupra ta, pentru strămoșii tăi: „Și vei cunoaște astăzi că nu pentru dreptățile tale îți dă ție pămîntul acesta bun să-l moște-nești, căci ești norod vîrtos de cerbice” (la fel, stih 6).

La cîți dintre noi, „Israilitenii” cei noi (zic dintre Creștini), este de nevoie și acum această arătare a lui Moisi care s-a făcut atunci către Israilitenii cei vechi! Însă, de această dată, eu nu am ca scop să-i mustru pe ceilalți. Eu am simțit și simt și acum că toată greutatea muștrării acesteia cade asupra mea. Dacă am venit sau dacă voi veni cîndva întru atîta nebulie și ieșire din minte încît să îndrăznesc a mă socoti pe sine-mi vrednic de atîtea bunătați cîte Milostivul Dumnezeu mi-a dat cu îndestulare și demult, și acum, pînă în ceasul acesta. Sînt bogat, m-am arătat mare, m-am ridicat la dregătorii, m-am înălțat la slavă, m-am întărit întru putere, m-am păzit mai mult întru așezare sănătoasă, viața mi s-a lungit întru lungime de zile. Iar alții sînt săraci, alții se ticăloșesc; alții se defaimă și se tîrăsc pe pămînt pe piept și pe pîntece, smeriți cu totul; alții se chinuiesc cea mai multă vreme, jalnic bolesc, înfloresc pentru scurtă vreme și se răpesc din viață după puțini ani. Socotesc bunătațile acestea pe care eu le dobîndesc după puțini ani, de care alții sînt lipsiți; care mie îmi prisosesc, iar altora le trebuie; în care eu cîteodată benchetuiesc și mă desfățez, iar alții rîvnesc poate și mă fericesc. Oare eu am luat acestea pentru dreptatea mea, pentru cuvioșia mea ori pentru altă oarecare vestită faptă bună a mea? Doamne Dumnezeul meu, nu mă părăsi pe mine să cad întru acest fel de nepricepere! Să nu fie! Dar, ca să nu cad, destul îmi este să întorc ochiul cel gînditor al sufletului meu și să-mi mai privesc metehnele mele, îmi ajunge să-mi socotesc toată viața mea cea trecută, și abaterile mele, și greșelile și toate călcările de porunci în care am alunecat. Cînd îmi voi aduce aminte de acestea, voi cunoaște îndată că – dacă am dobîndit vreun bine ori dacă îl dobîndesc, dacă l-am avut ori dacă îl am – toate acestea mi s-au sortit după nemărginita milă dumnezeiască. „Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta!” (*Psalmul* 88:1).¹ Însă, în vreme ce cînt acestea, îndată gîndesc dimpotrivă, și mă cu-

¹ „Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta, în neam și în neam voi vesti adevărul Tău în gura mea.” „Cerînd dumnezeiasca milă, ei [Evreii robiți în Babilon] laudă mila și, dorînd să vadă adevărul fîgăduințelor făcute lui David, se fîgăduiesc că vor învăța fiecare neam” (Teodorit) (*n. m.*).

tremur și viersuiesc cu lacrimi aceea: „Căci a venit blindețe peste noi, și ne vom pedepsi!” (*Psalmul 89:10*).¹ Dacă blindețea aceasta, dacă această milă ar fi lipsit de către mine – vai! – „cine știe puterea urgiei Tale și, de frica Ta, minia Ta să o numere?”² Dacă ar fi lucrat pentru mine doar judecata, eu trebuia să fiu încă și în viața aceasta cel mai ticălos și mai vrednic de jale dintre toți oamenii; căci eu m-am făcut încă mai neascultător al voci dumnezeiești decît toți oamenii, m-am arătat cel mai nesupus, și mai împotrivitor și mai vîrtos în cerbice „Israilitean” decît toți. Și prin urmare măresc suferirea și îndelungă-răbdarea Dumnezeului meu către mine, pentru bunătațile pe care le-am cîștigat trecînd pustia aceasta³ și pentru cele pe care nădăjduiesc să le cîștig intrînd în odihna cea făgăduită. Și – mărturisind că sînt cu totul nevrednic și de acestea, și de acelea – către mine iau că s-a zis aceea care s-a zis atunci către Israilitenii cei vechi: „Nu pentru dreptățile tale..., că ești norod vîrtos în cerbice” (*A doua lege 9:6*).

17

Pomul iubirii de Dumnezeu aduce ca rod păzirea poruncilor dumnezeiești

Îl iubește omul pe Dumnezeu după adevăr? Atunci neapărat ține și păzește și poruncile lui Dumnezeu! „Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeuul tău și vei păzi păzirile Lui și judecățile Lui în toate zilele” (*A doua lege 11:1*). Acestea două umblă unite și sînt nedespărțite una de alta. Nu este cu puțință a împărăți dragostea către Dumnezeu în inima omului, și a nu urma aproape îndată paza și ținerea dumnezeieștilor porunci întru faptele omului. Aceea este rădăcina, aceasta este floarea și rodul. Aceea o naște pe aceasta, aceasta o încredințează pe aceea și se face dovadă a adevăratei cunoștințe de Dumnezeu; aceasta este ceea ce se numește de către cuvîntătorii de Dumnezeu „cunoștință a iubirii. Căci cunoștința cea numai dintr-o subțire înțelegere se află și întru draci, fiindcă și dracii cred și se tem” (*Iacov 2:9*). Dar credința cea adevărată și desăvîrșită este o cunoștință privitoare⁴ și totodată lucrătoare⁵: „Întru aceasta cunoaștem că L-am cunoscut

¹ „Căci iată cu cîte rele sîntem împesurați pentru puțina Ta urgie – căci, «blindețe» venită peste dinșii a numit pedeapsa cea măsurată” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Cine cunoaște puterea urgiei Tale și, din frica Ta, minia Ta?” (*Psalmul 89:11*). „Iar Simnah, așa: «Cine știe tîria miniei Tale și, după frica Ta, urgia Ta?» Zice: Dacă miniera Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Și cuvîntul însemnează munca cea veșnică” (Teodorit) (*n. m.*).

³ Viața cea pămîntească, prin care toți trecem ca niște nemernici „Israiliteni” ce caută „pămîntul făgăduinței”, adică viața cea de veci (*n. m.*).

⁴ Teoretică (*n. tr.*).

⁵ Practică (*n. tr.*).

pe El, dacă ținem poruncile Lui” (1 Ioan 2:3). O, frate Creștine! – socotește așadar bine să nu te amăgești cumva. Te lauzi că-L cunoști pe Dumnezeu și că ești bine-credincios și drept-măritor? Bine! [Te lauzi] și că ești credincios către Dînsul și Îl iubești? Prea-bine! Dar spune-mi și acestea: păzești poruncile Lui, ori le treci cu vederea fără purtare de grijă, și nu le bagi în seamă, și le defaimi și le calci? Deci, dacă este aceea, ești adevărat Creștin, frate, și mă bucur împreună cu tine și te fericesc. „Oricare păzește cuvîntul Lui, întru acesta dragostea lui Dumnezeu s-a săvîrșit cu adevărat” (la fel, stih 5). Iar dacă este aceasta, vai ție! – grăiesc cu slobozenie, și iartă-mă – ești mincinos și prea-departe de adevăr. „Cel ce zice: L-am cunoscut pe El! – dar poruncile Lui nu le păzește, este mincinos și întru dînsul nu este adevăr” (1 Ioan 2:4).

18

Întru noi stă a alege pe care din cele două o vom: ori muntele blagosloveniei Garizim, ori muntele blestemului Gheval

Toți voiesc blagoslovenia, toți fug de blestem, dacă îi vei auzi cum grăiesc. Iar dacă ai vedea cum fac, cercetîndu-le lucrările și petrecerea, foarte puțini se apropie la muntele Garizim; cei mai mulți aleargă la Gheval. Foarte puțini voiesc blagoslovenia ce se trimite dintru acela, cei mai mulți aleg mai bine blestemul cel dintru acesta. Am zis că voiesc și aleg. Pentru că amîndoi munții aceștia – atît Garizim (muntele cel frumos, cel vesel, cel prea-împodobit, cel prea-umbros, cel roditor), cît și celălalt, Gheval (muntele cel nefrumos, nevesel, fără de pomi, neroditor) care nu departe unul de altul se vîrfuiesc, ci sînt depărtate ca la două sute de pași – amîndoi erau zăcînd înaintea ochilor Israiliteanului și întru a lui stăpînire era să-l voiască și să-l aleagă pe oricare l-ar fi voit: ori pe Garizim, pe cel al blagosloveniei, prin paza poruncilor; ori pe Gheval, pe cel al blestemului, prin călcarea lor. Dar, cu toate acestea, călcările poruncilor se înmulțeau.

Întru acești munți prea-împotrivnici între ei – ca unii ce cuprindeau întru sine unul blagoslovenia, iar altul blestemul – proorocul văzător de Dumnezeu a pus înaintea fiilor lui Israil să-și aleagă cu slobozenie una din două, oricare voiesc: adică ori blagoslovenia, ori blestemul: „Iată eu dau astăzi înaintea voastră blagoslovenia și blestemul. Blagoslovenia, dacă veți asculta poruncile Domnului Dumnezeului vostru... Și blestemul, dacă nu veți asculta poruncile Domnului Dumnezeului vostru” (*A doua Lege* 11:26, 28, 29). Și, punîndu-le înainte acestea, totodată chema ca pe niște martori cerul și pămîntul, cum că în stăpînirea lor sta să aleagă cu slobozenie oricum ar voi ei: ori viața prin blagoslovenie, ori moartea prin blestem. Dar să socotească [Israilitenii] și aceasta: că, după ce vor face de voie ale-

gerea, apoi rămîn cu totul fără de răspundere și cu totul nevrednici de vreo iertare ori lăsare, dacă-l vor voi mai mult pe blestematul Gheval decît pe blagoslovitul Garizim: „Vă mărturisesc vouă astăzi pe cer și pe pămînt: am dat înaintea feței voastre viața și moartea, blagoslovenia și blestemul. Alege tu viața, ca să viezi tu și sămînța ta!” (același capitol, stih 19).

Vezi, frate Creștin, ia aminte cu pricepere, socotește cu de-amăruntul! În valea Sihem, afli mai-nainte zugrăvită valea lui Iosafat. Întru aceea, fiii lui Israil au stat împreună adunați de față mai-nainte de a se aduce în moștenirea cea făgăduită lor și mai-nainte s-au învățat să știe de ce se cade a se teme și ce au a nădăjdui. Iar într-aceasta [în valea lui Iosafat], au să se adune fiii lui Adam mai-nainte de a se muta la moștenirea mai-nainte hotărîtă, ca să audă de ce trebuiau a se teme și ce trebuiau a nădăjdui. Acolo, de văzătorul de Dumnezeu Moisi mai-nainte s-au glăsuț unora blagoslovenia și viața, iar altora blestemul și moartea: „Am dat înaintea ochilor voștri blagoslovenia și blestemul.” Aici, are să se strige de Dumnezeu-Omul, al Cărui chip a fost Moisi, unora adică fericirea blagosloveniei: „Veniți, blagosloviți Părintelui Meu, și moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!” (*Matei 25:34*)¹, iar altora ticăloșia blestemului: „Duceți-vă, blestemaților, în focul cel veșnic cel gătit diavolului și slugilor lui!” (același capitol, stih 41).²

Vrednică de jale a fost acea despărțire dintii, care din mai-nainte spunere se îngrozea atunci asupra Israilitenilor de către văzătorul de Dumnezeu! Dar cu neasemănare mai înfricoșată și mai groaznică va fi despărțirea cea de pe urmă, care din hotărîrea Dumnezeu-Omului Judecător are a se hotărî asupra Adamiților prin blagoslovenie și prin blestem, amîndouă împlinindu-se. Însă săvîrșirea s-a pus de-opotrivă în voia celor ce se osebesc și a celor ce se despart. Acelora, li s-a zis: „Alege tu viața, alege blagoslovenia!” Acestora, li se va zice că lor și pentru dinșii s-a gătit împărăția cea cerească: „Veniți de moșteniți împărăția cea gătită vouă!” – iar focul Gheenei diavolului și slugilor lui: „Duceți-vă de la Mine în focul gătit diavolului și ingerilor lui!” Mulți dintre aceia au ales mai mult moartea decît viața,

¹ „Îi numește «blagosloviți» pe sfinți, ca pe cei ce sînt primiți de Tatăl și moștenitori ai împărăției, arătînd că Dumnezeu îi va face părtași slavei Sale ca pe niște fii ai Săi, care se vor împărtași veșnic de bunătățile Dumnezeirii” (Teofilact) (*n. m.*).

² „Pe cei «de-a stînga», îi trimite în focul care s-a pregătit pentru diavol, căci dracii sînt fără milostivire, și neîmblînziți și cu vrăjmășie către oameni. Și cu cuviință se învrednicesc de aceeași osîndă cu diavolii și cei care au același nărav și care s-au făcut blestemați chiar dintru faptele lor. Și vezi că Dumnezeu n-a pregătit focul pentru oameni, nici chinurile nu le-a făcut pentru noi, ci pentru diavol; ci eu insumi mă fac vrednic de osîndă. Deci, înfricoșează-te, o, omule! Căci iață aceștia – nici ca desfrînați, nici ca furi, nici ca răpitori, nici pentru că altceva rău au greșit – ci vor fi pururea chinuți ca unii care n-au făcut binele” (Teofilact) (*n. m.*).

mulți și dintru aceștia [au ales] focul mai mult decât împărăția [cerurilor]. Ce lucru de mirare dacă și aceia, precum și aceștia, au ajuns sau vor ajunge la sfârșitul pe care ei l-au voit cu slobozenie? La o împlinire ca aceasta, cine poate face milă cu cel fără de lege? Întru stăpînirea înseși voinței sale a fost să-și aleagă din cele două potrivnice ori pe una, ori pe alta! „Alegeți...! Am dat înaintea ochilor voștri blagoslovenia și blestemul” (*A doua Lege* 11:26). De voia lui se spînzura starea lui; el a iubit și și-a pus cortul său în muntele cel blestemat Gheval, el s-a întors și s-a depărtat de muntele cel blagoslovit Garizim: „Și a iubit blestemul, și îi va veni lui. Și n-a voit blagoslovenia, și se va depărta de la dînsul” (*Psalmul 108:17*).¹ Vai mie, vai mie! Cruță, Doamne!

19

Un singur loc era rînduit Evreilor spre slujba lui Dumnezeu. Pentru ce? Uneori, poate este de folos a lipsi chiar vreun bine, prin care poate urma oarecare necuviință mai grea.

Pentru ce să se strîmtozeze Israilitenii a sluji, și a slavoslovi și a-L chema în rugăciune pe Domnul Dumnezeu a toate doar întru o singură cetate din cele ce cuprindea pămîntul Hanaaneilor cel cu multe mulțimi și mult locuit, și cu deosebire întru un singur loc al acestei cetăți, întru o parte aleasă și afierosită pentru aceasta? „În locul pe care l-ar alege Domnul Dumnezeu tău întru una din cetățile voastre, acolo să se numească și să se cheme numele Lui!” (*A doua Lege* 12:5). Pentru ce să se silnicească cele douăsprezece seminții ale lui Israil să vină chiar din cele mai depărtate margini ale Palestinei cu toată casa – tîrînd împreună și fii, și fete, și pe slugile și slujnicele lor și încă și toată greutatea celor ce se aduceau spre pîrgă, și spre făgăduință, și spre jertfă și spre ardere întregă – la o singu-

¹ „Pentru că nu și-au adus aminte să facă milă și au gonit pe Omul sărac, și scăpăt au umilit cu inima, ca să-L omoare. Și a iubit blestemul, și-i va veni lui; și n-a voit blagoslovenia, și se va depărta de la dînsul” (*Psalmul 108:15-17*).

Aici, e vorba de Iuda și de Mîntuitorul Hristos, precum țilcuiește și Sfințitul Teodorit, însemnînd acestea: „Și – zice – le vor pătimi pe acestea pentru că au făcut uciderea cu cruzime și cu sălbăticie, gonindu-L pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru toată smerenia și blîndețele. Cuvintelor acestora mărturisește și Apostolul, și Însuși Stăpînul, Apostolul strigînd: «... Care pentru noi a sărăcit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim.» Și iarăși: «... Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine-Și S-a deșertat, cînd a luat chip de rob.» Iar Domnul zice: «Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.» Și iarăși: «Vulpile au vizuini, și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul. Aici, a schimbat vădit forma cea rugătoare și le-a pus pe amîndouă cu proorocie: că vor lua blestemul pe care l-au iubit și se vor lipsi de blagoslovenia pe care n-au voit a o lua.»” (*n. m.*).

ră biserică rînduită pentru aceasta (același capitol, stih 12)? „Și veți veni acolo și veți aduce acolo arderile voastre de tot, și pîrgile voastre, și cele de voie ale voastre, și mărturiile voastre și cele întii-născute ale vacilor și ale oilor voastre!” (același capitol, stih 6). Adevărat că încă și prin înseși socotelile cele firești este prea-arătat că Dumnezeu cel peste toate se cade să fie închinat și slujit după toate, și pentru toate, și de toate, și totdeauna și pretutindeni. Dumnezeu lui Israil nu „este Dumnezeu al munților și nu este Dumnezeu al văilor” (3 *Împărați* 20:23), precum au birfit atunci păgînește și nebunește slugile împăratului Siriei. Nu este Dumnezeu doar al Ierusalimului și al întregii Palestine sau doar al Palestinei, și nu al întregii Sirii sau al Siriei, și nu al întregului pămînt, și al cerului și al lumii toate. Și Dumnezeu – așa cum este mai presus de loc, și este de față în tot locul, și lucrează cu ținerea a toate, și stăpînește cu stăpînirea a toate – tot astfel Se și slavoslovește cu cuviință și Se slujește cu cuvioșie în tot locul: „...în tot locul stăpînirii Lui binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!” (*Psalmul* 102:22).¹ Iar Israilitenilor li s-a așezat atunci acel singur loc a le fi rînduit spre slava și slujba lui Dumnezeu pentru că scopul punerii de lege a fost ca să depărteze neamul lui Avraam de celelalte neamuri și să taie Avrame-nilor pricinile prin care erau aplecați și povîrniți spre a urma și ei credința acelora și mincinoasa cinstire de „dumnezeu”. Hanaaneii hirotoneau un „dumnezeu” din fiecare fel de zidire; Israilitenii trebuiau a-L cunoaște pe unul și singurul Ce chiar este Dumnezeu adevărat ca pe Făcătorul și Ziditorul a toate. Hanaaneii – unde vedeau munte înalt, grămadă adîncă de nisip, rodiu tufos, pădure prea-deasă, copac vechi, și cu tulpină mare, și bine înfrunzit și cu umbră lată – acolo ridicau și stîlp, și înființau idol, și alcătuiau capiște, și aduceau jertfe, și săvîrșeau sărbători, și găteau mese și adunau oștepe și benchetuiuri; la care, îmbuibîndu-se și cu totul îmbătîndu-se, îndrăzneau milioane de necuviințe, de fărădelegi neobișnuite, urîte, negrăite, lucrările cele de rușine ale păgînătății și ale înverșunării. Dacă s-ar fi iertat Israilitenilor a săvîrși sărbătorile și săvîrșirile lor sfințite cu nedeose-

¹ „Binecuvîntați pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui.» Nici acest stih – zice Teodorit – nu se potrivește iudeilor: că aceia, poruncindu-li-se de către cei ce-i luaseră în robie a cînta din cîntările Sionului, au zis, după Lege: «Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?»; iar nouă, dumnezeiescul Apostol ne poruncește să ridicăm mîini cuvioase rugîndu-ne în tot locul. Aceasta a zis și Stăpînul Hristos către Samarineanca: «Amin, amin zic ție – o, muiere! – că vine ceasul, și acum este, cînd nici în locul acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui, că duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui se cuvine să se închine cu duhul și cu adevărul.»

«Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!» Sfirșitul împreună-glăsuiește cu începutul: căci, după ce a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă ființele cele gîndite, ne învață și pe noi că e cu putință a-L cinsti pe Făcătorul și a-L aduce lauda de mulțumită deopotrivă măsurată cu puterea noastră.” (n. m.).

bire, în oricare loc ar fi voit, lesne era a alege și ei locurile cele asemenea și a se aduna „pe munții cei înalți, și pe dealuri și sub copaci deși” (*A doua Lege* 12:2). Apoi, de la locuri, era cu îndemînare a mimisi¹ după urmare și chipurile petrecerii Hanaaneilor celor mai-nainte locuitori și a primi în cele din urmă și păgînatățile și celelalte neslobode lucrări și uriciuni ale lor.² Deci ce? „(*Legea*) oprește a lucra în pămîntul făgăduinței cele asemenea ca să nu ia pricină a jertfi dumnezeilor celor cu nume mincinos” (Teodorit, întrebarea a noua la *A doua Lege*). Iată iconomia: Puitorul de lege taie începutul răului, ca mai-nainte să taie mergerea înainte și sfîrșitul: „Nu veți face așa Domnului Dumnezeului vostru! Ia aminte la tine însuși (Israeliteanule): nu îți vei aduce arderile de tot ale tale în tot locul, ci numai în locul pe care l-ar alege Domnul Dumnezeul tău întru o cetate a semințiilor tale, și acolo veți aduce arderile de tot ale voastre!” (*A doua Lege* 12:4-13).

Din cele zise, fac socoteală că cineva poate să adauge socotința cea de aici înainte: anume că este așadar de folos cîteodată a se depărta omul de o faptă care se vede a nu fi rea sau care, privindu-se de sine, este bună, atunci cînd dintru o faptă ca aceasta se primejduiește a urma într-alt chip oarecare necuviință. Rugăciunea către Dumnezeu, și lauda și slujba ce I se aduce Lui nu este oare un lucru bun de sine, și cuviincios, și vrednic de datorie de unde și unde se face? Ba da, prea cu adevărat! Însă – dacă din loc, ca dintru o mișcare și pricină, este primejdie a urma oarecare necuviință – [atunci] este de folos a se lipsi omul cel bine-cinstitor de acesta, pentru întîmplătoarea răutate care răsare dintr-însul, ori pentru alunecarea iarăși la răutate. Oare greșesc? Eu pe mulți i-aș fi sfătuit (pe mulți – zic –, nu pe toți, fiindcă dreptului nu i se pune lege, nici nu au trebuință cei înțelepți și pricepuți de sfătuirea și învățătura de la mine), pe mulți (adaug că și pe multe) aș fi sfătuit ca – în loc de a-și lăsa și a-și părăsi casele și lucrurile lor pentru a se duce la oarecare închinări depărtate³, în loc de a-și lăsa enoricasca și învecinata lor biserică pentru a alerga împreună la niște sârbă-

¹ A îngîna sau a urma (*n. tr.*).

² Toată istoria norodului ales este o luptă pentru păstrarea Legii date de Dumnezeu prin Moisi, pe care Israil a părăsit-o în nenumărate rînduri, primind rătăcirea închinării la idolii neamurilor, adică la fețele înșelătoare ale satanei și ale dracilor lui. Din vreme în vreme, se ridică în Israil cite un bărbat iubitor de Dumnezeu, preot, împărat sau prooroc, care dărîma capiştile și aducea norodul la dreapta credință. Așa a fost chiar Moisi, așa Fi-neas, așa Marele Prooroc Ilie, așa a fost Iezechia, apoi Ezdra, Neemia, și toți ceilalți povăzuitori evlavioși, prin care neamul lui Israil s-a întors la Dumnezeu și s-a izbăvit de la desăvîrșita nimicire. Așa au fost, în timpul lui Antioh Epifanie, Macabeii. Numele lor vine de la „macabi”, „ciocan”, supranumele lui Iuda, fiul lui Matatias, care a trecut asupra celorlalți frați ai săi, asupra răsculaților strîni împotriva lui Antioh Epifanie și asupra celor șapte frați a căror mucenicie e povestită la 2 *Macabei*, 7 (*n. m.*).

³ Hagialicuri (*n. tr.*).

tori și adunări prăznuitoare de mulți oameni și de multe gloate – ar fi fost poate mai bine a se depărta de o astfel de evlavie care, pentru deosebite întâmplări, poate pricinui în suflet oarecare mare pagubă. Această sfătuire a mea se vede cam potrivnică punerii de lege celei zise, a Israiliteanului celui vechi. Acea oprea locurile cele multe și în multe părți depărtate spre slujba unuia singur Dumnezeu și rînduia cu de-adinsul tuturor un loc obștesc. Eu, dimpotrivă, opresc aici locurile cele obștești și cu multe gloate și le sfătuiesc pe cele osebite și din parte, pe cele mai liniștite. Nimeni să nu se smintească la aceasta, scopul vine și cade la aceeași: adică pentru a nu se face buna-cinstire pricină spre păgînatate.

Apoi, noi Creștinii sîntem „Israilitenii cei noi”, și nouă de acum ne-a venit demult (har și slavă fie lui Dumnezeu!) vremea și ceasul acela fericit pentru care, însetînd de mîntuirea noastră și învățînd, Domnul nostru o încredința deplin atunci pe femeia Samarineancă: „Femeie, crede Mie că vine ceasul cînd nu vă veți închina Tatălui nici în muntele acesta, nici în Ierusalim. Ci vine ceasul și acum este cînd adevărații închinători (fiindcă sînt și închinători neadevărați) se vor închina Tatălui cu Duhul și cu adevărul” (Ioan 4:21-23).¹

20

Înainte păzire a minții și a inimii împotriva învățătorilor mincinoși, și împotriva rudeniilor, ori casnicilor, ori prietenilor, și a tovarășilor și a cunoscătorilor celor răi și răzvrățiți, care caută și se silesc a ne clătina din adevărul cinstirii de Dumnezeu

Mintea (prin judecata cea întru cunoștință) și voirea (prin chemarea cea întru dragoste), aceste două puteri date omului ca povăzuitoare și ducătoare ale sufletului spre viață, se fac lui adeseori pricinuitoare de moarte a sufletului, pentru slăbiciunea lui. Și ticălosul om cade de multe ori, prăpăstuin-

¹ „Măcar că noi, Iudeii, vă întrecem pe voi Samarinenii cu chipul închinăciunii, totuși și cele ale Iudeilor vor avea de acum sfîrșit. Căci nu numai locurile se vor schimba, ci și chipul slujirii lui Dumnezeu. Și acestea au sosit și acum sînt lîngă uși, pentru că nu vor zăbovi multă vreme, precum cele ce s-au zis de proroci.

Iar «adevărați închinători» îi numește pe cei care petrec după legea Lui, care nu-L hotărîsc pe Dumnezeu într-un loc (precum Samarinenii) și nu-l slujesc Lui cu slujbă trupească (precum Iudeii), ci «cu duhul și cu adevărul», adică prin suflet, prin curățirea minții. Căci – de vreme ce Dumnezeu este duh, adică fără de trup – nu se cade să l se închine Lui trupește, ci cu duhul, adică cu sufletul. Căci aceasta însemnează «cu duhul», pentru că duh și fără de trup este sufletul. Și – fiindcă mulți par că l se închină Lui cu sufletul, dar nu cu socoteală dreaptă pentru Dînsul, precum ereticii – pentru aceasta a adăugat: «și cu adevărul». Fiindcă se cade și cu mintea să se închine lui Dumnezeu, dar și socoteală adevărată pentru Dînsul să aibă” (Teofilact) (n. m.).

du-se în prăpăstiile pierzării, fie pentru că l-a amăgit o mincinoasă înălțare [a minții], fie pentru că o poftă amăgitoare l-a tras cu îndulcire la fărâdele-ge și la păgînatate. Pentru aceasta – și despre o parte, și despre alta – dumnezeiasca punere de lege (*A doua Lege*, capitolul 13) apucă mai-nainte și, punînd înainte două întîmplări cu prepunere, mai-nainte îl întemeiază pe norodul Israilitean, învățîndu-l a se păzi de slujirea de idoli și despre partea greșitoarei judecări a minții, și despre partea amăgitoare a plecării a inimii; cînd – sau de acolo, sau de aici – se clatină și se primejduiește să cadă ori în groapa deznădăjduirii despre adevărul Dumnezeu prin împotrivire, ori în cea a lepădării de dumnezeiasca Lui lege prin neascultare. Se poate întîmpla (zice punerea de lege) să se iubească între voi – o, Israiliteni! – vreun prooroc oarecare, care să vă spună că a luat de la Dumnezeu oarecare descoperire, și încă să vă arate și oarecare semne minunate, și străine și prea-slăvite, ca să vă înduplece a urma unor dumnezei mincinoși pe care voi nu îi știți: „De se va scula întru tine prooroc sau [vreunul] care visează vis, și va da ție semn sau minune..., zicînd: Să mergem și să slujim unor dumnezei străini, pe care nu-i știți!...” (*A doua Lege* 13:1, 2).

Iată o pricină din cele două zise. Și iarăși se poate întîmpla (zice aceeași punere de lege) să vină fratele tău cel de un tată și de o maică, ori fiul tău, ori femeia inimii tale (fețele [persoanele] cele mai de aproape ale rudeniei tale) ori prietenul tău cel iubit și de un suflet; și, venind, să te îndemne să schimbi cucernicia către Dumnezeul tău cu cucernicia oarecărui dumnezei străini, pe care nu i-ai cunoscut: „Dacă te va ruga fratele tău cel din tatăl tău și din maica ta, sau fiul tău, sau fiica, sau femeia ta cea din sinul tău sau prieten asemenea cu sufletul tău, zicînd într-ascuns: Să mergem și să slujim altor dumnezei pe care nu i-ai știut tu și părinții tăi...” (la fel, stih 6).

Iată [aici] și pricina cealaltă. Amîndouă întîmplările – meșteșugărețe, tari și mult-primejduitoare. Una îl strîmtoarează pe om despre partea judecării, adică a minții: vedenii, descoperiri, minuni, semne. Cine să nu creadă? Cealaltă îl silește pe om despre partea plăcerii, adică a inimii: rudenie de frați, iubire de fiu, dor de femeie, legătură de prietenie. Cine să nu se înduplece? Însă punerea de lege strașnic oprește și acolo a crede, și aici a te amăgi și a te învoi. Nici o facere de semne și de minuni și vrajă să nu poată cîndva să întunece lumina adevăratei cunoștințe de Dumnezeu! Nici una din apropierea de rudenie și prietenești să nu poată cîndva să slăbească întărirea îndatoratei ascultări și supuneri către Dumnezeu! Acele faceri de minuni ale proorocului celui amăgitor sînt o învederată ispitire, cercare a sufletului celui bine-cîntitor. Să nu le crezi! „Nu veți asculta cuvintele proorocului aceluia ori ale celui ce viscăză!... Că vă ispitește pe voi Domnul Dumnezeul vostru” (*A doua Lege* 13:3). [Aceasta] ca să vadă dacă-L

iubiți pe El din tot sufletul vostru. Și îndemnările acelea ale vicleanului frate, și ale fiului și ale prietenului sînt o vrăjmășuire, o amăgire a pierzării, o cursă a morții: „Să nu te învoiești, să nu voiești împreună cu el, să nu-l ascuți pe el!” (același capitol, stihul 8). Și *Legea* nu rămîne pînă aici – adică pînă la a nu-l asculta, pînă la a nu voi împreună cu el –, ci poruncește încă și altceva mai mult, zicînd: Pe proorocul cel făcător al tău, pe cel ce are vise, care cu arătarea facerilor lui de minuni te învață maxima¹ păgînatății, osîndește-l spre moarte! „Și proorocul ori cel ce visează visul se va omori, și-l vei pierde pe cel rău dintre voi!” (același capitol, stih 5). Și asemenea – și pe acel frate, ori fiu ori prieten al tău care te trage la nesupunere cu bîntuirea amăgirilor lui – să nu voiești a-l ascunde, pornindu-te tu de dragoste, ci să-l vădești norodului. Și, la împrôșcarea cu pietre, tu aruncă cel dintîi piatra asupra lui! „Nu se va milostivi ochiul tău asupra lui! Nu vei dori pentru dînsul, nici nu-l vei acoperi pe el! Spunînd, vei spune pentru dînsul și mîinile tale vor fi asupra lui cele dintîi a-l omori pe el, și mîinile a tot norodul mai pe urmă. Și îl vor împrôșca pe el cu pietre, și va muri!” (la fel, 8-10).

Legiuirea creștinească a Bisericii noastre nu legiuiește – aici, pe pămînt – asupra nesupusului și a călcătorului de lege împrôșcări cu pietre și ucideri, precum a rînduit asupra lui legiuirea Sinagogii; însă de aici noi, fiii Darului, ne învățăm oarecare două. Cea dintîi este a nu crede lesne minunilor pe care le auzim că se poartă și se povestesc așa prost încoace și încolo că s-ar fi săvîrșit. Ci să le primim cu neîndoită credință pe acelea cîte ni le spune nouă ori descoperirea, căreia nu i se poate grăi împotriva, prin *Sfințitele Scripturi* ale unui *Așezămînt* și ale altuia (adică ale *Celui Vechi* și ale *Celui Nou*), ori predania cea fără stînjenire și de un glas a Părinților celor mari și purtători de Dumnezeu. Iar la minunile și semnele care se povestesc la întîmplare și de către cei ce se întîmplă, trebuie să bănuim ca niște pricepuți și înțelepți ori prostimea, și mișelia și nesocotința, ori viclenia, și înșelarea și amăgirea celor ce le pomenesc și le povestesc, cercetînd cu luare aminte și cu de-amăruntul nu afit pricina cea uneltitoare – adică pe omul prin care s-ar săvîrși ori s-ar propovădui minune, pentru că și îngerul întunericului se preface cîteodată în înger al luminii –, cît pricina cea săvîrșitoare, pe cea a lucrului zic, adică scopul și sfîrșitul folositor și trebuitor la care privește minunea. Și scopul cel prea de frunte se crede a fi cînd Dumnezeu va binevoi a grăi cîndva omului prin minuni și semne mai presus de fire și prea-slăvite. Zic că scopul este întărirea cunoștinței de Dumnezeu și adevărarea adevăratei credințe; încît – atunci cînd „sfîntul” și „proorocul” nostru făcător de minuni învață ori lucrează fie împotriva, fie nepotrivit, fie

¹ Lecția (n. m.).

fără de trebuință și fără folos – el nu trebuie să se asculte de noi nicidecum! „Nu veți asculta cuvintele proorocului aceluia!” Ci, cu toate minunile lui, acesta ce se fâgăduiește a prooroci trebuie să fie socotit ca un amăgitor și mincinos, ori ca un înger al Satanei care s-a slobozit de Dumnezeu să ne ispitească, pentru a străluci lumina credinței noastre celei curate și adevărate și a dragostei noastre celei fierbinți pe care o avem către Dumnezeu: „Căci vă ispitește Domnul Dumnezeul vostru, ca să știe dacă-L iubiți pe Dumnezeul vostru din toată inima voastră și din tot sufletul vostru.”

Cea de a doua din cele pe care le învățăm de aici este că ținerea și apropierea către Dumnezeul nostru întru ascultare și întru supunere trebuie să fie cu neasemănare mai tare și mai biruitoare decât toată trupezca apropiere și rudenie pe care o avem pe pământ. Când părinții sau fiii, când frații sau prietenii – apostaziind ei din supunerea, și ascultarea, și evlavia și credința către Dumnezeu – caută să ne facă și pe noi să apostaziem împreună cu dînșii; și, prin sfătuirile și îndemmurile lor, se nevoiesc a ne trage alături împreună și pe noi la necredința și lepădarea cea asemenea cu a lor, atunci ei sînt cei mai mari vrăjmași și războinici ai noștri; atunci chiar se adevărează cea zisă: „Vrăjmașii omului, casnicii lui” (*Matei 10:36*). Pentru aceea și sînt vrednici de ura noastră și de lepădarea cea desăvîrșită.¹ Procopie tilcuiește prea-bine pricina pentru care ne este nouă cuvîntul: „«Nedreptățindu-se credința, să lipsească firea și neamul! Adică ceea ce s-a zis de Mîntuitorul: «Cel ce iubește pe tatăl său ori pe maica sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine» (*Matei 10:37*).”² Asemenea încă și cealaltă, care s-a pus înainte cu închipuire: „Iar dacă ochiul tău, sau mîna ta sau piciorul tău te smintește pe tine, taie-le pe ele de la tine!”³ Aceasta s-a zis

¹ „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ! N-am venit să aduc pace, ci sabie! Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului vor fi casnicii lui” (*Matei 10:34-36*). „Nu întotdeauna este bună unirea, uneori și despărțirea este bună. Iar «sabie» este cuvîntul credinței, care ne taie pe noi de la iubirea de prieteni și de rude, dacă aceștia ne împiedică de la buna cinstire de Dumnezeu. Nu ne îndeamnă să ne despărțim de aceștia fără pricină, ci numai atunci cînd nu se unesc cu noi în credință și mai ales atunci cînd ne împiedică de la credință” (*Teofilact (n. m.)*).

² „Cel ce iubește pe tatăl său ori pe maica sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine.” „Vezi că atunci se cuvine să-i urim pe născătorii noștri sau pe feciori, cînd vor voi să-i iubim mai mult decât pe Hristos” (*Teofilact (n. m.)*).

³ „Iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine! Căci mai de folos îți este să piară unul din mădulele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă. Și dacă mîna ta cea dreaptă te smintește pe tine, taie-o și o aruncă de la tine! Căci mai de folos îți este să piară unul din mădulele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă” (*Matei 5:29, 30*). „Auzind de «ochi» și de «mînă», să nu crezi că acestea sînt spuse despre mădule, fiindcă atunci n-ar fi adăugat «cel drept» și «cea dreaptă»; ci s-au spus acestea pentru cei ce par a fi prieteni, dar care ne vatămă. De pildă, fiind cineva tinăr

pentru cei prea de aproape și pentru cei ce ne iubesc, [căci] mădularele pe care Mîntuitorul a poruncit a le tăia sînt cei rînduiți în rînduială de „mînă” și de „ochi” (precum zice și Evsevie).

Precum în Sinagoga de demult se aflau asemenea mincinoși prooroci amăgitori și vrăjitori, sfătuitoari și povățuitoari de nesupunere și de păgînatate, asupra cărora *Legea* i-a ridicat pe Israeliteni spre rivnă dumnezeiască, tot așa nici în vremile noastre nu lipsesc a se afla în Biserică și a se arăta la iveală întru adunările cele creștinești astfel de fețe [persoane]: duhuri luciferice, organe ale diavolului, vase pline de răutate și de vicieșug; unii fălărnicindu-se și aducînd în mijloc disidemonia [superstiția] sub obrăzarul unei prefăcute fapte bune și sfințenii; iar alții, umflîndu-se de vrednicia unei deșarte și mincinos numite „filosofii” și „cunoștințe”, propovăduind fără de sfială socoteala cea rea ori chiar atee. Dacă ar fi fost nevoie să dăm mărturie împotriva unora ca aceștia, noi cei dintii am fi stat de față înaintea divanului judecării ca martori pentru dreapta lor osîndire, măcar de s-ar fi întîmplat a ne fi rudenii, și casnici și prieteni prea-iubiți: „Spunînd, vei spune pentru dînsul!” Dacă ar fi stăpînit legea aceasta și la noi, ca unii ca aceștia să se ucidă cu pietre, noi cei dintii am fi aruncat cu piatra asupra lor: „Mîinile tale vor fi asupra lui, mai întîi a-l omori pe el!” Însă, asupra acestora, legea evangheliei, ca una ce e toată duhovnicească, nu slobozește a unelti și Biserica (precum Sinagoga din vechime) împroșcări de pietre, nici alte pedepse de moarte asupra trupului ei celui tainic. Ci s-a rînduit ca Biserica să pună ca pedepse asupra unor mădulare așa de putrede, și de stricate și care se fac stricătoare celorlalte mai sănătoase tăierile cele prin alegerile sale, și retezările, și anatematismurile și lipsirea cea desăvîrșită de împărtășirea și de cuminecarea sfințitelor sale rugăciuni, și blagoslovenii și a înfricoșate-lor Taine. Și acestea sînt canonicile certări care se hotărîsc de Biserică de obște asupra oamenilor pierzători celor ziși. Iar cît ți se cade ție din parte, frate Creștin, ai datorie să fugi de unii ca aceștia ca de niște șerpi și scorpii și să te depărtezi ca de fața focului. Ia aminte să nu te rănești de obișnuirea și de împrietenirea lor! Dacă s-a întîmplat să ai cu oarecare dintr-inșii ținare de apropiere, ori de rudenie ori de trebuință, sîrguiește cît poți să o dezlegi! Ochi este? Mînă este? Picior este? Adu-ți aminte de poruncile Mîntuitorului: Scoateți ochiul, tăiați mîna, retezăți piciorul! Cum – să gîndești tu întru sine-ți și să zici –, cum?! Ochiul acesta se cădea să mă lumineze și să mă povățuiască, iar el caută să mă întunece și să mă aducă la prăpastie? Prietenul și ajutătorul acesta se cădea să-mi fie mînă dreaptă, ajutor și împreună

și avînd prieteni neînfrînați care-l vatămă, acesta să-i taie de la sine, căci poate și pe aceia îi va mintui, venindu-și ei întru simțire. Iar de nu, se mintuiește măcar pe sine! Iar dacă este iubit prieteșugul cu aceia, vor pieri împreună” (Teoflact) (n. m).

lucrător spre folosul meu, iar el se silește să mă oprească de la lucrarea binelui și să mă împiedice din calea cea dreaptă și mîntuitoare?! Acest împreună călător și împreună drumeț întru izgonirea acestei mult-rătăcite vieți se cădea să mă sprijine și să mă rezeme ca un picior, iar el se sîrguiește să-mi întindă cursă, ori să mă aducă în ne-căi ori să tulbure pașii picioarelor mele, încît să mă bage în cărările pierzării?! Departe așadar, departe de un nenorocit ori și pierzător ca acesta! O, departe! Rătăcească-se el singur (fiindcă voiește) întru răutate și întru păgînătate! Departe, departe!

21

Mare luare aminte și prea-amărunită cercetare să cade a povăui mai-nainte de hotărîrea ce are a se aduce pe urmă întru judecată

Mare cercare și multă cercetare trebuie să facă judecătorul mai-nainte de a scoate din gură ori de a scrie și a pecetlui hotărîrea împotriva vinovatului și osînditului! Și aceasta nu numai întru învinovățiri mai nearătate și întru prihăniri mai nedescoperite, ci și întru fapte care, fiindcă se poartă și se grăiesc de obște și în priveriște, se vede că nu este ușor a se ascunde și a se tăinui. Adică de pildă: o întreagă adunare de oameni – un sat întreg, o cetate împreună cu toți nemernicii [pribegii] dintr-însa – s-a amăgit de oarecari bărbați nelegiuți și a căzut în oarecari îndrăzneli de păgînătate și de ateism? Sînt vinovate! „Au ieșit bărbați fără de lege dintre voi și i-au abătut pe toți cei ce locuiesc pămîntul lor” (*A doua Lege* 13:13). O învinovățire ca aceasta, ca să se mărturisească și să se încredințeze, are trebuință de osteneală ori întîmpină multă greutate? Ba! – dar totuși și la una ca aceasta *Legea* poruncește judecătorului mare luare aminte și silință, ca să se facă lucrul desăvîrșit arătat și negrăit împotriva. Ascultă cum grăiește *Legea* la o întîmplare ca aceasta: „Și vei cerca, și vei întreba și vei cerceta foarte dacă e adevărat cuvîntul că s-a făcut întru voi urciunea aceasta” (*A doua Lege* 13:14). Ai auzit? „Și vei cerca, și vei întreba și vei cerceta foarte!” Aceasta este ca și cum cineva ar zice: Cercetează, și iarăși cercetează și încă cercetează! Apoi – asupra acestei întreite ziceri din nou a cercetării, și a întrebării și a cercării – a adăugat spre adăugire a silinței și a luării aminte și adverbul „foarte”, care însemnează că cercarea, și întrebarea și cercetarea care se face nu trebuie a fi lenevoasă, proastă și nedesăvîrșită, ci este de nevoie a fi cercare cu silință și cu luare aminte. Întrebare iscoditoare și cu de-amăruntul, cercetare cu scumpătate și prea cu îngrijire: tare, puternică, temeinică, „foarte” Asupra acestora se încredințează și este adevărată prihănirea adusă asupra celui greșit: „...și iată e vădit că adevărat cuvîntul.” Atunci, prihănirea nu numai că e adevărată (doar aceasta nu este destul), ci adevărul acesteia s-a și vădit învederat și fără de îndoială înaintea tuturor:

„și iată e vădit adevărat cuvîntul...” Atunci, nu este cuvînt prost, ci este faptă lucrată, săvîrșită: „...că s-a făcut întru voi uriciunea aceasta.”

22

Zeciuieli legiuite de *Legea Veche* care se aduc înainte spre desăvîrșire de către *Legea cea Nouă* a evangheliei

Legea Slovei îl îndatora pe Israilitean ca – afară de pîrgi, și din cele întîi-născute și din celelalte făgăduințe și arderi de tot pe care le aducea Domnului – să mai dea încă și o a zecea parte, a leviților, din roadele pămîntului său și din celelalte roade cîștigate. Aceeași lege mai porunceă Israiliteanului să ia din veniturile averii sale încă și altă zeciuială; și zeciuiiala aceasta să o întrebuițeze cînd, mergînd la Ierusalim în vremi rînduite, se veselea înaintea Domnului Dumnezeuului său împreună cu casnicii săi, și cu nemernicul, și cu sârmanul și cu văduva. Sfințitul Teodorit a însemnat bine aceste două zeciuieli (ca pe unele ce sînt în chip arătat legiuite întru *A doua Lege*); iar mai ales, la sfîrșitul răspunsului, aduce și socoteala scriitorului Evreu Iosif, cu care nici el nu se mulțumește: „Căci *Legea* a poruncit a se aduce nu două, ci trei zeciuieli: una leviților, una sârmanilor și văduvelor, iar cealaltă veselilor celor ce le aduc.” Încît, dacă vei lua seama bine, Israiliteanul aferosea în fiecare an mai a treia parte din suma întregii sale averi, iar cu adevărat ceva mai mult decît a patra parte. Cine dintre noi, Creștinii, aduce atîta lui Dumnezeu și celor dumnezeiești din cele pe care Însuși Dumnezeu le-a îmbogățit?

Dar poate vei răspunde că legiuirea *Testamentului celui Nou* n-a însărcinat asupra Creștinului datoria aceasta. Cum?! *Legea Darului* nu cere de la cel căruia i s-a pus legea mulțumire dată cu lucru și în faptă către Dumnezeu. Dătătorul a toată bunătatea?! *Legea milei* nu cere de la cel miluit să arate și el îndurări de iubire de oameni către aproapele său cel sărac, care are trebuință de milostenie și de ajutor?! *Legea dragostei* nu cere arătare de dragoste, și de prietenie și de ocrotire către cel străin și nemernic, către cel sârman și către văduvă?! Dacă judecă așa pentru dînsa, [atunci] foarte puțini știu legea evangheliei, pe care se arată că o știu cei ce se numesc „Creștini”! Dacă *Legea Slovei* îl îndatora pe Evreu, cu îndoitele ori întreittele zeciuieli, să aferosească mai a treia parte din veniturile pe care le aduna în fiecare an, *Legea Duhului* îl sfătuiește pe Creștin ca, dacă voiește a fi desăvîrșit, să vîndă cele ce are și să le împartă sârmanilor.¹ Cu adevărat

¹ „Zis-a Lui tînărul: Toate acestea [poruncile *Vechiului Testament*] le-am păzit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește? Iisus i-a zis: Dacă voiești să fi desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în Cer! După aceea, vino și urmează-Mi!” (*Matei* 19:20-22). „Domnul îi zice: Cite spui că ai păzit, după obiceiul iudaic le-ai păzit.

— dacă este nedesăvârșit și neputincios cu voirea de sine, și mic de suflet și nu se într-aripează de un asemenea dar ceresc, încît să se suie la înălțimea întregii neagoniseli — [Legea Duhului] nu îl silește la aceasta, dar totuși îl îndatorează ca — deosebind acelea cîte îi sînt lui de nevoie, și trebuitoare și cu anevoie de lepădat spre întărirea casei sale, după rînduiala și starea întru care s-a rînduit de Pronie — îl îndatorează, am zis, să împartă din celelalte măcar o parte, prin milostenia către cei lipsiți și săraci. Legea evangheliei hotărâște să nu învistierim vistieria pe pămînt și să nu păzim rămășițele în jitnițe, ci să cerem de la Bunul Părinte și Dătătorul nostru de hrană pîinea cea spre ființă de fiecare zi.¹ Și să nu purtăm grijă pentru ziua de mîine ce vom mînca sau cu ce ne vom îmbrăca, ci să ne îndestulăm cu hranele și cu acoperămînturile pe care le avem;² și, dacă avem două haine,

iar de voiești să fi desăvârșit (adică să fi ucenic al Meu și Creștin), mergi, vinde-ți averile tale și dă-le săracilor! Dă-le pe toate, fără să mai oprești ca să faci neîncetat milostenie, ci cu totul să te lipsești de bogăție. Și — pentru că unii fac milostenie, dar au viață plină de toată necurăția — zice: «și urmează-Mi», adică îi spune să aibă toată făpta bună” (Teofilact) (*n. m.*).

¹ „Nu vă adunați comori pe pămînt, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură! Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură! Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Matei 6:19-21). „După ce a izgonit boala deșartei mării, acum vorbește despre neagoniseală, căci oamenii caută să cîștige mai mult pentru slava deșartă. Și Domnul arată cum comoara este nefolositoare pe pămînt, căci moliile și gîrgărițele strică hainele și hrana, iar furii răpesc aurul și argintul. Apoi, ca să nu-l spună cineva că nu toate se fură, zice: Chiar așa de ar fi, însă nu este oare ticălos lucru să fi pironit de grija bogăției?” De aceea adaugă: «unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Teofilact).

Iar în altă parte, Mîntuitorul zice așa: „Și a zis pildă către dînșii, grîind: Unui om bogat i-a rodit țarina. Și cugeta întru sine, zicînd: Ce voi face, că nu am unde aduna rodurile mele? Și a zis: Aceasta voi face, strica-voi jitnițele mele, și mai mari le voi zidi. Și voi strînge acolo toate rodurile mele și bunătățile mele și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strînse spre mulți ani. Odihnește-te, mînîncă, bea, veselește-te! Iar Dumnezeu i-a zis lui: Nebune, în această noapte sufletul tău or să-l ceară de la tine! Dar cele ce ai gătit ale cui vor fi? Așa este cel ce-și strînge comoară, iar în Dumnezeu nu se îmbogățește” (Luca 16-21). Măsura neagoniseli desăvârșite este tainul cel de fiecare zi, pe care ni s-a spus să îl cerem așa: „Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi!” (Matei 6:11). Iar Teofilact zice așa: „«Cea spre ființă», adică cea de ajuns spre ființarea noastră. Deci tu leapădă grija pentru a doua zi! Încă și Trupul lui Hristos este «Pîinea spre ființă», cu care ne rugăm să ne împărțăm fără de osîndă.” (*n. m.*).

² „De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mînca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca!” (Matei 6:25). „De ce să nu ne îngrijim? Pentru că grija îndeapătează de Dumnezeu. Iar sufletul nu mînîncă, pentru că este netrupesc. Și spune aceasta după obiceiul de obște, căci se pare că sufletul nu rabdă să viețuiască în trupul lipsit de hrană. Dar nu ne oprește de la a lucra, ci de la a ne da pe noi cu totul grijilor și de la a ne lenevi în lucrul lui Dumnezeu. Și, de vreme ce se cuvine a lucra pămîntul, atunci să purtăm grijă și de suflet!” (Teofilact) (*n. m.*).

să dăm una din ele celui ce nu are și cel ce are hrane să facă asemenea¹. În cele din urmă, să ne facem nu stăpîni ai avuției prin care ne-a blagoslovit pe noi Dumnezeu, ci iconomi înțelepți și credincioși și să-l primim pe cel străin, și să-l sălășluim pe cel fără casă, și să-l strîngem [de pe drumuri] pe cel rătăcit, și să-l îmbrăcăm pe cel gol, și să-l hrănim pe cel flămînd, și să-l adăpăm pe cel însetat, și să-l cercetăm pe cel bolnav și să nu-l trecem cu vederea pe cel din temniță. Nu sînt acestea cele pentru care ne va judeca și pentru care (dacă le vom defăima) ne va osîndi Puitorul Legii Darului? Așa, prea cu adevărat, dacă este adevărată *Evangelhia!* Deci este fără îndoială că legea creștinească nu i-a dezlegat desăvîrșit pe cei cărora le-a pus ca lege datoria facerii de bine și a împărțirii către ceilalți din cele ce le prisosesc. Dacă întru aceasta încape vreo deosebire între o lege și altă lege, deosebirea stă în aceea că datoria după *Legea cea Nouă* e mai grea. *Legea cea Veche* – deosebind jertfele, și aducerile de tot, și pîrgile și celelalte zeciuiele – le lăsa în stăpînirea Evreului pe toate celelalte, ca pe înseși ale lui. Dar *Legea cea Nouă* – lăsînd de-o parte nevoile ce se pun asupra și trebuințele cele cu anevoie de scăpat, după starea fiecăruia, precum s-a zis – vrea ca Creștinul să le socotească pe toate cele ce îi prisosesc nu ca pe niște lucruri ale sale, ci ca pe unele obștești. Însă..., vai! Pruncii *Legii*, Evreii, păzeau poruncile *Legii* cu multă pîndire și cu mai puternică luare aminte și sîrguință. Iar noi – bărbații Darului, Creștinii – păzim oare măcar din parte poruncile și rînduirile evanghelice? Vai!

23

Milostenia către cei ce au trebuință se începe de la inimă și se desăvîrșește la mînă

„Nu îți vei învîrtoșa inima ta, nici îți vei strînge mîna ta despre fratele tău cel nevoiaș!” (*A doua Lege* 15:7). Milostenia către cei săraci și scăpațați se începe în inimă și se desăvîrșește la mînă. În inimă își are rădăcina, prin voință, cînd iese din împreună pătîmirea cea din lăuntru a unei așezări milostive a sufletului omului care, vîzîndu-l pe fratele strîmtorat de sărăcie, se mîhnește pentru dînsul și pentru aceasta se sîrguiește a-l ajuta pe cît poate. Iar în mînă scoate floarea și rodul, prin dăruire, cînd cel ce se sîrguiește dă celui sărac din cele ce are atîta cît se sîrguiește și voiește. Deci și milosteniei, precum și oricărei alte fapte sîrguite și îmbunătățite, începutul cel bun îi aduce și sfîrșitul cel prea-bun. Acest „nu îți vei învîrtoșa inima ta” îl aduce pe „nici îți vei strînge mîna ta”. Cînd inima ta se va lăși prin dragostea către săracul fratele tău cel strîmtorat de sărăcie, este oare

¹ Luca 3:11 (n. m.).

cu puțință a se strînge mîna ta și a nu se întinde spre încetarea strîmătorării în care se află ticălosul?

Drept aceea, inima și mîna împreună aleargă și împreună împlinesc întreaga și desăvîrșita milostenie. Iar dacă amîndouă cele zise vor lipsi cu totul – adică și mîna, și inima – atunci nu-i nici un cuvînt pentru milostenie. Rămîn însă alte două pricini vrednice de însemnare și de înțelegere. Cea dintîi: dacă inima se întoarce [spre milostenie], iar mîna lipsește. Și cea de-a doua: dacă mîna lucrează, iar inima se întoarce [de la milostenie]. La aceea, este voința, însă lipsește darea. La aceasta, se lucrează darea, însă lipsește voința. Acela voiește a da, însă nu are ce să dea, încît nu dă ceea ce voiește; acesta are ce să dea și dă, dar nu are cea voință pe care trebuia să o aibă la ceea ce dă. Voința aceluia este o milostenie săvîrșită pe jumătate. Darea acestuia este cu totul nedesăvîrșită sau cu neputință a se isprăvi; și [nici] nu e milostenie, ci mai degrabă milostenie mincinoasă.

Dacă cineva ar întreba la cea dintîi din cele două pricini puse înainte dacă milostenia săvîrșită pe jumătate este faptă bună, răspund că așa e: ea este și faptă bună, și vrednică de plată și milostenie cu adevărat. La ușa bisericii care se numea „cea Frumoasă”, Apostolii voiau să dea milostenie aceluia olog din pîntecele maicii sale, care cerea, însă nu avea: „Argint și aur nu mi se află – a zis Petru –, iar ceea ce am, aceasta îți dau” (*Faptele Apostolilor* 3:6).¹ Și ce era ceea ce avea? Avea așezarea sufletului cea milostivă și osîrdia voinței de a-l milui pe cel ce bolea, prin care l-a miluit făcînd minune. Nu și-a strîns către sine mîna, ci și-a întins-o: „Și, apucîndu-l de mîna dreaptă, l-a ridicat” (*Faptele Apostolilor* 3:7). Osîrdia apostolului i-a întins dreapta; dreapta, întinzîndu-se, i-a dat vindecarea; iar vindecarea a fost milostenia.² Asemenea și ție, Creștine – deși nu ți se află argint și aur, dar ai curată și adevărată osîrdia de a-l milui dacă ai avea; deși nu săvîrșești minune precum Apostolul – totuși chiar osîrdia ta însăși ia loc de milostenie. Nu te îndoii! Te încredințează la aceasta Teologul Nazianzului, care zice: „În loc de [lucru] mare, dă osîrdia! Dacă nu ai nimic, lăcrimează! Mare doctorie este celui nenorocit mila ce se aduce din suflet!” (*Cuvînt pentru iubirea de sāraci*). Drept aceea, eu mă căiesc și îmi schimb soco-

¹ „Argint și aur nu se află la mine...” N-a zis «nu am la mine», așa cum zicem noi, ci «nu am de loc». Și vezi cum Ioan pretutindeni tace, iar Petru răspunde și pentru dînsul. Deci ce? Îl treci cu vederea pe cerșetor dacă nu ai argint? Nu! – zice – «ci, ceea ce am, aceea îți dau». Așa făcea și Hristos: îi tîmăduia; de multe ori numai cu cuvîntul, de multe ori și atingîndu-Se de ei, dacă erau mai neputincioși cu credința, ca să nu se creadă că cele făcute se făceau din întîmplare” (Teofilact) (*n. m.*).

² „Acest lucru a făcut arătată învierea (precum vedem în icoana învierii, unde Mîntuitorul îl ridică pe Adam din iad apucîndu-l de mîna dreaptă, *n. m.*), căci chip al învierii era ceea ce se făcuse” (Teofilact) (*n. m.*).

teala că puțin mai sus am numit milostenia de acest fel „jumătate de sirguință”. Dacă este jumătate de sirguință, este oarecum ca din partea celui ce se miluiește – a celui ce, pentru lipsa celui ce miluiește, nu ia ceea ce îi trebuiește – iar ca din partea voinii acestuia se socotește și este cu adevărat milostenie desăvîrșită. Și este a se minuna cineva și de aici de dreptatea și bunăitatea cea negrăită a lui Dumnezeu, după învățătura aceluiași dumnezeiesc părinte, care zice că Dumnezeu a iconomisit a dobîndi plata milosteniei întocmai și cei ce voiesc și, avînd, dau; și cei ce voiesc, dar nu dau pentru că nu au: „Iar cea mai bună și mai iubitoare de oameni este că Dumnezeu măsoară darul nu cu vrednicia lucrului ce se dă, ci cu puterea și cu așezarea celui ce dorește” (același). Lucru pentru care acest părinte îi face osîrdnici pe toți credincioșii spre isprava acestei fapte bune; și pe cei bogăți, și pe cei măsurați cu starea, încă și pe cei săraci și care nu au nimic: „Deci să nu aștepti a te face bun, ci acum fă-te! Nici [să-ți zici] că te lipsești de vrednicia [milosteniei], ci pe aceea [voința de a milui] adu-o! Pentru aceasta [pentru voință] osîrduiește-te, iar pentru cealaltă [pentru lipsă] roagă-te a ți se da iertare neputinței” (același). „Nu te vei arăta deșert – zice – înaintea Mea!” (*Leșirea* 23:15).¹

Și acestea cugetăm și credem adică pentru înfia pricină. Iar întru a doua pricină – după care dăruirea se lucrează, dar lipsește voința cea dreaptă și curată – cel ce dă nu își întoarce inima, ci mai degrabă o întoarce împotriva poruncirii. Și [acela] ori dă cu răceală, și fără osîrdie, și cu îngreuiere și cu minie, iar uneori și cu ocară, neaducîndu-și aminte de zicerea apostolului, că „Dumnezeu îl iubește pe dătătorul cel vesel”²; ori dă după plăcerea omenească și fariseic, ca să se arate oamenilor; ori dă după răsplătire, ca să răsplătească adică vreo facere de bine și dar de mai-nainte (poate și mult mai mari), dînd împotriva, după zicerea pithică³: „monede de aur în locul

¹ „Zice: Să nu te arăți înaintea Mea cu mîinile deșarte, adică neaducînd nimic! Ci ori, venind, adu cele ce se cuvine să aduci; ori, neaducînd nimic, lipsește și să nu te apropii fără de acestea!” (Evghenie Vulgaris, în volumul al doilea al tîlcuirii de față) (*n. m.*).

² „Fiecare să dea cum se îndură cu inima, nu cu părere de rău sau de silă, căci «Dumnezeu îl iubește pe cel care dă cu bunăvoină» (*Pilde* 22:8)” (*2 Corinteni* 9:7).

„Pavel, fiind învățător al faptei bune, voiește ca ucenicii săi Corinteni să facă fapta bună precum cere numele ei și dreptul-cuvînt, adică de bunăvoie, pentru ca și plata milosteniei lor să fie întregă. Pentru că fapta bună care se face de silă are plata cinstei cu lipsă, neîmplinită. De aceea, Apostolul zice: Fiecare să facă milostenia precum voiește și se îndură, iar nu cu scîrbă sau cu nevoie! Și aduce încă mărturie de la Solomon, care zice că «Dumnezeu îl iubește pe cel ce dă cu bunăvoină». Și, măcar că Solomon a vorbit aici de îmbeșugarea milosteniei, Pavel însă a luat zicerea aceasta ca fiind despre cel ce dă cu bucurie și cu osîrdie sufletească. Iar dacă voiești, înțelege-o că se potrivește la amîndună” (Teofilact) (*n. m.*).

³ Adică a Pithiei, „proorocița” lui Apollon din Delphi (*n. m.*).

celor de aramă, o sută de boi în loc de nouă boi”; ori dă ca să-l smerească și să-l defaime pe cel sărac, arătându-și cu mândrie covârșirea față de aceasta; ori dă ca să-l îndatoreze pe cel sărac, ca să-l aibă gata spre slujba sa și apoi să-l prea-însărcineze cu felurite porunci; ori, în cele din urmă, pentru oricare alt sfârșit răzvrătit și zadarnic. După socoteala mea, darea de acest fel nu este nici faptă bună, nici lucrare vrednică de plată. Cei ce miluiesc așa, „amin, amin zic că își pierd plata lor”.¹ Și nu mă căiesc că pe aceasta am numit-o mai sus „dare nedesăvârșită și cu neputință a se isprăvi; și nu milostenie, ci mai degrabă milostenie mincinoasă”.

Dar aici, pentru această milostenie mincinoasă, se pornește și o altă punere înainte. Care din două e mai bine: a o săvârși Creștinul pe aceasta chiar și așa fiind ea, ori a se depărta cu totul de ea? La aceasta, dumnezeiescul Isidor Pelusiotul răspunde: „Deci, știind că mai bine este a ascunde și că a nu da deloc este lucru fără omenie, tu urmează măcar pe calea cea din mijlocul amândurora!” Căci mai bine este a face aceasta într-o oarecare măsură, decât a nu o face deloc. Căci aceea se sfârșește spre munca cea mai de pe urmă, iar aceasta cîștigă măcar lauda de la cei ce privesc. Iar eu, la răspunsul dumnezeiescului părinte, o adaug și pe aceasta, ca pe una vrednică de mai multă însemnare la dăruirea ce se face așa: anume că, de este fără ispravă către cel ce dă, aceasta se face însă cu ispravă și folositoare în parte către cel ce ia.

24

**Anul lăsării la Evrei nu trebuia a se face pricinuire de nemilostivire
cătrecel sărac. Cel care-l miluiește pe sărac Îl împrumută pe
Dumnezeu**

La Evrei, anul al șaptelea era un an de lăsare. De unde, într-acesta, robul era slobod și datornicul rămânea slobozit de datoria pe care o avea către cel

¹ „Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu le faceți înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei, altfel nu veți avea plată de la Tatăl vostru le din ceruri. Deci, cînd faci milostenie, nu trîmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii în sinagogi și pe ulițe, ca să fie slăviți de oameni! Adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor” (Matei 6:2). „«Luați aminte...» După ce i-a suit pe ei la cea mai mare dintre faptele bune, care este dragostea, acum leapădă slava deșartă, care zădărnicește faptele bune. Și vezi ce zice: «Luați aminte!», vorbind ca despre o fiară cumplită. Deci ia aminte să nu te sfișie!

Chiar și înaintea oamenilor de a-i milui, dar nu spre a fi văzut, nu ești osîndit. Dar chiar în cămara ta de o faci, dacă ținta faptei bune este slava deșartă, ești osîndit. Căci Dumnezeu căznește sau încununează după ținta lucrului.

«Deci, cînd faci milostenie...» Nu că fățarnicii ar fi avut trîmbițe, ci zice de mîntea lor cea rea, căci voiau să-și trîmbițeze milostenia lor. Iar «fățarnici» se numesc cei care una sînt, și alta se arată. Drept aceea, și aceștia se arată milostivi, dar nu sînt. «Adevărat grăiesc...» Lăudați fiind, și-au luat toată plata de la oameni” (Teofilact) (n. m.).

ce îl împrumutase. Dintru aceasta, se întîmplă că – în anul al șaselea al înconjurării celei de șapte ani, cînd se apropia anul de lăsare – săracul găsea cu anevoie să se împrumute spre a-și întîmpina nevoia. Pentru că împrumutătorul se temea a nu se face dăruitor în loc de împrumutător; și astfel, pricinuind că nu are, se lepăda de împrumutare, ca să nu ajungă la dăruire. Deci *Legea* poartă grijă mai-nainte și de aceasta, povățuindu-l pe Israilitean ca pe un prunc: și îl osîrduiește pe acesta la iscusirea milostivirii, îndemnînd spre mila către săraci. Și zice: Păzește-te, păzește-te să nu cugeți într-acest chip rău asupra fratelui tău! Căci acest cuget ascuns al tău este o învederată călcare de lege și mare și greu păcat către Domnul Dumnezeu-tău: „La aminte de tine să nu se facă graiul ascuns în inima ta nelegiuire – zicînd: Se apropie anul al șaptelea, anul de lăsare! – și să viclenească ochiul tău întru fratele tău ce se roagă și să nu-i dai lui. Și va striga asupra ta către Domnul, și va fi întru tine păcat mare!” (*A doua Lege* 15:9).

Deci ce, să dau? – întrebi. Așa, să dai – o, bunule Israilitean! – și să-i întîmpini nevoia, împrumutîndu-l spre a-și cuprinde nevoia în care se află: „Dînd, îi vei da lui! Și, împrumutînd, îl vei împrumuta cît se roagă, pentru că este sărac” (*A doua Lege* 15:10). Aici, omul cel neputincios, și mic de suflet și puțin credincios se miră și nu se dumirește. Și zice: Bine, fiindcă așa poruncești – o, Puitorul de lege! – spune curat să dau și să dăruiesc, nu zice să dau și să împrumut întru o vreme cînd și însăși împrumutarea se lasă ca o dăruire. Ci ba, Israilitene, ba! Te amăgești socotînd și zicînd așa! Atunci, împrumutarea nu este dăruire – precum zici –, ci cu totul dimpotrivă, chiar însăși dăruirea este împrumutare! Și este prea-adevărată ceea ce se zice de *Lege*, că o împrumuți pe aceea ce o dai fratelui tău ce se roagă: „Dînd, îi vei da! Și, împrumutînd, îl vei împrumuta pe el.” Căci darea ce se face din milă către cel lipsit și sărac este totdeauna o împrumutare ce se face către Dumnezeu. Nu te îndoi, omule mic de suflet! „Cel care-l miluiește pe sărac Îl împrumută pe Dumnezeu.” Aceea pe care o pui în mîinile celui ce se roagă o zălogești în mîinile lui Dumnezeu Însuși. El este chezaș credincios, El este bun platnic, El este adevărat și încredințat răsplătitor, El îți va răsplăti prea cu îndestulare. Crede, nu te mîhni! „Și nu te vei mîhni întru inima ta dînd tu lui (fratelui tău celui sărac ce ți se roagă)! Căci, pentru graiul acesta, te va blagoslovi Domnul Dumnezeu-tău întru toate lucrurile tale și întru orice lucru pe care vei pune mîinile tale” (*A doua Lege* 15:10).

Încă și după alt chip se mai poate numi cu cuviință „împrumutare” ceea ce dai pentru milă – o, Creștine! – fratelui tău celui sărac. Fiindcă, tot ce ai, ai luat ca o împrumutare de la Dumnezeu, ca și tu să-l împrumuți cu o parte oarecare din cele de prisos ale tale pe cel sărac, care se strîmtoarează din ne-

voie. Te-ai împrumutat cu multe, împrumuți cu puține. Într-acest chip „vei împrumuta cu împrumutare”. Auzi-l pe Grigorie Nazianzenul aducîndu-ți aminte acest adevăr: „Cu adevărat, nimic nu vom aduce atît pe cît am luat. Fiindcă de la Dumnezeu ne este nouă și ființa, și a-L ști pe Dumnezeu și însăși a avea ceea ce aducem.” Și prea-bine a scris pentru aceasta și Filon Iudeul: „Dînd milostenie, noi socotim că facem un lucru mare, și nu mai socotim că luăm și dăm.” Înteptul Iudeu adaugă că mai ales „chiar luăm, și cu greșeală zicem că dăm”.

25

Legea pentru robul ce nu alege slobozenia în locul robiei nici în anul lăsării care i se dă lui. Omul este din fire slobod

Îl silești pe om, pe care Făcătorul a toate, prin darul slobozeniei și al stăpînirii de sine, l-a prea-împodobit și l-a lăsat în mîna sfatului său în așezările și mișcărilor lui cele de voie? Vrei ca – ori de voiește, ori de nu voiește – să se afle rob supus ție acela ce s-a făcut să fie nerobit? Dar în anul al șaptelea (cel de lăsare) – chiar și atunci cînd însuși robul ar fi voit să rămînă de bunăvoia și primirea sa în robie, în care poate din tomeală se afla legat – *Legea* nu da voie nici atunci domnului său a-l mai ține oricum de aici înainte. Ci a legiuit să mijlocească înadins o cercare prin care se făcea arătată și încredințată aceea că nici stăpînul nu îl silea, nici robul nu se silea a robi de aici înainte, dacă nu voia. Dacă în anul al șaptelea al înconjurării [celei de șapte ani] – în anul de lăsare în care, după dumnezeiasca poruncă, toți robii se slobozeau –, dacă și atunci robul ori roaba iubea și primea să urmeze rob de a sa voie și în vremea viitoare, cu bucurie și cu toată mulțumirea, se cădea mai întîi ca stăpînul să-l țintuiască de ureche cu un ac, în ușa casei, pe robul acesta ori pe roabă; și abia apoi, după ce se făcea aceasta, avea voie să-l aibă ori să o aibă în robia și în slujba sa ca și mai înainte. Găurirea și țintuirea aceea de voie a urechii țintuia și pironia pentru totdeauna pe rob sau pe roabă în ascultarea robiei celei desăvîrșite: „Iar dacă ar zice către tine: Nu voi ieși de la tine, căci te-am iubit pe tine și casa ta! – pentu că bine îi este lui lîngă tine – vei lua sula și vei găuri urechea lui la ușă; și îți va fi ție slugă în veac. Și slujnicei tale îi vei face asemenea” (*A doua Lege* 15:16, 17).

Robia cea de bunăvoie este din nenorocirile ce se întîmplă asupra ticăloasei stări a neamului omenesc după călcarea de poruncă a celor întîi-născuți¹. Robia cea fără voie, și asupritoare și silnică este o pedeapsă și muncă pe care doar *Legea* are stăpînire a o arăta dreaptă și binecuvîntată. Dar

¹ Adică a Evei și a lui Adam (*n. m.*).

omul de sine-și, care nu este în rînduială de Puitor de lege nicidecît, ce stăpînire are a pune asupra altui om asemenea lui o pedeapsă ca aceasta și a-l lipsi de slobozenia cu care l-a împodobit pe el Dumnezeu? Aceasta este o prea-nelegiuită îndrăznire ce defaimă, și ocărăște și nedreptățește nu doar pe un singur om, pe acesta supus robiei, ci într-un fel pe toată omenirea. Dar dacă l-am cumpărat robit fiind și vîndut de la unul la altul? – întrebi. Și eu te întreb împotriva: Vrînd el l-ai cumpărat? Găurit-ai urechea lui la ușa casei tale după voirea și mulțumirea sufletului său? S-a fîgăduit el însuși de bunăvoie, iubind a te sluji cît va fi viu, și rămîne și se odihnește în fîgăduința pe care a dat-o? Dacă lucrul este așa, socotesc că îl ai rob slujitor pe om fără osîndire, precum atunci Evreul după *Lege*. Ci eu încă voiam ca tu – purtîndu-te către dînsul ca un Creștin: cu răsplătire, cu blîndețe și cu iubire de oameni – să-l încredințezi adeseori cu lucrul și cu cuvîntul că și așa, într-acest fel de stare în care se află lîngă tine, el este slobod, căci în stăpînirea sa este a rămîne în slujba ta ori a se duce, dacă voiește. Căci Creștinul nu cumpără om cu adevărat, ci răscumpără; nu robește, ci izbăvește.

26

Nemilostive milostenii, afierosiri nesfințite

Haina ori încălțămîntea s-a învechit, s-a spart, s-a rupt, s-a stricat? Dă-o săracului! Bucatele s-au împutit, au mucezit, s-au rîncezit, au început a face viermi? Dă-le săracului! Băutura s-a cam stricat, s-a cam oțetit, s-a prefăcut? Dă-o săracului! E adevărat că o ia ticălosul sărac: se află în nevoie, se ticăloșește de lipsă, se silește de strîmtorare, răcește, flămînzește, însetează. Primește ceea ce i se dă, ce să facă? Se teme ca nu cumva, dacă nu o va primi, se va face neplăcut și va cădea în uriciune. Dar tu – o, Creștine! – socotești vreodată la Cine se mută darul tău? La Acela care a sărăcit pentru tine, la Iisus Hristos, Mîntuitorul și Izbăvitorul tău: „Cîte ați făcut unuia dintr-aceștia mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut.”¹ Socotești Cui se

¹ „Atunci, împăratul va zice celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvîntații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii! Căci flămînd am fost, și Mi-ați dat să mîncînc; însetat am fost, și Mi-ați dat să beau; străin am fost, și M-ați primit. Gol am fost, și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost, și M-ați cercetat; în temniță am fost, și ați venit la Mine. Atunci, dreptii îi vor răspunde, zicînd: Doamne, cînd Te-am văzut flămînd, și Te-am hrănit? Sau însetat, și Ți-am dat să bei? Sau cînd Te-am văzut străin, și Te-am primit? Sau gol, și Te-am îmbrăcat? Sau cînd Te-am văzut bolnav sau în temniță, și am venit la Tine? Iar împăratul, răspunzînd, va zice către ei: Adevărat zic vouă, intruch ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut” (*Matei* 34: 34-40).

„Îi numește «binecuvîntați» pe sfinți, ca pe cei care sînt primiți de Tatăl și moștenitori ai împărăției, arătînd că Dumnezeu îi va face părtași slavei Sale ca pe niște fii ai Săi, care se vor împărtăși veșnic de bunățiile Dumnezeirii. Iar «frați prea-mici» îi numește fie pe ucenicii Săi, fie pe cei săraci, căci fiecare om sărac este frate al lui Hristos, pentru că El în-

aduce această jertfă a ta? Însuși Ziditorului și Făcătorului Tău, Domnului și Dumnezeului tău. Și oare primește El aducerile tale de acest fel? Învrednicește El să caute spre aducerile tale de acest fel, pe care le aduci pentru că sînt pline de toată neajungerea și de toată ocară, și pentru aceasta ție nu îți sînt mai mult de trebuință? Ba! S-a scris, și ia aminte: „Iar de va fi întru dînsa prihană – șchioapă, sau oarbă sau avînd altă prihană rea – nu o vei jertfi Domnului Dumnezeului tău!” (*A doua Lege* 15:21).

Dar aici îmi vine în minte și socotesc oarecare asemenea fel de jertfă ori de aducere pe care unii nu se rușinează a o aduce lui Dumnezeu și după alt chip. Are vreun părinte mulți fii și poștește să afierosească Bisericii pe unul dintr-înșii? De multe ori, pe care îl alege și-l rînduiește să-l așeze în dregătoria cea înaltă a preoției? Oare pe cel împodobit cu înțelepciune, și cu cucernicie și cu alte proterimata [avantaje]? Ba! Acesta este potrivit pentru iconomie! Pe cel isteț, și înțelegător și iute la minte? Ba! Acesta este îndemînic pentru cele politice! Pe cel statornic, și îngăduitor și mare la suflet? Ba! Acesta este vrednic de oaste! Se află între ceilalți cel bolnăvicios, cel neputincios, cel veștejicos, cel ciuntit, cel șchiop, cel chior, ori încrucișat, ori surd, ori cepeleag ori într-alt fel însemnat din naștere ori din întîmplare? Se află cel tîmp și lenevos, cel neisteț, și bicisnic și nătărău, cel puțin la minte și cu puțină socoteală, cel prost și netrebnic, murdar și rîvnitor de cele de jos? De nimic trebuitor, întru nimic sănătos, de nimica vrednic? A...! – cu ajutorul lui Dumnezeu (ba cu depărtarea lui Dumnezeu!), pe acesta îl rînduiește bunul tată ori buna maică a fi preot! Și – precum atunci, Anna lui Elcana pe fiul ei Samuil, cel din dar și cu dar împodobit, [a zis]: „...și eu îl afierosesc pe el Domnului” (*1 Împărați* 1:28) – îl afierosește clericului Bisericii, ca să se rînduiască în scaunul preoților, pe cel de acest fel și fiind așa cum s-a zis; și, mai la urmă, chiar mai sus, de va da ori va îngădui Dumnezeu. O, deșeți și mincinoși fii ai oamenilor încă și la înseși sfințeniile și la afierosirile pe care îndrăzniți și le aduceți lui Dumnezeu! O, și voi, părinții cei de trei ori ticăloși și rău norociți, care aduceți [astfel] chiar înseși nașterile voastre! Acestea (după muștrătoarea zicere a proorocului), acestea răsplătiți din cele ce aveți Domnului, Dătătorului a tot binele? Pe cele mai rele? Aceluia Care nu primea spre jertfă nici pe dobitocul cel necuvîntător, cînd avea asupra sa prihană, îndrăzniți și îi aduceți ca pe o jertfă și totodată jertfitori dintre fiii pe care îi aveți pe cel mai nefolositor și netrebnic, pe cel mai beteg și cu prihană? Jertfă este cel de acest fel, sau ocară? Dar, sau jucărie? Afierosire, sau anatemă?

sua a petrecut întru sărăcie. Dar vezi și cum îi propovăduiește pe sfinți dreptatea lui Dumnezeu. Vezi și buna lor cunoștință: căci, din smerenie, tăgăduiesc că ar fi făcut ceva din cele ce spune El. Dar Domnul primește la Sine pe cele făcute sărăcilor” (Teofilact) (*n. m.*).

Aducere a Creștinului când vine la biserică

Legea nu-i ierta Israiliteanului, când venea în biserică vechii slujiri, a intra fără să aducă ceva. „Să nu te arăți înaintea Domnului Dumnezeuului tău cu mâinile deșerte! Nu te vei atâta înaintea Domnului Dumnezeuului tău deșert!” (*A doua Lege* 16:16). Cel ce venea trebuia să aducă ori jertfă, ori pîrgă, ori rugăciune ori altceva ca dar și aferosire. Când vine la biserică, Creștinului (care este adevăratul Israilitean!) – afară de duhul și de inima cea zdrobită și smerită, adusă de el ca o jertfă pe care Dumnezeu niciodată o va defăima² – i se mai cere încă și oarecare dare ce se aduce pentru trebuința preoților și oarecare milostenie ce se împarte săracilor ce stau lângă ușa bisericii și își întind mâinile către cei ce intră. Căci prin acestea se împlinește cât de cât de către Creștini legea cea pusă, adică: „Nu te vei arăta înaintea Mea deșert!” Și, când stă înaintea lui Dumnezeu, este cu dreptate ca bine-credinciosul să cunoască și să mulțumească Ziditorului său după toate puterile sale: și după cele ale sufletului, și după cele ale trupului. Și – în vreme ce, căzînd pînă pe fața pămîntului, Îl laudă și Îl slavoslovește cu datorie pe Acela de la Care își are ființa – întru aceeași vreme, ca unul ce din bunătatea Lui dobîndește cele atît de multe faceri de bine și daruri, să și răsplătească nemărginit Bunului său Făcător de bine și Dătătorului a toate pentru cele ce are, aducîndu-I Lui ca mulțumire pentru cele datorate – din întreg și prea-fierbinte suflet, prin mila către cei ce au trebuință – o oarecare mică [parte] din zecile de mii de bunătați pe care de la Dînsul le și are, le-a și luat și nădăjduiește și de aici înainte a le avea și a le cîștiga. Cel mare, cel mic, cel norocit și bogat, cel sărac și lipsit nu trebuie să lipsească din împlinirea datoriei de acest fel, pe cît poate (vezi mai sus la paragraful 16). „Fiecare, după puterea mâinilor voastre, după blagoslovenia Domnului Dumnezeuului tău pe care ți-a dat-o ție.” Și darea bogatului cea multă, și darea săracului cea puțină se socotește întocmai, după măsura puterii unuia și a altuia, prea cu dreptate. Iar de multe ori, cea mai mică chiar covîrșește și se judecă a fi mai mare. Încă și numai voința singură se

¹ Adică adevăratul văzător de Dumnezeu (*n. m.*).

² „Jertfa lui Dumnezeu este duhul umilit, inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (*Psalmul* 50:18). „Zice: Smerenia cugetului este jertfă primită Ție, Dumnezeuul nostru. Pentru aceea – după ce am smerit inima mea foarte, ca și cum aș fi zdrobit-o și prea aș fi subțiat-o – voi aduce jertfa plăcută Ție. Cuvintele acestea le-au rostit și Fericii Tineri în cuptor: «Cu inimă zdrobită – zice – și cu duh de smerenie să fim primiți înaintea Ta, ca niște arderi de tot de berbeci și de viței grași.» Încît și de aici este arătat că Psalmul are proorocie a celor ce aveau să se întîmple în Babilon și învățatură care se potrivește acelorora, că acei Tineri viteji au adus Stăpînului jertfa plăcută lui Dumnezeu după ce au învățat de aici smerirea cugetului și zdrobirea inimii” (Teodorit) (*n. m.*).

socotește dare, pentru lipsa cea desăvârșită a celui ce nu are nimic (vezi la partea a patra, paragraful 57).

28

Cine-i dreptul cel nedrept și cine dreptul cel drept?

„Cu dreptate vei vîna dreptatea! Cînd tu, judecătorule, șezi să judeci, drept este să judeci cu dreptate” (*A doua Lege* 16:20). Ori de te-ai rînduit din fîgăduință pentru vrednicia și dregătoria de judecător ce o ai dată ție, ori de te-ai ales judecător din rugăminte, ai oricum datorie să hotărăști dreptatea totdeauna, pentru răspunderea pe care ai primit-o asupra-ți. Dacă judeci cu nedreptate, împlinești îndoită nedreptate: pentru că-l nedreptățești pe aproapele tău și încă mai mult te nedreptățești și pe tine însuși. Pe aproapele, pentru că îl lipsești de dreptul lui; iar pe tine pentru că singur te dobori și te prăpăstuiești din înalta și dumnezeiasca vrednicie judecătorească în care te-ai rînduit, fiindcă n-ai împlinit aceea la care te-ai rînduit de Pronie și pe care te-ai fîgăduit a o păzi ca pe o neapărată datorie. Dimpotrivă, dacă judeci cu dreptate, împlinești două dreptăți: adică pe una în partea celor ce se judecă (ca unul ce te faci pricinuitor să ia unul dintre dinșii ceea ce i se cuvine cu dreptate, iar celălalt să se depărteze de ceea ce nu i se cuvine nicidecum), iar cealaltă dreptate o împlinești către sine-ți; pentru că, judecător fiind, săvîrșești ceea ce se cade ție. Și astfel îndreptezi și partea celor ce se judecă, și pe a ta parte, a celui ce judeci. După cuvîntul întîii pricini, eu zic că, îndoit făcîndu-te nedrept, vei vîna nedreptatea cu nedreptate; iar după cea de a doua pricină, îndoit făcîndu-te drept, păzești porunca cea scrisă: „Vei vîna dreptatea cu dreptate!”

Dar mai este și un oarecare chip de mijloc, după care judecătorul se poate face și drept, și nedrept totodată, la una și aceeași pricină. Cînd? Cînd hotărăște adică ce e drept, dar nu-l hotărăște doar după aceasta, că adică este drept. Pentru aceea – ca un judecător ce se află, adică oblăduitor și purtător de grijă al dreptății – el este dator și hotărăște așa, iar nu altminteri, dar poate pentru oarecare alt scop și pentru alt sfîrșit:

– ca atunci cînd se întrece a se arăta iubitor de dreptate și prea-păzitor de lege ca să-l cîntească oamenii și să aibă pentru dînsul cînstirea cea bună; sfîrșit care altminteri n-ar fi atît de prihănit – ci folositor, și vrednic de laudă și vrednic de urmat – dacă într-alt fel nu ar mijloci mai ales vreun scop lumesc și deșert;

– ori cînd se sîrguiește ca prin dreapta judecată să-și arate mai ales înșăși a sa ascuțime de minte și istețime și că nu se amăgește lesne la judecățile sale;

— ori cînd sufletul lui se pleacă și simte oarecare nebunească bucurie și se veselește nu atît că hotărîrea sa este binecuvîntată și dreaptă, cît că hotărîrea adusă de dînsul se întinde către folosul acelei părți pe care el o părăsește și către paguba părții celeilalte, de care el se înstrăinează ori se întoarce;

— ori, la cea mai de pe urmă, cînd socotește că dreapta sa judecată se află plăcută și bine primită la oarecari fețe [persoane] stăpînești, și strălucite și mari, a căror dragoste el pofteste să o cîștige și să o aibă. Atunci, judecătorul este drept către cel ce se judecă, dar se face nedrept după înființarea dreptului cuvînt al judecății, care trebuie a se vîna chiar cu adevărat. Drept urmare, atunci el se face nedrept lui-și, adică celui ce judecă; atunci face dreptate aceluia, dar se nedreptățește el singur pe sine. Atunci păzește dreptatea, da, însă nu păzește dreptatea cu dreptate.

Într-acest chip se luminează porunca *Legii*, care legiuiește: „Vei vîna dreptatea cu dreptate!” O poruncire care, citindu-se fără înțelegere, se vede că arată un oarecare cuvînt împotrivic neînduplecător, ori că cuprinde o zadarnică grăire și vorbă de prisos; însă aceeași nu lipsește să sfătuiască judecătorilor o mult-folositoare sfătuire. La zicerea celei puse înainte, nu se depărtează mult de cele zise de mine nici tîlcuirea lui Teodorit: „[Dreptatea trebuie săvîrșită] după scopul dreptății — zice; nu pentru slava deșartă, nici pentru slujirea omenească, ci pentru însuși binele. Căci sînt unii care nu cinstesc dreptatea, fățarnicindu-se a o cinsti.”

Mai ales minunatul Orighen¹, privind porunca *Legii* cea pusă înainte cu o mai înțelegătoare cercetare de-amăruntă, osebește la toată lucrarea omenească aceste două: adică lucrul ce se face și pe omul care îl face. Și, la lucru, privește cuviința, adică ceea care după cuviință și cu cuvînt cere ca ceea ce se lucrează să se săvîrșească cu dreptate și fără prihană. Iar la om, socotește așezarea cu care lucrează omul care face fapta; așezare care stă în destoinicia și îndemînarea celui ce lucrează și în alegerea socotelii lui, adică în sfîrșitul și în scopul către care privește cel ce lucrează. Drept aceea, dintr-acestea împerecheate în tot chipul, se fac patru perechi la lucrarea omenească ce se îndeletnicește împrejurul dreptății și a nedreptății. Pentru că omul face ori, întîi, dreptatea cu dreptate; ori a doua: nedreptatea cu dreptate; ori a treia: dreptatea cu nedreptatea; ori a patra: nedreptatea cu nedreptate.

Întîi, zice că omul face dreptatea cu dreptate cînd și lucrul, și așezarea sînt drepte (și numește așezare și cunoștința, și iscusința celui ce lucrează cu îndemînare și voința cea cu dreptate, pe care într-alt fel o cheamă și „punere înainte”). „Cu dreptate — zice — este a vîna dreptatea, cînd și ceea

¹ Am mai spus, Orighen a fost un minunat cărturar, dar din aceasta i s-a tras și nevrednitatea ereziei (n. m.).

ce se face va fi cu cuviință și se lucrează cu sănătoasă așezare. Precum dacă cineva va isprăvi întreaga înțelepciune pentru nimic altceva decât pentru ea însăși, cum s-a scris că a făcut Iosif.” Și la aceasta mai însemnează și marele Vasilie, învățând că se cere cerșit ca un lucru de nevoie și cuvîntul cel după știință, după care cel ce face știe bine ceea ce face. Iar cuvîntul acesta noi l-am numit mai sus „îndeminare a sufletului”. Deci, descoperind și luminînd porunca *Legii*, marele [Vasilie] zice: „«Vei vîna dreptatea cu dreptate!», adică vei săvîrși lucrarea cea dreaptă cu cuvintele cele pentru dreptate. Căci – așa cum este a face vreo doctorie, dar nu doctorește – tot astfel este a face vreo dreptate, dar nu cu dreptate.”

A doua: Orighen învață că omul face nedreptatea cu dreptate cînd scopul lui este să păzească dreptatea, dar neiscusirea, și neînvățătura lui, și nătăria minții sale și nebunia îl abat și îl aruncă în nedreptate: „...cînd cineva, alegînd să le facă pe cele bune, le face pe cele rele, din neștiința binelui; așa cum odinioară s-a făcut Pavel, prigonind bisericile.” Unul ca acesta este și acel doctor neînvățat și neiscusit pomenit mai-nainte de marele Vasilie; care, cînd vrea să folosească, vatămă.

A treia: același Orighen urmează zicînd că omul face dreptatea cu nedreptate cînd lucrul care pe care îl săvîrșește este drept, dar scopul răzvrătit: „Cînd cineva săvîrșește lucrul cel cuviincios, dar cu rea punere.” Precum dacă cineva îi împărtășește averilor sale pe săraci vîînd slava de la oameni; lucru pe care Mîntuitorul îl oprește, zicînd: „Dacă faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, precum fățarnicii...!” (*Matei* 6:2). La această [alăturare] a perechii a treia se poate aduce și pilda marelui Vasilie, luată mai sus din meșteșugul doctoresc: dacă ipochimenul [insul acela] va da bolnavului oarecare doctorie după așezarea unui suflet neînvățat și alcătuit cu neîndes-tulare la deprinderea doctorilor, iar nu după punerea socotelii celei răzvrăti-te, nu numai că nu îl va vătămă, ci încă îl va și folosi numaidecît.¹

A patra: omul face nedreptatea cu nedreptate cînd și lucrul lui este fără cale, și voința lui păcătoasă: „Iar nedreptatea cu nedreptate [se face] cînd și ceea ce se face este nedrept, și voința [este] făcătoare de rău” (Orighen). Aceasta a patra este a diavolului celui cu totul rău. A treia este a omului celui mincinos și amăgitor, adică a fățarnicului. A doua este a celui nătărău și neînțelegător, adică a celui rătăcit. Cea dintii este a bărbatului cel înțelegător, și cu fapte bune și cu adevărat drept: „Vei vîna dreptatea cu dreptate!” Și însemnează cum Orighen nu cuprinde această prea-dumnezeiască poruncă a *Legii* întru singură păzirea și isprăvirea dreptății celei întru judecăți și hotărîri, ci în chip prea-înțelept o face de obște și o întinde la toate alte

¹ Adică, precum s-a zis și mai sus, milostenia făcută pentru slava deșartă îl folosește măcar pe cel care o primește (*n. m.*).

lucrări omenesti, încheind astfel: „Și socotesc că – deopotrivă cu aceasta: «Vei vîna dreptatea cu dreptate!» – cineva ar putea zice: Vei vîna întreaga înțelepciune cu întreagă înțelepciune! Și: «Vei vîna bărbăția cu bărbăție!» Și: Vei vîna înțelepciunea cu înțelepciune! Și pe cele asemenea la celelalte fapte bune.”

29

**Martorul [trebuie] să se facă totodată și gealul¹ aceluia
asupra căruia mărturisește. Minunată lege!**

După *Lege*, cîți mărturiseau asupra oarecui mărturie aducătoare de moarte trebuiau ei cei dintîi să aducă mîna asupra celui vinovat să se omoare: „Și mîna martorilor va fi mai întîi asupra lui spre a se omorî el!” (*A doua Lege* 17:7). Mare este înțelepciunea legii acesteia: înșiși cei ce mărturisc asupra celui vinovat să se facă cei dintîi gealați! Pentru ce aceasta? Eu socotesc [așa]: pentru că puțini hotărăsc a se face martori așa oricum și încă mult mai puțini martori mincinoși, cîți nu vor [ei înșiși] a se face gealați; și prea-puțini se mulțumesc a se face gealați. Drept aceea, însăși lucrarea aceasta la care se supuneau cei ce mărturiseau era o mare și tare dovadă a vinovăției osînditului, pentru că întărea și împuțernicea vrednicia de credință a celor ce mărturiseau.

Omul se mîhnește și se milostivește din fire cînd îl vede în cea mai de pe urmă primejdie pe omul cel de o fire cu sine, doar dacă n-a odrăslit el din stejar sau din piatră. Și deși ar hrăni asupra aceluia oarecare patimă (afară numai dacă nu cumva se află în vreo oarecare amăgire foarte mare și nebu-nească, ori în dricul unei dobitocești și cu totul neoprite mîinii; cînd, fiind tulburat cu mintea, nu judecă și nu socotește), totuși – după ce aprinderea patimii care a pălălăit și a clocotit s-ar răcori, și s-ar cam potoli oarecum, și s-ar liniști și ar înceta amețeala cea strașnică cea din fierberea singelui – atunci cu anevoie se pleacă acela spre a voi să ia suflet de om cu însăși mîna sa, și mai ales al unui om pentru care nu are încredințare desăvîrșită și prea-deplină dacă este vinovat. Cel ce voia să mărturisească, deși ar fi hrănit vreo dușmănie către cel osîndit, avea vreme să se socotească pînă ce venea la judecători, și se cerceta de aceștia cu de-amăruntul și mărturisea. Deci, într-această vreme, știa bine că avea să se facă nu numai pîrș al celui ce se judeca, ci și însuși lucrător al muncirii aceluia; și se închipuia poate năluind chiar mișcarea mîinii sale pe care se gătea să o întindă spre uciderea celui de trei ori ticălos. Cu care suflet putea să stea martor înaintea divanului de judecată – fiind ori cu totul mincinos, ori nu desăvîrșit încredințat întru sine-și și încă neadeverit – de altă parte fiind adevărat din *Lege*

¹ Călăul (*n. m.*).

că după puțin avea să fie neapărat el însuși și gealatul omului acelaia pentru o vinovăție ori cu totul neînfințată, ori chiar adevărată, dar care însuși celui ce vrea să mărturisească îi era încă necunoscută ori de tot neștiută? Ispitirea cea de toate zilele îi arată pe mulți martori mincinoși și năpăstuiitori, o știu. Însă, când năpăstuirea ajunge la atîta încît să aducă și moarte celui ce se năpăstuieste, martorii mincinoși socotesc că sînt mai rari. Iar cînd și însuși pîrîșul este silit cu neapărare după mărturie să se facă și junghietor, ori aruncător de pietre ori altfel gealat lucrător el însuși al celui ce se mărturisește de el împotriva, socotesc că prea-rar și abia vreunul se face un astfel de martor mincinos.

Dar nu cumva și cea zisă de Domnul atunci către cărturarii și fariseii aceia care l-au adus-o Lui de față pe cea prinsă prea-curvind învederat: „Cel nepăcătoș dintre voi să arunce piatra asupra ei mai întii!” (Ioan 10:7) – nu cumva graiul acesta s-a zis înadins, și le-a pricinuit lor oarecare cîință pentru lucrul de care se apucaseră și i-a silit să se dea în lături? Femeia era vinovată cu adevărat, precum este arătat din iertare: „Mergi, și de aici înainte să nu mai greșești!” (Ioan 8:11).¹ Pîrîșii ei, deși nu erau martori mincinoși la aceasta, au venit însă ispitindu-L pe Iisus, ca să-L poată prihăni. Erau fățarnici, erau cu totul răi, erau plini de fărădelegi. Pentru aceea, cum au auzit acest „cel nepăcătoș să arunce piatra asupra ei!”, și-au adus aminte și de păcatele lor, pentru care erau vrednici de osîndă, dar au socotit și aceasta: că ei se hirotoneau să se facă încă și gealați ai osînditei pîrite de dînșii. Drept aceea, n-au mai îngăduit mai mult să încredințeze mărturisirea lor: „Iar ei, auzind și muștrîndu-se de conștiință, ieșeau unul cîte unul, începînd de la cei mai bătrîni pînă la cei mai de pe urmă” (Ioan 8:7).² Așa, legea pusă înainte întru *A doua Lege* osîndea pe de o parte vinovățiile cele mărturisite cu adevăritare, iar de cealaltă parte împiedica ori curma îndemînarea și lesnirea întru mărturisirea asupritoare. Punerea de lege: „Și mina martorilor va fi mai întii asupra lui spre a-l omorî pe el!” pricinuia oarecare sfială, și frică, și groază și mai ales depărtarea de mărturisirea mincinoasă nu numai năpăstuiitorilor zavistnici și prihănitorilor mincinoși, ci încă și celor ce voiau să mărturisească cele adevărate.

¹ „Căci – dacă aceia, oameni fiind, nu te-au judecat – cu mult mai virtos nici Eu nu te voi judeca, Dumnezeu fiind și Domn al Legii. Destul fiindu-i ei spre muncă acea vădine și rușine înaintea a atîția. Căci a cunoscut-o pe dînsa că și s-a pocăit din toată inima” (Teofilact) (n. m.).

² „Vezi înțelepciunea Celui ce este însăși Înțelepciunea, că cu bun chip strică meșteșugirile lor? Vezi cum întru aceeași dată a păzit și *Legea*, și pe muiere a cruțat-o? Căci a dat voie ca cel ce era fără de păcat întru dînșii să înceapă a arunca piatră asupra ei, fiindcă toți sînt întru păcate” (Teofilact) (n. m.).

30

**Judecătorul care e totodată și bisericesc, și politic
este un grozav traghelaf¹**

Precum omul este îndoit după înființarea sa, alcătuit din suflet și din trup, așa și punerea de lege ce-l îndreptează pe om este îndoită: punere de lege duhovnicească și punere de lege trupească. După urmare, și puitorii de lege ori judecătorii sint îndoiți: unii esoterici², legiuind și judecând cele ale sufletului; iar alții exoterici³, judecând după legea din afară și iscusind judecata asupra faptelor ce se cuvin către viața cea trupească. Deosebirea de acest fel se păzea și între Israiliteni. Fiindcă, pentru prigonirile și judecările ce se întâmplau, legea lor îi trimitea pe cei ce se judecau uneori către preoți și leviți, iar alteori către boieri și judecători: „Și vei veni către preoți, și leviți și către judecătorii care ar fi în zilele acelea! Și, cercetînd, îți vor spune ție judecata” (*A doua Lege* 17:9). Toți erau supuși deopotrivă și judecătorului duhovnicesc, și celui politic, după osebirea pricinilor și a prigonirilor după care se învingeau⁴. Nimeni nu era ales și slobod de nici unul din divanurile acestea judecătorești. Cel neplecat și nesupus se făcea vinovat ca un mîndru și zurbagiu și, după învinovățire, se pedepsea chiar pînă la moarte: „Și omul care ar face întru mîndrie, încît a nu asculta de preotul ce stă înaintea spre a sluji în numele Domnului Dumnezeuului tău ori de judecătorul care ar fi în zilele acelea, omul acela va muri și vei scoate pe cel rău din Israil!” (*A doua Lege* 17:12).

Dar – dacă alegerea și osebirea acestor două stăpîniri și judecăți stăpînea și întru însăși Sinagoga, cînd una și aceeași lege scrisă de Dumnezeu cuprindea împreună și închipuirile legii evreiești⁵, și legiurile petrecerii [lumești] – ce cuvînt are a nu se păzi [aceasta] și în Biserică [acum], cînd *Legea cea Nouă* a Darului a deosebit foarte departe cereasca viețuire a petrecerii celei duhovnicești de pămînteasca și lumeașca petrecere? Și, cu adevărat: Creștinul, înțelegînd bine de ce fel de duh era Legiuitorul său Dumnezeu-Omul chiar cînd petrecea pe pămînt și ce fel este înalta și minunata iconomie a așezămîntului Său celui evanghelic, cît de fără cuvînt, și străină și grozavă privire judecă a fi dacă ar vedea una și aceeași mină ținînd crucea împreună cu sabia?! Ori ținînd două săbii atît de străine după ființă și potrivnice la tășuri: pe una ca să le aleagă pe cele duhovnicești, iar pe cealaltă ca să le oblăduiască pe cele trupești?! Împăratul și domnul

¹ Dobitoc asemenea cu țapul și cu cerbul (*n. tr.*).

² Adică din lăuntru (*n. tr.*).

³ Adică din afară (*n. m.*).

⁴ Se filonichiseau [se priceau, se luptau] (*n. tr.*).

⁵ Adică legea evreiască era închipuire a legii duhovnicești a Darului (*n. m.*).

să răpească toiagul sfințitei păstorii și să hotărăască cele bisericesti?! Arhierul și apostolul să clatine arhierescul sceptru și să domnească cele politicești?! Și aceasta la o împărăție care nu este din lumea aceasta?! La o legiure care le osebește învederat pe unele de altele, pe cele ce sînt ale lui Dumnezeu și pe cele ce sînt ale chesarului?!²

31

Împăratul și stăpînitorul prescriind cu însăși mîna sa și cugetînd legea lui Dumnezeu neîcetat

Ce bună și ce veselitoare privire și auzire, și totodată ce folositoare și mîntuitoare pildă către cei ce privesc și aud! A vedea cineva sau a auzi pe cel ce șade pe scaun, și pe boier și pe stăpînitor să aibă în mîini cărțile sfințitelor legi – prescriindu-le cu însăși mîna sa, și citindu-le în toate zilele și îndeletnicindu-se întru dînsule – ca să se povățuiască cu judecățile cele dumnezeiești, și să zămislească frica lui Dumnezeu în inima sa și să păzească în lucruri poruncile aceluia: „Cînd va șede pe scaunul său și își va scrie lui această *A doua Lege*... în carte... și va fi cu dînsul. Și va citi într-în-sa în toate zilele vieții sale, ca să te înveți a te teme de Domnul Dumnezeu tău, și a păzi toate poruncile acestea și a face îndreptările acestea” (*A doua Lege* 17:18, 19). Cînd supusul îl vede ori îl aude pe împăratul său că este afierosit unei asemenea sîrguințe și cugetări, el se bucură și se veselește, socotind că așadar nu se împărățește oricum de către om, ci prin om se împărățește de către Dumnezeu. Iar de cealaltă parte, împăratul se iscusește la rîndul lui, și se învață și deplin se încredințează că, întru covîrșirea stăpînirii și a puterii la care s-a ridicat, el nu este altceva decît un organ slujitor al domniei și al stăpînirii lui Dumnezeu Însuși, a Împăratului a toate. Și astfel nu îndrăznește a-și înălța inima sus, la înălțimea scaunului în care s-a înălțat după dumnezeiasca Pronie, și a cugeta mai presus și a-i defăima ori a-i trece cu vederea pe cei de sub el, socotind că – neasemenea fiind cu cei de sub stăpînirea lui după rînduială, dar de o tagmă [cu ei] ca și cu niște frați după fire – se supune și el pázirii poruncilor Domnului, fără a avea voie a călca sau a strica nici cea mai mică parte dintru dînsule.

¹ Ioan 18:36 (n. m.).

² „Atunci, le-a zis lor: Dați deci cezarului cele ce sînt ale cezarului, și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu” (*Matei* 22:21). „Dacă El ar fi zis că nu se cuvine a da cezarului dajdie, irodianii ar fi uneltit să-L prindă și să-L omoare ca pe Teudas și Iuda, care ziceau că nu se cuvine a jertfi pentru numele cezarului” (*Faptele Apostolilor* 5:36-37). Iar Iisus, pentru că pe ban era întipărit chipul cezarului, îi supune pe ei, zicîndu-le că se cuvine să dea înapoi cezarului cele care sînt „ale lui” (adică cele care au chipul lui); deci întru cele trupești și dinafară să se supună celui care împărățește, iar întru cele din lăuntru și duhovnicești să se supună lui Dumnezeu” (Teofilact) (n. m.).

...ca să nu se înalțe inima lui de către frații lui, ca să nu se abată de la porunci în dreapta ori în stînga” (*A doua Lege* 17:20). Ajung oare acestea la urechile împăraților, ale domnilor, ale stăpînitorilor și pe scurt la ale celor ce isprăvnicesc peste ceilalți cu covîrșirile mării, și ale slavei și ale puterii? Da, se cădea să ajungă și, de la urechi, să treacă la minte și la inimă: „Ascultați, cei ce stăpîniți mulțimi și cei ce vă trușiți peste noroadele neamurilor...!” (*Înțelepciunea lui Solomon* 6:1, 2). Se cădea neîncetat a socoti că stăpînirea și silnicia pe care o au nu este rod sau cîștig al înseși marii lor cuviințe și tării, ci că „stăpînirea și silnicia li s-a dat lor de la Cel Preaînalt” (la fel, stih 3). Și [să socotească] nu numai că li s-a dat, ci și pentru ce li s-a dat: adică pentru a nu se abate de la porunci în dreapta ori în stînga, precum a poruncit legiuirea *Legii a doua* pentru care grăim aici.

32

Cele trei cetăți ale scăpării se îndoiesc pentru trebuință. Nu este cuviință să cerem cele de prisos. Dumnezeu blagoslovește starea noastră cînd păzim poruncile Lui.

În *Cartea Numerilor*, s-au numărat șase cetăți de scăpare, ca să scape într-însele ucigașii cei fără de voie: „Și cele șase cetăți ale scăpării le veți da leviților... Și cetățile pe care le veți da, cele șase cetăți de scăpare vor fi vouă” (*Numeri* 35:6-13). Atunci cum după aceea, în cartea celei de *A doua Legi*, cetățile acestea nu se numără a fi șase, ci trei? „Trei cetăți îți vei osebii în mijlocul pămîntului pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l dă ție... Prin aceasta, Eu îți poruncesc ție graiul acesta, zicînd: Trei cetăți îți vei osebii ție!” (*A doua Lege* 19:2-7). Însă însemnează că și aici Puitorul de *Lege* adaugă încă alte trei către cele trei dintii, ci cu socoteală că Evreii se vor arăta vrednici, dacă vor păzi dumnezeieștile porunci, a le lăți Dumnezeu hotarele pămîntului pe care îl luau de la Dînsul ca pe o soartă: „Iar dacă îți va lăți Domnul Dumnezeuul tău hotarele tale..., îți vei adăuga încă trei cetăți către acestea trei” (*A doua Lege* 19:8). Iar acolo, adică în *Cartea Numerilor*, Puitorul de *Lege* rînduia starea locului celor șase cetăți de scăpare: „Pe cele trei cetăți le veți da de ceea parte de Iordan, iar pe cele trei cetăți le veți da în pămîntul Hanaan” (*Numeri* 35:14). Din care, cele dintii erau „Vosor, Erimot, Gavlon”, iar cele de al doilea erau acestea: „Cadis, Neftali și Sihem și Arvoc, adică Hevron” (*Iisus Navi* 20:7, 8). Iar aici, la *A doua Lege*, rînduiește vremea: la început – zice – ajung cetățile acelea trei spre scăpare; însă, o, Israilitene! – după ce se va lăți inima ta spre păzirea poruncilor Domnului tău, și după urmare se vor lăți și hotarele pămîntului tău – atunci le vei adăuga și pe celelalte trei: „De vei asculta să faci toate

poruncile acestea..., îți vei adăuga ție încă trei cetăți” (*Iisus Navi* 20:7). Nu erau să stăpânească Evreii întru o clipeală tot pământul cel făgăduit; erau să-l cîştige cu multe osteneți și nevoințe, ajutîndu-se de Dumnezeu puțin cîte puțin, și dumnezeiasca ajutorare și izbăvire era să le ajute lor în chip analog, după măsura bunei-credințe și a ascultării pe care aveau să o arate ei către Dumnezeu prin păzirea poruncilor Lui.

Două învățături luăm din partea aceasta a *Dumnezeieștii Scripturi*. În-ția: a nu cere cele de prisos cînd cele puține sînt de ajuns a împlini trebuința ce ne zace înainte. Și aceasta nu numai la lucrurile cele nefolositoare și zadarnice, ci încă și la cele care se arată că ajută și spre oarecare bună și folositoare uneltire a noastră. De pildă – la oarecare loc de puțini oameni, la un oarecare mic sat, la un tîrgușor de o întindere măsurată – ce trebuie atîta mulțime de biserici cîte vedem zidindu-se de prisos în unele locuri? Ca să se defaime și să se batjocorească sfințitele legi, nebăgîndu-se în seamă?! Ori ca să rămînă de multe ori bisericile pustii, fără a se aduna cei ce ar trebui să vină la biserică?! Ori ca să se zică la ectenii cu mare glas rugăciunile și cererile pentru norodul ce stă împrejur, fără ca norodul să stea împrejur și împreună să strige deodată „Doamne, miluiește!”?! Ori ca să se săvîrșească fără alcătuire adunările săvîrșitoare de slujbă cele rînduite după vremi și – în zilele cele luminate ale praznicului nostru, în care adunările iubitorilor de prăznuire ce se strîng cu veselie dumnezeiască doresc să se îndese pînă la coarnele Altarului – întru acestea credincioșii să prăznuiască fără prăznuire?! Ori (la cea mai de pe urmă), pentru mulțimea paracliselor¹, sufletul cel bine-cinstitor să nu afle unde să aducă întru veselia Duhului „lauda Domnului întru norod greu” (împreună cu David)?² Destule sînt, destule lui Israil și acele singure trei cetăți de scăpare, pînă cînd are hotarele soartei sale strîmte; cînd va cere trebuința, să se adauge atunci și celelalte trei: „De va lăși Domnul Dumnezeuul tău hotarele tale, îți vei adăuga ție încă trei cetăți.”

A doua, ne învățăm din sfințita scriptură ce ne stă înainte că – de voim să luăm și bunătățile cele din lume, de voim să se adauge și pe pămînt starea noastră și să se lățească hotarele noastre, să sporească scopurile noastre, să se îndrepteze lucrurile mîinilor noastre, să se isprăvească ostenețile noastre – trebuie ca și noi să-L iubim pe Domnul Dumnezeuul nostru din tot

¹ Bisericuțelor (*n. tr.*).

² „Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, întru adunare multă, întru norod greu Te voi lăuda” (*Psalmul 34:19*). „Iar pe acest «întru norod greu Te voi lăuda», Simmah l-a zis «întru norod prea-mult». Și aceasta era mai-nainte grăire, care și-a primit sfîrșitul: căci, prin cei ce au crezut, dumnezeiescul David îl laudă pe Dumnezeu în tot pământul și marea, fiindcă «adunare multă» și «norod prea-mult» numește bisericile din lume” (Teodorit) (*n. m.*).

sufletul și inima, să păzim poruncile Lui cu toată luarea aminte și sîrguința și neabătut și neschimbat să umblăm în calea poruncilor Lui, pe cît putem. Cu un chip ca acesta atunci, la cele trei părți de bunătați cîte le avem luîndu-le de la Dînsul, se adaugă și alte trei și [astfel] se îndoiește, prin ajutorul și darul cel de sus, averea noastră: „De vei asculta să faci toate poruncile acestea cîte Eu poruncesc ție astăzi – a iubi pe Domnul Dumnezeuul tău, a umbla întru toate poruncile Lui în toate zilele – îți vei adăuga ție încă trei cetăți către acestea trei” (*A doua Lege* 19:9).

33

**Cel ce mărturisește minciună se face vinovat pedepsei vinovăției
aceluia pentru care a mărturisit minciună**

Mărturisitorul mincinos aduce cu sine de la sine-și hotărîrea asupra lui însuși. Nu trebuie multă cercetare ca să se rînduiască ce fel de pedeapsă i se potrivește lui. Însăși pedeapsa aceea care se cădea aceluia asupra căruia a mărturisit, dacă acela ar fi fost greșit, însăși aceea se cade acestuia care a mărturisit asupra-i: „Și îi veți face lui după chipul ce a viclenit a face asupra fratelui său!” (*A doua Lege* 19:19). Cel ce mărturisește minciună nu este vrednic de jale nicidecum, nici mila nu are loc la dînsul: „Nu se va milostivi ochiul tău spre dînsul!” Cît rău a voit a face, atîta rău este cu dreptate să pătimească: „Suflet în loc de suflet, ochi în loc de ochi, dinte în loc de dinte, mîna în loc de mîna, picior în loc de picior” (*A doua Lege* 19:21). Legea Darului oprește izbîndirea [răzbunarea] de acest fel din partea celui ce se năpăstuieste. După legea aceasta, Creștinul are datorie să-l ierte pe cel ce l-a năpăstuit. Dar oare oprește și [izbîndirea] de la judecător? Nu cred! Prin dreapta pedeapsă a vinovatului, judecătorul se cade a da și celorlalți pildă pricinuitoare de sfilă și de frică, spre oprirea răutății: „Și ceilalți, auzind, se vor teme” (la fel, stih 20). De va lipsi frica aceasta – care este întărire a legilor, și zăbala și frîul făcătorilor de rele – la care covîșiri de nerînduiei nu s-ar abate răutatea omenească?

34

**Cercare cu de-adinsul a celui ce era să se scrie în catalogul oștenesc.
Și bine ar fi de s-ar pîndi aceasta cu de-adinsul și
la adunările chipului monahal.**

Legea cea oștenească a Israilitenilor nu-i primea pe cei fricoși și neo-sîrdnici numărați în cataloagele ei împreună cu ceilalți oșteni. Porunca ca, mai-nainte de a ieși oastea la război, cărturarii să întrebe norodul cine este nebărbat, și fricos și mic de suflet. Și celui de acest fel i se da voie să

se depărteze din tabără și să se întoarcă la casa lui: „Cine este omul ce se teme și cel fricos cu inima? Să se ducă și să se întoarcă la casa lui!” (*A doua Lege* 20:7). Așa, bine [se zice] celui de acest fel, fiindcă omul fricos cu inima nu numai că nu poate isprăvi nimic vrednic de cuvînt la încîlcirea cu vrăjmașul, ci și pe ceilalți ori îi tulbură cu nerînduiala sa, ori îi moleșește cu pilda sa: „...ca să nu înspăimînteze inima fratelui său precum a sa” (la fel). Dar pogorămîntul legii acesteia oștenești se întindea încă și mai mult. Cărturarii propovăduiau în tabără încă și aceasta: „Oricare și-a zidit casă nouă, dar n-a apucat a locui într-însa, și acesta să se ducă și să se întoarcă la casa sa! Și oricare a sădit vie din nou, dar n-a ajuns să vadă rod din sădirea ei și nu s-a veselit dintru dînsa, și acesta să se ducă și să se întoarcă la casa sa! Și oricare s-a logodit cu femeie, dar nu a luat-o pe ea, și acesta să se ducă și să se întoarcă la casa sa!” (*A doua Lege* 20:5, 6). Și nu numai dacă, logodindu-se, n-a luat-o, ci încă „și dacă ar lua cineva femeie de curînd nu va ieși la război..., ci un an se va veseli de femeia pe care a luat-o” (la fel, stih 24).

Dar ce cuvînt se aduce cîteodată asupra lăsării celor ziși? Să nu se întîmple – zice – și să moară acela la război, și altul să-i locuiască casa pe care a zidit-o el; să moară acela, și altul să se veselească din via pe care el a sădit-o; să moară acela, și altul să se însoare cu femeia cu care el (logodindu-se) ori nu s-a înșurat, ori (înșurîndu-se) nu s-a veselit (*A doua Lege* 24:5). Dar oare nu ar putea zice cineva că mici și proaste sînt pricinuirile acestea ale lepădării de mergerea la război? Se vede [că da]. Căci, dacă vrăjmașul va birui, ce se face apoi casa ce s-a zidit?! Și, dacă vrăjmașul va dovedi, ce se face via ce s-a sădit?! Și, dacă vrăjmașul va înfrînge în cele din urmă desăvîrșit, ce se face femeia cea logodită ori cea luată mireasă, și toate rudele, și toată patria și tot neamul?! Eu zic că pricinuirile acestea mai mult mustrau așezarea cea neputincioasă a celor ce se lepădau de ostașie decît că arată dreptatea lepădării. Cînd ostașul se biruie de acest fel de împătımiri, este nădejde a sta împotriva cu vitejie vrăjmașului? Ostașul acela „care nu se încurcă cu lucrurile vieții, acela place stăpînitorului de oaste”, fiindcă de la acesta nădăjduiește stăpînitorul de oști să cîștige biruința și să învingă semnul lui de biruință.¹ Iar acela care se află încurcat în

¹ „Nici un ostaș nu se încurcă cu treburi lumești, ca să placă voievodului” (2 *Timotei* 2:4). Iar aici este vorba de ostașii lui Hristos, precum arată Teofilact: „Apostolul nu a zis aceste cuvinte doar pentru episcopi și învățători, ci de obște pentru toți Creștinii, ostași ai lui Hristos. Și vie este zicerea «încurcare» pe care o folosește aici Apostolul, căci grijile și îngrijirile lumești sînt într-adevăr ca niște legături și șerpi ce-i leagă și-i împleteșc pe ostașii lui Hristos, nelăsîndu-i slobozi. Iar prin «treburi lumești», Pavel a arătat umbricitulburările, greutățile și supărările lumii, ca de la înșăși numirea grijilor lumești să-i oprească pe Creștini de la dînsese. Pentru ce tu – o, cititorule! – te legi de multe îngrijiri

zidiri și în sădiri, în logodiri și în însurări (și în alte asemenea tulburări, și griji, și îndeletniciri, și aplecări și lipiri ale îngrijărilor lumești), acela cu dreaptă cuviință se oprește ori se trece cu vederea despre luarea la oaste.

Aceasta se adeverează și la strângerea de oaste duhovnicească, a cărei nevointă și luptă îi este „nu împotriva singelui și a trupului, ci împotriva începătorilor și a stăpînirilor, a stăpînitorului lumii, al veacului acestuia” (*Efesenii* 6:12)¹. Astfel sînt după asemănare polcurile² adunate ale monahilor, și mai ales ale chinovișilor și ale împreună-petrecătorilor.³ [Căci] și ei se adună la mănăstiri și la lavre ca să se înscrie ca o tabără sfîntă, ca niște polcuri sfîntite, ca niște legiuni îngerești, ca o tabără adunată de Dumnezeu, ca o oaste cerească. Fie! – și adunarea de oaste de acest fel este vrednică de toată lauda, și cinstea, și slava și de cea mai mare răsplătire. Dar nu trebuie ca și povățuitorii și voievozii acestora să urmeze încă legea strîngerii de oaste a Isralitenilor și cu silință să cerceteze cu de-amăruntul așezarea cea mai din lăuntru a inimii fiecăruia din cei ce se adună? Și [abia] apoi să-i primească, după cercarea cu de-amăruntul? Așa, cu adevărat! Și acest scop îl are însemnarea care rînduiește ca acela ce vine să nu fie primit dacă mai-nainte nu va da și nu va lua ispitire a cercării sale. Se cere ca și înșăși mai-nainte cercarea aceasta să se întindă pentru o vreme și să se săvîrșească cu mare luare aminte, și cu luătoare aminte pîndire, și cu cercetare

ale lumii? Pentru ce te încurci în grijile și supărările acesteia? Poartă grijă doar de ostășia ta și păzește rînduiala ta ostășească, și așa vei plăcea lui Hristos, Care te-a ales a fi ostaș al Său” (Teofilact) (*n. m.*).

¹ „Căci lupta noastră nu este împotriva...” Pavel nu zice nici aici acest cuvînt ca să-i sperie pe Creștini, ci pentru a-i face mai cu luare-aminte, căci voievodul de oști ce arată ostașilor supuși lui puterea și meșteșugul vrăjmașului cu care au să se lupte îi face mai hotărîți și mai îmbărbătați. Și zice: O, fraților Creștini și ostași împreună cu mine! – nu avem a ne lupta cu oameni, pătimași ca și noi, adică avînd putere întocmai cu noi. „Ci împotriva începătorilor și stăpîniilor.» Ci avem – zice – să ne luptăm cu domnii și stăpînitorii gîndiți și nevăzuți, adică cu demonii. Căci – așa cum Dumnezeu are în cer cete osebite de Sfinți Îngeri, Începătorii și Stăpîni – tot astfel și tiranul și apostatul de la Dumnezeu diavol a făcut pe pămînt osebite cete ca acestea, ca să fie socotit și el oarecum ca un dumnezeu. «Împotriva stăpînitorilor lumii.» Aici, Apostolul îi numește «stăpînitori ai lumii» pe demoni nu pentru că ei ar stăpîni lumea, adică faptele lui Dumnezeu – să nu fie! – ci pentru că *Sfînta Scriptură* obișnuiește a numi «lume» faptele cele rele și viclene și pe oamenii care le săvîrșesc. De aceea a zis și Domnul către Apostoli: «Voi nu sînteți din lume» (*Ioan* 15:19), adică: Voi nu sînteți dintre aceia care fac faptele rele și cugeată lucrurile lumii acesteia. Deci demonii stăpînesc și domnesc lucrurile acestea rele și pe oamenii cugetători de rele, fiindcă de voia lor s-au robit pe sine demonilor. «Ai întunerii-cului veacului acestuia.» Pavel numește «întuneric» răutatea și păcatul, care numai întru acest veac se săvîrșește și se arată, iar mai mult nu are să se lucreze” (Sfîntitul Teofilact al Bulgariei) (*n. m.*).

² Regimentele (*n. m.*).

³ Adică ale celor din mănăstirile de obște (*n. m.*).

de-amăruntă și cu cercare a celor mai adânci scopuri și voințe ale sufletului celui ce vine la mănăstire, încît și însăși cercarea să fie bine socotită. Oare nu cumva și acest ostaș venit la noi de curînd nălucește să-și alcătuiască lui-și casă prin chipul călugăresc? De va fi așa, să se ducă așadar și să se întoarcă la casa lui! Nu cumva cugetă și el struguri de cîștiguri, must de veselie, care să pice în liniște slobodă și netulburată? Să se ducă și să se întoarcă la casa lui! Nu cumva este încă strîns, cît de puțin, de vreo legătură ascunsă mai din lăuntru, de vreo trupească aplecare și împătımire pe care n-a zdrobit-o încă desăvîrșit? Nu zic să se ducă și să se întoarcă, ci să rămînă la cercarea de multă vreme, pînă ce va sfărîma desăvîrșit legătura ce îl strînge. Nu cumva, din pregetare, este leneș? Neluător amînte, din trîndăvie? Prost, din neiscușință? Bicisnic, din nătărie? Nestatornic, din ușurătate? Puțin de suflet, din nerăbdare? Îndrăzneț, din obrăznicie? Tulburător, mînios și celelalte? Și, dacă se va vădi a fi cu totul nătărău și neiscușit la duhovniceștile lupte ale nevoînteii monahale, unul ca acesta ducă-se! Pentru ce să fie și ținînd locul fără lucrare, și făcîndu-i slăbănogi în duh pe cei ce se nevoiesc? „Ca să nu se spăimînteze inima fratelui tău ca a sa (învață *Legea*), ducă-se și întoarcă-se la casa lui!”

35

Tăierea vinelor unei junici nejuguite la aflarea unui om ucis, cînd cel ce l-a ucis era neștiut. Pentru aceasta, tulburare și gîlceavă a toată latura; și împăcarea obștească pentru norod.

Atît de amăruntă, și de aspră și de neînduplecată era *Legea cea Veche* la izbîndirea [răzbunarea] uciderii de om, încît – dacă ucigașul oarecărui a găsit ucis afară la cîmp nu se făcea arătat, după ce era căutat cu de-adsul cine ar fi și de unde – cetatea cea mai de aproape de locul în care s-a găsit leșul avea datorie să-și dovedească și să-și încredințeze nevinovăția pentru împlinirea uciderii aceleia. Și încă [trebuia] să și arate de față [aceasta] prin alt sînge ce se vărsa (deși nu prin sînge omenesc), ca pe o icoană a unei închipuitoare izbîndiri, fiindcă ucigașul rămînea neștiut. Așadar, aducîndu-se bătrînii cetății celei mai de aproape (precum s-a zis), pogorau într-o rîpă aspră și cu totul nelucrată o junică nejuguită și acolo tăiau vinele junicii înaintea preoților și a leviților. Apoi, spălîndu-și mîinile pe capul junicii căreia i se tăiaseră vinele, bătrînii adevereau că ei toți erau nepricepitori și neîmpărtașiți acelei ucideri, strigînd: „Mîinile noastre n-au vărsat sîngele acesta și ochii noștri n-au văzut!” (*A doua Lege* 21:7). Și, pe lîngă acestea, îl îmblînzeau pe Domnul Dumnezeu cu fierbinte rugăminte și cu cernicie, ca să nu se socotească asupra norodului sîngele vărsat: „Milostiv fă-Te norodului Tău Israil, pe care l-ai izbăvit, ca să nu se facă sînge ne-

pricinuit întru norodul Tău Israil!" (A doua Lege 21:8). Și sîngele le făcea lor milostivire.

Dintru aceasta, însemnează întîi ce înfricoșat lucru este uciderea de om și cum dumnezeiasca judecată cerea cu neapărare sînge în loc de sînge: dacă nu sîngele ucigașului de om, pentru neștiința aceluia, măcar cel al junicii. Iar al doilea însemnează încă și aceasta: cum un păcat, care era poate lucru al unuia sau a doi oameni din parte, tulbura cetatea întregă, un întreg neam, vina cea din parte socotindu-se la fel ca una de obște a tot norodul.

Nu știi dacă întru viețuirea creștinească, pentru oarecare prea-înfricoșate fapte necuvioase ce se întîmplă, se pomește cu totul în frică, și în întristare, și în durere obștească, și în necaz și în zdobire de inimă conștiința tuturor cetățenilor. Nu știi dacă, întru niște întîmplări ca acestea, compatrioții și sătenii își întorc vreodată mintea a socoti că, pentru păcatul unuia și pentru adiaforia [indiferența] celorlalți pentru dînsul, de multe ori se face vinovată o cetate întregă. Nu știi dacă bătrînii norodului, și proiestoșii și ocîrmuitorii orașelor poartă grijă vreodată ca să ia înștiințare de feluritele necuviințe cîte se întîmplă în fiecare zi de la unul sau de la altul și se trec cu vederea de dînsii; pentru aceasta, spurcăciunea răzvătirii se împarte în norod și de multe ori pedeapsa se lățește și către cei ce n-au greșit. Prea-bine legiuindu-se pentru aceasta, Israilitenilor li s-a poruncit ca – și pentru păcatul unuia poate, ori a cîțiva oarecari – să aducă de obște rugăciuni și cereri împlînzitoare către Dumnezeu pentru tot norodul – „Milostiv fă-Te norodului Tău Israil, pe care l-ai izbăvit, ca să nu se facă sînge nepricinuit întru norodul Tău Israil!” – și [astfel] să le facă lor milostivire sîngele.

36

Leguire pentru o fată robită în vreo cetate luată în robie de Israiliteni

La luarea vreunei cetăți oarecare ce se robea de Israiliteni, dacă cineva lua în partea sa o fată roabă și voia să vină cu dînsa întru împărtaşire de nuntă, iată ce i se porunca de *Lege* să facă: întîi, i se porunca să o bage în casa lui, să-i radă capul, să-i taie unghiile, să o dezbrace de hainele robiei și să o îmbrace cu altele; apoi, să o lase treizeci de zile slobodă spre plîngere, ca să-i plîngă pe născătorii săi; și, după acestea, avea voie atunci a se culca cu dînsa, dacă voia. Și dacă, plinindu-și pofta, nu voia să o aibă de aici înainte femeie a lui, putea să o trimită slobodă, neavînd voie a o vinde. Cîtă economie și pîndire a cuviinței încă și la o faptă care în chip arătat venea dintr-o împătîmire trupească! Băgarea în casă, și tăierea unghiilor, și dezbrăcarea hainelor robiei și îmbrăcarea altora erau începuturi ale izbăvirii celei mai-nainte făgăduite. Raderea capului și îngăduirea plîngerii pentru născătorii săi era la unul dovadă de iubire de oameni, iar la cealaltă

de bună-credință. Întinderea plîngerii la treizeci de zile îi era aceluia frîu al poftei și iscusință de înfrînare, iar aceleia îi era mărturie de bună recunoștință și datornică afierosire către născători. Veselia [pricinuită] din împreunarea nunții trebuia să fie departe de lacrimile bocitului de plîngere, căci bucuria și întristarea sînt patimi din fire neunite și neînvoite, potrivnice și surpătoare una alteia. În cele din urmă, dacă slobozirea femeii după împlinirea poftei și cartea de slobozenie erau către iudaica învîrtoșare de inimă un pogorămînt al iconomiei¹, la pricina aceasta se făcea și o prea-dreaptă dreptate. Căci femeia ori rămînea pînă în sfîrșit soție a bărbatului măritată legiuit, ori se slobozea nevîndută și slobodă. Israiliteanul ce o robise pe aceasta avea cîștigarea celei robite ca pe un dar de biruință al vitejiei sale, ori ca un dar de nevoiță al luptelor și al primejdiilor din război; iar roaba cea robită cîștiga, spre răsplătirea smeririi sale, slobozenie. „Și, dacă nu o voiești, o vei trimite pe ea slobodă; și nu se va vinde cu vînzare de argint” (*A doua Lege* 21:14). Nu o vei defăima pe ea pentru că ai smerit-o!

37

Vrednicia întîiilor nașteri este nestrămutată

Întîietatea nașterilor este o dăruire a Făcătorului firii. Oricîtă stăpînire au născătorii asupra fiilor lor, ei nu aveau stăpînire a strica rînduiala întîietății nașterii. În *Legea Veche*, dacă tatăl avea două femei – una iubită, iar cealaltă urîță de dînsul – el nu putea da întîietatea nașterii după a sa plăcere vreunui fiu dintru cea iubită, ci doar fiului ce i s-a născut lui întîii cu ade-vărat, pe care avea datorie a-l recunoaște astfel, măcar că acesta ar fi fost născut din cea urîță de el: „...căci acesta este începutul fiilor lui și acestuia i se cuvin întîietățile nașterii” (*A doua Lege* 21:17). Iar fiul întîii născut avea poate stăpînirea de sine (dacă el voia) să dea fratelui său întîietățile nașterii care i se cuveneau lui, dar tatăl nu avea stăpînire a le muta. Am zis „poate”, privind la întîii-născutul Isav; însă acolo n-a fost nici aplecare, nici alegere a tatălui, nici două femei, una iubită și cealaltă urîță. Una și aceeași maică

¹ „Ei [fariseii] l-au zis Lui: Dar pentru ce a poruncit Moisi să-i dea carte de despărțire și să o lase? El le-a zis: Pentru învîrtoșarea inimii voastre v-a dat voie Moisi să le lăsați pe femeile voastre, dar din început nu a fost așa” (*Matei* 19:7, 8). „Fariseii, văzînd că Domnul i-a lăsat fără răspuns, îl aduc pe Moisi în sprijinul lor, pîrîndu-li-se că Moisi a legiuit împotriva învățurii lui Hristos. Și zic: Atunci pentru ce a poruncit Moisi a-i da carte de despărțire și să o lase? Domnul, întorcînd învinuirea împotriva lor, îl îndreptățește pe Moisi, arătînd că: Nu împotriva lui Dumnezeu a legiuit el aceasta, ci după răutatea voastră! Ca nu cumva, vrînd să vă împreunați cu altele din pricina neînfrînării, să vă omoriți femeile legiuite! Căci, cruzi fiind, ei și-ar fi omorît femeile, dacă ar fi fost siliți a le ține pe ele. Încît Moisi a poruncit să se dea carte de despărțire celor care sînt urîte bărbaților lor” (Teofilact) (*n. m.*).

a fost acolo; care, luminându-se sau pomindu-se de la Dumnezeu, a meșteșugit să-l facă întii întru blagoslovenie pe cel ce nu era întii din naștere.¹ Iar aceea a fost o dumnezeiască iconomie închipuitoare și tănuitoare. Apoi, întiiul născut nu se socotește după maică, ci după tată, ca și după începutul nașterilor sale. Întii-născut din maică S-a arătat unul și singur Dumnezeu-Omul, Cel mai întii-născut decît toată zidirea ca Dumnezeu, iar ca om întii-născut din singura maică fără de bărbat și neispitită de nuntă.²

¹ „Și a zis Isav către Iacov: Dă-mi să măninc din această fiertură roșie, căci sînt flămînd! De aceea, Isav s-a mai numit și «Edom». Iacov însă i-a răspuns lui Isav: Vinde-mi mai întii dreptul tău de întii-născut! (*Facerea* 25:30, 31) (*n. m.*).

² Pavel zice: „[Hristos], Care este chipul Dumnezeului celui nevăzut, mai întii născut decît toată făptura” (*Coloseni* 1:15). Iar tîlcuirea este aceasta: „După ce a spus că Fiul este «chip» al Tatălui, Apostolul zice după urmare și că este «mai întii născut decît toată făptura». În aceste cuvinte stau însă toate meșteșugirile și sofismele (adică socotințele viclene) ale ereticilor Arieni ca să dovedească cum că Fiul este făptură sau zidire. Căci – zic ei – de vreme ce Fiul e numit aici de Pavel «mai întii născut decît toată făptura», atunci este mai întii decît zidirea sau făpturile. La care noi răspundem că Pavel nu a zis că este mai întii «făcut» sau «zidit», ci a zis că e «întii născut». Drept aceea, după cuvîntul tău – o, Ari-anule! – tu vei da Fiului și alți fraji – și așa El va fi mai întii și decît mine, omul, și decît broasca, și decît piatra și decît celelalte zidiri ne-cinstite și smerite – și prin urmare va fi și de o ființă cu toate acelea. Căci cel ce este mai întii născut decît alții, acela este și de o ființă cu aceia. Dar această hulă a ta să se întorcă pe capul tău! – căci a gîndi cineva asemenea socotelii proaste despre slava cea neasemănată a Fiului lui Dumnezeu unuia născut e lucru ateu. Încă și într-alt chip se înțelege că în *Sfînta Scriptură* nu se numește «întii născut» doar întiiul născut dintre frajii lui, ci și cel ce s-a născut mai înainte, chiar dacă nu are fraji. Așa și Născătoarea de Dumnezeu Maria L-a născut, după trup, întii născut, căci zice Evanghelistul: «L-a născut pe Fiul său cel întii născut» (*Luca* 2:6), nu că ar fi avut și alți fii născuți după Dinsul, căci Acesta singur S-a născut de dînsa. Deci – precum Fiul a fost, după firea Lui omenească, «întii născut» din Fecioara Maria, adică singur născut – tot așa, după dumnezeire, El a fost «întii născut» din Tată, fără atîrmare și fără ținere către zidiri, căci singur născut este și după nașterea cea de sus. Care este însă înțelegerea ce o zice aici Pavel acum, împotrivîndu-se la pricina ce stă înainte și surprînd socoteala Filosenilor? Aceasta este: ca să nu socotească Colosenii că Fiul este mai nou decît îngerii cîndocî strămoeșii și Proorocii *Legii Vechi* se aduceau lui Dumnezeu prin îngerii, iar Fiul ne-a adus pe noi, Creștinii, la Dumnezeu-Părintele întru darul evangheliei – pentru aceasta Pavel vrea să arate că Fiul este, după dumnezeire, mai înainte decît toată făptura și zidirea. Cum? Prin nașterea Lui de către Dumnezeu-Tatăl. Drept aceea, dacă Fiul este mai înainte decît toată făptura, atunci este și mai înainte decît îngerii. Și nu numai că este mai înainte decît îngerii, dar El Însuși i-a zidit pe ei. De aceea, chiar dacă îngerii au slujit în *Scriptura cea Vechi* la unele lucrări și taine, slujba și slujirea lor a fost a Fiului și prin Fiul. Vezi însă – o, cititorule! – înțelegciunea marelui Apostol: ca să nu socotească cineva că Fiul este fără de început după ființă, auzind că El e mai înainte de toată zidirea, Pavel învață aici că Fiul are Părinte și dintru Acesta are născută ființa. Și, fiindcă Acesta și toate zidirile și făpturile sînt de la Dumnezeu, însăși aceasta arată că unul este El și altele sînt zidirile și făpturile. Căci El este cu adevărat din firea dumnezeiască și din ipostasul Părintelui ca Fiu născut, iar acelea sînt din Dumnezeu ca niște zidiri după chipul facerii, și zidite prin Însuși Fiul, adică zidite din dumnezeiasca voie, putere și bunătate, și – pentru a zice cuprinzător – făcute din lucrarea lui Dumnezeu” (*Teofilact*) (*n. m.*).

Împroșcare cu pietre a unui fiu împreună pîrît și de tatăl, și de maică

Pe un fiu cu totul rău, și desăvîrșit răzvrătit, și cu totul nesupus, și împotrivor și ocăritor la sfătuirile și povățuirile părinților săi, [pe unul] fără nădejde de îndreptare, *Legea* poruncea ca înșiși amîndoi părinții împreună – și tatăl, și maica – amîndoi uniți să-l prindă, să-l lege și să-l aducă legat înaintea bătrînimii cetății, tîrîndu-l acolo: „Și, împreună luîndu-l tatăl și maica lui, îl vor scoate pe el la bătrînimia cetății lui” (*A doua Lege* 21:19). Prea cu adevărat, este cu neputință ca judecata unuia ca acesta să nu se fi judecat cu dreptate, „fiindcă unirea părinților mărturisea [împreună] cu adevărul pîrii” (zice Teodorit al Chirului). Alergarea împreună pentru aducerea la judecată a amînduror pîrîșilor (Și a căror pîrîși? A tatălui și a maicii!) era o dovadă fără îndoială a covîrșitoarei răutăți a pîritului. Vedem că, la prihanele și greșelile cele adevărate și arătate ale fiilor lor, părinții se orbesc de cele mai multe ori, pentru dragoste; și ori nu le văd, ori cel puțin închid (precum se zice) un ochi; și de multe ori, pe fiul acela asupra căruia se mînie tatăl, îl căinează și îl acoperă maica, ori dimpotrivă. Cum ar fi fost cu puțință să se unească împreună tatăl și maica cu aceeași nemilostivire, ca să-și dea în osîndă de moarte nașterea măruntaielor lor, dacă nu era el o naștere de năpîrcă, ce prea le rupea lor cele din lăuntru cu nesuferire, și dacă otrăvita rană pricinuită de dînsa nu ar fi mai presus de toată vindecarea?

Oare se află și la noi, din nenorocire, vreun fiu ca acesta, pe care se pornesc întocmai ca și cu o gură să-l pîrască amîndoi născătorii lui? Adică pe care împreună îl blestemă și doresc a-l vedea omorît și tatăl care l-a semănat, și maica ce l-a purtat în pîntece, și asupra căruia se cădea a-și întări nădejdiile bătrînețelor lor? Dacă se află vreunul ca acesta în vreo familie, vai de acea familie nenorocită și vrednică de plîns! Dar cu mult mai virtos vai de acea nenorocită și ticăloasă naștere! De n-ar mai fi văzut pe pămînt văzduhul cel din fire pricinuitor de viață! „Să fi pierit ziua aceea întru care s-a născut și noaptea în care s-a zis: Iată parte bărbătească!” (*Iov* 3:3). Astfel de fiu este vrednic de zeci de mii de morți, nu de una singură. Hotărîrea pe care dumnezeiasca lege a legiuit-o asupra lui a fost și este prea-dreaptă: „Și îl vor împroșca pe el bărbații cetății lui cu pietre, și se va omori!” (*A doua Lege* 21:21).

39

Pe părinții ce își pîrăsc fiii, *Legea* îi vrea o dată împrôșcători cu pietre ai celor pîrîți, iar altă dată nu. Pentru ce?

Mai sus, *Legea* porunca nu numai ca [Iudeul] să-și pîrască la judecatorie cele mai de aproape rudeniile – pe frate, pe fii, pe femeie – ci încă porunca ca înseși rudeniile și născătorii să alerge împreună și la pedeapsa cu lucrul a fratelui, a fiului, a soției, a prietenului celui prea-iubit și întocmai la suflet. Ei să arunce piatra asupra celui ce se împrôșcă, asupra celui osîndit, mai întii decît alții: „Iar de te va ruga fratele tău cel după tatăl tău – ori fiul tău, ori fiica, ori femeia ta cea din sînul tău, ori prietenul cel asemenea cu sufletul tău – zicînd pe ascuns: Să mergem și să slujim dumnezeilor străini! – vei spune pentru dînsul și mîinile tale vor fi asupra lui, și mîinile a tot norodul mai în urmă” (*A doua Lege* 13:6-9). Dar la capitolul acesta 21, pentru fiul cel pîrît de născătorii lui, *Legea* poruncește adică a se împrôșca cu pietre, dar nu adaugă că și înșiși născătorii să arunce cei dintii pietrele asupra fiului lor. Zice numai atît: „Și îl vor împrôșca pe el cu pietre bărbații cetății lui, și se va omori!” (*A doua Lege* 21:21). Și nimic mai mult. Oare pentru ce? Oare pentru că aici *Legea* îi cruță pe jalnicii și ticăloșii născători și nu voiește să rănească mai mult inima lor, într-armînd și mîna acestora asupra capului fiului lor? Dar cum de nu i-a cruțat *Legea* pe născători și acolo? Ori pentru că *Legea* nu voiește a ne izbîndi [a ne răzbuna] la vinovățiile cele către noi, lucrînd cu înseși mîinile noastre izbîndirea? Ori pentru că mult fără asemănare mai grea este vina aceea decît aceasta, fiindcă aceea se făcea de-a dreptul împotriva lui Dumnezeu Însuși, împotriva Căruia se pornea apostasia!¹ Drept aceea, părinții aveau datorie să arate rîvnă de mai grea urgie asupra a însăși nașterea lor cînd îl vedea că pornește răzvrătirea de-a dreptul și fără mijlocire împotriva Părintelui tuturor, a Dumnezeului cel Preaînalt, decît cînd se vedea nesupus și neplecat, ori încă și ocărîtor împotriva celor care l-au născut trupește. Nu am ce altceva socoti decît acestea, de nu se poate să zic că, fără a fi spus, aceasta se înțelege și la capitolul acesta al 21-lea însăși aceea ce s-a zis luminat mai-nainte la capitolul al 13-lea de mai sus.

40

Povățuire prea-bună și prea de obște folositoare către dragostea aproapelui

Prea-bună și prea-folositoare povățuire și iscusire către dragostea aproapelui! Dacă ai vedea vițelul, ori oaia ori asinul fratelui tău rătăcindu-se, în-

¹ Răzvrătirea (*n. tr.*).

torce-le! Dacă [le-ai vedea] căzînd pe cale, ridică-le! Dacă ai găsi haina lui ori altceva ce a pierdut, ia-o și dă-i-o! (*A doua Lege* 22:1-4). Cu un chip ca acesta te arăți aproape cu adevărat. Atunci arăți dragostea cea către frațele tău: sîrguindu-te pentru ale aceluia ca și pentru ale tale, adeverezi cu lucrul că îl iubești pe acela ca pe tine însuși. Însămnează încă și aceasta: că, afară de bine și de laudă, la lucrările acestea se găsește împreună unită și cîștigarea și folosirea. Căci, de vreme ce porunca și rînduirea este obștească, și tu ai ale tale dobitoace și agoniseli păzindu-se mai cu încredințare. Fiindcă aceeași datorie pe care o ai tu spre a purta grijă și a le păzi pe cele ale altora, pe aceeași o au și toți ceilalți spre a purta grijă și a le păzi pe ale tale. Fericit este neamul, norocită este cetatea unde stăpînește și se pune în lucrare un astfel de obicei! Neamul ori cetatea aceea, ca un neam obștesc ori familie, petrece întru desăvîrșită încredințare pașnică, și netulburată și nebîntuită. Este cu puțință a se sălășlui răpirea și sila, furțișagul și nedreptatea, minciuna și amăgirea, viclenia și răutatea, vrăjmășia și clevetirea acolo unde se isprăvește porunca cea mai-nainte zisă? Din obicei este cu nepuțință!

41

Din cuib, să nu răpești și pe maică împreună cu puii!

Luat-ai puii din cuib? Lasă măcar slobozenia și viața maicii care i-a născut! „Nu vei lua pe maică cu puii!” (*A doua Lege* 22:6). Nu te face atît de nesățios și de lacom! „Ci vei slobozi pe maică, iar puii îi vei lua ție!” (la fel, stih 7). Acestei porunci, unii îi dau cuvînt și socoteală că [s-a dat] ca să nu se piardă desăvîrșit acel fel [neam] al păsărilor. „Cu adevărat, se primejduiește să urmeze desăvîrșita pierdere a felului [neamului] aceluia cînd, împreună cu puii săi, se omoară și însăși maica ce i-a cuibărit” (Teodorit, la întrebarea pentru capitolul 22 din *A doua Lege*). Dar [se poate zice] și dimpotrivă: dacă se vor lăsa puii, omorîndu-se maica, iarăși nu se pierde felul (păzindu-se puii), ci se înmulțește și mult se sporește, poate chiar mai mult. Nu ar fi fost oare mai cu economie spre înmulțirea neamului să se păzească mai degrabă puii decît maica? Prin scoaterea puilor, maica a plătit de acum fîrîi datoria ființei sale, viețuind destul; drept aceea, firea cere de aici înainte împlinirea aceleiași datorii și de la fii, dacă ar trăi. Se vede a fi așa, însă nu este, dacă va socoti cineva mai cu luare aminte. Căci, dacă o vei lua pe maică, cine-i va păzi vii pe cei de sub dînsa: ori ouăle ce se clocesc, ori puii ce se cresc și se hrănesc? Atunci, vor pieri întocmai și maica ce i-a născut, și cei ce s-au născut. Și de altfel puii cei tineri sînt mai trebnici spre hrana omului, iar maica – fiind asupra clocirii, ori după clocire și naștere – se face o mîncare grețoasă și de lepădat spre sănătate. Deci se

sloboade cea spre întrebuintare mai folositoare și totodată se oprește a se strica cea nefolositoare și netrebnică. Căci vădine de nemăsurare și de neșafiu este a nu te îndestula cu ciștigarea puilor, ci a te lăcomi la mai mult, săvârșind lucru al nerecunoștinței și al nemulțumirii către însăși cea care i-a născut; care, îndulcindu-te cu nașterile cele dintru dînsa, [nici] nu poate a-ți mulțumi lăcomia cu trupul său cel cu totul leșinat și prea-uscăt.

42

Lenevirea de a purta grijă pentru cele cuviincioase este sub învinovățire

Din învățătura de aici, înțelege și ia aminte bine să nu o treci cu vederea nici pe aceasta, ca pe ceva deșert și de prisos. Dacă cineva – avînd datorie să poarte grijă și apucînd înainte să oprească răul care se poate întîmpla, se lenevește a lua o asemenea purtare de grijă și a întîmpina [răul] – [acela] se face vinovat întocmai ca și cum el ar fi săvârșit răul urmat de aici. Ai zidit (așa poruncește *Sfînțita Scriptură* cea dată de Dumnezeu), ai zidit casă nouă, și n-ai purtat grijă a îngădi împrejur streșinile cele înalte ale acoperișului, spre paza celor ce se suie pe acelea pentru oarecare trebuință? Dacă s-ar întîmpla ca – din nenorocire, călcînd cu greșeală – să cadă de acolo și să se omoare, tu te faci vinovatul uciderii, tu te socotești ucigașul. Pentru ce? Pentru că aveai datorie a purta grijă, și nu te-ai îngrijit; aveai datorie a întîmpina răul și a-l împiedica mai-nainte, și nu l-ai întîmpinat. Iată arătată sfătuirea împreună cu îngrozirea: „De vei zidi casă nouă, vei face îngăditura acoperișului tău, și nu vei face ucidere (însemnează acest adaos: „și nu vei face ucidere”) în casa ta, de va cădea de pe dînsul cel ce cade” (*A doua Lege* 22:8). Dumnezeu ne-a luminat cu cea mai aleasă făclie a vredniciei cuvîntării [rațiunii], de care celelalte vietăți necuvîntătoare sînt lipsite, ca să o folosim în vremea cuviincioasă, purtînd grijă de cele folositoare și de nevoie și fugind de cele necuviincioase și păgubitoare: „Căci cîstindu-ne pe noi cu cuvînt, [El] voiește a-l unelti pe acesta spre trebuință, și de toate a ne îngriji și a nu le lăsa lui Dumnezeu pe toate, nebunește” (Teodorit, întrebarea a 22-a la *A doua Lege*).

43

Povățuire spre ne iubirea de iscodire și spre curăția năravului

Legea nu-l ierta pe Israilitean să semene în via sa întru aceeași vreme semințe de multe feluri, nici să înjuge vițel împreună cu asin la același plug, nici să poarte îmbrăcăminte țesută din in și lînă împreună (*A doua Lege* 22:9-11). Și *Legea* îl învâța prin acestea cu închipuire pe cel ce i se punca *Legea* spre ne iubirea de iscodire, și spre nerăutate și spre limpezirea și curăția năravului. Îl învâța pe el a nu iscodi cele de prisos, a nu ames-

teca cele nu de un neam, nici a împreuna pe cele neîmpreunate. Porunca se mută de la cele dimprejurul omului la cele mai din lăuntru ale omului; de la lucrarea pământului țarinii, la întocmirea minții; de la îmbrăcămîntea trupului, la pornirea cea simplă, și neprefăcută și nemeșteșugită a sufletului. „Trăgîndu-i prin acestea pe ascultători la filosofie și singură trebuința voind El a se face, Puitorul de lege izgonește toată împistrirea, și gingășia și împodobirea, legiuind buna rînduială și cucernicia, prin care se isprăvesc viața cea prea-bună” (Isidor Pelusiotul). Iar Teodorit al Chirului, înțelegînd pildele puse mai-nainte și după altă înțelegere mai firească, zice că *Legea* oprește amestecările cele zise cu mai-nainte purtare de grijă, ca pe unele ce mai mult sînt păgubitoare decît folositoare. Nesățiosul plugar – zice – nădăduiește cîștig din felurimea semănăturii întru aceeași vie ori întru aceeași țarină, dar rodirile ce odrăslesc dintr-însa se nasc mai puțin bine crescute și tari: „Și nesațiul îl taie, și de înșiși lucrătorii de pămînt poartă grijă. Căci, primind mai multe [feluri de] semințe, pămîntul dă rodirile stricate” (Teodorit, la întrebarea a 23-a la *A doua Lege*). Și asemenea poate zice cineva că de multe ori și țesătura din străine firi ale firelor și torturilor face haina lesne stricăcioasă și că înjugarea împreună a dobitoacelor de feluri străine puțin duce înainte arătura, de este dreaptă cea zisă de poetul Latin: „Plugul nu se poartă bine de boi nepotrivîți.”

44

**Lege vrednică de luare aminte și de înțelegere și înșiși celor
ce se făgăduiesc a propovădui norodului în biserică
mărturiile lui Dumnezeu din sfințitul amvon**

Oarecari din cei ce se făgăduiesc a propovădui norodului în biserică dumnezeieștile învățături întru ale lor numite de obște „cuvinte de învățătură” se întrec să unească cu duhovniceasca învățătură – pe care noi, credincioșii, o avem în *Sfințitele Scripturi* luînd-o din descoperire; sau și în cărțile Părinților purtători de Dumnezeu, din dumnezeiască luminare – se întrec, am zis, să împreuneze și zadarnica bîrfire a lumii celei deșarte, pe care o găsim că se poartă împrejur cu îndestulare în adunările cele de nimic ale „filosofilor” din afară,¹ și băsmuitoarele vorbe neadevărate ale poezilor celor mincinoși și amăgitori. O, minune! În însuși mijlocul viei Domnului, în mijlocul viei Soric, îndrăznești și semeni – o, bîrfitorule! – semințele tale cele de multe feluri, pe cele nu numai deosebite, ci de multe ori și străine și din firi potrivnice? Deci te faci lucrător necredincios, și lucrarea

¹ Filosofi din afara Bisericii, care nu au descoperire și nici luminare de la Dumnezeu, nefiind botezați și neavînd viață sfințită (n. m.).

ta cea de acest fel este neprimită, căci *Legea* a oprit-o: „Nu vei semăna în via ta semințe deosebite!” Iar după chipul cu care unelțești acest meșteșug. îl împreunezi cu părintele grăitor de Dumnezeu pe poetul grăitor de minciună, ori pe ghicitorul cel grăitor cu mândrie și cu trufie; și astfel vrei să-l împerechezi la plugul cel evanghelic vișelul, pe vietatea cea blindă și curată, împreună cu asinul, cu dobitocul cel obraznic și necurat. Dar aceasta te vadește a fi plugar călcător de lege, fiindcă s-a oprit: „Nu vei ara cu vișel și cu asin împreună!” (Și însemnează-mi aceasta: „cu asin”!) Tu te îngimfezi mai mult întru împodobirea retoricii celei lumești, și din afară și măgărești, decît întru îmbrăcămîntea cea mîntuitoare a învățaturii Duhului, întru care se cădea bine a te împodobii. Ori – precum prea-potrivit s-a adăugat și pilda aceasta – tu te meșteșugești ca, purtînd haină țesută cu bătătură de un fel și cu urzeală de alt fel, să stai pe sfințitul amvon ca pe un altar de privesște¹ [îmbrăcat] cu adevărat în străin, și mincinos, și grozav chip de comediant?² Dar aceasta ție îți este oprită arătat: „Nu vei îmbrăca haină mincinoasă, țesută cu lînă și cu in întru aceeași!” Tu socotești (o știi!) că – deși strici oarecum legea curatei, și neamestecatei și nemincinoasei împărțiri a cuvîntului evanghelic prin bîrfirea ta, ori prin străina ta împerechere ori prin închipuirea ta cea de multe feluri – din cealaltă parte cîștigi între ascultătorii tăi cinste de bărbat înțelept, de bărbat întru nemărginire iscusit, și mult învățat și mult istorisitor. Ori poate socotești și aceasta: că – prin împistirea multelor și feluritelor amestecări, cu care dregi bucatele puse înainte pe masa ta – îndulcești lăcomia mesenilor tăi, ca să alerge cu mai multă poftă către ospățare. Dar nu faci socoteală că, celor mai mulți din cei ce se ospățează la tine așa, le îngreunezi ori le și strici stomacul. Iar ceilalți – ascultătorii cuvîntului tău ce sînt iubitori de bună-credință, și pricepători și nu neiscușiți – departe de a se mulțumi și a se zidi de astfel de învățături duhovnicești și lumești totodată, mai virtos se îngrețosează. și prea te prihănesc și fug de la ascultare, zicînd împreună cu dumnezeiescul scriitor de psalmi în chip potrivit aceea: „Mi-au povestit mie călcătorii de lege bîrfiri, dar nu sînt ca legea Ta, Doamne!”³

Acest fel de cuvinte bisericești pe care îl mustru acum, și eu – nebulul și rătăcitul! – îl socoteam cîndva bun și bine-primit și îl meșteșugeam pe

¹ „Altarul de privesște” este scena teatrului, pe care se săvîrșesc într-adevăr „taine” și „jertfe” către stăpînitorul minciunii și al înșelării acestui veac amăgitor (*n. m.*).

² „Chip de comediant”, adică haina împistrită a lui Arlechino, din deșănțatele comedii (*n. m.*).

³ „Povestitu-mi-au cei fără de lege bîrfelile ce nu sînt ca legea Ta, Doamne!” (*Psalmul 118:85*). „Neprietenii – arată Teodorit – l-au sfătuit pe prooroc să-i ucidă pe vrăjmași, dar el, plecîndu-se dumnezeieștii *Legi*, aștepta dumnezeiasca hotărîre. Dar și nouă ne este prea-trebuincioasă învățatura cuvîntelor acestora, că ni se cuvine a fugi nu numai de basmele Elinilor și de necredința ludeilor, ci și de hulitoarele dogme ale ereticilor.” (*n. m.*).

cît puteam, precum și tu, frate. Și m-am zădărnicit eu – ticălosul! – și într-aceasta, precum și întru multe altele. Dar în cele din urmă m-am deșteptat după vreme, și am înțeles și am priceput că la sfîrșit reaua uelțire de acest fel (orice ar socoti norodul cel prost pentru „sfințitul” propovăduitor comediant) îi naște puțin ori nici un folos celui ce se învață, iar celui ce învață îi pricinuieste grea certare și osîndă.

Sînt oarecari pricini de cuvinte (nu-mi este neștiut) la care mustrarea pușă mai-nainte n-are loc. Unele ca acestea sînt pricinile ce se învîrtesc pentru oarecare întrebări filologice, pentru care se cere mai deosebită cercetare: ori cînd cineva se silește a întîmpina din oarecare sisteme filologice vorbele fără de rînduială ce se adaugă, ori cînd cineva se împotrivesște păgîneștilor bîsmui și învingeri; ori cînd cineva se ostenește pentru oarecare eretice socoteli și călcări de dogme și se nevoiește – ori scriind, ori vorbind – spre surparea minciunii și spre întărirea adevărului. Atunci, scopul și trebuința dă voie, iar mai ales și cheamă cîteodată ajutorul științelor ce se numesc „din afară”. Căci și pe mulți din Părinții noștri purtători de Dumnezeu îi găsim că s-au ostenit și la acest fel de cuvinte. Încă-l citim și pe însuși apostolul că nu socotește cu necuviință a alătura undeva și vreo bucațică de jucărie pithică¹: „Criterii de-a pururea sînt mincinoși, a zis oarecine dintre dînșii.”² Totuși, nevo-

¹ Adică o ghicitură ca acelea ale Pithiei, vrăjitoarea lui Apollon, care „proorocea” în cimilituri încîlcite (*n. m.*).

² „A zis unul dintre ei, prooroc al lor: «Criterii sînt pururea mincinoși, fiare rele, pîntece leneșe.» Mărturia aceasta este adevărată” (*Tir* 1:12, 13). Stih pe marginea căruia Sfințitul Teofilact adaugă acestea: „Sînt unii care nu se dumiresc pentru ce Apostolul a adus aici mărturie de la Elini și pentru ce laudă mărturia aceasta, mai ales că nu este dreaptă! De asemenea, se întrebă cine a făcut această mărturisire? La acestea, noi răspundem mai întîi că cel care a făcut mărturia era Epimenid Criteanul, poet din Cnosos, unul din cei numiți «mari înțelepți» ai Elinilor, care se îndeletnicea cu cinstirea unora dintre demoni și se întorcea de la alți demoni, lucru pentru care era socotit de cei mulți că știe meșteșugul vrăjitoresc. Deci acesta – văzîndu-i pe compatrioții săi Criteri alcătuiind mormîntul lui Zeus Criteanul și scriind asupra lui: «Aici zace Zan, pe care îl numesc ‚Zeus’, cinstindu-l ca pe un om, nu ca pe un zeu – a rîvnit pentru zeul său și i-a făcut poezii defăimătoare asupra Criterilor, zicînd așa: «O, Zeus! – mincinoșii Criteri, fiare rele și pîntece nelucrătoare (adică lacomi, dedați cu totul pîntecelui), au alcătuit mormîntul întru numele tău. Tu însă nu ai murit, ci viezi totdeauna!» Iar stihurile au măsură eroică, așa: «O, împărate! – Criterii sînt pururea mincinoși, fiare rele, pîntece leneșe (...), fiindcă ți-au cioplit mormîntul. Dar tu nu ai murit, ci viezi de-a pururea!»

Dar pentru ce zice Pavel că mărturia aceasta e adevărată? Căci, dacă e adevărată, atunci urmează că și Zeus Criteanul, omul cel mort, e nemuritor. La aceasta noi răspundem că Pavel nu a spus că această mărturie e adevărată, ci a vrut numai să arate că locuitorii Critului erau mincinoși întru toate lucrările și cuvintele lor. Și aceasta se arată din faptul că Apostolul nu a pomenit de cele zise de Epimenid despre Zeus, ci doar cuvintele lui cele mustrătoare despre Criteri. Dar poate că cineva ar întreba: Ce nevoie a avut Pavel să aducă mărturia Elinului? Răspundem că a făcut aceasta ca mai mult să-i rușineze pe Criteri, arătînd că sînt mustrați ca mincinoși, ca fiare și ca lacomi de pîntece nu de altcineva, ci de însuși compatriotul lor Epimenid. Căci Apostolul obișnuiește să aducă mărturie de la

înțele de acest fel rămân afară de perdea¹ atunci când punerea înainte a adevăratului sfințit propovăduitor evanghelic trebuie să se întoarcă toată doar spre învățătura dreptelor și neprihănitelor dogme și taine ale credinței și spre îndreptarea și întocmirea năravurilor celor ce ascultă. La învățătura de acest fel, sfințitului propovăduitor îi este de ajuns spre împlinirea vredniciei sale ce i se dă din *Sfințitele Scripturi*, și din legiurile și canoanele sobornicești și din cărțile purtătorilor de Dumnezeu Părinți și Dascăli ai Bisericii, dacă are ca scop nu să se arate pe sine-și înțelept, și știutor și mult-istorisitor, ci să-l propovăduiască pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit.²

Elini, cum a făcut și când vorbea cu Atenienii și a adus mărturie de la poetul Arat. Atunci, cele zise de Arat despre mincinosul «dumnezeu» numit Zeus, Pavel le spune despre Dumnezeu cel adevărat. Căci acela – după ce a zis, cu măsură eroică: «O, Zeus! – plin este pământul, plină și marea (...)», a adăugat că sîntem neam al lui, și el arătînd cu aceasta că de la Dumnezeu ne-am făcut. Deci dumnezeiescul Apostol aduce aceste mărturii ca mai mult să astupe gurile Elinilor, lăsîndu-i să fie muștrați chiar de poeții lor. Tot așa, Pavel obișnuiește să aducă și ludeilor mărturii dintru ale lor, adică din *Lege* și din *Prooroci*, nu din *Evanghelie*, ca mai mult să-i rușineze. Și ce zic de Pavel? Însuși Dumnezeu face un asemenea pogorămînt oamenilor și-l trage pe fiecare la cunoștința Sa din cele ce obișnuiește a crede el însuși, astupîndu-i gura chiar cu cele ale lui. Astfel, pe vrăjitorii astrologi (grăitorii cu stelele) i-a tras prin stea (*Matei* 2:2). Așa, pe Saul l-a tras prin muierea vrăjitoare din pîntece [prezicătoare] și i-a astupat gura, pentru că Saul a crezut că ea are putere să ridice din iad sufletul Proorocului Samuil (*1 Împărați* 18). Așa a astupat gura vrăjitorilor de alt neam care au tras lada *Legii* din calea boilor, cum ei înșiși preziseră, nu doar că vrăjitorii zic adevărul, ci ca să-i înfrunte cu înseși cuvintele lor (*1 Împărați* 6). La fel, Dumnezeu a îngăduit ca vrăjitorul Valaam să-i binecuvînteze pe Israillieni și să proorocească (*Numeri* 23:24), căci El obișnuiește să facă totdeauna pogorămînt pentru folosul nostru. Dar s-ar nedumeri cineva, zicînd: Dacă cuvintele și mărturia Elinilor, a vrăjitorilor și a demonilor ajută la cunoștința lui Dumnezeu și a adevărului, atunci de ce în alte părți Hristos și însuși Pavel îi opresc pe demoni să grăiască și să mărturisească adevărul? Căci, către duhul necurat care striga: «Știu cine ești, Sfîntul lui Dumnezeu!» (*Marcu* 1:24), Hristos zice așa: «Astupă-ți gura și ieși dintr-insul!» (la fel, 25). Iar demonului ce zicea: «Acești oameni sînt slugi ale Dumnezeului celui prea-înal», Pavel i-a zis: «Întru numele lui Iisus Hristos, îți poruncesc să ieși dintr-însa!» (*Fapte* 16:17). Răspundem că Hristos și Pavel îi opreau pe demoni să grăiască fiindcă semnele pe care le făceau ei (Hristos și Pavel) erau de ajuns pentru a-i trage pe oameni la cunoștința lui Dumnezeu, mai ales că Hristos Se propovăduia El Însuși că e Fiul lui Dumnezeu. Deci mărturia demonilor era de prisos, și de aceea Hristos și Pavel le astupau gura." (n. m.).

¹ De perdeaua amvonului (n. m.).

² „Căci nu am judecat de a ști altceva întru voi, decît pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit” (*1 Corinteni* 2:2). „Hristos – zice – aceasta voia, să fiu simplu și neînvățat întru înțelepciunea cea din afară și întru buna-limbușie; la fel, și eu am judecat că este bine a nu cunoaște nici o învățătură din înțelepciunea cea din afară, ci să știu numai că Iisus Hristos S-a răstignit, și aceasta să v-o propovăduiesc” (Teofilact al Bulgariei) (n. m.).

45

Cea logodită se socotește cu adevărat femeie a logodnicului

Unii socotesc logodna un semn prost [simplu] și împreună-legătura cea printr-înșa lesne de dezlegat, judecînd prea cu greșeală. Logodna cea adevărată și desăvîrșită, cum este mai ales cea făcută cu ierologhie [sfîntită cu-vîntare], îi împreunează întru Duhul pe cei ce se logodesc întru o legătură nedespărțită, și pentru aceasta cea logodită se socotește și chiar este și cu lucrul femeie a celui ce s-a logodit. Aceasta se dovedește arătat și cu nezicere împotriva din *Legea cea Vêche*, care o hotărăște spre moarte întocmai ca pe o prea-curvă, dacă se va împreuna cu altul, atît pe cea împreună sălășluită cu bărbat, cît și pe cea logodită mai-nainte de împreunarea nunții și de împreună sălășluirea cu bărbatul ei. Drept aceea, *Legea* o numește „femeie” și pe cea logodită, precum și pe aceea împreună sălășluită cu bărbatul ei [prin nuntă]: „Și – de va fi vreo copilă fecioară logodită cu bărbat, și va fi aflînd-o pe ea vreun bărbat în cetate și se va culca cu dînsa – îi veți scoate pe amîndoi la poarta cetății lor, și se vor împoșca cu pietre și se vor omori!” (*A doua Lege* 22:22, 23). Pe tînără, „pentru că n-a strigat în cetate”; iar pe bărbat, „pentru că a smerit pe femeia aproapei” (*A doua Lege* 22:23, 24). „După aceasta, și Sfînta Fecioară a fost «femeie» a lui Iosif, adaugă Teodorit. Căci zice: «Să nu te temi a o lua pe Mariam femeie a ta!»” Asemenea zice încă și nenumitul tîlcuitor, în tîlcuirea scripturii acesteia: „Și Sfînta Fecioară a fost «femeie» a lui Iosif, căci zice: «Să nu te temi...»” Iar mai-nainte de aceștia, încă și Orighen o numește „femeie” pe cea logodită de-acum: „Așa s-a zis și la Iosif și la Născătoarea de Dumnezeu”.

46

Legea pentru femeia care s-a prihănit de bărbatul ei cu minciună și legea care-l împacă pe născătorul tinerei ce s-a silit de oarecine

Evreul care, pentru ură ori pentru altă oarecare pricină de ne iubire, ar fi voit să o lepede pe femeia cu care s-a însoțit ca și cînd nu ar fi aflat fecioria ei, vădindu-se clevetitor al copilei, era dator a o avea de femeie nedespărțită a sa pentru toată viața și încă să și plătească tatălui tinerei clevetite o sută de sicli (*A doua Lege* 22:13-19). Iar Evreul care, aflînd vreo fecioară nelogodită, s-ar fi culcat cu dînsa silînd-o, vădindu-se ca silnic, avea datorie a se însoți cu dînsa, fără a avea voie a o lăsa toată viața; și încă i se mai porunca să plătească tatălui tinerei celei silite și aceasta: cincizeci de didrahme de argint (adică jumătate din suma sicliilor ziși mai sus) (*A doua Lege* 22:28, 29). Aici paratiriseasc [observ] că *Legea*, cu ceea ce apăra și îndrepta pe fică, îi izbîndea [răzbuna] și îl dăruia pe tată: îi izbîndea adică

pentru ocara pe care o suferea și pentru necazul pe care îl pătimea ca tată de la cleveitorul ori silnicul fiicei sale, și îl dăruia prin pedeapsa cea bănească pe care legiuia să i-o plătească lui ginerele cel silnic ori cel cleveitor. Căci, cu adevărat, și de daruri este vrednic acel tată care s-a silit de a crescut-o pe fiica sa astfel încît ori și-a păzit cu de-adinsul fecioria sa în-treagă pînă la nuntă, fără a se lipsi de ea; ori, dacă s-a lipsit de ea, s-a lipsit de silă. Fapta bună a fiilor îi arată norociți și fericiți pe născători; fiilor le este podoabă și har, iar născătorilor cunună, și slavă și răsplătire.

Dar poate cineva, socotind aici cu de-adinsul, va cerceta și mai încolo și va căuta să afle pentru ce oare tatăl fetei celei cleveite după nuntă lua îndoit (adică suta de sicli), iar tatăl celei silite mai-nainte de nuntă lua jumătate (adică cincizeci de didrahme). Poate pentru că acesta a isprăvit a o păzi fecioară pe fiica lui numai pînă la o vreme, iar acela s-a norocit a o păzi pe ea nebîntuită pînă în sfîrșit, pînă la însoțirea cea cu nuntă. Însă – vai! – de s-ar face în vremile acestea astfel de judecăți, cît de puțini părinți s-ar afla vrednici a lua spre răsplătire fie suta de sicli, fie cele cincizeci de didrahme!

47

Legea Slovei îl oprea de la preoție pe cel scopit, și pe cel ciuntit, și pe cel născut din curvie. Legea Darului privește numai la omul cel din lăuntru

Sinagoga evreiască nu primea să-i bage în slujba sa bisericească nici pe aceia cîți erau lipsiți și vătămați în vreun fel la părțile născătoare, nici pe aceia cîți își aveau nașterea din curvie: „Nu va intra scopitul, nici ciuntitul! Nu va intra cel născut din curvie în biserica Domnului!” (*A doua Lege* 23:1, 2). Prea cu cuviință! *Legiuirea cea Veche* privea la înmulțirea neamului Israelitean; drept aceea, spre blagoslovenia și fericirea unei stări norocite, fagăduia nașterea de fi, precum spre blestem nenașterea și sterpiciumea. Și aceasta pînă ce avea să vină Cel așteptat, prin a Cărui naștere mai presus de fire și prea-slăvită s-a iconomisit a se arăta născătoare încă și însăși fecioria: „Iată fecioara va lua în pintece și va naște fiu” (*Matei* 1:23).¹

Apoi, *Legiuirea cea Veche* deslușea și deosebea cu multă scumpătate împărțirile genealogice ale semințiilor și ale neamurilor, voind a se păzi

¹ „Judeii spun că proorocul a spus «tinăra», iar nu «fecioara». Lor, putem să le răs-pundem că în *Scriptură* «tinăra» sau «fecioară» înseamnă același lucru, căci «tinăra» este numită cea nescricată. Iar dacă nu naștea o fecioară, atunci cum ar fi fost semn și lucru prea minunat? Ascultă-l pe proorocul care zice: «Pentru aceasta, Domnul meu vă va da un semn» (*Isaia* 7,14). Deci, Evreii, din răutatea lor cea de voie strică *Scriptura* și, în loc de «fecioară», pun «tinăra». Dar – ori «tinăra» de se află, ori «fecioară» – se cuvine să o înțelegem pe cea care avea să nască în chip negrăit” (Teofilact) (*n. m.*)

neamestecate semințiile lui Israil prin neamestecata înlănțuire a moștenirii strănepoților, ca să fie fără de îndoială (cînd va veni) Cel ce era să vină după proorocie. Încît ce loc avea atunci în biserica Domnului ori famenul și ciuntitul, ori cel ce se năștea din curvă? Prin acela, cu totul nu se păzea vreo înlănțuire de naștere; prin acesta, moștenirea nașterii se amesteca. Noi, „Israilitenii” Darului, nu avem trebuință de niște pîndiri ca acesta întru *Testamentul* nostru, fiindcă Domnul Dumnezeu ce avea să vină ni S-a arătat nouă de-acum. La noi, famenul, și cel ciuntit și cel născut din zămislire curvească nu cade și nu se leapadă pentru acestea de la biserica lui Hristos, dacă el se va păzi întreg și nerănit cu sufletul și credincios și adevărat fiu cu duhul. Fiindcă Legea Slovei, pîndindu-le trupește pe acelea cîte se potriveau la iconomia de atunci, prin pîndirea metehnelor din afară mai-nainte însemna totodată și mai-nainte cerea cu închipuire pîndirea și mai-nainte păzirea omului celui din lăuntru, pe care Legea Duhului o pîndește după cuvîntul cel dintîi și mai de căpătenie la iconomia aceasta a Darului. Lege care cu adevărat nu îl primește în biserica Domnului nici pe sufletul cel nenăscător, nici pe cel rău-născător, precum prea-bine învață și Sfințitul Părinte Teodorit: „Căci, prin acestea. (*Legea*) însemnează nenașterea sufletului. Căci străină Îi este lui Dumnezeu nerodirea bunătăților... Și, precum oprește nerodirea, așa scoate afară și rodul cel rău” (întrebarea a 25-a la *A doua Lege*).

48

Amonitul și Moavitul se închideau afară din biserica Domnului în veac, iar Idumeul și Egipteanul pînă la o vreme. Pentru ce?

Legea i-a închis afară din biserica Domnului pe Amoniți și pe Moaviți la fel ca pe cei ce se nășteau din curve, pentru că aceste două neamuri erau cu adevărat feciori neadevărați, ca unele ce se trăgeau din amestecarea de sînge cea prea fără de lege și cu totul de rușine a lui Lot cu cele două fiice ale lui. Adică Moaviții din Moav, cel născut din fiica cea mare; iar Amoniții din Amon, cel născut din cea mai tînără. Încît închiderea acestora afară din sinagogă s-a poruncit să fie pentru totdeauna și nemaichemată înapoi: „Amonitul și Moavitul nu va intra în biserica Domnului nici pînă la al zecelea neam!” (*A doua Lege* 23:3). Iar aceasta este – precum tîlcuiește însăși *Dumnezeiasca Scriptură* – pînă în veac, adică în toate neamurile vor fi închiși afară. Pentru că numărul se întinde pînă la zece, iar de la zecime încolo nu este altă mergere înainte, decît oarecare repetare dusă înainte și o întoarcere a zecimii.

Dar cum? Amonitul și Moavitul se închid afară „pînă la al zecelea neam”, adică pentru totdeauna și în veac, iar Idumeii și Egiptenii doar pînă

la o vreme? Căci, venind după al treilea neam, aceștia erau primiți. *Dumnezeiasca Scriptură* n-a tăcut pricina osebirii: Amonitul și Moavitul, afară de spurcăciunea aceea necurată și pingărită a amestecării de sînge ce s-a zis și de nespusa și neștearsa naștere de fii neadevărați care a urmat de acolo, au mai arătat și multă vrăjmășie asupra Israilitenilor, la ieșirea acestora din Egipt. Căci – în loc să-i întîmpine cu blîndețe cu pîine și cu apă și să le poarte de grijă cu dragoste prietenească, ca unor străini și săraci trecători, ori măcar să le dea voie să treacă cu pace și fără supărare prin hotarele lor – ei au făcut dimpotrivă, și le-au stat împotrivă cît au putut și l-au năimit pe acel fermecător Valaam ca să blesteme neamul Domnului. Și încă, ce e mai rău, după acestea au uneltit (după vicleana sfătuire și învățătură a răului vrăjitor) amăgirile cele îndulcitoare ale femeilor și ale ficelilor lor ca pe niște mijlociri lucrătoare, ca să înduplece norodul a se depărta de la Dumnezeu, tirîndu-i pe mulți la slujirea de idoli și la păgînatate (*A doua Lege* 23:4, 5). Drept aceea, norodul Israilitean nu trebuia și nu-i era de folos a avea de aici înainte vreo împărtășire și împreunare cu dînșii nici pînă la un cuvînt de vorbă: „Nu vei ura lor cele de pace și cele de folos lor în toate zilele tale, pînă în veac!” (la fel, stih 6). Dar, neavînd zisele pricini către Idumei și către Egipțeni, Israilitenii aveau de altfel și oarecare ținere, și apropiere și oarecare îndatorire [către aceștia] care nu-i ierta a rămîne neîmpăcați și neuniți pentru totdeauna către aceste două neamuri. Idumeii, ca unii ce se trăgeau din Isay, erau de același neam cu Israilitenii; iar Egipțenii, fiindcă i-au primit de demult lîngă ei ca nemernici și nu puțin i-au odihnit prietenește pe strămoșii acestora, erau făcătorii lor de bine. De unde – către Idumei pentru a singelui împărtășire, iar către Egipțeni pentru cîștigarea primirii celei prietenești de la început – Israilitenii erau datori a se arăta în cele din urmă prieteni pașnici, mulțumitori și de aproape: „Nu-l vei urî pe Idumeu, că este fratele tău! Nu-l vei urî pe Egipțean, căci nemernic ai fost în pămîntul lui! Dacă li se vor naște lor fii, la al treilea neam vor intra în biserica Domnului” (*A doua Lege* 23:7, 8). N-o vei defăima pe rudenia veche, nu vei uita facerea de bine făcută mai-nainte, pe care ai luat-o în dar! Și, dacă se va întîmpla a mijloci vreo deosebire și înstrăinare a unuia de altul, sîrguiește-te a înnoi legătura cea din dragoste și din prietenie dinainte. Dar, dacă pe de o parte vor lipsi pricinile cele prea-tari ale împărtășirii și unirii, iar pe de altă parte omul s-a pornit cu vrăjmășie asupra ta – nu atît ca să te vatăme la ale vieții, cît să te bîntuiască și să te păgubească și la cele duhovnicești, la cele cuviincioase spre viața sufletului însuși, meșteșugind a te aduce încă și la apostasie¹ asupra Însuși Dumnezeului celui Preaînalt – departe [să stai] atunci de unul ca acesta, departe pînă la al zecelea neam și

¹ Răzvrătire (*n. tr.*).

pînă în veac! Și „ochi” al tău de va fi el, după ținerea rudeniei, scoate-l pe el! Și „mînă” a ta dreaptă de va fi – după cuvînt de facere de bine mai-nainte învisticierită, ori încă și de vreun dar mai-nainte dat – tai-o de la tine pentru totdeauna! (vezi mai sus la paragraful 20).

49

Ocara și batjocura nu este glumă nici asupra vrăjmașilor ce tăbărăsc împotriva spre război

Departa fie de cucernica și cinstita gură ocărîtoarea batjocură asupra altuia! Israilitenilor nu li se ierta nici cînd ieșeau la război a porni limbă ocărîtoare asupra vrăjmașului împotriva căruia se oșteau: „De vei ieși să tăbărăști asupra vrăjmașilor tăi, te vei păzi despre tot graiul rău” (*A doua Lege* 23:9). Îți este vrăjmaș cu adevărat cel ce se adună împotriva ta, dar îți este vrăjmaș politic, nu din obicei. Te lupți împotriva vieții ori a slobozeniei lui, nu a așezării lui celei de voie și a plecării sufletului lui spre altele. Legea războiului dă în mîinile tale arme asupra lui, nu limbii tale ca niște arme cuvinte ocărîtoare. Oarecînd, și oarecare înțelept arhistrateg l-a mustrat cu mînie pentru aceasta pe un ostaș ocărîtor și batjocoritor, care bîrfea și săgeta cu ocările cele mai urite asupra vrăjmașului ce se aduna împotriva lui. Și, mîniindu-se, arhistrategul a zis către dînsul: Taci! Eu te-am adus ca să bați război cu vrăjmașul meu, nu să-l ocărăști. La împotriva întinderea celor de alt neam asupra Israilitenilor cea dintre Suhot și Azica, cînd Goliat cel de patru coți și mai mult chema la monomahie¹, ce s-a folosit el ocărînd și lăudîndu-se că a ocărît oastea lui Israil (*1 Împărați* 17:10)? Ce a isprăvit batjocorindu-l și necinstindu-l pe tinerelul David, un gol împrășcător [cu pietre] ce ieșise spre întîmpinarea lui? „Și l-a văzut Goliat pe David, și l-a ne-cinstit pe el” (la fel, stih 42). De ar fi putut – trebuia a se nevoi să-l zdrobească cu sabia sa cea mare, și cu sulița sa cea grea și cu mazdracul [lancea] său cel lung, „care era ca un sul al țesătorilor” – iar nu să-l bîrfească și să-l blesteme. „Și l-a blestemat cel de alt neam pe David întru dumnezeii lui” (la fel, stih 43). Precum se vede, mojicescul și netrebnicul nărav de acest fel era obișnuit și vechi la neamurile cele barbare. Și, întru războaie, semințiile barbare uneltesc ocară și batjocura ca pe o armă asupra potrivnicilor și asupra noastră pînă în ziua de astăzi. Dar *Sfințita Lege* nu sloboade nicidecît astfel de netrebnicie: „De vei ieși să tăbărăști asupra vrăjmașilor tăi, te vei păzi despre tot graiul rău!”

¹ La război între doi (*n. tr.*).

50

Buna rînduială cea cinstită și întreg-înțeleaptă se cere și întru taberele oștenești

Cu lucrul și cu adevărul, o oaste luptătoare nu este nimic altceva decît o adunare numeroasă de niște bărbați viteji, adunați de oarecari voievozi oștenești de deosebite trepte, care se povățuiesc, se orînduiesc, se ocîrmuiesc și se poruncesc cu bună rînduială spre izbîndirea neamului și a patriei și spre înfrîngerea potrivnicilor asupra cărora se sirguiesc împotriva. Adunarea de acest fel se povățuiește, și se îndreptează și se mișcă simțitor de către începătorii de oști; dar cel dintîi povățuitor al oștii este Dumnezeuul oștilor, Preaînaltul Savaot, fără de a Cărui povățuire, și ajutor și apărare, nici știința meșteșugului oștensc, nici arătarea vitejiei, nici puterea armelor nu poate ceva. Deci, încredințîndu-se deplin de aceasta, toți ostașii – și mici, și mari, de la cel dintîi pînă la cel mai de pe urmă – se cade a petrece cu toată întregă-înțelepciune, și curăția și sfințenia și în tabără, și în stroi¹ și oriunde petrec: „Și va fi tabăra ta sfîntă!... Să nu vadă Dumnezeu la tine ceva de rușine, și să Se depărteze de la tine” (*A doua Lege* 23:14). Și se vor purta astfel, aducîndu-și aminte totdeauna și înțelegînd că în mijlocul taberei de-a pururea se află de față și umblă prin mijlocul celor ce se oștesc Acela de la Care chiar își nădăjduiesc mîntuirea, și împuternicirea și biruința: „Căci Domnul Dumnezeuul tău umblă prin mijlocul taberei tale spre a te scoate pe tine și a-l da pe vrăjmașul tău înaintea feței tale” (la fel, același stih).

Ce bun semn [ostășesc] de recunoaștere, dacă adevărul acesta s-ar fi dat de obște în fiecare zi, după obișnuita rugăciune a ostașilor, în tot lagărul Creștinilor ostași! Ce folositoare propovăduire, dacă cineva ori oarecari orînduiți propovăduitori spre aceasta – umblînd împrejur seara, și dimineața și la amiaza zilei – ar striga aceste graiuri cu mare glas către toți ostașii – și către cei mai de sus, și către cei mai de jos – ca un semn de recunoaștere ostășesc: Ostașule, Domnul Dumnezeuul tău umblă prin mijlocul taberei tale spre a te scoate pe tine și a-l da pe vrăjmașul tău înaintea feței tale!

51

Isprăvile din faptele cele prea-rele și necurate sînt fără ispravă și de Dumnezeu urîte. Încă și însăși milostenia dată ori aferosirea hărăzită din răpire și din nedreptate este uriciune Domnului

Dumnezeiasca și sfințita *Lege* nu numai că oprește Israilitenilor împreunările cele pîngărire și necurate ale amestecărilor curvești – „Nu va fi

¹ Sir, formație de luptă (*n. m.*).

curvă din ficele lui Israil și nu va fi curvar din fiii lui Israil!” (*A doua Lege* 23:17) –, ci oprește încă de la cei dați către lucrările de rușine de acest fel tot prinosul și aferosirea lor, ca pe una urită și cu totul neprimită de Dumnezeu, care ori de alții se dă lor după chipul luării de dajdii sau al dării de bir, sau și de la sine-le se aferoșește de voie: „Să nu fie luători de dajdii de la ficele lui Israil, pentru nici o făgăduință, din fiii lui Israil!” (*A doua Lege* 23:18).¹ „Și «luător de dajdie» – zice Teodorit – îl numește pe săvârșitorul [curviei], iar «cel ce dă dajdie» pe cel ce se învață răul [acesta].” Iar Procopie îl cuiește că – „prin niște numiri ca acestea, adică a «luătorului de dajdie» și a celui «ce dă dajdie» – *Legea* însemnează că erau oarecari votri², care adunau [bani] ca niște dajdii din niște năimiri ca acestea.” Asemenea și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei – tilcuind încă și mai luminat pricina acestui fel de lucrare prea-rea și cu totul de rușine și întăritându-se oarecum spre minie, fiindcă și în vremea sa se lucra de oarecari – adaugă, închipuind cuvîntul cu întrebare: „Și ce? Nu se biruiesc unii de dări rele și nu strîng arginți, ticăloșii, punîndu-le pe slujnicele lor înaintea celor ce le voiesc?” (Dumnezeiescul părinte se sfia a adăuga aici zicînd și ceva mai greu, adică de părțile bărbătești [bărbații] pe care poate îi cumpărau.) Și, punînd iarăși înainte aceeași parte a *Scripturii*, același [părinte] zice încă: „Însă «dăjdieri» ar fi cei ce dau «dajdiile» ca de nevoia altora, adunînd celor cumpărați nămirile cele de înverșunare.” Deci *Dumnezeiasca Lege* leapadă și oprește folosurile [dobîndite] din niște cîștiguri ca acestea ca pe niște prea-rele, și prea-urite și care covîrșesc toată spurcăciunea păgînată-ții și a necuvioșiei: „Nu vei aduce năimire de curvă, nici schimb de cîine în casa Domnului Dumnezeuului tău spre toată făgăduința, căci uriciune este Domnului Dumnezeuului tău” (*A doua Lege* 23:19).

Dar Filon Evreul – după acestea ce se aduc din asemenea rele cîștiguri, pe care *Legea* le oprește și neprimite le judecă – a întins oprirea și către alte feluri de răutate, scriînd: „Foarte bine s-a scris și aceea întru sfințitele capitole ale *Legii*: a nu se primi în biserică plata curvei, curvă care își vinde ceasul său și, pentru retele plăți, alege viața cea de ocară.” Iar după acestea de aici, adaugă: „Și, dacă darurile cele de la o muiere curvă sînt nesfințite, cum nu mai virtos cele de la un suflet curvar? – care s-a lepădat pe sine-și, pentru rușinea și ocară cea mai de pe urmă: pentru beții, lăcomii, iubiri de argint, iubiri de slavă, iubiri de îndulcire și alte mii de feluri de patimi, și de boli și de răutăți.”

¹ În ediția *Vechiului Testament* aflată în uz, e așa: „Cîștigul de la desfrînată și prețul de pe cîine să nu-l duci în casa Domnului Dumnezeuului tău pentru împlinirea oricărei făgăduințe, căci și unul și altul sînt uriciune înaintea Domnului Dumnezeuului tău!” (*n. m.*)

² „Proxeneți”, „codoși” li se zice acum (*n. m.*)

Drept aceea, întorcându-ne gândul la cuvîntul pentru milostenia către cei lipsiți ori la cel pentru aferosirea darurilor și hărăzirilor ce se aduc în biserici, noi socotim că și Creștinii trebuie a lua bine aminte și la împlinirea unor faceri de bine ca acestea, ca să fie bine primite la Domnul. Unii socotesc că – aducînd [lui Dumnezeu] (ori prin dare către săraci, ori prin face-rea de bine și aferosirea la biserici și la monastiri) ceva parte din adunările relei agonisiri ori din răpirile cele din nedreptate – socotesc, am zis, că acestea sînt primite la Dumnezeu. Se amăgesc. Și milele acestea, și facerile acestea de bine sînt de asemenea daruri nesfințite ale unui suflet curvar, precum judecă și prea-drept hotărăște Filon. Și legea este arătată: „Nu vei aduce plata curvei, nici schimb de ciine în casa Domnului Dumnezeuului tău pentru nici o făgăduință, căci uriciune sînt amîndouă Domnului Dumnezeuului tău!” (*A doua Lege* 23:19).

52

Pentru luarea cametei

Pe Evreul – căruia îi era iertat să-l împrumute cu camătă pe cel de alt neam: „Pe cel străin îl vei împrumuta cu camătă” (*A doua Lege* 23:20) – *Legea* îl oprea a face aceasta către Evreul cel de un neam și frate al său: „Pe fratele tău nu îl vei împrumuta cu camătă!” (aceiași stih). [Dacă așa Evreului], atunci Creștinului – căruia nu i s-a iertat nicidecum împrumutarea cu camătă, nici întru această deosebire a celui de alt neam și străin, căruia mai ales i s-a oprit și a împrumuta cu nădejdea luării înapoi chiar a capetelor pe care le-a dat: „Să nu împrumutați pe aceia de la care nădăjduiți a lua înapoi!” (*Luca* 6:36), celui căruia i s-a zis: „Tot celui ce îți cere, dă-i! Și de la cel ce ia pe ale tale nu cere înapoi!” (la fel, stih 30) – Creștinului cum nu-i este călcare de poruncă învederată și arătată a-l sugruma cu luarea dobînzii (și, de multe ori, cu prea-grea luare a dobînzii) pe fratele său cel sărac, pe cel de un neam și de o credință? Cămătarnicii nu numără lucrul acesta în rînduială de călcare de lege, ci chiar îl rînduiesc întru cuvîntul dreptății. Ci, precum prea-bine învață Teodotit al Chirului, camătă este un fel de lăcomie; iar lăcomia (ce răspund la aceasta lingătorii de camătă?) nu este păcat?

Dumnezeiescul părinte David, viețuind după slujirea *Legii*, mai-nainte vestește desăvîrșirea evanghelică (cea poruncită în punerea de lege a Darului) și prin depărtarea cămătăriei. Și – punînd înainte în chip de întrebare: „Doamne, cine va locui în lăcașul Tău? Sau cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al Tău?” – răspunde, între altele, că și „cel ce n-a dat aproape-

¹ „Doamne, cine va locui în lăcașul Tău? Și cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al Tău?” (*Psalmul* 14:1). „Zice: Cine este vrednic – o, Stăpîne! – să stea în Biserica Ta și să vie-

lui său argintul său cu camătă și daruri asupra celor nevinovați n-a luat.” Unde le mai însemnăm și pe acestea două. Întîi, că în psalmul acesta împăratul și proorocul l-a numărat pe cel ce se depărtează de cămătărie împreună cu cei ce se iscusesc la cele mai vestite fapte bune: adică cu cel ce umblă, cu cel ce viețuiește fără prihană și lucrează dreptatea curat; și cu cel ce are adevărul în inimă, adică cu cel ce grăiește adevărul; și cu cel ce nu viclenește cu limba, nici nu face rău aproapelui său și nu-l defaimă pe cel ce cade în primejdie; și cu cel ce-i defaimă, adică-i socotește ca pe un nimic, pe cei ce viclenesc, dar îi slăvește și-i cinstește pe cei ce se tem de Dumnezeu; și cu credincioșii încă, cu cei ce nu calcă, ci păzesc jurămîntul cu care s-au jurat; la cea de pe urmă, încă și cu cel ce nu ia nicicum daruri cînd judecă asupra celor nevinovați (*Psalmul 14:2-5*).¹ Cu cei de acest fel îl numără împreună proorocul și împăratul pe cel ce nu dă argintul său în camătă. Și dimpotrivă: pe cel cămătarnic cu care îl socotește împreună? Nu este cu adevărat arătat dintr-o dreaptă socoteală că cu cei dimpotrivă? Drept aceea, după hotărîrea proorocului și împăratului, cămătarul nu umblă lucrînd dreptatea, ci este nedrept; este viclean cu limba, este făcător de rău în faptă; este defăimător al celor ce cad în primejdii, lăudător al celor ce fac rele, necinstitor ori defăimător al celor ce se tem de Dumnezeu; și,

țuiască în cetatea Ta? În ce fel se cuvine să fie acesta? Care meșteșugiri folosind? Căci «lăcaș» numește biserica lui Dumnezeu, iar «munte sfînt» – Ierusalimul!” (Teodorit) (*n. m.*).

¹ „Cel ce umblă fără prihană și lucrează dreptate.» Unul ca acesta – zice – se cade să se facă izbăvit de răutate, să fie slobod de toată prihana și să lucreze cu sîrguință toată fapta bună. Fiindcă «dreptate» numește aici fapta bună cea desăvîrșită. Pentru aceea, arată felurile acesteia: «Cel ce grăiește adevăr în inima sa, care n-a viclenit cu limba sa, și n-a făcut vecinului său rău». Căci el se cuvine să aibă slobodă de minciună nu numai limba, ci însăși mintea, și să se facă cu totul izbăvit de vicleșug și de fățarnicie, încît nici o vătămare să nu treacă de la dînsul spre aproapele. Și foarte cu urmare a pomenit mai întîi inima, apoi limba și apoi fapta, căci înaintea lucrului povățuiește cuvîntul, iar înaintea cuvîntului – mintea.

«Și ocară n-a luat asupra celor de aproape ai săi.» Și dacă oarecare ar cădea în vreo primejdie, nu se cade a-l împila, și a-l apăsa și a ne pune asupra-i, ci mai vîrtos a ne împărtăși de mîhnire, după legea apostolească ce poruncește să plîngem cu cei ce plîng.

«Defăimează-se înaintea lui tot cel ce viclenește.» Iar dacă cineva ar fi ales viața cea fără de lege, pe acesta să-l socotească de trei ori ticălos, măcar de i-ar și merge bine și ar avea norocirea cea desăvîrșită bună. Că, de vreme ce a scos afară defăimarea, după cuvîntă a adăugat aceasta, învățîndu-ne deosebirea bărbaților celor buni și a celor răi: «Iar pe cei ce se tem de Domnul îi slăvește.» Zice: Cuvios lucru este a-i cinsti și a-i învrednici de toată cucernicia și cinstea pe cei ce au multă evlavie și sîrguință către cele dumnezeiești.

«Cel ce se jură vecinului său și nu se leapădă. Argintul său nu l-a dat în camătă și daruri asupra celor nevinovați n-a luat.» Jurămintele să fie întărite de adevăr, și lăcomia să nu întineze venitul. Iar felul lăcomiei este dobînda. Judecătorul să fie prea-fără de mită și să scoată hotărîrea curată de daruri, pentru că darea de daruri, adică de mită, strică dreptatea” (Teodorit) (*n. m.*).

în sffârșit, nelegiuit luător de daruri la judecăți. Și, chiar dacă nu e vinovat cu de-adinsul după toate acestea zise, este la multe și cel puțin de-o tagmă [cu cei care fac acestea]. Și, fiind unul dintre dinșii, trebuie a se număra împreună cu dinșii.

Al doilea, mai însemnăm că, vorbind întru cele zise de „aproapele”, proorocul și împăratul nu-l înțelege numai pe cel de un neam și de o seminție, ci simplu pe om. Și, prin cele ce zice, mai-nainte vestește desăvârșirea legiurii evanghelice ce avea să fie.¹ Evreii erau neputincioși și încă nepri-mitori de această desăvârșire. Ei erau pruncii *Legii* și era nevoie a se învăța

¹ „Voind să se îndrepteze pe sine, [învățătorul de *Lege*] a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu? Iar Iisus, răspunzînd, a zis [pilda celui căzut între tilhari]. Care din acești trei îți se pare că a fost aproapele celui căzut între tilhari? Iar [învățătorul de *Lege*] a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea!” (*Luca* 10:29-37).

„Lăudindu-l Mîntuitorul pe legiuitor, el a scos la arătare trufia sa. Căci a zis: «Și cine este aproapele meu?» – socotind că, drept fiind, nu are pe nimeni asemenea cu el și aproape pe cu fapta bună. Căci el socotea că numai dreptul este aproape dreptului. Deci, vrînd să se îndrepteze pe sine și să se înalțe mai presus decît toți oamenii, zice cu trufie: «Și cine este aproapele meu?» Iar Mîntuitorul – ca Cel ce este Făcător și-i știe pe toți o singură zidire nu după lucrări, nici după vrednicii, ci după fire – îl hotărăște pe aproapele. Căci zice: Să nu socotești că, de vreme ce ești drept, nimeni nu este asemenea ție! Căci toți cei ce sînt împărțășiți de această fire îți sînt aproape ție. Deci fă-te și tu aproape lor, nu cu locul, ci cu dragostea și cu purtarea de grijă către dinșii. Drept aceea îți și aduc spre pildă pe Samarinean, ca să-ți arăt că așa cum acesta s-a făcut aproape celui ce era vrednic a se milui, măcar că avea deosebire cu viața, tot astfel și tu să te arăți pe tine aproape cu milostivirea și de sine-ți chemat să mergi spre ajutor.

Deci, din pilda de față, ne învățăm și acestea: adică a fi gata spre milă și a ne sili să ne facem aproape ai celor ce au trebuință de ajutorul nostru. Dar ne învățăm și bunătatea lui Dumnezeu cea către om. Căci firea omenească se pogora de la «Ierusalim», adică de la petrecerea cea fără tulburare și pașnică, fiindcă «Ierusalim» se tilcuiește «vedere a păcii». Și unde se pogora? În «Ierihon» – cel ce este în cale, și jos și înecăcios cu zăduful – adică în viața cea pătimasă. Și vezi, n-a zis că «s-a pogorît», ci că «se pogora», căci firea omenească se pleca la cele de jos pururea: adică nu o dată, ci în toată vremea se îndeletnicea întru viața cea pătimasă.

Și a căzut între «tilhari», adică între draci. Căci, de nu se va pogori cineva de la înălțimea minții, nu cade între draci. Care, după ce l-au dezbrăcat pe om și l-au lipsit de hainele faptei bune, atunci l-au rănit cu rănile păcatului. Căci, mai întîi ne golește pe noi de tot gîndul bun și de acoperămîntul lui Dumnezeu, și apoi aduc asupra-ne rănile păcatului.

Și a lăsat firea omenească «abia vie», adică jumătate moartă, fie pentru că sufletul este nemuritor, iar trupul muritor, încît o jumătate a omului este supusă morții; fie pentru că firea omenească nu era cu totul deznădăjduită, ci nădăjduia să aibă mîntuire în Hristos, încît nu era moartă cu totul: căci moartea a intrat în lume pentru căderea lui Adam, dar avea să se strice pentru îndreptarea lui Hristos (*Romani* 5).

Iar prin «preot» și «levit», să înțelegi *Legea* și pe prooroci, căci aceștia voiau să îndrepteze firea omenească, dar n-au putut. Fiindcă zice Pavel: «Cu neputință este a curăți păcate cu sînge de viței și de țapi» (*Evrei* 10:4). Deci li s-a făcut milă de om și au socotit să-l tîmăduiască, dar apoi s-au întors iarăși înapoi biruindu-se de țaria rănilor, căci această însemnă ceea ce zice: «Au trecut pe alături.» Căci, într-adevăr, *Legea* a venit și a stat

învățăturile cele mai ușoare ale dreptății puțin câte puțin; pînă ce, venind la vîrstă și făcîndu-se bărbați ai Darului, se vor învăța cele mai înalte. Această vreme a fost cea din zilele arătării în trup a Domnului și Mîntuitorului nostru, și de atunci bărbații Darului sîntem noi, Creștinii, cei ce am crezut întru Dînsul. La Evrei, lumina era amestecată cu oarecare umbriri; la noi, la Creștini, s-au ridicat umbrele: „Noaptea a trecut și ziua s-a apropiat”

deasupra celui ce zăcea; dar apoi, neputînd a-l tîmădui, s-a întors, ceea ce însemnează cu-vîntul acesta: «a trecut pe alături».

Și vezi ce înțelegere are aceasta: «din întîmplare»; căci, într-adevăr, *Legea* nu s-a dat într-adins, ci pentru neputința omenească, fiindcă aceasta nu putea să primească dintru început taina lui Hristos. Pentru aceasta zice că «preotul» – adică *Legea* – a venit să-l tîmăduiască pe om «din întîmplare», iar nu într-adins. Iar Domnul și Dumnezeu nostru – Cel ce «S-a făcut blestem, pentru noi» și S-a numit și «Samarinean» (*Galateni 2, Ioan 8*) – «a venit la noi [anume]», adică făcînd chiar pricină a căii și punînd ca scop să ne vindece pe noi, iar nu cercetîndu-ne în treacă și nici trecînd pe alături; și a petrecut și a vorbit împreună cu noi fără de nălcuire. Deci «a legat îndată rănile», nelăsînd mai mult a fi slobodă răutatea, ci legînd-o pe dînsa.

Și a turnat «unt-de-lemn» și «vin»: «untul-de-lemn», adică cuvîntul învățaturii care îndeamnă prin cele bune; iar «vinul» e cuvîntul care aduce spre fapta bună prin cele înfricoșate. [...] Și Domnul a pus firea noastră cea rănită pe «dobitocul Său», adică pe Trupul Său. Căci ne-a făcut pe noi mădulare ale Sale și părtași Trupului Său și, zăcînd noi jos, ne-a înălțat la vrednicia aceea de a fi un trup împreună cu El.

Iar «casă de oaspeți» este «Biserica», aceea care-i primește pe toți. Fiindcă *Legea* nu îi primea pe toți, căci zice: «Moavit și Amonit nu va intra în Biserica lui Dumnezeu» (*A doua Lege 23*). Iar acum, cel ce se teme de Dumnezeu este primit înaintea Lui din tot neamul (*Fapte 10*), dacă va voi să creadă și să se facă parte a Bisericii. Căci pe toți îi primește: și pe păcătoși, și pe vameși. Și vezi înțelegerea cea cu de-amăruntul la ceea ce zice: că, ducîndu-l la o casă de oaspeți, «a purtat grijă de dînsul». Căci mai-nainte de a-l duce la aceasta numai i-a legat rănile. Deci ce este ceea ce a zis? Că – după ce s-a urzit Biserica și s-a făcut «casă de oaspeți», adică după ce a crescut credința mai în toate neamurile – atunci a venit și darul Sfîntului Duh și darul lui Dumnezeu se întindea (și aceasta o vei cunoaște din *Faptele Apostolilor*).

Și ține chip de primitor de oaspeți tot apostolul, și dascălul și păstorul, cărora Domnul le-a dat «doi dinari» – adică cele două *Legi*, pe *cea Veche* și pe *cea Nouă* – căci amîndouă poartă chipul aceluiași Împărat, fiindcă sînt cuvinte ale aceluiași Dumnezeu.

Deci pe acești «dinari» i-a lăsat Domnul, cînd S-a înălțat la Ceruri, Apostolilor și celor [așezați] episcopi și dascăli după vremi. Și cu dreptate a zis: «orice vei mai cheltui de la tine, Eu voi da ție», căci cu adevărat au mai cheltuit de la ei Apostolii, mult ostenîndu-se și semănînd învățătura în tot locul. Ci și dascălii cei după vremi, tilcuind *Legea cea Veche* și *Cea Nouă*, multe au mai cheltuit de la dînșii, pentru care își vor lua plată cînd se va întoarce Domnul, adică la a Doua Venire. Căci atunci flecare din ei îi va zice Lui: Doamne, mi-ai dat doi dinari, iată alți doi am mai cheltuit. Către care va zice și El: «Bine, slugă bună!» (*Matei 25*)” (Teofilact al Bulgariei, în tilcuirea evangheliei lui Luca).

Am dat aici întregă această lungă tilcuire pentru a vedea în sfîrșit Cine este adevăratul „aproape” al nostru. Și Acesta e Însuși Hristos, singurul Care ne poate ajuta în toate împrejurările acestei vieți grele și primejdioase (*n. m.*).

(*Romani* 13:12).¹ Dacă la aceia împărtașirea și iubirea de oameni se hotăra împrejur pînă la frați și la ai săi, la noi trebuie a se lăși către toți, adică și către înșiși străinii și către cei de altă seminție. Învățătura aceasta se tilcuiește prea-frumos de dumnezeiescul părinte Chiril al Alexandriei: „Și – fiindcă mintea celor ce sînt în dregătorii nu este foarte tare pentru dreptate, spre a sfătui fără prihănire – ca să se poată binele, *Legea* sporește cîte puțin, povățuind către aceasta și după chipul dreptății măsoară și amărungi-mea milostivirii către un frate și de aproape, și îmbelșugarea către cei străini și împărtașirea către toți, păzind-o cu povățuire pe cea mai desăvîrșită. Căci, pînă la vremea îndreptării, era umbra [desăvîrșirii], iar vremea aceasta era cea a arătării lui Hristos.” Asemenea învață și Teodorit al Chirului: „Acestea – zice – se potrivesc nu mai puțin la noi decît la cei vechi.” Iar această zicere închipuită după chipul micșorării arată mai puternic adevărul celor zise, adică zicerea „nu mai puțin la noi decît la cei vechi” însemnează „cu mult mai virtos la noi decît la cei vechi”. Din care, urmînd întru povestirea sa, același părinte adaugă: „...fiindcă, pe lîngă punerea de lege cea veche, am primit-o și pe cea nouă, și mai mare dar am cîștigat.” Așa, cu adevărat! Dacă, la pricina cămătăriei, Evreul avea voie a deosebi pe cel de un neam și rudenie de cel de alt neam și străin, deosebirea aceasta nu are loc la Creștini, mai ales la cele ce privesc la dreptate, și la împărtașire și la iubirea de oameni. Cel de aproape al Creștinului este omul, omul este „aproapele”, precum s-a dovedit prin pildă că și Samariteanul i-a fost de aproape Iudeului.

¹ La acest loc de la *Romani*, Teofilact tilcuiește așa: „Adică noaptea vieții acesteia – zi ce – se află pe sfîrșite, fraților. Să socotim, de pildă, că noaptea ar fi de douăsprezece ceasuri; deci, cînd trec zece ceasuri, zicem că a trecut noaptea și că ne aflăm către sfîrșitul ei. Iar Apostolul numește «noapte» viața aceasta, din pricina întunericii simțit și gîndit al răutății care se află într-însa și din pricină că viața și socoteala fiecărui om este întunecată și ascunsă, și nu știe cineva de este bună ori rea. Iar «zi» numește veacul viitor, pentru lumina pe care o au dreptii și pentru că atunci se arată cele ascunse ale tuturor oamenilor. Iar în *Sfînta Evanghelie*, dimpotrivă, «zi» se numește viața aceasta, fiindcă întru aceasta este vremea potrivită pentru a lucra fapta bună; iar «noapte» se numește veacul viitor, pentru că atunci nu se mai poate lucra binele: «Căci Mie – zice Domnul – Mi se cuvine a face lucrurile Celui ce M-a trimis pînă ce este ziua, căci vine noaptea, cînd nimeni nu poate lucra» (*Ioan* 9:4). „Iar Sfîntul Ciprian numește «noapte» vremea dinainte de Hristos, iar «zi», vremea de după Hristos. [...] Alții numesc «noapte» vremea păgînatății ori a elinismului, iar «zi», învierea ce va să fie (la Coresi). Iar marele Vasilie zice: «Chiar dacă obșteasca zi a sfîrșitului întregii lumi este departe, aceea a ieșirii fiecărui (adică a morții), care este sfîrșitul fiecărui om, este aproape de față; și de aceea, avînd-o înaintea ochilor, trebuie să ținem cele zise de Isaia: „Suspinați, că aproape este ziua Domnului!” (capitolul 13:6), și să ne supunem Aceluia ce zice: Fericiți – cei ce plîng și fericiți – cei ce se tînguiesc!»” (Sfîntul Nicodim Aghioritul, în tilcuirea lui Teofilact la epistolele Apostolului Pavel) (*n. m.*).

**Călcarea rugăciunii ce se face către Dumnezeu cu
o făgăduință de bunăvoie este necredință;
zăbava și prea-lungirea răsplătirii este defăimare**

Nu se cuvine numai ca omul să aducă în lucru [făgăduința] bine-plăcută lui Dumnezeu și aleasă pe care a juruit și a făgăduit lui Dumnezeu cu chip de rugăciune a o săvârși, ci trebuie a se sîrgui să o și aducă în lucru cît este cu putință mai în grabă. Iar de nu se va sîrgui, se încarcă cu păcat: „De te vei ruga cu făgăduință Domnului Dumnezeului tău, nu vei zăbovi a o răsplăti pe ea! Căci, cerînd, Domnul Dumnezeul tău o va cere de la tine, și va fi întru tine păcat” (*A doua Lege* 23:21). Întrebi cum și cu ce cuvînt? Ascultă, frate! Ai făgăduit ceva lui Dumnezeu? Bun lucru este, cu adevărat, să o săvârșești. Aceasta este o dovadă a credinței, fiindcă astfel de făgăduință prin rugăciune mai-nainte prepune credința ce este întru tine. Dar, făgăduind prin cuvînt, n-ai purtat grijă a săvârși în lucru făgăduința, puțînd și avînd prilej? Aceasta este vădirea unei arătate necredințe, fiindcă zăbava slăbește credința și, din neputarea de grijă, prea-lungește ceea ce mijlocește. Și așa cum – dacă din început nu ai fi crezut că este Dumnezeu, nu I-ai fi făgăduit Lui ceea ce ai făgăduit – tot astfel, dacă după aceasta ai fi crezut că într-adevăr este Dumnezeu, nu ai fi zăbovit cu neputare de grijă împlinirea făgăduinței tale. Pentru că cine minte și își bate joc către adevăratul și Cel ce chiar este Dumnezeu? Cu un chip ca acesta, nu numai desăvîrșita călcare a făgăduinței ce se face către Dumnezeu este o arătată necredință, ci chip al necredinței (ori cel puțin al puținei credințe, ori al recii credințe) este încă și lenevirea și trecerea cu vederea a făgăduinței prin zăbovire și prea-lungire.

Dar răspunzi că ai scop să îplinești [făgăduința] – și scop statornic, căci ai făgăduit prin rugăciune – însă zăbovești lucrul așteptînd prilejul. Te întreb de unde vine zăbovirea aceasta? Din neputință? Atunci, te-ai slobozit din necredință; dacă voința ta este nemincinoasă și adevărată, iar neputința chiar în lucru și fără pricinuire, atunci mai că ți-ai împlinit datoria; nimeni nu se învinovățește întru cele ce sînt cu neputință. Îți rămîne numai prihănirea unei nesocotite și nejudicate nebunii, după care ai îndrăznit și ai pus înaintea să săvârșești un lucru pe care trebuia mai-nainte să-l înțelegi că nu era al puterii tale. Ci zăbovirea curge poate din lenevire și din nebăgare de seamă, adică după lipsirea osîrdiei? Aceasta este atunci o defăimare ce se face către Dumnezeu, după care zici către Dînsul să aibă răbdare pînă ce tu vei avea poftă a săvârși ce I-ai făgăduit Lui rugîndu-te. Aceasta este atunci un păcat, și încă păcat greu. Și, fiind cu totul vrednică de osîndă, zăbovirea și prea-lungirea aceasta defăimătoare trage asupra-ți urgia Domnului: „Căci, cerînd, Domnul Dumnezeul tău o va cere de la tine.”

Deci ia aminte – o, Creștine! –, ia aminte bine: „Dumnezeu nu Se ia în ris!”¹ Cine te silește a făgădui Lui în rugăciune pe cea mai presus de puterea ta, ori pe cea mai presus de voința ta? „Dacă nu voiești a făgădui, nu este întru tine păcat” (*A doua Lege* 23:22). Dar ai deschis gura ta spre rugăciune și ai făgăduit? Atunci, ai datorie neapărată să aduci făgăduința ta în lucru: „Cele ce ies din buzele tale le vei păzi și vei face darul pe care l-ai grăit cu gura ta în ce chip ai făgăduit Domnului Dumnezeului tău” (la fel, stih 33). Dacă vei călca desăvârșit făgăduința ta, aceasta este (precum ai auzit) necredință. Dacă te vei lenevi și, prea-lungind vremea, vei zăbovi împlinirea cu nepurtare de grijă și cu nebagare de seamă, aceasta este împușinare de credință și răceală de credință, și după urmare păcat vrednic de multă osîndă: „Dacă vei făgădui făgăduința Domnului Dumnezeului tău, nu vei întîrzia a o răsplăti pe ea! ...și va fi întru tine păcat” (la fel, stih 21). Aceasta învășind adeseori, și sfinșitul cîntăreț pururea împreunează după rugăciune și răsplătirea: „Rugați-vă și răsplătiți Domnului Dumnezeului nostru!” (*Psalmul* 75:11).² Și, vorbind ca despre sine: „Rugăciunile mele Domnului le voi răsplăti înaintea celor ce se tem de El” (*Psalmul* 21:25).³ Și: „Întru mine sînt, Dumnezeule, rugăciunile pe care le voi răsplăti [laudei Tale]” (*Psalmul* 55:11).⁴ „Așa voi cînta numelui Tău în veci, ca să răsplătesc rugăciunile mele din zi în zi” (*Psalmul* 60:8).⁵ „Voi da Ție rugăciunile

¹ „Nu vă amăgiți! Dumnezeu nu Se batjocorește” (*Galateni* 6:7). „Dumnezeu nu Se ia în ris, nici nu Se amăgește, ci va da fiecăruia după faptele lui, precum zice Solomon: «Cel ce a făcut răsufierea tuturor, Acela știe toate, Care va răsplăti fiecăruia după lucrul lui» (*Pilde* 24:12)” (*n. m.*).

² Stih pe marginea căruia Teodorit scrie așa: „Își poruncesc unii altora să făgăduiască daruri și să împlinească făgăduința, fiindcă urit lucru este ca toți vecinii să facă acest lucru de frică, iar cei ce au dobîndit facerea de bine să bolească cu nemulțumirea. Aceasta a arătat prin cele adăugate: «Toți cei dimprejurul Lui vor aduce daruri Celui înfricoșat și Celui ce ia duhurile boierilor, Celui înfricoșat înaintea împărăților pămîntului.» Și îi vor aduce daruri, după ce s-au îngrozit de minunile făcute și s-au învățat prin lucruri că Acesta este Dumnezeu cu adevărat, Care aduce moartea asupra stăpînitorilor și a celor ce socotesc că sînt împărați ai pămîntului.” (*n. m.*).

³ „«Rugăciuni» nu numește aici rugăciunile, ci făgăduințele. Și Legea știe această despărțire: «de te-ai rugat Domnului rugăciune», în loc de «dacă te-ai făgăduit ceva lui Dumnezeu». Deci – de vreme ce mai sus Se făgăduia să-l aducă laudă prin cei ce au crezut într-Însul – aici ne învăță mai descoperit că va pune sfîrșit făgăduințelor, pentru ca cei ce cugetă dumnezeieștile cuvinte să învețe adevărul lor prin înseși lucrurile” (Teodorit) (*n. m.*).

⁴ „Voi plăti făgăduințele – zice – cu bună recunoștință. Căci «rugăciuni» numește făgăduințele către Dumnezeu. Așa și în alt loc: «Răsplăti-voi Ție rugăciunile mele, pe care le-au osebit buzele mele și le-a grăit gura mea întru necazul meu»” (Teodorit) (*n. m.*).

⁵ „Pururea – zice – Te voi lauda, în fiecare zi voi povesti darurile Tale și nu voi minți făgăduințele – căci «rugăciuni» numește făgăduințele” (Teodorit) (*n. m.*).

mele pe care le-au osebbit buzele mele și le-a grăit gura mea întru necazul meu" (*Psalmul 65:13*).¹

54

**Înainte celui darnic și făcător de bine către tine,
tu nu te face nesățios și nedeslușitor!**

Fiindcă s-a poruncit aproapelui tău să fie către tine împărtășitor și darnic făcător de bine, nu cumva pentru aceasta tu obraznicești cu o rea uneltire și te faci cerșetor nesățios, și supărător și obraznic? Nesațiul tău pentru bunătățile cele străine nu este o nedreptățire mai ușoară decât neîmpărtașirea unuia către altul, zic decât neîmpărtașirea cea desăvârșită din bunătățile ce le are cu îndestulare. Aceasta îi învață *Legea* pe Israiliteni: „La secerișul aproapelui tău, adună spice! Vei aduna în mâinile tale spice, dar nu vei pune secera asupra!” (*A doua Lege 23:24, 25*). În via lui, mănincă poamă atît cît să te sature: „Mănincă atîta cît să se sature sufletul tău, dar în vas să nu bagi!” Aceasta, zice Chiril al Alexandriei, este o pildă învederată că nu se cuvine a unelti rău dragostele fraților. Fratele tău și-a arătat dragostea către tine și și-a dat oarecare parte din cele ce avea, iar pentru aceasta tu întrebuințezi rău arătarea dragostei lui și nu te îndestulezi, ci îl înconjuri încă și încă, pentru a le lua pe cele mai multe?! Cel ce miluiește să fie osîrdnic, să fie împărtășitor, să fie împărțitor, să fie milostiv totdeauna cît poate; el niciodată nu se păgubește, totdeauna are câștig și folos. Dar, de cealaltă parte, și cel miluit să se facă îndestulat, să nu fie obraznic, și nedeslușitor, și îndrăzneț și nerușinos.

Este frumoasă și vrednică de însemnare și sfătuirea cu care același dumnezeiesc luminător al Alexandriei îi sfătuiește pe ascultătorii în adunări ai cuvintelor propovăduitorilor bisericești. De multe ori, sfinții propovăduitori învață norodul în biserică punînd înainte învățăturile din-dată (precum se zice), adică fără veste, nefiind mai-nainte gătiți, nici împreună alcătuiți pe cît trebuia. Și între ascultători se aflau de demult mulți grabnici scriitori care scriau cele ce se grăiau în vorbă, și de aici le scoteau și le dădeau în norod. Aceștia sînt cu adevărat de laudat – zice părintele – pentru iubirea de învățătură, dar către cei ce învață fără gătire [dinainte] oarecum nedeslușitori și nedrepti: „[Aceștia] nedreptățesc oarecum cinstea fraților (a sfinților propovăduitori), căci pe cea îndată însemnată o învistieresc prin scriere ca pe ceva din cele prea-gătite.” Întorcîndu-se către cei de acest fel, dumnezeiescul părinte grăiește punerea de lege: „Dar *Legea* a poruncit

¹„Zice: Cite m-am fîgăduit chinîndu-mă și rugîndu-mă, le voi plăti cu bună recunoștință” (Teodorit) (n. m.).

arătat a nu pune nimic în vas. Mănîncă din poama vierului (adică a sfințitului propovăduitor) atît cît să-ți sature sufletul, o, iscoditorule ascultător! Dar să nu cauți a-ți umple și coșnița ta de hîrtie cu struguri din care mulți au căzut, deși nefiind încă bine copleșiți, din negata culegere.”¹

55

**Nu vei ține ca zălog acoperămîntul săracului,
nici vei zăbovi să plătești plata lucrării lui!**

Legea da voie Israiliteanului a lua ceva de la datornicul său ca zălog (care de obște se zice „amanet”) și a-l ține pînă ce își va lua ceea ce i-a împrumutat. Atîta numai poruncește, să nu sară cu sila în casa celui împrumutat, ca să vadă și să aleagă spre zălog ceea ce îi va plăcea lui iar datornicului său îi este trebuitor spre întrebuițare. Ci el să stea afară și datornicul să aducă și să-i dea lucrul cel vrednic de preț cît este destul către încredințarea datoriei: „Nu vei intra în casa lui să-l zălogești...! Afară vei sta, și omul... îți va scoate ție zălogul afară” (*A doua Lege* 24:10, 11). Dar, cînd datornicul este sărac. Puitorul de lege nu oprește intrarea în coliba acestuia. Căci, chiar de va intra cel ce l-a împrumutat, ce să găsească să aleagă spre încredințarea datoriei?! Săracul nu are altceva să pună zălog decît numai sărăceasca îmbrăcăminte cu care se acoperă. Drept aceea, *Legea* poruncește împrumutătorului să nu o țină pe aceasta, ci să o întoarcă: „Nu te vei culca în zălogul lui! Către apusul soarelui, vei întoarce zălogul lui cu întoarcere, și se va culca în haina sa” (*A doua Lege* 24:13). *Legea* aceasta este de iubire de oameni și de iubire de săraci, la fel ca și cea următoare de aici fără mijlocire, care poruncește a nu ține nimeni plata lucrării lucrătorului, ci să-i plătească întru aceeași zi, ca să nu se strîmtoreze: „Întru însăși ziua aceea îi ve da plata lui, nu va apune soarele asupra ei!” (la fel, stihul 5). Scriind pentru această plată de fiecare zi a lucrătorului, Filon Iudeul socotește prea-bine că poruncile de acest fel se făceau (ori trebuiau a se face) la cei de un neam cu el mai-nainte păzitoare și împiedicătoare de mai grele călcări de *Lege*. Căci cine va îndrăzni a fura sau a răpi cu sila și cu nedreptate lucrurile altuia, cînd va socoti că *Legea* nu ierta a întîrzia cineva nici o zi plata lucrării aceluia care a slujit? „Oare acestea nu sînt dovezi învederate, zice filosoful Evreu, ale unei mai-nainte păziri a unor nedreptățiri mai mari? Cu adevărat, sînt! Căci legea aceasta, care nici plata nu o lăsa a se face trecută de soroc, oare nu cu mult mai-nainte oprește răpirea, și furtișagul, și tăgăduirea datoriei și cîte sînt asemenea cu acestea?” Iar Procopie – bine înțelegînd, ca un Creștin, pentru legea care nu cu mult mai sus oprește a ține haina săracului

¹ Într-adevăr, au fost și sînt multe scrieri plămuite din cuvîntul propovăduitorilor (*n. m.*).

– însemnează covârșirea și desăvârșirea Legii Darului cea mai presus de *Legea cea Veche*. *Cea Veche* poruncește Iudeului ce i s-a pus lege să întoarcă haina săracului și să nu o țină ca pe un zălog; *Cea Nouă* învață că Creștinul trebuie să dea săracului și haina sa, dacă săracul este gol și nu are haină (*Lucea* 3:11)¹: „Iubitoare de oameni (zice Procopie) este și aceasta, iar *Cea Nouă* mai desăvârșită: Vindeți avuțiile – zice – și dați milostenie! Și iată toate curate vă vor fi vouă. Lucru pe care mulți îl făceau și puneau prețurile lângă picioarele apostolilor (*Faptele Apostolilor* 4:34, 35).”²

Frate Creștin, eu iarăși mă întorc către tine, pentru care și scriu aceste înțelegeri ale îndeletnicirilor mele [iubitoare de Dumnezeu], și îți zic: Să nu ții cândva ca zălog îmbrăcămintea fratelui tău cel sărac cu care se acoperă: „Nu te vei culca în zălogul lui!” Și să nu întârzie plata zilei săracului, zi în care a ostenit pentru tine: „Întru însăși ziua aceea îi vei da plata lui! Nu va apune soarele asupra ei!” Dacă vei asculta, către acela faci milă, iar către acesta isprăvești nu doar milă, ci și dreptate. Dacă-și va lua haina sa, acela te binecuvîntează, și binecuvîntarea lui te învrednicește darului lui Dumnezeu: „Și te va binecuvînta, și va fi ție milostenie înaintea Dumnezeului tău.” Acesta, dacă nu-și va lua plata lui cea de toată ziua, te va blestema; și blestemul lui trage asupra-ți dumnezeiasca urgie: „Și va striga asupra ta către Domnul, și va fi întru tine păcat.” Fii încredințat, frate, și să nu te îndoiești: atât binecuvîntarea, cât și blestemul scăpătatului și a săracului nu cad jos în deșert, ci se suie înălțându-se pînă la cer, și găsesc urechile lui Dumnezeu deschise și sînt ascultate: „Căci Domnul Dumnezeuul nostru nu este un dumnezeu ce voiește fărădelegea.”

¹ Iar unii înțeleg ceea ce zice și după înalta înțelegere [...], zicînd că cele «două haine» sînt duhul și slova *Scripturii*. Deci Ioan îl îndeamnă pe acela ce le are pe amîndouă să dea [una din ele] celui ce este cu totul gol. Adică – cel ce înțelege *Scriptura* în două chipuri: și după slovă, și după duh – «să dea și celui ce nu are», adică și să-i dea lui măcar slova” (Teofilact) (*n. m.*).

² „Și mare dar era peste ei toți, căci nu era cineva lipsit între dînșii. Fiindcă toți cîți aveau țărini sau case le vindeau, și aduceau prețul celor vîndute și-l puneau la picioarele Apostolilor. Și se da fiecăruia după cum avea cineva trebuință.”

De aceea era darul, pentru că nimeni nu era lipsit, prin multa osîrdie a celor ce dădeau. Căci nu dădeau doar o parte din ce aveau, iar alta o păstrau; nici nu le dădeau pe toate ca să se folosească apoi tot ei din acelea. Ci toți aceia care crezuseră erau hrînindu-se ca dintru o casă din prețul vinzării averilor lor [pe care îl aduceau Apostolilor]. Iar acest lucru arată multa cinstire și evlavie a celor ce aduceau prețul, căci nici măcar nu îndrăzneau să îl dea în mîinile Apostolilor, ci îl puneau la picioarele lor, pe dînșii făcîndu-i domni și iconomi, ca să cheltuiască de obște, iar nu ca și cum ar fi fost ale fiecăruia osebite. Și acest lucru îi izbăvea de slava deșartă pe aceia care dădeau, pricinuind și îndoită veselie acelorora ce luau, căci le mîngîia lipsa, făcîndu-i totodată și slobozi de rușine” (Teofilact) (*n. m.*).

Cu cuviință și cu dreptate este a jeli și a se milostivi către săracul și smeritul mai cu deosebire și mai virtuos acela care, sărac fiind și smerit el însuși mai-nainte, s-a îmbogățit și s-a mărit

Cînd *Legea* le arată Israilitenilor pe cel nemernic și pe cel lipsit de părinți, o mai adaugă și pe văduvă, zicînd adeseori și aceasta: a nu lipsi din pomenirea lor Egiptul, a-și aduce aminte de Egipt, a mai pomeni de Egipt: „Nu vei strîmba judecata nemernicului, și a lipsitului de părinți și a văduvei! Nu vei zălogi haina văduvei!” (*A doua Lege* 24: 17, 18). Și împreună-ză și aici asemenea: „Și îți vei aduce aminte că ai fost slugă în pămîntul Egiptului. Dacă vei secera la seceriș și vei uita vreun mînunchi, nu te vei întoarce să-l iei! Dacă vei aduna măslina, nu te vei întoarce să le ciupești pe cele din urma ta! Și, dacă vei culege via ta, nu vei mai culege și cele din urma ta!” (la fel, stihurile 19, 20). Toate aceste puține rămășițe se cuvîna lipsiților: „Să fie nemernicului, și celui lipsit de părinți și văduvei!” (la fel, stih 21). Și, pe lîngă aceste porunciri, *Legea* o mai adaugă iarăși și iarăși pe cea zisă mai-nainte, atîngînd aceeași aducere aminte a robiei egiptene celei dinainte: „Și vei pomeni că ai fost slugă în pămîntul Egiptului. Pentru aceasta, Eu îți poruncesc să faci graiul acesta!” (la fel, stih 22).

Toți sînt datori a fi milostivi și îndurători către cei aflați în nevoi, primitori și apărători către cei ce sînt în bîntuiești și în necazuri, făcători de bine către cei lipsiți, blînzi și smerit-cugetători către cei smeriți. Dar, dacă aceasta e datorie obștească a tuturor, este o datorie mai deosebită a aceluora cîți – dintr-o sărăcească, și proastă, și ticăloasă și jalnică stare în care au fost oarecînd ori născătorii lor, ori chiar ei înșiși s-au aflat mai-nainte – s-au învrednicit după aceea de către Pronie a se sui la avere de îmbogățire și la oarecare covîrșire de slavă și de putere. Unora ca aceștia, afară de multe alte cuvinte, mare îndemnătoare spre îndurătoarea așezare către cei săraci și smeriți le stă înaintea și aducerea aminte a trecutei lor strîmtoări și smeriri. Ei, ispitindu-se din cele ce au pătimit și aducîndu-și aminte de ispitele lor cele de demult, trebuie a voi cu toată osîrdia să le ajute cînd pot celor ce se ispitesc: „Și vei pomeni că ai fost slugă în pămîntul Egiptului. Pentru aceasta îți poruncesc Eu graiul acesta!”

Lege ce rînduiește numărul loviturilor celui ce se bătea cel mult pînă la patruzeci, și nu mai mult

La bacșișurile [răsplătirile] isprăvilor, n-am auzit ca punerea de lege să rînduiască cu oprire pentru cel ce isprăvește [ceva], ca nu cumva să fie cinstit mai mult cel căruia i se dă bacșișul. Dar, la pedepsele vinovățiilor cele cu bătaie, punerea de lege din *A doua Lege* legiuiește ca bătăile ce se aduc asupra vinovatului să aibă hotar rînduit și oprește chiar și adaosul unei singure lovituri peste numărul hotărît. Celui ce se bătea, i se adăugau mai multe ori mai puține lovituri, măsurat după greutatea greșelii. Dar *Legea* a pus hotarul cel mai de pe urmă al numărului de lovituri ce se aduc asupra vinovatului pînă la patruzeci și n-a slobozit a se adăuga la dînsule nici una mai mult: „Și îl vor bate pe el cu număr de patruzeci și nu vor mai adăuga!” (*A doua Lege* 25:2, 3). Și *Legea* dă și pricina opririi: „Iar dacă vei adăuga a bate mai multe peste loviturile acestea, se va sluți fratele tău înaintea ta” (*A doua Lege* 25:3). Iar „se va sluți” însemnează aici că se va necinsti, că se va ocări – adică va fi desdodobit, și necinstit și ocărit de tine – dacă va fi schingiuit, cu călcare de lege, peste hotărîrea cea legiuită. Și pentru aceasta Teodorit zice așa: „Iudeii dădeau patruzeci de lovituri fără una; ca nu cumva, păzind numărul [de patruzeci] cu de-amăruntul, să-l necinstească fără voie pe cel ce se bătea, dacă ar fi adus asupra-i o lovitură de prisos.”¹ Pre-cum judec eu, ei socoteau că pe una ce lipsea puteau să o adauge pe urmă, dacă ar fi voit; iar dacă ar fi prisosit, nu puteau să o ia [înapoi], pentru că o lovitură, adăugîndu-se, nu se ia înapoi.

Iubitoare de oameni este legea! Ea pune hotar asprimii judecătorului, neslobozind asupra greșitului decît patruzeci de lovituri. Iar judecătorul mai-nainte văzător, întîmpină pomirea armașului cel purtător de toiege și sloboade lipsirea unei lovituri din cele patruzeci. Dar ce vrea aici numărul acesta al celor patruzeci? Aceasta mișcă iscodirea și este vrednică de nedumerire și de întrebare. Teodorit nu întrebă și nu răspunde pentru aceasta, însă alții oarecari dintre Părinți și din tîlcuitori s-au sîrguit să mîngîie oarecum nedumerirea aceasta, a căror lucrare se arată în șirurile cele tîlcuitoare ale scripturilor.

Orighen, mai-nainte de ceilalți, se vede să fi luat aminte la care dintre chinurile și necazurile suferite de voie ori ticăloșiile și durerile aduse asupra spre certare și pedeapsă povestite în *Dumnezeiasca Scriptură* se pomește numărul de patruzeci, adăugînd și întîmplarea cea după vreme. Moisi a postit patruzeci de zile, la fel și Ilie. Încă și Dumnezeu-Omul, Domnul

¹ Adică de l-ar fi lovit din greșeală de patruzeci și una de ori (*n. m.*).

și Dumnezeu nostru S-a ispitit ca un om de diavolul tot patruzeci de zile și de nopți. Și arată și pierderea desăvârșită prin potopul cel a toată lumea, întru care ploaia a înecat pământul picind neîncetat vreme de patruzeci de zile. Și, de aici, Orighen numește „vătămător” numărul de patruzeci: „Și pururea am luat aminte că numărul de patruzeci este vătămător.”

Chiril, luminătorul Alexandriei, a pomenit la această pricină și de cei patruzeci de ani în care norodul Israilitean a petrecut după ieșirea din Egipt rătăcindu-se și ticăloșindu-se în pustietăți, mai-nainte de a se aduce în pământul făgăduinței. Și, dintru aceasta, asemuiește că „a se bate unii pînă la patruzeci de lovituri era cu adevărat închipuire arătată a acestui număr [de ani]; căci vremea de după acestea e aceea a slobozirii”. Și același dumnezeiesc părinte pune înainte numărul celor patruzeci de lovituri ale bătăii și ca pe un semn al mîntuitoarei iconomii. Pentru care – numărîndu-l și mai cu iscodire din pilda celui ce a năimit lucrători în via sa, care a ieșit de cinci ori să năimească: adică în ceasul întii, și întru al treilea, și întru al șaselea, și întru al nouălea și întru al unsprezecelea – ia numărul (de cinci), mai însemnînd apoi și ziua învierii Domnului, care era „a opta”. Și, în locul acesteia, ia numărul opt, întru care zice că s-a stricat stăpînirea morții, întru care s-a pierdut maica cea străină a stricăciunii, adică păcatul. Și – dintru aceste două numere (al numărului cinci și al lui opt), înmulțindu-se – zice că iese cu adevărat numărul de patruzeci al bătăilor *Legii*; prin care se însemna că – omorîndu-se maica [stricăciunii], adică păcatul – este nevoie a înceta și bătăile.

Dar, pe lîngă aceștia, Procopie – pomenind și el rătăcirea Israilitenilor cea însemnată mai-nainte, aceea prin pustie – adaugă spre tilcuirea celor patruzeci de lovituri rînduite de legiuirea dintru *A doua Lege* și supunerea robiei și certarea cea mai-nainte de aceea, pe cea de patru sute de ani a strănepoților acelora (*Facerea* 15:13).¹ Și dezleagă acele patru sute de ani în patruzeci de zecimi, [înțelegînd] cele patruzeci de lovituri rînduite la bătaie ca pe o închipuire a acestora. Încă mai adaugă către cele zise și pustiirea Egiptului cea mai-nainte vestită de către Iezechil: „După patruzeci de ani îi voi aduna pe Egipteni din neamuri, de unde s-au risipit” (*Iezechil* 29:13). Și, alăturînd cu risipirea aceasta de patruzeci de ani a Egiptenilor robia de șaptezeci de ani urmată Israilitenilor [în Babilon], socotește că „Israiliteanul se muncește cu șaptezeci fiindcă a greșit Dumnezeului șeptimii (adică adevăratului Dumnezeu, Celui care le-a zidit pe toate în șase zile, iar în cea de-a șaptea a încetat și pe aceasta a blagoslovit-o și a sfințit-o), iar Egipteanul (se muncește) cu patru zecimi fiindcă el nu înțelege a fi nimic mai

¹ „Atunci, a zis Domnul către Avram: Să știi bine că urmașii tăi vor pribegi în pământ străin, unde vor fi robiți și apăsați patru sute de ani.” (n. m.)

presus decît trupurile ori decît cele patru stihii¹”. De unde, încheie zicînd: „De vreme ce numărul patruzeci este muncă a Egiptenilor, socotesc că cel ce greșea din Israil lua patruzeci fără una... pentru că necinste era Israiliteanului, celui ce locuia pămîntul cel sfînt, a se munci cu numărul Egiptenilor”. Ci la aceasta mă las de tilcuiorul Procopie – neînduplecîndu-mă că numărul de patruzeci al loviturilor a fost (precum hotărâște el) [doar] muncă a Egiptenilor, iar nu [și] a Israilitenilor – căci văd că *Dumnezeiasca Lege* legiuiește cu punere acest număr și asupra Israilitenilor: „Și îl vor bate pe el cu număr de patruzeci.” Ci doar covîrșirea o oprește: „Și nu vor adăuga!” Căci scăderea întru a bate cu patruzeci de lovituri fără una n-a fost hotărîre, ci înainte-purtare de grijă a Ludeilor, întîmpinînd necinstirea Israiliteanului, precum zicem mai sus împreună cu Teodorit.

Dar, pentru aceasta, acestea. Iar eu, mai-nainte de a da sfîrșit înțelegerii ce stă înainte (care s-a cercetat poate chiar mai mult decît trebuința), îndrăznesc a mai alătura aici și această înțelegere ce mi-a venit. Numărul de patru arată din destul stihiiile din care s-a alcătuit lumea aceasta de jos. Numărul de zece dovedește prea-bine vremea, care sporește și neîncetat se întoarce în veacul acesta după înconjurarea cea din zece în zece. Dacă cineva va înmulți prin amîndouă cele două numere zise – pe cel de patru și pe cel de zece – va găsi că iese numărul de patruzeci. Și, după greșeala strămoșestii călcări de poruncă și după strănepoțestile călcări de lege ale noastre de voie, avem așadar viața cea din soarta aceasta de acum prea-pedepsindu-se prin multe feluri de răni și de bătăi și mărginindu-se prin numărul de patruzeci, număr pe care Orighen l-a numit „vătămător”, iar după dînsul și Procopie. Iar oamenii pot să judece și să hotărască pentru pedepsele acestei soarte vremelnice, precum judecătorii și legiuitorii pămîntului îl judecă pe cel vrednic de mai mică sau de mai mare pedeapsă. Însă [doar] pînă la moarte; care, dintre pedepsele ce se aduc asupra întru această soartă, este rana cea de „patruzeci”, adică cea mai de pe urmă. Pedepsele și muncile de după acestea, ce urmează în soarta ce va să fie în gheena, nu atîrnă de omeneasca punere de lege și judecată. Hotărîrea bătăilor acelora este toată a marelui și chiar singurului Judecător, omul nu are nici o stăpînire să adauge dintr-acestea greșitului de pe pămînt. „Nu vei adăuga!”

¹ Pămîntul, apa, aerul și focul (*n m*).

**Iscusință de îndurare și de dreptate și
pentru înseși dobitoacele cele necuvântătoare**

Dumnezeiasca lege care-l povățuia mai sus pe Israilitean către dragostea aproapelui – învățându-l să o arate încă și către necuvântătoarele dobitoace ale aceluia: „Nu vei trece cu vederea măgarul fratelui tău, nici pe vițelul lui ce a căzut pe cale!” (*A doua Lege 22:4*, vezi la paragraful 40); adică: Nu îi vei trece cu vederea, îi vei ridica împreună cu dînsul! – poruncește aici aceluiași Israilitean să aibă milă și către înseși dobitoacele acestea, milostivindu-se de ele nu numai pentru că-l iubește pe aproapele. Să nu legi – zice – gura bouului cînd treieră, ostenindu-se, pentru tine: „Nu-l vei înfrîna pe boul ce treieră!” (*A doua Lege 25:4*) Tilcuind cu pildă această poruncă, dumnezeiescul Chiril zice: „Legea dată prin Moisi i-a numit «vițe ce treieră pentru noi» pe sfinții ucenici, aducînd învățătura la o noimă mai anagogică¹, după apostolul [care zice]: «Căci pentru noi s-a scris că cel ce ară este dator să are spre nădejde și cel ce treieră [trebuie] a se împărtăși spre nădejde.»” Asemenea zice încă și nearătatul scriitor în siriacă: „Tilcuind aceasta, Fericitul Pavel a zis că învățătorul trebuie să se socotească asemenea unui bou ce treieră și să se hrănească din însuși lucrul cel învățătoresc, de la ucenicii săi.” Și cu adevărat zice Teodorit al Chirului: „Dumnezeiescul apostol ne-a învățat în chip luminat noima anagogiei².”³ Dar același adaugă totuși că, și după slovă luîndu-se, poruncirea arată oarecare lucru de dreptate și de bună-credință care este îndatorată omului cel cuvîntător și către înseși cele necuvîntătoare: „[Poruncirea arată] încă și însăși buna-credință cea aflată la îndemină⁴, fiindcă e nedrept ca acela ce

¹ Ori teoretică (*n. tr.*).

² Adică înțelesul mai înalt (*n. m.*).

³ „Căci pentru noi s-a scris că cel ce ară e dator a ara întru nădejde, și cel ce treieră trebuie să aibă parte de nădejdea sa întru nădejde” (*I Corinteni 9:10*). „Adică: Apostolul și învățătorul, care se ostenește plugărind sufletele oamenilor cu propovăduirea și cu învățătura, trebuie să se ostenească și să are cu nădejdea că va lua plată și răsplătire.

Iar de la sămînța, Apostolul a venit apoi la arie. Și, din pilda aceasta, arată multe sudori și osteneți ale Apostolilor, căci și Apostolii, asemenea unor plugari, seamănă sămînța credinței și bat aria sufletelor. Și – de vreme ce acela ce seamănă nădăjduiește numai să dobîndească rodul, iar cel ce treieră dobîndește rodul – Apostolul zice că cel ce treieră se împărtășește de «nădejdea sa». Dar ar fi putut să-l întrebe cineva: Dar ce – o, fericite Paule? Aceasta e singura plată pe care o dai Apostolilor pentru atîtea osteneți și sudori ce au vărsat la propovăduire, adică numai a se hrăni de către ucenicii lor? De aceea, Apostolul a adăugat: «întru nădejde», adică pentru nădejdea bunătăților ce or să fie. Căci Apostolul și învățătorul trebuie să nădăjduiască bunătățile cele viitoare, însă să se hrănească în viața aceasta de către ucenicii săi” (Teofilact) (*n. m.*).

⁴ Adică cea înțeleasă numai decît din zisa apostolului (*n. m.*).

ară pământul și cel ce taie mănunchiurile cu osteneală să nu se împărtășească din roduri. Și lucrul acesta, făcîndu-se, este lucru de bună-credință și către vitele cele necuvîntătoare, fiindcă acela săvîrșește milă și totodată păzește dreptatea: «Dreptul se milostivește (iată-le pe amîndouă) de sufletele dobitoacelor sale, iar măruntaiele păgînilor sînt nemilostive».” Și mare iscusință a unui suflet îndurător și drept e aceasta cînd se păzește și către dobitoace. Căci buna-credință de acest fel către cele necuvîntătoare trece, ca o începătoare și copilărească povătuire, la milostivitoarea și dreapta purtare de grijă către vietățile cuvîntătoare¹. Este cu puțință ca acela ce poartă grijă de dobitoc să treacă cu vederea și să nu grijească de om?

59

**Prefacere osîrduitoare din legea ce legiuiește a ridica sămînță
fratelui ce a murit**

După socoteala mea – dacă un oarecare scriitor al unei cărți folositoare și vrednice de laudă va apuca să moară mai-nainte de a sîrși iubita silință de care s-a apucat și se va afla trăind oarecare prieten și frate al său care, fiind îndestulat și vrednic a se sili mai departe către aceeași apucare pentru a o aduce la sîrșit, nu va voi [să facă aceasta] – unul ca acesta este sub vinovăție. Și el cade întru însăși necinstea în care cădea după legea dintru *A doua Lege* fratele celui ce murea fără copii cînd, fiind rugat, nu primea a lua de soție legiuită pe femeia celui mort fără de fii, ca să ridice sămînță fratelui său (*A doua Lege* 25:7-10). Atunci, ceea ce rămînea văduvă, trăgîndu-l la bătrînii norodului pe cumnatul ei care nu o primea, dezlega una din încălțările picioarelor lui și scuipa în obrazul lui: „Și, de nu va voi omul să ia pe femeia fratelui său... Și, venind femeia... înaintea bătrînilor, va dezlega o încălțăminte din piciorul lui și va scuipa în fața lui. Și, răspunzînd, ea va zice: Așa vor face omului care nu va zidi casa fratelui său în Israil” (la fel, stihurile 7-9). Și, dintr-aceea, omul rămînea necinstit și de aici înainte casa lui nu mai era cunoscută dintru numele său, încît a se zice, spre arătarea semînției, „casa cutăruia”, sau „a cutăruia” (precum era obiceiul la Evrei); ci se zicea „casa celui descălțat”, sau „a celui desculț” sau (precum mai vîrtos după obiceiul nostru mojicește se zice) „casa celui cu vinele goale”: „Și se va numi numele lui în Israil «casa celui ce i s-a dezlegat încălțăminte»” (la fel, stih 10).

La fel, schimbînd mai cu sîrguință pilda după felul înțelegerii noastre puse înainte aici, zicem că știința și învățătura încarcă rușine și ocară asupra bărbatului de care vorbeam, dacă acesta, luînd-o mireasă, nu va voi să

¹ Adică la oameni (*n. m.*).

aducă în săvârșire nașterea cea nesăvârșită a fratelui său cel mort. Însă însemnează că și aici trebuie a se păzi după *Lege* chipul legiuirii celei de acolo: „Și copilul pe care îl va naște se va întări din numele celui săvârșit” (*A doua Lege* 25:6). Asemenea și la pricina noastră: cel ce s-a ostenit cu dragoste la lucrul cel început și a adus la săvârșire cartea cea nesfârșită lăsată de cel mort nu trebuie să o numească cu numele lui, ca pe o întreață naștere a sa de la început pînă la sfîrșitul cel adăugat. Ci, propovăduindu-l cu bună recunoștință pe cel ce a dat pricinile osteneții celei iubite, are datorie neapărată a da întru moștenire urmașilor numele aceluia ca pe al unui înțîi-lucrător și arhitect, spre neîncetată și neștearsă pomenire: „Copilul se va întări din numele celui săvârșit și nu se va șterge numele lui din Israil.”

60

Departa de tine să fie nu numai nedreptatea, ci și acelea cîte se fac pricini sau lesniri spre nedreptate!

Să nu se afle în sacul tău două cumpene, nici în casa ta două măsuri! „Nu vor fi în sacul tău cumpănă mare și cumpănă mică! Nu vor fi în casa ta măsură mare și măsură mică!” (*A doua Lege* 25:13, 14). Dar ce vatămă dacă în sacul meu sînt două cumpene osebite și dacă în casa mea se află două măsuri osebite, de vreme ce eu nu le folosesc spre a-l amăgi și a-l nedreptăți pe altul? Frate, Legiuitorul cunoaște cît de lesne-alunecos și grabnic spre răutate este omul. Drept aceea, El Se silește să taie și cele mai mici prilejuri, ca să ne păzească de necuviințele întru care se poate întîmpla să cădem. Tu zici: Ce vatămă? Legiuitorul Se gîndește ca nu cumva aceasta sau aceea să te vatăme, fiindcă Se teme pentru tine. Cînd în casa ta se găsesc gata două măsuri, cînd în sacul tău sînt la îndemînă două cumpene osebite, e lesne să treacă din casă în dugheană, e lesne a se muta din sac în mînă. Și aproape este primejdia să o folosești ori pe cea mică cînd vinzi, ori pe cea mare cînd cumperi, spre amăgirea aproapelui tău. Departa să fie unealta, ca să lipsească uneltirea către reaua meșteșugire! Departa să fie prilejul, ca să nu urmeze pornirea! Departa să fie începutul, ca să nu se întîmple sfîrșitul! Așadar – zici tu – nici vin nu trebuie să se afle în pivnița mea, nici cuțit în casa mea, ca să nu am pe pricinuitoarul beției și pe unealta uciderii?! Ba, frate! Întrebînd ori răspunzînd unele ca acestea, tu bîiguiești ori cimilești¹. Vinul îl poți întrebuița măsurat și spre sănătate, iar cuțitul poți să-l folosești după trebuință, pentru treabă. Dar la ce lucru bun îți vor trebui cumpenele cele amăgitoare și măsurile cele greșite? La nici unul, decît la amăgire, și la înșelare și la nedreptate! Încît cele două măsuri (adi-

¹ A vorbi în cimilituri, de neînțeles (*n. m.*).

că cea mare și cea mică) sînt și primejduitoare, și de prisos, ca niște ne-trebnice; una singură, cea nestrîmbă și dreaptă, este de trebuință și ajunge. Pe aceasta să o ai numai, și îți ajunge: „Cumpănă adevărată și dreaptă va fi la tine și măsură adevărată și dreaptă va fi la tine!” (*A doua Lege* 24:15). Aceasta îți ajunge, pe aceasta să o ai!

61

Care sînt noii „Amaleciți” dintre înșiși cei ce se numesc a fi Creștini

Foarte tare se pornește Legiuitorul asupra Amaleciților și cu multă aprindere spre minie poruncește pierderea cea desăvîrșită a neamului ace-luia. Iar pricina este că Amaleciții au stat împotriva Israilitenilor cei dintii (precum și Amoniții și Moaviții după dînșii), cînd aceștia ieșeau din Egipt, oprindu-le trecerea în țara Hanaanului, adică în pămîntul în care mai-nainte îi ducea Dumnezeu. Ce pricină sau ce umbră de pricinuire aveau Amaleciții să-i întîmpine stînd împotrivă și să-i împiedice pe niște trecători paș-nici și nevătămători, vrînd să-i oprească din drumul slobozeniei lor? Nici una dreaptă și binecuvîntată, cu adevărat! Ei însă – în loc de a jeli mulț-me-a aceea multă la număr ce se rătăcea prin pustietăți și se ticăloșea de foame și de sete (pe bătrînii cei dintru dînsa, și pe bolnavi, și pe femei și pe copiii cei neînrautățiți), iertîndu-le lor trecerea nesupărată și neîntuită – năvălesc și îi bat cu război pe cei ce rămăseseră în urmă, oboșiți de pă-timirea căii și de lipsa celor de nevoie și slabi de nehrănire. Va zice poate cineva că însuși Faraon Egipteanul i-a năimit și i-a folosit pe Amaleciți ca pe niște lucrători supuși ai tiranicei sale silnicii, ca să-i întoarcă pe mai-na-înte supușii săi Israiliteni, care fugeau. Răutatea aceasta a Amaleciților L-a întăritat foarte pe Dumnezeu. Drept aceea, Dumnezeu i-a zis atunci lui Moisi să poruncească lui Iisus al lui Navi pierderea cea desăvîrșită a lui Amalic: „Scrie aceasta în *Carte* spre pomenire și dă-o în urechile lui Ii-sus!” (*Ieșirea* 15:14). Și, mai la urmă în vreme, Moisi îi aduce aminte lui Iisus: „Adu-ți aminte de cîte ți-a făcut ție Amalic pe cale, cînd ieșeau tu din pămîntul Egiptului! Cum ți-a stat împotrivă pe cale și ți-a tăiat ceata din urmă, pe cei ce osteneau în urma ta. Și tu flămînzeai și osteneai, și nu s-a temut de Dumnezeu... Pentru aceasta (după ce vei izbăvi pămîntul de nea-murile care îl locuiesc), nu vei uita și vei șterge numele lui Amalic de sub cer!” (*A doua Lege* 25:17-19).

Se află și la noi mulți prin multe locuri (și măcar de nu ar fi fost astfel și unii dintre cei ce se zic a fi Creștini!) care urmează acea voință răzvrătită și cu totul rea a Amaleciților. Se află, da! – se află oameni care se silesc și se sîrguiesc să-i oprească din calea cea bună și folositoare de suflet a mîntui-

rii pe cei ce umblă drept în căile Domnului și vor a se depărta de tiranicul și întunecatul „Egipt” al păcatului; ca, petrecînd în cale fără prihană și umblînd în legea Domnului, să ajungă la odihna viețuirii celei după Dumnezeu. Se află (am zis) și la noi oameni de acest fel, lucrători supuși și slugi ale lui „Faraon” cel gîndit, diavolul; oameni care, precum atunci Amaleciții pe Israiliteni, tot așa luptă și ei cu deosebite chipuri sufletele cinstitoare de Dumnezeu și iubitoare de fapta bună și, tulburînd călătoria lor cea dreaptă, se nevoiesc a o opri și a o răzvrăti. Da, se află (iarăși o zic, și cu durere de suflet o mai zic) astfel de făcători de rău și slujitori ai diavolului! Dintre care, unii [fac aceasta] prin rele sfătuirii și îndemnuri; alții, prin amăgiri și trageri înșelătoare ale trupului cel pătimitor și iubitor de îndulciri; alții, prin insufările și stricările zadarnicei deșertăciuni iubitoare de lume; alții, prin însăși pilda lor cea smintitoare, și pierzătoare și rea; alții, prin nebuneasca și birfitoarea răsturnare a dogmelor celor mai presus de fire [primite] din dumnezeiască descoperire, prin defăimarea și luarea în batjocură a sfințitelor și tainicelor slujbe, prin stricarea și călcarea poruncilor și predaniilor bisericești și prin alte deosebite chipuri ca acestea; ca, prin atîtea arme satanice și drăcești, ca și cum s-ar nevoi se apucă să-i oprească pe credincioșii ce se tem de Domnul din drumul cel cinstitor de Dumnezeu și plăcut lui Dumnezeu, pe care îl călătoresc ca să intre în pămîntul odihnei cel făgăduit lor. Mare urgie, înfricoșată judecată, groaznică certare și muncă se păzește și acestor noi „Amaleciți”! În vremea cuvenită, și pe aceștia îi va ajunge neapărat pierzarea cea desăvîrșită, precum i-a ajuns și pe aceia vechi: „Se va șterge, (cu adevărat) se va șterge numele lui Amalic din neamul cel de sub cer!” Se va șterge fără îndoială, se va șterge!

62

**Amaleciții [au fost] osîndiți după dreptate
la pierzarea cea desăvîrșită**

Mai sus, pe Amoniți și pe Moaviți, *Legea* îi închidea afară din Biserica Domnului „pînă la al zecelea neam... și pînă în veac” (*A doua Lege* 23:3), iar pe Idumei și pe Egipteni îi băga în Biserică intru al treilea neam (la fel, stih 8). Deci pe aceia îi avea întru ură veșnică pînă în veac, iar pe aceștia nu: „Nu-l vei urî pe Idumeu...” (la fel, stih 7). Iar pricina primirii Egiptenilor după al treilea neam, adică nemernicia lui Israil în Egipt, se aduce pe urmă: „Nu-l vei urî pe Egiptean, căci ai fost nemernic în pămîntul lui!” Iar [pricina] primirii Idumeilor [a fost] rudenii și frăția: „Nu-l vei urî pe Idumeu, căci este frate al tău!” Dar aici Legiuitorul n-a judecat să-i lepede și pe Amaleciți din Biserica Domnului – pînă la al treilea neam, ca pe Egipt-

teni și pe Idumei; ori pînă la al zecelea neam, ca pe Amoniți și pe Moaviți – ci asupra Amaleciților a hotărît cu mare tărie pierderea desăvîrșită, încît să nu mai rămînă auzit nici numele acestora: „Vei șterge numele lui Amalic din neamul cel de sub cer, și nu vei uita!” (*A doua Lege* 25:19). Întreb: N-a fost și Amalic frate al Israiliteanului ca și Idumeul, ca un fiu al lui Elifaz, al fiului lui Isav din țiitoarea Tamna? Așa citim! Atunci pentru ce *Legea* – care se purta cu blîndețe către frații Idumei: „Nu-l vei urî pe Idumeu, căci este frate al tău!” – se poartă cu atîta asprime către frații Amaleciți? „Vei șterge numele lui Amalic din neamul cel de sub cer!”

Oarecari socotesc că strămoșul acestor Amaleciți pentru care este cuvîntul aici a fost alt Amalic, nu nepotul lui Isav cel prin Elifaz; ci acela vechi, strănepotul lui Ham, din care se trag Amaleciții aceia pe ai căror stăpînitori i-au stricat cei de pe lingă Kedarlaomer în zilele lui Cadis, ca și pe Amoreii care locuiau în Asason-Tamar în zilele lui Avraam (*Facerea* 14:7). Decî cu mulți ani mai-nainte de nașterea celui Amalic nepot al lui Elifaz. Dacă se judecă așa, nedumerirea nu mai are loc. Amaleciții aceia – nu numai ca unii ce au stat împotriva la trecerea Israilitenilor, ci și ca unii ce erau sămînță a lui Hanaan – erau dați anatemei și le era mai-nainte hotărît a se șterge desăvîrșit: „Vei șterge numele lui Amalic din neamul cel de sub cer!” – precum negreșit și pe al celorlalți Hanaanei.

Totuși, dacă vom socoti că Amaleciții aceștia pentru care vorbim acum erau totuși strănepoți ai lui Isav – și prin urmare frați ai Israilitenilor și dînșii, asemenea cu Idumeii, precum vor alții – și așa tot cu dreptate s-a hotărît pierzarea lor cea desăvîrșită. Pentru că – așa cum zice Sfințitul Teodorit – ei erau și rău credincioși, și urîtori de frați s-au arătat: „Fiindcă, trăgîndu-și neamul din Isav, ei au primit cei dintîi războiul asupra lui Israil, chiar fiind departe și neapropiindu-se de hotarele lor.” Toate pricinuirile acestea au prea-îngreuiat vinovăția Amaleciților și au arătat-o vrednică după dreptate de urgia cea mai de pe urmă.

Cu adevărat, Egiptenii erau și rău credincioși și – ocrotindu-i la început pe Evrei, care nemerniceau la dînșii – i-au muncit apoi în chip tiranic, și i-au silnicit și i-au smerit fără omenie. Dar Egiptenii erau stăpînitori și domni ai Evreilor după rînduiala politică, nu erau frați ai acestora după rudenie, adică după împărtășirea neamului. Frați ai Evreilor erau după rudenie de un neam Idumeii, ca unii ce își trăgeau neamul din aceeași rădăcină a lui Isaac, ci aceștia nu s-au arătat atît de urîtori de frați încît a se îndărătnici și a unelti arme asupra lor, pentru a tăia prin război drumul slobozeniei fraților. Pe de altă parte, asupra Evreilor s-au apucat și s-au nevoit și s-au luptat să-i împiedice Amoniții și Moaviții; ci aceștia nu erau nici frați ai Evreilor, nici nu s-au pornit întîi împotriva lor, nici n-au trimis oști

de departe ca să-i întîmpine spre război. Ci, numai atunci cînd Israilitenii s-au apropiat la hotarele lor cu o nenumărată oaste, aceștia s-au umplut de temere, ca nu cumva – din năpădirea și venirea asupra-le a atîta mulțime străină, de care și Egiptul se prădase – să se lipsească în cele din urmă și de slobozenie. Pentru aceasta se și găteau spre o proastă răsplătire și chemau cu osîrdie blestemul vrăjitorului Valaam, ca să-i apere de primejdia ridicată asupra-le. Dimpotrivă, Amaleciții nu aveau ca îndreptățire spre cîștigarea iertării nici găzduirea prietenească și facerea de bine dinainte a Egiptenilor către cei de alt neam și de altă credință, primită [de Evrei] în destulă lungime de vreme, nici frica și bănuiala Moaviților și Amoniților spre pricinuirea războiului. Ei n-au măsurat cît de puțin frăția către Evrei a Idumeilor (dacă vom zice că și Amaleciții au avut-o pe aceasta), ca fiind de ajuns spre înduplecare, ci le-au și stat nebunește împotrivă, și încă ieșind de departe cu oști, și ei mai întîi, deși Evreii nu-i miniaseră cu nimic, arătîndu-se peste măsură urîtori de frați în loc de frați. Un frate – ce nu a pătimit și nici măcar nu bănuiește a pătimi vreun rău de la fratele său, ci chiar este chemat de acela spre dragoste prin cuvinte pașnice – deci un frate ce caută a-i face rău fratelui său fără vreo pricină binecuvîntată, din singură îndărătnicia sa, acesta e cu totul neiertat (de Dumnezeu ce judecă) și „se va șterge numele lui din neamul cel de sub cer” ca numele lui Amalic.

63

**Răsplătire a datoriilor și către Dumnezeu, și către oameni.
Curățirea caselor și ușurarea conștiințelor.**

După ce, dîndu-și părțile și zeciuielile sale Domnului, Israiliteanul împărțea după poruncirea *Legii* și a doua zeciuială, ce i s-a poruncit a o împărți „levitului, nemernicului, și sârmanului și văduvei” (*A doua Lege* 26:12). Și atunci putea într-adevăr să-l mulțumească Domnului din tot sufletul și să strige cu bucurie și cu veselie: Slavă și mulțumire lui Dumnezeu că m-am învrednicit și am adus din casa mea curățite părțile acelea sfințite și sfinte, fără a le întrebuița întru ale mele trebuințe și întrebuițări lumești, **fără** a face de obște, și spurcate și necurate lucrurile cele curate, și nespurcate și sfințite! „Și vei zice înaintea Domnului Dumnezeului tău: Am curățat cele sfinte din casa mea și le-am dat levitului, și nemernicului, și sârmanului și văduvei” (la fel, stih 13). Auzi? Pînă cînd întîrzi ceea ce ești dator să aduci lui Dumnezeu, pînă cînd ții ceea ce ți s-a poruncit să dai aproapei, și scăpatului și săracului, știi ce ești? Nu mă rușinez să o zic arătat în fața ta, frate: Ești fur! Și nici doar un oarecare fur ce răpește cele străine și pe ale altora, ci și fur de cele sfinte dar necurate, ca unul ce furi sfințitele lucruri,

și le ții și le prefaci pe cele sfinte în spurcate și pe cele curate în necurate. Afară, frate, afară din casa ta să fie cîte sînt ale Dumnezeului tău, ca unele ce sînt aferosiri hărăzite Lui, și cîte sînt ale săracului aproapei tău, ca unele ce sînt ajutorări datorate lui! Atunci și tu vei zice cu bucurie înaintea Domnului Dumnezeului tău, precum credinciosul Israilitean: „Ah, am curățat cele sfinte din casa mea!” Sau: Scoțînd cele sfinte din casa mea, am sfințit casa mea! – precum tîlcuiește această parte oarecare tîlcuitor: „Scoțînd prinoasele din casa mea, am sfințit-o pe ea.” Ori precum o tîlcuiește pe aceeași alt tîlcuitor: „Lui Dumnezeu am plăcut și nimic în casa mea n-am lăsat, nici n-am spurcat ceva din cele sfinte și aferosite lui Dumnezeu.” Da, atunci poți zice și tu, întorcîndu-te către Dumnezeu: Bine este cuvîntat Dumnezeu! Nu am întrebuițat rău aceste sfințite părți spre cîștigul poftelor mele, ori spre reaua uneltire a lumeștii deșertăciuni: „Și n-am mîncat dintr-însele întru durerea mea, n-am adunat dintr-însele spre lucru necurat, n-am dat dintr-însele celui mort (în pogrevanii [slujbe de înmormîntare] cu multe cheltuieli) făcînd cele legiuite, n-am împodobit casnicilor mortului cină pentru mîngîiere. Am ascultat cu supunere glasul Domnului Dumnezeului nostru, am făcut precum mi-a poruncit” (tîlcuitorul cel nenumit, la *A doua lege* 26:14). Doamne Dumnezeu meu, am păzit cele ce mi-ai poruncit mie, am împlinit datoria mea precum ai rînduit, am curățit casa mea de acele sfinte ce o spurcau dacă le țineam; s-a îndreptat întru dînele sufletul meu, s-a odihnit conștiința mea, s-a liniștit cugetul meu, s-a veselit duhul meu.

64

În care pietre se întipărește dumnezeiasca lege

Pietre mari, văruiete, s-a poruncit a fi pietrele acelea pe care avea să se scrie *Legea*, după ce norodului Israilitean, trecînd Iordanul, i se va da cu soartă pămîntul fîgăduinței: „Și îți vei pune ție pietre mari, și le vei vărui cu var și vei scrie pe pietrele acestea toate cuvintele legii acesteia, cînd veți trece Iordanul...” (*A doua Lege* 27:2, 3). Dumnezeieștile legi se întipăresc în sufletele ce sînt statornice și neclătite ca niște pietre mari și strălucitoare, fiind văruiete prin albeața cea strălucită a nevinovăției și a curăției vieții. Celui care i se pune lege și care se fîgăduiește a o purta așezată în lespezile inimii sale, nu-i folosește singură strălucirea cea din afară și de deasupra, dacă lipsește înfigerea și statornicia din lăuntru. Cel ce nu împreunează statornicia pietrei cu albeața varului sau, fără metafore¹, cel ce nu poartă pîzirea dumnezeieștilor porunci strălucind asupra temeliei credinței, unul ca acesta nu este piatră tare a *Legii*, ci este deșert mormînt fariseic văruiet, unul din acele morminte fărnice, care

¹ Pilde (n. tr.).

se văd împodobite și frumoase pe din afară, iar în lăuntru sînt pline de oase de morți, pline de putreziciune și de toată necurăția (Matei 23:27).

65

**Garizim este munte al blagosloveniei;
Gheval, munte al blestemului. Unii Israiliteni sînt rînduiți pe acela,
iar alții pe acesta.**

Tot norodul Israilitean s-a împărțit pe doi munți ce erau aproape unul în preajma altuia, dintre care unul se numește „Garizim”, iar altul „Gheval”. „Și «Garizim» se tilcuiește «muntele celor izbăviți» sau «curmare a nemerniciei lor»; iar «Gheval», «munte al celor ce s-au zădărnicit» sau «al durerilor lor»” — precum ne învață tilcuiorul Procopie, care a arătat prea-bine și așezarea munților acestora, rîndindu-i pe ei către partea de Răsărit a Ierihonului, mai încolo de Galgal, și muștrînd predania cea greșită a Samarinenilor, care socoteau că aceștia se află lîngă cetatea Sihem, lîngă puțul unde a vorbit Domnul cu Samarineanca. Pe acești doi munți s-a deosebit în două părți tot neamul lui Israil cel de 12 seminții: șase seminții acolo, pe muntele Garizim, pe care aveau a se propovădui blagoslovenii celor ce vor păzi poruncile Domnului; și șase seminții dincolo, pe muntele Gheval, pe care aveau a se propovădui blesteme călcătorilor de porunci. Jumătate și jumătate: „Și veți da blagoslovenia pe muntele Garizim, și blestemul pe muntele Gheval” (A doua Lege 27:12, 13).

Dar, întru cei ce li se pune legea, mulțimile celor vrednici de blagoslovenie și ale celor vinovați de blestem sînt oare întocmai la număr? Vai! — mult mă tulbură zicerea „mulți sînt chemați, dar puțini aleși” și aceea: „puțini sînt cei ce se mîntuiesc”.¹ Dar ce folos este a iscodi eu numărul ce-

¹ „Și, intrînd ca să-i privească pe oaspeți, împăratul a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci, împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mîini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară! Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților. Căci mulți sînt chemați, dar puțini aleși” (Matei 22:11-14).

„Intrarea la «nuntă» [în Împărăția cerurilor] se face fără alegere, căci darul lui Dumnezeu ne cheamă pe toți: «și buni, și răi». Iar viața pe care o duc cei care au intrat nu va fi fără de cercetare după ce au fost poștiți la „nuntă”, ci «Împăratul» face prea-multă cercetare celor care se vor afla întinați după ce au venit la credință.

Deci să ne înfricoșăm întru a noastră minte! Căci, dacă nu va avea cineva viață curată, la nimic nu-i folosește credința; și nu numai că este scos afară de la nuntă, dar este aruncat și în foc! Dar cine este cel care poartă «haine întinate»? Cel care nu s-a îmbrăcat cu milostivirea îndurărilor, cu bunătate, cu iubire de frați.

Deci mulți, înșelîndu-se cu deșarte nădejdi, socotesc că vor dobîndi Împărăția cerurilor și se viră în ceata celor ce stau la «nuntă», cugetînd lucruri mari pentru ei înșiși. Iar Domnul, îndreptîndu-Se către nevrednicul acela, ne arată două lucruri: întii de toate, că

lor ce se mîntuiesc? Lucru pe care Dumnezeu l cunoștințelor îl are păzit în adîncurile necercatelor judecăți ale Proniei și ale judecății Sale celei nemurmate? Lucru cu totul nepriceput și nedescoperit? De un lucru este trebuință, aceasta trebuie a o ști eu, și o știu: că, în oricare dintre cele două părți voi vrea eu a mă pleca, acolo este soarta mea. Sorții lumeștii și vremelnicele mele petreceri de pe pămînt, și ale averii și stării mele trupestii sînt doar în mîinile Dumnezeului meu: „În mîinile Tale, sorții mei!”; iar sorții mîntuirii mele se află în mîinile Dumnezeului meu și în mîinile mele.

este iubitor de oameni, iar apoi că nu se cuvine să osîndim pe vreunii (măcar de vor greși în chip vădit), dacă nu-și vor mărturisi înșiși fapta. Căci Domnul le zice «slugilor», adică îngerilor celor chinuitori, să-i lege aceluia «mîinile și picioarele», adică puterile lucrătoare ale sufletului. Căci doar în veacul de acum este cu puțință a face și a lucra fapta bună, iar în cel ce va să fie se vor lega toate puterile lucrătoare ale sufletului și nu mai este cu puțință a face ceva bun spre răscumpărarea păcatelor. Iar «scrîșnirea dinților» este cîința care va fi atunci fără de nici un folos.

Și «mulți sînt chemați», căci pe mulți îi cheamă Dumnezeu – sau, mai bine zis, pe toți. Dar «puțini sînt aleși», fiindcă puțini sînt cei mîntuiți și vrednici a fi aleși de Dumnezeu, întrucît a chema este al lui Dumnezeu, iar a fi aleși sau nu este al nostru. Deci pilda aceasta s-a scris mai virtos pentru Iudei, căci ei au fost chemați, dar nu au fost aleși, pentru că n-au ascultat” (Teofilact).

Iar în alt loc se zice: „Și I-a zis cineva: Doamne, puțini sînt oare cei ce se mîntuiesc? Siliți-vă să intrați prin poarta cea strîmtă, căci zic vouă că mulți vor căuta să intre, și nu vor putea! După ce se va scula stăpînul casei și va încuia ușa, veți începe să stați afară și să bateți la ușă, zicînd: Doamne, deschide-ne! Și el, răspunzînd, vă va zice: Nu vă știu de unde sînteți!” (Luca 13:23-25).

„Puțini sînt cei ce se mîntuiesc, pentru că «ușa cea strîmtă» [a Împărăției cerurilor] nu este cu puțință a primi mulți. Deci «stăpînul casei» este Domnul, Care-i cheamă împreună pe toți oamenii la ospațul și la desfătarea bunătăților celor neîmpuținate. Și cîți sînt osîrduitori se sîrguiesc a intra pînă la «ceasul prînzului», iar cîți sînt mai trîndavi și vin după «ceasul prînzului» se închid afară. Și care este «ceasul prînzului»? E arătat că viața aceasta de acum. Căci această vreme e cu adevărat bună spre gătirea cea duhovnicească pentru ospaț. Deci – după ce «Stăpînul casei se va scula» (la judecată adică) și va încuia «ușa» (anume calea faptei bune, care nu se mai călătorește după sfișitul vieții de aici, căci calea faptei celei bune se călătorește cît sîntem în viață – cei care au viețuit aici cu lenevire încep «a bate în ușă». Căci atunci, prin pocăința cea fără de folos, ei caută calea faptei bune cu cuvinte goale (fiindcă lucrările lipsesc), chemînd-o pe aceasta ca și cu oarecari bateri și lovituri. Iar «Stăpînul casei», cu dreptate închizîndu-i afară, se prefacă că nici nu-i știe de unde sînt. Și cu cuviință, căci ei sînt de la diavolul, iar Domnul îi știe pe cei ce sînt ai Lui (Numeri 16)” (același Sfințit Teofilact) (n. m.).

¹ „Iar eu spre Tine, Doamne, am nădăjduit. Zis-am: Tu ești Dumnezeu meu, în mîinile Tale – sorții mei” (Psalmul 30:14, 15). „Căci aceia [vrăjmașii lui David], adunîndu-se, măiestresc moartea mea, iar eu pe Tine Te știu Dumnezeu și ocîrmuitor. Căci aceasta zice «în mîinile Tale – sorții mei»; ori, după ceilalți: «în mîinile Tale – vremile mele», în loc de: Tu împarți fiecăruia cu sorți după cum voiești, și mîhniri și veselii, și le prefaci pe acestea iarăși după cum Ți se pare Ție. Pentru că «vremi», ori «sorți», numește schimbările lucrurilor: bogăția și sărăcia, robia și stăpînirea, pacea și războiul și celelalte asemenea” (Teodorit) (n. m.).

Însă este vrednică de luare aminte aceea că pe muntele Garizim, cel al blagosloveniei, s-au rînduit aceste șase seminții ale lui Israel: „Simeon, Levi, Iuda, Isahar, Iosif (care, îndoită fiind, se socotește aici ca o seminție) și Veniamim”³; iar pe muntele Gheval, cel al blestemului, s-au rînduit celelalte șase seminții: „Rubim, Gad, Asir, Zabulon, Dan și Neftalim” (*A doua Lege* 27:12, 13). Deci aici este mai ales vrednică de luare aminte și de însemnare această deslușire și deosebire a semințiilor: că unele s-au rînduit pe muntele blagosloveniei, iar altele pe cel al blestemului. Dar oare pentru ce și cu ce cuvînt este această împărțire cu sorți? La aceasta, Dumnezeiescul Irineu a luat aminte că „pe muntele blagosloveniei s-au rînduit semințiile acelea întru și din care mai-nainte S-a închipuit, și S-a cunoscut și S-a născut Hristos. Căci mai-nainte S-a închipuit întru Iosif⁴, din Levi și din Iuda S-a născut trupește ca împărat și preot², din Simeon S-a cunoscut în biserică³, iar prin Zabulon S-a crezut întru neamuri, precum zice proorocul: „Pămîntul Zabulonului...” (*Isaia* 8:23).⁴ (Dar seminția lui Zabulon,

¹ Curăția, blîndețea, dreptatea și nepomenirea de rău pe care le-a arătat Iosif au fost o înaintă-închipuire a purtării de mai tîrziu a Mîntuitorului (*n. m.*).

² Levi fiind neamul preoțesc, iar Iuda acela împărătesc (*n. m.*).

³ „Și, jată era în Ierusalim un om cu numele Simeon... Și, din îndemnul Duhului, a venit la biserică; și – cînd pămîntii L-au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii – el L-a primit în brațele sale, și L-a binecuvîntat pe Dumnezeu și a zis: Acum slobozește pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău, cu pace! Căci văzură ochii mei mîntuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor noroadelor, lumîna spre descoperirea neamurilor și slavă norodului Tău Israel (*Luca* 2:25, 27, 28). „Simeon n-a fost preot, ci om iubitor de dreptate și el aștepta că Hristos va veni ca să-i mîngîie pe Evrei și să-i slobozească de robia cea de sub păcat, poate încă și de cea de sub Romani și de sub Irod. Căci cel ce a crezut în Hristos este cu adevărat slobod de împărați și se cinstește de toți oamenii. Vezi-i pe Apostoli! N-au fost robi ai Romanilor? Dar acum îi cinstesc și se închină lor împărații Romanilor. Iată așadar că Hristos S-a făcut mîngîiere acestora, care erau Israiliteni. Deci acest Simeon, fiind mișcat de Duhul Sfînt, s-a suit la biserică atunci cînd mama Lui L-a adus pe Domnul. Și, primindu-L pe El, îl mărturisește a fi Dumnezeu, pentru că a zice aceasta: «Acum mă slobozește pe mine, Stăpîne!» – este a celui ce mărturisește că Acesta este Domn al vieții și al morții” (Teoflact). Și același Teoflact adaugă încă o minunată tîlcuire: „Pentru primitorul de Dumnezeu Simeon, [Eftimie] Zigadinos zice că – citind acela oarecînd proorociile pentru Hristos și aflînd că, Dumnezeu fiind, Se va face om – se întuneca la mînte, ca un om, spre o taină ca aceasta mai presus de fire. Pentru aceasta a și luat făgăduință, adică hotărîre, că nu va muri pînă ce-L va vedea pe Însuși Hristos cu ochii săi. Și îl numește pe El «Hristosul Domnului», adică «Unsul Domnului», pentru asemănarea către Tatăl, căci «Domn» îl înțelege aici pe Tatăl. Acest Zigadinos (la fel și Meletie al Atenienilor) scrie că a aflat în oarecare izvoade cum unii zic pentru dreptul acesta că ar fi fost unul din cei șaptezeci de tîlmăcitori ai Dumnezeieștii Scripturi, în zilele lui Ptolomeu Filadelful. Și – tîlmăcind toți aceia proorocia lui Isaia Proorocul, zice: «Iată fecioara va lua în pîntece...» – doar Simeon n-a crezut la aceasta proorocului pînă nu i s-a hotărît lui de la dumnezeiescul inger că nu va vedea moartea pînă ce-L va primi în mîinile sale pe Hristosul Domnului.” (*n. m.*).

⁴ „Căci nu va mai fi întuneric pentru țara care era în nevoie. În vremurile de demult, El a supus pămîntul Zabulonului și țînutul lui Neftali; în vremurile cele de pe urmă El va acoperi de slavă calea mării, celălalt țarm al Iordanului, Galileea neamurilor.” (*n. m.*).

precum și cea a lui Neftalim, se numără împreună cu semințiile rînduite pe Gheval!) Iar prin Veniamin S-a slăvit, propovăduindu-Se în toată lumea de către Pavel.¹”

Evsevie al lui Pamfil a deosebit într-alt fel: „Căci, cîte seminții s-au arătat că sînt iubite lui Dumnezeu după ce Israilitenii au ieșit din Egipt, se rînduiesc spre a binecuvînta; și, cîte au greșit, spre a blestema.” Încît, după înțelegerea aceasta, se potrivește zicerea cea dimpotrivă a psalmului: Și cei ce sînt blagosloviți te vor binecuvînta, iar cei ce sînt blestemați te vor blestema.² Și se apropie de o astfel de înțelegere și cea a lui Orighen, care scrie: „Se cade a pîndi că cei cărora li s-a poruncit a binecuvînta s-au născut din femeile cele slobode și din rudele lui Iacov; iar cei care s-au osebit în muntele Gheval, cărora li s-a poruncit a blestema, au fost din slujnice, afară de Rubim și de Zabulon. Iar Rubim s-a rînduit cu cei blestemați ca unul blestemat de tatăl său.” Pe cele asemenea le-a pîndit și Teodorit, zicînd așa: „Dar trebuie a însemna că a dat blagosloveniile semințiilor ce au odrăslit din [femeile] cele slobode și că pe cea preoțească a numărat-o aici împreună cu norodul, iar pe cea a lui Iosif, care era îndoită, a poruncit a o binecuvînta ca pe una singură. Și a împărțit cu sorți blestemele celor pe jumătate robi, adăugîndu-le lor pentru numărului semințiilor pe Rubim și pe Zabulon: pe unul pentru că a căzut în păcat, iar pe altul ca pe un mai de pe urmă între fiii Liei.”

Și, din toate acestea, cineva poate să mai adune și aceasta: căci nașterea și creșterea a slobozeniei și a slăvitei buneii-credințe trebuie să fie oricine pofteste a se rîndui în „Garizim”, muntele dumnezeieștilor blagoslovenii – adică în vrednicia cea înaltă a preoției – ca să-i blagoslovească de acolo pe ceilalți: „Cine se va sui în muntele Domnului sau cine va sta în muntele cel sfînt al Lui? Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima, care n-a luat în de-

¹ Zice Pavel că era „din seminția lui Veniamin” (*Filipeni* 3:5). „Adică: Eram din seminția lui Veniamin, seminție de oșteni și parte bine aleasă a neamului Israilitean, pentru că mitropolia, Ierusalimul, și petrecerea preoților în Ierusalim se afla în împărțirea sorților la seminția lui Veniamin, precum este scris în cartea lui Iisus al lui Navi: «Țela, Elef și lebus, sau Ierusalimul, Ghibeat și Chiriat: paisprezece cetăți cu satele lor. Aceasta este partea lui Veniamin, după familiile lor» (*Iisus* 18:28)” (*Teoflact*).

„Iar Teodorit tilcuiește așa: «Și nu sînt – zice – nici din cei pe jumătate robi, ci am odrăslit dintru cea slobodă, din Rahila cea iubită, pentru care a slujit Patriarhul Iacov. Căci Veniamin a fost fiu al Rahilei, iar ‚Veniamin’ va să zică ‚fiu al chinuirii’. Și unul ca acesta a fost și Pavel: mai întîi ‚fiu al chinuirii’, ca unul ce se purta împotriva Bisericii lui Hristos; iar în urmă s-a făcut ‚fiu al puterii’, precum zice nearătatul tîlcuitor al *Cărții Facerii*, la foaia a 4-a, la stihul 14 din *Pentateuh*” (*Nicodim Aghioritul*) (*n. m.*).

² David zice așa: „Căci cei ce îl binecuvîntează pe el vor moșteni pămîntul, iar cei ce-l blestemă de tot se vor pierde” (*Psalmul* 36:22). Iar Teodorit zice că „Dumnezeul tuturor a făgăduit aceasta Patriarhului Avraam, zicînd: «Voi blagoslovi pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te vor blestema» (*Facerea*, 12:3)” (*n. m.*).

șert sufletul său și nu s-a jurat spre vicleșug aproapelui său. Acesta va lua blagosloveniile de la Domnul...”¹ Și nu numai că va lua el blagoslovenie, ci va și da blagoslovenie celorlalți ciți sînt vrednici de ea. Și cineva poate să încheie încă și aceasta: că a blagoslovi este însușire a sufletelor înalte și iubitoare de Dumnezeu, iar a blestema este însușire a sufletelor smerite și proaste. Și aceasta trebuia a o socoti bine cei care, din orice întimplătoare pricină de nimic, au ales în buze pe „afurisitul!”, „anatematisitul!”, „de Dumnezeu blestematul!” și pe cele asemenea. Pe unii ca aceștia, prea-potrivit putem să-i numim „Ghevaliți”.

66

Blestem asupra celui ce își ascunde idolul

„Blestemat va fi omul care va face idol cioplit și turnat... și îl va pune în loc ascuns!” (*A doua Lege* 27:15) Și cum?! Era așadar slobod de blestem acela care își stîlpea de față idolul cioplit ori turnat și îndrăzneia să se arate în chip arătat slujitor de idoli, vădindu-și tuturor fără rușinare nedumnezeirea, și păgînătatea și cealaltă răutate a sa?! Ba! – mai ales acela se osindea de *Lege* în vederea norodului și se ucidea de norod cu pietre, iar asupra celui care își ascunde păgînătatea Cunoscătorul de cele ascunse pune pedeapsă nescăpată prin blestem. Și să nu socotească nebunul om, și amăgitorul de norod și deșert cugetătorul fățarnic – pentru că astfel sînt și cei ce se fățarnicesc cu evlavie mincinoasă, iar în lăuntru își îngroapă patimile și se îmbată întru mișcarea minții către tot felul de nerînduiești; aceștia sînt „cei ce își pun idolii în loc ascuns”, precum adeverează unul dintre tilcui-tori – așadar să nu socotească omul că, așa cum scapă de cunoștința oame-

¹ „Cine se va sui...” «Munte» nu îl numește aici pe cel pămîntesc al Sionului, ci pe cel ceresc, pe care l-a arătat Fericitul Pavel: «Va fi apropiat – zice – de muntele Sionului și de Ierusalimul ceresc, care este Cetatea Dumnezeului celui viu.» Și, de vreme ce mai-nainte a învățat că Dumnezeu este Făcătorul și Ziditorul tuturor, după cuviință aduce răspunsul la întrebare: «Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima...» Zice: Cel ce dorește a se sui în muntele acela se cuvine a-și curăți sufletul de gînduri necuvioase și a-și avea mîinile slobode de faptele care sînt într-acest chip. Pentru că pe «mîini» le-a pus în loc de «fapte», iar prin «inimă» a însemnat «gîndurile», căci cu una ne sfătui, iar cu celelalte lucrăm. Și unul ca acesta – zice – se cuvine să nu dorească nimic din cele ce curg și se strică, fiindcă pe acestea le-a numit «deșarte», ca și *Eclesiastul*, care zice: «Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune.» Și – de vreme ce și vicleșugul, și călcarea de jurămint sînt înjugate cu iubirea de bani – după cuviință le oprește și pe acele: «și nu s-a jurat întru vicleșug vecinului său.» Apoi, arată rodul isprăvilor acestora: «Acesta va lua blagoslovenie...» (*Psalmul* 23:3-5). Foarte potrivit a înjugat milostenia cu blagoslovenia: fiindcă și cele ce par că sînt răsplătiri se dau oamenilor numai pentru dumnezeiasca iubire de oameni, căci toate dreptățile oamenilor sînt nimic pe lîngă darurile date de Dumnezeu, necum pe lîngă cele ce vor să fie, care covîrșesc și gîndul omenesc” (Teodorit) (*n. m.*).

nilor, tot așa se ascunde și se face neștiut ochiului celui a toate văzător și neamăgit al Domnului ce este peste toate.

Tot păcatul păcătuțit de om este ca un idol pe care el îl înscăunează în inima sa. Patima de care se stăpînește este ca un chip turnat al învăpăiate-lor sale poftă și gusturi: „Căci cei ce au cinstiri mincinoase pentru Dumnezeu, făcînd oarecare slujire înțelegătoare de idoli întru sine-și, le au ca idol pe cele ce nu sînt. Și aceștia se fac vinovați blestemului ce zice: «Blestemat este tot omul...»” – precum tîlcuiește arătătorul de cele sfinte. Și iarăși același părinte adaugă că – prin păcat, ca printr-un idol cioplit – „rea în-vistierire și-a tras lui-și prin dracul ce îi urmează și rău împreună-locuitor și-a tras pe dracul”.

Într-un cuvînt, toată fărădelegea este o slujire de idoli și sufletul păcăto-sului este de obște o capiște de idoli. Într-acest chip, cel neînfrinat slujește trupului său, cel mîndru aduce tămîia sa deșartei slave a deșertăciunii, cel iubitor de argint slujește argintului ca însuși dumnezeului său. Al bețivului și al desfătătorului, ori al benchetuitorului, dumnezeu îi este ospătarul; iar al rău-norocitului alergător spre cină îi este pîntecetele. Cînd fiecare din cei ziși îl cunoaște pe dracul său, și îl mărturisește, și se pocăiește pentru dîn-sul și caută să-l piardă, atunci acela nu își ascunde idolul, ci îl mărturisește și înaintea lui Dumnezeu, și a oamenilor, și cu fierbințeală cere mila iertării și nădăjduiește blagoslovenia dumnezeiescului dar. Și astfel îl ascunde de-săvîrșit în pămînt, „după chipul dumnezeilor celor ascunși în Sihem, pre-cum zice dumnezeiescul părinte Nil. Încît, nemaiarătîndu-se simțirii, aceia se șterg cu vremea și din pomenire.” Dar vai, vai! – cel ce are pe cele din lăuntru ale sufletului ca pe o biserică a patimii sale și inima ca pe un jert-felnic al fărădelegii, pe care a înălțat-o întru dînsa ca pe un idol – „unul ca acesta va pune idolul său cel cioplit în loc ascuns”. Și iarăși vai! Un astfel de om este blestemat și prea-ticălos pentru aceasta, oricît de norocit s-ar arăta după cele dinafară și văzute.

67

Blestemat este cel ce mută hotarele părinților săi

S-a zis: „Cel ce necinstește pe tatăl său și pe maica sa este blestemat!” (*A doua Lege 27:16*). Apoi, în stihul ce urmează, s-a adăugat fără mijloci-re: „Blestemat este cel ce mută hotarele aproapelui!” Dintr-una, socoteș-te-o pe cealaltă: dacă cel ce mută doar hotarele aproapelui se supune înfri-coșatului blestem, cu cît mai vîrtos este vrednic de blestem acela care stri-că hotarele tatălui și ale maicii din care își are nașterea sa? Fără îndoială, asupra unuia ca acesta blestemul se aduce îndoit: blestem asupră-i pentru

stricarea și călcarea hotarelor („Blestemat este cel ce calcă hotarele!”) și blestem pentru necinstirea născătorilor săi („Blestemat este cel ce necinstește pe tatăl său și pe maica sa!”) Blestem peste blestem, unul peste altul, jalnică bogăție de blestem asupra unui cap jalnic și de trei ori ticălos!

Iar în locul „aproapelui” [căuia i s-ar muta hotarele], Filon Evreul nu l-a socotit numai pe om și mutarea hotarelor pământului acelaia ori luarea averii lui prin răpire și nedreptate. Ci, în locul „aproapelui”, a înțeles mai pe larg și simplu binele: „Și numește «aproape» și «vecin» binele. Căci nu trebuie a merge la cer, nici a ne duce dincolo de mare spre căutarea binelui.” Binele se află aproape de tine – zice –, de-a dreapta ta este. Dacă voiești, îl faci; dacă te îndărătnicești, îl calci. Și, stricînd hotarele puse aproape de tine, te muți la altele, la ale răului și la ale fărădelegii, care stau departe de tine și sînt străine de tine; și, după urmare, te faci vinovat de blestemul îndoit al *Legii* ori și mai mult decît îndoit. Prea-bine și prea-filosofic a socotit filosoful Iudeu.

Dar alt oarecare filcuior Creștin al legii acesteia (măcar că neștiut nouă anume), strîngînd noima la [înțelegerea] cea mai din parte, zice: „«Hotare ale aproapelui» mută și acela care îl clatină din adevărata cunoștință de Dumnezeu și din petrecerea cea după Dumnezeu pe cel ce se află în lăuntru lor.” Urmînd și noi înțelegerii acesteia și împreunînd aici amîndouă legile întru una și aceeași, zicem că părinți ai noștri și născători după Duhul sînt bărbații purtători de Dumnezeu; care, prin învățăturile și predaniile lor insuflate de Dumnezeu din *Sfinșitele Scripturi*, au rînduit oarecare hotare și canoane, pe care maica noastră Biserica le-a judecat și le-a întărit sobornicește. Acestea ne sînt nouă hotare legiuite de la Dumnezeu, care se învață de părinții noștri și pe care avem datorie a le păzi fără clătire: „Nu strămuta hotarele veșnice pe care le-au pus părinții tăi!” Oricine sare cu îndrăzneală aceste hotare se osîndește ca un păgîn și fără de lege („...iar păgîinii au călcat hotarul”) și îndată se face vinovat îndoitului blestem: blestemat și pentru că strămută hotarele cele bine puse, și pentru că-i necinstește pe ai săi părinți, pe cei care au propovăduit că acestea s-au hotărît bine.

68

Cîte puțin sporește răul întru mai rău, la fel cum și binele merge înainte spre mai bine

Cineva îl rătăcește așa, degeaba, pe vreun om călător? Rău! Dar „rătăcește cineva și vreun orb în cale”?! Strîmbă cineva judecata și hotărăște nedreptatea în loc de dreptate, judecînd împotriva cui s-ar întimpla? Rău! Dar și „împotriva nemernicului, și a sârmanului și a văduvei”?! Cade ci-

neva în împărtașiri și amestecări trupești și desfrîinate? Rău! Dar și „cu femeia tatălui său, și cu tot dobitocul, și cu sora din tatăl sau din maica sa, și cu cumnata sa și cu sora femeii sale”?! Bate cineva pe aproapele său, aflîndu-se cu învrăjbitură către dînsul? Rău! Dar și „cu vicleșug îl bate pe aproapele”?! Ucide cineva om, nebunîndu-se de o iute minie? Rău! Dar „îndrăznește a lovi suflet nevinovat de sînge, ca să ia daruri”?!¹ Vai de răzvrătirea omului cea necuviincioasă și străină! Vai de răutatea lui, pînă unde sporește și ajunge! Este cu puțință a se răzvrăti atîta omul cel cuvîntător, încît a se da peste cap într-atîtea prăpăstii de răutăți și a se răsturna într-atîtea covîrșiri de necuviințe?

Dar oare pentru ce *Legea* a prea-îngreunat aici – prin întîmplările care, pe cît sînt de înfricoșate, pe atîta și mai rare – acele călcări de lege pentru care vrea să-l blesteme pe cel vinovat din partea a tot norodul și să propovăduiască înaintea a tot norodul ca dintru una și aceeași gură a tuturor aceasta: Blestemat!? Oare nu este vinovat blestemului și acela cît de cît amăgitor, și cel viclean, și cel curvar și cel desfrînat? Și tot bătașul, și ocăritorul și ucigătorul de om? Eu socotesc că, pentru a-i opri și a-i depărta pe cei cărora li se punea legea și de [păcatele] mai ușoare, *Legiuitorul* le pune înaintea aici pe cele mai grele, care și numai pomenindu-se nasc îngreșoare, și uriciune și înfricoșare în sufletul celui ce le aude; în acest chip învățînd și oarecum mai-nainte vestind că oricare începe de la cele mai proaste [ușoare] va ajunge negreșit și la acestea mai de pe urmă, și de sfîrșit și care nu lasă nici o margine întru covîrșirea răutății.

Înaintea vieții stă oarecare scară a răutății, precum și una a faptei bune. Osebirea este numai că aceea îl pogoară în adîncimi, iar aceasta îl suie la înălțimi pe cel ce umblă pe dînsa. Treptele celei dintîi aduc puțin cîte puțin la cele mai de pe urmă margini. Și este cu adevărat de folos ca omul să audă în cît adînc de răutate se primejduiește a se prăpăstui, dacă nu va lua aminte și nu se va sili să-și îndrepte picioarele la cei dintîi pași. Nu îți este milă de călătorul și străinul ce rătăcește? Cîndva, îl vei rătăci și pe ticălosul

¹ „Blestemat să fie cel ce va abate pe orb din drum! Și tot poporul să zică: Amin!

Blestemat să fie cel ce va judeca strîmb pe străin, pe orfan și pe văduvă! Și tot poporul să zică: Amin!

Blestemat să fie cel ce se va culca cu femeia tatălui său, că a ridicat poala hainei tatălui său! Și tot poporul să zică: Amin! Blestemat să fie cel ce se va culca cu vreun dobitoc! Și tot poporul să zică: Amin! Blestemat să fie cel ce se va culca cu sora sa, fiica tatălui său, sau fiica mamei sale! Și tot poporul să zică: Amin! Blestemat să fie cel ce se va culca cu soacra sa! Și tot poporul să zică: Amin! Blestemat să fie cel ce se va culca cu sora femeii sale! Și tot poporul să zică: Amin!

Blestemat să fie cel ce va ucide în ascuns pe aproapele său! Și tot poporul să zică: Amin! Blestemat să fie cel ce va lua mită, ca să ucidă suflet și să verse sînge nevinovat! Și tot poporul să zică: Amin!” (*A doua Lege* 27:18-25) (*n. m.*).

orb cînd merge pe cale! Nu te îngrijești de dreptatea fiecăruia la judecată? Într-un sfîrșit, îl vei nedreptăți și pe nemernic, și pe sărman, și pe văduvă! Nu-ți **înfrînezi** înverșunatele porniri ale poftelor și gusturilor trupești? Pînă în sfîrșit, vei cădea cu capul în jos și te vei prăvăli în noroiul împreunărilor celor mai necuviincioase și urite! Nu îmblînzești sălbăticia miniei? Nu oprești valurile iubirii de cîștig? Îl cele din urmă, vei folosi și cuțitul spreucidere și nu îți va fi milă a vărsa chiar sîngele nevinovăției, spre a dobîndi cîștigul de care însetezi! Atunci, căzînd în adîncul răutăților, păgînul defaimă toate îndreptările – și cite sînt dumnezeiești, și cite omenești – pe toate le rîde și întocmai le batjocorește. [Și atunci] săvîrșește fără mustrare de conștiință și felurile cele mai înfricoșate ale rușinatei lucrări și ale relei lucrări și le îndrăznește încă și pe cele ce nu se pot crede.

69

Blagoslovenii ce se împart păzitorilor dumnezeieștilor porunci; blesteme, călcătorilor. Covîrșire a Legii celei Noi a Darului mai presus decît cea Veche a Slovei.

În capitolul al douăzeci și optulea al *Legii a Doua*, se pun înainte cite bunătăți aveau să nădăjduiască Israilitenii dacă păzeau poruncile Domnului; și, dimpotrivă, cite răutăți aveau să aștepte dacă le călcau. Și, din bunătățile și răutățile acestea ce se pun înainte, se vede că Legea Slovei era o lege nedesăvîrșită și bucoavnică, potrivită a se pune asupra „filor slujnicei”, adică unora ce li se punea lege fiind ei încă neputincioși și smeriți, tîrtori pe jos, și rîvnitori de cele de jos și pruncește cugetători. Întîi, pentru că îi trage la paza și lucrarea poruncilor ca pe prunci, prin făgăduința dobîndirilor celor poftite; iar de la stricarea și călcarea poruncilor, îi trage înapoi ca pe robi, prin îngrozirea înfricoșatelor pedepse și munci. Al doilea, pentru că atît dobîndirile ce se făgăduiau, cît și pedepsele ce îi îngrozeau sînt toate trupești, și pămîntești și vremelnice, ca și cum n-ar fi nicidecum altă viață decît aceasta cu trup și de puțină vreme, care în curînd se sfîrșește. Al treilea, pentru că, de îți vei pune mintea cu luare aminte, vezi că blestemele se aduc asupra cu mai grea atîrnare, iar blagosloveniile se grăiesc oarecum mai cu slăbiciune. Adică blagosloveniile se numără pe scurt, pînă la al treisprezecelea stih, iar blestemele se întind înainte pînă la stihul al șaizeci și optulea, pînă la sfîrșitul capitolului: „Căci pe slugile cele rele – zice Teodorit – nu le folosesc atîta făgăduințele slobozeniei, cît îngrozirile bătăilor.”

Mult se deosebește Legea Evangheliei¹ [de Legea Slovei]! [Aceasta e] lege cuviincioasă „filor celei slobode”, bărbaților Darului; lege desăvîrși-

¹ Adică a bunevestirii a lui Hristos-Dumnezeu (n. m.)

tă, și înaltă și cu totul cerească; lege care nu lasă ca pe niște desăvârșite răutăți nici întâmplările vieții, nici facerile spre rău, nici relele pătimiri, nici necazurile, nici smeririle și care nu socotește ca pe niște desăvârșite bunătați nici norocirile cele pămîntești, și dobîndirile, și odihnele, și îmbogățirile și înălțările. Ci legea aceasta făgăduiește păzitorilor dumnezeieștilor porunci alte bunătați. Ce fel? O viață veșnică fericită și de trei ori norocită. Și alte răutăți îngrozește stricătorilor și călcătorilor. Ce fel? O muncă nesfîrșită, nemîngîiată și înfricoșată.

Cu adevărat, și „Israiliteanul” Darului se pornește spre păzirea poruncilor de frică, și pentru aceasta cîntă cu David: „Părtaș sînt eu al tuturor celor ce se tem de Tine și al celor ce păzesc poruncile Tale.”¹ Și se roagă cu de-adinsul să nu lipsească vreodată de la dînsul această frică, cea folositoare și mîntuitoare, ca ea să strîngă și să pironască oarecum săltările cele pătimase și necuviincioase ale trupului său: „Pătrunde cu frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!”² Dar frica acestuia nu este întrutotul frică de rob, ci frică de fiu, fiindcă-L înțelege pe Bunul Ziditor și Părintele al său a fi de față și a le vedea pe toate. Pentru aceea, cîstind ființa de față a Aceluia, se sirguiește a săvîrși cu lucrul voia Lui părintească: „Am păzit poruncile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!”³ Și, ca să pună în lucrare poruncile Lui, se depărtează de toată fapta fără de lege: „Din toată calea rea am oprit picioarele mele, ca doar aș păzi cuvintele Tale!”⁴ Nici cît de puțin nu îndrăznește a se abate din acelea legiuite

¹ „Părtaș sînt eu tuturor celor ce se tem de Tine și celor ce păzesc poruncile Tale” (*Psalmul 118:63*). „Iar Simmah, în loc de «părtaș», a zis «unit»; iar Sirul: «prieten». Căci zice: Întorcîndu-mă de către cei ce voiesc și aleg cele potrivnice legilor Tale, aveam părtași și iubiți pe cei ce socotesc de mult preț frica Ta și viețuirea după Lege. Aceasta a zis-o și întru alt Psalm: «Iar mie îmi sînt foarte cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule!»” (Teodorit) (*n. m.*)

² „Pironesc de frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!” (*Psalmul 118:120*). „Sufletul meu – zice – este îmbrăcat cu frica Ta. Dar, fiindcă trupul și mădularele sale se scoală asupra lui, mă rog să se pironască de frica aceasta; ca, făcîndu-se ele moarte păcatului, să urmeze povățuirii sufletului. Stihul acesta se aseamănă graiului aceleia apostolesc: «Omorîți mădularele voastre cele de pe pămînt: curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și iubirea de argint, care este slujire de idoli.» Și iarăși: «Cu Hristos împreună m-am răstignit, și nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos!»” (Teodorit) (*n. m.*)

³ „Păzit-am poruncile Tale și mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!” (*Psalmul 118:168*). „Căci – știind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate privești – nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte auzămînt” (Teodorit) (*n. m.*)

⁴ „Despre toată calea rea am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale” (*Psalmul 118:101*). „Căci nu este cu puțință a umbla pe două căi deodată – pe a înverșunării și pe a întregii înțelepciuni, pe a dreptății și pe a nedreptății –, ci se cade a fugi de cele potrivnice și a călători pe calea cea dreaptă, căci așa va fi cu puțință a ne face păzitori ai dumnezeieștilor cuvinte” (Teodorit) (*n. m.*)

lui, socotind numai aceasta, Cine este Cel care le-a legiuit: „Din judecățile Tale nu m-am abătut, că Tu mi-ai pus mie lege!”¹

Și, într-adevăr, și el privește prin nădejde la bunătățile făgăduite lui și așteaptă, îngăduind bine-nădăjduit, fericitele dăruiri și răsplătiri: „Am plecat inima mea ca să fac îndreptările Tale, pentru răsplătire în veac”.² Dar el privește mai virtuos la răsplătirea cea veșnică, nu la cea vremelnică: „în veac”. Și nădejdea de acest fel vine dintr-o adevărată aplecare a inimii: „am plecat inima mea”, căci socotește că poruncile pe care le primește și le păzește sînt cuviincioase și drepte: „spre a face îndreptările Tale”. Drept aceea, această păzire a lui nu este o lucrare negustorească, și zadarnică, și lumească și pămîntească, fiindcă el cinstește mai întii de toate și mai mult legea gurii Domnului: „mai mult decît mii de aur și de argint” și iubește poruncile Lui „mai mult decît aurul și topazul și decît piatra cea mult-scurpă”³. Se veselește întru înseși aceste mărturii dumnezeiești „ca întru toată bogăția”⁴. Se îndeletnicește neîncetat întru înseși aceste cuvinte ale Domnului, prin deasă cugetare, și ele sînt în gîtlejul lui îndulcind „mai dulci decît mierea și fagurul”⁵; sînt veselie și bucurie în inima lui, sînt mi-

¹ „De la judecățile Tale nu m-am abătut, căci Tu ai pus mie lege” (*Psalmul 118:102*). „Căci, știindu-Te pe Tine legiuitor al acestora, le îmbrățișam pe dîsele cu toată dragoste” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire” (*Psalmul 118:112*). Sfatul sufletului se aseamănă cumpenei, și cumpăna o ține mintea, ce a luat cu soartă să stăpînească: deci, dacă se va îngreuna mai mult cu gîndurile cele bine-credincioase, de nevoie cumpăna urmează a se pleca spre cele bune. Acest lucru zice prorocul că a lucrat: «Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.» Pentru că, văzînd cîștigul ce răsare dintru acestea, am primit asupra-mi cu dragoste sudorile pentru ele” (Teodorit) (*n. m.*).

³ „Pentru aceasta, am iubit poruncile Tale mai mult decît aurul și topazia” (*Psalmul 118:127*). „Deci aceia au defăimat a Ta Lege, iar eu socotesc poruncile Tale mai vrednice de iubit decît aurul și decît pietrele cele de mult preț. Fiîndcă topazia este din pietrele cele scumpe și, dintru una, le-a arătat pe toate. Și poate că întru acea vreme aceasta se prețuia mai mult decît celelalte” (Teodorit) (*n. m.*).

⁴ „În calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția” (*Psalmul 118:14*). „Ostenitoare este calea faptei bune, dar prea-poftită celor desăvîrșiți. Pentru aceasta a și zis Stăpînul Hristos: «Luați jugul Meu asupra voastră, că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară.» Aceasta a zis și prorocescul cuvînt: Avuția mărturiilor Tale îmi este mai veselitoare decît toată bogăția. Iar acest «întru toată bogăția» nu este adăugat așa prost, ci arată bogăția de tot felul, căci multe sînt felurile bogăției: căci unul se numește «bogat» avînd aur, iar altul argint, iar altul prea-mult pămînt, o parte răsădit, iar alta semănat; iar altul – dobitoace. Ci, cuprinzîndu-le pe toate acestea și alăturîndu-le cu dumnezeieștile mărturii, prorocul a zis că lui îi sînt vrednice de iubit dumnezeieștile mărturii precum iubitorilor de bogăție toate felurile bogăției” (Teodorit) (*n. m.*).

⁵ „Dorite-s mai mult decît aurul, și decît piatra scumpă mult și mai dulci decît mierea și fagurul” (*Psalmul 18:11*). „«Lege», și «mărturie», și «dreptăți», și «poruncă» și «judecări» numește Legea lui Moisi. [...] Și se numește «lege» fiindcă pune în rîndulă vietui-

nune și uimire în mintea lui, sînt dorire și poftă neîncetată în sufletul lui: „Am poftit a dori judecățile Tale în toată vremea.”¹ Le cercetează nesmințit, pentru că se minunează de ele; și, cu cît mai mult se minunează de ele, cu atît le cercetează mai cu sîrguință. Le păzește pentru că le iubește și le iubește cu atît mai mare fierbințeală, cu cît le păzește mai cu sîrguință. „Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le-a prea-cercat pe ele sufletul meu. A păzit sufletul meu mărturiile Tale și le-a iubit pe ele foarte.”²

70

Cel ce se împrumută se face oarecum rob al celui care îl împrumută

Către celelalte blagoslovenii pe care păzitorul cel cu de-adinsul al *Legii* le dobîndește de la Dumnezeu, se rînduiește și blagoslovenia aceasta: adică a împrumuta el, dar a nu se împrumuta: „Și vei împrumuta neamuri multe, iar tu nu te vei împrumuta!” (*A doua Lege* 28:12). La fel cum, dimpotrivă, între blestemele puse asupra celui ce calcă *Legea* se aduce asupra lui blestemul de a se împrumuta de la alții, iar el a nu da cu împrumut: „Acesta (nemernicul) te va împrumuta pe tine, iar tu pe el nu îl vei împrumuta” (la fel, stih 44). Și, negreșit, aceea se vede a fi întovărășită de norocire și de prisosire de bogăție; iar aceasta împreună-tîrăște ca tovarășă reaua întîmplare, și neaverea și sărăcia scăpătării, precum oricine socotește.

Dar este de însemnat și vrednică de luare aminte metafora cu care *Dumnezeiasca Scriptură* arată lucrul aici. Fiindcă, alăturînd-i unul către altul pe împrumutător și pe cel ce se împrumută, pe acela îl închipuie ca pe un

---

rea prea-bună, și «mărturie» fiindcă îi mărturisește pe cei ce păcătuiesc și le arată pedeapsa călcării de poruncă; iar «dreptăți» fiindcă învață dreptatea, și oprește nedreptatea și îi arată drepti pe cei ce isprăvesc fapte bune. Se numește «poruncă» fiindcă poruncește ce se cuvine să se facă și le rînduiește cu stăpînire, iar «judecăți» fiindcă arată dumnezeieștile hotăriri, și învață ce bunătăți va dobîndi cel ce le păzește și la care munci se va da cel ce le calcă. [...] Deci a zis că «acestea sînt mai scumpe decît aurul și decît pietrele scumpe și mai dulci decît mierea», însă nu tuturor oamenilor, ci celor cu adevărat oameni, a căror viață nu se aseamănă dobitoacelor celor necuvîntătoare, după glasul proorocului” (Teodorit) (*n. m.*).

¹ „Dorit-a sufletul meu să poftescă judecățile Tale în toată vremea” (*Psalmul* 118:20). „Mulți doresc dumnezeieștile judecăți și voiesc Împărăția cerurilor, dar nu de-a pururea – căci acum se mulțumesc cu cele dumnezeiești, iar mai tîrziu urmează după patimile trupului – dar proorocul vrea să aibă dorul acesta totdeauna” (Teodorit) (*n. m.*).

² „Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le-a cercat pe ele sufletul meu» (*Psalmul* 118:129). „A arătat că nu le-a iubit pe acestea în zadar, căci zice: Vrednice de minune sînt și puternice să îndulcească și să ridice spre dragoste pe cei ce pot a le vedea. «Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale și le-a iubit pe ele foarte. Păzit-am poruncile Tale și mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!» (la fel, stih 167, 168). „Căci – știind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate privești – nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte așezămînt” (Teodorit) (*n. m.*).

stăpînitor, ca pe un „cap”, ca pe unul ce covîrşeşte; iar pe acesta îl însemnează ca pe un supus, ca pe o „coadă”, ca pe un slujitor. Căci – îndată ce a făgăduit întru blagoslovenie: „Şi vei împrumuta neamuri (căci între Israiliteni s-a dat voie a-i împrumuta unii pe alţii cu dobîndă), iar tu nu te vei împrumuta!” – sfinţita slovă a adăugat îndată şi aceasta: „Vei stăpîni tu neamuri multe, iar ele nu te vor stăpîni pe tine. Şi te va pune pe tine Domnul Dumnezeuul tău cap, iar nu coadă; şi vei fi atunci deasupra, nu dedesubt” (*A doua Lege* 28:13). Iar în blestem, îngrozeşte aşa: „Nemernicul care este întru tine [întru Israil] te va împrumuta pe tine, iar tu nu-l vei împrumuta pe acesta!” Şi totodată a mai zis şi aceasta: „Nemernicul se va sui sus-sus, iar tu te vei pogori jos-jos. Acesta va fi cap, iar tu vei fi coadă” (la fel, stihurile 43, 44). Deci te-ai împrumutat, omule, şi te afli dator? Să ştii că după însăşi aceasta eşti şi supus împrumutătorului, eşti sub stăpînirea lui, eşti oarecum rob al lui pînă vei plăti datoria ta. Oricum te-ai înălţa, orice te-ai năluci şi oricît te-ai îngîmfa fălindu-te către dînsul, tu ai rînduială de coadă şi el este capul tău. El se suie sus-sus, iar tu te pogori jos-jos.

71

Dumnezeu a dat omului ochi ca să vadă, urechi să audă, inimă să judece, dar totodată nu le-a dat. Cum?!

O Israilitenilor! – voi aţi văzut cu ochii voştri (zice Moisi către fiii lui Israil cînd, în pămîntul Moav, le da lor poruncirile cele mai de pe urmă), aţi văzut cu ochii voştri lucrurile acelea minunate şi mari cîte a săvîrşit la urmă în pustie Dumnezeu pentru voi: „Voi aţi văzut toate... Au văzut ochii tăi acele mari semne şi minuni” (*A doua Lege* 29:2, 3). Apoi, după ce zice aceasta, adaugă îndată, fără mijlocire, că Dumnezeu nu le-a dat lor nici ochi ca să le vadă, nici urechi să le audă, nici inimă să le cunoască: „Şi nu v-a dat vouă Domnul Dumnezeu inimă a şti, şi ochi a vedea şi urechi a auzi, pînă în ziua aceasta” (la fel, stih 4). Încît cineva poate încheia dintru acestea că Dumnezeu a dat Israilitenilor ochi, şi n-a dat; că le-a dat urechi, şi nu le-a dat; că le-a dat inimă, şi nu le-a dat; şi că de aceea Israilitenii n-au văzut cîte au văzut, şi nu au auzit cîte au auzit şi nu au cunoscut cîte au cunoscut. Şi încheierea aceasta a propovăduit-o anume Proorocul Isaia, mai-nainte vestind asurzirea Evreilor care avea să fie pînă în sfîrşit, şi nevederea şi orbirea către cereştile învăţături şi către semnele şi minunile cele mai presus de fire ale lui Iisus Hristos: „Cu auzul veţi auzi, şi nu veţi înţelege! Şi, văzînd, veţi vedea, şi nu veţi pricepe!...” (*Isaia* 6:9)

Dumnezeieştii Părinţi n-au lipsit a ne dezlega în cărţile lor această nedumerire care întîmpină în deosebite părţi ale *Dumnezeieştii Scripturi*, în-

văfindu-ne că Dumnezeu, Care voiește a se mîntui toți, a dat tuturor și mijloacele cele îndestulate ce aduc către mîntuire; căci, de vreme ce nu voiește pierderea nimănu, El nu lipsește pe cineva de ajutorările ce folosesc către mîntuire. Căci Dumnezeu, Care este însuși Adevărul și însăși Bunătatea, este totdeauna pricinuitoare al bunătăților și niciodată pricinuitoare al răutăților. Pentru aceea, le legiuiește tuturor pe acelea, iar pe acestea le oprește despre toți; și pe toți îi îndeamnă spre acelea, iar de la acestea îi abate pe toți; și pentru acelea făgăduiește plățile și răsplătirile bogate, iar asupra acestora mai-nainte îngrozește groaznice pedepse gătite și munci înfricoșate. Tot sfîrșitul împlinirii întru aceasta stă: că Dumnezeu – Care a cinstit zidirea Sa cea cuvîntătoare, pe om, prin dăruirea stăpînirii de sine – nu voiește să-l lipsească, silindu-l la pricina mîntuirii lui, de slobozenia pe care a sădit-o întru dînsul. El îl vrea pe om păzitor și lucrător al poruncilor Lui și făcător al faptei bune de bunăvoie, nu îl voiește rob silnicit. Căci, după cuvîntul¹ ființei ei, fapta bună nu este lucru de silă nevoită și silită, ci este roadă a unei vreri de sine-și voită, iar Dumnezeu a gătit bunătățile păstrate în viața de după aceasta ca pe un dar și răsplătire de faptă bună de sine-și voită a celor care-L iubesc pe El. Acestea ne învață pe noi sfințitele și dumnezeieștile scripturi, acestea ne învață grăitorii de Dumnezeu Părinți, acestea ne povățuiesc și înțelegerile firești semănate întru noi, și gîndurile cele drepte pentru Dumnezeu și judecata cea binecuvîntată pentru cuvîntătoarea [rațională] înființare.

Deci, dintru acestea, eu înțeleg vederea ochilor oarecum îndoită la om, îndoită auzirea urechilor, îndoită și așezarea inimii însăși. Pe una [din simțiri], ca pe o putere firească, care se dă omului după creștere din afară, de către Atotstăpînitorul Ziditor Dumnezeu; pe cealaltă, ca pe o mișcare de bunăvoie a puterii care iese din om și din lăuntru după voință, ca dintru o zidire alcătuită de sine-și stăpînitoare. Prin aceea, omul le judecă pe cele ce se văd, pe cele ce se aud, pe cele ce se gîndesc; prin aceasta, el este dator nu numai a desluși ceea ce vede, ce aude, ce gîndește, ci a și alege întru acestea și a îmbrățișa mai mult lucrul cel drept și adevărat, pe cel binecuvîntat și cuviincios, pe cel nestrîmb și legiuit. Pe aceea, omul o are ca primire firească de la Ziditorul Dumnezeu; pe aceasta, judecată și aleasă de bunăvoie, Dumnezeu o cere ca pe o datorie de la omul cel zidit de El. Ochii aceia, și urechile acelea și inima aceea ni le-a dat nouă Dumnezeu [fără de a noastră voință]; iar inima aceasta, și ochii aceștia și urechile acestea se cade a le aduce lui Dumnezeu de la noi înșine, căci nu ni le-a dat și nici nu ni le dă fără de a noastră voință, ca pe acelea: „Nu ne-a dat Domnul Dumnezeu inimă a înțelege, și ochi a vedea și urechi a auzi.” Într-acest chip

¹ „Rajiunea de a fi”, cum zicem noi acum (*n. m.*).

adeverează și zisa cea proorocească: „Cu auzul veți auzi, și nu veți înțelege. Și, văzînd, veți vedea și nu veți pricepe.” Și întru acestea nu cade vreo zicere împotriva care chiar să prindă loc decît numai după ceea ce se vede și o deosebire ce are mai degrabă trebuință de o luare aminte cu de-amăruntul spre înțelegere. Pentru că aceea se adeverează din partea ochilor, și a urechilor și a inimii pe care le dă și le hărăzește Dumnezeu zidindu-l și înființindu-l pe om după felul lui; iar cealaltă din partea inimii, și a urechilor și a ochilor pe care omul cel zidit și înființat slobod de Dumnezeu nu voiește, ajutînd și el, să le miște și să le folosească cum trebuie. Așa ne învățăm că orbul din naștere pentru care s-a scris în *Evanghelie*, după ce s-a vindecat, vedea sănătatea ochilor săi și fără să vadă prin însăși vederea ochii săi deschiși. Iar fariseii și învățătorii legii aceleia, chiar văzînd cu privirea ochii orbului deschiși, nu îi vedeau. Ci, fiind orbiți la ochii cei din lăuntru ai voinței dintr-o orbire și nevedere de voie, nu vedeau ceea ce vedeau; adică nu voiau să vadă.¹

¹ Acesta e un loc de mare însemnătate pentru a înțelege de ce învățătorii *Legii nu l-au văzut și nu îl văd nici acum* pe Iisus ca fiind Proorocul cel așteptat. De aceea, să ne amintim ce s-a întîmplat atunci, iar apoi să citim și tilcuirea [în parte a] minunii:

„Deci [fariseii] l-au chemat a doua oară pe omul care fusese orb și i-au zis: Dă slavă lui Dumnezeu! Noi știm că Omul Acesta e păcătos. A răspuns deci acela: Dacă este păcătos, nu știu. Un lucru știu: că, fiind orb, acum văd. Deci i-au zis: Ce ți-a făcut, cum ți-a deschis ochii? Le-a răspuns: V-am spus acum, și n-ați auzit?! De ce voiți să auziți iarăși? Nu cumva voiți să vă faceți și voi ucenici ai Lui? Și l-au ocărît și i-au zis: Tu ești ucenic al Aceluia, iar noi sîntem ucenici ai lui Moisi! Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moisi, iar pe Acesta nu-l știm de unde este. A răspuns omul și le-a zis: Tocmai în aceasta stă minunea: că voi nu știți de unde este, iar El mi-a deschis ochii. Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar, dacă cineva este cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă. Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. Dacă Acesta n-ar fi de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic. Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi? Și l-au dat afară.

Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și, găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine Acela este. Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui. Și a zis: Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi. Și au auzit acestea unii dintre fariseii care erau cu El, și l-au zis: Oare și noi sîntem orbi? Iisus le-a zis: Dacă ați fi orbi, n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem! De aceea, păcatul rămîne asupra voastră (*Ioan* 9:24-41). „După ce i-a văzut pe farisei că mai virtos s-au vătămât decît s-au folosit din minune, încît sînt vrednici de mai mare osîndă pentru aceasta, Domnul zice că, precum se văd și precum urmează lucrurile, El spre judecată a venit, adică spre mai mare muncă și osîndă: «ca cei ce nu văd să vadă, iar cei ce văd (precum sînt fariseii) să fie orbi» la ochii sufletului. Căci iată cum cel ce nu vedea din naștere vedea acum și cu sufletul, și cu trupul, iar cei ce păreau că văd s-au orbit la minte. Căci aici vorbește de două vederi și de două orbiri.

Iar fariseii – care pururea priveau la cele simțite, socotind că El vorbește de orbirea cea simțită – zic: «Oare și noi sîntem orbi?», numai de această orbire trupească rușinî-

Îmbrăcămintele Israilitenilor au rămas neînvechite și încălțămintele lor nespate în toți cei patruzeci de ani [petrecuți] în pustie

Mulți – ori din necredință vătămind păgînește *Sfințitele Scripturi* cele date de Dumnezeu, ori chiar nedumerindu-se mai cu simplitate din iubire de învățatură – întrebă: Cum este chip să înțelegem ceea ce Moisi le aduce aminte Evreilor? – anume că, în toți cei patruzeci de ani în care s-au rătăcit prin pustie, „hainele lor nu s-au învechit și încălțămintele nu s-au rupt din picioarele lor” (*A doua Lege* 29:5). Și ei zic: Fie! Și aceasta, adică a rămîne hainele și încălțămintele nerupte și neînvechite, și aceasta este unul din acele alte multe lucruri minunate și peste fire săvîrșite cu ușurință de puterea dumnezeiască. Dar – mai întrebă ei – ce are cineva de răspuns pentru îmbrăcămintele și încălțămintele copiilor celor mici? Oare se măreau și ele, lungindu-se și lățindu-se după sporirea vîrstei? Dar pentru ce nu?! De ce ar fi cu neputință lucrul acesta, pe lîngă atîtea și atît de mari alte semne și minuni? Și ce este de necrezut sau care este nerînduiala dacă se cresc întinderile țesăturii aceleia sau ale pielii, a căror fire se ținea și se păzea nevătămată și necheltuită, întărindu-se? Dar, pe lîngă aceasta, oare nu mureau din cei ajunși la vîrstă mai deopotrivă la număr cu copiii, încît cei ce creșteau să întrebuințeze îmbrăcămintele celor ce mureau? Iar apoi ale acestora să treacă asemenea după moștenire la ceilalți de aici înainte, după trebuința creșterii? Ori nu se întimpla și între cei de o seminție întîmplări de morți și de nașteri una după alta, încît să se schimbe după dînsese hainele celor mici și ale celor mari după hotarele unei drepte și potrivite schimbări? Și, de altfel, hainele pe atunci obișnuite Egiptenilor, iar de la Egipteni și Evreilor, erau oare ca acestea ale noastre, ale Europeilor, încît ale celor mici cu trupul să nu poată fi nicidecum folosite de cei mari cu trupul, ori dimpotrivă? Sau, în sîrșit, în acea climă și după chipul viețuirii neamurilor

---

du-se. Iar Domnul, vrînd să le arate că mai bine este a fi orbi la trup și necredincioși, zice: «Dacă ați fi orbi, nu ați avea păcat.» Căci, dacă ați fi orbi de nevoie, din fire, s-ar fi dat oarecare iertare vouă, care bolii cu necredință. Dar așa – zicînd voi că vedeți, dar bolind cu necredință chiar și după ce ați văzut minunea ce s-a făcut cu orbul – nu sînteți vrednici de iertare. Căci păcatul vostru rămîne neșters și mai mult vă veți munci, pentru că nu veniți la credință nici din minunile văzute [cu ochii voștri].

Dar poate unii vor înțelege aceasta: «Dacă ați fi orbi, nu ați avea păcat» – și așa: Voi – zice – întrebați de orbirea trupească, căci numai de aceasta vă rușinați; iar Eu vorbesc de orbirea voastră cea sufletească. Căci – «dacă ați fi orbi», adică neînvățați în *Scripturi* – nu ați avea păcat atît de mare, păcătuiind întru neștiință. Dar, de vreme ce ziceți că vedeți și vă faceți pe sine-vă înțelepți și știutori de Lege, pentru aceasta de sine-vă sînteți osîndiți și mai mare păcat aveți, fiindcă greșiți întru cunoștință” (Teoflact) (*n. m.*).

acelora și a oamenilor de acolo, oare îmbrăcăminte trupurilor era meșteșugită cu așa de multă iscodire încît – prin bună-potrivirea cea amărunită asupra mădularelor, așa cum a ne-a închipuit-o nouă deșertăciunea noastră – să se facă cu totul de prisos și netrebnică ori a celui mic către cel mare, ori a celui mare către cel mic?¹

Dar eu – trecînd cu vederea această deșartă iscodire și auzind din citirea *Sfințitei Scripturi* că în zăbovirea cea de patruzeci de ani în pustie a norodului Israilitean „nici hainele lor nu s-au învechit, nici încălțămintele nu s-au rupt” – Îl văd pe Însuși acel bun Părinte – precum acolo, la cîrstei [prepelite] și la mană, asemenea și aici, la țesăturile îmbrăcăminte și la pieile încălțăminte – și socotesc că este lucru al aceleiași atotputătoare de grijă Pronii a ne purta de grijă întocmai după trebuință și de hrană, și de acoperămînt. Pentru aceasta ne-a învățat Domnul nostru Iisus Hristos în *Evangelhie* a fi fără purtare de grijă și pentru una, și pentru alta: „Nu vă îngrijiți cu sufletul vostru ce veți mîncea sau ce veți bea, nici cu ce veți îmbrăca trupul vostru!” (*Matei* 6:25) Căci acela ce deschide mîna Sa și satură toată vietatea de bună voință nu-i părăsește nici flămînzi, nici însetați, nici goi fiind pe cei ce nădăjduiesc spre Dînsul: „Deci nu vă îngrijiți zîcînd: Ce vom mîncea? Ori: Cu ce ne vom îmbrăca?” (*Matei* 12:22).

73

Care este cea mai de pe urmă răzvrătire a sufletului

A se abate din calea cea dreaptă păcătosul – ori pentru lenevire, ori după împătımire, ori pentru altă slăbiciune și neputință de orice fel a firii – este lucru omenesc. Dar a voi cu bucurie și cu veselie a se depărta și a se abate, adică a iubi și a se mulțumi plăcîndu-i și odihnindu-și sufletul în abaterea și rătăcirea de acest fel din calea cea dreaptă, aceasta este lucru drăcesc. Dar este cu putință să ajungă omul la o minte atît de neiscusită? Este cu putință să ajungă la o atît de mare covîrșire a răutății și la o astfel de grozavă răzvrătire a voinței? Măcar de nu s-ar afla pe pămînt astfel de draci purtători de trup! Însă, după ceea ce Moisi a adăugat filcuind către Israiliteni blestemele puse asupra netemătorilor de Dumnezeu, se vede că nu este cu neputință ca între cei ce calcă *Legea* să se afle și acest fel de om drăcesc. Care – și după ce cunoaște că s-a abătut și că s-a întors la păgînătate și la călcarea de lege, departe de a se mîhni și a se rușina pentru aceasta – mai vîrtos se bucură, și se mulțumește întru cele mai din lăuntru ale sufletului

¹ Păgînii și necredincioșii au prețuit întotdeauna veșmintele croite și impodobite cu mult meșteșug: vezi și în lumea veche, vezi și acum nebunia „modei”, care e un semn al necredinței (n. m.).

său și se odihnește. Și, în loc de a încerca măcar după punerea înaintea a cugetului să se scuture pe sine în cele din urmă și să iasă din calea aceasta întoarsă în care umblă rătăcindu-se, el alege mai bine dimpotrivă: a rămîne statornic întru a sa abatere și rătăcire.

Și, mai mult, el încă se și laudă întru această stare a sa, și se trufește, și se bucură și se binecuvîntează: „Și vor auzi graiurile blestemului acestuia și se va lauda inima sa, zicînd: „Cele cuviincioase facă-mi-se, că întru rătăcirea inimii mele voi umbla!” (*A doua Lege* 29:19). Așa e! – zice unul ca acesta –, mă rătăcesc, o văd: inima mea cunoaște răzvrătirea și rătăcirea, dar o voiește, și o iubește și o primește cu bucurie. Eu voi umbla întru rătăcirea inimii mele! Poate că altul mă osîndește și mă blestemă, eu însă chiar mă binecuvîntez pe sine-mi întru însăși aceasta și mă laud în inima mea! Abaterea mea este mulțumirea mea, această răzvrătire a mea este îndreptarea mea, rătăcirea mea este cuvioșia mea. „Cele cuviincioase facă-mi-se, că întru rătăcirea inimii mele voi umbla!” Iată chiar hula cea adevărată întru Duhul Sfînt pe care o auzim pomenindu-se întru *Evangheliu*, păcatul cel înfricoșat și neiertat nici în veacul de acum, nici în cel viitor! Iată păcatul cel cu totul deznădăjduit, pentru care nici în vistierile cele nemărginit bogate ale dumnezeieștilor îndurări nu se află milă: „Nu va voi Dumnezeu a Se milostivi spre dînsul, ci încă atunci se va aprinde urgia Domnului și rîvna Sa asupra omului aceluia” (*A doua Lege* 29:20).

¹ „De aceea vă zic: Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta! Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului, i se va ierta, dar celui care va zice împotriva Duhului Sfînt, nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie!” (*Matei* 12:31, 32).

„Aici, zice că pentru orice alt păcat, ca furtișagul sau curvia, se poate găsi cuvînt de răspuns, căci acestea țin de neputința oamenilor și sînt mai lesne iertate. Dar – cînd cineva vede minunile care se săvîrșesc prin Duhul, însă le defaimă ca făcute de diavol – ce cuvînt de răspuns mai are acesta? Căci el știe că sînt săvîrșite de Duhul Sfînt, dar se face rău din însăși voia lui. Cum oare ar putea fi lesne iertat unul ca acesta?

Deci – cînd Îl vedeau pe Domnul că mîncîncă, și bea, și petrece cu vameșii și cu desfrînatele și făcînd toate celelalte pe care le lucra ca un Fiu al Omului (*Matei* 11:19, *Luca* 7:34), și-L cleveteau ca pe un mîncăcios și un băutor de vin – Iudeii erau vrednici de iertare. Și nici pocăința nu li se va cere pentru aceasta, căci ei se sminteau, după socoteala lor, dintr-o pricină binecuvîntată. Dar – cînd Îl văd pe Domnul făcînd minuni, și atunci Îl clevetesc și Îl hulesc pe Duhul Sfînt, zicînd că este lucru drăcesc – cum le-ar putea fi iertat păcatul acesta, dacă nu se vor pocăi, [...] căci [au oare aceștia] vreo pricină binecuvîntată de a cleveti?” (Teofilact) (*n. m.*)

Nemulțumirea lui Dumnezeu este bunătațe către cei ce se întorc de la păcatul lor

Făcîndu-se călcători ai poruncilor *Legii*, Moisi i-a îngrozit pe Evrei, zîcînd că Dumnezeu îi va da în zeci de mii de rele, și îi va scoate încă și din pămîntul acela pe care l-a dat lor cu sorți și îi va risipi în toate neamurile. Dar, întorcîndu-se ei apoi din tot sufletul și inima lor, Dumnezeu le va ierta iarăși păcatele lor și în cele din urmă îi va chema înapoi și din risipirea cea la deosebite neamuri: „Și te vei întoarce către Domnul Dumnezeuul tău... din toată inima ta și din tot sufletul tău, și va curăți Domnul păcatele tale, și te va milui și iarăși te va aduna din toate neamurile la care te-a risipit acolo Domnul” (*A doua Lege* 30:2, 3).

Și din partea aceasta a *Dumnezeieștii Scripturi* (precum și din alte multe părți) Îl cunosc pe adevăratul Dumnezeu căruia Îi slujesc, și Îl cunosc pe Acesta drept și îndurat. Iar citînd următorul stih (același capitol, stih 4), aud făgăduința iertării mai bogată decît așteptam mă să o aud. Așteptam să aud că cei ce cad din pămîntul moștenirii părinților lor prin stricarea poruncilor lui Dumnezeu, dacă se vor întoarce pe urmă și se vor pocăi, se vor aduce iarăși întru același pămînt care s-a dat cu sorți părinților lor și din care ei au căzut și s-au lipsit pentru stricarea poruncilor. Atîta numai așteptam să aud, dar eu aud încă și mai mult, fiindcă mila lui Dumnezeu prea-prisosește către cei ce se întorc mai mult decît minia cu care Se pornește El asupra lor cînd ei strică *Legea* Lui. Căci zice: O, Israile! – dacă te vei întoarce, nu numai că Dumnezeu te va arăta iarăși moștenitor al pămîntului acesta precum i-a arătat pe părinții tăi; ci încă te va și crește și te va mări pe tine, cel ce mai-nainte ai păcătuit, mai mult decît pe părinții tăi, care n-au păcătuit: „Și, de acolo (adică din risipire), Dumnezeuul tău te va băga în pămîntul pe care l-au moștenit părinții tăi și îl vei moșteni pe el. Și bine va face ție și te va face înmulțit mai mult decît pe părinții tăi” (*A doua Lege* 30:5). Vezi? „Înmulțit te va face!” Auzi? „Mai mult decît pe părinții tăi!” O, adînc de milă neurmat și negrăit! Cu adevărat, Dumnezeu al milei, și al îndurărilor și al iubirii de oameni este Dumnezeuul nostru! Cu adevărat, mila Lui către cei ce se întorc [de la păcat] și se pocăiesc prea-biruiește și covîrșește tot gîndul și tot cuvîntul și se înalță mai presus decît dreapta Lui minie. Și nemărginirea se face cu nemărginire mai încolo de mîrginire. A întărit și a prea-întărit Domnul mila Sa peste cei ce se tem de Dînsul!¹

¹ „Căci după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dînsul. Pe cit sînt de departe răsăriturile de apusuri depărtat-a de la noi fărădelegile noastre” (*Psalmul* 102:11, 12). „Dacă ar fi aflat depărtări încă și mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreșit și pe ele în mijloc, sirguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieștii

Cine nu se minunează? Cine nu se uimește? Părinții au luat întru avere de moștenire pământul acela blagoslovit și, fiindcă n-au greșit, n-au căzut dintru dînsul. Fiii acestora – greșind, și pentru aceasta căzînd dintru dînsul și fiind risipiți la neamuri – se aduc iarăși în lăuntru și se așază întru același pământ al moștenirii părinților lor, dacă de aici înainte se vor pocăi și se vor întoarce [de la greșală]. Însă nu întocmai ca părinții lor, ci se fac mult mai norociți și mai fericiți decît părinții lor: „Și înmulțit te va face mai mult decît pe părinții tăi.” Iată bogăția cea mare a dumnezeieștilor îndurări, cea minunată, cea necuprinsă cu mintea, cea prea-nemărginită! „Unde s-a înmulțit păcatul, acolo a prea-prisosit darul.”¹

75

Lesnicioasă și îndemînică este întoarcerea și îndreptarea păcătoșului

Într-adevăr, omul păcătoș este cu totul fără dare de răspuns dacă nu voiește a se pocăi după ce va cunoaște întru însăși conștiința sa că a păcătuit; dacă, după ce va face socoteală că se află depărtat de la Dumnezeu, nu grăbește a se întoarce către Dumnezeuul său. Ce lucru mare este, ce greutate, ce urmare neputincioasă se cere de la cel păcătoș către îndreptare?! A se întinde acolo unde nu ajunge? A isprăvi ceea ce nu poate? A gândi ceea ce nu știe? A da ceea ce nu are? Nici una de acest fel! De la dînsul se cere numai o lucrare de voie potrivnică celei de mai-nainte; iar voința, ca o putere ce este din fire slobodă și nesilită, are însușire a se muta la cele dimpotrivă. Se cere de la dînsul să voiască a se apropia către Acela de la Care a voit și s-a depărtat. Să ceară din tot sufletul său iertare de la Milostivul și Preabunul Părinte, pe Care cu nerecunoștință L-a amărît și L-a întăritat, și să hotărască de aici înainte a rămîne statornic și nestrămutat fiu supus și

bunătați. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii și al răsăritului” (Teodorit) (n. m.).

¹ „Iar *Legea* a intrat ca să se înmulțească greșeala; și, unde s-a înmulțit păcatul, acolo a prea-prisosit darul” (Romani 5:20). „Fiindcă Apostolul a arătat că toți cîți s-au născut din Adam s-au osîndit, iar apoi s-au mîntuit de Hristos, urma dar a se nedumeri cineva și a zice: Și ce a făcut *Legea* atîția ani, dacă Hristos ne-a mîntuit, și nu ea? La aceasta răspunde Pavel și zice că *Legea* «a intrat» (în loc de: «s-a dat») la o vreme, iar nu de la bun început; și că a sporit păcatul, fiindcă da multe porunci pe care oamenii le călcau, înmulțind astfel păcatele. Iar acest «ca» nu arată aici scopul, ci isprava, adică: Aceasta a urmat de la isprava și sfîrșitul lucrului. Fiindcă *Legea* s-a dat ca să împutineze păcatul și să-l strice, dar s-a făcut lucrul dimpotrivă, din pricina lenevirii oamenilor, nu a firii *Legii*. Și – de vreme ce, prin *Lege*, a prisosit păcatul – darul lui Dumnezeu a prisosit mai presus de păcat prin Hristos, căci nu numai că a slobozit pe oameni din păcate, ci i-a și îndreptat și i-a făcut cereștii și fii ai lui Dumnezeu. De aceea, Pavel nu a zis că «a prisosit darul», ci că «a prea-prisosit», ca să arate astfel mulțimea și îmbelșugarea darului” (Teoflact) (n. m.).

ascultător voii Lui celei părintești. Aceasta se cere de la tine, frate păcătoșule! Și aceasta este în miinile tale: „Porunca aceasta pe care Eu ți-o poruncesc ție astăzi nu este prea însărcinătoare, nici este departe de la tine” (*A doua Lege* 30:11). Voința aceasta care se cere de la tine nu se află departe de tine, nu se află sus întru înălțimile cerurilor, ca să zici: Cine ajunge să se suie pînă acolo ca să o pogoare? Nu este izgonită la marginile cele mai lăturalnice ale pămîntului, ca să zici: Cine poate trece atîta mare pînă acolo ca să o aducă? „Nu este sus în cer..., nici de cealaltă parte de mare” (la fel, stih 12). Această lucrare prin voință este prea-aproape de tine: „Aproape de tine este graiul foarte” (la fel, stih 13). Aceasta este o voință a ta; și voința ta atîrnă de tine, stă în voia ta, fiindcă voința ta stă în stăpînirea ta, fiind slobodă: „Aproape de tine este graiul foarte în gura ta, în inima ta și în miinile tale, pentru a-l face pe el” (la fel, stih 14). Așa e, așa, fără îndoială! În gura ta stă să mărturisești păcatul tău fără pricinuire; în inima ta, ca să îl urăști și să te îngreșezi de el fără întoarcere înapoi; în miinile tale, ca mai mult să nu te apuci a-l mai face, ci de aici înainte să lucrezi și să păzești cu credință dumnezeieștile porunci.

76

Nimic nu este înfricoșător omului cînd Dumnezeu se află cu omul

Cînd Moisi îmbărbătează norodul, ce era gata a trece Iordanul ca să moștenească pămîntul Hanaaneilor, strigă: „O Israile! Îmbărbătează-te, îmbărbătează-te și întărește-te! Nu te teme, nici nu te spăimînta, nici nu te speria de fața lor! Căci Domnul Dumnezeuul tău. Cel ce merge înaintea voastră, este cu voi, și nu te va lăsa și nu te va părăsi” (*A doua Lege* 31:6). Și, întorcînd cuvîntul asemenea către Iisus al lui Navi, cu aceeași îndrăzneală îl întărește și îl împuternicește: „Îmbărbătează-te și întărește-te!... Și Domnul, mergînd împreună cu tine, nu te va lăsa, nici nu te va părăsi. Nu te teme și nu te spăimînta!” (la fel, stih 7, 8). Și, cu adevărat, are vreun cuvînt să se teamă și să se spăimînteze, cînd știe că de față cu dînsul este ajutător Dumnezeu? Ba, niciodată! Unde Dumnezeu este de față prin darul Său, este de față tot binele, stă departe tot răul, nu rămîne bănuială de împlinire mîhnitoare, nu rămîne frică de primejdie, nu are putere a face rău cel mai tare vrăjmaș, nu află chip să păgubească cel mai viclean bîntuitor, nu poate vătămă toată lumea: „Dacă Dumnezeu este cu noi, cine va fi împotriva noastră?” (*Romani* 8:31).¹ Nimeni!

¹ „Vezi – o, cititorule! – că Apostolul a arătat aici prea-învederat că spune acestea către Creștinii ce sînt necăjiți, pîrînd a zice unele ca acestea: Dacă noi, Creștinii, ne-am învrednicit a lua de la Dumnezeu atîtea mari bunătați chiar în vremea cînd eram vrăjmași ai

Dumnezeule Atotputernice și Întrutotbunule! Iată acum mărturisesc cu curăție ceea ce simte și cugetă inima mea. Când gîndesc că pentru nebulnia mea mă aflu depărtat de darul Tău, atunci mă tem cu adevărat, atunci mă înfricoșez, atunci mă cutremur. Și atunci, în întîmplătoarea împrejurare ce vine asupra mea, nu este pe fața pămîntului făptură mai jalnică și mai fricoasă decît mine, atunci și cel mai ușor necaz mă prea-îngreunează și mă împilează. Pentru aceea, chinuindu-mă, atunci zic: „Relele acestea m-au aflat pentru că nu este Domnul Dumnezeuul meu întru mine” (*A doua Lege* 31:17). Dar – dacă mi s-ar întîmpla cîndva, Dumnezeuul meu, o astfel de fericită clipeală de vreme în care să strălucească și întru mine vreo preamnică rază de nădejde a milei Tale celei date mie în dar – ah, atunci, atunci nu știu cum, atunci mă fac alt om! Atunci mă îmbărbătez, și mă întăresc, și mă împuternicesc, și sînt viteaz și mă aflu fără de frică, orice s-ar întîmpla. Căci – Dumnezeuul meu, Dumnezeuul mîntuirii mele! – de ce am a mă teme cînd Tu ești cu mine?! De ce să mă spăimîntez?! De nimic! Atunci, nu mă tulbură și nu mă înfricoșează nici însăși moartea cea prea-înfricoșată, nici oricare alt rău chiar mai înfricoșat decît însăși moartea: „Căci, de voi umbla chiar în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești” (*Psalmul* 22:4).¹

77

Dumnezeu nu-l părăsește pe om dacă omul nu-L va părăsi el mai întîi pe Dumnezeu

Dumnezeu nu-l părăsește niciodată pe om, dacă nu mai întîi omul Îl va părăsi pe Dumnezeu: „Și Mă vor părăsi și vor strica așezămîntul Meu pe care l-am pus lor” (*A doua Lege* 31:16). Însemnează: părăsirea lui Dumnezeu de către om merge înainte, iar cea a lui Dumnezeu cu care îl părăsește pe om urmează: „Și Mă voi mînia cu mînie asupra lor în ziua aceea și îi voi părăsi pe ei” (la fel, stih 17). Întîi, înșiși stricătorii și călcătorii *Legii* Mă vor părăsi pe Mine, și apoi îi voi părăsi și Eu pe ei. Întoarcerea despre Dumnezeu a omului este pricina, întoarcerea și părăsirea lui Dumnezeu despre om este ceea ce urmează: „Și Eu voi întoarce fața Mea de către dînșii cu întoarcere..., căci s-au întors la dumnezei străini” (la fel, stih 18).

Lui, cu cît mai virtos ne vom învrednici să luăm de la El mai mari bunătăți acum, după ce ne-am îndreptat, ne-am slăvit și ne-am făcut prieteni ai Săi? Și, de vreme ce Dumnezeu este ajutor nouă, cine poate a ni se împotrivi? Negreșit, nimeni! Căci, chiar de s-ar scula asupra noastră întreaga lume, negreșit înțelepciunea lui Dumnezeu va întoarce spre mîntuirea și slava noastră toată ridicarea asupra noastră a lumii” (Sfîntitul Teofilact) (*n. m.*).

¹ „Avînd un ajutor și apărător ca Acesta, nu mă voi teme nici de porțile morții, ci toată moartea o voi defăima” (Teodorit) (*n. m.*).

**Dumnezeiască îndelungă-răbdare;
Dumnezeu știe mai-nainte, dar nu muncește mai-nainte**

Mai-nainte Cunoscătorul a toate Dumnezeu a spus mai-nainte către sluga Sa Moisi că abia va adormi el cu părinții săi, și norodul va sluji idolilor: „Iată tu adormi cu părinții tăi, și norodul acesta, sculîndu-se, va curvi în urma unor dumnezei străini...” (*A doua Lege* 31:16). Totuși și așa a binevoit, ca unul ce este îndelung-răbdător și de rele suferitor, să-l aducă pe norodul acesta în pămîntul cel făgăduit, chiar mai-nainte știind stricarea lui de *Lege*: „Îi voi aduce pe ei în pămîntul cel bun... Și se vor întoarce la dumnezei străini, și vor sluji lor, și pe Mine Mă vor minia și vor strica așezămîntul Meu... Căci Eu știu răutatea lor...” (la fel, stihurile 20, 21). Dumnezeu nu-l pedepsește pe omul păcătos doar din mai-nainte cunoștința [păcatului aceleia]. Mai-nainte vede răzvrătirea omului, dar rabdă și așteaptă întoarcerea lui îndelung: „Dumnezeu este judecător drept, și tare, și îndelung-răbdător și neaducînd asupra minie în toate zilele” (*Psalmul* 7:12).¹ Dăruiește vreme, îndelung-răbdînd celor ce păcătuiesc, dacă voiesc să se întoarcă: „De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci!” (la fel, stih 13). Gata are în miinile Sale armele dreptății: „Arcul Său l-a întins și l-a gătit pe el, și într-însul a gătit vasele morții” (la fel, stih 14). Săgețile se află acum mai-nainte lucrate prin focul ce arde nestins în cuptoare: „Săgețile Sale le-a lucrat întru cele ce ard” (*Isaia* 5:25, *A doua Lege* 32:23). Mîna Lui este înaltă și, cînd răutatea păcătosului se va săvîrși în cele din urmă, atunci și El va săvîrși săgețile Sale întru dînsul.

**Ceea ce este de față din veac după mai-nainte cunoștința ochiului
Celui Atoatevăzător mai-nainte se arată întru Israil
printr-o mai-nainte spunere și mai-nainte păzire, spre ferire**

Slujirea de idoli a lui Israil ce avea să fie, pe care Dumnezeu mai-nainte a spus-o lui Moisi ca pe una ce cu adevărat era să fie, către norod și către însuși proorocul era încă lucru viitor; iar către Dumnezeu era lucru de față. precum de față Îi sînt Lui toate și înainte, și mai-nainte de facerea lor. Anume că norodul – intrînd în pămîntul acela în care curge lapte și miere, și dobîndind bunătățile ce sînt într-însul și săturîndu-se – are să ocărăscă pe

¹ „Are încă și iubire de oameni, pentru care suferă prea-mult greșelile lor: fiindcă, dacă i-ar vedea cîndva pe oameni dobîndind folos prin aceasta, o vreme îi infricoșează cu îngrozirile, întîrziînd pedeapsa. Iar dacă, și pe aceasta defăimînd-o, ar rămîne păcătuînd, îndată aduce asupra lor, cu dreptate, pierzarea cea de tot” (Teodorit) (*n. m.*).

urmă și să cadă în slujirea de idoli: „Îi voi băga pe ei în pământul cel bun..., pământ ce curge lapte și miere. Și vor mânca și, săturându-se, se vor îndesula, și se vor întoarce la dumnezeii străini și vor sluji lor” (*A doua Lege* 31:20). Dar Preaînțeleptul Dumnezeu, Cel ce cuprinde întru nemărginita Sa cunoștință întru o cirtă [clipă] câte se întind în nemărginite veacuri, vedea norodul slujind idolilor îndată și întru aceeași vreme. Și slujirea acestora de idoli avea să se facă de către norod mai-nainte de a se aduce acesta întru cîștigarea pământului aceluia, iar către Dumnezeu se făcea atunci numaidecît: „Căci Eu știu răutatea lor: câte fac ei astăzi aici, fac mai-nainte de a-i aduce Eu pe dînșii în pământul cel bun” (la fel, stih 21). N-a zis „vor face”, ci „fac”; n-a zis „acolo”, ci „aici”; n-a zis „mîine” sau „după acestea”, ci „astăzi”; n-a zis „după ce îi voi aduce Eu acolo”, ci „mai-nainte de a-i aduce Eu”. „Căci Eu știu...” – adică: Acum știu, căci Eu pe toate le știu ca pe unele de față, [deci] și pe cele ce or să fie. Și însemnează că Însuși Dumnezeu i-a descoperit lui Moisi ceea ce Lui Îi era de față după mai-nainte cunoștința Sa cea mai presus de vremi și i-a poruncit să arate și el prin mai-nainte spunere aceea ca pe una ce era și acum de față tuturor Israilitenilor: „Și acum, scrie graiurile cîntării acesteia, și făceți-o cunoscută fiilor lui Israil și băgați-o în gura lor! Și a scris Moisi cîntarea aceasta în ziua aceea și a făcut-o cunoscută fiilor lui Israil” (*A doua Lege* 31:19-22). Pentru ce aceasta? Pentru ca să știe cu adevărat și să se depărteze de a se apropia de marginile prăpastiei păgînatății în care se primejduiau să se prăpăstuiască; și așa, mai-nainte păzindu-se, să scape (de ar fi voit!) de relele cele mari și înfricoșate care aveau să le urmeze lor. Iar dacă mai-nainte spunerea aceasta n-a fost de ajuns să-i izbăvească de cele pătimate la urmă, totuși, păstrîndu-se întru ținerea de minte ca o mărturie vie și credincioasă întru cele mai de pe urmă rele întîmplări și necazuri în care aveau să cadă după acestea, ea era de ajuns ca să-i silească a mărturisi că le-au pătimit [pe acelea] cu dreptate: „Și împotrivă se va pune cîntarea aceasta mărturisind înaintea feței lor, căci nu se va uita din gura lor și din gura seminției lor” (*A doua Lege* 31:21).

80

Mai-nainte se cere desăvîrșită iscusire întru sfințita cugetare și rugăciune, slobodă despre toată lumeașca grijire și tulburare. Însă uneori întîmpină oarecare nevoi pentru care rugăciunea se întîrzie.

Mai sus, Moisi a poruncit norodului să cugete neîncetat graiurile dumnezeieștilor porunci și să le aibă totdeauna înaintea ochilor și închipte pretutindeni, pînă și pe ușorii ușilor casei lor: „Și le veți scrie pe ele pe ușo-

rii caselor voastre și ale porților voastre” (*A doua Lege* 11:18). Și nu numai să le cugete, ci să-i învețe neîncetat acestea și pe fiii lor, ziua și noaptea, oriunde s-ar afla: „Și le veți face cunoscute fiilor voștri a vorbi întru dinsele, șezînd tu în casă, și umbînd pe cale, și dormind și sculîndu-te” (la fel, stih 18). Aceeași a poruncit iarăși și însuși împăratului ce șade pe tron, să se silească să-și scrie el cartea *Legii* și să o citească în toate zilele vieții sale; adică să nu o lase după ce o va citi o dată, ci să o citească din nou cît va fi viu: „Și, cînd va șede pe scaunul stăpînirii sale, își va scrie lui-și această *A doua Lege* de către preoți și leviți; și va fi cu dînsul și va citi într-însa în toate zilele vieții lui” (la fel, stih 19).

Apoi – după poruncirile acestea, scriind cu mîna sa cartea aceasta a *Legii* și dînd-o în mîinile leviților și preoților – Moisi le-a poruncit să o păzească; și, intrînd în pămîntul cel dat lor cu sorți, să o citească atunci la praznicul înfîngerii corturilor înaintea adunării a tot norodul după trecerea a șapte ani întregi: „După șapte ani – în vremea anului lăsării, la praznicul înfîngerii corturilor, cînd va merge împreună tot Israilul să se arate înaintea Domnului Dumnezeuului nostru în locul pe care l-ar alege Domnul – veți citi legea aceasta în urechile lor înaintea a tot Israilul” (*A doua Lege* 31:10, 11).

Potrivind oarecum cele dintîi dintre poruncile de aici cu cea mai de pe urmă, eu am judecat la început că întru acelea, la locul citirii *Legii* și a cugetării poruncilor ce se cuprind într-însa, se înțelegea aceea din parte, pe care fiecare Israilitean trebuia a o săvîrși în fiecare zi pentru sine-și: și cel mic, și cel mare; iar într-aceasta, citirea *Legii* cea rînduită a se face de preoți de obște și în tot norodul în ziua praznicului înfîngerii corturilor, înaintea a toată adunarea israiliteană. Dar totodată, din urmarea zicerilor *Scripturii*, am înțeles cu adevărat că proorocul negreșit slobozea norodul de citirea și cugetarea cea de acest fel a cărții *Legii* întru cei dintîi șapte ani de la intrarea în pămîntul acela. Aceasta și fiindcă bănuiește că, pînă la acel an, cei ce auzeau erau încă nepovățuiți și neînvățați la poruncile *Legii*, căci zice: „... adunînd norodul – și pe bărbați, și pe femei, și pe nepoți, și pe nemernicul din cetățile voastre – ca să audă, și să învețe a se teme de Domnul Dumnezeuul nostru și să asculte să facă toate cuvintele legii acesteia. Și fiii lor, care nu știu, vor auzi și vor învăța a se teme de Domnul...” (*A doua Lege* 31:13). Și mă întărește întru această a doua îngăduire țîlcuirea Sfințitului Teodorit, care învață că într-adevăr după șapte ani [de la intrarea în pămîntul făgăduinței] a poruncit *Legiuitorul* a se citi lor această carte. Și aduce și cuvinte înduplecătoare și potrivite la cele zise (la întrebarea a 39-a la a *A doua Lege*). Căci, întru acea dintîi șeptime de ani, Israilitenii aveau a se zăbovi în războaiele asupra neamurilor de multe feluri, pînă să le piardă desăvîrșit; aveau să înconjure cetăți și întărituri, ca să le robească; aveau

să iscodească pământurile și țările ce erau să le stăpînească și să le împartă pe acestea după noroade, și seminții și neamuri; aveau să aleagă așezări de locuri îndemînaticice și cuviincioase, ca să le locuiască; să zidească ziduri, și turnuri și alte întăriri spre apărare; să gătească acoperămînturi spre locuire, să plugărească pămînt destul spre hrană... și celelalte, și celelalte. Unde era vreme a zăbovi atunci cu lesnire la privirile și cugetările sfințitelor citiri? „Nu aveau vreme [pentru aceasta], fiindcă băteau războaie, și înconjurau cetăți; iar după biruință, împărțeau pămîntul după seminții, și după neamuri și după fiecare [familie]. Apoi, zideau case, și lucrau pămîntul și făceau celelalte cîte este nevoie a face aceia care au luat stăpînirea unui pămînt străin. Pentru aceasta (zice părintele) i-a poruncit Evreului a se face citirea după scăparea de acestea.”

Deci, de aici, ne învățăm înții că sufletul omului se cade a se afla slobod de tulburarea lucrurilor lumești, și de îmbulzeala grijilor de prisos și de răspîndirea îndeletnicirilor mai însărcinatoare ale vieții, ca să zăbovească și să cugete bine și spre folos mărturiile lui Dumnezeu: „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sînt Dumnezeu” (*Psalmul 45:10*).¹ Omul trebuie să aibă cît poate sufletul său mai-nainte așezat și inima mai-nainte gătită la lucrul acesta al sfințitei cugetări, precum și cînd are scop să-L slavoslovească pe Domnul și Dumnezeul său prin rugăciune și prin cerere. Așa zice împăratul și prorocul: „Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, voi cînta și voi lăuda întru slava mea” (*Psalmul 56:7*).² Apoi, întorcîndu-se, chema la sine [psalterionul și alăuta] ca și cum ar fi fost sufletul lui: „Deșteaptă-te, slava mea, deșteaptă-te psaltire și alăută” (la fel, stih 8)³. Și, luînd-o în mîinile sale, cînta (la fel, stih 8, 9).⁴

¹ „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sînt Dumnezeu. Înălța-Mă-voi întru neamuri, înălța-Mă-voi pe pămînt.” „Deci vedeți voi – o, oameni! – această virtute a Mea, și schimbarea de năprasnă a lucrurilor, și alinarea din marea furtună și încetarea războiului. Și, privind darul păcii, învățați-vă prin înseși lucrurile că Eu sînt Dumnezeu și Ziditorul tuturor, nu numai al ludeilor, ci cu adevărat și al neamurilor, arătînd înălțimea puterii Mele” (Teodorit) (*n. m.*)

² „Simmah a tălmăcit acest stih așa: «Întemeiată este inima mea.» Și zice: Văzînd arătată purtarea Ta de grijă, nu mă mai tem de feluritele măiestrii ale vrăjmașilor, ci sînt gata și sprinten a urma graiurilor Tale și a lăuda facerile Tale de bine” (Teodorit) (*n. m.*)

³ „De aici, își poruncește lui-și a aduce dumnezeiasca laudă. Iar «slavă a sa» numește darul prorocesc, iar pe sine – «psaltire și alăută», ca cel ce s-a făcut unealtă a Duhului” (Teodorit) (*n. m.*)

⁴ „Scula-mă-voi dimineată. Mărturisi-mă-voi Ție întru noroade, Doamne, cînta-voi Ție întru neamuri.” „Nu numai acum – zice – voi aduce Ție această cîntare de laudă, ci și după ce va răsări Lumina cea adevărată, și va risipi noaptea lungă a neștiinței și va arăta zorile zilei așteptate, prin venirea Lui către noi în trup și prin baia nașterii și a zidirii de a doua oară. Voi fi dascălul tuturor neamurilor și noroadelor și – folosind gurile lor ca pe niște strune – voi cînta cîntare de mulțumire” (Teodorit) (*n. m.*)

A doua, ne învățăm că este iertat câteodată neputinței omenеști a mai întîrzia cugetările mîntuitoare de suflet și citirile de acest fel, cînd oarecare neapărate trebuințe silesc spre niște sîrguințe și lucrări de nevoie. Prin urmare, sufletele cele subțiate ale chinoviților și ale călugărilor celor amestecați în mănăstiri¹ să-și aibă conștiința liniștită cînd – în vreme ce restul fraților împreună-monahi întind la mai multă parte de noapte și de zi cîntarea psalmilor, și rugăciunea și citirea la sfințitele adunări – ei se află, după însăși datoria făgăduinței lor, îndeletnicindu-se în slujirile și lucrurile la care s-au oșebit de înainte-stătătorul [mănăstirii] sau de obștea fraților. Dacă toți vor voi a se afla adunați nedespărțiți în biserică, cine să împlinească deosebitele slujbe și trebuințele ce se cer pentru obște? Unora ca aceștia, purtarea de grijă și dragostea lor cea făcătoare de bine către ceilalți frați pentru care ei ostenesc li se face în loc de rugăciune și de citire. Oșebirii și alegerii de acest fel i-au dat dreptate și înșiși dumnezeieștii apostoli, temeliile dinții ale Bisericii lui Hristos; cînd, rînduind iconomi la adunarea credincioșilor, au zis: „Fraților, cercetați dintre voi șapte bărbați mărturisii plini de Duh Sfînt și de înțelepciune, pe care îi vom pune peste trebuința aceasta! Iar noi vom rămîne întru rugăciune și întru slujba cuvîntului” (*Faptele Apostolilor* 6:3, 4).²

81

**Pentru ce se cheamă „martori” cerul și pămîntul de către Moisi,
în cîntarea sa de ducere din viață?**

La ceasurile cele mai de pe urmă ale vieții sale, mai-nainte de a-și închide ochii spre moarte, văzătorul de Dumnezeu Moisi și-a deschis buzele către norodul lui Israil și, prin acea minunată și înfricoșată cîntare a sa de ducere din viață pe care le-a lăsat-o spre aducere aminte, cuprindea aceste trei oarecare. Întîi, le-a pus înainte aleasa dragoste și purtare de grijă a lui Dumnezeu către dînșii, [arătată] prin multele și marile faceri de bine și haruri cu care a everghetisit [a binevoit către] neamul Israilitenilor mai cu deosebire și mai mult decît pe toate neamurile pămîntului. A doua: a monstrat nerecunoștința și nemulțumirea lor cea nemărginită, pe care și în vremea trecută o arătaseră către Preabunul lor făcător de bine și pe care aveau să o arate și de aici înainte. Aceea, ca să-i pornească spre pocăință pentru vre-

¹ Cei care viețuiesc viață de obște (*n. m.*).

² „Drept aceea, fraților, socotiți dintre voi...” Nu ei aleg, ci dau și lasă alegerea mulțimii. Și îi pun înainte pe cei ce erau plăcuți tuturor și mărturisii de toți: «mărturisii plini de Duh Sfînt și de înțelepciune» Și nu îi numește doar «duhovnicești», ci «plini de Duh Sfînt și de înțelepciune», căci a suferi defăimările și citirile văduvelor era lucru al unei prea-mari filosofii” (*Teofilact*) (*n. m.*).

mea trecută: aceasta, ca să-i aducă spre înainte-păzire pentru cea viitoare. A treia: i-a îngrozit pe ei, mai-nainte spunându-le relele pătimiri și pierderea cea desăvârșită pe care trebuie să o aștepte dacă nu se vor întoarce despre împuțiciunile lor și nu se vor întoarce către Dumnezeu părinților lor, pe Care faptele lor cele trecute L-au întăritat, iar cele viitoare urmau să-L întărite. Și, la toate aceste trei capete, văzătorul de Dumnezeu a chemat cerul și pământul spre mărturia celor zise de dînsul: „Pun martor (strigă el, încredințînd) cerul și pământul! Ia aminte, cerule, și voi grăi! Și să audă pământul graiuri din gura mea!” (*A doua Lege* 32:1). Oare pentru ce? Oare cerul și pământul sînt însuflețite și cuvîntătoare; încît, auzind, să mărturisească? „Dacă stihiiile nu au simțire, pentru ce Moisi a pus cerul și pământul spre mărturie norodului și Isaia, prihănind același norod, le poruncește acestora a asculta?” – întrebă Iustin Filosoful și Mucenicul. Și răspunde la întrebarea aceasta așa: „Căci cele ce se zic către cer și către pămînt se zic către cuvîntătorii cei dintru dînsule, așa cum cele zise către cetate se zic către cetățeni: «Ierusalime, Ierusalime, care îi ucizi pe prooroci...» (*Matei* 23:37).” Deci, la aceasta, același răspuns îl dă și Teodorit, zicînd: „Acestea cuprind toate zidirile – adică și pe îngerii ce sînt în cer, și pe oamenii ce sînt pe pămînt – care știu și pot mărturisi nemărginita blîndețe și bunătatea lui Dumnezeu către norodul acesta și nerecunoștința și netrebnicia cea mai de pe urmă a norodului acestuia către Dumnezeul său.

Socotesc că cineva poate socoti pentru aceasta și după alt chip că foarte cu cuviință se pun cerul și pământul martori la judecata aceasta între Dumnezeu și neamul Israilitean; fiindcă și cerul, și pământul intră în parte, prin cele ce se fac întru dînsule, la fiecare dintre cele trei capete zise mai sus.

Capitolul întîi al cîntării cuprinde facerile de bine și harurile făcute cu minune de Dumnezeu către norodul Israilitean, la care împreună au ajutat și cerul și pământul. Despre o parte, cerul: prin slujirea îngerilor care se suiau și se pogorau ca niște duhuri slujitoare¹; prin punerea de lege cea

¹ Căci zice apostolul: „Au nu toți sînt duhuri slujitoare, care se trimit spre slujbă pentru cei ce urmează să moștenească mîntuirea?” (*Evrei* 1:14). Stih care se înțelege așa, după Sfințitul Teofilact: „Cu aceste cuvinte, Apostolul înalță cugetările ascultătorilor și îi mîngîie foarte mult pe Creștini, arătînd că Dumnezeu are multă purtare de grijă pentru dinșii, de vreme ce i-a rînduit pe îngeri, care-i covîrșesc pe oameni, să slujească pentru mîntuirea acestora. Și se arată că Pavel zice cuvîntul acesta pentru unii care luau aminte de îngeri și îi cinsteau mai mult decît se cuvenea. Sau – mai bine zis! – Apostolul zice acest cuvînt pentru toți Evreii – care erau lipsiți de Lege, ce se dăduse prin îngeri – și prin urmare aveau împătîmire către slujbele îngerilor și îi cinsteau mai mult decît pe Hristos. Deci zice: Nu luați aminte la îngeri – o, Creștinilor! – mai mult decît se cuvine, nici nu-i cinstiți pe ei mai mult decît pe Hristos, fiindcă îngerii sînt împreună-robi ca și voi. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel face puțină osebire între îngeri și oameni. Căci, deși multă este osebirea îngerilor de oameni după fire, totuși Pavel i-a pus pe îngeri aproape de noi,

prin foc, și prin ceață și prin vînt, dată pe muntele Sinai cu glas de trîmbiță și de înfricoșate trăsnete; prin stîlpul norului spre acoperămînt de zi, și prin stîlpul de foc spre luminarea nopții și prin mana ce se pogora din cer cu prea-slăvire. Iar despre cealaltă parte, pămîntul: prin deosebitele rîni pe care le-au pătimit în Egipt tiranii și silnicii Evreilor; prin minunata trecere a noianului celui roșu, întru care gonacii lor s-au afundat; prin apa cea amară a Merrei, care s-a îndulcit; prin apele vii ce izvorau din piatra cea neumedă; prin cîrsteii zburăți asupra lor cu îndestulare și peste număr, spre hrană... și prin celelalte.

Apoi, capitolul al doilea cuprinde călcarea de așezămînt și abaterea nerecunoscătorului norod către slujirea de idoli. Și, la aceasta, s-a întîmplat de asemenea a se afla la mijloc și cerul, și pămîntul. Căci, căzînd în închinarea de idoli, Evreii au prea-cinstit și ei zidirile în locul Ziditorului, ca și celelalte neamuri rău-credincioase: despre o parte, soarele, și luna și oastea stelelor; iar despre alta, și deosebite vietăți necuvîntătoare, și pietrele, și lemnele și lucrurile cele neînsuflețite.

În sfîrșit, la capitolul al treilea al cîntării, se pun înainte relele cele multe și deosebite cîte se păstrau spre pedeapsa și munca nerecunoscătorilor apostată¹. Iar dintre pedepsele acestea, unele aveau să vină asupra lor de asemenea din cer, iar altele de jos, din însuși pămîntul. Drept aceea, pe lîngă altele, mai-nainte li s-a pus cu îngrozire și pedeapsa aceasta, care își are începutul și împlinirea din amîndouă părțile împreună: „Îți va fi ție cerul de deasupra capului tău de aramă și pămîntul de sub tine de fier. Și să dea Domnul ploaia pămîntului tău pulbere! Și țărîna se va pogori din cer, pînă ce te va sfărîma pe tine!...” (*A doua Lege* 32:23, 24).

Deci – fiindcă atît facerile de bine de la Dumnezeu către Israil erau și cerești, și pămîntești; cît și căderile cele slujitoare de idoli ale lui Israil se aduceau și către zidirile cele cerești, și către cele pămîntești – [atunci] și pedepsele și muncile [primite] pentru acestea aveau să se aducă asupra lor cu dreaptă cuviință și din cer, și din pămînt. Încît, pentru aceasta, cu drep-

---

oamenii, de vreme ce făpturile, fiind făpturi, puțin se osebesc între ele după covîrșire sau după micșorare. Îngerii au slujit de multe ori și în *Legea cea Veche* și în aceasta *Nouă* încă de multe ori, arătîndu-se lui Iosif, și bine-vestindu-le păstorilor, și la mormînt șezînd pe piatră, și vestind mironosiștelor învierea și, la înălțarea Domnului, spunînd Apostolilor că Domnul va veni iarăși. Și îngerii i s-au arătat încă și lui Corneliu, și lui Filip, și lui Petru în temniță și în alte foarte multe părți. Și însemnează din zicerea aceasta a Apostolului că lucru al îngerilor este a sluji cineva spre mîntuirea oamenilor, sau – mai bine a zice – acest lucru este al lui Hristos Însuși, Care pentru aceasta a venit în lume, ca să-i mîntuiască pe oameni. Drept aceea, nu se cuvine a se lenevi cineva de la o asemenea slujbă a mîntuirii oamenilor, de vreme ce e încuviințată îngerilor și lucru al celor ce-l urmează lui Hristos.” (*n. m.*).

¹ Răzvrățiți (*n. tr.*).

tate cheamă în cîntare scriitorul de lege și cerul, și pămîntul ca pe niște martori. Căci dintr-amîndouă părțile au venit și facerile de bine mai-nainte făcute de Legiutorul, și pedepsele ce au urmat; tot așa cum din amîndouă părțile s-au îndrăznit și apostaziile, și păgînatățile celor ce li se puneau lege.

82

**Adăugare de chinuire celui ce are înaintea ochilor binele
pe care îl pofteste foarte și cu totul se lipsește de dînsul,
fără nădejde să-l mai cîștige de aici înainte**

„În preajma ta vei vedea pămîntul, și acolo nu vei intra!” (*A doua Lege* 34:4). Pedepșa rînduită aici asupra lui Moisi are oarecare asemănare cu pedepșa începătorului neamului [omenesc], cînd l-a scos Dumnezeu din Eden pe acesta, după ce a călcat porunca: „Și l-a sălășluit pe el în preajma Raiului desfătării” (*Facerea* 3:24). Adam [a fost sălășluit] afară din Eden, dar nu departe, ci în preajmă, ca să vadă locul cel prea-fericit din care a căzut: „L-a sălășluit pe el în preajma Raiului desfătării.” Iar Moisi [a rămas] afară de pămîntul Hanaan, ci [a fost dus] să-l privească întii din vârful muntelui Avarim, ca să vadă și să înțeleagă locul pe care nu s-a învrednicit a călca: „În preajma ta îl vei vedea...” Nu este omului mică pedeapsă a avea înaintea ochilor săi binele de care s-a lipsit. Căci, precum nu este nici o dorire de binele ce nu se știe, tot așa însăși vederea celui ce se știe și se vede se face aprindere de poftă și întinde mai mult chinuirea cea din lipsire. Aceasta învață și pilda evanghelică, care jalnic scrie pătimirea nemilostivului bogat. Acel vrednic de jale, aflîndu-se în munci, se chinuia în văpaia aceea, foarte se chinuia! Însă nu mai puțin se muncea și de privire – văzînd în preajmă și mîngîierile, și odihnele ce sînt în sînul lui Avraam – fiindcă starea în preajma lor făcea mai dureroasă starea lui.¹ Se zice de obște adeseori și ca o socotință aceea că nu simțim atît de mult binele cînd e de față, cît nefiind de față. Eu însă adaug că și nefiind, deși este de față. Adică: nefiind de față cu lucrul, dar fiind de față aproape cu priceperea și stînd înainte ori ochiului întru vedere, ori minții întru aducere aminte.

¹ Luca 16:23 și următoarele (n. m).

Mai grea este lipsirea binelui ce se află împrejur decît necîştigarea binelui ce se aşteaptă. Încît mai grea este aşadar pedeapsa Evreilor de acum decît cea a strămoşilor lor, care şi-au lăsat oasele în pustie. Pentru aceea se şi socoteşte mai mare călcarea de lege a acestora decît călcarea de lege a acelora

Ce este mai greu? A se lipsi omul de binele pe care l-a avut, ori a nu dobîndi binele pe care îl nădăjduia? Cu adevărat – dacă este cuvîntul pentru unul şi acelaşi bine, sau pentru unul de acelaşi preţ şi putere, sau de ar fi şi pricina pentru o nădejde ce se întemeiază după oarecare deplină încredinţare – totdeauna este mai grea întru o rea întîmplare cea dintîi decît cea de a doua. Căci acolo se lipseşte de dobîndire ori de cîştigare fiinţa binelui ce este, iar aici se pierde din fiinţă cîştigarea ori nădejdea. Acolo, fiinţa cea cu lucru a binelui ce este; aici, închipuirea cea adesea nălucitoare a celui ce va să fie. Deci aceea este o pagubă cu lucrul, iar aceasta o oarecare subţire nenorocire. Pentru aceea şi are trebuinţă de mai multă răbdare acela care, bogat fiind, a sărăcit decît acela care, fiind sărac, nu s-a îmbogăţit precum nădăjduia. De mai multă acela ce se pogoară de la înălţimea unei dregătorii decît acela ce nu se ridică la acea dregătorie pe care o nădăjduieşte. Deci, dacă vom socoti că şi averea pămîntului făgăduinţei era cît de cît de aceeaşi cinstă ca şi fericita petrecere în Raiul desfătării cel din Eden – înţelegem că – decît văzătorul de Dumnezeu Moisi, căruia nu i s-a dat voie a intra întru acela – strămoşul Adam, cel mai-nainte de acela văzător de Dumnezeu, s-a pedepsit mult mai greu scoţîndu-se afară dintru acesta. Şi aceasta pentru că, într-adevăr, şi nesupunerea începătorului neamului omenesc, cea prin gustarea rodului oprit, a fost mult mai grea decît întăritarea cea pentru apa zicerii împotriva a începătorului şi ocîrmuitorului Israilitenilor.

Lăsînd însă de a-l alătura noi mai mult pe Moisi cel lăsat afară din pămîntul Hanaan către Adam cel lepădat din Eden – pe amîndoi şezînd în preajmă pentru a vedea de afară locul cel fericit şi de trei ori norocit, întru care acesta a petrecut puţină vreme, iar acela n-a intrat nicidecum – judecăm că este cu cale să împreunăăm acum două întîmplări ce li s-au întîmplat aceleiaşi neam al Evreilor. Evreii cei dintîi, care au ieşit din Egipt la început, s-au osîndit să-şi lase oasele în pustie pentru nesupunerea şi învirtoşarea inimii lor la deosebite întîmplări; şi nu s-au socotit vrednici a se aduce în lăuntru, în pămîntul acela dorit şi făgăduit părinţilor lor. Pe urmă, Evreii aduşi în lăuntru după aceea în deosebite vremi s-au pedepsit întru dînsul pentru călcările lor de porunci, şi s-au smerit şi s-au robit, scoţîndu-se [afară]; iar apoi iarăşi s-au aşezat în oarece părţi. Iar în sfîrşit, cei mai de pe urmă s-au lepădat cu totul şi s-au risipit pe faţa a toată lumea din acelaşi pă-

mînt pe care nădăjduiau a-l avea întru adevărată stăpînire pentru toată vremea de aici înainte. Cu adevărat, mult mai grea a urmat pedeapsa la aceștia de pe urmă decît la aceia care nici din început nu s-au învrednicit a cîștiga stăpînirea. Încît mult mai vrednică de osîndă trebuie să fie nesupunerea și învîrtoșarea de inimă a acestora mai de pe urmă decît aceea a celor dintii. Și cu atît mai vrednică de osîndă, cu cît este mai grea decît neascultarea *Legii* lui Moisi lepădarea de Acel mare Prooroc, și Mîntuitor și Legiuitor, de Cel mai-nainte făgăduit și așteptat, pe Care însuși Moisi, mai-nainte spunîndu-L, mai-nainte L-a însemnat lor prea-arătat că va să vină și le-a poruncit să-L asculte fără îndoială: „Prooroc va ridica Domnul Dumnezeu din frații voștri, ca pe mine. De Dînsul veți asculta!” (*A doua Lege* 18:15)

Către venirea lui Mesia celui așteptat, cea mai-nainte propovăduită așa de arătat și acum împlinită de multă vreme, Iudeii cei nesupuși, și tari în cerbice și nebuni se nevoiesc să întîmpine cu deosebite chipuri. Întii, ei răspund că cel mai-nainte făgăduit de Moisi în *A doua Lege* a fost Iisus fiul lui Navi, pe care Moisi l-a lăsat ocîrmuitor norodului înainte de a muri, arătîndu-l pe acesta ca pe un urmaș al său (*A doua Lege* 31:2). Dar dumnezeiescul Isidor Pelusiotul mustră nebunia acestora prin șapte cuvinte căroru nu li se poate grăi împotriva:

Cel dintii: zice că „Moisi, făcîndu-se dumnezeiesc după hirotonia aceluia, a întărit acestea”. Deci altul a fost proorocul pentru care a vorbit Moisi, iar nu Iisus al lui Navi, pe care mai-nainte l-a hirotonit el însuși.¹ Și adevărează acest răspuns al lui Isidor și Sever, zicînd că „mai ales Moisi a fost ridicîndu-l pe el și arătîndu-l înaintea a toată adunarea, precum vedem la *Numeri*, către sfîrșit”.

Al doilea [cuvînt]: dumnezeiescul Isidor adaugă că „fiul lui Navi era cu mult mai de jos decît însuși Moisi, iar Moisi a zis: «Dumnezeu va ridica prooroc ca mine».”

Al treilea: „Iisus al lui Navi n-a adăugat ceva la *Lege*, ci povățuia norodul cu legile aceluia (ale lui Moisi)”. Și la aceasta glăsuiește împreună cu Isidor [același] Sever, adăugînd că „Iisus al lui Navi nu s-a făcut nici legiuitor, precum Moisi, nici nu s-a norocit de harul de acest fel. Ci acela a primit numai ocîrmuirea și a băgat norodul în pămîntul făgăduinței, fiindcă și la însuși sfîrșitul *Legii a Doua* se află arătată aceasta: «Și nu s-a mai sculat prooroc în Israil ca Moisi» (*A doua Lege* 34:10).”

Al patrulea: Isidor adaugă împotriva că, „de ar fi fost pentru Iisus al lui Navi, cuvîntul nu trebuia a zice «va ridica», ci «a ridicat» (căci acum îl ridicase pe dînsul, precum a zis și Sever).”

¹ Iar pentru Proorocul cel Mare se zice că va fi hirotonit de Dumnezeu Însuși, cum am văzut: „Prooroc va ridica Domnul Dumnezeu” (*n. m.*)

Al cincilea: că „trebuia să zică: Și va fi tot sufletul care nu ar asculta de proorocul acesta... Iar zicind «aceluia», l-a însemnat pe «acesta» (adică pe fiul lui Navi).”

Al șaselea: [întrebă] cum de s-au trimis aceia să-l întrebe pe Ioan, cel născut după multe neamuri, dacă el este Proorocul? – iar acela a zis: Nu sînt eu! Căci era prooroc, dar nu era Proorocul.”¹

Al șaptelea: [întrebă] cum de ziceau aceia care priveau minunile Mîntuitorului: „Acesta este cu adevărat Proorocul!”²

Și aceste șapte [cuvinte] sfătuiește dumnezeiescul Isidor să răspundă credinciosul Iudeului care îl pune înainte pe Iisus al lui Navi în locul Proorocului mai-nainte vestit de Moisi „și nu zice nimic viteaz, nici puternic, ci borăște niște vorbe amăgitoare.”

Iar afară de aceea, amăgitorii Iudei din vremea noastră mai răspund și a doua: anume că, și dacă n-a fost fiul lui Navi acela care mai-nainte s-a însemnat de Moisi, totuși acela mai-nainte însemnat încă n-a venit, ci încă este așteptat de dînșii, și va veni. Dar oare cînd va să vină proorocul acesta ce se așteaptă de dînșii? – întîmpină către dînșii dumnezeiescul Chiril Ierusalimiteanul. Și amăgitorul Iudeu nu are ce să răspundă la aceasta, iar părintele acesta îl aduce pe însuși Moisi, ca despre fața sa răspunzînd către Iudeu: „Aleargă (îi zice văzătorul de Dumnezeu) la cele scrise de mine! Ispitește cu de-amăruntul proorocia zisă de Iacov lui Iuda: «Iudo, pe tine te vor lăuda frații tăi! Nu va lipsi stăpînitor din Iuda, nici povăuitor din coapsele sale pînă ce va veni Acela căruia l se păzește. Și El nu este așteptarea

¹ Ioan Evanghelistul scrie: „Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el. Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină. [...] Și aceasta este mărturia lui Ioan, cînd au trimis la El Iudeii din Ierusalim, preoți și leviți, ca să-l întrebe: Cine ești tu? Și el a mărturisit, și n-a tăgăduit. Și a mărturisit: Nu sînt eu Hristosul. Și ei l-au întrebat: Dar cine ești? Ești Ilie? Zis-a el: Nu sînt. Ești tu Proorocul? Și a răspuns: Nu! Deci i-au zis: Cine ești? Ca să dăm un răspuns celor ce ne-au trimis. Ce spui tu despre tine însuși? El a zis: Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie: «Îndreptați calea Domnului!...», precum a zis Isaia proorocul” (Ioan 1:6, 7, 19:23) (n. m.).

² „Deci din mulțime, auzind cuvintele acestea, ziceau: Cu adevărat, Acesta este Proorocul! Iar alții ziceau: Acesta este Hristosul!” (Ioan 7:40, 41). „Plecîndu-se pentru îndrăzneala cuvintelor [lui Iisus], unii din norod – nu din boieri, căci boierii se împotriveau pururea, din pizmă – mărturisesc că Acesta era Proorocul așteptat. Iar alții, ca unii ce erau norod neînvățat și fără socoteală, ziceau că este Hristosul [Unsul lui Dumnezeu], nepricepîndu-se ei că El este și Hristosul și Proorocul, iar nu unul sau altul” (Teofilact). Și într-adevăr, sînt oarecari rabini ce mărturisesc și acum că Iisus a fost Proorocul, dar nu și Mesia (Hristosul), care ar fi un altul (Antihristul cel mare), pe care ei îl așteaptă. Prin acest sofism, unii din Iudeii cei necredincioși de azi încearcă să-și adoarmă conștiința, mințindu-se singuri că nu l-au ucis pe Unsul lui Dumnezeu, ci doar pe cel din urmă prooroc (precum au obișnuit să facă întodeauna, de altfel) (n. m.).

Iudeilor, ci a neamurilor» (*Facerea* 49:10). Deci a dat ca semn al venirii lui Hristos încetarea stăpînirii Iudeilor. Iar dacă ei nu sînt acum sub Romani, atunci nici Hristos n-a venit încă.” Deci, dacă Iudeii au stăpînitor din neamul lui Iuda și al lui David, încă n-a venit Cel ce Se așteaptă.¹

Dar amăgitorii aceștia încă răspund cu mîndrie și a treia, trufindu-se și băsmuind că nici pînă acum n-a lipsit stăpînitor din Iuda, fiindcă și în vremea noastră stă și se întărește oarecare începătorie și stăpînire iudaică în oarecare părți ale lumii. (Nu spun ei unde ori în care loc. Nici ei nu știu a spune arătat dacă al pămîntului acestuia, ori al lunii.) Dar Chiril al Ierusalimului – cel ce a răspuns către dînșii mai sus la zicerea „pînă ce va veni”, întrebîndu-i pe ei cînd va să vină – putea să-i întrebe de asemenea unde se află [acea stăpînire] și în care parte de sub cer își îndreptează scaunul său acest stăpînitor și povătuitor al Evreilor nălucit în vis, întîmpinînd astfel și către basmul pentru începătorie și stăpînirea băsmuită de dînșii. Însă Dumnezeucel Părinte a judecat cu necuviință a întoarce cuvîntul la birfurile de acest fel, și a zis: „Mă rușinez a spune lucrurile cele proaspete ale lor, acelea pentru cei ce se cheamă la dînșii «patriarhi», și ce este neamul acestora și care le este maica, ci las acestea celor ce le știu.”

Dar, în cele din urmă, ei răspund și a patra. Și, neputînd ascunde smerirea și defăimarea lor învederată tuturor neamurilor între care nemernicesc, ticăloșii scapă la aceea că și de demult au fost duși în robie – de către Senaherib², de Navuhodonosor³ și de alții – și au căzut din pămîntul lor asemenea, dar s-au chemat înapoi iarăși, precum se hrănesc și acum cu aceleași nădejdi că se vor chema înapoi cu adevărat cînd Dumnezeu va căuta asupra lor cu milostivire și-l va trimite pe cel așteptat de dînșii. Dar noi zicem că – dacă cea de-a treia [împotrivire], adusă fără mijlocire mai sus, a fost pricinuitoare de batjocură și de rîs – aceasta a patra se judecă de noi a fi vrednică de plîns și de multe lacrimi; căci și nouă, Creștinilor, ne este milă de orbirea lor cea nevindecată pînă acum. Da, Evreii au căzut și al-

¹ Cu voia lor, Iudeii cei necredincioși îl așteaptă pe „Mesia” al lor cel mărturisit, care este nimeni altul decît „Fiul pierzării” cel pomenit de Pavel și „Fiara” din *Apocalipsa Sfîntului Ioan Teologul*, adică Antihristul cel mare (*n. m.*).

² În 701 înainte de Hristos, Senaherib, împăratul Asirienilor, îi cere tribut lui Iezechia și apoi împresoară Ierusalimul (*n. m.*).

³ Împăratul Babilonian Nabucodonosor (604-562), care a dus norodul lui Israil în robia de 70 de ani. În 597, Nabucodonosor cucerește Ierusalimul și strămută pe Împăratul Ioiachim împreună cu curtea sa, cu meșteșugarii și cu ostașii. Urmasul acestuia, Sedechia, se răzvrătește, și în 587 Ierusalimul e iarăși cucerit și jefuit, Biserica e dărîmată și sînt strămutați alți Iudei. Apoi, în 582, urmează o nouă strămutare, după răscoala în care a fost ucis guvernatorul Godolia. Puțini dintre cei robiți aveau să se întoarcă la Ierusalim, mai întii cu Zorobabel și apoi cu Ezdra (*n. m.*).

tădată din pământul lor și, prădindu-se și robindu-se, s-au lipsit de slobozenie. Ci cu oarecare soroc mai-nainte arătat prin prooroceștiile hrismosuri [oracole], ci cu nădejdea unei întoarceri și așezări mai-nainte vestite; ci și putându-se păzi la dinșii netulburate acele șiruri genealogice după noroade, și seminții și neamuri și felurile așezăminte și legiuri sfințite. Însă acum – o, Iudeule! – la optsprezece sute de ani după ce te-ai scos cu jale din pârinteasca ta moștenire, nu ți s-a mai spus nici o mai-nainte spunere de slobozenie pentru vremea viitoare, nu ți s-a mai însemnat dinainte vreun soroc de vreme de izbăvire, nu ți-a mai rămas cu totul nici o nădejde spre a te mai statornici, nu ți-a mai prisosit nici întrebuințarea mijloacelor celor curățitoare ale mântuirii. Vai ție, prea-ticălosule! Din toate acestea, cunoaște-ți păcatul tău cel mai de pe urmă, păcatul acela mare și înfricoșat al uciderii de Dumnezeu pe care l-ai îndrăznit, o, virtosule în cerbice norod! Nu, nu te amăgi mai mult cu deșarte și zadarnice nădejdi! Pînă cînd te amăgești cu acestea, mai mult nu ți se cuvine pământul făgăduinței, nici al celei de sus, nici al celei de jos! Nici acolo nu vei intra, și nici aici nu vei intra! Din preajmă vei vedea pământul făgăduinței, precum Moisi atunci, iar mai bine-zis nici din preajmă nu-l vei vedea, ci te vei sfărîma ca aceia ale căror oase au rămas în pustie!¹

Sfîrșitul înțelegerilor din citirea cărții a cincea din *Sfințitele cinci Cărți*, adică a *Legii a doua*.

¹ Ceea ce s-a întîmplat în 1947, prin înființarea statului Israel, este un fapt ce pare potrivit acestor proorocești. Să nu uităm însă un lucru: mulți Evrei nu au dorit înființarea acestui stat. E vorba de așa zișii „internaționaliști”. Al doilea, numărul Evreilor din Israel este cu covîrșire mai mic decît al acelorora răspîndiți pe fața a toată lumea (n. m.).

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It
 is followed by a detailed account of the
 various tribes and their customs. The
 author then discusses the political
 situation and the relations between
 the different powers. The report
 concludes with a summary of the
 findings and a list of references.

The second part of the report is devoted to a
 detailed description of the various tribes
 and their customs. The author discusses
 the political situation and the relations
 between the different powers. The report
 concludes with a summary of the findings
 and a list of references.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Noi, Ortodocșii, trăim cu gândul tănuit că *Vechiul Testament* ar fi „cartea Evreilor” și că numai Noul Testament este „adevărata” noastră carte. Într-un fel, aceasta e de înțeles, fiindcă *Legea cea Veche* a încetat și s-a făcut nelucrătoare într-adevăr, odată ce prorociile ei s-au împlinit și s-a primit *Legea Darului*. „Căci sfârșitul Legii este Hristos, spre îndreptarea a tot cel ce crede” (*Romani* 10:4). Pe de altă parte, „înainte de a trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce se vor face toate” (*Matei* 5:18). Între cele două ziceri nu este însă nici o împotrivire. „Căci *Legea Veche* se împarte în trei părți: în partea săvârșitoare și lucrătoare, în cea morală și în cea politică. Cea săvârșitoare este aceea care rânduiește pentru jertfe, pentru tăierea împrejur și pentru alte obiceiuri care se potrivește credinței iudaice; cea morală este aceea ce cuprinde cele zece porunci și pe celelalte, care îndreptează și pun în bună rânduială obișnuirile fiecărui om; iar cea politică e partea care rânduia pentru politică, mai cu osebite a norodului iudaic. Iar din aceste trei părți ale Legii, noi, Creștinii, sîntem datori să o păzim pe cea morală, pentru că din aceasta se îndreptează năravurile noastre, această parte fiind lege veșnică și neschimbată, ca una ce este zidită pe legea firească, învășind deci cele de cuviință atît către Dumnezeu, cît și către aproapele și către noi înșine. [...] Căci, după venirea lui Hristos, partea Legii privitoare la lucrarea preotească – cea despre jertfe, și puneri-înainte și a celorlalte lucrări rînduite preoșilor Legii – a încetat și s-a făcut nelucrătoare; iar partea morală a Legii stăpînește, și lucrează și se păzește și după venirea Mîntuitorului. Pentru aceasta a zis Domnul către tînărul acela: «Poruncile le știi: să nu ucizi, să nu prea-curvești și celelalte»” (*Cuviosul Nicodim Aghioritul*, în subînsemările tîlcuirii lui Teofilact la epistolele lui Pavel).

Dar *Vechiul Testament* nu este doar un cod de legi, ci și adevărata carte a istoriei întemeierii și petrecerii lumii de la Adam și pînă aproape de vremea Mîntuitorului. Prin urmare, este și cartea istoriei noastre, de vreme ce Iisus a fost „fiul lui David și fiul lui Avraam” (*Matei* 1:1), iar Hristos-Dumnezeu ne este Părinte, prin aceea că ne-a născut din nou din moartea păcatului. Dar prea-pușini Ortodocși au înțeles că noi, Creștinii, sîntem adevărații „fi [urmași] ai lui Avraam”, precum arată Însuși Hristos: „Căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam”

(*Matei 3:9*). Iar „prin «pietre» înțelegem și neamurile [adică pe păgîni], dintre care mulți au crezut” (Teofilact). Iar Pavel lămurește și el în multe rînduri cine sînt adevărații „fii ai lui Avraam”, de pildă în epistola către Romani: „De aceea, moștenirea făgăduită este din credință, ca să fie după dar, spre a fi adevărată făgăduința la toată seminția, nu numai la cea din Lege, ci și la cea din credința lui Avraam – care este tată al nostru al tuturor, precum este scris: «Tată al multor neamuri te-am pus pe tine» (*Facerea 17:5*) – înaintea lui Dumnezeu, Căruia a crezut” (*Romani 4:16, 17*). Stihuri care se înțeleg așa, după Sfințitul Teofilact:

„Fiindcă totul este dar și milă a lui Dumnezeu, atunci urmează că și cele ce se dau sînt adevărate la toată seminția lui Avraam, adică la toți cei ce cred. Și nu numai la cei din Lege, adică la Evreii cei tăiați împrejur, ci și la cei din «neamuri», netăiați împrejur, care sînt sămînță a lui Avraam, născuți din dînsul din credință. De aceea, cel ce nu are credința nu este nici sămînță a lui Avraam, care e «tată al nostru, al tuturor», adică al credincioșilor, precum este scris că: «tată al multor neamuri te-am pus». Căci Avraam este tată al tuturor credincioșilor, precum Dumnezeu este părinte al tuturor, adică nu după înrudirea firească, ci după însușirea credinței. Pavel a adăugat și aceasta: «Căruia a crezut», ca să arate că Avraam a luat răsplătirea credinței spre a fi părinte al tuturor credincioșilor. De aceea, dacă tu – o, Iudeule! – nu mărturisești că Avraam este tată al nostru, al tuturor, împuținezi cîntea primită de Avraam pentru că a crezut.”

Ni s-ar cuveni așadar să cunoaștem în amănunt istoria adevăraților noștri strămoși, adică a celor întru Duh și întru Adevăr: Patriarhii, Dreptii și Proorocii Vechiului Testament. Rîvna aceasta ne-a lipsit însă, prinși cu alte griji¹, și de aceea pînă azi nu am avut o tîlcuire (în slovă latină) cel puțin a celor cinci cărți ale lui Moisi, dacă nu și a Proorocilor, ca să nu mai vorbim de tîlcuirea celorlalte cărți ale Vechiului Legămînt.² Și minunată este cartea Cuviosului Evghenie Vulgaris! Lăsînd oarecum de o parte înțeleșurile cele mai înalt-teologice ale Pentateuhului (precum el însuși mărturisește în cuvîntul său înainte), acest sfințit cărturar alcătuiește o tîlcuire mai mult morală, urmărind să ne încredințeze că *Vechea Lege* este „umbră a ce-

¹ Precum se plîngea și Sfințul Ioan Gură de Aur: „Cînd vreunul s-ar întreba de cineva care este tatăl proorocului Isaia, sau al proorocului Avdie, sau al altui prooroc sau din Apostoli, nu știe nicidecum să-ți răspundă; iar pentru carele și caii ce trec la alergare răspund cu multă socoteală, cu armele sofiștilor, ale avocaților și ale ritorilor.” (*n. m.*)

² La *Psalmi*, avem tîlcuirea Fericitului Teodorit, a lui Eftimie Zigabenu (care e o antologie), a Sfințului Chiril al Alexandriei și ceva de la Sfințul Vasilie cel Mare. De asemenea, avem tîlcuirea cărții lui Daniil. Dar unde sînt, în limba românească, înțeleșurile de la Isaia, de la Iov și de la ceilalți Sfinți Prooroci? Unde sînt tîlcuirile înțelepciunii lui Solomon și a lui Iisus Sirah? (*n. m.*)

lei Noi" (Evrei 10:1) și că fără înțelegerea celei dintîi nu o putem înțelege nicidecum pe cea de-a doua.

Dar destul ne este nouă acest cuvînt, și să grăiască sfinții lui Dumnezeu! Despre însemnătatea și folosul citirii (ortodoxe a) *Sfintei Scripturi* – împreună cu tîlcuirea acesteia, care tot de la Dumnezeu-Cuvîntul, prin Sfîntul Duh-Dumnezeu ni s-a dat – s-au scris multe de către mulți Sfinți Teologi (și vezi la Sfîntul Ioan Gură de Aur). Ca încheiere a acestei cărți, am ales însă un scurt cuvînt al Cuviosului Iustin Popovici, pe care îl dăm numai-decît mai jos. La acesta, am simțit nevoia să adăugăm și cîteva sfaturi ale unui alt înțelept Creștin apropiat vremii noastre, Sfințitul Episcop Ignatie Briancianinov, sfaturi care, după a noastră părere, iar trebui scrise în capul fiecărei cărți ortodoxe.

Florin Stuparu